

שבוע פרשת וישלח

(14 - 20 November 10)

ד' - י"ג כסלו ה'תשע"א

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
 וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
 וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
 אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יי אֱלֹהִיכֶם וּלְעַבְדוֹ, כְּכֹל
 לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטָר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
 וּמְלֻקֹּשׁ, וְאִסַּפְתִּי דֶגְגְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ
 לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלֹתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
 וּסְרַתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
 אַף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מְטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא
 תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי
 נָתַן לְכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
 וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
 וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיְכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
 וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתָּ
 אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי כְּנִדְיָהֶם לְדֹרֹתָם,
 וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לְכֶם לְצִיצִית,
 וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
 תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֶתֶם זָנִים
 אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם
 קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
 אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ
 מְצוּהָ הַתְּפִלָּה בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוּר תְּהִלָּתָם כְּפִי
 שְׂמַתְחָלָק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את
 ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁחַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי
 בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
 מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה
 יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
 לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם:
 וּבְרַכְוּ יְהוָה וְיִשְׁמְרְוּ: יָאֵר יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֵי וַיַּחַגְדּוּ: יִשְׂא
 יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֵי וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם:
 וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:****

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
 התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של
 היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
 ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד
 לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
 בְּלַחֲשׁ: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
**וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
 מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ**

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקמש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

חברו דוד כבדו מפני שאלו זכרונות פנים היה לו הרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם במר נפשו:

א לְמַנְצַח לְדָוִד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהַלְתִּי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב פִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ דִּבְרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבַרִי שִׁנְאָה סִבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חַנָּם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תִפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יָמִינִי: ז בַּהֲשִׁפְטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלֹתָו תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְגֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרֹבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גֹּאֲשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזֶוּ זָרִים יִגְעוּ: יב אֶל־יְהִי־לוֹ מִשְׁךָ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוּזְן לִיתוּמָיו: יג יְהִי־אַחֲרֵיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֵם: יד יִזְכֹּר א עֵן אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אָמַן אֶל־תִּמַּח: טו יִהְיוּ נְגִדֵי־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֶרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר א לא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וּנְכֵאָה לִכְבֵּב לְמוֹתָת: יז וַיֵּאֱהָב קָלְלָה וְתִבְוָאָהּוּ וְלֹא־חִפֵּץ בְּבִרְכָה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה כְּמֹדוֹ וְתָבֵא כַּמִּים בְּקַרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצוּמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲטָה וְלִמְזוּחַ תָּמִיד יַחְגְּרָה: כ זֹאת א פְּעֻלַּת שְׁטֵנִי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַע לְנַפְשִׁי: כא וְאַתָּה א יְהוָה אֲדַנִּי עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שְׁמֹךְ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כב כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנֹכִי וְלִפִּי חָלָל בְּקִרְבִּי: כג כַּצֶּל־פְּנִטוֹתָו נִהַלְכְתִי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבֶּה: כד בְּרַפִּי כִּשְׁלוֹ מִצּוּם וְכִשְׁרִי כַחַשׁ מִשְׁמֵן: כה וְאֲנִי א הֵייתִי חֲרָפָה לָהֶם יְרֹאֲנִי יִנְעוּן רֵאשִׁים: כו עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כְּחֶסֶדְךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִרְדֶּךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלַל־הַפֹּה וְאַתָּה תִּכְרַךְ קָמוֹ א וַיִּכְשׁוּ וְעִבְדְּךָ יִשְׁמַח: כט וַיִּלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי כַלְמָה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשִׁתָּם: ל אֹדְדָה יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹד רַבִּים אֶהְלָלְנִי: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשׁוֹ:

קי

בו יוספר הואך ששאלו לאליעור עבר אברהם ויספר הואך הרג אברהם מלכים גדולים וחילולתם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור חולך על אברהם כשביל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדָוִד מִזְמוֹר נָאִם יְהוָה א לְאֲדָנִי שִׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֹיֶךָ תָּדִם לְרַגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָךְ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקִרְבִּי אֵיבֹיֶךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָם חִילְךָ כְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחַר לָךְ טַל יִלְדְתֶךָ: ד גִּשְׁפַע יְהוָה א וְלֹא יִנָּחֵם אֶתְהַכְהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבַרְתִּי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֲדַנִּי עַל־יָמִינְךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ו יִדִּין בְּגוֹיִם מְלֹא גְיוֹת מִחֵץ רֵאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־פְּנֵי יָרִים רֵאשׁ:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יח) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י.....ג
קל) אדמו"ר הזקן.....	ג) מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי (עם ביאור בדרך
יט) שולחן ערוך הלכות ברכת המזון	אפשר) אור ליום ד', יו"ד כסלו, בחדרו, ה'תשד"מ.....ה
קל) אדמו"ר הזקן.....	ד) שיחת אור ליום ד' וישלח
כ) תורה אור – ד"ה מים רבים	יו"ד כסלו ה'תשד"מ.....ח
קלא) אדמו"ר הזקן.....	ה) לקוטי שיחות פרשת וישלח (בלה"ק) כרך טו.....כד
כא) שערי אורה	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
קלב) אדמו"ר האמצעי.....	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....כז
כב) דרך מצותיך – ספר המצוות	ז) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת וישלח.....כח
קלד) אדמו"ר ה"צמח צדק".....	ח) שיעורי תהלים לשבוע פרשת וישלח.....נב
כג) תורת שמואל תרל"ב	ט) שיעורים בספר התניא (מוגה)
קלו) אדמו"ר מוהר"ש.....	לשבוע פרשת וישלח.....נג
כד) קונטרס החלצו	י) לוח "היום יום" לשבוע פרשת וישלח.....סד
קלז) אדמו"ר מוהרש"ב.....	יא) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....סו
כה) ספר המאמרים ה'תש"א	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
קלח) אדמו"ר מוהרי"צ.....	יב) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת וישלח.....סט
כו) לקוטי דיבורים	יג) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת וישלח.....צ
קלט) אדמו"ר מוהרי"צ.....	יד) – ספר המצוות לשבוע פרשת וישלח.....צו
כז) ספר הזכרונות	טו) נביאים וכתובים
קמ) אדמו"ר מוהרי"צ.....	שמואל-א פרק כ, תהלים פרק ה.....צט
כח) אגרות קודש	טז) עין יעקב מסכת שבת.....קא
קמב) אדמו"ר מוהרי"צ.....	יז) מסכת זבחים עם ביאורים
כט) חומש לקריאת התורה פרשת וישלח	מדף ד עד דף י.....קב
קמג) ע"פ חומש "תורה תמימה".....	
ל) לוח זמנים לשבוע פרשת וישלח.....	
לא) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש.....קנא	

1 פְּדָה בְּשָׁלוֹם נִפְשֵׁי מִקְרָב לִי כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדַי דוד המלך
 2 אומר שאפילו הצד שכנגד, אנשי אבשלום שלחמו בו גם הם "היו עמדי"
 3 באמיתיות¹, וְיָדוּעַ הַדְּיוּק בְּזָה², לְמָה דִּיק לֹמַר כֵּן אֲנִי שֶׁהַפְּדִיָּה
 4 הִיא בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא. אֲךָ הַעֲנֵן הוּא (פְּמוּבָן מִהַמְּבָאָר בְּדַבּוּר

57 [דָּכַן הוּא עַל דֶּרֶךְ הַרְגִּיל שֶׁעַל מִנַּת הַהֲגִיעַ לְלִמּוּד פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה יֵשׁ
 58 לְהַתְקַדֵּם בְּסֹדֵר הַעֲבוּדָה מִן הַקָּל אֶל הַכּבֵּד, שׁוֹה הִיָּה סֹדֵר הַעֲבוּדָה לְפָנָי
 59 הַתְּגַבְּרוּת חֲשָׁף הַגְּלוּת. וְרַק לְאַחֲרֵי הַתְּגַבְּרוּת חֲשָׁף הַגְּלוּת
 60 בְּדוּרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים לְפִי עֵרֶךְ גּוּדֵל וְעוֹצֵם הַעֵלֶם וְהַסְתֵּר, אִזּוּ צִרִיךְ לְהוֹסִיף בְּאוּר

51 הַקְּדוּשָׁה וְלִכְּנֵן הַתְּקִינּוּ
 52 לְהַתְחִיל בְּלִמּוּד פְּנִימִיּוֹת
 53 הַתּוֹרָה בְּגִיל מְקַדָּם יוֹתֵר,
 54 כְּמִבְּאָר בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת⁸,
 55 וְכִידוּעַ מְנַהֵג רְבוּתִינוּ
 56 נְשִׂיאֵינוּ בְּזָה, וְכִפִּי
 57 שְׁסַפֵּר כִּ"ק מוֹרֵי וְחָמֵי
 58 אֲדָמוּ"ר נְשִׂיא דוֹרְנוּ
 59 בְּנוֹגַע לְהַנְהִיגָתוֹ כִּאֲשֶׁר הִיָּה
 60 צִרִיךְ לְלַמּוֹד אֶת צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת
 61 אֶל-פִּי בֵּית הָרְאוּ לוֹ אֶת דָּף הַשֶּׁעַר
 62 שֶׁל סֵפֶר הַתְּנִיָּא. בְּשִׂיחֹתָיו
 63 הַסְבִּיר הַרְבֵּי הַנְּהַגָה זֹאת: אֲךָ
 64 שֶׁהִילֵד יִקְלוֹט רַק מֵאוּחֵר יוֹתֵר
 65 אֶת לִימּוּד וְהַבְנַת הַחֲסִידוּת, בְּכֹל
 66 זֹאת יֵשׁ לְטַעַת בִּילֵד תַּחֲלָה אֶת
 67 הַחִיּוּנוֹת, הַלְּבָבוֹת וְהַחֲמִימוֹת
 68 שֶׁל הַחֲסִידוּת, בְּאוֹפֵן כִּלְלִי
 69 לְפָחוֹת, וְזֹאת כְּכִי שְׂמֵאוּחֵר
 70 יוֹתֵר יִהְיֶה כְּלִי מוֹכֵשׁ לְקִלוּט
 71 אוֹתָהּ בְּצוּרָה שְׁלִימָה⁹. דְּכִינֵן
 72 שְׁסַפְּרוּ סִיפּוּר זֶה בְּאִפְּן שֶׁל
 73 פְּרָסוּם לְרַבִּים מִיבָּן
 74 שְׁהוּא גַם הוֹרְאָה לְרַבִּים,
 75 כִּי אֵלּוּ לֹא הִיָּתָה
 76 הַהֲנַהֲגָה שְׂיִכַּת לְרַבִּים
 77 לֹא הִיָּה מְפָרְסָם אוֹתָהּ
 78 לְרַבִּים, וְכִינֵן שְׁפָרְסָמָה
 79 מוֹכַח שֶׁהִיא הוֹרְאָה
 80 וְסָלִילַת דֶּרֶךְ (כֹּל הַדֶּרֶךְ
 81 אוֹ מְקַצָּתָה) לְכֹל אֶחָד
 82 וְאֶחָד שְׁאֵלִיו הַגִּיעָה
 83 הוֹרְאָה זוֹ. וְכֵן מְפָרְשׁ
 84 גַם בְּהִלְכוֹת תְּלִמּוּד תּוֹרָה
 85 לְאֲדָמוּ"ר הַזְּקֵן¹⁰,
 86 שֶׁהַתְּחִלַּת הַלְּמוּד עִם
 87 קְטָנִים הִיא בְּאִפְּן שְׁצָרִיךְ
 88 לְכַפֵּם לְהַכְרִיחֵם שִׂישְׁמֵעוּ
 89 בְּקוּלוֹ כו', שְׁזָהוּ עֲנֵן שֶׁל
 90 מְלַחְמָה, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה
 91 הִיא בַּעֲבוּרַת הָאֵדָם שֶׁכָּלְלוּ
 92 הַעֲבוּדָה בְּאִפְּן דְּאֵתְּפִיא

בס"ד. אור ליום ד', יו"ד כסלו, ה'תשד"מ.
(הנחה בלתי מוגה)

פְּדָה בְּשָׁלוֹם נִפְשֵׁי מִקְרָב לִי כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדַי,¹
 וְיָדוּעַ הַדְּיוּק בְּזָה², לְמָה דִּיק לֹמַר כֵּן אֲנִי שֶׁהַפְּדִיָּה
 הִיא בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא. אֲךָ הַעֲנֵן הוּא (פְּמוּבָן מִהַמְּבָאָר
 בְּדַבּוּר הַמְּתַחִיל פְּדָה בְּשָׁלוֹם לְכַבּוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוּ"ר
 הָאֲמָצְעִי³, בְּעַל הַגְּאוּלָּה דְּיוּ"ד כְּסָלוֹ), כִּי הִנֵּה בְּדֶרֶךְ
 כָּלָל תַּחֲלַת עֲבוּדַת הָאָדָם שֶׁהִיא תְּכָלִית בְּרִיאָתוֹ
 (כְּמִאֲמַר⁴ אֲנִי נִבְרָאתִי לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנֵי) הִיא בְּאִפְּן שֶׁל
 מְלַחְמָה דְּוָקָא, וְכִמְאֲמַר⁵ נְהָמָא אַפּוּם חֲרַבָּא לִיכוּל. וְכֵן
 הוּא גַם סֹדֵר הַעֲבוּדָה שֶׁל הָאָדָם בְּמִשְׁוֹ יְמֵי חַיָּו, מִן
 הַקָּל אֶל הַכָּבֵד, כְּמִאֲמַר הַמְּשֻׁנָּה⁶ בֶּן חַמֶּשׁ שָׁנִים לְמִקְרָא
 בֶּן עֶשֶׂר שָׁנִים לְמְשֻׁנָּה בֶּן חַמֶּשׁ עֶשְׂרֵה לְגַמְרָא וְכו', וְרַק
 לְאַחֲרֵי-זֶה בָּאִים אֶל הַלְּמוּד דְּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה (שְׁזָהוּ
 עֲנֵן הַשָּׁלוֹם שֶׁבַּתּוֹרָה⁷) [דָּכַן הוּא עַל דֶּרֶךְ הַרְגִּיל, לְפָנָי
 הַתְּגַבְּרוּת חֲשָׁף הַגְּלוּת. וְרַק לְאַחֲרֵי הַתְּגַבְּרוּת חֲשָׁף
 הַגְּלוּת הַתְּקִינּוּ לְהַתְחִיל בְּלִמּוּד פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּגִיל
 מְקַדָּם יוֹתֵר, כְּמִבְּאָר בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת⁸, וְכִידוּעַ מְנַהֵג
 רְבוּתִינוּ נְשִׂיאֵינוּ בְּזָה, וְכִפִּי שְׁסַפֵּר כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי
 וְחָמֵי אֲדָמוּ"ר נְשִׂיא דוֹרְנוּ בְּנוֹגַע לְהַנְהִיגָתוֹ⁹. דְּכִינֵן
 שְׁסַפְּרוּ בְּאִפְּן שֶׁל פְּרָסוּם לְרַבִּים מוֹכַח שְׁהוּא גַם הוֹרְאָה
 לְרַבִּים, כִּי אֵלּוּ לֹא הִיָּתָה הַהֲנַהֲגָה שְׂיִכַּת לְרַבִּים לֹא הִיָּה
 מְפָרְסָם אוֹתָהּ לְרַבִּים, וְכִינֵן שְׁפָרְסָמָה מוֹכַח שֶׁהִיא
 הוֹרְאָה וְסָלִילַת דֶּרֶךְ (כֹּל הַדֶּרֶךְ אוֹ מְקַצָּתָה) לְכֹל אֶחָד
 וְאֶחָד שְׁאֵלִיו הַגִּיעָה הוֹרְאָה זוֹ. וְכֵן מְפָרְשׁ גַם בְּהִלְכוֹת
 תְּלִמּוּד תּוֹרָה לְאֲדָמוּ"ר הַזְּקֵן¹⁰, שֶׁהַתְּחִלַּת הַלְּמוּד עִם
 קְטָנִים הִיא בְּאִפְּן שְׁצָרִיךְ לְכַפֵּם כו', שְׁזָהוּ עֲנֵן שֶׁל
 מְלַחְמָה, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הִיא כָּלְלוּת הַעֲבוּדָה בְּאִפְּן

5 הַמְּתַחִיל פְּדָה בְּשָׁלוֹם
 6 לְכַבּוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוּ"ר
 7 הָאֲמָצְעִי³, בְּעַל הַגְּאוּלָּה
 8 דְּיוּ"ד כְּסָלוֹ), כִּי הִנֵּה
 9 בְּדֶרֶךְ כָּלָל תַּחֲלַת עֲבוּדַת
 10 הָאָדָם שֶׁהִיא תְּכָלִית
 11 בְּרִיאָתוֹ (כְּמִאֲמַר⁴ אֲנִי
 12 נִבְרָאתִי לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנֵי)
 13 הִיא בְּאִפְּן שֶׁל מְלַחְמָה
 14 דְּוָקָא, וְכִמְאֲמַר⁵ נְהָמָא
 15 אַפּוּם חֲרַבָּא לִיכוּל
 16 [=אכילת לחם היא לפי חרב.
 17 שבענין האכילה (שהיא כללות
 18 צרכי האדם) צריך להיות
 19 "חרבא" ענין המלחמה. וזאת
 20 בכדי שלא יחפוץ בחומריות
 21 שבמאכל, אלא יחפוץ רק
 22 להעלות ניצוצות הקדושה
 23 הטמונים במאכל]. וְכֵן הוּא
 24 גַם סֹדֵר הַעֲבוּדָה שֶׁל
 25 הָאָדָם בְּמִשְׁוֹ יְמֵי חַיָּו,
 26 מִן הַקָּל אֶל הַכָּבֵד,
 27 כְּמִאֲמַר הַמְּשֻׁנָּה⁶ תַּחֲלִילָה
 28 מִתַּחֲלִיל הִילֵד לְקוּרָא בְּלַבַּד
 29 בְּתוֹרָה וְאֲחֵר כִּךְ מֵתַעֲלָה לְלוּמָה
 30 וְלַהֲשִׁיגָה וְכֵן הִלָּה בֶּן חַמֶּשׁ
 31 שָׁנִים לְמִקְרָא בֶּן עֶשֶׂר
 32 שָׁנִים לְמְשֻׁנָּה בֶּן חַמֶּשׁ
 33 עֶשְׂרֵה לְגַמְרָא וְכו', וְרַק
 34 לְאַחֲרֵי-זֶה בָּאִים אֶל
 35 הַלְּמוּד דְּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
 36 (שְׁזָהוּ עֲנֵן הַשָּׁלוֹם
 37 שֶׁבַּתּוֹרָה⁷ עֲבוּרַת הַיהוּדִי
 38 בַּחֲלֵק הַגְּלוּת שֶׁבַּתּוֹרָה הַמְּלוּבֶשֶׁת
 39 בַּעֲנִינִים שֶׁל טוֹב וְרַע הִיא לְבַרֵּר
 40 וְלַהֲפִירֵד אֶת הַטּוֹב מֵהַרַע,
 41 כְּדוֹגְמַת הַיְהִיָּת מֵהַאִסוּר, הַכֶּשֶׁר
 42 מֵהַפְּסוּל וְכו'. לְעוֹמַת זֹאת חֲלֵק
 43 הַנִּסְתֵּר שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין בָּהּ לֹא
 44 קוּשִׂיא וְלֹא מַחְלוּקַת הַבָּאִים
 45 מֵהַצַּד הַרַע אֵלּא כֹּל עֲנִינָה
 46 אַחְרֹת פְּשוּטָה, עֲנֵן הַשָּׁלוֹם)

(1) תהלים נה, י. (2) ראה רד"ה פדה בשלום תש"ד. ובכ"מ. (3) שיערי תשובה ח"א מט, א ואילך. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' רטו ואילך. (4) משנה סוף קידושין. (5) ראה זח"ג קפח, ב. (6) אבות סוף פ"ה. (7) ראה אגה"ק סכ"ו (מזח"ג קכד, ב). וראה גם ד"ה פדה בשלום, ט"ו"ב כסלו תשמ"א ס"ג (סה"מ תשמ"א ע' 92). (8) ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 66. וש"נ. (9) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 476. (10) פ"ד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 [=הכנעה], שְׁכֹפֶה אֶת עֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיו שְׁבַשְׁמִים
 2 בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם מְצֻוֹתֶיהָ. אֲמַנְם תְּכִלִּית שְׁלֵמוֹת
 3 הַעֲבוּדָה הִיא לְבֹא לְמַצֵּב שֶׁל פְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם, הֵינּוּ שְׂמֵבִיא
 4 אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית שְׁלוֹ לְמַצֵּב כְּזֶה שְׂאִין צָרָף לְמִלְחָמָה עַל
 5 יְדֵי שְׂמַתְגָּלָה אֲצִלו תּוֹקֵף הַרְצוֹן
 6 שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלוּקִית בִּקְרַב־ת
 7 אֱלוּקִים עַד אֲשֶׁר גַּם הַנֶּפֶשׁ
 8 הַבְּהֵמִית מְשִׁיגָה ש"קְרַב־ת
 9 אֱלוּקִים 'לִי טוֹב', וְלַחֲתִילָה
 10 אֵינָה מְנַגֶּדֶת לַקְדוּשָׁה, מְשׁוּם
 11 שְׁגַם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית
 12 עוֹבְדָת אֶת ה', כְּמֵאֲמַר 11
 13 כָּל לְבָבָךְ בְּשֵׁנֵי יְצִירֶיךָ -
 14 וְהִנֵּה הַנְּתִינֵת כָּח לְעֵנִן
 15 הַפְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם שְׁבַעֲבוּדָת
 16 כָּל אֶחָד וְאֶחָד הִיא עַל-
 17 יְדֵי הַפְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם
 18 שֶׁהִיָּתָה בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה,
 19 שְׁעַל-זֶה נֶאֱמַר פְּסוּקֵי זֶה
 20 דְּפָדָה בְּשָׁלוֹם נִפְשִׁי.
 21 דְּהִנֵּה פְּסוּקֵי זֶה נֶאֱמַר
 22 עַל-יְדֵי דָוִד הַמֶּלֶךְ, שְׁגַם
 23 תְּחִלַּת עֲבוּדָתוֹ הִיָּתָה
 24 בְּאֶפְסָן שֶׁל מִלְחָמָה, וְעַד
 25 שֶׁנֶּאֱמַר בַּי 12 דָּם לְרַב
 26 שְׂפָכְתָּ וּמִלְחָמוֹת גְּדוּלוֹת עִשִׂית
 27 גו' מִלְחָמוֹת כְּפִשְׁטוֹן,
 28 שְׁזָה מוֹרָה גַּם עַל עֵנִן
 29 הַמִּלְחָמָה בְּאֶפְסָן בְּרוּר
 30 הָעוֹלָם בְּרוּחַנִיּוֹת וְכֶשֶׁם
 31 שֶׁבִקְרַב עוֹמְדִים וְנִמְצְאִים זֶה מוֹל
 32 זֶה פָּנִים מוֹל פָּנִים עַד שֶׁנִּפְעַלְת
 33 יִרְדָה בְּלוּחַם הַלְתַּעֲסֵק
 34 וְלַחֲתִלְבֵּשׁ בְּלוּבוּשֵׁי הָאוֹיֵב
 35 הַמִּתְבַּרֵּר, כִּךְ גַּם הִיתָה עֲבוּדָתוֹ
 36 שֶׁל דָּוִד בְּתוֹעָה שֶׁל הַתַּעֲסָקוֹת
 37 בְּאוֹפֵן יִשִׁיר עִם הַכּוֹחוֹת
 38 הַשְּׁלִילִיִּים לְבִרְסוֹ. וְאַחַר כֵּן
 39 בְּסוֹף יָמָיו הִגִּיעַ לְאֶפְסָן
 40 שֶׁל פְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם שֶׁהַתַּעֲלָה עַל הַמְּנַגֵּד לְגַמְרֵי עַד שֶׁעַמְדָה בְּתוֹעָה שֶׁל גְּאוּלָה
 41 בְּחוּזֵק וּבְתוֹקֵף. בְּאוֹפֵן עֲבוּרָה זֶה הֵטִיל עַל אוֹיְבָיו אֵימָה וּפְחָד עַד שֶׁפָּחְדוּ לְבֹא
 42 לְהִלָּחֵם עִימוֹ בְּקִירוֹב זֶה לְזֶה גו'. וְכֵזָה גּוֹפֵא הִנֵּה שְׁלֵמוֹת הַשָּׁלוֹם

43 בְּגִלּוֹי הִיָּתָה בֵּימֵי שְׁלֵמָה (בְּנֹו שֶׁל דָּוִד), שְׁנִקְרָא שְׁלֵמָה עַל
 44 שֵׁם הַשָּׁלוֹם¹³, שְׂאֵז הִגִּיעוּ נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה מִכָּל הָעוֹלָם
 45 בְּאֶפְסָן שֶׁל שָׁלוֹם כְּדוֹגְמַת מַלְכַת שְׂבָא שֶׁהִגִּיעָה מִרְחוֹק כְּדֵי לְרֹאוֹתוֹ וּלְהַכִּיר
 46 אֶת חֲכַמְתּוֹ, וְהִטַּעַם הַפְּנִימִי שֶׁמִּלְכַת שְׂבָא הִגִּיעָה אֶל שְׁלֵמָה, שֶׁבְּבוֹאָה הִבִּיאָה
 47 עִימָה מִמְרַחֵק אֶת נִיצוּצוֹת
 48 הַקְּדוּשָׁה שֶׁהָיוּ חֲבוּיִים אֲצִלָּה,
 49 וְכַפְשָׁטוֹת הָעֵנִן, דְּוַיִּשָּׁב
 50 שְׁלֵמָה עַל פְּסָא ה' גו'¹⁴
 51 בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדוֹשׁ,
 52 וְהִבִּיאוּ אֶל שְׁלֵמָה אֲבָנִים
 53 טוֹבוֹת וְכִלִּים יְקָרִים וְכוּ'
 54 אִם כֵּן בְּאוֹפֵן עֲבוּדָתוֹ שֶׁל שְׁלֵמָה
 55 הַמֶּלֶךְ רוֹאִים אֶת שְׁלֵמוֹת
 56 הַבִּירוּר, שְׂאִין צוֹרֵךְ בְּמִלְחָמָה
 57 כִּלְל, וְעַד שְׁגַם הָאוֹיְבִים
 58 וְהַמְתַּנְגְּדִים מִתְּבַטְּלִים מֵאִלֵּיהֶם
 59 מְעוּצָמַת הַגִּילּוֹי הָאֱלוּקִי שֶׁהָאִיר
 60 עַל יְדוֹ. וְזֶהוּ גַּם מָה שֶׁעַל
 61 יְמֵי דָוִד וְדָוִד וְשְׁלֵמָה נֶאֱמַר
 62 שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל הַמְּשׁוּלִים לְלַבְנָה,
 63 בְּמִדְרַגַּת שְׁלֵמוֹת רִחוּנִית
 64 בְּבַחֲנֵינָת קִיָּמָא סִיְהָא
 65 בְּאֶשְׁלֵמוֹתָא [=שֶׁעַה
 66 שֶׁהִלְבְּנָה הִיא בְּמִילוּאָה]¹⁵,
 67 מְשׁוּם שֶׁהֵם הָיוּ דָּוִד י"ד
 68 וְדָוִד ט"ו לְדָוִד שֶׁל
 69 אֲבָרְהָם, דְּמִזָּה מְשַׁמַּע
 70 שְׁגַם בְּדָוִד הָיָה עֵנִן
 71 הַשְּׁלֵמוֹת, שֶׁהָרִי הוּא
 72 הָיָה זֶה אֲשֶׁר הִכִּין אֶת
 73 כָּל עֵנִינֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
 74 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁶ הַכֹּל בְּכֶתֶב
 75 מִיַּד ה' עֲלֵי הַשְּׁפִיל,
 76 דְּעֵנִינוּ שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 77 הוּא לְהִבִּיא שָׁלוֹם בְּעוֹלָם
 78 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "קוּמָה הוֹי"
 79 לְמִנּוּחַתֶּיךָ", הֵינּוּ שֶׁכִּלְלוֹת עֵנִן
 80 הַמְּנוּחָה וְהַשָּׁלוֹם בְּעוֹלָם קָשׁוֹר
 81 עִם יִירוּשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ¹⁷,
 82 וְרַק שֶׁהַבְּנֵן בְּפַעַל הָיָה עַל-יְדֵי שְׁלֵמָה.
 83 וּמִמְשִׁיף אַחַר כֵּן פִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי. וּמִקְשָׁה בְּזֶה
 84 הַמְּתַחִיל פְּדָה בְּשָׁלוֹם הַנ"ל¹⁸, דְּלִכְאוּרָה סוֹתֵר סִיפָא [=סוֹתֵר

ה"ט. 11) ואתחנן ו, ה. ספרי ורש"י עה"פ. 12) דה"א כב, ח. 13) ראה דה"א כב, ט. 14) דה"א כט, כג. 15) ראה שמו"ר פט"ו, כו. ובכ"מ. 16) דה"א כט, יח. 17) ראה במדב"ר פ"ב, א. 18) נו, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

חז"ל דִּאֲנָא נַפְשִׁי כְּתִבִּית יְהִיבִית [=אני (הקב"ה), את 'נפשי' כתבתי
 ומסרתי] (בתוך תורת) כך הצדיקים מוסרים עצמם ומאדם בתוך תורתם²¹,
 שבעל הגאולה הכניס עצמו בתורתו. ועד שיהיה והקיצו ורננו
 שוכני עפר²² והוא בתוכם, פְּדֵאִיתָא [כמובא] בְּדִהַר וּבְכַמָּה
 מְקוֹמוֹת²³, שְׁתַּחֲתֵת

המתים אצל צדיקי עולם
 תהיה מיד בביאת משיח
 צדקנו, ולא יצטרכו
 לחפות כמה וכמה שנים
 חס-ושלום (כמו שהוא
 בנוגע לכמה וכמה סוגים
 בישראל), וכמאמר
 רבותינו ז"ל²⁴ משה

ואהרן יהיו עמכם, עד
 למשה שבכל דור ודור,
 עד לבעל הגאולה בדורו,
 שזה נעשה ענין של
 פעלה נמשכת (בלשון
 הנגלה²⁵) עד סוף כל
 הדורות.
 ויהי רצון שתהיה הפצת
 המעונות חוצה באפן של
 שלמות, שזה יביא את
 הגאולה האמתית
 והשלמה, ונלף בנגלה
 ובנסתר, עם כל הענינים
 שבפנימיות ונעד
 שהנסתר יהיה בנגלה
 ובגלוי, וכבר היה
 לעולמים מעין זה התגלות
 (הנסתר) המהות האלוקית

וזהו פדה בשלום נפשי
 דתחלה עבודתו הוא באפן של מלחמה
 ואתפפיא, אבל אחר כך בא לשלמות העבודה - פדיה
 בשלום, כמו שהיה בימי שלמה. ובזה עצמו הנה
 תכלית השלמות דשלום תהיה דוקא לעתיד לבוא
 על-ידי משיח צדקנו, פאשר את רוח הטמאה אעביר מן
 הארץ¹⁹, ויתבטל כל ענין המלחמה, ויהיה שלום באפן
 של שלמות.

והנה כל הנ"ל מיסד בתורת בעל הגאולה, הנה יהי
 רצון, שנוקה ללמד תורתו של בעל הגאולה
 באפן דיראה כאלו בעל השמועה עומד כנגדו²⁰. ויתירה
 מזו, שיהיה לא רק כאלו כו' אלא שבעל השמועה
 עומד לפניו ממש על-ידי הלמוד בתורתו, דאנא נפשי
 כתבית יְהִיבִית²¹, שהכניס עצמו בתורתו. ועד שיהיה
 והקיצו ורננו שוכני עפר²² והוא בתוכם, פְּדֵאִיתָא בְּדִהַר
 וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת²³, שְׁתַּחֲתֵת הַמַּתִּים אֶצֶל צַדִּיקֵי עוֹלָם

תהיה מיד בביאת משיח צדקנו, ולא יצטרכו לחפות כמה וכמה שנים
 חס-ושלום (כמו שהוא בנוגע לכמה וכמה סוגים בישראל), וכמאמר רבותינו

משה ואהרן יהיו עמכם, עד למשה שבכל דור ודור, עד לבעל הגאולה
 בדורו, שזה נעשה ענין של פעלה נמשכת (בלשון הנגלה²⁵) עד סוף כל הדורות.
 ויהי רצון שתהיה הפצת המעונות חוצה באפן של שלמות, שזה יביא את
 הגאולה האמתית והשלמה, ונלף בנגלה ובנסתר, עם כל הענינים
 שבפנימיות ונעד שהנסתר יהיה בנגלה ובגלוי, וכבר היה לעולמים מעין זה

המשך בעמוד no

1 סוף הפסוק] לְרִישָׁא [=לתחילת הפסוק], דְּבְרִבִּים בְּתוֹף רַבִּים דְּוָקָא
 2 ד"ברבים" מורה שהשלום מגיע דוקא מענין הריבוי, וְהִיוּ עַמְדֵי לְשׁוֹן
 3 יְחִיד דְּוָקָא. וּמִבְּאֵר בְּזָה, דְּזָה שְׁהִיָּה אֶצְלוּ פְּדָה בְּשָׁלוֹם הוּא
 4 עַל-יַדֵי סִיוַע שֶׁל הַרְבִּים (פְּמִבְּאֵר בְּהַמְאָמֵר שֶׁם פְּמָה פְּרָטִים
 5 וְדִיוּקִים בְּדָבָר). וְיֵשׁ
 6 לְהוֹסִיף בְּזָה, דְּתַכְלִית
 7 הַשְּׁלֵמוֹת הִיא שְׁגָם
 8 הַרְבִּים עֲצָמָם שְׂרִיבּוּ עֲנִי
 9 העולם החומרי והגשמי יבואו
 10 אחר כך לְמַצֵּב שֶׁל
 11 שְׁלוֹם, וְכֵנ"ל בְּעֲנֵן בְּכָל
 12 לְכַבֵּד בְּשִׁנֵי יִצְרִיךְ שֶׁהִיָּוֵרֵי
 13 יִקִּים מִצּוֹת "וְאֵהֲבַת אֶת ה'
 14 אֱלֹהֶיךָ" גַּם בִּיצֵרוֹ הֲרַע.

15 וְזָהוּ פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי
 16 מְקָרֵב לִי כִי בְּרַבִּים הִיוּ
 17 עַמְדֵי, דְּתַחֲלָה עֲבוּדְתוֹ
 18 הוּא בְּאֶפֶן שֶׁל מְלַחְמָה
 19 וְאֵתְפִּיא יִגִּיעָה עֲצוּמָה
 20 וּמִלַּחְמָה כְּבִידָה בִּיּוֹתֵר כִּגְדַד יִצֹר
 21 לְהַכְנִיעוֹ, אֲבָל אַחֵר כֵּן בָּא
 22 לְשָׁלוֹת הָעֲבוּדָה -
 23 פְּדִיָה בְּשָׁלוֹם, כְּמוֹ שְׁהִיָּה
 24 בִּימֵי שְׁלֹמֹה. וּבְזָה עֲצָמוֹ
 25 הֵנָּה תַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת
 26 דְּשָׁלוֹם תְּהִיָּה דְּוָקָא
 27 לְעֵתִיד לְבוֹא עַל-יַדֵי
 28 מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, פְּאָשֵׁר אֵת
 29 רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעִבִיר מִן
 30 הָאָרֶץ¹⁹, וְיִתְבַטֵּל כָּל
 31 עֲנֵן הַמְּלַחְמָה, וְיִהְיֶה
 32 שְׁלוֹם בְּאֶפֶן שֶׁל שְׁלֵמוֹת.
 33 וְהֵנָּה כָּל הַנ"ל מִיָּסֵד
 34 בְּתוֹרַת אֲדוֹמ"ר הָאֲמַצְעִי בְּעַל
 35 הַגְּאוּלָּה, הֵנָּה יְהִי רְצוֹן,
 36 שְׁנוּקָה לְלַמֵּד תּוֹרָתוֹ שֶׁל
 37 בְּעַל הַגְּאוּלָּה בְּאֶפֶן
 38 דִּירָאָה כְּאֵלוֹ בְּעַל
 39 הַשְּׁמוּעָה עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ²⁰.
 40 וְיִתִּירָה מְזוֹ, שְׁיִהְיֶה לֹא
 41 רַק כְּאֵלוֹ כו' אֲלָא שְׁבַעַל
 42 הַשְּׁמוּעָה עוֹמֵד לְפָנָיו
 43 מְמַשׁ עַל-יַדֵי הַלְמוּד
 44 בְּתוֹרָתוֹ, שֶׁהִי הַצִּדִּיקִים
 45 דּוֹמִים לְבוֹרָאם, שְׁכַשֵׁם שֶׁהַקְּב"ה
 46 הַכְּנִיס עֲצוּמוֹתוֹ בְּתוֹרָה, כְּדַבְרֵי

15 וְזָהוּ פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי
 16 מְקָרֵב לִי כִי בְּרַבִּים הִיוּ
 17 עַמְדֵי, דְּתַחֲלָה עֲבוּדְתוֹ
 18 הוּא בְּאֶפֶן שֶׁל מְלַחְמָה
 19 וְאֵתְפִּיא יִגִּיעָה עֲצוּמָה
 20 וּמִלַּחְמָה כְּבִידָה בִּיּוֹתֵר כִּגְדַד יִצֹר
 21 לְהַכְנִיעוֹ, אֲבָל אַחֵר כֵּן בָּא
 22 לְשָׁלוֹת הָעֲבוּדָה -
 23 פְּדִיָה בְּשָׁלוֹם, כְּמוֹ שְׁהִיָּה
 24 בִּימֵי שְׁלֹמֹה. וּבְזָה עֲצָמוֹ
 25 הֵנָּה תַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת
 26 דְּשָׁלוֹם תְּהִיָּה דְּוָקָא
 27 לְעֵתִיד לְבוֹא עַל-יַדֵי
 28 מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, פְּאָשֵׁר אֵת
 29 רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעִבִיר מִן
 30 הָאָרֶץ¹⁹, וְיִתְבַטֵּל כָּל
 31 עֲנֵן הַמְּלַחְמָה, וְיִהְיֶה
 32 שְׁלוֹם בְּאֶפֶן שֶׁל שְׁלֵמוֹת.
 33 וְהֵנָּה כָּל הַנ"ל מִיָּסֵד
 34 בְּתוֹרַת אֲדוֹמ"ר הָאֲמַצְעִי בְּעַל
 35 הַגְּאוּלָּה, הֵנָּה יְהִי רְצוֹן,
 36 שְׁנוּקָה לְלַמֵּד תּוֹרָתוֹ שֶׁל
 37 בְּעַל הַגְּאוּלָּה בְּאֶפֶן
 38 דִּירָאָה כְּאֵלוֹ בְּעַל
 39 הַשְּׁמוּעָה עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ²⁰.
 40 וְיִתִּירָה מְזוֹ, שְׁיִהְיֶה לֹא
 41 רַק כְּאֵלוֹ כו' אֲלָא שְׁבַעַל
 42 הַשְּׁמוּעָה עוֹמֵד לְפָנָיו
 43 מְמַשׁ עַל-יַדֵי הַלְמוּד
 44 בְּתוֹרָתוֹ, שֶׁהִי הַצִּדִּיקִים
 45 דּוֹמִים לְבוֹרָאם, שְׁכַשֵׁם שֶׁהַקְּב"ה
 46 הַכְּנִיס עֲצוּמוֹתוֹ בְּתוֹרָה, כְּדַבְרֵי

15 וְזָהוּ פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי
 16 מְקָרֵב לִי כִי בְּרַבִּים הִיוּ
 17 עַמְדֵי, דְּתַחֲלָה עֲבוּדְתוֹ
 18 הוּא בְּאֶפֶן שֶׁל מְלַחְמָה
 19 וְאֵתְפִּיא יִגִּיעָה עֲצוּמָה
 20 וּמִלַּחְמָה כְּבִידָה בִּיּוֹתֵר כִּגְדַד יִצֹר
 21 לְהַכְנִיעוֹ, אֲבָל אַחֵר כֵּן בָּא
 22 לְשָׁלוֹת הָעֲבוּדָה -
 23 פְּדִיָה בְּשָׁלוֹם, כְּמוֹ שְׁהִיָּה
 24 בִּימֵי שְׁלֹמֹה. וּבְזָה עֲצָמוֹ
 25 הֵנָּה תַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת
 26 דְּשָׁלוֹם תְּהִיָּה דְּוָקָא
 27 לְעֵתִיד לְבוֹא עַל-יַדֵי
 28 מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, פְּאָשֵׁר אֵת
 29 רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעִבִיר מִן
 30 הָאָרֶץ¹⁹, וְיִתְבַטֵּל כָּל
 31 עֲנֵן הַמְּלַחְמָה, וְיִהְיֶה
 32 שְׁלוֹם בְּאֶפֶן שֶׁל שְׁלֵמוֹת.
 33 וְהֵנָּה כָּל הַנ"ל מִיָּסֵד
 34 בְּתוֹרַת אֲדוֹמ"ר הָאֲמַצְעִי בְּעַל
 35 הַגְּאוּלָּה, הֵנָּה יְהִי רְצוֹן,
 36 שְׁנוּקָה לְלַמֵּד תּוֹרָתוֹ שֶׁל
 37 בְּעַל הַגְּאוּלָּה בְּאֶפֶן
 38 דִּירָאָה כְּאֵלוֹ בְּעַל
 39 הַשְּׁמוּעָה עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ²⁰.
 40 וְיִתִּירָה מְזוֹ, שְׁיִהְיֶה לֹא
 41 רַק כְּאֵלוֹ כו' אֲלָא שְׁבַעַל
 42 הַשְּׁמוּעָה עוֹמֵד לְפָנָיו
 43 מְמַשׁ עַל-יַדֵי הַלְמוּד
 44 בְּתוֹרָתוֹ, שֶׁהִי הַצִּדִּיקִים
 45 דּוֹמִים לְבוֹרָאם, שְׁכַשֵׁם שֶׁהַקְּב"ה
 46 הַכְּנִיס עֲצוּמוֹתוֹ בְּתוֹרָה, כְּדַבְרֵי

15 וְזָהוּ פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי
 16 מְקָרֵב לִי כִי בְּרַבִּים הִיוּ
 17 עַמְדֵי, דְּתַחֲלָה עֲבוּדְתוֹ
 18 הוּא בְּאֶפֶן שֶׁל מְלַחְמָה
 19 וְאֵתְפִּיא יִגִּיעָה עֲצוּמָה
 20 וּמִלַּחְמָה כְּבִידָה בִּיּוֹתֵר כִּגְדַד יִצֹר
 21 לְהַכְנִיעוֹ, אֲבָל אַחֵר כֵּן בָּא
 22 לְשָׁלוֹת הָעֲבוּדָה -
 23 פְּדִיָה בְּשָׁלוֹם, כְּמוֹ שְׁהִיָּה
 24 בִּימֵי שְׁלֹמֹה. וּבְזָה עֲצָמוֹ
 25 הֵנָּה תַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת
 26 דְּשָׁלוֹם תְּהִיָּה דְּוָקָא
 27 לְעֵתִיד לְבוֹא עַל-יַדֵי
 28 מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, פְּאָשֵׁר אֵת
 29 רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעִבִיר מִן
 30 הָאָרֶץ¹⁹, וְיִתְבַטֵּל כָּל
 31 עֲנֵן הַמְּלַחְמָה, וְיִהְיֶה
 32 שְׁלוֹם בְּאֶפֶן שֶׁל שְׁלֵמוֹת.
 33 וְהֵנָּה כָּל הַנ"ל מִיָּסֵד
 34 בְּתוֹרַת אֲדוֹמ"ר הָאֲמַצְעִי בְּעַל
 35 הַגְּאוּלָּה, הֵנָּה יְהִי רְצוֹן,
 36 שְׁנוּקָה לְלַמֵּד תּוֹרָתוֹ שֶׁל
 37 בְּעַל הַגְּאוּלָּה בְּאֶפֶן
 38 דִּירָאָה כְּאֵלוֹ בְּעַל
 39 הַשְּׁמוּעָה עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ²⁰.
 40 וְיִתִּירָה מְזוֹ, שְׁיִהְיֶה לֹא
 41 רַק כְּאֵלוֹ כו' אֲלָא שְׁבַעַל
 42 הַשְּׁמוּעָה עוֹמֵד לְפָנָיו
 43 מְמַשׁ עַל-יַדֵי הַלְמוּד
 44 בְּתוֹרָתוֹ, שֶׁהִי הַצִּדִּיקִים
 45 דּוֹמִים לְבוֹרָאם, שְׁכַשֵׁם שֶׁהַקְּב"ה
 46 הַכְּנִיס עֲצוּמוֹתוֹ בְּתוֹרָה, כְּדַבְרֵי

19) צפני' ג, ט. 20) ירושלמי קדושין פ"א ה"ז. ובכ"מ. 21) ראה שבת קה, א. 22) ישעי' כו, יט.
 23) ראה זח"א קמ, א. תשובות וביאורים ע' 56. 24) יומא ה, ב. 25) ראה פצע"ג תרומות ע' 68.
 לקו"ש ח"ג ע' 755 ואילך. ובכ"מ.

בס"ד. שיחת אור ליום ד' וישלח, יו"ד כסלו ה'תשד"מ.

בלתי מוגה

- 1 א. פרשת היום דיו"ד כסלו - בוודאי ידועה ומפורסמת, אבל אף-על-פי-כן, נהוג לחזור זאת מדי שנה בשנה, ועל-כל-פנים - נקודות וראשי פרקים.
- 2 ומנהג זה - מקורו בדברי רבותינו נשיאינו בקשר לגאולתו של אדמו"ר הזקן ב"ט כסלו, כמסופר בדברי רבותינו נשיאינו (לקוטי-דיבורים כרך א' כא, א) אודות הדרוש של אדמו"ר הזקן דיבור המתחיל ברוך שעשה נסים לאבותינו (שנאמר בחג הגאולה י"ט כסלו תק"ס), שבו אמר "ברוך שעשה נסים לאבותינו - הבעל-שם-טוב והמגיד, בימים ההם - חנוכה ופורים, בזמן הזה - י"ט כסלו":
- 3 פרשת הדברים דחנוכה ופורים - ידועה ומפורסמת לכל אחד ואחת מישראל, ועד שישנה ההבטחה במדרשי חכמינו ז"ל שגם כאשר כל המועדים בטלין הנה פורים וחנוכה לא יבטלו. ואף-על-פי-כן, מדי שנה בשנה ישנו חיוב לחזור ולפרסם את הנס, "תקפו של נס", באופן ד"פירסומי ניסא", למרות שגם לולי זאת יודעים את פרשת הדברים [כמודגש בלשון "פרסומי ניסא" - שגם מקודם לכן יודעים כבר אודות הנס, ומה שנוסף בזה הוא - פרסום הדברים].
- 4 ובלשון הכתוב: "הימים האלה נזכרים ונעשים", היינו, שעל-ידי הזכרת הדברים ("נזכרים") בדיבור (לא רק במחשבה בלב) - חוזרים "ונעשים" ענינים אלו מחדש, ולולי הזכרון בדיבור - חסר בענין ד"נעשים".
- 5 וכפי שרואים במוחש בטבע ותכונת האדם [אצל בני ישראל, וכדי שיהיה ענין הבחירה - נעשה טבע זה גם אצל אומות העולם], שכאשר האדם מגלה בדיבור ענין שהיה מקודם לכן בידיעתו ומחשבתו, הרי זה מעורר אצלו רגש מיוחד, ועד כדי כך - שיכול להיות הענין ד"נפשו יצאה בדברו".
- 6 ומכיון שרבותינו נשיאינו מדמים את גאולת י"ט כסלו לחנוכה ופורים - מובן, שגם ב"ט כסלו [וכמו כן בנוגע ליו"ד כסלון] צריכים לחזור ולספר ולפרסם אודות "תקפו של נס" (על-כל-פנים - בקיצור ובכללות).
- 7 ב. פרשת היום דיו"ד כסלו היא - גאולתו של אדמו"ר האמצעי ממאסרו, ובה מודגש "תקפו של נס" - שהרי מאסר זה נעשה על-ידי ממשלה אדירה, שהיתה - בימים ההם - הכי חזקה בעולם, ובלשון חכמינו ז"ל: "מושל בכיפה", ואף-על-פי-כן, ממשלה זו עצמה הוכרחה לשחרר את אדמו"ר האמצעי ממאסרו.
- 8 הטעם לכך שבימים ההם היתה ממשלת מדינה ההיא "מושל בכיפה", הוא - לפי שבמדינה ההיא היה רוב מנין ורוב בנין של בני ישראל, הן "רוב מנין" - בכמות, והן "רוב בנין" - באיכות, כולל ובעיקר - הולדת הבעל-שם-טוב, התפשטות והתרחבות תורת החסידות, עד לגאולה דיו"ד כסלו וי"ט כסלו, שכל ענינים אלו היו במדינה ההיא דוקא, ולכן, נעשתה ממשלת מדינה ההיא "מושל בכיפה" - כדאיתא במדרש (מכילתא בשלח יד, ה) שכאשר בני ישראל גלו למדינה מסוימת (על-פי רצון הקב"ה, מאיזה טעם שיהיה), הנה "בשביל כבודם של ישראל" עלתה מלכות מדינה זו לגדולה, עד שמשלה בכל העולם כולו.
- 9 וזהו גם הטעם לשינוי במצבה הגשמי של 'ארצות הברית', שבזמן האחרון נעשתה למלכות אדירה - מכיון שלאחרי שנסתיימה הגלות דרוב מנין ורוב בנין של בני ישראל במדינה ההיא [הנה אף שבפשטות היה הקב"ה צריך להביא את כל בני ישראל לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה". ובפרט לאחר שכבר "כלו כל הקיצין", אף-על-פי-כן, בפועל ממש] העביר הקב"ה את רוב מנין ורוב בנין דבני ישראל - ל'ארצות הברית', לשם עברה "השכינה עם כל ה'פעקל' שלה" (כלשון הידוע), ולשם עברו רוב מנין ורוב בנין דבני ישראל.
- 10 ואף שאי אפשר להעריך ולקבוע שקיבוץ זה של בני ישראל הוא רוב מנין ורוב בנין, וקיבוץ שני של בני ישראל אינו רוב מנין ורוב בנין, שהרי "כולם אהובים כולם ברורים כולם גיבורים כולם קדושים" [ככל העילויים שבכל אותיות האל"ף-בי"ת] - אף-על-פי-כן, מכיון שרואים שרוב בני ישראל בכמות ("רוב מנין" כפשוטו) נמצאים ב'ארצות הברית', הרי זו הוכחה ש'ארצות הברית' ישנו גם "רוב בנין" של בני ישראל - באיכות, כי אצל בני ישראל - "גוי קדוש" - קשורה הכמות עם האיכות].
- 11 "והימים האלה נזכרים ונעשים" - היינו, שעל-ידי זכרון פרשת הגאולה ביו"ד כסלו מדי שנה בשנה, חוזרים ונעשים מחדש כל אותם הענינים שהיו בפעם הראשונה.

1 ואף-על-פי שבחיצוניות הענינים שונה לחלוטין המעמד ומצב דיו"ד כסלו בשנה זו מהמעמד ומצב שהיה
2 בפעם הראשונה, הן מבחינת הזמן והן מבחינת המקום, עד לשינוי מן הקצה אל הקצה – אף-על-פי-כן, בכוחו
3 של יהודי – על-ידי התקשרותו עם התורה - להתעלות מעל ומעבר ההגבלות בזמן ומקום, שהרי התורה היא
4 'בעל הבית' על מציאות העולם - זמן ומקום, עד שבכוחה לשנות אפילו את מציאות העבר, כידוע דברי
5 הירושלמי (גדרים פרק ו הלכה ח) בזה.

6 ג. והנה, על-פי האמור לעיל שבכוחו של יהודי להתעלות מעל ומעבר להגבלות דשינויי הזמן והמקום -
7 מובן, שענין זה מודגש ביותר על-ידי ההתקשרות עם תורתו של בעל הגאולה, ועד שלימוד זה הוא בבחינת
8 ענין שהזמן גרמא, על-דרך ובדוגמת "הלכות החג בחג".
9 ובזה גופא ישנו עליו מיוחד - כאשר הלימוד הוא באופן שמצייר לעצמו כאילו בעל השמועה עומד כנגדו,
10 כמאמר רבותינו ז"ל (ירושלמי שבת פרק א הלכה ב) "כל האומר שמועה . . . יהא רואה בעל השמועה כאילו
11 הוא עומד כנגדו".

12 ולהעיר - אודות דבר פלא בענין ציור בעל השמועה:

13 מכל נשיאי חב"ד - ישנה תמונה שעל-ידה נקל לצייר במחשבה את דמות דיוקנם, החל מתמונתו של אדמו"ר
14 הזקן - כפי שנתפרסם ונדפס על-ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו (בהיותו עוד מעבר לים) אודות
15 השתלשלות המאורעות שהביאו לגילוי תמונתו של אדמו"ר הזקן, ביחד עם העדות שזוהי אכן תמונתו האמיתית
16 של אדמו"ר הזקן ("התמים" חוברת ח' בתחלתה), ועל-דרך-זה ישנם תמונותיהם של רבותינו נשיאינו שלאחריו,
17 עד לנשיא דורנו. - מלבד אדמו"ר האמצעי, בעל הגאולה, שממנו לא נשארה תמונה!

18 והנה, מכיון שישנו הציווי "יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד כנגדו" - הרי לא יתכן שבהעדר
19 תמונתו של אדמו"ר האמצעי לא יוכלו, חס-ושלום, לקיים ציווי זה!

20 והביאור בזה:

21 ידוע מאמר רבותינו ז"ל שעל-ידי לימוד התורה נפעל הענין ד"אותי אתם לוקחים", וטעם הדבר - מכיון
22 ש"אנא נפשי כתבית יהבית" [כמרומז בראשי-תיבות דתיבת "אנכי" - תיבה הראשונה דעשרת הדברות, שבה
23 כלולים כל עשרת הדברות הכוללים את כל התורה כולה]. היינו, שהקב"ה הכניס את עצמותו ומהותו בתורה,
24 ולכן, על-ידי לימוד התורה - לוקחים את עצמותו ומהותו יתברך.

25 ומכיון ש"צדיקים דומים לבוראן" - יש לומר שהענין ד"בעל השמועה עומד כנגדו" נפעל (גם) על-ידי
26 ההתבוננות בתורתו של הצדיק, מכיון שהצדיק הכניס את עצמותו ומהותו בתורתו - "אנא נפשי כתבית יהבית",
27 וזאת - גם ללא תמונתו, על-דרך ובדוגמת הענין ד"אותי אתם לוקחים", אף שאין לו גוף ולא דמות הגוף
28 (נתבאר ב'אור התורה' בראשית כרך ו' עמוד תרכג ואילך).

29 ד. ההוראה מזה בנוגע למעשה בפועל - ש"המעשה הוא העיקר":

30 בעמדנו בחג הגאולה יו"ד כסלו - צריך כל אחד ואחד ללמוד ולהתבונן בתורתו של בעל הגאולה, מאמר
31 אחד, פרק אחד וכו' [בלשון המשנה: "הלכה אחת . . . או אפילו אות אחת"], כל אחד לפי ערכו, במקום שלבו
32 חפץ, והעיקר - שלימוד זה יהיה באופן ד"כאילו בעל השמועה עומד כנגדו", על-ידי התבוננות והעמקה בהבנת
33 והשגת הענין, ולא רק הבנה והשגה שכלית, אלא גם ראייה שכלית - כפי שמבאר בעל הגאולה בספרו שער
34 האמונה (פרק ג"ט ואילך) את פרטי החילוקים שבין ידיעה והבנה שכלית לראייה שכלית.

35 וענין זה - לימוד באופן של התבוננות והעמקה עד לראייה שכלית - שייך ביותר בתורתו של בעל הגאולה,
36 כידוע שסגנון תורתו של בעל הגאולה הוא באופן של הרחבה הכי גדולה, הרחבה דבינה, המגיעת עד ל"מרחב
37 העצמי", למעלה מן החכמה (כפי שמבאר בעל הגאולה בענין "מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה").

(* בנוגע לאדמו"ר מהר"ש, שגם ממנו אין תמונה (לפנינו, כי יש אומרים שנמצאה תמונתו אלא מפני סיבה לא נתפרסמה) - יש לומר על-פי הידוע שדמות דיוקנו של כ"ק מורי וחמי אדמו"ר היתה דומה לדמות דיוקנו של אדמו"ר מהר"ש. וכסיפור הידוע אודות אחד מוקני החסידים שראה עוד את אדמו"ר מהר"ש, שכאשר ראה בפעם הראשונה את תואר פני כ"ק מו"ח אדמו"ר - נתעלף, מפני שראה בו את תואר פני אדמו"ר מהר"ש, ולכן, בנוגע לאדמו"ר מהר"ש - יכול להיות הענין ד"כאילו בעל השמועה עומד כנגדו" (בכללות על-כל-פנים) בנוגע לדמות דיוקנו בפשטות.

- 1 זאת ועוד: אין להסתפק בלימוד באופן ד"כאילו בעל השמועה עומד כנגדו" (בכ"ף הדמיון בלבד), אלא
2 לאחר זה צריכים לבוא לדרגא נעלית יותר - שבעל השמועה עומד כנגדו ממש, ללא כ"ף הדמיון.
- 3 דהנה, אף שהלשון הוא "כאילו בעל השמועה עומד כנגדו" - הרי מצינו בכמה ענינים שלאחרי התחלת
4 העבודה באופן דכ"ף הדמיון, באים אחר-כך לדרגא נעלית יותר, ללא כ"ף הדמיון.
- 5 ולדוגמא - בנוגע לכללות התורה: התחלת לימוד התורה הוא באופן ש"בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים",
6 בכ"ף הדמיון בלבד, ולאחרי-זה באים לדרגא נעלית יותר - "חדשים" ממש.
- 7 ועל-דרך-זה כאשר מדובר אודות חלק (וענין פרטי) בתורה, כבנידון דידן - "כאילו בעל השמועה עומד
8 כנגדו", שהתחלת הלימוד הוא אמנם באופן ד"כאילו", בכ"ף הדמיון בלבד, אבל לאחרי-זה באים לדרגא נעלית
9 יותר - בעל השמועה עומד כנגדו ממש, ללא כ"ף הדמיון.
- 10 [ואין לתמוה על זה שמביאים דוגמא מכללות התורה על חלק מסויים בתורה - מכיון שכל התורה כולה
11 היא "תורה אחת". ובפרט כאשר מדובר אודות פנימיות התורה, שהיא "נשמתא דאורייתא" - הרי בנוגע
12 ל"נשמה" לא צריכים ביאור והסברה שאין שייך בה ענין של התחלקות כלל. - בנוגע לגוף, דרושה הסברה
13 שלמרות החילוקים שבין ראש לרגל, חילוק מן הקצה אל הקצה, מכל-מקום, הרי זה גוף אחד; אבל בנוגע
14 לנשמה - הרי מובן בפשטות (ללא צורך בהסבר וביאור) שבמהותה של הנשמה לא שייך התחלקות של תרי"ג
15 כוחות, מכיון ש"כולה עצם אחד רוחני פשוט כו" (תניא פרק נ"א). ועל-דרך-זה מובן בנוגע ל"נשמתא
16 דאורייתא" - פנימיות התורה].
- 17 ה. ויהי-רצון אשר מקיום ההוראה ד"יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד לנגדו" במעשה בפועל -
18 יבוא גם המעשה ד"נלך בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו" (כלשון אדמו"ר הזקן (אגרת הקודש
19 סימן כ"ז)), היינו, ש"דרכיו" ו"אורחותיו" של בעל הגאולה נעשים דרכיו ואורחותיו של כל אחד ואחד מאתנו.
20 דהנה, כאשר אומרים "ויעקב הלך לדרכו", הרי הפירוש בזה הוא - "לדרכו" של היהודי; ואילו כאן החידוש
21 הוא - שדרכיו של כל אחד ואחד מישראל הם "דרכיו" ו"אורחותיו" של בעל הגאולה, "נלך בדרך ישרה אשר
22 הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו" - של בעל הגאולה.
- 23 ובאותיות פשוטות - לימוד התורה וקיום המצוות מתוך הרחבה, והרחבה גדולה ביותר, עד שמגיעים
24 ל"מרחב העצמי" שבנשמתו של כל יהודי [שהרי "את העולם נתן בלבם", היינו, שבנפשו של כל אחד ואחד
25 מישראל נמצאים כל הענינים וכל הדרגות שישנם במציאות].
- 26 ועל-ידי-זה זוכים לענין ד"ענני במרחב י"ה" - בביאת משיח צדקנו, שעל-ידו נעשית פריצת וביטול גדרי
27 הגלות, ובדרך ממילא - נמשך הענין ד"מרחב י"ה", בגאולה האמיתית והשלימה.
- 28 וזוכים לקיום היעוד "כי ירחיב הוי' אלקיך את גבולך", היינו, שנוסף על כיבוש ארץ שבע אומות, בגאולה
29 האמיתית והשלימה, שאז יהיה שלימות הארץ, ביחד עם שלימות העם - כל יושביה עליה, ביחד עם שלימות
30 התורה (שעל-ידה באה הגאולה) - זוכים גם לענין ד"ירחיב הוי' אלקיך את גבולך", ארץ קיני קניזי וקדמוני,
31 כולל - העבודה הרוחנית שבזה, שזהו הענין דעבודת המוחין, כמבואר בדרושי בעל הגאולה (דיבור המתחיל
32 אל תצר את מואב).
- 33 ו. ויהי-רצון שכל ענינים אלו יהיו במהרה בימינו ממש - כפירוש נשיא דורנו ש"ממש" הוא מלשון מישוש,
34 היינו, שיכולים למשש זאת בידים, למטה מעשרה טפחים.
- 35 וכאמור - הרחבה בלימוד התורה וקיום מצוותיה, ותיכף ומיד - הרחבה בענין הגאולה, היינו, שמגאולתו
36 של בעל הגאולה דיו"ד כסלו באים תיכף ומיד לגאולת כלל ישראל וגאולת כל אחד ואחת מישראל - "ואתם
37 תלוקטו לאחד אחד בני ישראל",
- 38 וכולם יחדיו, "קהל גדול", באים תיכף ומיד, ברגע כמימרא, "ארו עם ענני שמיא" - לארצנו הקדושה, ושם
39 גופא - בירושלים עיר הקודש, שלעתיד לבוא תהיה באופן של הרחבה - כמו שכתוב (זכריה יד, י) "וראמה",
40 ובירושלים גופא - להר הבית, ול"מקדש אדני כוננו ידיך".
- 41 וכאמור - "קהל גדול", "בנערנו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", על-ידי אהבת ישראל ואחדות ישראל.

ז. בנוגע לימי הגאולה יו"ד כסלו וי"ט כסלו - הרי אף שמצד סדר המאורעות (במהלך השנים) קדמה גאולת יו"ט כסלו לגאולת יו"ד כסלו, הנה לאחרי שישנם כבר ב' הענינים, אזי קודם יו"ד כסלו ליו"ט כסלו - על-פי מהלך ימי החודש.

וכפי שנתבאר פעם ביאור הדבר - שגאולת יו"ד כסלו מהווה הקדמה והכנה לקראת גאולת יו"ט כסלו (ראה שיחת שבת פרשת ויצא תשמ"ב סעיף ז ואילך).

אבל - ביחד עם זה שגאולת יו"ד כסלו היא הכנה והקדמה לגאולת יו"ט כסלו, ישנו גם עליו בגאולת יו"ד כסלו לגבי גאולת יו"ט כסלו, כדלקמן.

ומכיון שנמצאים אנו ביו"ד כסלו - אזי צריכים להדגיש ולבאר את מעלת יו"ד כסלו לגבי יו"ט כסלו.

ח. ובהקדים:

במאמרי רבותינו נשיאינו [גם במאמרי בעל הגאולה] שנאמרו בזמני המועדים, מצינו, שבכל יום-טוב נתבארה מעלתו המיוחדת דיומ-טוב זה לגבי שאר המועדים. ולדוגמא: במאמרי חג הפסח - מבואר מעלת חג הפסח לגבי שאר המועדים, וכן במאמרי חג השבועות, חג הסוכות, ראש השנה ויום הכיפורים - שבכל זמן ומועד מדגישים את המעלה דמועד זה לגבי שאר המועדים.

ולכאורה תמוה: מכיון שכל המאמרים הם חלק מ"תורה אחת" שהיא "תורת אמת" - כיצד מתאימים ביאורים אלו זה לזה, וממה-נפשך: אם חג הפסח הוא הכי נעלה, לא יתכן לומר במאמר שני שחג השבועות הוא הכי נעלה?!

והביאור בזה:

בתורה ומצוותיה - ישנם ענינים שחיוכם שוה בכל זמן ובכל מקום, ולדוגמא: אהבת ה' ויראתו כו' - שש מצוות שחיוכן תמידי, כמו שכתוב בהקדמה לספר החינוך; וישנם ענינים שחיוכם - על-פי תורה - קשור עם שינויי הזמן והמקום [ולכן אין זה בסתירה לכלל ש"התורה הזאת לא תהא מוחלפת", מכיון שהתורה עצמה קובעת שינויים אלו], ולדוגמא: בתורה - לימוד הלכות החג בחג, ובמצוות - מצוה שהזמן גרמא, קרבנות התלויים בזמן, ועד ש"עבר זמנו בטל קרבנו".

ולכן, כאשר נמצאים בזמן מסויים, חג הפסח וכיוצא בזה, שיש בו ענינים מיוחדים, הן בנוגע לתורה (הלכות החג) והן בנוגע למצוות (מצוות שהזמן גרמא, קרבנות החג וכיוצא בזה) - הנה הענינים המיוחדים דומן זה נעשים ה"שער" שדרכו עולים כל שאר עניני התורה ומצוותיה.

כלומר: כל עניני התורה ומצוותיה הם בתקפם בכל הזמנים ובכל המקומות, אלא שהחילוק הוא - דרך איזה "שער" עולים כל הענינים, ובזה ישנם שינויים מזמן לזמן, בהתאם לענינים המיוחדים השייכים לזמן פרטי זה.

דוגמא לדבר בנגלה דתורה [כמדובר כמה פעמים שכל חלקי התורה, פשט-רמז-דרוש-סוד, כלולים זה מזה, ולכן, הביאורים דפנימיות התורה משתקפים גם בנגלה דתורה] - מאמר רבותינו ז"ל (זבחים צא, רע"א) "אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי", היינו, שקדושת השבת פועלת גם על ה"תמידין" (שקריבים גם בכל יום), "כיון דהאידינא קרבין אמ כן אף הם שם שבת עליהם" (פירוש רש"י שם). וזהו התוכן האמור לעיל - באותיות וסגנון של פנימיות התורה - שהענין המיוחד דיום זה (קדושת השבת וכיוצא בזה) נעשה ה"שער" שדרכו עולים כל שאר הענינים ("אהנאי" גם לתמידין).

ועל-פי-זה מובן שאין סתירה בין מאמר אחד למאמר שני בביאור מעלת הימים-טובים, איזה יום-טוב נעלה יותר - כי בכל יום-טוב עולים כל עניני התורה ומצוותיה דרך ה"שער" דיום-טוב פרטי זה, ולכן, מדגישים את מעלתו של יום-טוב זה, וכיוצא בזה בשאר הימים-טובים.

ועל-דרך-זה בעניננו:

כאשר נמצאים ביו"ד כסלו - אזי הענינים המיוחדים דיו"ד כסלו נעשים ה"שער" שדרכם עולים כל שאר הענינים, כולל - הענין דיו"ט כסלו, וכן הענין דימי החנוכה (אף שמצד סדר הזמן - קדמו ימי חנוכה לגאולת יו"ד כסלו ריבוי שנים).

ולכן, יש לבאר ולהדגיש את המעלה דיו"ד כסלו לגבי יו"ט כסלו.

ט. כללות ענין הגאולה הוא - "פדה בשלום נפשי".

וענין זה מודגש הן בגאולת יו"ט כסלו והן בגאולת יו"ד כסלו - כידוע שבשורת הגאולה (הן ביו"ט כסלו

1 והן ביו"ד כסלו) היתה בקשר עם אמירת הפסוק "פדה בשלום נפשי" שבספר תהלים, אלא שאצל אדמו"ר
2 האמצעי היה זה באמירת שיעור תהלים החדשי (כפי שנחלק לימי החודש) - יום העשירי בחודש ("העשירי
3 יהיה קודש"), יו"ד כסלו; ואצל אדמו"ר הזקן היה זה באמירת שיעור תהלים השבועי (כפי שנחלק לימי השבוע)
4 - ביום השלישי בשבוע (כידוע שבהיותו במאסר הוסיף אדמו"ר הזקן באמירת תהלים בשופי, לא רק שיעור
5 תהלים החדשי, אלא גם שיעור תהלים השבועי).

6 ובחילוק זה - מתבטאת המעלה דיו"ד כסלו לגבי י"ט כסלו:

7 שייכותו של הפסוק "פדה בשלום נפשי" ליו"ד כסלו, להיותו בשיעור תהלים החדשי - היא: (א) דבר קבוע
8 בכל שנה ושנה - "תדיר", מכיון שפסוק זה שייך לשיעור תהלים החדשי דעשירי בחודש, שזהו התאריך של
9 יו"ד כסלו, (ב) הנהגה על-דרך הרגיל - כידוע תקנת כ"ק מורי וחמי אדמו"ר [וכן נהג אדמו"ר הזקן] לומר בכל
10 יום שיעור תהלים כפי שנחלק לימי החודש.

11 אבל שייכותו של הפסוק "פדה בשלום נפשי" ליו"ט כסלו, מפני קביעותו ביום השלישי בשבוע - היא: (א)
12 רק כאשר י"ט כסלו חל ביום השלישי בשבוע (לא בכל שנה, אלא מזמן לזמן), (ב) וגם אז - רק מצד אמירת
13 תהלים בשופי, היינו, לא רק אמירת שיעור תהלים על דרך הרגיל, כפי שנחלק לימי החודש, כי אם גם אמירת
14 שיעור תהלים כפי שנחלק לימי השבוע, היינו, ענין של הידור השייך לזמנים מיוחדים שבהם זקוקים לאמירת
15 תהלים בשופי.

16 אמנם גם בשנים שבהם חל י"ט כסלו בשאר ימי השבוע (לא ביום השלישי) ישנה המשכת הענין ד"פדה
17 בשלום נפשי" מיום השלישי בשבוע (מצד שיעור תהלים השבועי), או מיום העשירי בחודש, יו"ד כסלו (מצד
18 שיעור תהלים החדשי), ונוסף לזה ישנו גם הסיוע על-ידי הניגון "פדה בשלום נפשי" שמנגנים ביו"ט כסלו
19 [ובפרט על-פי הידוע בגודל מעלת הניגון - ענין הקשור ונוגע בפנימיות הנפש כו'] - אבל אף-על-פי-כן, אין
20 זה דומה לענין ד"פדה בשלום נפשי" שאומרים [באופן ש"נפשו יצאה בדברו"] ביו"ד כסלו עצמו בשיעור
21 תהלים החדשי, כך שאין צורך להמשכת הענין ממקום אחר כו', ומה גם שאמירת שיעור תהלים החדשי היא
22 הנהגה על דרך הרגיל, ולא רק בזמנים מיוחדים שבהם אומרים תהלים בשופי (כנ"ל).

23 י. ביאור הענין:

24 כללות הענין דפדיה בשלום ("פדה בשלום נפשי") - קשור עם פנימיות התורה.

25 דהנה, מבואר ברעיא מהימנא (הובא ונתבאר באגרת הקודש סימן כ"ו) שפנימיות התורה היא "אילנא דחיי,
26 דלית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת כו'", מה-שאיין-כן נגלה דתורה - ששם יש ריבוי שקלא-וטריא, קשיא
27 ורמינהו וכו'.

28 [ודוגמתו בנגלה דתורה גופא - החילוק שבין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי: תלמוד בבלי ענינו - "במחשכים
29 הושיבני", מפני ריבוי הקושיות והשקלא-וטריא כו', ולכן מקומו בבבל - ענין של גלות כו'. מה-שאיין-כן תלמוד
30 ירושלמי - להיותו קשור עם ארץ ישראל, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית
31 שנה" (אפילו לאחרי חורבן בית המקדש) - אין בו ריבוי קושיות ושקלא-וטריא כמו בתלמוד בבלי, כי אם באופן
32 דאור ישר. ונמצא, שתלמוד ירושלמי הוא בבחינת "ממוצע" בין נגלה דתורה לפנימיות התורה].

33 ועל-פי-זה, בירור ההלכה בנגלה דתורה, העלאת ופדיית ההלכה ממצב של גלות העלם והסתר כו' - היא
34 פדיה באופן של מלחמה, היינו, שיש צורך להלחם עם ההעלם והסתר של הקושיות כו', באופן ד"עוקר הרים
35 וטוחנן זה בזה".

36 [ועל-דרך הבירור דאכילה כו' - נהמא אפום חרבא ליכול", בירור ופדיה באופן של מלחמה. וזהו גם מה
37 ששורש תיבת "מלחמה" הוא ל' ח' מ' - "לחם" ("נהמא"). וענין זה שייך לנגלה דתורה - כמו שכתוב "לכו
38 לחמו בלחמי"].

39 אבל בנוגע לפנימיות התורה - הנה גם כאשר היה העלם והסתר על פנימיות התורה, ענין המאסר [על-דרך
40 ובדוגמת מה שמצינו קושיות גם בתלמוד ירושלמי]. שאז צריך להיות ענין של פדיה - הרי פדיה זו היא (לא
41 באופן של מלחמה, כי אם) באופן של שלום, "פדה בשלום נפשי".

42 ולכן: גם הגאולה דיו"ט כסלו וגם הגאולה דיו"ד כסלו קשורות שתיהן עם הענין ד"פדה בשלום נפשי" -

1 דמכיון שמדובר אודות הגאולה דפנימיות התורה, ש"לית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת כו", מובן, שגאולה
2 זו היא באופן ד"פדה בשלום".

3 אבל אף-על-פי-כן, הענין ד"פדה בשלום נפשי" מודגש יותר ביו"ד כסלו מאשר ב"ט כסלו - כנ"ל בנוגע
4 לשיעור תהלים. וטעם הדבר:

5 בנוגע לגילוי ואמירת החסידות על-ידי אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, ואדמו"ר ה'צמח צדק', שלושת אבות
6 העולם - רואים שאצל אדמו"ר האמצעי היה גילוי ואמירת החסידות באופן של הרחבה ותדירות - בכמות -
7 יותר מאשר גילוי החסידות אצל אדמו"ר הזקן ואדמו"ר ה'צמח צדק'.

8 ומכיון שהפדיה בשלום קשורה עם הגילוי דפנימיות התורה (כנ"ל), לכן, בגאולתו של אדמו"ר האמצעי
9 (יו"ד כסלו) מודגש הענין ד"פדה בשלום נפשי" יותר מאשר בגאולתו של אדמו"ר הזקן (י"ט כסלו).

10 יא. ביאור ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע למעשה בפועל - המעשה הוא העיקר:
11 כללות הענין דהפצת התורה והיהדות, עד להפצת המעיינות חוצה, קשור עם ענין השלום - כפסק-דין
12 הרמב"ם בספרו "יד החזקה" ["הלכות הלכות"], בסיום וחזרתם הלכות חנוכה: "כל התורה ניתנה לעשות שלום
13 בעולם". ובפרט כאשר מדובר אודות הפצת המעיינות (דפנימיות התורה) חוצה - שעל-ידי-זה נפעל הענין
14 ד"פדה בשלום נפשי", כנ"ל.

15 ולכן: אם בכל השנה כולה צריכים לעסוק בהפצת התורה והמעיינות חוצה כדי לפעול שלום בעולם ("כל
16 התורה ניתנה לעשות שלום בעולם") - הרי על-אחת-כמה-הוכמה שענין זה מודגש ביותר ביו"ד כסלו, שבו ישנו
17 הענין ד"פדה בשלום נפשי", (א) באופן של תדירות, בכל שנה ושנה, (ב) מצד ההנהגה על דרך הרגיל (שיעור
18 תהלים החדשי), ולא רק מצד ענין של הידור, כנ"ל בארוכה.

19 ומזה מובן, אשר בעמדנו ביו"ד כסלו, יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי, שבגאולתו מודגש ביותר הענין
20 ד"פדה בשלום נפשי" מפני שאצלו היה גילוי החסידות בהרחבה ובתדירות יותר (כנ"ל בארוכה) - הנה מכיון
21 ש"בתר רישא גופא אזיל", מובן, שנפעל ענין של גאולה אצל כל אלו שלומדים תורתו [וכן אצל אלו שיחליטו
22 ללמוד תורתו - אם עדיין לא עסקו בלימוד תורתו (מפני סיבה שונה ומשונה) - שהרי מחשבה טובה הקב"ה
23 מצרפה למעשה], גאולה באופן של שלום, ובפשטות - שלום ומנוחה מכל הענינים המבלבלים, ללא צורך
24 במלחמה עם העלמות והסתרים כו'.

25 וכהמשך הכתוב: "כי ברבים היו עמדי" - כדרשת הירושלמי (סוטה פרק א הלכה ח) שאפילו אנשי אבשלום
26 התפללו לנצחוננו של דוד (אף שבתחילה היו מנגדים לדוד), כלומר, שאפילו אם היו פעם כאלו [רבים או אפילו
27 מיעוט] שלא הסכימו לענין דהפצת התורה והמעיינות חוצה, הנה בזכות רבותינו נשיאינו נפעל הענין ד"כי
28 ברבים היו עמדי" - שגם הם מתפללים לנצחוננו של דוד, נצחון על כל ההעלמות וההסתרים בעבודה דהפצת
29 התורה והמעיינות חוצה, באופן של פדיה בשלום.

30 ולכן - הרי זה זמן מסוגל להחליט החלטות טובות להוסיף בכל הענינים דהפצת התורה והמעיינות חוצה.
31 וכאשר החלטות אלו מתקבלות כמעמד הציבור כולו - ישנו תוקף מיוחד בהחלטות אלו בנוגע לקיום הדברים
32 בפועל ממש, תוקף שנפעל מצד גודל מעלת זכות הציבור, כמבואר בארוכה בקונטרס "החלצו".

33 יב. ויהי-רצון שכל אחד ואחד יקבל על עצמו להוסיף בהפצת התורה והמעיינות חוצה, ועבודתו תהיה באופן
34 ד"בכל לבבך בשני יצריך" - באופן של שלום, "פדה בשלום נפשי", שלום בפמליא של מעלה ושלום בפמליא
35 של מטה - כפי שמבאר אדמו"ר הזקן ב'לקוטי תורה' (מטות פו, ד) שזהו ענין השלום שבין נפש האלקית לנפש
36 הבהמית, היינו, שגם נפש הבהמית מסייעת לנפש האלקית בהפצת התורה והמעיינות חוצה, "בכל לבבך בשני
37 יצריך", "אחריך נרוצה" - לשון רבים, נפש האלקית ונפש הבהמית יחדיו.

38 וכל זה - נוסף על הפירוש הפשוט ד"פדה בשלום נפשי", שעבודתו היא מתוך הרחבה, מנוחה ושלום מכל
39 הענינים המבלבלים, מתוך מנוחת הגוף ומנוחת הנפש,

40 והרי מנוחת הנפש אצל יהודי, אפשרית היא - רק בראותו שכל היהודים הנמצאים בסביבתו (כל אלו שביכלתו
41 להגיע אליהם) נמצאים הם במקום של חיים, היינו, שחיייהם מיסודים על-פי התורה - "חיינו ואורך ימינו", עד
42 למעמד ומצב ד"תורתו אומנתו", ועל-כל-פנים - שיעוריים קבועים בתורה, קבוע אינו בטל, כי - כל זמן שישנו
43 יהודי אחד שעדיין לא פעל עליו להיות כמעמד ומצב זה, חסר אצלו במנוחת הנפש ("ער קען ניט רוען")!

1 ולכן, כאשר אומרים שיהודי נמצא במעמד ומצב של מנוחת הנפש - הרי בזה נכללות עבודתו ופעולתו לעשות
2 את כל התלוי בו בהפצת התורה והמעיינות חוצה בכל הסביבה כולה, ומכיון שאין לך דבר העומד בפני הרצון,
3 יגעת ומצאת - בוודאי יצליח בהפצת התורה ומצוותיה, הפצת המעיינות חוצה, אצל כל היהודים שביכולתו
4 להגיע אליהם, עד שעושה מהם "נרות להאיר", שממנו יראו וכן יעשו - לעסוק בהפצת התורה והיהדות.

5 ועל-ידי-זה מאירים את חשכת הגלות - כמו שכתוב בגלות מצרים (גלות הראשונה) "ולכל בני ישראל היה
6 אור במושבותם", וכל ענין הגלות אינו אלא כדי שתהיה היציאה ב"רכוש גדול", "כלי כסף וכלי זהב", עד
7 ש"ונצלתם את מצרים", היינו, שלוקחים ומעלים את כל ניצוצות הקדושה כו', וכל זה - בדרכי נועם ודרכי שלום.
8 ובאופן כזה רצים - "נרוצה" - לקבל פני משיח צדקנו, "ותלמודו בידו" - שלימות התורה ומצוותיה, הפצת
9 התורה והפצת המעיינות חוצה, ובאופן ד"תלמודו בידו" - "תורתו", מכיון שהתמסר לכך בכל כחות נפשו -
10 על-דרך ביאור אדמו"ר הזקן (תניא פרק ל"ז) בגודל מעלת הצדקה שהיא שקולה כנגד כל המצוות ומקרכת את
11 הגאולה, מפני שעל-ידה מעלה את "כל כח נפשו" (לפי ש"כ כל כח נפשו החיונית מלוכש בעשיית מלאכתו כו'
12 שנשתכר בו מעות אלו", או מפני ש"במעות אלו היה יכול לקנות חיי נפשו").

13 ועל-ידי-זה זוכים למעמד ומצב ד"ויבוא יעקב שלם" [כמו שכתוב בשיעור חומש היומין] - שבאים לארץ
14 כנען כפי שהיא לאחר שנהפכת להיות ארץ ישראל, ושם גופא - ל"עיר שכם", "שכם" מלשון חלק (פירוש
15 רש"י ויחי מח, כב) - "אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו",
16 במהרה בימינו ממש.

* * *

17 יג. בהמשך להמוזכר לעיל (סעיף ג) אודות מאמר רבותינו ז"ל "יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד
18 לנגדו", שבנוגע לאדמו"ר האמצעי (שממנו אין ציור ותמונה כפשוטה) נפעל הדבר על-ידי התבוננות והעמקה
19 בתורתו (אנא נפשי כתבית יהבית), עד לאופן של ראייה שכלית - רואים בפועל שאצל אדמו"ר האמצעי היתה
20 השתדלות מיוחדת בפירסום והפצת תורתו ("יפוצו מעינותיך חוצה") באופן של דפוס בחיים חיותו בעלמא דין,
21 שלא בערך יותר מאצל שאר רבותינו נשיאינו.

22 [בהקדמת כמה מספריו כותב הוא אמנם שכל הענינים הם דבריו של אדמו"ר הזקן, בהוספת ביאור והסבר
23 כו' - אבל אף-על-פי-כן, רואים בפועל שבספריו מתבארים הענינים באופן של "רחובות הנהר" יותר מאשר
24 במאמרי חסידות של אדמו"ר הזקן.

25 ואף ש"מי הוא זה" אשר יכול להכניס את עצמו "בין הרים גדולים" - הרי האמור לעיל מובן על-פי המבואר
26 במאמרי בעל הגאולה עצמו בענין "ונהר יוצא מעדן", שאף-על-פי שמקורו ושרשו של הנהר דבינה הוא בחינת
27 העדן דחכמה, אף-על-פי-כן, על-ידי ההתפשטות וההרחבה דבינה, "רחובות הנהר", מגיעים ל"מרחב העצמי",
28 שזהו השורש הראשון דבינה (כידוע שביחד עם זה שהשורש ומקור דבינה הוא בחינת החכמה, יש לבינה גם
29 שורש בפני-עצמו), שבנוגע לכמה ענינים הוא למעלה אפילו משורש החכמה].

30 וזהו אחד הטעמים להשתדלות והזירוז להדפיס מחדש אחד מספריו של אדמו"ר האמצעי שכבר אזל מן
31 השוק - הספר "שערי תשובה", ואכן הועילה ההשתדלות, ובעזרת ה' הצליחו להדפיס ספר זה מחדש בימים
32 אלו, ובאופן שיוכלו ללמוד בספר זה ביום הגאולה עצמו.

33 יד. בהמשך להאמור שהספר "שערי תשובה" אזל מן השוק, ולכן חזרו והדפיסוהו מחדש - הרי זו ההזדמנות
34 להתעכב על הלשון "אזל מן השוק" (לשון הרגיל בכגון דא), ולבאר את ההוראה שלמדים מלשון זה בנוגע
35 לעבודת האדם, בהתאם לתורת הבעל-שם-טוב הידועה שבכל דבר ישנה הוראה ולימוד בעבודת ה'.
36 ובהקדים:

37 במסכת בבא קמא (צב, א ואילך) מצינו סוגיא שלימה המבארת "מנא הא מילתא דאמרי אינשי", היינו,
38 שאפילו כאשר מדובר אודות "מילתא דאמרי אינשי" - מחפשים את מקור הדברים בתורה.

39 [ולהעיר - שענין זה מובא בסדר נזיקין דוקא - עליו נאמר "הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות" (בבא
40 בתרא קעה, ב), ובתלתא בבי דסדר נזיקין גופא, בבא קמא בבא מציעא ובבא בתרא [כמבואר ענינם בזהר (חלק
41 ג קצח, א)] - במסכת "בבא קמא" דוקא].

1 ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות הלשון "אזל מן השוק", שלמרות שתיבות אלו ("אזל" ו"שוק")
 2 הם בלשון תרגום (הקרוב ללשון קודש) - הרי זה לשון המופיע בספרי קודש, ובודאי יש בזה הוראה בעבודת
 3 האדם לקונו, כדלקמן.

טו. והענין בזה:

5 עבודתו של יהודי היא - להאיר את ה"שוק" (רשות הרבים) ב"נר מצוה ותורה אור", כמודגש בנרות חנוכה
 6 - שיהודי מדליק את הנרות ("נר מצוה ותורה אור") "על פתח ביתו מבחוץ", והדלקתן היא - "עד שתכלה רגל
 7 ("רגלא דתרמודאי") מן השוק" (שבת כא, ב), היינו, שמאירים את ה"שוק" עד כדי כך שמתבטלת מציאות
 8 השוק מכל וכל.

9 ומוכן, שגם לאחר שמבררים את מציאות ה"שוק" - הנה בכל יום ויום ישנו "שוק" חדש שאותו צריכים
 10 לברר ביום זה, וכן הלאה, שהרי "כל יומא ויומא עביד עבידתיה".

11 וזהו ביאור הלשון "אזל מן השוק" - היינו, שכבר נפעל הבריור ב"שוק" על-ידי ספר זה (ענין התורה),
 12 ואף-על-פי-כן, מכיון שישנו שוק חדש שצריכים לבררו - מדפיסים זאת פעם נוספת כדי להפיצו בשוק.

טז. ביאור הענין בעומק יותר - ובהקדים:

14 ידוע החילוק שבין תורה לתפילה - שבתורה צריך להיות ענין של הוספה וחיידוש, "לאפשה לה",
 15 מה-שאינ-כן בתפילה, שנוסח התפילה הוא בשוה מדי יום ביומו, כפי שתקנו אנשי כנסת הגדולה [יכולים אמנם
 16 להוסיף על נוסח זה. אבל עיקר התפילה היא - הנוסח שתקנו אנשי כנסת הגדולה, נוסח שוה מדי יום ביומו].

וטעם הדבר:

18 תורה ענינה - המשכה וגילוי אלקות מלמעלה למטה, שהרי התורה היא "דבר הוי", "מן השמים השמיעך
 19 את קולו". ולכן, לאחר שכבר נמשך ונתגלה האור האלקי שבענין זה, לא מספיק לחזור שנית על הגילוי שכבר
 20 נמשך לפני-זה, אלא צריכים בעיקר להוסיף ולהמשיך מלמעלה למטה אור חדש - על-ידי-זה ש"תלמיד ותיק"
 21 מוסיף ומחדש בתורה באופן ד"לאפשה לה".

22 דהנה, התחלת לימוד התורה הוא אמנם באופן ד"למיגרס", "בור סוד שאינו מאבד טיפה", אבל תכלית
 23 השלימות דלימוד התורה הוא - "כמעין המתגבר", שלכן אמרו חכמינו ז"ל (אבות פרק ב משנה ט) בנוגע לב'
 24 מעלות אלו, "בור סוד שאינו מאבד טיפה" ו"מעין המתגבר" - "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר
 25 בן הורקנוס אף עמהם, ואלעזר בן ערך בכף שניה, מכריע את כולם", מכיון שהמעלה ד"מעין המתגבר" מכריעה
 26 את המעלה ד"בור סוד שאינו מאבד טיפה", וטעם הדבר - מכיון שעיקר ענין התורה, עליה נאמר "ארוכה מארץ
 27 מדה ורחבה מיני ים", הוא - "מעין המתגבר".

28 [ישנם מפרשים המבארים שמעלת שניהם שקולה, היינו, שמעלתו של אלעזר בן ערך לגבי כל חכמי ישראל,
 29 כולל אליעזר בן הורקנוס, היא - בענין ד"מעין המתגבר", ואילו ביחס למעלה ד"בור סוד שאינו מאבד טיפה"
 30 - מכריע אליעזר בן הורקנוס את כל חכמי ישראל, כולל את אלעזר בן ערך, כמו שכתוב לפני-זה "אם יהיו כל
 31 חכמי ישראל בכף מאזנים (כולל, כמובן, גם אלעזר בן ערך), ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה, מכריע את כולם".

32 אמנם, מכיון שסדר המשנה (שגם הוא בתכלית הדיוק) הוא שבתחילה מבואר שאליעזר בן הורקנוס (מעלת
 33 "בור סוד") מכריע את כל חכמי ישראל, ובסיום הענין מבואר שאלעזר בן ערך (מעלת "מעין המתגבר") מכריע
 34 את כל חכמי ישראל - הרי [נוסף על הפירוש הפשוט שבהכרח להקדים את הענין ד"בור סוד" מכיון שאי אפשר להגיע
 35 למעלה ד"מעין המתגבר" ללא הקדמת הענין ד"בור סוד"] מובן, שכוונת המשנה היא לקבוע שהמעלה ד"מעין
 36 המתגבר" מכריעה את המעלה ד"בור סוד", מכיון שעיקר ענין התורה הוא - "מעין המתגבר", "לאפשה לה".]

37 ולהעיר מהשייכות המיוחדת לבעל ההילולא - שבתורתו מודגש הענין ד"מעין המתגבר" יותר מאשר אצל
 38 שאר רבותינו נשיאינו.

39 אבל תפילה ענינה - העלאה מלמטה למעלה, "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", "סולם" שעל-ידו
 40 מבררים ומעלים את כל הענינים הגשמיים, "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", שכולם מתבררים
 41 ועולים מלמטה למעלה על-ידי ה"סולם" דתפילה. ומטעם זה התפילה היא מדי יום ביומו בנוסח שוה - שהרי
 42 בירור עניני העולם, אכילה ושתייה וכיוצא בזה, הוא בכל יום ויום בשוה, ולדוגמא: אותו "לחם" - עיקר

1 הסעודה, ואותו "מלח" (שבו טובלים את הלחם), וכיוצא בזה בשאר עניני הבירורים. ומה שמתפללים בכל יום
2 - הרי זה מכיון ש"כל יומא ויומא עביד עבידתיה", היינו, שבכל יום ויום ישנם ניצוצות חדשים כו', ולכן צריך
3 להיות בירור זה מחדש, אבל - כאמור - הבירור הוא באותו אופן כפי שהיה אתמול, נוסח תפילה שוה.

4 והנה, אף-על-פי שעיקר ענין התורה הוא להיות באופן של הוספה וחדוש, "לאפשא לה" - הרי גם בתורה
5 ישנו אופן שמבררים ענין מסויים מחדש באותו אופן שנתברר בפעם הקודמת [על-דרך ובדוגמת (אבל לא ממש)
6 הבירור דלחם ומים וכיוצא בזה על-ידי ענין התפילה], שזהו התוכן המבואר דלעיל אודות בירור ה"שוק" מחדש
7 על-ידי הדפסת הספר פעם נוספת, היינו, שחוזרים ומדפיסים מחדש את אותו הספר שכבר נדפס בעבר, כדי
8 לברר את השוק החדש.

9 אבל אף-על-פי-כן, מכיון שמדובר סוף-כל-סוף אודות ענין התורה, שעיקרה "מעין המתגבר" - מובן, שגם
10 כאשר חוזרים ומדפיסים ספר שכבר נדפס, הרי הלימוד בספר זה אינו כמו שלמדו בספר הישן, כי אם באופן
11 ד"מעין המתגבר".

12 ובהמשך לזה - יש לבאר ענין (באופן של נקודה על-כל-פנים) בספרו של אדמו"ר האמצעי שנדפס עתה מחדש.
13 יז. מאמר (כעין שיחה) דיבור המתחיל פדה בשלום נפשי.

* * *

14 יח. כל האמור לעיל אודות יו"ד כסלו - הרי זה שייך בכל שנה ושנה. ונוסף לזה, ישנם שינויים משנה לשנה
15 - בנוגע לקביעות דיו"ד כסלו בימי השבוע ובפרשת השבוע: בפעם הראשונה חל יו"ד כסלו ביום ראשון דפרשת
16 וישלח, ובשנה זו - ביום הרביעי דפרשת וישלח.

17 ולכן, נוסף על ההוראה הכללית דיו"ד כסלו, שהיא בשוה בכל שנה ושנה - ישנה הוראה נוספת הנלמדת
18 מהקביעות המיוחדת דשנה זו.

19 ולכל לראש - הוראה מהקביעות דיום הרביעי בשבוע, ונוסף לזה - הוראה מחלק הפרשה השייך ליום זה,
20 מרביעי עד חמישי דפרשת וישלח, כתורת אדמו"ר הזקן הידועה שצריכים "לחיות" עם הזמן, עם פרשת השבוע
21 שלומדים באותו זמן, כדלקמן.

22 יט. ביאור ההוראה מהקביעות דיו"ד כסלו ביום הרביעי בשבוע: השייכות דיום הרביעי בשבוע לגילוי
23 החסידות (תוכן הגאולה דיו"ד כסלו) - מבוארת בדברי אדמו"ר הזקן למחרת הגאולה ד"ט כסלו, ביום הרביעי
24 בבוקר [בשנה ההיא חל י"ט כסלו ביום השלישי בשבוע]: ביום הרביעי נטלו המאורות - הסתלקותו של
25 הבעל-שם-טוב שהיתה ביום הרביעי, וביום הרביעי נתלו המאורות - גאולתו של אדמו"ר הזקן.

26 והנה, כוונת ההדגשה שהגאולה ד"ט כסלו (נתלו המאורות) קשורה עם הסתלקותו של הבעל-שם-טוב (נטלו
27 המאורות), היא - שאותם הענינים שנטלו ביום הרביעי (מצד הסתלקותו של הבעל-שם-טוב), הם עצמם חזרו
28 ונתלו ביום הרביעי, על-ידי גאולתו של אדמו"ר הזקן ב"ט כסלו.

29 והענין בזה:

30 ידוע המענה של מלך המשיח להבעל-שם-טוב על שאלתו "אימתי קא אתי מר" "כשיפוצו מעינותיך חוצה",
31 היינו, שביאת משיח צדקנו תלויה בהפצת המעיינות של הבעל-שם-טוב.

32 וענין זה (יפוצו מעינותיך חוצה) נפעל בעיקר לאחרי פטרבורג (ספר השיחות תורת שלום, עמוד 112) -
33 לאחרי המאסר והגאולה ד"ט כסלו, שאז התחיל עיקר הענין דיפוצו מעינותיך (של הבעל-שם-טוב) חוצה,
34 באופן ד"יתפרנסון" - הבנה והשגה, על-ידי גילוי והפצת תורת חסידות חב"ד.

35 וזוהי ההדגשה שביום הרביעי נטלו המאורות, וכיחד עם זה - נתלו המאורות:

36 כאשר יודעים שישנו הענין דנטלו המאורות, הרי יתכן שיבואו לידי יאוש חסו-שלום, למה עשה הוי' ככה,
37 ליטול את המאורות דהבעל-שם-טוב, עליו נאמר "אחד היה כו'" [על-דרך מה שכתוב באברהם אבינו "אחד
38 היה אברהם"] - הנה על-זה אומרים שביום זה עצמו, ביום הרביעי, נתלו המאורות.

39 ולהעיר: ההדגשה דנטלו המאורות ונתלו המאורות באותו יום היא - בנוגע לימי השבוע, יום רביעי, ולא
40 בנוגע לימי החודש. מכיון שמדובר אודות ה"מאורות" דתורה (פנימיות התורה) - ענין השמש, ולכן מקשרים
41 זאת עם ימי השבוע - מהלך השמש (מה-שאיין-כן ימי החודש שהם קשורים עם מהלך הלבנה).

1 ונמצא, שכאשר יו"ד כסלו חל ביום הרביעי בשבוע - ישנה הדגשה מיוחדת בנוגע לכללות הענין דנתלו
2 המאורות, שנקודתה ותוכנה - הבטחתו של משיח צדקנו אודות התפשטות וגילוי תורת החסידות, אשר לא
3 תשכח מפי זרעו וזרע זרעו, עד ביאת גואל צדק.

4 ולכן, גם כאשר רואים את הענין של ירידת הדורות, ובלשון חכמינו ז"ל (שבת קיב, ב) "אם ראשונים בני
5 מלאכים אנו בני אדם כו", ובלשון הידוע: "אנשי אמנה אבדו" - כבר הבטיח רבינו הזקן ש"לא יעזוב ה' את
6 עמו", ובפרט בנוגע לתורה - שהיא "חיינו ואורך ימינו", ועל-אחת-כמה-וכמה פנימיות התורה, "נשמתא
7 דאורייתא". וכאמור - בהיות הבעל-שם-טוב בהיכלו של מלך המשיח, הבטיח לו מלך המשיח שיבוא כאשר
8 יפוצו המעיינות דתורת החסידות, כמבואר באגרת הקודש של הבעל-שם-טוב - אגרת שנכתבה בעולם הזה
9 הגשמי והחומרי, ונדפסה על-ידי תלמידו הכהן (בסוף ספר בן פורת יוסף), היינו, שהתפשטות והפצת תורת
10 החסידות תהיה באופן נצחי עד ביאת משיח צדקנו.

11 כ. מאמר המוסגר:

12 העובדה שישנם יהודים ה"מתעקשים" שלא ללמוד ולדעת אודות תורת הבעל-שם-טוב - נובעת מכך שיהודי
13 הוא "בעל בחירה", ואף פעם לא לוקחים ממנו את ענין הבחירה, ולכן, ביכלתו לבחור חס-ושלום שלא ללמוד
14 תורת הבעל-שם-טוב.

15 וכאמור - הסיבה היחידה לכך היא מצד ענין הבחירה, אף שבחיזונית ובגלוי מוצאים הם כל מיני תירוצים
16 והסברות כו', ועד שמעוותים ומסלפים את דברי רבם כאילו זו היתה כוונתו!...

17 הם מצטטים לשון המשתמע לתרי אפי, על-דרך ובדוגמת לשון הגמרא "אם ראשונים בני מלאכים אנו בני
18 אדם, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים, ולא כחמורו של . . . רבי פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים",
19 ועל סמך לשון זה רצונם להשלוח את העולם כולו כאילו אמר רבם שכיום לא שייך כללות הענין דתורת
20 הבעל-שם-טוב!

21 לא עלתה על דעתו של אף אחד לומר שהגאונים (שהיו לאחר זמן הגמרא) אינם "גאונים" חס-ושלום,
22 מכיון שישנה גמרא מפורשת שנאמרה על-ידי אמוראים ש"אם ראשונים בני אנשים אנו כו" - בדרגת
23 בעלי-חיים!...

24 הכל יודעים אודות דברי הגמרא הנ"ל, ואף-על-פי-כן, יודעים הכל שלאחרי זמן הגמרא היו "גאונים"
25 [גאון" בגימטריא ס' (ששים), על שם שהיו בקיאים ב"ששים מסכתות", ופשיטא שבקיאותם לא היתה בקיאות
26 סתם, כי אם בקיאות המתאימה ל"גאונים"], ראשונים - רש"י ובעלי התוספות ועוד, אחרונים ואחרוני האחרונים,
27 כולל - האריז"ל, שהיה לאחר זמן הגמרא, לאחר זמן הגאונים והראשונים, ואף-על-פי-כן, העיד רבי חיים
28 ויטל על גדלות הנפלאה כו', ולאחריו הבית יוסף והרמ"א - שלאורם נלך עד ביאת משיח צדקנו!

29 מובן ופשוט שדברי הגמרא הם אמת לאמיתתם - חס-ושלום לומר שדברי הגמרא אינם מכוונים אל האמת!
30 אבל ביחד עם זה - אין זה בסתירה לגדלותם של הגאונים, הראשונים, האחרונים ואחרוני האחרונים!

31 אם יש בידו ביאור ותירוץ לבאר את הקושיא - תבוא עליו ברכה, ואם לאו - אין סיבה לשנות את אמיתית
32 הענין בגלל שהוא לא מבין את התירוץ!... וכמאמר הירושלמי (פאה פרק א הלכה א) בפירוש הפסוק "כי לא
33 דבר ריק הוא מכם", ש"אם ריק הוא" - הרי זה "מכם"!...

34 ועל-דרך-זה בנוגע לענינו:

35 לכל לראש - ישנה הלכה פסוקה, "דבר הוי' זו הלכה", שזוהי ההבטחה שניתנה ב"תורת אמת", על-ידי
36 לומדי התורה - החל ממשיח צדקנו, הבעל-שם-טוב, ורבותינו נשיאינו שלאחרי זה - אודות גילוי והתפשטות
37 תורת החסידות עד ביאת משיח צדקנו.

38 ומכיון שכן - אין ביכלתו של אף אחד לפגוע חס-ושלום בענין זה! - הוא יכול לפגוע בעצמו (ואין כאן
39 המקום להאריך בזה)!... אבל פשיטא שאין ביכלתו לשנות, רחמנא ליצלן, את העובדה ש"התורה הזאת לא
40 תהא מוחלפת", דקאי על כל עניני התורה, אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ובענינו - חידושו של
41 האריז"ל, הבעל-שם-טוב, בעל ה"תולדות יעקב יוסף", רבותינו נשיאינו, כולל - בעל הגאולה, ורבותינו נשיאינו
42 ממלאי מקומו, עד כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו!

1 ולכן, בוודאי שאין להתפעל מחשכת הגלות, ואדרבה: צריכים להוסיף בלימוד התורה, נגלה דתורה ביחד
 2 עם פנימיות התורה, גופי תורה ביחד עם נשמתא דאורייתא, ובאופן שהלימוד מביא לידי מעשה - קיום המצוות
 3 בהידור, החל מהמצוה "ואהבת לרעך כמוך", "כלל גדול בתורה", מכיון שיודעים שאפילו הענין דניטלו
 4 המאורות אינו אלא לרגע קטן בלבד, שהרי תיכף לאחרי הסתלקותו של הבעל-שם-טוב (ניטלו המאורות) - היה
 5 בנו יחידו של הבעל-שם-טוב, ובשנה שלאחרי-זה - תלמידו וממלא מקומו, המגיד, ולאחרי זה - רבותינו
 6 נשיאינו, שלאורם נסע ונלך לקבל פני משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

7 כא. ביאור ההוראה משיעור חומש היומי - מרביעי עד חמישי דפרשת וישלח:
 8 בסיום וחותם שיעור חומש היומי נאמר: "ויבוא יעקב שלם" - לאחרי גמר עבודתו ב"בית לבן" אשר
 9 ב"חרן", שאז חזר לארץ הקודש באופן ד"ויבוא יעקב שלם".

10 ומפרש רש"י - בפשוטו של מקרא: "שלם בגופו . . שלם בממונו.. שלם בתורתו", ובמדרש (בראשית רבה
 11 פרשה עט, ה) מובא ענין נוסף - "שלם בבניו" [ומה שלא הובא ענין זה בפירוש רש"י - לפי שאין זה פשוטו של
 12 מקרא (ראה 'לקוטי שיחות' חלק כה עמוד 170 סעיף ב ואילך)], והכוונה בזה - הן לבנים כפשוטו, והן לתלמידים,
 13 כמאמר רבותינו ז"ל [שהובא בפירוש רש"י בפשוטו של מקרא (ואתחנן ו, ז)] "ושנתם לבניך אלו התלמידים".

14 והנה, מכיון ש"מעשה אבות סימן לבנים" [כמדובר כמה פעמים שאין זה "סימן" בלבד, כי אם גם נתינת-כח,
 15 ובסגנון אחר: לא רק סימן המברר, אלא סימן הפועל ועושה את הדבר - על-דרך המבואר בנוגע לסימני טהרה
 16 דבעל-חיים, מעלה גרה ומפריס פרסה [שענינם מבואר בדרושי ה'צמח צדק' ב'אור התורה' (שמיני עמוד מה
 17 ואילך)], שסימנים אלו פועלים את ענין הטהרה (ראה 'לקוטי שיחות' חלק כה עמוד 154 הערה 39. ושם נסמן)]
 18 - מובן, שבזה ישנה הוראה בעבודתו של כל אחד ואחד מישראל, כדלקמן.

19 ובפרט כאשר מדובר אודות יעקב אבינו - שאודותיו נאמר בסיום שיעור חומש היומי "ויקרא לו א-ל אלקי
 20 ישראל", כפירוש רש"י (בפירושו השני) ש"הקב"ה קראו ליעקב א-ל", וכמבואר באגרת הקודש (סימן ז) בפירוש
 21 כתוב זה שנשמתו של יעקב אבינו, "ישראל סבא", "כלולה מכל הנשמות", כי "שופריה דיעקב מעין שופריה
 22 דאדם הראשון . . (ש)היתה נשמתו גם כן כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם", "וזהו ויקרא לו
 23 א-ל אלקי ישראל, א-ל לשון המשכת ההארה מאור אין-סוף ברוך-הוא כו" - הרי בוודאי שעניניו של יעקב
 24 אבינו מהווים הוראה בעבודתו של כל אחד ואחד מישראל.

25 וההוראה היא - שעבודתו של יהודי צריכה להיות באופן שיבוא למעמד ומצב ד"ויבוא יעקב שלם", היינו,
 26 "שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו ושלם בבניו".

27 ועל-ידי-זה בא יהודי (יעקב) ל"שכם" ("ויבוא יעקב שלם עיר שכם") - מלשון חלק, שזהו הענין ד"מה טוב
 28 חלקנו" (כנ"ל סעיף יב), "אני חלקך ונחלתך" - כפי שנאמר בנוגע לשבט לוי, וכפסק-דין הרמב"ם (סוף הלכות
 29 שמיטה ויובל) "לא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש . . אשר נדבה רוחו אותו . . יהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם".

30 כב. באותיות פשוטות:

31 כאשר מקבלים החלטות טובות בקשר ליו"ד כסלו - ישנה הוראה ונתינת-כח מיוחדת הנלמדת משיעור חומש
 32 היומי, שצריכים להשתדל שכל עניני העבודה יהיו באופן של שלימות - "ויבוא יעקב שלם", ושלימות בכל
 33 הענינים - בגופו, בממונו, בתורתו ובבניו.

34 כלומר: אין להסתפק בזה שבענין מסויים עוסקים בשלימותו, ואילו בנוגע לשאר הענינים יסמוך על
 35 התעסקותו של הזולת, אלא בכל הענינים (בגופו, בממונו, בתורתו ובבניו) צריך יהודי לעבוד את עבודתו באופן
 36 של שלימות.

37 ולדוגמא - בנוגע לתורה:

38 יהודי שיעקר עבודתו היא בקו דזבולון, "תמכין דאורייתא", "תומכיה מאושר", אין לו להסתפק בזה שמסייע
 39 בלימוד התורה על-ידי-זה שנותן מממונו עבור לומדי תורה, כי - אף-על-פי שבנוגע לממונו עבודתו היא
 40 בשלימותה, ועד שעל-ידי-זה יש אצלו עליו אפילו לגבי העבודה דישכר, שלכן מקדימה התורה זבולון לישכר,
 41 אף-על-פי-כן, כדי שיהיה "שלם בתורתו", עליו לעסוק גם בעצמו בלימוד התורה, לימוד חלקו בתורה.

42 ובזה גופא - באופן של שלימות, היינו, לימוד כל חלקי התורה, כפסק-דין אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד
 43 תורה (פרק א הלכה ד) ש"כל נפש צריכה לתיקונה לעסוק בפשט-רמז-דרוש-סוד כפי מה שהיא יכולה להשיג

1 ולידע, וכל מי שיכול להשיג ולידע הרבה ונתעצל ולא השיג וידע אלא מעט צריך לבוא בגלגול עד שידע וישיג
2 כל מה שאפשר לנשמתו להשיג מידיעת התורה, הן בפשטי ההלכות, הן ברמזים ודרשות וסודות כו"ל.

3 ולהעיר – שפסקדין זה כותב אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה, שנדפסו לפני כל שאר חלקי
4 השולחן-ערוך, ולפני ספר התניא! – ומוכן, שבעניני קדושה קשורה קדימה בזמן עם קדימה במעלה וחשיבות,
5 על-דרך הענין דתדיר ואינו תדיר, תדיר קודם.

6 כג. ולהעיר – משייכות הענין ד"שלם בתורתו" עם המדובר לעיל אודות כללות הענין דלימוד החסידות,
7 היינו, שלימוד התורה צריך להיות באופן של שלימות – נגלה דתורה (גופי תורה) ביחד עם פנימיות התורה
8 (נשמתא דאורייתא).

9 זאת ועוד:

10 מאמר רבותינו ז"ל זה, "שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו", מופיע בגמרא (שבת לג, סוף עמוד ב)
11 בקשר ובשייכות לרבי שמעון בן יוחאי, שחידושו המיוחד (לגבי שאר תנאים) הוא – שאצלו היה הלימוד דנגלה
12 דתורה ופנימיות התורה גם יחד.

13 דהנה, רבי שמעון בן יוחאי עסק בלימוד נגלה דתורה, כפי שמצינו בריבוי מקומות בש"ס, ועד כדי כך –
14 שמצינו אצלו לימוד באופן של שקלא-וטרין, קושיות ותירוצים, בריבוי מופלג, כמובא בסוגיא הנ"ל (שבת
15 שם) שבתחילה היה רבי פנחס בן יאיר מתרץ י"ב פירוקי על כל קושיא של רבי שמעון בן יוחאי, ואחר כך
16 (על-ידי צער המערה) היה רבי שמעון בן יוחאי מתרץ כ"ד פירוקי על כל קושיא של רבי פנחס בן יאיר (ראה
17 גם אגרת הקודש סימן כ"ו); וביחד עם זה גילה רבי שמעון בן יוחאי את פנימיות התורה (נשמתא דאורייתא)
18 – "חיבורא דילך דאיהו ספר הזהר".

19 וכמדובר כמה פעמים שמדור לדור הולך וגובר הצורך והנחיצות בלימוד פנימיות התורה:

20 בדורות הראשונים, כולל דורו של רבי שמעון בן יוחאי היתה חכמת הקבלה "נסתרה" . ונעלמה מכל תלמידי
21 חכמים . . וגם רבי שמעון בן יוחאי אמר בזוהר הקדוש שלא ניתן רשות לגלות רק לו ולחבריו" (אגרת הקודש
22 שם), ואצלם גופא היתה ההגבלה ש"רבי אבא יתוב, ורבי אלעזר בר ילעי, ושאר חבריאי ירחשון בלבייהו".
23 ורק בדורות שלאחרי-זה, בדורו של האריז"ל – "מותר ומצוה לגלות זאת החכמה".

24 ובדור שלאחרי-זה, כתב רבי חיים ויטל – תלמידו של האריז"ל – דברים נפלאים אודות גודל ההכרח דלימוד
25 פנימיות התורה, עד כדי כך שבזה תלוי כללות היציאה מהגלות, וביחד עם זה – דברים מבהילים בנוגע לכל
26 מי שרוצה להפריע, רחמנא ליצלן, לענין זה באיזה אופן שיהיה! וכבר נדפסו הדברים (בהקדמתו לשער
27 ההקדמות), ואין כאן המקום להאריך בזה.

28 ובפרט לאחרי שהגיע הזמן ד"שית מאה שנין לשתיאתא", כמו שכתב רבי שמעון בן יוחאי בזהר (חלק א
29 קיז, א) שאז "יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא כו' וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח נבקעו כל מעיינות
30 תהום רבה גו'" (ראה גם שיחת שבת פרשת בהר-בחוקותי תשמ"ג סעיף ז).

31 כד. ויש להוסיף בזה עוד ענין – הקשור גם עם כללות פרשת וישלח: מבואר בדרושי חסידות בפירוש הכתוב
32 "וישלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו גו'" – שיעקב שלח להודיע לעשו שכבר גמר והשלים את כללות עבודת
33 הברורים בבית לבן (כללות ענין הגלות).

34 וזהו הפירוש "עם לבן גרתי" – שאף שהיה אמנם בגלות במשך זמן ארוך, "זה לי עשרים שנה בביתך", ועד
35 ש"ביום אכלני חורב וקרח כלילה גו'", אף-על-פי-כן, מעמדו ומצבו בגלות אינו אלא באופן של גר בלבד
36 ("גרתי"), וטעם הדבר – מכיון ש"תרי"ג מצוות שמרתי".

37 וזהו תוכן דבריו של יעקב לעשו – שמצדו מוכן הוא כבר לגאולה, ועד שחשב שגם עשו מוכן כבר לגאולה
38 (לאחרי הבירור).

39 ובהמשך הפרשה מסופר אודות פגישתו של יעקב עם עשו, שבה נפעל הבירור דעשו באופן דאתהפכא –
40 "וישקהו", ועד ש"נשקו בכל לבו" (פירוש רש"י על הפסוק) – שלימות הבירור דאתהפכא.

41 ואז – "ויבוא יעקב שלם עיר שכם", בתכלית השלימות, "שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו".

1 ועל-פי האמור לעיל שנשמתו של יעקב אבינו כוללת את כל נשמות ישראל מעולם עד עולם - מובן, שכל
2 האמור לעיל שייך ונוגע לכל אחד ואחת מישראל.

3 ובפשטות! כל יהודי שולח להודיע לעשו - שמצדו הכל מוכן כבר לקראת הגאולה האמיתית והשלימה, ועד
4 כדי כך שמצדו (של היהודי) מוכן גם עשו לקראת הגאולה.

5 ועל-ידי-זה זוכים לענין ד"פדה בשלום נפשי" - החל מגאולתו הפרטית של כל אחד ואחד מישראל בשעת
6 התפילה (כמבואר באגרת הקודש סימן ד), עד לגאולה הכללית דכללות בני ישראל באופן ד"פדה בשלום נפשי"
7 - באופן של אתהפכא, "והיו מלכים אומניך", היינו, שאין צורך כלל בענין של מלחמה, מכיון שבדרכי נועם
8 ובדרכי שלום - נפעל הענין ד"ונהרו אליו כל הגויים", כפי שמבאר בעל הגאולה בשערי תשובה דיבור המתחיל
9 פדה בשלום נפשי (פרק יא) שאמיתית הענין ד"פדה בשלום נפשי" יהיה לעתיד לבוא, ושם - שענין זה הוא
10 "כדוגמת שהיה ביעקב עם עשו כדכתיב וירץ עשו לקראתו וישקהו".

11 וענין זה נפעל - כאמור - על-ידי כללות העבודה בתורה ומצוותיה, "תרי"ג מצוות שמרתי". ויש להוסיף
12 בזה - שזהו גם הענין ד"וישלח יעקב מלאכים", "מלאכים ממש": "מלאך" הוא מלשון שליח, וקאי על כללות
13 ענין המצוות, כמאמר רבותינו ז"ל "היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי". וזהו "מלאכים ממש" - על-דרך
14 שלוחו של אדם כמותו ממש.

15 ועל-ידי-זה זוכים להבטחתו של יעקב (בשם כל נשמות ישראל מעולם עד עולם) "עד אשר אבוא אל אדוני
16 שעירה", כפירוש רש"י: "הרחיב לו הדרך" - ענין של הרחבה, וממשיך: "ואימתי ילך, בימי המשיח, שנאמר
17 ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", וכסיום הכתוב: "והיתה לה' המלוכה" - כפי שהובא בילקוט
18 שמעוני ב'עובדיה' [שגם אצלו מודגש הענין דאתהפכא, שהרי "עובדיה גר אדומי היה, והיינו דאמרי אינשי
19 מיניה וביה אבא ניזיל ביה נרגא" (ילקוט שמעוני שם. סנהדרין לט, סוף עמוד ב)], שזהו כללות הענין דאתהפכא
20 בתכלית השלימות (ראה גם 'לקוטי שיחות' חלק כה עמוד 175 הערה 71 ובשולי הגליון).

21 אילו זכינו היתה הגאולה - תיכף ומיד בזמנו של יעקב אבינו, כאשר יעקב אבינו היה מוכן כבר לגאולה,
22 אבל בפועל ממש התערבו "מלאכים"... והודיעו שעשו אינו מוכן לגאולה, ולכן, צריכים עדיין יעקב ובניו
23 להשאר תקועים בגלות! ... - דבר שאינו מובן לגמרי, מכיון שיעקב (וכל נשמות ישראל הכלולים בו) מוכן כבר
24 לגאולה, אם כן, מה יש לעשו לומר בענין זה?! - ואף-על-פי-כן, בפועל ממש רואים שמאז עברו בני ישראל
25 צרות צרורות, עד לצרות דעקבתא דמשיחא!

26 אבל לאחרי שבני ישראל עברו כבר כל ענינים אלו - הרי ידוע מה שכתב בעל הגאולה בספרו שערי תשובה
27 [שנדפס זה עתה מחדש, כנ"ל], שלאחרי כל הגזירות ושמידות היו-לא-תהיה, כבר יצאו ידי-חובה עבור כל
28 הענינים ד"חבלי משיח", ועכשיו - בוודאי ש"כלו כל הקיצין", ולכן, צריך משיח צדקנו לבוא בקרוב ממש,
29 בדרכי נועם ובדרכי שלום.

30 [ידועה אמנם השאלה: היתכן שלאחרי זה התרחשו מאורעות מסויימים לפני ארבעים שנה, וכו' וכו' - אבל
31 אף-על-פי-כן, כך כותב בעל הגאולה בספרו שערי תשובה (שכאמור - נדפס מחדש זה עתה)].

32 ויהי-רצון שבקרוב ממש יהיה כללות ענין הגאולה, ביחד עם עבודת התשובה "לאתבא צדיקייא בתשובתא",
33 עד לתכלית השלימות דאתהפכא חשוכא לנהורא,

34 ובפשטות - שבמהרה בימינו ממש יקויים אצל כל בני ישראל, ויעקב אבינו בראשנו, מה שכתוב "ועלו
35 מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", בגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש.

* * *

36 כה. נהוג בהתוועדויות כגון דא - לסיימם בענין של צדקה.
37 ולהעיר מהשייכות המיוחדת דענין הצדקה ל"פדה בשלום נפשי" - על-פי דרשת חכמינו ז"ל (ברכות ח, א)
38 על פסוק זה, "כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור מעלה אני עליו כאילו פדאני כו", היינו,
39 שצדקה וגמילות חסדים ענינם "שלום", "שמתוך שגומל חסד בגופו לחבירו, הוא מכיר שהוא אוהבו, ובא לידי
40 אחוה ושלום" (פירוש רש"י שם), ועל-ידי-זה נפעל הענין ד"ברכנו אבינו כולנו כאחד".

וענין זה מודגש במיוחד בקשר לאדמו"ר האמצעי - כידוע הסיפור שכאשר רבינו הזקן ביקש את ברכתו
הקדושה של המגיד לבן זכר, ענה לו המגיד: "במה יזכה נער - את ארחו", על-ידי הכנסת אורחים - שזהו
כללות הענין דגמילות חסדים.

ועל-ידי-זה שמסיימים את ההתוועדות בענין הצדקה - ישנם כל ג' הקוין דתורה תפילה וגמילות חסדים
(שכולם קשורים עם הענין ד"פדה בשלום נפשי"): תורה, דברי תורה של רבותינו נשיאינו, וכן ענינים מתורה
שבכתב ותורה שבעל-פה, תפילה - תפילת ערבית (או תפילה אחרת) הסמוכה להתוועדות, או התפילה (וניגון)
"יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו" [שבה מודגש גם ענין התורה "ותן חלקנו בתורתך"], וכן
ענין הצדקה.

וכל זה - נוסף על העובדה שכללות ענין הצדקה (שתוכנה - אהבת ישראל) קשור גם עם תפילה ותורה: הקשר
דצדקה עם תפילה הוא - כמאמר רבותינו ז"ל "ר' אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי", היינו, שכללות הענין
דאהבת ישראל מהווה הכנה לתפילה, וכפי שכותב רבינו הזקן בהקדמה לסידורו שלפני התפילה צריך כל אחד
ואחד לקבל על עצמו מצות ואהבת לרעך כמוך, וזוהי גם ההקדמה ללימוד התורה - כמאמר "ונפשי כעפר לכל
תהיה" (היפך ענין ההתנשאות חס-ושלום - אהבת ישראל ואהדות ישראל), ועל-ידי-זה - "פתח לבי בתורתך".

כו. ומענין לענין - כאשר מדברים אודות הצורך לעסוק בגמילות חסדים בגשמיות, הרי על-אחת-כמה-וכמה
שצריכים להזכיר ולעורר אודות ההתעסקות בגמילות חסדים ברוחניות:
לכל לראש - הפצת התורה, שהיא "חיינו ואורך ימינו", הן נגלה דתורה, והן פנימיות התורה (מעיינות),
ובאופן ד"חוצה".

ומזה באים לכל עניני ה"מבצעים":

אהבת ישראל ואחדות ישראל, חינוך עצמו וחינוך הזולת - "חנוך לנער על פי דרכו",
ובפרט כאשר זוכים ל"נער" על-ידי "ארחו" (הכנסת אורחים) - צדקה וגמילות חסדים, שאז נותן הקב"ה
"נער" עם כל המעלות - לפי ערך כחו של הנותן, וכידוע שענין הצדקה צריך להיות לא רק לפי בקשתו של
המקבל, כי אם לפי ערך רכושו של הנותן, עד לחומש - הידור מצוה].

ומזה באים לשאר המבצעים הפרטיים: מבצע תורה, מבצע תפילין, מבצע מזוזה, מבצע צדקה, בית מלא
ספרים - יבנה וחכמיה,

וכן המבצעים שנמסרו לנשי ובנות ישראל - נרות שבת קודש, כשרות האכילה ושתיה, וטהרת המשפחה.

ולהעיר מהקשר דעבודת נשי ישראל לשיעור חומש היומי - שהתחלתו: "ותגשן השפחות . . . ותשתחווין
ותגש גם לאה וילדיה . . . ורחל וישתחוו" [כולל - דינה, שהיתה בתוך התיבה (פירוש רש"י פרשתנו לב, כג)],
שמה מרומזת עבודת נשי ובנות ישראל.

וביאור הענין ד"וישתחוו" - מבואר בכמה מקומות (אור התורה פרשתנו עמוד רלא ואילך) שהשתחווה זו
היא ענין הבירור, היינו, שעל-ידי ההשתחווה נפעל ענין של המשכה והשפעה מהמשתחווה לזה שמשתחווים
אליו. כלומר: מפני סיבות שונות התחלת הפעולה היא באופן של השתחווה כפשוטה, אבל תיכף ומיד
לאחרי-זה - נהפכת השתחווה זו להמשכה והשפעה, וכמסופר בפשטות הכתובים שעל-ידי-זה נפעל אצל עשו
הענין דאתהפכא - "וישקהו" (כמבואר במאמר דיבור המתחיל פדה בשלום לבעל הגאולה), שכל זה נפעל
על-ידי הבירור שעל-ידי ענין ההשתחווה.

כז. על-פי האמור לעיל אודות הבירור דעשו שנפעל על-ידי ההשתחווה - מובן גם מה שכתוב "עד אשר
אבוא אל אדוני שעירה", דלכאורה, מכיון שענין זה יקויים כאשר "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר
עשו", אם כן, מדוע נקרא עשו בשם "אדוני" - הרי זה דבר והיפוכו?!
והביאור בזה - שהיא הנותנת - מכיון שענין זה יהיה לאחרי הבירור דעשו, לכן נקרא בשם "אדוני". ובהקדים:

בכל דבר שבעולם, גם כאשר נמצא למטה מטה ביותר, בהכרח שיהיה בו ניצוץ קדושה, דמכיון ש"אין עוד
מלבדו", הרי כל מציאותו אינה אלא הניצוץ האלקי שמהווה ומקיים ומחיה אותו, בה בשעה שנמצא למטה
מטה ביותר. וכמבואר באגרת הקודש (סימן כה) בפירוש מה שכתוב אודות שמעי "ה' אמר לו קלל", אף-על-פי

1 שדיבורו (של שמעי) היה היפך התורה והיפך הקדושה כו' - "כי אילו נסתלק רוח פיו יתברך רגע אחד מרוחו
2 של שמעי, לא יכול לדבר מאומה".

3 ואדרבה: ככל שהדבר נמצא למטה מטה ביותר, הרי זה מורה שניצוץ הקדושה שבו הוא ממקום עליון
4 ביותר, שהרי כל הגבוה ביותר יורד למטה יותר, כמבואר בדרושי חסידות, ובפרט בדרושי בעל הגאולה.

5 אלא שהניצוץ הנמצא במקום תחתון ביותר הוא באופן של העלם והסתור - "נר רשעים ידעך", ועד שיתכן
6 שניצוץ הקדושה יהיה במעמד ומצב ד"חתיכה נעשית נבילה", כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נשמתו-עדן
7 בהמשך פדה בשלום הידוע (עת"ר). כלומר: בוודאי ישנו כאן ניצוץ קדושה - "נר", אבל ניצוץ קדושה זה הוא
8 באופן שנעשה היפך הקדושה, חתיכה נעשית נבילה.

9 ומכיון ש"בל ידח ממנו נדח", הרי בוודאי שסוף-כל-סוף יתברר ניצוץ הקדושה - כאשר מבטלים ומעבירים
10 לגמרי את רוח הטומאה, שזהו כללות הענין ד"ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", ואז - מתגלה
11 ניצוץ הקדושה שבו, ולכן נקרא בשם "אדוני", מפני ששרשו של ניצוץ קדושה זה הוא למעלה מעלה ביותר.

12 וכאמור - ענין זה יהיה כאשר יקויים היעוד "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", שאז יהיה הביורר
13 דלעומת-זה בתכלית השלימות, וכפסק-דין הרמב"ם בהלכות מלכים ומלחמותיהם [שזהו השם המקורי להלכות
14 אלו, כבדפוסים הראשונים, אלא שאחר כך נשאר השם "הלכות מלכים" בלשון העם - "מנהג ישראל"] (סוף
15 פרק יא): "ויתקן (משיח צדקנו) את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה
16 לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד", ועד לסיום וחותרם הלכות אלו: "ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב
17 ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות... ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים
18 גדולים... וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

19 כח. ונחזור לעניננו:
20 בהמשך לעניני התורה שנאמרו בהתועדות זו - יסיימו עתה עם התפילה "יהי רצון שיבנה בית המקדש
21 במהרה בימינו", וכאמור, שתפילה זו קשורה עם ענין התורה: "ותן חלקנו בתורתך".

22 [ולהעיר - שחלקן של כל יהודי בתורה הוא בכל התורה כולה, שהרי "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת
23 יעקב", היינו, שכל התורה כולה, נגלה ונסתר, כולל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, שייכת לכל אחד ואחת
24 מישראל באופן של ירושה.

25 וראיה לדבר בנגלה דתורה: עכו"ם שלמד תורה - ענשו היפך החיים, אם מפני הגזל, מכיון שהתורה היא
26 "מורשה (ירושה) קהלת יעקב", או מפני ענין של עריות - "מורשה" מלשון "מאורסה" (סנהדרין נט, א). ואילו
27 יהודי שלומד תורה, איזה חלק שבתורה שיהיה, מחלק הפשט עד לחלק של רזין דרזין - הנה לא זו בלבד
28 שמותר לו ללמוד ענין זה (מכיון שזה שלו), אלא עוד זאת, הוא חייב ללמוד את כל חלקי התורה כולה.

29 וכפסק-דין אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה (סוף פרק ב) שאפילו יהודי ש"לא ידע מאי דקאמר" יש לו
30 לעסוק (לא רק בתורה שבכתב, שבה יוצאים ידי-חובת לימוד התורה גם כאשר לא מבינים את פירוש הדברים,
31 אלא) גם בתורה שבעל-פה, כי אף-על-פי ש"בתורה שבעל-פה אם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל,
32 אף-על-פיי-כן, יש לאדם לעסוק בכל התורה, גם בדברים שלא יוכל להבין, ולעתיד לבוא יזכה להבין ולהשיג כו"ל].

33 וכל זה - בנוסף על ההמשך לתפילת ערבית, תפילתו של יעקב אבינו - כמו שנתבאר לעיל (סעיף כא)
34 שעליו נאמר "ויקרא לו א-ל אלקי ישראל", מכיון שבנשמתו כלולים כל נשמות ישראל מעולם עד עולם,
35 "שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון" - ענין שמצינו רק בנוגע ליעקב אבינו, לא בנוגע ליצחק ולא
36 בנוגע לאברהם!

37 ולאחרי התפילה (תפילת ערבית, והתפילה "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש") ואמירת ברכה אחרונה -
38 יחולק (על-ידי הטנקיסטים) שטר של דולר לכל אחד ואחת, על מנת לתת לצדקה, ומה טוב - בהוספה מדיליה.

39 כט. ויהי-רצון שעל-ידי קיום מצות הצדקה, עליה נאמר "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה" - נזכה בקרוב
40 ממש לגאולה האמיתית והשלימה, ובלשון הרמב"ם: "מיד הן נגאלין", במהרה בימינו ממש.

41 וכל זה - מתוך שמחה וטוב לבב ומתוך הרחבה, ללא כל סימן ורושם כלל מהענין ד"חבלי משיח" -
42 כהבטחת בעל הגאולה בספרו שערי תשובה.

1 וכאשר נמצאים בשעות האחרונות של הגלות - יהיה "לכל בני ישראל אור במושבותם", ותיכף ומיד - "בני
2 ישראל יוצאים ביד רמה",
3 וזוכים לקיום היעוד "אז ישיר משה ובני ישראל" - "שר לא נאמר אלא ישיר, מכאן לתחיית המתים מן
4 התורה" (סנהדרין צא, ב), היינו, שבמהרה בימינו ממש יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר", ובעל הגאולה
5 בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.
6 החזן ר' משה שי' טלישבסקי ניגן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש".
7 כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן (בבא הרביעית - פעם אחת). ניע זשוריצי כלאפצי.

* * *

8 ל. בהתאם לענין ד"מיסמך גאולה לגאולה" - הנה בהמשך להמדובר לעיל אודות קבלת החלטות טובות
9 בקשר לגאולה דיו"ד כסלו, להוסיף בהפצת התורה והמעיינות באופן של "רחובות הנהר", הרי כאן המקום
10 להזכיר ולהעיר ולעודד גם אודות הצורך לסדר ולארגן התוועדות בחג הגאולה י"ט כסלו בכל מקום ומקום,
11 ובאופן ד"יפוצו".
12 וכמדובר כמה פעמים שכאשר רוצים שהפעולה תהיה בהצלחה - דרושה הכנה מתאימה לדבר, בסדר מסודר
13 וכו'. וככל דבר שבקדושה - שמפני חשיבותו דורש הוא הכנה מיוחדת - על-דרך סעודת שבת, שמצד חשיבותה
14 דורשת היא הכנה (מה-שאינ-כן סעודה של ימי החול).
15 ובפרט בקביעות שנה זו - שי"ט כסלו חל ביום הששי, שאז ישנה המעלה דערב שבת, המעלה דיום השבת,
16 והמעלה דמוצאי שבת, ובוודאי יכולים למצוא כמה טעמים ("הפך בה והפך בה") להוסיף בכל ענינים אלו
17 ביתר שאת וביתר עוז, ולכן, דרושה הכנה מיוחדת המתאימה לקביעות שנה זו.
18 וכאמור - ההכנה המתאימה, ובלשון הידוע: "עמדו הכן כולכם" - מוסיפה עוד יותר בהצלחת כל הפעולות.
19 לא. וכאן המקום לעורר גם אודות ההכנות לקראת "מבצע חנוכה" - שהרי נמצאים אנו בחודש כסלו, שסיומו
20 וחתימו - ימי חנוכה, הנמשכים גם בחודש שלאחריו (אף שצירופו שונה מהצירוף דחודש כסלו).
21 ומובן, שההכנות הם בכל מקום ומקום לפי ענינו, אבל הצד השווה בכל המקומות הוא - שהפעולה היא
22 באופן דמוסיף והולך ואור,
23 והוספה זו היא לא רק בערך לפעולות דשנה הקודמת, אלא הולך ומוסיף ואור מיום ליום - כהוראת נרות חנוכה.
24 ומכיון שתובעים עבודה זו מכל אחד ואחד - בוודאי ניתנו לו מתחילה כל הכחות הדרושים לעבודה זו.
25 לב. וכאמור לעיל - העבודה בכל ענינים אלו צריכה להיות אצל כל אחד ואחת מישראל באופן של שלימות,
26 כפי שלמדים מעבודתו של יעקב אבינו - "מעשה אבות סימן לבנים" - שנאמר בו "ויבוא יעקב שלם".
27 ואין ליהודי מה לפחד מפני ריבוי העבודה - מכיון שהולך בשליחותו של הקב"ה, שהוא "כל יכול", והרי
28 שלוחו של אדם (העליון) כמותו, וכפי שמוסיף אדמו"ר הזקן ב'לקוטי תורה' (ריש פרשת ויקרא) "כמותו
29 (דהמשלח) ממש".
30 ובידעו זאת - הרי בטוח הוא שלא זו בלבד שיקויים בו "יגעת ומצאת", אלא עוד זאת, שעבודתו תהיה
31 מתוך שמחה וטוב לבב, ובהרחבה גדולה.
32 לג. כאמור - לאחר אמירת ברכה אחרונה (כל מי שמחוייב לברך) יחלקו שטרות של ממון על מנת לתתם לצדקה.
33 ובוודאי יעשו כן כל אלו ששומעים את הדברים בשעת מעשה, וכן אלו שישמעו את הדברים לאחר-יזה, כל
34 אחד ואחד - לפי מקומו וזמנו, אבל - באופן ד"בכל מאדך", למעלה ממדידה והגבלה דזמן ומקום, - זהו אמנם
35 "מאד שלך", אבל אצלו - הרי זה למעלה מהמדידה והגבלה דזמן ומקומו.
36 ומובן, שגם בענין זה ניתנים כל הכחות הדרושים למלא זאת מתוך שמחה וטוב לבב.
37 כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בקבוק משקה להרב שניאור זלמן שי' גוראריה עבור ה"מלוה מלכה" לטובת
38 מבצע נרות שבת קודש.
39 אחר כך הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.
40 לאחר חלוקת הדולרים - התחיל לנגן "כי בשמחה תצאו".

לקוטי שיחות פרשת וישלח כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

א.

"בן שלש-עשרה למצוות"

- 1 על הפסוק¹ "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה
2 איש חרבו..." אומרים חז"ל, שהם היו אז בני שלוש עשרה
3 שנים², ומכאן לומדים³ את ההלכה של "בן שלש-עשרה
4 למצוות"⁴: כיוון שבגיל שלוש עשרה כבר נקראים איש⁵,
5 כינוי המורה על גדלות⁶ – [ככתוב⁷ "מי שמך לאיש..."],
6 "וחזקת והיית לאיש" – זאת אומרת, שבגיל שלוש עשרה
7 מגיעים לדרגה של גדול בדעה⁸, ולכן חייבים בכל
8 המצוות.
9 אמנם, ייתכן⁹ שנער יהיה בר-שכל גם לפני גיל
10 שלש-עשרה, אך למרות זאת חסרה לו שלימות הדעת
11 והרגש – חסרה לו ההכרה והתחושה הן של חשיבות קיום
12 המצוות והן של המחסור באי-קיומן,
13 [כפי שמביאים לכך¹⁰ דוגמא ב"מילי דעלמא", שאף
14 כאשר ילד קטן – לפני גיל שלש-עשרה – מבין היטב את
15 החשיבות של ממון וגדולה, בכל זאת "אמיתת הענין של
16 ממון וגדולה רחוק ממנו" – הוא עדיין רחוק מן ההכרה
17 והתחושה האמיתית של מבוגר. וכך גם בכיוון ההפוך,
18 לגבי "שפלות ודלות", שלמרות שהוא מבין במגרעתן, אין
19 זה כתחושת המבוגר ש"מרגיש היטב חסרון השפלות
20 והדלות..."
21 ולכן אין הוא אחראי למעשיו ולהתנהגותו, ואי-אפשר
22 להטיל עליו את חובת קיום המצוות.

ב.

"הקשר בין "אדם" לבין בר-מצוה"

- 23 רבותינו נשיאינו אמרו פעמים רבות¹¹ בחגיגות בר-
24 מצוה מאמר שהתבסס על הפסוק¹² "נעשה אדם"¹³. מכך
25 מובן, שיש קשר בין בר-מצוה לבין דרגת "אדם", שהיא
26 דרגה נעלית יותר מאשר "איש"¹⁴ – כפי שמוסבר במספר
27 מקומות¹⁵ לגבי ארבעת השמות שאדם נקרא בהם (אדם,
28 איש, גבר, אנוש), שהנעלה ביותר מביניהם הוא התואר
29 "אדם", המורה על שלימותו.
30 וצריך להבין: אם כדי לחייב במצוות מספיק שיגיע בן
31 שלוש-עשרה לדרגה של "איש", מדוע מקשרים את הענין
32 של בר-מצוה לדרגה של "אדם"?

ג.

ההבדל בין "איש" לבין "אדם"

- 33 ההבדל בין "איש" לבין "אדם" הוא: התואר "איש"
34 מפנה כלפי דרגת השכל הקשור ל"מדות" (רגשות)¹⁶, ואף
35 בכך ישנן דרגות רבות ביותר, אשר המושלמת שבהן
36 מושגת בגיל עשרים¹⁷, ואילו התואר "אדם" מורה על
37 מעלת השכל שמעבר להשתייכות למידות¹⁸.
38 לפי זה תמוה יותר הקשר בין "נעשה אדם" לבין
39 בר-מצוה: כיצד אפשר לשייך את המעלה "אדם" למי שזה
40 עתה מלאו לו שלוש עשרה שנים?
41 הכרחי אפוא לומר, שהכוונה היא, שאמנם בהיותו
42 בר-מצוה נעשה הנער ל"איש", כדלעיל, אך למרות זאת,

(1) פרשתנו לד, כה.

(2) ב"ר פ"פ, יוד. מדרש לקח טוב ושכל טוב כאן (ע"פ החשבון – ובאופן שונה זמ"ז). בהנסמן בהערה הבאה.
(3) רש"י נזיר (כט, ב) ד"ה ור' יוסי. רש"י ורע"ב אבות פ"ה מכ"א (לגירסת אד"ה בסידורו – מכ"ב). מחזור ויטרי שם. – וידועה הקושיא (ש"ת מהר"ל סנ"א): מנלן דפחות מי"ג לא הוי איש, ועוד דדורות הראשונות ילדו בח'. – וראה לקמן הערה 24.
(4) אבות שם. רמב"ם הל' שביבת עשור פ"ב הי"א. ובכ"ז (ראה אנציקלופדי תלמודית ע' גדול ע' קלח, וש"ו).
(5) בלשון הרמב"ם הל' אישות פ"ב ה"י: נראה גדול ונקרא איש.
(6) ברש"י ורע"ב לאבות שם: דכתיב איש או אשה אשר יעשו.. ואינו קרוי איש עד שהוא בן י"ג כו' – וא"כ זה שדוקא "איש" מחוייב במצות הוא לימוד מקרא. אבל אין הכרח כלל לומר שהוא גזירת הכתוב בלי טעם.
(7) שמות ב, יד (וכפרש"י ורבינו בחיי שם – והוא דלא כמ"ש בשמו"ר שם). מ"א ב, ב. וראה ספר השרשים להרד"ק ע' איש.
(8) ראה אנציקלופדי תלמודית ע' הנ"ל בתחילתו, וש"נ.
(9) ראה בכ"ז קונטרס התפלה פ"ה ע' 15 ואילך. סה"מ עת"ר ע' קטו. המשך תער"ב ח"ג ע' א"רכו.

(10) קונטרס התפלה שם ע' 16. סה"מ עת"ר שם. המשך תער"ב שם.

(11) לדוגמא – נעשה אדם תר"ם.

(12) בראשית א, כו.

(13) סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר די בר מצוה מאמרים פלעגט מען (אצל הנשיאים) אנהויבן נעשה אדם (וכשניתן המאמר להעתיק השמיטו לפעמים את ההתחלה).

להעיר שמצינו אצל רבותינו נשיאינו שאמרו מאמר ד"ה וחזקת והיית לאיש

ביום חינוך תפלין – י"א אייר תרנ"ג (לקו"ד ח"א קו, ב), ד' בתוכה תרצ"ו.

(14) ולהעיר מסה"מ תיש"א (ע' 246). חנוך לנער ע' 10 – בנוגע לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע: דאמאלס איז ער געווארן א איש. ווען ער איז געווארן בעל מצוה האט אים הוד כ"ק אאמו"ר מוהר"ש געבענשטט ער זאל זיין א אדם.

(15) ראה זח"ג מח, א. לקו"ת שה"ש כה, א. ד"ה ואיש כי ימרט תרכ"ט. קונטרס תורת החסידות פ"ז. ועוד (ראה ספר הערכים חב"ד ע' אדם ס"ח"ט).

(16) פירוש המילות (לאדהאמ"צ) פ"ב. וראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1117 ואילך.

(17) פירוש המילות שם.

(18) ראה בארוכה לקו"ש שם (והערה 24 שם).

32 ואילו לפי הדעה השניה ענין זה הוא הלכה, ואינו תלוי
33 בשינוי טבעי²¹.

34 מהבדל זה נובע גם נפקא מינה להלכה – לגבי הזמן
35 שבו מתחייבים בני-ינח בקיום המצוות שהם חייבים בהן²²:
36 לפי הדעה הראשונה, שהסיבה ל"בן שלוש עשרה
37 למצוות" היא טבעית, יוצא, שגם בני נח מתחייבים
38 במצוותיהן בגיל שלוש עשרה;
39 ואילו לפי הדיעה השניה, שכלל זה הוא הלכה למשה
40 מסיני, מובן, שאצל בני נח, שלהם "לא ניתנו השיעורין"²³,
41 תלויה ההתבגרות לפי שכלו ודעתו של כל אחד²⁴ בהתאם
42 לטבעו שלו²⁵.

1.

המשמעות בעבודת האדם

43 שתי הדעות המוזכרות לעיל מהוות בעבודה הרוחנית
44 של האדם שתי דרכים לסדר שבהתחלת קיום התורה
45 והמצוות על-ידי יהודי:
46 לפי הדיעה הראשונה צריכה הדרך להיות של עבודה
47 לפי השכל. כלומר, כיוון שחובתו לקיים תורה ומצוות
48 תלויה בהתבגרות שכלית טבעית, שבהגיעו²⁶ להכרה
49 ולתחושה בענין המצוות מוטלת עליו חובת קיומן, הרי
50 מובן, שתחילת עבודתו צריכה להיות בדרך השכלית;
51 ואילו לפי הדיעה השניה, חייב בן השלש-עשרה לקבל
52 על עצמו את עול המצוות מצד הלכה למשה מסיני, מפני
53 שזהו ציווי הקדוש-ברוך-הוא, ויוצא אפוא, שתחילת דרכו
54 בקיום תורה ומצוות צריכה להיות מתוך קבלת עול²⁷.

2.

לפי הדעה הראשונה יש צורך בשינוי האופנים

55 אבל גם לפי הדעה הראשונה, שמן הפסוק "ויקחו...
56 איש חרבו..." לומדים שתחילת העבודה (בן שלש עשרה
57 למצוות) צריכה להיות שכלית, על-פי טעם ודעת, הרי
58 לומדים²⁸ מפסוק זה עצמו, שבכל זאת, גם לפי דעה זו
59 קשור קיום המצוות לעבודה של מסירות נפש, שמעל
60 לשכל, כפי שנאמר "ויקחו... איש חרבו..." – פעולה של
61 מסירות נפש.

1 בקיום המצוות מחובתו להזדקק להשפעה ממדריגת
2 "אדם".

ד.

אין להסתפק בדרגת "איש"

3 המקור לכך שאין להסתפק בדרגה "איש" הוא הפסוק
4 "ויקחו... איש חרבו" עצמו, שהרי לכאורה תמוה: כאשר
5 מגיעים לגיל שלוש עשרה מתחייבים במצוות בעקבות
6 החידוש שמתרחש בשכל ובדעת (הקשורים למדות) ולא
7 ברגש, החידוש הוא היותו של הנער לבר-דעת המסוגל
8 להבין ולקבל על עצמו את האחריות של תורה ומצוות –
9 ואם כך, כיצד נלמד ענין זה מן הפסוק "ויקחו... איש
10 חרבו... ויהרגו כל זכר", המספר על פעולה הנובעת
11 מהתגברות הרגש¹⁹?

12 מכך מובן, שהפסוק "ויקחו... ויהרגו..." מכיל
13 במשמעותו מעלה שאיננה מושגת בדרגת "איש", אלא
14 שבאמצעותה היא נעשית מושלמת, ולפיכך ניתן ללמוד מן
15 הפסוק שאין להסתפק בדרגת "איש" (שבהיות הנער בן
16 שלוש עשרה הוא מתחייב במצוות רק מפני היותו "איש"),
17 אלא שמוכרחים להגיע למעלה הרמוזה במילים
18 "ויקחו...",
19 בכך מובן גם מדוע אמרו רבותינו בחגיגת בר-מצוה
20 מאמר המתחיל בפסוק "נעשה אדם" – כי אמנם הענין
21 הכללי של בן שלוש עשרה למצוות הוא היותו איש ולבר
22 דעת, אך בכל זאת, אין להסתפק בכך בלבד, והכרחי
23 להגיע להשפעה מדרך העבודה הרוחנית של "אדם",
24 הדומה לעבודה של "ויקחו..." כפי שיוסבר להלן.

ה.

ההבדלים בין שתי הדעות למקור הענין!

25 ההסבר לכך הוא:
26 לגבי מקור ההלכה של בן שלוש עשרה למצוות ישנן
27 שתי דיעות: א) כדלעיל שהענין נלמד מפסוקנו. ב) ענין
28 זה הוא אחד מן "השיעורים" שהם הלכה למשה מסיני²⁰.
29 ההבדל בין שתיהן הוא: לפי הדיעה הראשונה נובע
30 הענין משינוי טבעי, כיוון שבאופן טבעי נעשים רוב בני
31 האדם בהגיעם לגיל שלוש עשרה לגדולים בשכל ובדעה,

24) להעיר מתורה בידוע (סנהדרין סט, א) ד"בדורות הראשונים שהיו ממהרים להביא שערות ה' זמן גדלות מקודם הרבה".
25) כ"כ בשו"ת חת"ס י"ד סיי"ו (בשיטת הרמב"ם – שם ושם פ"י ה"ב).
26) ואע"פ שאפשר יוצא מן הכלל שגם אז לא תהי' דעתו בשלימות – הרי התורה על הרוב תדבר. וראה מו"נ ח"ג פל"ד.
27) וכמתחיל (יבמות עו, ב) דאם הלכה נקבל אע"פ – (ש"ב"אם לדין") יש תשובה.
28) ראה לקו"ש ח"ה ע' 162 הערה 74. שם ע' 421.

19) ראה פרשתנו לד, ז: ויתר להם מאד. פרש"י ויחי (מט, ו) ד"ה כי באפם.
20) שו"ת הרא"ש ריש כלל טז. שו"ת מהרי"ל סנ"א. פי' הב' ברש"י אבות שם.
21) ואולי יש להסביר טעם שיטה זו, כי ס"ל דסימנים (ושנים) "עושים" גדלות (ולא דהוי רא"י על גדלות) – עיין צפע"נ לרמב"ם הל' אישות פ"ב ה"ט.
22) ראה ג"כ לקו"ש ח"ה ע' 421. לקו"ש ח"י ע' 70 ואילך.
23) רמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"י.

ט.

שני הענינים ב"אדם"

לפי כל האמור לעיל מובן הקשר שבין בר מצוה לבין
25 "נעשה אדם":
26

בתואר "אדם" נכללים שני ענינים: א) שיא השלימות
27 של השכל, כמוסבר לעיל. ב) "אדם אותיות מאד"³² –
28 דרגה של "בלי גבול", שמעל לשכל³³. [דרגה זו מתבטאת
29 בהיותו של האדם מדבר, כי כח הדיבור שבו נובע מן
30 ה"בלי גבול" שבנפשו, הנעלה מן השכל³⁴].
31

וכיוון ששני הענינים רמוזים באותו תואר – "אדם",
32 נראה, שיש ביניהם קשר.
33

ובעבודת האדם יש להסביר זאת כך: גם כאשר מגיע
34 האדם לשיא השלימות השכלית, לדרגת השכל של "אדם",
35 הנעלית מדרגת השכל של "איש", נזקק הוא למסירות
36 הנפש שמעל לשכל³⁵;
37

ומצד שני: גם כאשר בולט אצלו כח מסירות הנפש
38 שמעל לשכל, אל לו להסתפק בכך, אלא עליו להשתדל,
39 שכח זה יחדור לכל כחות נפשו הפנימיים, שראשיתם הוא
40 כח השכל.
41

וזהו אחד מהרמזים לכך שאמרו בחגיגות בר מצוה את
42 המאמר "נעשה אדם" – כדי להראות, שגם כאשר מגיעים
43 לשלימות השכל (הקשור למדות), שאז מכונים "איש", אין
44 די בכך, וצריך להגיע לעבודה של "איש חרבו...". עבודה
45 של מסירות נפש שמעל לשכל³⁶, הקשורה לדרגת "אדם"
46 – אותיות מאד.
47

(משיחת תמוז תשי"א בחגיגת בר מצוה)

1 עובדה זאת אינה סותרת למוסבר לעיל, שלפי דעה זו
2 הכוונה היא לעבודה מתוך הכרה שכלית, כי גם כאשר
3 העבודה צריכה להיות מתוך הכרה והבנה בתורה ובמצוות,
4 בכל זאת, יסוד העבודה הוא הענין של קבלת עול,
5 שלמעלה מטעם ודעת, כי רק כאשר קיים יסוד זה, יכולה
6 העבודה, הנובעת מהכרה שכלית, להתבצע כראוי²⁹.

ח.

ההוכחה שיש צורך בשני האופנים

7 מן ההוכחות לכך: באזהרות הכלליות על קיום תורה
8 ומצוות נאמר³⁰ "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת
9 הטוב... ובחרת בחיים". לכאורה, "רואה" האדם בעיני
10 שכלו שדרך התורה והמצוות היא "חיים וטוב" ולשם מה
11 יש צורך להזוהירו שיבחר בחיים?

12 אלא, ההסבר לכך הוא: אם בחירת האדם בתורה
13 ובמצוות תתבסס רק על הבנתו השכלית שהם החיים
14 והטוב, הוא לא יהיה עדיין עובד ה'. כי עבודת ה' היא
15 כעבודת העבד לאדונו³¹ כל מה שהעבד עושה הוא מפני
16 העול שהטיל עליו אדונו. ולכן צריכה להתבסס בחירת
17 האדם בתורה ובמצוות על ציווי הקדוש־ברוך־הוא "ובחרת
18 בחיים".

19 אך לפני כן מקדים הפסוק ואומר "ראה נתתי..." –
20 וגם בציווי "ובחרת" מודגש בפסוק "ובחרת בחיים" –
21 כי הקדוש־ברוך־הוא רוצה, שהתורה והמצוות יחדרו אל
22 כל מציאותו של האדם וכוחותיו, ולפיכך צריך גם
23 השכל להבין ולחוש שהתורה והמצוות הם החיים
24 והטוב.

35 הענין בשכל – השכל עצמו מכריח שיש למעלה מן השכל. וראה
המשך תער"ב ח"א פ"ק. ועוד.

36 עפ"י המבואר בסה"מ עת"ר (ע' קכב ואילך) ועוד, בענין הדעת,
שנמשך בה מבחי' הרצון ופנימיות הרצון – יומתק הנ"ל בפנים (ס"א וס"ט),
שגם הענין דמסנ"פ (מאד אותיות אדם) שלמעלה מהשכל שצ"ל בבן י"ג נכלל
בוה שנעשה איש ובר דיעה.

29 ראה לקו"ש ח"ב ע' 428. ח"ד ע' 1211 ואילך. ועוד.

30 נצבים ל, ט"יט.

31 ראה תניא פמ"א.

32 ב"ר פ"ח, ה ובפרש"י לב"ר שם. תו"א מו, ד. לקו"ת שה"ש כט, ב.

המשך וככה תרל"ז פכ"ב.

33 לקו"ת שם. ועוד.

34 וככה תרל"ז שם.

מאמרי חז"ל

בשכר שלשה ראשון (שביתת הרגל דפסח ושביתת הרגל דחג ונטילת לולב, שנקראו ראשונים, רש"י) זכו לשלשה ראשון, להכרית זרעו של עשו לבנין בית המקדש ולשמו של משיח¹².

יש ארבע דעות בשמו של משיח — שילה, ינון, חנינה, מנחם¹³. ואלו ואלו דברי אלקים חיים, וכולם נרמזו בשם משיח, ראשי תיבות מנחם שילה ינון חנינה. ובשכר נטילת הארבע מינים זוכים לארבע שמות של משיח.

מנחם — לולב. הלולב הוא בחינת יסוד, ויסוד הוא מנחם למלכות.

שילה — הדס. שלשת הקוים באות שי"ן רומזים על חג"ת, ושלשה הדסים הם כנגד חג"ת, וכל הדס הוא משולש.

ינון — אתרוג. אתרוג הוא במלכות, שהיא כמו אות יו"ד, נקודה אחת¹⁴.

חנינה — ערבה. שתי הערכות הן בנצח והוד, ואות ח"ת רומזת על נצח והוד¹⁵.

(ליקוטים ואגרות עמ' קו)

הדס שוטה לסוכה¹⁶.

סכך הסוכה הוא בחינת צל ומקיף. לכן הדס שוטה כשר לסוכה, כי מקיף הוא למעלה מהשגה, הוא רק בבחינת מקיף ולא בבחינת פנימי.

והיינו הדס שוטה — שטות שלמעלה מהדעת, וכמו שהניא ליה שטותא לסבא¹⁷, מוטב שאהיה שוטה כל ימי¹⁸.

(ליקוטים ואגרות עמ' קנט)

חג הסוכות - פסוקים

כי גבר עלינו חסדו, ואמת הי לעולם¹.

חסדו — הוא צל סכך הסוכה, וימינו תחבקני². והוא עלינו, בבחינת מקיף.

אמת הוי' — הוא המשכה פנימית על ידי הלולב ומיניו, המורששים בד' אותיות שם הוי'³.

והוא על דרך מאמר רז"ל⁴ בצל אל היית וידעת.

בצל אל היית — היינו סוכה, חסד, חסד אל כל היום⁵. וא"ל במילואו, אל"ף למ"ד, עולה הק"ף, והוא סכך הסוכה, בחינת מקיף⁶.

וידעת — היינו המשכה פנימית, על ידי הלולב ומיניו.

(הערות לזהר א עמ' רי)

צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות⁷.

שני המינים האחרונים, תמרים ועץ עבות, הם למצות לולב והדס⁸.

ואף שיש גם אתרוג וערבה,

יש לומר כי הלולב ומיניו צריכים להיות חיים, ואם הם יבשים פסולים, מפני שלא המתים יהללו י"ה⁹, ובלולב והדס דוקא נרמז החיים שנמשך על ידי לולב ומיניו.

לול"ב — גימטריא חיי"ם.

הד"ס — גימטריא חיי"ם ואחד יותר.

מה שאין כן האתרוג, יש דעה¹⁰ שהוא עץ הדעת, וערבה הרי אין בה לא טעם ולא ריח¹¹.

(ליקוטים ואגרות עמ' קסט)

(1) תהלים קיז, ב.

(2) שיר השירים ח, ג.

(3) זח"א רכ, א.

(4) ברכות נה, א.

(5) תהלים נב, ג.

(6) ראה פרי עץ חיים שער הלולב פ"ב.

(7) נחמיה ט, ט.

(8) רש"י ומצודות דוד.

(9) ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"א.

(10) בראשית רבה פ"מ, ה.

(11) ויקרא רבה פ"ל, יב.

(12) פסחים ה, א.

(13) סנהדרין צח, ב.

(14) עץ חיים שער ל"ו פ"ב.

(15) קהלת יעקב מערכת אות ח'.

(16) סוכה יב, א.

(17) כתובות יז, א.

(18) עדויות פ"ה מ"ו.

♦ יום ראשון ז' כסלו ♦

ד וישלח יעקב אנגדין קדמוהי לות עשו
אחיהי לארעא דשעיר לחקל אדום:

לב (ד) וישלח יעקב מלאכים לפניו אל-עשו אחיו ארצה
שעיר שדה אדום:

כז"י וישלח יעקב מלאכים • מלאכים ממש (כז"י). ארצה שעיר • לארץ שעיר, כל תבה שצריכה למ"ד בתחלתה,
הטיל לה הכתוב ה"א בסופה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 391 י עמ' 100)

מלאכים ממש (רשי"י לב, ד) יש לשאל, מנין לו שהפנה למלאכים ממש, ולא לשלוחים בשר ודם. וגם: מה ראה יעקב להשתמש במלאכי עליון. ויש לומר, שיעקב לא יכול היה לשלח שלוחים בשר ודם, שהרי היה מקום לחשש שעשו, שהיה מחזק ברציחה (כפי שפרש רש"י בפרשת תולדות (כה, כט) "והוא עיף - ברציחה"), והרג אותם. ואינא בפוסקים, שפאשר שליח נזק במהלך שליחותו, חייב משלחו לעשות תשובה על שגרם לכה. **אור החיים**

ה ופקיד יתהון למימר פדין תימרון לרבונא
לעשו פדין אמר עבדך יעקב עם לכן דרית
ואחרית עד פנין:

הו) ויצו אתם לאמר פה תאמרון לאדני לעשו פה אמר
עבדך יעקב עם לכן גרתי ואחר עד-עתה:

כז"י גרתי • לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנא אותי על ברכות אביך שבכני: "הוה גביר לאחידך", שהרי לא נחנקמה בי. דבר אחר: "גרתי", בגימטריא תרי"ג, כלומר: עם לכן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממצעו הרעים. **אור החיים**

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לפניו, והוא שרמו באומר ארצה שעיר בפת"ח תחת האל"ף להראות מדרגה עליונה. והג' בימים המקדים לנו שתהיה אדום ורשה, והוא אומר שדה אדום פשדה תרש:

ה) ויצו אתם לאמר. צריך לדעת למה הצריך לומר לאמר אחר שאמר פה תאמרון לעשו. ואולי שיכונן לומר שיאמרו אליו שהוא צנה לומר אליו בסדר הזה, שזולת זה יחשב כי השלוחים הם האומרים בנסח זה לחשבם כי הוא הבכור בכונתו ומן המוסר לדבר פן ולא יצאו הדברים מפי יעקב, לזה צנה אליהם שיאמרו כי הוא אמר בדברים האלה וקראו אדון עליו שבזה יסיר קנאה ושנאה. וכן נחה דעתי למה יזכיר יעקב עשו בשם אדון שלא בפניו יגדיל עליו חלק הרע ח"ו, ולפי מה שכתבתי הם דברים הנאמרים לעשו הנניף לרשע כדי שלא יבנס עמו במלחמה:

עם לכן גרתי וגו'. צריך לדעת מה מודיע בזה. גם מה מודיע בכל מאמר השליחות. ואולי כי מדרך ב' אחים אשר נאמנים הם באהבתם ההודיע האח לאחיו את כל אשר יעבר עליו מהטובות גם מהרעות כי זה יגיד קרבת הלכות, ולזה ספר יעקב כל מוצאותיו טובות ורעות למצא חן בעיניו כשיבדע כי מאמין בו ונאמן אחרתו:

עוד נתחכם בשליחות זה להודיעו כי אין ראוי להרחיקו, וצא ולמד עם לכן גרתי וידוע היה לכן בהקלגת הרשע והרמאות ואין אדם דר עם נחש ואף על פי כן גר עמו

או ירצה על זה הדרך אל עשו שהוא שונא, אל אחיו שאינו שונא פ"י שיעשו השליחות לערף אשר מצאיהו, אם מצאיהו שהוא שונא תהיה השליחות באפן א', ואם יראו כי הוא אחיו תהיה השליחות באפן אחר, ודבר זה לא יוכלו הבין זולת המלאכים פי האנשים יכול להטעותם:

או ירצה שנתפנו להקדים לשלח הוא שלוחיו קדם שיבדע עשו מהזולת כי בא יעקב על דרך אומנם ז"ל (שם) קדמהו לרשע וכו' אשר על פן בחר לשלח המלאכים שלא יצטרכו להליכה ובמקום שהם שמה יעשו שליחותם כי כל העולם כארבע אמותם, והוא אומר וישלח מלאכים הטעם לפניו אל עשו וגו' פרוש הם עורם עומדים לפניו והם עושים שליחותם אל עשו אחיו הגם שהוא במקום רחוק, והוא אומר ארצה שעיר, ולזה לא אמר לארץ כי לא יצטרכו ללכת אלא יתורו פניהם וידברו עם עשו ובמעמדם יעמדו ויתורו לו התשובה והכן. ואומר שדה אדום פ"י קדם שיצא ממקומו עשו יגיעוהו בשליחות כי מקום מושבו יקרא שדה אדום:

ובדרך רמז יכונן הכתוב לרמוז ג' זמנים שישתנו בהם בני עשו, הא' יהיו יעקב ועשו במדת האהבה, והוא אומר עשו אחיו וזה היה עד עת התרפון, והגם שהיה זמן שהיה אדום תחת יד ישראל זה היה זמן מעט. והב' זמן שנתרבו הבית עד עת קץ שעשו במעלה גדולה ואין מעלת ישראל נקרת

ד) וישלח צריך לדעת אומר לפניו ללא צרך. גם למה הצריך לומר תבת אחיו כי ידוע הוא עשו שהוא אחיו, גם למה הצריך להזכיר ארצה שעיר שדה וגו', כי השליחות לא ישתנה אם יהיה שם או במקום אחר, ועוד דקדק לומר ארצה ולא אמר לארץ, והגם שאמרו ז"ל (במדות יג.) כל מקום שצריך למ"ד וכו', אף על פי כן הלא דבר הוא שגורם שנוי:

אכן פנות הכתוב היא לתת טעם לאומר וישלח מלאכים למה ישמש במשרתי עליון ללא צרך כי יכול עשות הדבר על ידי משרתי אדם גם בני איש, לזה אמר לפני פ"י לצד היותם לפניו דן כי הרשה להשתמש בהם לאשר יצטרף להם בדבר שאין יכול עשות על ידי בני אדם, ואמר כי הצריך להם לצד שהשליחות הוא אל עשו והוא אדם גדול פדוע לפי דבריהם ז"ל (ב"ר פ' ע"ה) ושליחות אחרים אפשר שלא יחשיב אותם להשיבם. או אפשר שיקדים להפכתם מבלי השב ויבא על יעקב פאשר יראה הנשר מה שאין פן המלאכים. גם באמצעות השליחותם יפחד ורחב לבבו בראותו צבא השמים וכאומרו ז"ל (שם) מהם לבושי אש ורוכבי סוסים וכו' ע"כ, שבה ירא לכל עשות רע. ואומר אל אחיו פ"י טעם השתדלותו בשליחות זה בדרך שלום ורבנות לצד היותו אחיו והיה חש שלא יבנס עמו במלחמה שמה יעמדו לו זכות אבותיו:

(א) וַיְהִי־לִי שׁוֹר וַחֲמֹר צֵאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וְאַשְׁלָחָה לְהַגִּיד לְאֹדְנֵי לְמִצְרָיִם בְּעֵינֵיהֶם:

וַיְהִי לִי תוֹרִין וַחֲמֵרִין עֵן וְעֶבְדִין וְאַמְקָן וְשִׁלְחִית לְחֻנְאָה לְרִבּוּנֵי לְאַשְׁפָּחָה רַחֲמִין בְּעֵינֵיהֶם:

כש"י וַיְהִי־לִי שׁוֹר וַחֲמֹר • אָפָּא אָמַר לִי: "מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ", זו אֵינָה לֹא מִן הַשָּׁמַיִם וְלֹא מִן הָאָרֶץ • שׁוֹר וַחֲמֹר • דְּרַף אָרֶץ לומר על שְׁנָרִים הַרְבֵּה: שׁוֹר • אָדָם אומר לְחֻבְרוֹ: 'בְּלִילָה קָרָא הַתַּרְגּוּמָל', וְאֵינּוּ אומר: 'קָרָאוּ הַתַּרְגּוּמָלִים'. וְאַשְׁלָחָה לְהַגִּיד לְאֹדְנֵי • לְהוֹדִיעַ שְׂאֵנֵי בָּא אֵלֶיךָ • לְמִצְרָיִם בְּעֵינֵיהֶם • שְׂאֵנֵי שְׁלֵם עִמָּךְ, וּמִבְּקֶשׁ אֶהְבֶּתְךָ.

(ב) וַיֵּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל־יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־אֲחִיךָ אֶל־עֵשָׂו וְגַם הִלְךְ לְקִרְיַתךָ וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ:

ז וְתִבּוּ אֲזַגְדִּיא לְוַת יַעֲקֹב לְמִימַר אֲתִינָא לְוַת אַחִיךָ לְוַת עֵשָׂו וְאַף אֲמִי לְקַדְמוֹתְךָ וְאַרְבַּע מֵאָה גִבְרָא עִמָּה:

כש"י בָּאנוּ אֶל־אֲחִיךָ אֶל־עֵשָׂו • שְׁהִיִּית אומר: 'אֲחִי הוּא', אֲבָל הוּא נוֹהֵג עִמָּךְ כְּעֵשָׂו הַרְשָׁע, עוֹדְנֵנוּ בְּשִׁנְאָתוֹ (כ"ד פ' ע"א) • אור החיים

(ג) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ וַיַּחֲזֵן אֶת־הָעַם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וְאֶת־הַצֵּאן וְאֶת־הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשֵׁנֵי מַחֲנוֹת:

ח וְדַחֲלִיל יַעֲקֹב לְחֻדָּא וְעַקַּת לָהּ וּפְלִיגִי יַת עֵמָא דִּי עִמָּה וְיַת עֵנָא וְיַת תּוֹרֵי וְגַמְלִיא לְתַרְיִן מְשִׁירְיִן:

כש"י וַיִּירָא וַיֵּצֵר • "וַיִּירָא", שְׁמָא יְהִרְגַּ (כ"ד ותחומא), "וַיֵּצֵר לוֹ" אִם יְהִרְגַּ הוּא אֶת אַחֲרִים • אור החיים

(ד) וַיֹּאמֶר אִם־יָבֹוא עֵשָׂו אֶל־הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפָלִיטָה:

ט וַאֲמַר אִם יֵיתִי עֵשָׂו לְמִשְׁרֵיתָא תְּדָא וְיִמְחַנְהָ וְיֵהִי (נ"י וְיִמְחַנְהָ וְיֵהִי) מְשִׁרֵיתָא דְתַשְׁתָּאָר לְשִׁיזְבָּא:

כש"י הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכָּהוּ • מַחֲנֶה מְשִׁמֵּשׁ לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נְקֵבָה. (תהלים כז) "אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה", הָרִי לְשׁוֹן נְקֵבָה, (למקנ לג) "הַמַּחֲנֶה הַזֶּה", לְשׁוֹן זָכָר, וְכֵן יֵשׁ שְׂאָר דְּבָרִים מְשִׁמֵּשׁ לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נְקֵבָה: (לעיל ט) "הַשְּׁמֵשׁ יֵצֵא עַל הָאָרֶץ", (תהלים ט) "מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצֵאוֹ", הָרִי לְשׁוֹן זָכָר, (מלכים ב ג) "וְהַשְּׁמֵשׁ זָרְחָה עַל הַמַּיִם", הָרִי לְשׁוֹן נְקֵבָה, וְכֵן רוּחַ (איוב א) "וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוּלָה בָּאָה", הָרִי לְשׁוֹן נְקֵבָה, "וַיִּגַע בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַבַּיִת", הָרִי לְשׁוֹן זָכָר. (מלכים א ט) "וְרוּחַ גְּדוּלָה וַחֲזֹק וּמִפְרֹק הָרִים", הָרִי לְשׁוֹן זָכָר וְנְקֵבָה, וְכֵן 'אֵשׁ' (במדבר טז) "וְאֵשׁ יֵצֵא מֵאֵת ה'", לְשׁוֹן נְקֵבָה, (תהלים קד) "אֵשׁ לוֹהֵט", לְשׁוֹן זָכָר. וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפָלִיטָה • עַל פְּרָחוֹ, כִּי אֶלְחָם עִמּוֹ. הַחֲקִין עִצְמוֹ לְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים: לְדוֹרוֹן, לְתַפְלָה וּלְמַלְחָמָה. לְדוֹרוֹן: "וַיַּעֲבֹר הַמַּנְחָה עַל פְּנֵיו", לְתַפְלָה: "אֱלֹהֵי אָבִי אֲבָרְכֶם", לְמַלְחָמָה: "וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפָלִיטָה". אור החיים

(ה) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אֲבָרְכֶם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְהוָה הָאָמַר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וְלִמְוֹלַדְתְּךָ וְאִיטִיבָה עִמָּךְ:

ז דָּאָבָא יִצְחָק יֵי דִי אָמַר לִי תוֹב לְאַרְעֶךָ וְלִילְדוֹתְךָ וְאוֹטִיב עִמָּךְ:

אור החיים על התורה - מהדורת 2020, אברמוביץ

עוד ירצה פי לצד שהודיעוהו כי עשו מערים להראות אתנה והוא שונא, נרא יעקב שלא להכין עצמו למלחמה, שמה עשו הנהגה ואין בידו של יעקב כלי קרב, והקנין עצמו בכלי קרב ויצר לו כי אפשר שלא יעשה עשו רעה וכשיראהו מוכן בכלי קרב יאמר עשו הלא יעקב הוא יורש רעה וכוה יחדש שנאתו, ולזה נתחפם ויחץ וגו' פרוש חצה העם, חצי הראשון מראים פני אהבה וחבה כפח לאחיו, וחצי מתנהו מוכן ויגן:

ט וַיֹּאמֶר אִם יָבֹוא עֵשָׂו אֶל־הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפָלִיטָה:

מאות איש עמו למחשבה רעה: עוד ירצה באנו אל אחיך בהוראת פנים צהבות והראינו לו גם כן פנים של זעם לצד היותו כפי האמת עשו בלא אתנה, והוא על דרך אומנם ז"ל (כ"ד פ' ע"ה) שהקראוהו מחנות רוכבי אש וכו' להפחידו אם לא יתנהג במדת האתנה, וטעם שלא החליטו השליחות באפן אחר, לצד שהיה מראה בפניו אתנה ולכבו לא כן נדמה, לזה עשו ב' אפני שליחות אם לטוב אם וכו': (ח) וַיִּירָא יַעֲקֹב וְגו' וַיֹּאמֶר וְגו'. פ"י נכנס בגדר להרג או להרג, לזה כנגד להרג נרא מאד, וכנגד להרג ויצר לו, ולזה לא אמר הכתוב מאד אחר ויצר:

יעקב וזה לך האות הפלגת מעשיו הנכונים וראוי וכוה לקרבו ולאחבו ולחבבו. ולא תאמר שנה היה בזמן מעט אלא ואחר עד עתה, ולא תאמר שהיה פחות עבד לו שלא היה שנה נהום פרסיה, לזה אמר ויהי לי שור וגו' ואף על פי כן הנני מזמין עצמי לעבד לך וקניני קניניך, ודברים אלו יתיכו לב אכן:

ז וַיֵּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים. פ"י השיבוהו תשובה ואמרו לו באנו אל אחיך פ"י הוא מראה פנים היות אחיך וכפי האמת הוא עשו הרשום בשנאה, וגם הלך לקראתך וגו' פ"י הולך לקראתך בדרך אתנה וד'

כז"י ואלהי אבי יצחק. ולהלן הוא אומר: "ופחד יצחק", ועוד, מהו שחזר והזכיר שם המיוחד, הנה לו לכתב האומר אלי שוב לארצה וגו' ? אלא כף אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא: שתי הבטחות הבטחתני: אחת, בצאתי מבית אבי מבאר שבע, שאמרת לי: "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק", ושם אמרת לי: "ושמרתיו בכל אשר תלך", ובבית לבן אמרת לי: "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך", ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו, שנגמר: "ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך וגו'", בשתי הבטחות האלו אני בא לפגוע.

(יא) קטנתי מפל החסדים ומפלהאמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות:

כז"י קטנתי מפל החסדים • (שבת לב) נתמצטו זכותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי. לכה אני ירא שמא משהבטחתני, נתלכלכתי בחטא ויגרם לי להמסר ביד עשו. ומפלהאמת • אמתת דברך, ששמרת לי כל ההבטחות שהבטחתני. כי במקלי • לא הנה עמי: לא כסף, ולא זהב ולא מקנה, אלא מקלי לבדו. ומדרש אגדה: נתן מקלו בירדן, ונבקע הירדן. אור החיים

(יב) הצילני נא מיד אחי מיד עשו פיירא אנכי אתו פניבוא והפני אם על פנים:

כז"י מיד אחי מיד עשו • מיד אחי, שאין נהג עמי כפאח, אלא כעשו הרשע. אור החיים

(יג) ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמותי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב:

כז"י היטב איטיב • "היטב" בזכותך, "איטיב" בזכות אבותיך (כ"ח). ושמותי את זרעך כחול הים • והיכן אמר לו כן? והלא לא אמר לו אלא (לעיל כח) "והיה זרעך כעפר הארץ"? אלא, שאמר לו (סו) "כי לא אעזבך עד אשר אס-עשיתי את אשר דברתי לך", וילאברהם אמר: (לעיל כב) "הרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים".

אור החיים על התורה - מחדורת ב"מ, אברמוביץ

יחמהו המורת הנחסף, והנה מציאות זה הוא חצי נחמה לנגול ולא נחמה שלמה כי תמיד חושב בחסונו אשר גזלו הגזלן לב' סבות, האחד שיתשב פי אם לא הנה גזלו הנה לו לתוספת הגזול והנוסף. והב' על כל פנים יקאב לבו על הגזלן אשר עשה והצליח, מה שאין פן אם יעשה ה' השלמת הגזלה מהגזלן עצמו שיוציא בולעו מפיו נחמה זו נחמה, והוא מה שעשה ליעקב שהנה משלם לו מנכסי גזלן עצמו הוא לכן דתיב (לעיל ל"א ט) ויצא ה' את מקנה אביכם ויתן לי שהנה מוציא בלעו של לכן מפיו ומחזיר ממונו של יעקב, והוא אומר ומכל האמת ונכון:

(יב) הצילני נא. אומר נא לשון בקשה גם לשון עתה פי' לכל פרץ בו עשו, ויאמר ה' כי הוא ישיב כל אשר לו למשנה, לזה התפלל לפני ה' שיעזובו ויעמיד בידו את אשר הגיעו עתה ולא תעשנה ידיו של עשו תושיה הגם שישוכם ה' שבותו אחרי כן: מיד אחי וגו'. רש"י ז"ל פי' אחי שאינו נהג

הנה מנה ב' שהכין למלקמה לפלטה, כשתחיל הוא ונראה פי הוא שונא הנה ודאי מנה הפליט שהכין בכלי זין ויפלט עצמו ואולי שגם מנה הראשון ימלט לכל זבלהו, והכל עשה יעקב בהתבוננות לכל יצטרף לגס וי' יגמר בעדו:

(יא) קטנתי וגו'. אומר מפל החסדים ואחר כך מפל האמת וכן תראי הנה לו להקדים האמת ואחר כך החסד שהוא לפנים משורת הדין, נתפון לומר שחסד אל אין כח באדם לשלם לא עליון ואילו יקרא אמת פי אין לו משלום מאדם כאומר (איוב לה) אם צדקת מה תפן לו, וכפי זה יקרא חסד של אמת על דרך אומרם ז"ל (בר"ר פ' צ"ו) חסד העשוי עם המתים קרוי של אמת:

עוד יכונן לומר ב' פרטי הטבה, האחד חסד שנתחסד עמו ה' ברכ טוב, והב' שהעמידו בידו ולא נתנו ללכן לגזלו ולחטו ושמו לו האמת פי' שהעמיד בידו את החסד, ויש לך לדעת פי' לפעמים יתחסד ה' עם אדם ויהנה נגול מהזולת להיות בחיירי וי' ישוכם

עוד יכונן לומר על זה הדרך הצילני נא מיד אחי אם יתפסם עליו להרע ברמאות אחתה שהוא דרך שאין יעקב יכול להנצל ממנו, מיד עשו אם יפרסם ורשעו להרע גם לזה הדרך לתפלה להצילו מידו: עוד יכונן להזכיר ורעותו של עשו, הא' מיד אחי והוא מבקש להרג את אחיו האם יש רשע כזה ויש בדין להשפילו לפני יעקב, ועוד מיד עשו שמפרסם ברשע לבד מעון זה ולא ימוט צדיק לפני רשע:

◆ יום שני ח' כסלו ◆

(יד) וַיִּלְלֵן שָׁם בְּלִילָהּ הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אָחִיו:

יד וַיִּלְלֵן שָׁם בְּלִילָהּ הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אָחִיו: **לַעֲשׂוֹ אָחִיו:**
 יד וַיִּלְלֵן שָׁם בְּלִילָהּ הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אָחִיו: **לַעֲשׂוֹ אָחִיו:**
 יד וַיִּלְלֵן שָׁם בְּלִילָהּ הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אָחִיו: **לַעֲשׂוֹ אָחִיו:**

כז"י «הַבָּא בְּיָדוֹ • בְּרִשְׁתּוֹ, וְכֵן (בַּמְדַּבֵּר כ"א) "וַיִּקַּח אֶת כָּל־אֲרָצוֹ מִיָּדוֹ". וּמִדְּרַשׁ אַגְדָּה: "מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ", אֲכָנִים טוֹבוֹת וּמִרְגְּלִיּוֹת, שְׂאֵדָם צָר בְּצִרּוֹר וְנוֹשָׁאֵם בְּיָדוֹ. דְּבָר אַחֵר: "מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ", מִן הַחֲלִין, שְׁנִטְלַ מַעֲשֵׂר, כְּמָה דְאֵת אָמֵר: (לַעֲלֵל כח) "עֲשֵׂר אֲעֲשֶׂרְנִי לָךְ", וְהִדֵּר לְקַח מִנְחָה.

(טו) עֵינִים מְאֵתִים וּתְיִשִׁים עֲשָׂרִים רְחֵלִים מְאֵתִים וְאֵילִים עֲשָׂרִים:

טו עֵינִי מְאֵתִין וּתְיִשָּׂא עֲסָרִין רְחֵלִין מְאֵתִין וְדַרְרִין עֲסָרִין:

כז"י «עֵינִים מְאֵתִים וּתְיִשִׁים עֲשָׂרִים • מְאֵתִים עֵינִים צְרִיכוֹת עֲשָׂרִים תְּיִשִׁים, וְכֵן כָּלֵם הַזְּכָרִים כְּדִי צֶרֶף הַנְּקֻבוֹת. וּבִכְרָאשִׁית רַבָּה דּוֹרֵשׁ מִכָּאן לַעֲוֹנָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה: הַטְּיָלִים, בְּכָל יוֹם. הַפּוֹעֲלִים, שְׂתִיִּם בְּשִׁבְתָּ. הַחֲמָרִים, אַחַת בְּשִׁבְתָּ. הַגְּמָלִים, אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. הַסְּפָנִים, אַחַת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים. וְאֵינִי יוֹדֵעַ לִכְנֹן הַמְּדַרְשׁ הַזֶּה כְּכּוּוֹן, אִךְ נִרְאָה בְּעֵינֵי שְׁלֹמֹדֵנוּ מִכָּאן, שְׂאֵין הָעֲוֹנָה שְׁוָה בְּכָל אָדָם, אֲלֵא לְפִי טַרַח הַמַּטָּל עָלָיו, שְׁמַצִּינוּ כָּאֵן שְׁמַסֵּר לְכָל תִּישׁ עֲשֵׂר עֵינִים וְכֵן לְכָל אֵיל, לְפִי שֶׁהֵם פְּנוּיִים מִמְּלֶאכָה דְרַכָּן הַרְבּוֹת תְּשֻׁמִּישׁ לְעֵבֵר עֲשֵׂר נְקֻבוֹת, וּבַהֲמָה מְשַׁנְתָּעֲבָרָה אֵינָה מְקַבֶּלֶת זָכָר. וּפְרִים, שְׁעוֹסְקִין בְּמֶלֶאכָה, לֹא מִסֵּר לְזָכָר אֲלֵא ד' נְקֻבוֹת. וְלַחֲמוֹר, שְׁהוֹלֵף בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה שְׂתִי נְקֻבוֹת לְזָכָר. וְלַגְּמָלִים, שְׁהוֹלְכִים דְרַךְ יוֹתֵר רְחוֹקָה, נְקֻבָּה אַחַת לְזָכָר. אִוֵּר הַחַיִּים

(טז) גְּמָלִים מִיְּנִיקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים פְּרוֹת אַרְבַּעִים וּפְרִים עֲשָׂרָה אֶתְנַת עֲשָׂרִים וְעִירִם עֲשָׂרָה:

טז גְּמָלֵי מִנְקֻתָא וּבְנֵיהוֹן תְּלַתִּין תּוֹרְתָא אַרְבַּעִין וְתוֹרֵי עֲסָרָא אֶתְנַן עֲסָרִין וְעִירֵי עֲסָרָא:

כז"י «גְּמָלִים מִיְּנִיקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים • וּבְנֵיהֶם עֲמָהֶם, וּמִדְּרַשׁ אַגְדָּה: וּבְנֵיהֶם – בְּנֵאֵיהֶם, זָכָר כְּנֶגֶד נְקֻבָּה, לְפִי שְׁצֻנוֹעַ בְּתֻשְׁמִישׁ לֹא פְרָסְמוּ הַכְּתוּב (כ"ח). וְעִירִם • חֲמוּרִים זָכָרִים.

(יז) וַיִּתֵּן בְּיַד־עֲבָדָיו עֵדֶר עֵדֶר לְבָדוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר:

יז וַיִּתֵּב בְּיַד עֲבָדוּהִי עֲדָרָא וְעֲדָרָא בַּחֲדוּדוּהִי וַאֲמַר לְעֲבָדוּהִי עֲבְרוּ קְדָמִי וּרְוּחָא תְּשׁוּוֹן בֵּין עֲדָרָא וּבֵין עֲדָרָא:

כז"י «עֵדֶר עֵדֶר לְבָדוֹ • כָּל מִין וּמִין לְעַצְמוֹ. עֲבְרוּ לִפְנֵי • דְרַךְ יוֹם, אוֹ פְּחוֹת, וְאֵנִי אָבָא אֲתֵרִיכֶם. וְרוּחַ תְּשִׁימוּ • עֵדֶר לִפְנֵי חֲבֵרוֹ מֵלֵא עֵין כְּדִי לְהַשְׁבִּיעַ עֵינֵי שֶׁל אוֹתוֹ רִשְׁעַ, וְלַתְּוֹהוּ עַל רַבּוּי הַדּוֹרוֹן.

(יח) וַיִּצְוּ אֶת־הָרֹאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגַּשְׁךָ עֲשׂוֹ אָחִי וּשְׂאֵלְךָ לֵאמֹר לְמִי־אַתָּה וְאָנֹכָה תֵלֶךְ וּלְמִי אַתָּה לִפְנֵיךָ:

יח וַיִּפְקִיד יֵת קְדָמָאָה לְמִימַר אַרִי וְעֲרַעְנָה עֲשׂוֹ אָחִי וּשְׂאֵלְנָה לְמִימַר לְמֵן אֵת וּלְאֵן אֵת אֲזַל וּלְמֵן אֲלִין דְּקְדָמָה:

כז"י «לְמִי־אַתָּה • שֶׁל מִי אַתָּה, מִי שׁוֹלְחֶךָ, וְתִרְגּוּמוֹ: 'לְמֵן אַתָּה'. וּלְמִי אַתָּה לִפְנֵיךָ • וְאֵלֶּה שְׁלֹפְנֵיךָ, שֶׁל מִי הֵם, לְמִי הַמְּנַחֶה הַזֶּה שְׁלוּחָה? לְמַד מְשַׁמֶּשֶׁת בְּרֹאשׁ הַתְּבָה בְּמִקּוֹם שֶׁל, כְּמוֹ (לַעֲלֵל לא) "וְכָל אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה לִי הוּא", שְׁלִי הוּא, (תְּהֵלִים כח) "לֹא הָאֲרֶץ וּמְלוֹאָהּ", שֶׁל ה'. אִוֵּר הַחַיִּים

(יט) וְאִמְרַתְּ לְעֲבָדֶיךָ לְעֵקֵב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה לְאֲדָנִי לַעֲשׂוֹ וְהִנֵּה גִם־הוּא אַחֲרֵינוּ:

יט וְתִימַר לְעֲבָדֶיךָ לְעֵקֵב מִנְקֻתָא הִיא דְּמִשְׁלָחָא לְרַבּוּנִי לַעֲשׂוֹ וְהָא אִף הוּא אֵתִי בַּתְרָנָא:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

טו עֵינִים מְאֵתִים וּגְוִי • שְׁמַעֲתִי מִמּוֹרֵי זְקֵנֵי זְצוּק"ל שְׁנַתְּפוֹן יַעֲקֹב בַּחֲשׁוֹבֹן שְׁשֻׁלַח מִבְּעֲלֵי חַיִּים כְּחֻשְׁבוֹן שְׁעִיר שְׁעוּלָה בּוֹ תִק"ף, וְלָזֶה שֶׁלַח בַּחֲשׁוֹבֹן עֵינִים וְרַחֲלִים ת"מ וּגְמָלִים

פ"י הֵגֶם שְׁלֵא יִשְׁאֵל בְּנִסַּח זֶה אֲלֵא שִׂיאֵמַר הַשְׂאֵלָה בְּלִשׁוֹן שִׁיחָה מוֹכֵן מִמֵּנוּ שְׁשׂוֹאֵל כֵּן: אוֹ יֵאמֵר שִׁיחָתְּכִיבוּ לְהַשִּׁיב הֵגֶם שְׁלֵא תִהְיֶה הַשְׂאֵלָה מִפָּה אֶל פֶּה אֲלֵיהֶם אֲלֵא שִׂיאֵל

שְׁלֹשִׁים עִם בְּנֵיהֶם הֵם שְׁשִׁים הֲרִי ת"ק פְּרוֹת וּפְרִים חֲמִשִּׁים אֲתוֹנוֹת וְעִזִּים שְׁלֹשִׁים הֲרִי תִק"ף לְשִׁבֵר תִּקְפוֹ:

יח וַיִּצְוּ אֶת־נָגוּ' לֵאמֹר. אוֹמְרוֹ לֵאמֹר לֵאלֹא עֶרֶף

כז"י ◀ ואמרתי לעבדך ליעקב • על ראשון, ראשון, ועל אחרון, אחרון. ששאלת: 'למי אתה?' לעבדך ליעקב אני, ותרגומי: 'לעבדך ליעקב', וששאלת: 'ולמי אלה לפניך?' מנחה היא שלוחה וגו'. והנה גם הוא • יעקב. אור החיים

(כ) ויצו גם את השני גם את השלישי גם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר בדבר הזה תדברון אל-עשו במצאכם אתו:

(כא) ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו כי אמר אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני ואחרי-כן אראה פניו אולי ישא פני:

כז"י ◀ אכפרה פניו • אבטל רגזו, וכן (ישעיה כח) "וכפר בריתכם את מות", (שם מז) "לא תוכלי כפרה". ונראה בעיני שקל כפרה שאצל עון וחטא ואצל פנים, כלן לשון קניית והעברה הן ולשון ארמי הוא, והרבה בגמרא: 'וכפר ידיה, בעי לכפורי ידיה ביהוא גברא', וגם בלשון המקרא נקראים המזרקים של קדש: 'כפורי זהב', על שם שהפחן מקנח ידיו בהן בשפת המזרק. אור החיים

(כב) ותעבר המנחה על פניו והוא לן בלילה ההוא במחנה:

כז"י ◀ על פניו • כמו לפניו, וכן (ירמיה ו) "חמס ושר ישמע בה על פני תמיד", וכן (ישעיה סה) "המכעסים אותי על פני", ומדרש אגדה: "על פניו", אף הוא שרוי בכעס, שהיה צריך לכל זה (כ"ח).

(כג) ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו ועבר את מעבר יבק:

כז"י ◀ ואת אחד עשר ילדיו • (כ"ח) ודינה היכן היתה? נתנה בתבה ונעל בפניה, שלא יתן בה עשו עיניו, ולקח נענש יעקב שמנעה מאחיו, שמא תחזירנו למוטב, ונפלה ביד שכם. יבק • שם הנהר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 263)

ודינה היכן היתה (רש"י לב, כג) יש לשאל, מדוע לא הקשה לו היכן היו התאומות שנולדו עם כל השבטים (רש"י פרשתנו לה, יז). ויש לתרץ על פי מה שכתב רש"י (בראשית ד, א-ב) על הפסוק "ותלד את קין", שהמלה "את" באה לרבות שתאומה נולדה עם קין. ואף כאן: "ואת אחד עשר ילדיו" באה לרבות את התאומות, והקשיא היא אפוא רק על דינה.

(כד) ויקחם ויעברם את הנחל ויעבר את אשר-לו:

כז"י ◀ ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר:

כז"י ◀ ויותר יעקב • שכח פכים קטנים וחרז עליהם (תולין זא). ויאבק איש • מנחם פרש: 'ויתעפר איש', מלשון אבק, שהיו מעלים עפר בגליהם על ידי נענועם. ולי נראה שהוא לשון 'ויתקשר', ולשון ארמי הוא: 'בתר דאביקו ביה' 'ואבק ליה מיבק', לשון עניבה, שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו, שחובקו ואובקו בזרועותיו, ופרשו רבותינו זכרונם לברכה, שהוא שרו של עשו (כ"ח).

הוא לזילת והזולת ישאל אותם, והוא אומר וישאלך הוא או שיאמר לשאל אותך. או על זה הדרך וישאלך ותהיה השאלה לזילת לאמר לך: (ט) ואמרתי לעבדך וגו'. פי' פנגד אומר למי אתה תשובה של עבדך יעקב, פנגד ואנה תלך להוליך מנחה והוא אומר הוא לזילת והזולת ישאל אותם, והוא אומר וישאלך הוא או שיאמר לשאל אותך. או על זה הדרך וישאלך ותהיה השאלה לזילת לאמר לך: (ט) ואמרתי לעבדך וגו'. פי' פנגד אומר למי אתה תשובה של עבדך יעקב, פנגד ואנה תלך להוליך מנחה והוא אומר

(כו) וַיֵּרָא כִּי לֹא יִכְלֹ לֹו וַיִּגַע בְּכַף-יָרְכוֹ וַתִּקַּע בְּף-יָרְךָ
 יַעֲקֹב בְּהַאֲבָקוֹ עִמּוֹ:
 כח"י < וַיִּגַע בְּכַף-יָרְכוֹ • קולית הַיָּרֵךְ הַתְּקוּעַ בְּקַלְבֶּסֶת, קְרוֹי כַּף, עַל שֵׁם שֶׁהַבָּשָׂר שֶׁעָלְיָהּ כְּמִין כַּף שֶׁל קְדֵרָה • וַתִּקַּע • נִתְקַעְקַע מִמָּקוֹם חֲבֵרָתָהּ, וְדוּמָה לוֹ (יִרְמִיָּהוּ ה) "פֶּן-תִּקַּע נַפְשִׁי מִמֶּךָ", לְשׁוֹן הַסֵּרָה, וּבמִשְׁנָה: "לְקַעַקַע בְּיַצְתָּן", לְשֵׁרֵשׁ שְׂרִישֶׁהָן.

(כז) וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עֲלֶה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי
 אִם-בְּרַכְתָּנִי:
 כח"י < כִּי עֲלֶה הַשָּׁחַר • וְצָרִיף אֲנִי לוֹמַר שִׁירָה בַּיּוֹם (ב"ר • חֻלִּין צא) • בְּרַכְתָּנִי • הוֹדָה לִי עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּרַכְנִי אָבִי, שֶׁעָשׂוֹ מֵעַרְעַר עֲלֵיהֶן • (וְכַאֵן קָשָׁה לְרִשׁוֹ: "תְּבַרְכֵנִי" הִיָּה לוֹ לוֹמַר, אֲלֵא הוֹדָה וְכִי, וְכֵן אִימָא בְּהִרְגָא בַּיָּמֵר פְּרִשְׁת 'תְּפָרִיעַ', עֲמוּד מ"ה, וְדוֹק) • אֹר הַחַיִּים

(כח) וַיֹּאמֶר אֱלֹו מַה-שָּׂמַךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב:
 כח"י < וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שְׂמִי כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל
 כִּי-שָׂרִיתַי עִם-אֱלֹהִים וְעִם-אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל:
 כח"י < לֹא יַעֲקֹב • לֹא יֹאמֶר עוֹד שֶׁהַבְּרָכוֹת בָּאוּ לָךְ בְּעַקְבָּהּ וְרַמְיָהּ, כִּי אִם בְּשָׂרָהּ וּגְלוּי פְּנִים, וְסוֹפָךְ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִגְלָה עֲלֶיךָ בְּבֵית-אֵל וּמַחְלִיף שְׂמֶךָ, וְשֵׁם הוּא מְבָרְכְךָ, וְאֲנִי שֵׁם אֱהִיָּה וְאוֹדָה לָךְ עֲלֵיהֶן, וְזֶהוּ שְׂכָתוֹב: (הוֹשֵׁעַ יב) "וַיִּשָּׂר אֵל מִלְּאָךְ וַיִּכַּל, בְּכָה וַיִּתְחַנַּן-לוֹ", בְּכָה הַמִּלְּאָךְ וַיִּתְחַנַּן לוֹ. וַיֵּמָה נִתְחַנַּן לוֹ? "בֵּית-אֵל יִמְצָאֵנוּ וְשֵׁם יִדְבַר עִמָּנוּ", הַמִּתֵּן לִי עַד שֶׁיִּדְבַר עִמָּנוּ שֵׁם. וְלֹא רָצָה יַעֲקֹב, וְעַל פְּרָחוֹ הוֹדָה לוֹ עֲלֵיהֶן, וְזֶהוּ "וַיִּבְרַךְ אוֹתוֹ שֵׁם", שֶׁהִיָּה מִתְחַנַּן לְהַמְתִּין לוֹ, וְלֹא רָצָה • וְעִם-אֲנָשִׁים • עָשׂוֹ וְלִבְנֵי • וְתוֹכֵל • לָהֶם.

(כט) וַיִּשְׂאֵל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידֶה-נָא שְׂמֶךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה
 תִּשְׂאֵל לְשִׁמִּי וַיְבָרַךְ אוֹתוֹ שֵׁם:
 כח"י < לָמָּה זֶה תִּשְׂאֵל • (ב"ר) אֵין לָנוּ שֵׁם קְבוּעַ, מִשְׁתַּנִּין שְׂמוֹתֵינוּ, (הַבֵּל) לְפִי מַצּוֹת עֲבוֹדַת הַשְּׁלִיחוֹת שָׂאֵנוּ מִשְׁתַּלְחִים • אֹר הַחַיִּים

ל וּשְׂאֵל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר חַוִּי כַעַן שְׂמֶךָ וַיֹּאמֶר
 לָמָּה דָּנָן אֶתְּ שְׂאֵל לְשִׁמִּי וַיְבָרַךְ יְתֵה תַפְּסוֹן:

לכ וַיִּדְנַח לָהּ שְׂמִשָּׁא כְּמָא דִּי עֲבַר יְת פְּנוּאֵל
 וְהוּא מְטַלַע עַל יַרְכֵּהּ:

♦ יום שלישי ט' כסלו ♦

(לא) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאֵל כִּי-רִאִיתִי אֱלֹהִים
 פָּנִים אֶל-פָּנִים וַתִּנְצַל נַפְשִׁי: אֹר הַחַיִּים

(לב) וַיִּזְרַח-לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת-פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלַע
 עֲלִי-יָרְכוֹ:

שׂוֹאֵל דְּבַר זֶה שְׂאוּדֵיךָ שְׂמִי שְׂאֵנִי נִקְרָא בּוֹ עֵתָהּ בִּינּוֹן שְׂאֵין זֶה שֵׁם קְבוּעַ וּבַעַת אַחַר יִצְטַרֵךְ לְשִׂאֵל לְשִׁמִּי:

(לא) פָּנִים אֶל פָּנִים וְגו'. טַעַם הַתְּמִיזָה לֹא שְׂרָאָה מִלְּאָךְ וְהֵלֵא נִגְלָה אֱלִו קִדְּם הָאֱלֹהִים אֲלֵא שְׁלַחְס עִם הַמִּלְּאָךְ, וְהוּא אוֹמְרוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים לְשׁוֹן מִלְחָמָה עַל דְּרָךְ אוֹמְרוֹ (מ"ב י"ד) נִתְרָאָה פָּנִים:

וּפִי כִי שׂוֹאֵל עַל שְׂמוֹ אֵז בְּאוֹתָהּ שַׁעָה וְהוּא אוֹמְרוֹ הַגִּידֶה נָא שְׂמֶךָ פִּי עֵתָהּ מַה שְׂמֶךָ: לָמָּה זֶה תִּשְׂאֵל וְגו'. פִּי בִשְׁלֵמָא מַה שְׂשִׂאֵל הַמִּלְּאָךְ שְׂמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הוּא לְטַעַם מַה שְׂאֵמַר לוֹ לֹא יַעֲקֹב וְגו' כִּי אִם שְׂרָאֵל מַה שְׂאֵין בְּן שְׂאֵלָה זֹו שֶׁל יַעֲקֹב לָמָּה, אִם לוֹמַר לוֹ דְּבַר יֹאמֶר אֱלִו וּבִלֵּא סַבַּת שְׂאֵלַת עֲנָנָן זֶה. אוֹ יַרְצָה לָמָּה פְּרוּשׁ לֹא-יֵזֶה עֲנָנָן אֶתָּה

אַכְפָּרָה וְגו' קִדְּם וְאַחַר כֶּךָ אֲרָאָה פְּנִוִי: (כו) לֹא אֶשְׁלַחְךָ וְגו'. זֶה הוּא שְׂאֵמַר כִּי שְׂרִיתַי וְגו' וְתוֹכֵל כִּי מְשַׁל בּוֹ וְלֹא הִיָּה הַמִּלְּאָךְ יְכוֹל הֵלֹוֹף זְוִלַת רְצוֹנוֹ, וְאוֹמְרוֹ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי פִּי שִׂלֵּא יִצַק מִתְּקִיעַת יָרְכוֹ. אוֹ לְצַד שֶׁהַפִּיר בּוֹ הִיָּיתוֹ מִלְּאָךְ הַשְּׂמִדֵל שִׁיבְרַכְהוּ: (ל) הַגִּידֶה נָא שְׂמֶךָ. לְהִיָּית שֶׁיַעֲקֹב יוֹדַע הוּא שְׂאֵין שֵׁם קְבוּעַ לְמִלְּאָךְ וְשִׂאֵל לְמִלְּאָךְ שְׂמוֹ

כ"ג"א וַיִּזְרַח לּוֹ הַשָּׁמֶשׁ • לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם הוּא: 'כְּשֶׁהֲגַעְנוּ לְמָקוֹם פְּלוֹנֵי הָאֵיר לָנוּ הַשָּׁחַר', זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה: "וַיִּזְרַח לוֹ", לְצַרְכוֹ, לְרִפְאוּת אֶת צִלְעָתוֹ, כְּמָה דִּתִּימָא (מלאכיג) "שָׁמֶשׁ צָדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ", וְאוֹתָן שְׁעוֹת שְׁמֵהָרָה לְשִׁקְעַ בְּשִׁבְלֵהוּ כְּשִׁיבָא מִבְּאֵר שְׁבַע, מִתְרַה לְזֶרַח בְּשִׁבְלֵהוּ. וְהוּא צוֹלַע • הִיָּה צִלַּע כְּשִׁזְרָחָה הַשָּׁמֶשׁ. אור החיים

(ג) עַל־פֶּן לֹא־יֵאָכְלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גֵּיד הַנְּשֵׂה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגֵיד הַנְּשֵׂה:

כ"ג"ב גֵּיד הַנְּשֵׂה • וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "גֵּיד הַנְּשֵׂה"? לְפִי שְׁנֵשָׁה מִמְּקוֹמוֹ וְעָלָה, וְהוּא לְשׁוֹן קְפִיצָה, וְכֵן (ירמיה טא) "נִשְׁתָּה גְבוּרָתְךָ", וְכֵן (לקמן טא) "כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת־כַּלְעֲמִלִי": (על־כַּף הַיָּרֵךְ • פולפ"א בלע"ז, כַּל בְּשׂר גְּבוּהָ וְחִלּוֹל וְעָגַל קְרוּי: 'כַּף' כְּמוֹ: 'עַד שִׁתְּמַרְךָ הַכַּף בְּסִמְנֵי בְּגָרוֹת'). אור החיים

לג (א) וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עֵשָׂו בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחֲזֵן אֶת־הַיְלָדִים עַל־לְאָה וְעַל־רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשְּׁפָחוֹת:

(ב) וַיִּשֶׂם אֶת־הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת־יְלִדֵיהֶן רֵאשֵׁנָה וְאֶת־לְאָה וַיְלִדֶיהָ אַחֲרָנִים וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים: וְאֶת־לְאָה וַיְלִדֶיהָ אַחֲרָנִים • אַחְרוֹן אַחְרוֹן חֲבִיב.

(ג) וְהוּא עָבַר לְפָנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה שְׁבַע פְּעָמִים עַד־גִּשְׁתּוֹ עַד־אַחֲיוֹ: כ"ג"ג עָבַר לְפָנֵיהֶם • אָמַר: 'אִם יָבֵא אוֹתוֹ רָשַׁע לְהִלָּחֵם, יִלָּחֵם בִּי תַחֲלָה'.

(ד) וַיִּרֶץ עֵשָׂו לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹקְהוּ וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּשְׁקָהוּ וַיִּבְכּוּ:

כ"ג"ד וַיַּחֲבֹקְהוּ • נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו שָׂרָאָהוּ מִשְׁתַּחֲוֶה כָּל הַשְּׁתַּחֲוֹת הַלְלוּ. וַיִּשְׁקָהוּ • נִקְדַּד עָלָיו, וַיֵּשׁ חוֹלְקִין בְּדָבָר הַזֶּה בְּבְרִיתָא דְּסִפְרֵי: יֵשׁ שְׁדָרְשׁוּ נִקְדָּה זו, לֹא־מֵר שְׁלֵא נִשְׁקוּ בְּכָל לְבוֹ (כ"ד). אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי: 'הִלְכָּה הִיא, בְּיָדוּעַ שְׁעֵשׂו שׁוֹנֵא לְיַעֲקֹב, אֲלֵא שְׁנִכְמְרוּ רַחֲמָיו בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וַיִּנְשְׁקוּ בְּכָל לְבוֹ (בראשית רבה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 144)

וַיֵּשׁ חוֹלְקִין בְּדָבָר הַזֶּה (רש"י לג, ד) רש"י נִקְט לְשׁוֹן זו כְּדִי לְלַמְּדֵנוּ שְׁשֵׁנֵי הַפְּרוּשִׁים 'שְׁקוּלִים' מִבְּחִינַת כְּבֹד הַקָּשִׁי שֵׁינֵנוּ בְּכָל אֶחָד מֵהֶם; אִין כָּאן 'פְּרוּשׁ רֵאשׁוֹן' וּ'פְרוּשׁ שְׁנִי', אֲלֵא שְׁנֵי פְרוּשִׁים שְׁקוּלִים. שְׁכֵן, הַקָּשִׁי בְּפְרוּשׁ הַרֵאשׁוֹן הוּא שְׂאִינוּ מִתְאַיִם לְהַמְשֵׁךְ הַסְּפּוּר ("וַיִּבְכּוּ", "אַחֵי יְהִי לָךְ אֲשֶׁר לָךְ", "אַצִּיגָה נָא עִמּוֹךְ מִן הָעַם אֲשֶׁר אֵתִי"). וְהַקָּשִׁי בְּפְרוּשׁ הַשְּׁנִי הוּא שְׂאִינוּ מִתְאַיִם לְתַחֲלַת הַסְּפּוּר ("וְאֶהְרָגָה אֶת יַעֲקֹב אַחִי", "עוֹדְנוּ בְּשִׁנְאוֹתֵינוּ").

(ה) וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־הַנְּשִׁים וְאֶת־הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה לָּךְ וַיֹּאמְרוּ הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים אֶת־עַבְדְּךָ: כ"ג"ה מִי־אֵלֶּה לָּךְ • מִי אֵלֶּה לְהִיֹּת שְׁלָךְ?.

♦ יום רביעי י' כסלו ♦

(א) ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין:

ווקריבת לחינתא אנין ובגיהן וסגידא :

(א) ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו:

ווקריבא אף לאה ובגהא וסגידו ובמר פן קריב יוסף ורחל וסגידו :

כ"א נגש יוסף ורחל • בכלן, האמהות נגשות לפני הבנים, אבל ברחל, יוסף נגש לפניו, אמר: 'אמי יפת תאר, שפא יתלה בה עיניו אותו רשע, אצמד כנגדה ואעכבנו מלהסתפל בה'. מכאן זכה יוסף לברכת "עלי עיני".

(ח) ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצאתי ביעני אדני:

ח ויאמר מן לך כל משריטא הדין די ערעית ויאמר לאשפחא רחמין בעיני רבוני :

כ"ב מי לך כל המחנה • מי כל המחנה אשר פגשתי, שהוא שלך, כלומר: למה הוא לך? .? ופשוטו של מקרא על מוליכי המחנה. ומדרשו: כמות של מלאכים פגע, שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו ואומרים להם: 'של מי אתם? והם אומרים להם: 'של עשו', והן אומרים: 'הפנו, הפנו', ואלו אומרים: 'הניחו, בנו של יצחק הוא', ולא היו משגיחים עליו, 'בן בנו של אברהם הוא', ולא היו משגיחים עליו, 'אחיו של יעקב הוא', אומרים להם: 'אם בן, משלנו אתם'.

(ט) ויאמר עשו ישלי רב אחי יהי לך אשר-לך:

ט ויאמר עשו אית לי סגי אחי אצלח בדילך :

כ"ג יחי לך אשר-לך • כאן הודה לו על הברכות (כ"ח) . אור החיים

(י) ויאמר יעקב אל-נא אם-נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי פי על-כן ראיתי פניך בראת פני אלהים ותרצני:

י ויאמר יעקב בכעו אם כען אשפחית רחמין בעיניך ותקבל תקרבתי מן ידי ארי על פן חזתנן לאפיך בחיזו אפי רבכניא ואתרצתי לי :

כ"ד אל-נא • אל נא תאמר לי כן. אם-נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי פי על-כן ראיתי פניך וגו'. פי נדאי והגון לך שתקבל מנחתי, על אשר ראיתי פניך, והן חשוכין לי כראית פני המלאך, שראיתי שר שלך, ועוד, על שנתרצית למחל לי על סרחני. ולמה הזכיר לו ראית המלאך? כדי שיתבאר הימנו ויאמר: 'ראה המלאכים ונצול, איני יכול לו מעתה'. ותרצני • נתפסת לי, וכן כל רצון שבמקרא לשון פיוס, אפיצומנ"ט בלע"ז. (ויקרא כב) "כי לא לרצון יזנה לכם", הקרבנות באות לפיוס ולרצות, וכן (משלי י) "שפתי צדיק ידעון רצון", יודעים לפיוס ולרצות. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

מדת אהבה אם לא יקח ממנו דבר אבל אימתי היה הדבר פן קדם שהביא אף לא עתה אחר שהביא לו המנחה אין ראוי להחזירה לו, והוא אומר אל נא פרוש עתה אחר שהבאתי לך המנחה אם נא מצאתי חן ואהבתני פאח לאחיו תוסיף לעשות עמי חסד שתקח מנחתי מידי, ולזה דקדק לומר ולקחת בתוספת וא"ו, ואמרו כי על פני שתהיה אפן המנחה לא להתנהג עמי באהבה אלא כמשפט המקבילים פני הדוללים שלא יראו פניהם ורקם, ולזה צריך להתרצות לקחת מנחתי שזולת זה יגיד הפפיות הרצון והחבה:

לזה, ואם לתנא עצמך אהה מכון כדי שיתקרב לבי אליך כמו שגלה באמרו למצא חן אחי יהי לך וגו' פי לא יבר אהבתי אותך שהיא לצד האהבה אלא אם תחזיר מנחתך שזולת זה יראה כי מה שאני מתנהג עמך באהבה אינו אלא לצד המנחה, וזה הוא שער הכתוב אחי פי תהיה נכר שאני מחזיק אותך באחי אם יזנה לך וגו':
י אל נא אם נא מצאתי וגו'. צריך לדעת למה הצריך לומר נא ב' פעמים: אכן פונת המתוב הוא על זה הדרך כי בא להשיב שדכריו אמת הם שיותר יבר

בחינה זו בכל מקום שהיא נטמאה ואסרה הבורא פי הוא הידוע, ותמצא סוד בזה פי גיד זה אין בו טעם והוא סימן לבחינת הקלפה כי אין בה טעם כיון שנגערה קדושה ממנו, ויש בה פשטים לומר אלא שהעקר כמו שפתי בתי:
ט ויאמר עשו יש לי וגו'. צריך לדעת למה הצריך לומר אחי אחר שעמו הנה מדבר, ועוד הנה לו להקדימה בתחלת הדבור לא באמצע הדברים:
אכן פונת עשו הוא על זה הדרך אם לצד הנאתי אהה מכון יש לי רב ואיני צריך

(יא) קח־נָא אֶת־בְּרַכְתִּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ כִּי־חַנְּנִי אֱלֹהִים
 וְכִי יִשְׁלִיכְל וַיִּפְצַרְבוּ וַיִּקַּח:
 יא קבל פֶּעַן ית תקרְבְּתִי דאתוּמִיאַת לָךְ אָרִי
 רחִים עָלַי (קָדָם) יְיָ וְאָרִי אִית לִי כְלָא
 וְאַתְקַף בֵּה וְקַבִּיל:

כ"ט"י ◀ בְּרַכְתִּי • מִנְחָתִי, מִנְחָה זוּ הַבָּאָה עַל רֵאִית פְּנִים, וְלִפְרָקִים אֵינָה בָּאָה אֶלָּא לְשֶׁאֱלֵת שְׁלוֹם, וְכָל בְּרַכָּה שֶׁהִיא לְרֵאִית פְּנִים, כַּגּוֹן: (לִקְמֵן מִז) "וַיִּבְרַךְ יַעֲקֹב אֶת־פְּרַעֲהוּ", (מַלְכִים ב יח) "עֲשׂוּ אֵתִי בְּרַכָּה" דְּסִנְחַרִּיב, וְכֵן (שְׁמוּאֵל ב ח) "לְשֶׁאֵל לוֹ לְשְׁלוֹם וּלְבָרְכוּ" דְתוֹעִי מֶלֶךְ חֲמַת, כֹּלָם לְשׁוֹן בְּרַפְת שְׁלוֹם הֵן, שְׁקוּרִין בְּלַע"ז שְׁלוּדא"ר, אִף זֹ בְּרַכְתִּי. מוּ"ן שְׁלוּ"ד. אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ • לֹא טְרַחַת בֵּה, וְאֲנִי יִגְעִיתִי הַגִּיעִיָּה עַד שֶׁבָּאָה לִיִּדְךָ (כְּרֹאשִׁית רַבֵּא) • חַנְּנִי • נוּ"ן רֵאשׁוּנָה מְדַגְּשֵׁת לְפִי שֶׁהִיא מִשְׁמָשֵׁת בְּמִקּוּם שְׁתֵּי נוּנִין, שֶׁהִיָּה לוֹ לומר: 'חַנְּנִי', שְׂאִין חֲנָן בְּלֹא שְׁתֵּי נוּנִין, וְהַשְׁלִישִׁית לְשִׁמוּשׁ, כְּמוֹ: "עֲשֻׁנִי", "וְזָבְדִנִי". יֵשׁ לִי־כֹל • כֹּל סְפוּקִי. וְעֲשׂו דְבַר בְּלִשׁוֹן גְּאֻוּה: "יֵשׁ לִי רַב", יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִפְּדֵי צְרַפִּי.

(יב) וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכַּח וְאִלְכָה לְנִגְדְךָ:
 יב וַאֲמַר נִשַׁל וְנִיָּהָ וְאִיָּהָ לְקַבְּלָךְ:

כ"ט"י ◀ נִסְעָה • כְּמוֹ 'שְׁמָעָה, סִלְחָה', שֶׁהוּא כְּמוֹ: שְׁמַע, סִלַּח, אִף פְּאָן נִסְעָה כְּמוֹ: נִסַּע, וְהַנּוּ"ן יִסּוּד בְּתַבְּכָה, וְתַרְגּוּם שֶׁל אוֹנִקְלוֹס: 'נִטַּל וְנִיָּהָ', עֲשׂו אָמַר לִיַעֲקֹב: 'נִסַּע מִכָּאֵן וְנִלְכֵי'. וְאִלְכָה לְנִגְדְךָ • בְּשׁוּנָה לָךְ, טוֹבָה זֹ אַעֲשֶׂה לָךְ, שְׂאֲאָרִיךְ יְמֵי מַהֲלַכְתִּי לְלַכַּת לֹאֵט פְּאֲשֶׁר אַתָּה צְרִיךְ, וְזֵהוּ "לְנִגְדְךָ", בְּשׁוּנָה לָךְ.

(יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יָדַע כִּי־הִילָדִים רַפִּים וְהֵצֵאֵן וְהִבְקֵר עֲלוֹת עָלַי וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וּמָתוּ כָּל־הֵצֵאֵן:
 יג וַאֲמַר לֵה רַבּוּנִי יָדַע אָרִי וְנִקְנָא רַפִּיכִין
 וְעָנָא וְתוּרֵי מִינְקָתָא עָלַי וְדַחּוּקָנִין יוֹמָא חַד
 וַיְמַוְתוּן כָּל עָנָא:

כ"ט"י ◀ עֲלוֹת עָלַי • הֵצֵאֵן וְהִבְקֵר שֶׁהֵן עֲלוֹת מִשְׁלוֹת עָלַי לְנִהְלֵן לֹאֵט. עֲלוֹת • מְגַדְלוֹת עוֹלְלִיָּהָן, לְשׁוֹן: (אִיכָה ב) "עוֹלָל וַיּוֹגֵק", (יִשַׁעִיָּה סח) "עוֹלָל יָמִים", (שְׁמוּאֵל א ו) "שְׁתֵּי פְרוֹת עֲלוֹת", בְּלַע"ז אֲנַפִּיטִי"ש. וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד • (וְאִם וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד) לִיגְעָם בְּדַרְךָ בְּמַרוּצָה "וּמָתוּ כָּל הֵצֵאֵן". וּדְפָקוּם • כְּמוֹ: (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) "קוֹל דְּוָדִי דוֹפֵק", נוֹקֵשׁ בְּדַלַּת.

(יד) וַעֲבַר־נָא אֲדֹנָי לְפָנַי עֲבָדוּ וְאֲנִי אֶתְנַהֵלָה לְאַפִּי לְרִגְלֵי הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר־לְפָנַי וּלְרִגְלֵי הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֵא אֶל־אֲדֹנָי שְׁעִירָה:
 יד וַיַּעֲבֵר כְּעַן רַבּוּנִי קָדָם עַבְדָּה וְאֲנָא אֲדַבֵּר
 בְּנִיחַ לְרִגְלֵי עוֹבְדָתָא דִּי קְדָמִי וּלְרִגְלֵי וְנִקְנָא
 עַד דִּי אַעוֹל לְוַת רַבּוּנִי לְשַׁעִיר:

כ"ט"י ◀ וַעֲבַר־נָא אֲדֹנָי • אֵל תְּאָרִיךְ יְמֵי הַלִּיכְתְּךָ, עֲבַר כְּפִי דְרַבְּךָ וְאִף אִם תִּתְרַחַק. אֶתְנַהֵלָה • אֶתְנַהֵל, ה"א יְתַרְה, כְּמוֹ: אַרְדָּה, אֲשַׁמְעָה. לְאֲטִי • לְאֲט שְׁלִי, לְשׁוֹן נַחַת, (יִשַׁעִיָּה ח) "הַהוֹלְכִים לְאֲט", (שְׁמוּאֵל ב יח) "לְאֲט לִי לְנַעַר", לְאֲטִי, הַלְמ"ד מִן הַיִּסּוּד וְאֵינָה מִשְׁמָשֵׁת, 'אֶתְנַהֵל נַחַת שְׁלִי'. לְרִגְלֵי הַמְּלֹאכָה • לְפִי צְרַף הַלִּיכַת רִגְלֵי הַמְּלֹאכָה הַמְּטַלַּת עָלַי לְהוֹלִיךְ. וּלְרִגְלֵי הַיְלָדִים • לְפִי רִגְלֵיהֶם, שֶׁהֵם יְכוּלִים לִילֵךְ. עַד אֲשֶׁר־אָבֵא אֶל־אֲדֹנָי שְׁעִירָה • הִרְחִיב לוֹ הַדְרָךְ, שְׁלֹא הִיָּה דַעְתּוֹ לְלַכַּת אֶלָּא עַד סְכוּת, אָמַר: 'אִם דַּעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת לִי רַעָה, יִמְתִּין עַד בּוֹאִי אֶצְלוֹ', וְהוּא לֹא הִלָּךְ. (כ"י) וְאִימְתִי יִלָּךְ? בִּימֵי הַמְּשִׁיחַ, שְׁנַאֲמַר (עוֹבְדִיָּה א כ"א): 'וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשִׁפְט אֶת הַר עֲשׂו'. וּמְדַרְשֵׁי אַגְדָּה יֵשׁ לְפַרְשָׁה זֹ רַבִּים.

(טו) וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֲצִינָה־נָא עִמָּךְ מִן־הָעַם אֲשֶׁר אֵתִי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה אֲמַצְא־חֵן בְּעֵינַי אֲדֹנָי:
 טו וַאֲמַר עֲשׂו אֲשַׁבּוּק כְּעַן עִמָּךְ מִן עַמָּא
 דְּעַמִּי וַאֲמַר לָמָּה דָנָן אֲשַׁבַּח רַחֲמִין בְּעֵינַי
 רַבּוּנִי:

כ"ט"י ◀ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה • תַּעֲשֶׂה לִי טוֹבָה זֹ שְׂאִינִי צְרִיךְ לָהּ? • אֲמַצְא־חֵן בְּעֵינַי אֲדֹנָי • וְלֹא תִשְׁלַם לִי עֲתָה שׁוּם גְּמוּלָה. אור החיים

בַּפְּסוּק (י"ח) וַיְבִא יַעֲקֹב שְׁלָם, וַיְבָרַךְ זֹ זָכוּ בֵּה כָּל הָאֲבוֹת אַבְרָהָם בְּכָל יַעֲקֹב מִכָּל יַעֲקֹב כָּל (ב"ב מ"ז). וְזֵה סוּדָה. וּמַעֲתָה נוֹתֵן טוֹב טַעַם בְּאוּמְרוֹ קַח נָא אֶת בְּרַכְתִּי וְגו' כִּי חַנְּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כָּל הַתְּחַסֵּר נִשְׁלָם מִעֲצָמוֹ: (טו) לָמָּה זֶה אֲמַצְא וְגו'. פ"י לָמָּה הוּא

עוֹד יִרְמוּ בְּאוּמְרוֹ כֹּל שֶׁהוּא בְּחִינַת הַקְּדוּשָׁה שְׁנִקְרָאת כָּל, וּבְחִינָה זֹ כְּשֶׁתְּהִיָּה מִשְׁנַת בָּאָדָם אֵין הַתְּחַסֵּרוֹן עוֹשֶׂה רִשָּׁם וְהַתְּחַסֵּר נִשְׁלָם מִעֲצָמוֹ, וּבְכַרְפַּת יִשְׂרָאֵל כַּחלוֹ שֶׁתְּחַסֵּר נִשְׁלָם מִעֲצָמוֹ וְהִיא בְּרַפְת לָל. וְהוּא סוּד (מ"א י"ז) כֹּד הַקָּמַח לֹא כְּלַתָּה. וְעַן מַה שְׁפַרְשֵׁתִי

וְאִם לְחֻשְׁשׁ שְׁלֹא יִמְעִיט מִהוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לָנֶה אָמַר כִּי חַנְּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כָּל. פ"י אוּמְרוֹ כָּל אוּלֵי שְׁיִכְבוֹן לומר כִּי הַמְּנַחֶה שֶׁהִבְיָא לוֹ אֵינָה מִפְּרָצַת פְּרָצָה בְּנִכְסָיו וְאִתְר שְׁנַתָּן לוֹ מַה שְׁנַתָּן לוֹ בְּמַנְחָה נְגָרִים וְנִכְסָיו פְּאֲשֶׁר הִיוּ מִקְדָּם כֹּלָם בְּשִׁלְמוֹת כָּלֵא מִתְּסוּר וְהִבְיָ:

שיעור יומי ליום רביעי י' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – לג – פרשת וישלח

10 וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂוֹ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: טו וְתָב בַּיּוֹמָא הַהוּא עֲשׂוֹ לְאַרְחָה לְשַׁעִיר:

כז"י וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂוֹ לְדַרְכּוֹ • (כ"ח) עֲשׂוֹ לְבָדוֹ, וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ שֶׁהִלְכוּ עִמּוֹ, נִשְׁמְטוּ מֵאַצְלוֹ אֶחָד אַחֲד. וְהִיכֵן פָּרַע לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? בַּיּוֹם הַהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א' ל) "כִּי אִם אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ נֶעַר אֲשֶׁר רָכְבוּ עַל הַגְּמָלִים".

11 וַיַּעֲקֹב נָסַע סִפְתָּהּ וַיִּבֶן לָּהּ בַּיִת וַלְמַקְנֶיהָ עֲשָׂה סִפְתָּה עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם סְכוּת: י"ח וַיִּבֶן לָּהּ בַּיִת • (מגילה י"ח) שָׁהָה שָׁם י"ח חֲדָשׁ: קִיץ, וְחֲרֹף וְקִיץ, סְכוּת – קִיץ, בַּיִת – חֲרֹף, סְכוּת – קִיץ • אור החיים

12 וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם עִיר שְׁכָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֵאוֹ מִפְּדֵן אַרְם וַיַּחֲזֵן אֶת־פְּנֵי הָעִיר: י"ח וַאֲתָא יַעֲקֹב שְׁלָם קָרְתָא דְשְׁכָם דִּי בְּאֶרְעָא דְכְנַעַן בְּמִיתָהּ מִפְּדֵן דְאַרְם וַיִּשְׂרָא לְקַבֵּל (אפי) קָרְתָא:

כז"י שְׁלָם • בְּגוֹפּוֹ, שְׁנַתְרַפָּא מִצְּלָעָתוֹ, (שבת לג) שְׁלָם בְּמִוּנוֹ, שְׁלָא חֲסַר כְּלוּם מִכָּל אוֹתוֹ דְדוּרוֹן, שְׁלָם בְּתוֹרָתוֹ, שְׁלָא שְׂכַח תְּלַמּוּדוֹ בְּבֵית לְבָן. עִיר שְׁכָם • כְּמוֹ לְעִיר, וְכְמוֹהוּ (רות א) "עַד בּוֹאָנָה בֵּית לַחֵם". בְּבֵאוֹ מִפְּדֵן אַרְם • כְּאֵדָם הָאֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: 'יָצָא פְּלוֹנִי מִבֵּין שְׁנֵי אַרְיִוֹת וְכָא שְׁלָם', אַף כָּאן: וַיָּבֵא שְׁלָם מִפְּדֵן אַרְם, מִלְכָן וּמַעֲשׂוֹ שְׁנַדְוִיגוֹ לוֹ בְּדַרְכּוֹ • אור החיים

13 וַיִּקְוֶן אֶת־חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטְהָ שָׁם אַהֲלוֹ מִידֵּן בְּגִיחָמוֹר אֲבִי שְׁכָם בְּמֵאָה קְשִׁיטָה: י"ט וַיִּבֶן יֵת אַחֲסַנַת חֶקְלָא דִּי פְרַס תְּפִין מִשְׁכְּנָה מִידָא דְכְנִי חָמוֹר אֲבוּהֵי דְשְׁכָם בְּמֵאָה חוֹרְפִין:

כז"י קְשִׁיטָה • מְעָה, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: 'כְּשֶׁהִלְכְּתִי לְכַרְפֵי הַיָּם הָיוּ קוֹרִין לְמְעָה, קְשִׁיטָה'. (תרומות: 'חורפין', טובים, תרופים בקל מקום, כגון: "עובר לסוחר").

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 177)

וַיִּקְוֶן אֶת חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה . . בְּמֵאָה קְשִׁיטָה (ג, יט) יש לשאל, מדוע נקט הכתוב "מֵאָה קְשִׁיטָה" (מְעָה), ולא "חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים" (שְׁהָרִי בְּשֶׁקֶל יֵשׁ עֶשְׂרִים מְעוֹת). וַיֵּשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה לְכַאוֹרָה קְשָׁה: לְשֵׁם מוֹה צְרִיף הִיָּה יַעֲקֹב לְקִנּוּת אֶת חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה, וְהָרִי הִיָּה בְּדַרְכּוֹ לְבֵית אֲבִיו, וְהֵתְעַבַּב בְּשֶׁכֶם לְזַמּוֹן קֶצֶר בְּלִבָּד? לָכֵן מִתְרַץ הַכְּתוּב, שֶׁהַקְּנִיָּה הִיָּתָה מִתּוֹךְ חֶבֶת אֶרֶץ הַקְּדוֹשׁ – מִיַּד עִם כְּנִיסָתוֹ אֵלֶיהָ קָנָה בָּהּ חֶלְקֵת שָׂדֶה וְשָׁלַם עֲלֶיהָ בְּמֵאָה מִטְּבַעוֹת חֲשׂוֹבוֹת, הַמְּשֻׁמָּשׁוֹת כְּתְּכִישִׁיטִים.

14 וַיַּצְבֵּשׁ שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כ"א וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל • לֹא שֶׁהַמִּזְבֵּחַ קָרְוִי "אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל",

אֵלָא עַל שֵׁם שֶׁהָיָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִמּוֹ וְהִצִּילוֹ, קָרָא שֵׁם הַמִּזְבֵּחַ עַל שֵׁם הַנֵּס הַלְיוֹת שֶׁבָּחוּ שָׁל מְקוֹם נִזְכָּר בְּקִרְיַת הַשָּׁם, כְּלוֹמַר: מִי שֶׁהוּא אֵל, הוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא לְאֱלֹהִים לִי שְׁשֻׁמִי יִשְׂרָאֵל. וְכֵן מִצִּינוֹ בְּמִשָּׁה (שמות י"ז) "וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נְסִי", לֹא שֶׁהַמִּזְבֵּחַ קָרְוִי ה', אֵלָא עַל שֵׁם הַנֵּס קָרָא שֵׁם הַמִּזְבֵּחַ לְהַזְכִּיר שֶׁבָּחוּ שָׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: 'ה' הוּא נְסִי'. וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב 'אֵל' (מגילה י"ח), וְדַבְּרֵי תוֹרָה "וַיִּכְפְּטִישׁ פְּצָץ סַלְעִי", מִתְחַלְקִים לְכַמָּה טַעֲמִים, וְאֲנִי לְיֵשֵׁב פְּשׁוּטוֹ שָׁל מִקְרָא בְּאַתִּי.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אֵכָן נִרְאָה כִּי יוֹדִיעַ הַכְּתוּב כִּי מִה שֶׁחֲסַר מִנְּכִסְיוֹ יַעֲקֹב אֲבִינוֹ בְּמִנְחָה אֲשֶׁר נָתַן לְעֲשׂוֹ הַשְּׁלִים ה' חֲסִירוֹנוֹ שֶׁחֲסַר מִנְּכִסְיוֹ שֶׁהִבִּיא מִפְּדֵן אַרְם, וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם וְגו' כְּבֵאוֹ מִפְּדֵן וְגו' פִּי שְׁלָם בְּנְכִסִּים כְּשַׁעִיר בּוֹאֵא מִפְּדֵן אַרְם, וְהִגֵּם שְׁנֵפָה מִהֶם בְּמִנְחָה גְדוּלָה אֶף עַל פִּי כֵן ה' שְׁלָם לוֹ, וְהִיא בְּרַכַּת כָּל שְׁנֵתָן לוֹ ה' כְּמוֹ שֶׁפָּרְשְׁתִּי לְמַעְלָה:

לְמִקּוֹם כֵּן, אוֹלֵי כִּי עֲשָׂה דְבַר חֲדָשׁ בְּחִמְלָתוֹ עַל הַמִּקְנֶה מִה שְׁלָא עֲשָׂה כֵּן אֵדָם קִדְּם שְׁכִינִין סָפָה לְבַהֲמוֹת וּלְשֻׁנוֹי חֲדָשׁ קָרָא הַמָּקוֹם עֲלָיו: יח) וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם. צְרִיף לְדַעַת מִה בְּנִתָּהּ בְּאוֹמְרוֹ שְׁלָם וְרַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שְׁבַת לג:): אָמְרוּ דְרָשׁוּת. עוֹד צְרִיף לְדַעַת כְּנִתָּה הַכְּתוּב בְּאוֹמְרוֹ מִפְּדֵן אַרְם אִין יוֹדֵעַ הַמְּכַבֵּן כְּזֶה, וְרַשִׁי ז"ל פִּי כְּאֵדָם הָאֹמֵר וְכוּ' יַעֲזֵן דְּבַרְיוֹ. וְדַבְּרֵי זֶה יוֹדֵעַ הוּא מִסְּפּוּרִים הַקּוֹדְמִים:

מִפְּלִג אֶהְבְּתוֹ עִמּוֹ בְּכַרְטָּזָה, יוֹתֵר הוּא בּוֹחֵר שְׁתִּמְדֵּי עִמּוֹ מִצִּיאוֹת חֵן לְעִתִּיד מַעֲשׂוֹת לוֹ זֶה וְהוּא אוֹמְרוֹ אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי אֲדִנִי לְשׁוֹן עֲתִיד: יז) נָסַע סִפְתָּה. פִּי וְטַעַם קִרְיַת שְׁמָה סִפְתָּה בְּשִׁבִיל שְׁלִמְקָנָהּ עֲשָׂה סְכוּת עַל כֵּן וְגו' וְלֹא אָמַר לְסְכוּת שְׁאֵז תְּבִין שְׁקָדָם בֵּא יַעֲקֹב הִיָּתָה נְקִרְיַת סְכוּת וְלֹא כֵן הוּא, וְאִם תֹּאמַר וְכִי בְּשִׁבִיל שְׁעֲשָׂה שֵׁם יַעֲקֹב סָפָה יִקְרָא

♦ יום חמישי י"א כסלו ♦

לד (א) וַתֵּצֵא דִינָה בַת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ:
א וַיִּנְפְקֶתָּ דִינָה בַת לֵאָה דִּי יִלְדִית לְיַעֲקֹב לְמַחְזֵי בְּבָנֵי אֶרֶץ:

כ"י - בַת־לֵאָה • וְלֹא בַת יַעֲקֹב, אֲלֵא עַל שֵׁם יִצְיָאָתָהּ נִקְרָאת: "בַת־לֵאָה", שָׂאָף הִיא יִצְאָנִית הֵימָּה, (כ"ו) שְׁנֵאָמַר: (לעיל ל) "וַתֵּצֵא לֵאָה לְקָרְאָתוֹ". (ועליה מִשְׁלוֹ הַפָּשֶׁל: קְאָמָה, בְּבַתָּה) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לה עמ' 150)

שְׁנֵאָמַר וַתֵּצֵא לֵאָה לְקָרְאָתוֹ (רש"י לד, א) יִצְיָאָה זו שֵׁל לֵאָה הֵימָּה דְבַר חַיִּיבִי, "שֶׁהֵימָּה מִתְאַוָּה וּמְחַזְרֶת לְהַרְבוֹת שְׁבָטִים" (רש"י ע"ס). וַיֵּשׁ לֹמֵר, שָׂאָף יִצְיָאָת דִּינָה הֵימָּה לְשֵׁם מִטְרָה חַיִּיבִית: קְרוִיב בְּנוֹת הָאָרֶץ וְהַחֲזִירָתָן לְמוֹטָב. וְתַכְנֵנָה זו יִרְשָׁה מִלֵּאָה וְלֹא מִיַּעֲקֹב, שְׁהָרִי יַעֲקֹב לֹא רָצָה שֶׁתַּעֲסֵק בְּפַעֲלוֹת פְּאֵלוֹ, שֶׁלֶכֶן מִנְעָה אוֹתָהּ מִעֲשׂוֹ, אֲף שֶׁהֵימָּה יְכוּלָה לְהַחֲזִירוֹ לְמוֹטָב (רש"י לעיל לב, כג). וּמִטְרָה זו הִתְבַּצְעָה בְּסוּפוֹ שֶׁל דְבַר: בְּנֵי יַעֲקֹב שָׁבוּ אֶת בְּנוֹת שָׂכָם וְנַעֲשׂוּ שְׁפָחוֹת בְּבֵית בְּנֵי יַעֲקֹב, וְאָכְנוּ חֲזָרוֹ לְמוֹטָב. **אור החיים**

(ב) וַיֵּרָא אֹתָהּ שָׂכָם בֶּן־חַמּוֹר הַחִוִּי נָשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה:
כ"י - וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ • פְּדַרְכָּהּ. וַיַּעֲנֶה • שְׁלֵא פְדַרְכָּהּ (וימא ע"ו) • אור החיים

ג וַתִּרְעִיאת נִפְשָׁהּ בְּדִינָה בַת יַעֲקֹב וַיְחַיִּים יָת עוֹלָמְתָא וּמְלִיל עַל לְבָא דְעוֹלָמְתָא:

(ג) וַתִּדְבֹק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַת־יַעֲקֹב וַיֵּאָהֵב אֶת־הַנְּעִרָה וַיִּדְבֹר עַל־לֵב הַנְּעִרָה:
כ"י - עַל־לֵב הַנְּעִרָה • דְבָרִים הַמְתִּישְׁבִּין עַל הַלֵּב: 'רְאִי אֲבִיךָ בְּחֶלְקֵת שְׂדֵה קַטְנָה, כִּמְהוֹן מְמוֹן בְּזָבּוֹ, אֲנִי אֲשִׂיאָךְ וְתַקְנָה הָעִיר וְכָל שְׂדוֹתֶיהָ'.

ד וַיֹּאמֶר שָׂכָם אֲלֵחַמּוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלִדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה:

(ד) וַיֹּאמֶר שָׂכָם אֶל־חַמּוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלִדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה:
ה וַיַּעֲקֹב שָׁמַע בִּי מַמְאֵל אֶת־דִּינָה בָתּוֹ וּבְנֵיו הָיוּ אֶת־מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וַהֲחַרֵּשׁ יַעֲקֹב עַד־בָּאֵם: אור החיים

(ה) וַיַּעֲקֹב שָׁמַע בִּי מַמְאֵל אֶת־דִּינָה בָתּוֹ וּבְנֵיו הָיוּ אֶת־מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וַהֲחַרֵּשׁ יַעֲקֹב עַד־בָּאֵם:
(ו) וַיֵּצֵא חַמּוֹר אָבִי־שָׂכָם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ:
(ז) וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה בְּשִׂמְעֵם וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נִבְלָה עֲשָׂה בְיִשְׂרָאֵל לְשָׁכַב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה:

ה וַיַּעֲקֹב שָׁמַע אֲרִי סָאִיב יָת דִּינָה בְּרַתָּהּ וּבְנֵיהִי הָיוּ עִם גִּיתוּהִי בְּחַקְלָא וְשִׁתִּיק יַעֲקֹב עַד מִיִּתְיֵהוּן:

ו וַיִּנְפֵק חַמּוֹר אָבִיהִי דְשָׂכָם לֹת יַעֲקֹב לְמַלְלָא עֲמָה:

ז וּבְנֵי יַעֲקֹב עָלוּ מִן חַקְלָא פִּד שְׁמַעוּ וַאֲתַנְסִיסוּ גְבַרְיָא וַתִּקְיֹף לְהוֹן לְחֵדָא אֲרִי קַלְנָא עֲבַד בְּיִשְׂרָאֵל לְמִשְׁכַּב עִם בַּת יַעֲקֹב וְכֵן לֹא כָשֵׁר לְאִתְעַבְדָּא:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה. יְתַבָּר עַל דְּרָף אוֹמְרָם ז"ל (הַרְיִוֹת י'): בְּמַעֲשֵׂה יַעֲלֵ שְׁהַנְּאָתָם שֶׁל יִשְׁעִים צַעַר הוּא אֲצֵל הַצַּדִּיקִים, וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ הִגַּם שֶׁשָׁכַב אִתָּהּ כְּדָרְךְ אִישׁ וְאִשָּׁה וּמִן הַטְּבַע שֶׁתִּקְנָה הָאִשָּׁה אֲף עַל פִּי כֵן לֹא מְלַבֵּד שְׁלֵא נִהְיִית אֲלֵא אֲדַרְבָּה עֲנוּי הִיָּה לָהּ, וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיַּעֲנֶה, וְהָיוּ הַדְּבָרִים נִכְרִים בָּהּ שָׂאִין חֲפָצָה בּוֹ וְהַצָּרִף לְדַבֵּר עַל לְבָא דְקַתִּיב וַיִּדְבֹר עַל לֵב וְגו':

כָּאֲשֶׁר אָבָאָר. הַג' לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ עַל דְּרָף אוֹמְרָם ז"ל (פִּדְרִ"א פ"ח) כִּי שָׂכָם הִבִּיא בְּנוֹת הָאָרֶץ סָבִיב לְאֵהֵל יַעֲקֹב וְהָיוּ מִשְׁחָקִים בְּכָלִי נִגַּל וְכוּ' לְצֵאת דִּינָה לְקוֹלָם וְזוֹ סָבָה ג' לְיִצְיָאָתָהּ, וּמִמוֹצֵא דְבַר אִתָּהּ יוֹדַע שְׂאֵלוֹלִי לֹא יַדַּע שָׂכָם בְּדִינָה לְצַד הַיּוֹתָה בַת יַעֲקֹב הַרְשׁוּם כְּעוֹלָם וְהָיָה לוֹ שֵׁם בְּלִדְתָּ בְּנֵיו לֹא הָיָה עוֹשֶׂה מַעֲשָׂה:

(ב) נָשִׂיא הָאָרֶץ. פְּרוּשׁ וּבְנֵיהִי צְעָקָה הַנְּעִרָה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ:

א וַתֵּצֵא דִינָה וְגו'. טַעַם אוֹמְרוֹ בַת לֵאָה וְגו', נִתְכַּנֵּן הַפְּתוּחַ הַהוֹדִיעַ הַסְּבוּת אֲשֶׁר סָבְבוּ הַיִּצְיָאָה וְהֵם בְּמִסְפָּר ג', וְזֶה הוּא שְׁעוֹר הַפְּתוּחַ וַתֵּצֵא דִינָה וְטַעַם הַיִּצְיָאָה לְצַד הַיּוֹתָה בַת לֵאָה שְׂאֵלוֹ הֵימָּה בַת רַחֵל לֹא הֵימָּה יוֹצְאָה אֲלֵא לְצַד הַיּוֹתָה בַת יִצְאָנִית (כ"ר פ"פ) יוֹלְדָתָה יִלְדָה בְּמִזְגָה וְטַבְעָה, סָבָה ב'. לְהֵימָּה בַת יַחֲזִידָה לְיַעֲקֹב בַת אַחַת בֵּין הַבָּנִים, עוֹד לְהֵימָּה בַת יַעֲקֹב יִצָּא לָהּ שֵׁם הַיּוֹתָה כְּעוֹלָם, שְׂבָאֲמַצְעוֹת זֶה עֲשָׂה שָׂכָם מִה שְׂעֵשֶׂה

כז"י וכן לא יעשה • לענות את הבתולות, שהאמות גדרו עצמן מן העריות על ידי המבול (ב"ר) • אור החיים

ח ומליל חמור עמהון למימר שכם ברי אתרעיא נפשה בברתכון הבו כען יתה לה לאנתו :

(ח) וידבר חמור אתם לאמר שכם בני השקה נפשו בבתכם תנו נא אתה לו לאשה :

כז"י ח השקה • חפצה : אור החיים

ט ותתחננו בנא בנתיכון ותננו לנא ונת בנתנא תסבון לכון :

(ט) והתחננו אתנו בנתיכם ותננו לנו ואת בנתינו תקחו לכם :

י ועמנא תתבון וארעא תהי קדמיכון תיבו ועבידו בה סחורתא ואחסינו בה :

(י) ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם שבו וסחרוה והאחזו בה :

יא ואמר שכם לאבוקא ולאחיקא אשכח רחמין בעיניכון ודי תימרונ לי אתן :

(יא) ויאמר שכם אל־אביה ואל־אחיה אמצא־חן בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתן :

יב אסגו עלי לחדא מוהרין ומתנן ואתן קמא די תימרונ לי והבו לי ית עולמתא לאנתו :

(יב) הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה פאשר תאמרו אלי ותנולי את־הנערה לאשה :

כז"י מהר • כתבה (בראשית רבה) •

יג ואתיבו בני יעקב ית שכם ונת חמור אבויי בחקמתא ומלילו די סאב ית דינה אכתהון :

(יג) ויענו בני־יעקב את־שכם ואת־חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא את דינה אחתם :

כז"י במרמה • בחקמה • אשר טמא • הפתוב אומר שלא היתה רמיה, שהרי טמא את דינה אחותם (ב"ר) • אור החיים

יד ואמרו להון לא נכול למעבד פתגמא הדין למפן ית אכתמא לגבר די־ליה ערלתא ארי חסודא היא לנא :

(יד) ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה לתת את־אחנתנו לאיש אשר־לו ערלה כי־חרפה הוא לנו :

אור החיים על התורה – מהורות ביום, אברמוביץ

בתשובתם וקדם כל דבר גלו פי הקפידו על הדבר שזילת זה היתה נקרת הערמה כיון שהמעשה הזה ידוע פי לא יעשה בן אם העלם יעלימו מהראות הקפדה קצת, מקמה יגיד, לזה פתח דבריהם דברו קשות אשר טמא וגו', והוא אומר וידברו דבור קשה שהוכיחום על הדבר ובהם הסירו החשד שאינם מדברים אהד בפה ואחד בלב שהרי הראו הקפדתם. ואחרי כן אמרו להם אמריה רבה, והוא אומר ויאמרו לא נוכל פי הם חפצים ורצונם לתתה לו אלא שאינם יכולין לתתה לצד אשר לו ערלה ולא אמרו אשר הוא ערל פי לטענה זו יספיק בהמולו הוא את בשר ערלתו, לזה אמרו אשר לו ערלה פי אשר לו חסר ערלה פי מה בכך אם ימול הוא ובנים אשר יולדו לו מדינה יהיו ערלים כיון שאין להם דין מילה. ועוד תננו שעם בדבריהם שהעקר הוא כדי שיתחננו עמהם ויהיו נושאים נשים אלו מאלו והיו לעם אחד

אביה ואחיה, והוא אומר תנו וגו' : או יאמר שנתכונן לפטר עצמו מהקנס כדתנן (כתובות מ"א). האומר אנסתי פתיית בתו של פלוני אינו משלם הקנס על פי עצמו ע"כ, לזה אמר לאמר שכם בני וגו' פי כי שכם מודה מעצמו ואומר ששכב עם דינה ובה פטור מחייב הקצוב שהוא קנס בין במפתה בין באונס. ואין לפרש פי חמור הוא מעיד על שכם. פי בדין בני נח יתחייב הבן בעדות אביו (רמב"ם הלכות מלקים פ"ט) : יג ויענו בני יעקב וגו'. צריך לדעת מה היא החקמה שעשו שתרגם אנקלוס בחקמתא ואין זה אלא גנבת דעת. עוד מה היא פונתו באומר וידברו אשר וגו' : אך יכון באומרו במרמה פי בנתחכמו לבל ירגישו בערמתם פי זה הוא העקר פי מה יועילו בערמתם אם יחושו לה חמור ושכם ויעשו שמירה האריכה, או לא יעשו דבר לחשש המחוש. אשר על כן נתחכמו

ז ויתעצבו וגו' פי נבלה וגו'. פרוש פי יש במעשה זה שני דברי בעור הא' הוא אפלו אם היה לוקח אותה לו לאשה כדרך ארץ אף על פי כן הוא חרפה להם לתת בתם לאיש טמא, והוא אומר אחר כך פי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב, וכנגד פרט זה אמר ויתעצבו האנשים, והב' הוא לצד עשות הדבר כדרך זה שאפלו בין העמים הדומים בדרך הפחיתות הוא דבר מגנה, והוא אומר וכן לא יעשה פי אפי' בין האמות באומרים ז"ל (ב"ר פ' פ') שגדרו עצמן האמות מן העריות. וכנגד זה אמר ויחר להם איד עשה דבר שאפלו ביניהם בלתי הגון הוא : ח וידבר חמור וגו'. אומר לאמר, אולי שנתכונן לומר שהוא מוכן לעשות משפט כתוב דין מאנס הבתולה לתת קנס צער בשת ופגם, גם הוא מוכן לקחתה לאשה אם ירצו

כ"ז - חֲרָפָה הוּא • שָׁמַץ פְּסוּל הוּא אֲצִלְנוּ, הִבָּא לְחָרָף חִבְרוּ הוּא אוֹמֵר לוֹ: 'עָרַל אֶתְּהָ, אוּ 'בֶן עָרַל'. "חֲרָפָה", בְּכָל מְקוֹם, גְּדוּף.

(טו) אַדְּ-בִזּוֹת נֵאוֹת לָכֶם אִם תִּהְיוּ כְמוֹנוּ לְהַמּוֹל לָכֶם
כּוּ בְרַם בְּדָא נִתְפַס לְכוּן אִם תִּהְיוּן כְּתַנְנָא
לְמַגְזֵר לְכוּן כַּל דְּכוּרָא:
כַּל-זִכָּר:

כ"ח - נֵאוֹת לָכֶם • נִתְרַצָּה לָכֶם, לְשׁוֹן: (מלכים ב יב) "וַיֵּאוֹתוּ הַכֹּהֲנִים" (ביהו"דע).
לְהַמּוֹל • לְהִיּוֹת נְמוּל, אִינוּ לְשׁוֹן לְפַעַל,
אֲלָא לְשׁוֹן לְהַפְעִיל.

(טז) וְנִתְּנוּ אֶת-בְּנֵיתֵינוּ לָכֶם וְאֶת-בְּנֵיתֵיכֶם נִקַּח-לָנוּ וַיֵּשְׁבֵנוּ
אִתְּכֶם וְהִיּוּנוּ לְעַם אֶחָד:
טו וְנִתְּן יֵת בְּנִתְּנָא לְכוּן וְיֵת בְּנִתְּיִכוּן נִסְב
לְנָא וְנִתּוּב עִמְכוּן וְנִהִי לְעַמָּא חָד:

כ"ט - וְנִתְּנוּ • נו"ן שְׂנִיָּה מְדַגְשֶׁת, לְפִי שֶׁהִיא מְשַׁמֶּשֶׁת בְּמְקוֹם שְׂפִי נוּי"ן: 'וְנִתְּנוּ'. וְאֶת-בְּנֵיתֵיכֶם נִקַּח-לָנוּ • אֶתְּה
מוֹצֵא בִּתְנָאֵי שְׁאֲמֵר חֲמוּר לְיַעֲקֹב וּבִתְּשׁוּבַת בְּנֵי יַעֲקֹב לְחֲמוּר, שֶׁתְּלוּ הַחֲשִׁיבוֹת בְּכַנֵּי יַעֲקֹב לְיִקַּח בְּנוֹת שְׂכָם אֶת
שְׂיִבְחָרוּ לָהֶם, וּבְנוֹתֵיהֶם יִתְּנוּ לָהֶם, לְפִי דְעָתָם, דְּכִתִּיב: 'וְנִתְּנוּ אֶת בְּנוֹתֵינוּ', לְפִי דְעָתָנוּ, 'וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם נִקַּח
לָנוּ', כְּכַל אֲשֶׁר נִחְפֵץ. וּכְשֶׁדְּבָרוֹ חֲמוּר וּשְׂכָם בְּנוּ אֶל יוֹשְׁבֵי עִירָם הִפְכוּ הַדְּבָרִים: "אֶת בְּנוֹתֵם נִקַּח לָנוּ לְנָשִׁים,
וְאֶת בְּנוֹתֵינוּ נִתְּן לָהֶם", כְּדִי לְרַצּוֹתָם, שְׂיֵאוֹתוּ לְהַמּוֹל. אור החיים

(יז) וְאִם-לָא תִשְׁמְעוּ אֲלֵינוּ לְהַמּוֹל וְלִקְחָנוּ אֶת-בִּתְּנוּ
וְהִלְכָנוּ: אור החיים
יז וְאִם לָא תִשְׁמְעוּן מִנְנָא לְמַגְזֵר וְיִדְבַר יֵת
בְּרִתְּנָא וְגַזִּיל:

(יח) וַיֵּיטְבוּ דְבַרְיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוּר וּבְעֵינֵי שְׂכָם בֶּן-חֲמוּר:
יח וַיִּשְׁפְּרוּ פִתְגָמֵיהוֹן בְּעֵינֵי חֲמוּר וּבְעֵינֵי
שְׂכָם בֶּר חֲמוּר:

(יט) וְלֹא-אַחַר הַנְּעוֹר לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי חֲפִץ בְּבִתֵּי-יַעֲקֹב
וְהוּא נִכְבָּד מִכָּל בֵּית אָבִיו:
יט וְלֹא אוֹחַר עוֹלִימָא לְמַעַבַּד פִּתְגָמָא אַרִי
אֲתֵרְעֵי בְּבִת יַעֲקֹב וְהוּא יִקְיֵר מִכָּל בֵּית
אָבוּהִי:

(כ) וַיָּבֵא חֲמוּר וּשְׂכָם בְּנוֹ אֶל-שַׁעַר עִירָם וַיְדַבְּרוּ אֶל-אַנְשֵׁי
עִירָם לֵאמֹר:
כ וַיָּבֵא חֲמוּר וּשְׂכָם בְּרָה לְתַרַע קְרַתְהוֹן
וּמְלִילוֹ עִם אַנְשֵׁי קְרַתְהוֹן לְמִימָר:

(כא) הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אֲתָנוּ וַיֵּשְׁבוּ בְּאַרְץ
וַיִּסְחָרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת-יָדַיִם לְפָנֵיהֶם אֶת-בְּנֵתָם
נִקַּח-לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת-בְּנֵיתֵינוּ נִתְּן לָהֶם:
כא גְּבַרְיָא הָאֵלִין שְׁלָמִין אֲנוּן עִמְנָא וַיִּתְּיִכוּן
בְּאַרְעָא וַיַּעֲבְדוּן בֵּה סְחוּרְתָא וְאַרְעָא הָא
פְּתִיחַת יְדֵין קְדָמֵיהוֹן יֵת בְּנִתְּיֵיהוֹן נִסְב לְנָא
לְנָשִׁין וְיֵת בְּנִתְּנָא נִתְּן לְהוֹן:

אור החיים על התורה - מהדורת ברום, אברמוביץ

שם עמקם, וזולת זה אם לא יזכירו שום הרגש בדבר יחשב החושב כי ערמה בדבר כי הענין הנה מגנה פפי האמת באומרו וכן לא יעשה אפלו בין האמות, לזה גלו קצת הקפדה ומוכנים להם הדברים בעיניו כן כי אחר שימולו פשיטא שיהיה קשר אמין ביניהם שלום ורעות, ולזה תמצא שאמר שכם וחמור לבני עירו האנשים האלה שלמים הם וגו' פרוש שהרגיש מהם שאין ערמה בדבר: עוד רצה באומרו ולקחנו את בתנו נתפנו לקחם לבנו של חמור ושכם למהר לעשות דבר פשיטא שהם מוליכין הבת ממנו ומהר לעשות דבר וינקמו נקמת הצדקת מצד מרעים:

הדבר על שפגנו דדי שיתרצה לעשות הדבר שפנה יעשה את אשר זמם לעשות, וכני יעקב הפכו הדבר לעקר מלב שפגנו ספק ערמה ואמרו תנאי הוא הדבר ונתנו את בתנו וגו' ואת בנותיכם נקח וגו' פי' שהרשות בידינו לתת ולקחת, ודבר זה יגיד סימן מבהק כי מדברים בישר לבב לא לצד ערמה בעולם: (יז) וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ וְגו'. נִתְּנָמּוּ גַם בְּנֵה שְׂאֵל יֵאמְרוּ שְׂאֵם לֹא יַעֲשׂוּ כֵן הִנֵּה הֵם עוֹרְכִים אֶתֶם מִלְחָמָה וְלִנְדָמִי נָקָם יִהְיוּ לָהֶם, לְזֶה אֲמָרוּ כִּי אִם לֹא יִשְׁמְעוּ וְגו' יִקַּחוּ בְּתָם וְלָכוּ לָהֶם וְאִין פֶּאן נִוְקָמִי נָקָם. גַּם נִתְּנָמּוּ בְּנֵה לְהַרְאוֹת קִצַּת הַקְּפָדָה בְּדָבָר שְׂאֵל יֵשְׁבוּ

וזה לא יהיה אלא אם ימולו בלם, לזה אמרו אף בזאת נאות לכם וגו' להמל כל זכר, דקדקו לומר אף למעט טענת שיקבל עליו מילה חמור הוא ונרעו פי לא יספיק זה משעם שפכתנו אלא דקא להמל לכם כל זכר, וטעמם בעקר הדבר הלא הוא כמוס עמם להרג בלם ואין מידם מציל. עוד נתחכמו לבטל מהם חשד דבר ערמה בכל דבור ודבור שאמרו להם פאשר אבאר בסמוך בעזרת השם: (טז) וְנִתְּנוּ אֶת וְגו'. פֶּאן נִתְּנָמּוּ חֲכִמָה גְּדוּלָה וְהוּא כִּי מְדַרְךָ הַרְמָאֵי שְׂאֵל לְדַקְדָּק בְּרִשֵׁי הַתְּנָאִים וְאֲדַרְבָּא יִבְקֵשׁ לְהַקֵּל

זש"י - שלמים • בשלום ובלב שלם. והארץ הגה רחבת ידים • כאדם שידו רחבה וותרנית, כלומר: אל תפסידו בלום, פרקמטיא הרבה באה לכאן ואין לה קונים. אור החיים

כב ברים ברא יתפסין לנא גובריא למתב עמנא למתווי לעמא חד למגור לנא כל דכורא כמא די אנון גזירין:

(כב) אַדְרֹבֹּזֹאת יֵאתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשֵׁבֶת אִתָּנוּ לְהִיּוֹת לָעַם אֶחָד בְּהַמּוֹל לָנוּ כְּלִזְכֹּר כְּאִשֶּׁר הֵם נְמוּלִים:

זש"י - בהמול • בהיות נמול.

כג גיתיהון וקנינהון וכל בעיריהון הלא דילנא אנון ברם נחפס להון ויתיבון עמנא:

(כג) מִקְנֵהֶם וּקְנִינֵם וְכֹל־בְּהֶמְתָּם הַלֹּא לָנוּ הֵם אֶךְ נֵאוּתָהּ לָהֶם וַיֵּשְׁבוּ אִתָּנוּ:

זש"י - אף נאוותה להם • לדבר זה, ועל ידי כן ישבו אתנו.

כד וקבילו מן חמור ומן שקם ברה כל נפקי תרע קרתה וגזרו כל דכורא כל נפקי תרע קרתה:

(כד) וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוּר וְאֶל־שָׁכֶם בְּנוֹ כְּלִי־צִאי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלוּ כְּלִזְכֹּר כְּלִי־צִאי שַׁעַר עִירוֹ:

כה ויהוה ביומא תליתאה כד תקיפו עליהון כאביהון ונסיבו תרין בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה גבר חרבה ועלו על קרתא דיתבון לרחצן וקטלו כל דכורא:

(כה) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהִיּוֹתָם פְּאֻבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי־בָנָי יַעֲקֹב שְׂמֵעוֹן וְלוֹי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חֲרָבוֹ וַיָּבֵאוּ עַל־הָעִיר בַּטַּח וַיַּהַרְגוּ כְּלִזְכֹּר:

זש"י - שני-בני-יעקב • בניו היו, ואף על פי כן נהגו עצמן שמעון ולוי כשאר אנשים שאינם בניו, שלא נטלו עצה הימנו (כ"ד). אחי דינה • לפי שמסרו עצמן עליה נקראו אחיה. בטח • שהיו כואבים. ומדרש אגדה: בטוחים היו על כחו של זקן (כ"ד). אור החיים

כו ונתת חמור ונת שקם ברה קטלו לפתגם דחרב ודכרו ות דינה מבית שקם ונפקו:

(כו) וְאֶת־חֲמוּר וְאֶת־שָׁכֶם בְּנוֹ הָרְגוּ לְפִי־חֲרָב וַיִּקְחוּ אֶת־דִּינָה מִבַּיִת שָׁכֶם וַיֵּצְאוּ:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

והמתפיש פי הם הדרגות מפלגות ולואי שניספיק כל חילם לדמי בשת פת יעקב המיחד בעולם ברום המעלות מחמור הנבנה עד מאד. וגם לפי מה שכתבתי למעלה שהודת במעשה, זה לא יועיל אלא לפטר מהקנס אכל בשת ושאר דברים חב (כתבות מ"א). ופשוט:

וּבְמִבְּ"ם בְּפֶרֶק ט' מהלכות מלכים נהן טעם לתריגת אנשי שקם לצד שלא הושיבו דינים על גגל שקם וכו' ע"כ. וקשה מי אמר להרב שחביבין לדון האלם עליהם מלף וכיוצא בו והלא גם בדיני ישראל פטורים מפיוצא בזה לא דינים ולא מעידין אותו, (סנהדרין י"ז). ובהכרח לומר שהם היו בעוררי ובצעתם עשה מה שעשה. ורמב"ן ז"ל דחה דברי רמב"ם בפרוש מצות דינים שנצטוו בני נח כי אין הפונה להושיב דינים אלא לדון משפטים בין איש לרעהו יעני שם דברי, ונתן טעם תריגת שקם לצד שהיו תביין מיתה על שהיו עובדי צבודה ורה כו'. ודבריו ז"ל צריכין ערב. ובי המאורות לא נתנו טעם ללקיחת קמונם והונם:

היו בעור שקם לגול דינה ובני נח מחיבים מיתה על הגול אכל על העריות אין חיוב פי דינה לא היתה אשת איש: ותמצא שאמר הכתוב אשר טמאו אחותם הרי כנה המעשה לכלם היא למדת שיד כלם שנה בגולה. וטעם שלא אמר אשר גולו אחותם שהוא עקר העון שעליו נתחייבו מיתה לומר שהיא גולה שאינה בתשבה, ונפקא מינה אם לא טעם אשר טמאו לא היו עושים משפט גמור להרג כל זכר, והגם שכן נח שגול אינו נפטר ממיטה בהשבון עם כל זה לא היו בני יעקב הורגים, ומידי דהנה פמה מהאמות עוברי דת המצוות ואין אחריותם על בני יעקב כי אין פח בהם, וכמו שאמר יעקב (פסוק ל') עכרתם אתי וגו' ואני מתי מספר אלא לצד הנבלה שעשו שטמאו לזה לכשו קנאה:

עוד טעם אומר אשר טמאו נתנו טעם זה ללקיחת קמונם ואמר טעם אשר בזו את העיר ונטלו נכסיהם אשר טמאו את דינה אחותם פי דמי בשת פי לפי שיעור המביש

כא) שלמים הם אתנו פי ואין בלבם שנאה על המעשה לחוש לערמה: ואומר את בנתם נקח לנו וגו' נתחכמו לומר בן גדי שאמינו אנשי עירם פי אין בלבם טינא פי הם מחשיבין אותם גדולים וטובים מהם פי בנותיהן הם מתרצים שיקחו להם וגו' ובנות משפחת שקם יצטרכו לתתם הם להם, ודבר זה גידי פי הם מחשיבין אותם גדולים וטובים מהם וזו סבה למה שלא הקפידו על התדבר:

(כה) ויהרגו כל זכר. ואת חמור וגו'. קשה למה יהרגו מי שלא חטא, ועוד למה לא הקדימו בבעל עברה תחלה: אכן הגה בני יעקב לא היה בדעתם להרג אלא בעל עברה אלא שכל בני העיר רצו לעמד בפרץ כנגדם לבל יהרגו מלבם אשר על בן תרגום מדין רודף, והוא אומר ויהרגו כל זכר ובהו השיגו להרג את חמור ואת שקם וזולת זה לא היו יכולין לנקם נקם מהמחייב להם מיתה: עוד טעם שהרגו כל בני העיר לצד שהם

(כו) בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיִּבְזוּ הָעִיר אֲשֶׁר טָמְאוּ כו בְּנֵי יַעֲקֹב עָלוּ לְחַלְצָא קְטִילָא וּבְזוּ קְרַתָּא דִּי סְאִיבו אַחְתְּהוֹן : אַחֲתָם :

כז"י <עַל־הַחֲלָלִים> לַפְּשֻׁט הַחֲלָלִים, וְכֵן תַּרְגָּם אוֹנְקְלוֹס: 'לְחַלְצָא קְטִילָא'. אור החיים

(כח) אֶת־צֹאנֶם וְאֶת־בְּקָרְם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת־אֲשֶׁר־בְּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לַקָּחוּ: כח נַת עָנְהוֹן וְנַת תּוֹרְהוֹן וְנַת חֲמֵרֵהוֹן וְנַת דִּי בְקָרְתָּא וְנַת דִּי בַחֲקֵלָא בּוֹן :

(כט) וְאֶת־כָּל־חֵילֶם וְאֶת־כָּל־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ וַיָּבֹאוּ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת: כט וְנַת כָּל נְכַסֵּיהוֹן וְנַת כָּל טַפְלְהוֹן וְנַת נְשֵׁיהוֹן שָׁבוּ וּבְזוּ וְנַת כָּל דִּי בְבֵיתָא :

כז"י <חֵילֶם> מְמוּנֶם, וְכֵן: (דברים ח) "עֲשֵׂה לִי אֵת הַחֵיל הַזֶּה", (במדבר כד) "וַיִּשְׂרָאֵל עֲשֵׂה חֵיל", (תהלים מט) "וְעֲזְבוּ לְאַחֵרִים חֵילֶם". שָׁבוּ. לְשׁוֹן שְׁבִיָּה, לְפִיכָף, טַעְמוּ מִלְרַע.

(ל) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שַׁמְעוֹן וְאֶל־לוֹי עֲבַרְתֶּם אִתִּי לְהַבְאִישְׁנִי בַיָּשֵׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעֲנִי וּבְכַרְנִי וְאֲנִי מִתִּי מִסָּפֵר וְנֹאֲסָפוּ עָלַי וְהַפּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי: (ל) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שַׁמְעוֹן וְאֶל־לוֹי עֲבַרְתֶּם אִתִּי לְהַבְאִישְׁנִי בַיָּשֵׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעֲנִי וּבְכַרְנִי וְאֲנִי מִתִּי מִסָּפֵר וְנֹאֲסָפוּ עָלַי וְהַפּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי:

כז"י <עֲבַרְתֶּם> לְשׁוֹן מִים עֲכוּרִים, אֵין דַּעֲתִי צְלוּלָה עֲכָשׁוּ. וְאַגְדָּה: צְלוּלָה הִיְתָה הַחֲבִית, וְעֲבַרְתֶּם אוֹתָהּ (תנחומא). מִסְרַת הִיְתָה בְּיַד כְּנַעֲנִים שְׁיַפְלוּ בְּיַד בְּנֵי יַעֲקֹב, אֲלָא שְׁהִיו אֹמְרִים: 'עַד אֲשֶׁר תַּפְרֶה וְנַחֲלַת אֵת הָאָרֶץ'. לְפִיכָף, הִיו שׁוֹתְקִין. מִתִּי מִסָּפֵר. אֲנָשִׁים מוּעָטִים. אור החיים

(לא) וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזְנֵה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחֹתָנוּ: (לא) וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזְנֵה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחֹתָנוּ: לא וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזְנֵה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחֹתָנוּ וְיַתְעַבֵּד (נ"י) יַעֲבֵד וְיַתְעַבֵּד (ת) לְאַחְתָּנָא :

כז"י <הַכּוֹזְנֵה> הַפְּקָר. אֶת־אֲחֹתָנוּ יַת אַחְתָּנָא (הביא התרגום על מלת אחותינו

שהוא נראה מתוך הפסוק בלשון רבים מדרכתיב כאן אחותינו מלא ביו"ד (ובכל הספרים שלנו כתיב חסר יו"ד) מה שאין כאן גבי רבקה אחותנו את היי לאלפי רבבה שם חסר יו"ד ולכן מפרש שכאן הוא לשון רבים וקאי על כל נשי ישראל אחותיהם הכוזנה יעשה ולכן מביא רש"י התרגום שמתרגם ית אחתנא כאן כמו להלן להורות שהוא לשון יחיד ודו"ק). אור החיים

(א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית־אֵל וְשִׁבְשֵׁם וְעֲשֵׂה־שֵׁם מִזִּבְחַ לְאֵל הַנְּרָאָה אֵלֶיךָ בְּבָרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיךָ: (א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית־אֵל וְשִׁבְשֵׁם וְעֲשֵׂה־שֵׁם מִזִּבְחַ לְאֵל הַנְּרָאָה אֵלֶיךָ בְּבָרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיךָ:

כז"י <קוּם עֲלֵה> (תנחומא): לְפִי שְׂאֲחָרַת בְּדָרְךָ, נַעֲנֶשֶׁת וּבָא לָךְ זֹאת מִבְּתֶךָ. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לומר כי לא יחוש על הדבר פי לא ירעישו אלא אם היו הורגים בלא סבה אכל הריגה זו לסבה ראויה היתה שלקח אחותינו בעל כרחיה וישאף זונה, והוא אומרם הכוזנה יעשה את אחותנו, ואין הפונה שחייב על הזנות שהרי פנויה היתה וכן נח אינו מצוה אלא על אשת חברו וזכר ובהמה חיה ועוף ואחותו מאמו: או ירצה להשיב כי אדרבה יסתגנו בין האמות כשיראו שבזוי אחר שלט בבת יעקב ופעל ועשה כחפצו וירצונו לא תהיה לשונאיהם תקומה בין העמים, ואדרבה בזה תהיה חתמת על העמים ויריעו מנגיחם: (א) קום עלה וגו' ושב שם וגו'. טעם

קום ליה בדרכה מניה (תוספות ערוכין ס"ב.): (ל) ויאמר יעקב וגו'. נפרים הדברים פי יעקב לא ידע פי במרמה זו דברו אלא חשב שהמרמה היתה כדי שיקחו דינה מביתו בעל כרחו או להרג שקם לבד בעל דבר לא להרג כל אנשי העיר יחד: (לא) ויאמרו הכוזנה וגו'. צריך לדעת מה תשובה זו עושה למחוש יעקב על השמדתו הוא וביתו והלא אפי' לכתחלה אם שאלו (ויאמרו) הגוים אחת מהפת ויחדוה נותנים אותה להם (ירושלמי פ"ח דתרומות) ולא יתרגו בלן עליה אפי' בעניות ומכל שכן בדרך זה שפקר היה מה שהיה. ואולי שיכוננו

(כו) בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ וגו'. פי' בלן יחד, נתפנו הפתוב לומר טעם בזה כל נכסי העיר וגו' פי' נוגע הבשת בלן וצריך שישלו פנגד בשת כל אחד. וכמו שכתב הרמב"ם פ"ב מהלכות נצרה בתולה וז"ל רואין בית דין מעלתו ומעלתה ושמין פמה קמון ראוי לאביה ולמשפחתה לתן ולא יאציע להם דבר זה מאדם זה וכו' וקמיהו חייב לשלם ע"כ, והאחים בכלל המשפחה לזה נתקבצו יחד להצריך שעור הראוי לבשת בלן ויבזו את כל העיר ואין פדי בה לצורך בשתם ולקחו הפל לזכות יעקב אביהן פי' לו נוגע. והגם שדגו בהם משפט מות לא אמרין בכני נח

בואמר יעקב לאנש ביתה ולכל די עמה
אעדו ית טעות עממא די בניכון ואדכו
ושנו כסותכון :

(ב) ויאמר יעקב אל-ביתו ואל כל-אשר עמו הָסְרוּ
את-אלהי הנכר אשר בתככם והטהרו והחליפו
שמלתיכם:

ע"י הנכר • שיש בידכם משלל של שקם. והטהרו • מעבודת כוכבים. והחליפו שמלתיכם • שמא יש בידכם
כסות של עבודת כוכבים. אור החיים

ג ונקום ונסק לבית אל ואעבד תמן מדבחה
לאלהא דקבל צלותי ביומא דעקתי ויהוה
מימרה בסעדי בארחה די אזלית :

(ג) ונקומה ונעלה בית-אל ואעשה-שם מזבח לאל הענה
אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי:

ד ויהבו לייעקב ית כל טעות עממא די
בידיהון וית קדשא די באדניהון וטמר
יתהון יעקב תחות בטמא די עם שקם :

(ד) ויתנו אלי-יעקב את כל-אלהי הנכר אשר בידם
ואת-הנזמים אשר באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת
האלה אשר עם-שכם:

ע"י האלה • מין אילן סרק. עם-שכם • אצל שקם :

ה ונטלו והות דחלא דיני על עממא די
בקניו סתניהון ולא רדפו כתר בני יעקב :

(ה) ויסעו ויהי חתת אלהים על-הערים אשר סביבותיהם
ולא רדפו אחרי בני יעקב:

ע"י חתת • פחד. אור החיים

ו ובאתא יעקב ללוז די בארעא דכנען היא
בית אל הוא וכל עמא די עמה :

(ו) ויבא יעקב לוזא אשר בארץ כנען הוא בית-אל הוא
וכל-העם אשר-עמו:

ז ובנא תמן מדבחה וקרא לאתרא אל בית
אל ארי תמן אתגלי לה יי במערה מן קדם
אחיה :

(ז) ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית-אל כי שם
נגלו אלו האלהים בברחו מפני אחיו:

ע"י אל בית-אל • הקדוש ברוך הוא, בבית-אל, גלוי שכינתו בבית אל. יש תבה חסרה ביי"ת המשמשת בראשה,
כמו: (שמואל ב ט) "הנה-הוא בית מכיר בן-עמיאל", כמו בבית מכיר, (לעיל כד) "בית אביך", כמו בבית אביך. נגלו

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הם טמאים וצריכין לתחליפם, ולזה דקדק
לומר שמלתיכם פי' אותם שהיו עליהם בעת
שקנזו הפנה שהיו בהם עבודה זרה. ואם
תאמר למה יחוש להחלפת בגדים והלא אין
אדם וכלים מקבלין טמאה אלא מאב הטמאה
ובגדים אלו לו יהיה שנגעו בעבודה זרה
עצמה אינם נעשים אב הטמאה ואינם
מטמאים אדם. וראה פירו' שמצינו קריאת שם
לעבודה זרה מתים דקתיב (תהלים ק"ו)
ויאכלו זבחי מתים ומצינו שאמרה תורה
(חליו ג.) חרב הרי הוא כחלל וכתב הרמב"ם
בפי"ה מהלכות טמאת מת וזה לשונו והוא
הדין לשאר פלים וכו' ובגדים ע"כ. אם פן
נעשו הבגדים כטמאת עבודה זרה עצמה
ולזה יצו הצדיק להחליף הבגדים:

(ה) ויסעו ויהי וגו'. אולי שחודש ישמענו
פי הגם שנסעו משם וזה יגיד על צנף
הקריחה אף על פי כן ויהי חתת וגו'. או

זרה, וכמו דאמרין במסכת עבודה זרה דף
מ"ג ואמרו שם וז"ל ושמע מגיה היודע בטיב
וכו' ושאינו יודע בטיב עבודה זרה ומשמשיה
אינו מבטל ע"כ, והנשים דינם כקטן:
או אפשר שלא היו מדקדקים שלא יגיעו
לידם עד שיבטלו אותם. או שהיו עבודה
זרה נסתרים בגלים וכדומה ולא היו נפרים
אצלם לתמן בטולם קדם שיגיעו לידם ועל
זה צוה יעקב לבדק להסיר הפעור. או אולי
שנתערבה עבודה זרה או תשמיש עבודה זרה
שלא נתבטלו ונאסרו הכל, ואמר להם שיטהרו
ממגע עברה פי' עבודה זרה מטמאה אדם
וכלים, ואמרו והחליפו וגו' על דרך מה
שכתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות אבות הטמאה
וד"ל כל אב הטמאה שמטמא ממגע ובמשא
בין אב וכו' אדם הנוגע בו או הנושא מטמא
בגדים בשעת מגעו וכו' ע"כ, לזה אמר להם
שאפלו לא נגעו השמלות בעבודה זרה הרי

אמרו ושב שם פי' הגם שהוא מארץ כנעני
יושב הארץ שב שם ולא תפחד מהם:
או יאמר ושב שם ולא תשב כאן פי' שכית
הזק שם במקום הפרצה:
או ירמו על זה הדרך ושב שם פי' שם היה
לך לשבת ולא במקום זה פי' אין ראוי
לתת מרגע לרגליך עד שמה ועשה מזבח
וגו':

(ב) הסרו את אלהי הנכר. פרוש להיות שרצה
יעקב לפע מהמקום שהוא חש שמא יקחו
בידם מאלהי העמים ויהיו ברשותם ולהיות
שלא היו עמהם מהאמות שיבטלו אותם קדם
שיבאו לביתם אין להם בטול על ידי ישראל.
ואם תאמר למה לא בטלו אותם נשי אנשי
שכם קדם שבאו לידם באומנם ז"ל (ע"ז
מ"ג.) גוי מבטל עבודה זרה בעל כרחו ואפי'
עבודה זרה של חברו, ויש לומר פי הנשים
דינם כקטנים ואין הקטנים מבטלים עבודה

אליו האלהים • במקומות הרבה יש שם אלהות ואדנות בלשון רבים, כמו: (לקמן לט) "אדני יוסף", (שמות כב) "אם בעליו עמו", ולא נאמר: 'בעלו', וכן אלהות שהוא לשון שופט ומרות נזכר בלשון רבים, אבל אחד מכל שאר השמות לא תמצא בלשון רבים. אור החיים

(ח) ותמת דברה מינקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל
ח ומימת דבורה מנקתא דרבקה ותקברת
מלרע לבית אל בשפולי מישרא וקרא
שמה מישר בכיתא:

ה"י • ותמת דברה • מה ענין דבורה בבית יעקב? אלא לפי שאמרה רבקה ליעקב: "ושלחתי ולקחתיך משם", שלחה דבורה אצלו לפדן ארם לצאת משם, ומתה בדרך. מדברי רבי משה הדרשן למדתיה. מתחת לבית אל • העיר יושבת בהר ונקברה בגולי החר. תחת האלון • בשפולי מישרא, שהיה מישור מלמעלה בשפוע החר, והקבורה מלמטה, ומישור של בית אל היו קורין לו "אלון". ואגדה: נתבשר שם באבל שני, שהגד לו על אמו שמתה (כ"ח). ואלון בלשון יוני אבל. (צ"ל אחר. וכן איתא ברש"י תהלים ק"ט) ולפיכך, (ספרים אחרים: ולפי ש) העלימו את יום מותה, שלא יקללו הבריות הפרס שיצא ממנו עשו, אף הכתוב לא פרסמה.

(ט) וירא אלהים אל-יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך
ט ואתגלי יי ליעקב עוד במיתוהי מפדן
ארם ובריה יתה:
אתו:

ה"י • עוד • פעם שני במקום הזה, אחד בלכתו ואחד בשוכו. ויברך אתו • ברפת אבלים (כ"ח).

(י) ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד
יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל:
י ויאמר לה יי שמך יעקב לא יתקרי שמך
עוד יעקב אלהין ישראל יהא שמך וקרא
ית שמה ישראל:

ה"י • לא יקרא שמך עוד יעקב • לשון אדם הבא במארב ועקבה, אלא לשון שר ונגיד. אור החיים

(יא) ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל
גוים יהיה ממך ומלכים מחלציי יצאו:
יא ויאמר לה יי אגא אל שדי פוש וסגי עם
וכנשת שבטין יהא מנף ומלכין דשליטין
בעממיא מנף ופקין:

ה"י • אני אל שדי • שאני כדאי לברך, שהברכות שלי. פרה ורבה • על שם שעדין לא נולד בנימין, ואף על פי שכבר נתעברה ממנו. גוי • בנימין. גוים • (כ"ח) מנשה ואפרים, שעתידים לצאת מיוסף והם במנין השבטים. ומלכים • (כ"ח) שאול ואיש בשת, שהיו משבט בנימין שעדין לא נולד. (ופסוק זה דרשו אבנר בשהמליך איש בשת ואף השבטים דרשוהו וקרו בנימין, דכתיב: (שופטים כא) "איש ממנו לא יתן את בתו לבנימין לאשה", וחרזו ואמרו: אלמלא היה עולה מן השבטים, לא היה הקדוש ברוך הוא אומר ליעקב: "ומלכים מחלציי יצאו"). גוי וקהל גוים • שגוים עתידיים בניו ליצעות במנין הגוים שהם שבעים אמות, וכן כל הסנהדרין שבעים. דבר אחר: שעתידיים בניו להקריב בשעת אסור הבמות כגוים עובדי כוכבים, בימי אליהו (ברש"י ישן).

כי שמות בני האדם הם שמות נפשיות וה' שם שמות בארץ ודרשו ז"ל (שם ז'). וכו'. והנה יעקב יהיה שם נפש שהיתה לו ולזה הגם שנתוסף בו רוח אלהים הנקרא ישראל לא מפני זה אבר הראשון והרי ישנם לראשון גם שני ויכול הוא לקרא יעקב ואין ראוי שיצטרף שמו הראשון לתלוטין, מה שאין בן אברהם כי גם אחר שנוי שמו לעלוי לא נצטרף שם הראשון כי יש בכלל אברהם אברהם ולזה יצו האל לקרות לו בתמידות אברהם ואין עקרה לראשון כי בכלל אברהם אברהם. ואולי כי זה רמז הכתוב בדברי הימים (א' א') אברהם הוא אברהם, וכפי

לאברהם אברהם עובר בעשה (ברכות י"ג.) אבל הקורא לישראל יעקב אינו עובר. והגם שרז"ל (שם) אמרו כי יעקב אהדריה קרא, ולמה לא נלמד ממה דאהדריה ליעקב הגם שאמר בו לא יקרא ואהדריה כמו בן באברהם. ואולי כי לצד ששנה ה' דברו הטוב האמור ביעקב מהאמור באברהם במה שאמר שמך יעקב כי לא היה צריך לאמר בן כי מה חדש בזה באמרו שמך יעקב אלא ודאי שנתפנן לומר שם קבוע הוא לך, אלא שצריך לדעת טעמו של הקב"ה למה באברהם הקפיד על אברהם ועל יעקב לא הקפיד. ויראה כי יש טעם נכון, והוא למה שקדם לנו

על זה הדרך הגם שראו שמלטו מידם והלכו להם אף על פי בן נפלה עליהם אימתה ולא רדפו והסכימו על מלישתם:
ז) ויקרא למקום אל וגו'. הגם שכבר קראו בן ברחו מפני עשו. חזר והוסיף לומר אל בית אל. פרוש יחד שמו ותברך על המקום ששמו בית אל. ונתן טעם לזה כי שם נגלו וגו', ולצד שמקום זה שם קנה ההבטחות שנתקיימו בו יחד הוסיף להעלות למקום ההוא:
י) לא יקרא שמך וגו' כי אם ישראל. צריך לדעת מה נשתנה יעקב מאברהם כי הקורא

♦ יום שישי י"ב כסלו ♦

יב וְיָת אֲרֻעָא דִּי יְהִיבִית לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לָךְ
אֲתַנְנָה וְלִבְנֵיךָ בְּתַרְךָ אֲתֵן יָת אֲרֻעָא :

(יב) וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לָךְ אֲתַנְנָה
וְלִזְרַעְךָ אַחֲרַיִךְ אֲתֵן אֶת־הָאָרֶץ :

יג וְאִסְתַּלַּק מֵעֲלֵיהִי יִקְרָא דִּי בְּאֲתַרְא דִּי
מְלִיל עֲמָה :

(יג) וַיַּעַל מֵעֲלֵיו אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֲתוֹ :

כז"י - בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֲתוֹ • אֵינִי יוֹדֵעַ מַה מְלַמְּדֵנוּ • אור החיים

יד וְאִקְוִים יַעֲקֹב קִמְתָּא בְּאֲתַרְא דִּי מְלִיל
עֲמָה קִמַּת אֲבָנָא וְאִסִּיף עֲלֶיהָ נְסוּכִין וְאִרִּיק
עֲלֶיהָ מִשְׁחָא :

(יד) וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מִצְבֵּה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֲתוֹ מִצְבַּת אֲבָן
וַיִּסֹּף עָלֶיהָ נְסוּף וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן :

טו וְיִקְרָא יַעֲקֹב יָת שְׁמָא דְאֲתַרְא דִּי מְלִיל
עֲמָה תִּמְן יִי בֵּית אֵל :

(טו) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲתוֹ שֵׁם
אֱלֹהִים בֵּית־אֵל : אור החיים

טז וְנִטְלוּ מִבֵּית אֵל וְהָיָה עוֹד קְרוּבַת אֲרֻעָא
לְמִיעַל לְאַפְרַת וְיִלְדַת רַחֵל וְקִשְׁיַאת
בְּמִילְדָה :

(טז) וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי־עוֹד כְּבַר־תְּשַׁע יָמִים לְבֹא אֶפְרַתָּה
וַתֵּלֶד רַחֵל וַתִּקְשֶׁ בְּלִדְתָּה :

יז וְנִטְלוּ מִבֵּית אֵל וְהָיָה עוֹד קְרוּבַת אֲרֻעָא
לְמִיעַל לְאַפְרַת וְיִלְדַת רַחֵל וְקִשְׁיַאת
בְּמִילְדָה :

כז"י - כְּבַר־תְּשַׁע יָמִים לְבֹא אֶפְרַתָּה • מִנְחָם פֶּרֶשׁ לְשׁוֹן כְּפִיר, רְבוּי, מִהֲלָךְ רַב. וְאֶגְדָּה : בְּזִמְן שֶׁהָאָרֶץ חֲלוּלָה וְיִמְנַקְבַת כְּכַבְרָה, (כ"ח)
שֶׁהַנִּיר מְצוּי, הַסֶּתוּ עָבַר וְהַשָּׂרֵב עָדִין לֹא בָּא, וְאִין זֶה פְּשׁוּטוּ שֶׁל מְקַרָּא, שֶׁהָיָה בְּנַעֲמָן מְצִינּוֹ : (מלכים ב' ה) "וַיִּלְךָ
מֵאֲתוֹ כְּבַר־תְּשַׁע יָמִים". וְאֹמֵר אֲנִי, שֶׁהוּא שֵׁם מִדַּת קִרְקַע, כְּמוֹ מִהֲלָךְ פְּרָסָה אוֹ יִתְר, כְּמוֹ שֶׁאֲתָה אֹמֵר : 'צִמְד כְּרָם',
'חֲלַקַת שְׂדֵה', כִּף בְּמִהֲלָךְ אָדָם נוֹתֵן שֵׁם מִדָּה (קִרְקַע כְּמוֹ : 'מִהֲלָךְ מִל') כְּבַר־תְּשַׁע יָמִים.

יח וְהָיָה בְּקִשְׁיֹתָהּ בְּמִילְדָה וְאֲמַרְתָּ לָּהּ
חֵימָא לֹא תִדְחֵלִי אֲרִי אַף דִּין לִיךְ בְּר :

(יח) וַיְהִי בְּהַקְשֹׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָּהּ הַמִּילְדַת אֶל־תִּירְאִי
כִּי־גַם־זֶה לָךְ בֵּן :

יט וְהָיָה בְּקִשְׁיֹתָהּ בְּמִילְדָה וְאֲמַרְתָּ לָּהּ
חֵימָא לֹא תִדְחֵלִי אֲרִי אֲרִי אֲרִי אֲרִי לִיךְ בְּר :

כז"י - כִּי־גַם־זֶה • נוֹסֵף לָךְ עַל יוֹסֵף. וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ : עִם כָּל שֶׁכַּט נולדה תאומה, וְעִם בְּנִימִין נולדה תאומה
יְתֵרָה • אור החיים

יח וְהָיָה בְּקִשְׁיֹתָהּ בְּמִילְדָה וְאֲמַרְתָּ לָּהּ
חֵימָא לֹא תִדְחֵלִי אֲרִי אֲרִי אֲרִי אֲרִי לִיךְ בְּר :

(יח) וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ בִּי מִתָּה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־אוֹנִי
וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בְּנִימִין :

כז"י - בֶּן־אוֹנִי • בֶּן צַעֲרִי. בְּנִימִין • נִרְאָה בְּעֵינַי, לְפִי שֶׁהוּא לְבָדוּ נולד בְּאָרֶץ כְּנַעַן שֶׁהִיא בְּנֶגֶב, כְּשֶׁאָדָם בָּא מֵאֶרֶם

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הדבור שְׁהִיָּה שֵׁם קָרָא לוֹ גַם בֶּן וְכו' שְׁאֵלוּ
לְמָקוֹם שֶׁנִּגְלָה שֵׁם אֵלָיו בְּכִרְחוֹ לֹא הִזִּיחַ צָרִיךְ
לִזְמַר אֲשֶׁר דִּבֶּר :

לומר כי לוֹ לַעֲקֹב נָתַן הָאָרֶץ שֶׁאֲחָזוּ בָּהּ,
וְאֵלּוֹ אָמַר לָךְ אֲתַנְנָה וְלִזְרַעְךָ תִּהְיֶה הַפְּנוּיָה
שֶׁתַּנְנָה לוֹ לְהַנְחִילָהּ לְזַרְעוֹ. לָזֶה דִּקְדָק לִזְמַר
ב' נְתִיבוֹת אֲחָד לֹו וְאֲחָד לְזַרְעוֹ מַה שֶׁלֹּא
דִּקְדָק לִזְמַר בֶּן בְּהִבְטַחַת ב' אֲבוֹת :

זֶה אֹמְרוֹ לֹא יִקְרָא שְׁמֵךְ עוֹד וְגו' פְּרוּשׁ לְבַד
אֵלָּא גַם יִשְׂרָאֵל. גַּם דִּקְדָק בְּאֹמְרוֹ לֹא יִקְרָא שְׁמֵךְ
עוֹד וְלֹא אָמַר לֹא יִקְרָא עוֹד שְׁמֵךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר
בְּאַבְרָהָם (לָךְ י"ז ח') וְהִבֵּן :

(יז) אֵל תִּירְאִי כִּי גַם וְגו'. צָרִיךְ לְדַעַת מַה
הִיא הַמּוֹרָא שֶׁמְבַטְיַחְתָּה עָלָיו שֶׁלֹּא תִירָא,
וְלִכְשֶׁנֹּאמַר כִּי אֵימוֹת מָוֶת הָיוּ לָהּ בְּמַה מְסִירָה
מִמֶּנָּה הַמּוֹרָא בְּאֹמְרָהּ כִּי גַם זֶה וְגו'. עוֹד
צָרִיךְ לְדַעַת מַה כְּוָנְתָה בְּאֹמְרָהּ גַּם :

(טו) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב וְגו' אֲשֶׁר וְגו' בֵּית אֵל.
קִשָּׁה וְהֵלֵא כְּבָר קָרָאוּ בֶּן וְגַם בְּתוֹסַפַּת
אֵל בֵּית אֵל וְכִמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי לְמַעַלָּה (פְּסוּק ז')
וַיְמַה חֲדַשׁ בְּקִרְיָאָה זו. וְאוּלַי שֶׁהוֹסִיף לְקִרְוֹת
לְמָקוֹם סוּמּוֹף לְבֵית אֵל שֶׁגַּם הוּא יִקְרָא בֵּית
אֵל כְּשֶׁדִּבֶּר ה' אֵלָיו בּוֹ, וְהוּא שֶׁדִּקְדָק לִזְמַר
אֵת שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר וְגו' פִּי כִּי לְצַד

(יב) לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק. עֵינֵינוּ מַה שֶׁפִּרְשְׁנוּ
בְּפִרְשַׁת תּוֹלְדוֹת בְּפְסוּק (כ"ג ג') כִּי לָךְ
וְלִזְרַעְךָ וְגו' כִּי יִצְחָק נִתְּוֹסֵף לוֹ זְכוּת בְּחֵלֶק
אֲחָד יִתֵּר עַל אֲבְרָהָם וְאוֹתוֹ נָתַן ה' גַּם בֶּן
לַיעֲקֹב :

אֲכַן יִתְבָּאָר עַל דְּרָךְ אֹמְרָם ז"ל (כ"ד פ')
פ"ב) כִּי בְנִימִין נולדו עִמּוֹ ב' תְּאוּמוֹת
מַה שֶׁלֹּא נולדו בֶּן עִם יוֹסֵף כִּי אִם תְּאוּמָה
אֲחַת ע"כ, וְלָזֶה וַיְהִי בְּהַקְשֹׁתָהּ אֲמַרְתָּ לָּהּ

אֲתֵן אֶת הָאָרֶץ. צָרִיךְ לְדַעַת לְמַה הִצְרִיךְ לְחַזֵּר
לִזְמַר אֲתֵן אֶת הָאָרֶץ וְלֹא הִסְפִּיק בְּמַה
שֶׁקָּדַם לִזְמַר לָךְ אֲתַנְנָה וְלִזְרַעְךָ. וְאוּלַי שֶׁנִּתְּוֹסֵפוּ

נהרסים, כמו שנאמר: "בנגב בארץ פנען", "הלוך ונסוע הנגבה". **בנגמין • בן זמין, לשון** (תהלים פט) "צפון זמין אתה בראתם", לפיכך הוא מלא (דבר אחר: בנגמין, פן זמין, שנולד לעת זקנתו, ונקתב בנגין, כמו: (דניאל יב) "לקץ הזמין").

יט ומימת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם:
יט ומימת רחל ותקברת בארץ אפרת היא בית לחם:

כ ואקים יעקב מצבה על קברתה היא קמת קברתא דרחל עד יומא דין:
כ ואקים יעקב קמתא על קברתה היא קמת קברתא דרחל עד יומא דין:

כא ונטל ישראל ופרס משכנה מלהלא למגדלא דעדר:
כא ונטל ישראל ופרס משכנה מלהלא למגדלא דעדר:

כב ויהי בשבן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל פ ויהיו בני יעקב שנים עשר:
כב ויהי בשבן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל פ ויהיו בני יעקב שנים עשר:

ע"כ בשבן ישראל בארץ ההוא • עד שלא בא לחברון אצל יצחק ארעוהו כל אלה. **וישכב •** (שבת נה) מתוך שבלבל משכבו, מעלה עליו הפתוב פאלו שכבה. ולמה בבלל וחלל יצועיו? שפשמטה רחל, נטל יעקב משהו שהיתה נתונה תדיר באהל רחל ולא בשאר אהלים, ונתנה באהל בלהה. בא ראובן ותבע עלבון אמו, אמר: 'אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי? לכה בבלל. ויהיו בני יעקב שנים עשר • מתחיל לעגן ראשון, משנולד בנגמין נשלמה המטה, ומעתה ראויים להמנות, ומגאן. ורבותינו דרשו: 'ללמדנו בא, שפלן שוין וכלן צדיקים, שלא חטא ראובן'.

כג בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולן:
כג בני לאה בכורא יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולן:

ע"כ בכור יעקב • אפלו בשעת הקלקלה, קראו בכור. בכור יעקב • בכור לנחלה, בכור לעבודה, בכור למגן, ולא נתנה בכורה ליוסף אלא לעגן השבטים, שנעשה לשני שבטים. **אור החיים**

כד בני רחל יוסף ובנימן:
כד בני רחל יוסף ובנימן:

כה ובני בלהה שפחת רחל הן ונפתלי:
כה ובני בלהה אמתא דרחל הן ונפתלי:

כו ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר אלה בני יעקב אשר ילדלו בפדן ארם:
כו ובני זלפה אמתא דלאה גד ואשר אלן בני יעקב די אתילידן לה בפדן ארם:

כז ויבא יעקב אלי יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גרשם אברהם ויצחק:
כז ויבא יעקב אלי יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גרשם אברהם ויצחק:

ע"כ ממרא • שם המישור. קרית הארבע • שם העיר. ממרא קרית הארבע • איל מישור של קרית ארבע, ואם תאמר: 'היה לו לכתב ממרא הקרית ארבע', בן דרך המקרא בכל דבר ששמו כפול, כגון זה וכגון בית לחם, אבי עזרי, בית אל, אם הצריך להטיל בו ה"א, נותנה בראש התבה השניה: (שמואל א טז) "בית הלחמי", (שופטים ו) "בעפרת אבי העזרי", (מלכים א טז) "בנה חיאל בית האלי".

תחשב בו דבר בלתי הגון דכתיב בסמוך וישכב את בלהה כי לא שכב ממש והראיה שחזר ומגאו עם שאר אחיו דכתיב ויהיו בני יעקב שנים עשר, ולזה רשם ואמר בכור יעקב כי הוא בכור יעקב ולהיותו טפה ראשונה

המקשה לילד בן זכר אינה מסתפנת והמקשה לילד בת היא מסתפנת, לזה אמר כי ודאי גם זה לך בן ולא מסתפני:
(ג) בני לאה בכור יעקב וגו'. טעם שהצריך להודיע היותו בכור יעקב לומר שלא

המילדת אל תיראי ממה שאת מתקשית בלדה שמא תסתפני כי יש לך הריון משנה מהראשון והוא אומר כי גם בתוספת רבוי זה לך בן קאלו אמר כי גם בן זה לך:
עוד תרמו על פי מה שדויע (גדה ל"א.) כי

כח) וַיְהִי יָמֵי יִצְחָק מֵאֵת שָׁנָה וּשְׁמֹנִים שָׁנָה: אור החיים

כט) וְאֶת־גִּיד יִצְחָק וּמִית וּמִית וְאֶת־כְּנִישׁ לְעָמָה
ס"ב) וּשְׁבַע יוֹמִין וַיִּקְבְּרוּ אֹתָהּ עֶשֶׂו וַיַּעֲקֹב
בְּנוֹהֵי:

כט) וַיְגַנֵּעַ יִצְחָק וַיָּמָת וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּי זָקֵן וּשְׁבַע יָמִים
וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֶשֶׂו וַיַּעֲקֹב בְּנוֹי:

כ"ט) וַיְגַנֵּעַ יִצְחָק • אין מקדם ומאחר בתורה: מכירתו של יוסף קדמה למיתתו של יצחק י"ב שנה, שהרי פשוט נולד יעקב הנה יצחק בן ס' שנה, שגאמר: (לעיל כח) "ויצחק בן ששים שנה וגו'", ויצחק מת בשנת ק"כ ליעקב, אם תוציא ששים מק"פ שנה, נשארו ק"כ, ויוסף נמפר בן י"ז שנה, ואותה שנה, שנת מאה ושמונה ליעקב, כיצד? בן ששים ושלוש נתקבר, וארבע עשרה שנה נטמן בבית עבר, הרי שבעים ושבע, וארבע עשרה עבד באשה ובסוף ארבע עשרה נולד יוסף, שגאמר: (לעיל ל) "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו'", הרי תשעים ואחת, וי"ז עד שלא נמפר יוסף, הרי מאה ושמונה. (עוד מפרש מן המקרא, משנמפר יוסף עד שבא יעקב מצרימה כ"ב שנה, שגאמר: (לקמן מא) "ויוסף בן שלשים שנה וגו'", ושבע שנים שבע ושנתיים רבע, הרי כ"ב, וכתיב: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה". נמצא, יעקב במכירתו של יוסף ק"ח).

לו) (א) וְאֵלֶּה הַתְּלֻדֹת עֶשֶׂו הוּא אָדוֹם: אור החיים

כ) עֶשֶׂו נָסִיב יָת נוֹשְׂוֹהֵי מִבְּנֵי כְּנָעַן יָת עֵדָה
בַּת אֵילֹון חַתָּאָה וְיָת אֶהְלִיבְמָה בַּת עֵנָה בַּת
צַבְעוֹן חַוָּאָה:

כ) עֶשֶׂו לָקַח אֶת־נָשָׂיו מִבְּנוֹת כְּנָעַן אֶת־עֵדָה בַּת־אֵילֹון
הַחַתִּי וְאֶת־אֶהְלִיבְמָה בַּת־עֵנָה בַּת־צַבְעוֹן הַחַוִּי:

כ"ב) עֵדָה בַּת־אֵילֹון • היא בשמת בת אילון, ונקראת בשמת על שהיתה מקטרת בשמים לעבודת כוכבים. אהליבמה • היא יהודית, והוא כנה שמה יהודית, לומר שהיא כופרת בעבודת כוכבים, כדי להטעות את אביו. בת־ענה בת־צבעון • אם בת ענה לא בת צבעון?! ענה בנו של צבעון, שגאמר: "ואלה בני צבעון ואיה וענה". מלמד שבא צבעון על פלתו אשת ענה ויצאת אהליבמה מבין שניהם, והודיעה הכתוב שפלן בני ממזרות היו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 167)

והוא כנה שמה יהודית .. כדי להטעות את אביו (רש"י לו, ב) עשו קרא לאשתו יהודית בת בארי החתי (תולדות כו, לד), והנהו ששנה גם את שם אביה ואת מקומו. ויש לומר, שרצה להסתיר את יחוסה, בת ענה בת צבעון, המלמד שהיתה ממזרת (ואולי קרא לה בת בארי כדי למצא חן בעיני יצחק, שעסק אז בחפירת בארות). וכדי שהשקר יתקבל עוד יותר, שנה גם את מקום מולדתה למקום מולדתה של אשתו השנייה – בשמת בת אילון החתי, כפי שיראה כאלו לקח את שתייהן מאותו מקום.

ג) וְאֵת־בְּשֵׂמֶת בַּת־יִשְׁמַעֵאל אַחֹת נַבְיֹוֹת: ג' וית בשמת בת ישמעאל אחת הנביות:

כ"ג) בְּשֵׂמֶת בַּת־יִשְׁמַעֵאל • ולהלן קורא לה מחלת, מצינו באגדת מדרש ספר שמואל: שלשה מוחלין להן צונותיהם: גר שנתגיר, והעולה לגולה והנושא אשה, ולמד הטעם מכאן, לכך נקראת מחלת, שנמחלו צונותיה. אחות נביות • על שם שהיא השיאה לו משמת ישמעאל, נקראת על שמו.

ד) וַתֵּלֶד עֵדָה לְעֶשֶׂו אֶת־אֵלִיפֹז וּבְשֵׂמֶת יִלְדָה אֹתוֹ רְעוּאֵל: ד' וילידת עדה לעשו את אליפוז ובשמת ילידת ית רעואל:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ
הם אדם דכתיב (י"ט) ואלה אלופיהם הוא אדם לומר כי כלם ידלקו באש של בית יעקב לצד שכלם נקראים אדם אשר נתן ה' לישאל, וגם עשו עצמו, והוא רמוז בדברי רז"ל (תנחומא צו) שאמרו עתיד עשו להקטוף בציצית ובא ויגש בין הצדיקים והקב"ה מושכו משם וכי דכתיב (עובדיה א') ואם בין כוכבים וגו' משם וגו' ע"כ. ועין מה שכתבתי בפסוק (ל"א) ואלה המלכים:

(ה) וְאֶהְיֶיכֶם יְלֵדָה אֶת־עֵשׂוֹ וְאֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־קַרְח אֱלֹהֵי
 בְּנֵי עֵשׂוֹ אֲשֶׁר יֵלְדוּלוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

ה"י וְאֶהְיֶיכֶם יְלֵדָה וְגו' • קַרְח זֶה, מְמֹזַר הָיָה, וּבֶן אֱלִיפַז הָיָה שָׂבָא עַל אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁת עֵשׂוֹ, שְׁהָרִי הוּא מְנוּי עִם אֱלִיפַז בְּסוֹף הַעֲנָן (כ"ח).

(ו) וַיִּקַּח עֵשׂוֹ אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֹתָיו וְאֶת־כָּל־
 נַפְשֹׁת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־בְּהֵמָתוֹ וְאֶת־כָּל־קְנִיָּנוֹ
 אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחֲיוֹ:
 ה"י וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ • לְגוּר בְּאֶשֶׁר יִמְצָא.

(ז) כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רַב מִשֶּׁבַת יַחְדָּו וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ
 מִגֹּרֵיהֶם לְשֵׂאת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם:

ה"י וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ מִגֹּרֵיהֶם • לְהַסְפִּיק מְרֻעָה לְבַהֲמוֹת שְׁלֵהֶם, וּמִדְרָשׁ אַגְדָּה: "מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחֲיוֹ", מִפְּנֵי שֵׁטֶר חוֹב שֶׁל גְּזֵרַת: "כִּי גַר יִהְיֶה בְּרַעַף", הַמְטִיל עַל זְרַעוֹ שֶׁל יִצְחָק, אָמַר: 'אֵלֶיךָ לִי מִפָּאן, אֵין לִי חֵלֶק לֹא בַּמִּתְנָה, שְׁנַתְנָה לוֹ הָאֶרֶץ הַזֹּאת, וְלֹא בְּפִרְעוֹן הַשֵּׁטֶר', וּמִפְּנֵי הַבוּשָׁה שֶׁמְכַר בְּכוֹרָתוֹ.

(ח) וַיֵּשֶׁב עֵשׂוֹ בְּהַר שְׁעִיר עֵשׂוֹ הוּא אֲדוּם:

(ט) וְאֵלֶּה תְּלֹדֹת עֵשׂוֹ אָבִי אֲדוּם בְּהַר שְׁעִיר:
 ה"י וְאֵלֶּה • הַתְּלֹדֹת שֶׁהוֹלִידוּ בְּנָיו מִשְׁהַלָּף לְשַׁעִיר.

(י) אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־עֵשׂוֹ אֱלִיפַז בֶּן־עֵדָה אִשְׁתּוֹ עֵשׂוֹ רְעוּאֵל
 בֶּן־בְּשֵׂמַת אִשְׁתּוֹ עֵשׂוֹ:

(יא) וַיְהִי בְּנֵי אֱלִיפַז תִּימָן אוֹמֵר צֶפּוֹ וְגַעְתָּם וְקִנְזוֹ:

(יב) וְתַמְנֵעַ וְהִיתָה פִּילֵגֶשׁ לְאֱלִיפַז בֶּן־עֵשׂוֹ וְתִלְדַּל לְאֱלִיפַז
 אֶת־עַמְלֵק אֵלֶּה בְּנֵי עֵדָה אִשְׁתּוֹ עֵשׂוֹ:

ה"י וְתַמְנֵעַ הִיְתָה פִּילֵגֶשׁ • לְהוֹדִיעַ גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל אֲבִרָהֶם כִּמָּה הָיוּ תְּאֵבִים לִידְבָק בְּזַרְעוֹ: תַּמְנֵעַ זֶה, בֵּת אֱלוֹפִים הִיְתָה, שְׁנֵאמַר: "וְאַחֹת לוֹטָן תַּמְנֵעַ", וְלוֹטָן מֵאֱלוֹפִי יוֹשְׁבֵי שְׁעִיר הָיָה, מִן הַחֹרִים שֶׁיִּשְׁכְּבוּ בָּהּ לְפָנִים. אָמַרְהָ: 'אֵינִי זֹכָה לְהַנְשֵׂא לָךְ, הַלְוֵאִי וְאֶהְיֶה פִּילֵגֶשׁ, וּבְדַבְרֵי הַיָּמִים מוֹנֶה אוֹתָהּ בְּכַנְיֹו שֶׁל אֱלִיפַז, מְלַמֵּד שָׂבָא עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁל שְׁעִיר וַיִּצְאָה תַּמְנֵעַ מִבְּנֵינָהֶם, וּכְשֶׁגְּדֻלָּה נַעֲשִׂית פִּילֵגֶשׁוֹ, וְזֶהוּ: "וְאַחֹת לוֹטָן תַּמְנֵעַ", וְלֹא מְנַאֶה עִם בְּנֵי שְׁעִיר, שֶׁהִיְתָה אַחֹתוֹ מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב.

(יג) וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל גַּחַת וְזֶרַח שְׂמֵה וּמוֹזָה אֵלֶּה הָיוּ
 בְּנֵי בְּשֵׂמַת אִשְׁתּוֹ עֵשׂוֹ:

(יד) וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אֶהְלִיבְמָה בַת־עֵנָה בַת־צִבְעוֹן אִשְׁתּוֹ
 עֵשׂוֹ וְתִלְדַּל לְעֵשׂוֹ אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־קַרְח:

(טו) אֵלֶּה אֱלוֹפֵי בְּנֵי־עֵשׂוֹ בְּנֵי אֱלִיפַז בְּכוֹר עֵשׂוֹ אֱלוֹף
 תִּימָן אֱלוֹף אוֹמֵר אֱלוֹף צֶפּוֹ אֱלוֹף קִנְזוֹ:

ה"י אֵלֶּה אֱלוֹפֵי בְּנֵי־עֵשׂוֹ • רֵאשֵׁי מִשְׁפָּחוֹת.

וּדְבַר עֵשׂוֹ יָת נְשׂוּהֵי וְיָת בְּנוֹהֵי וְיָת בְּנֹתָה וְיָת כָּל נַפְשֹׁת בֵּיתָה וְיָת גִּיתוּהֵי וְיָת כָּל כְּעִירָה וְיָת כָּל קְנִיָּנָה דִּי קָנָא בְּאַרְעָא דְכְּנָעַן וְאִזַּל לְאַרְעָא אַחֲרֵי מִן קְדָם יַעֲקֹב אַחוּהֵי:

ז אַרְי הָיָה קְנִיָּהוֹן סְגִי מִלְמַתְב פְּחָדָא וְלֹא יָכִילַת אַרְע תּוֹתְבוֹתְהוֹן לְסוֹכְרָא יְתַהוֹן מִן קְדָם גִּיתִיהוֹן:

ח וְיָתִיב עֵשׂוֹ בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר עֵשׂוֹ הוּא אֲדוּם:

ט טוֹאֲלִין תּוֹלְדַת עֵשׂוֹ אַבוּהוֹן דְּאֲדוּמָאֵי בְּטוֹרָא דְשַׁעִיר:

י אֵלִין שְׁמַתָּה בְּנֵי עֵשׂוֹ אֱלִיפַז בְּרַעַדָּה אִתְּהָ עֵשׂוֹ רְעוּאֵל בְּרַעַדָּה אִתְּהָ עֵשׂוֹ:

יא וַיְהִי בְּנֵי אֱלִיפַז תִּימָן אוֹמֵר צֶפּוֹ וְגַעְתָּם וְקִנְזוֹ:

יב וְתַמְנֵעַ הוּא לְחִינְתָא לְאֱלִיפַז בְּרַעַדָּה וְיִלְדִית לְאֱלִיפַז יָת עַמְלֵק אֵלִין בְּנֵי עֵדָה אִתְּהָ עֵשׂוֹ:

יג וְאֵלִין בְּנֵי רְעוּאֵל גַּחַת וְזֶרַח שְׂמֵה וּמוֹזָה וּמוֹזָה אֵלִין הוּא בְּנֵי בְּשֵׂמַת אִתְּהָ עֵשׂוֹ:

יד וְאֵלִין הוּא בְּנֵי אֶהְלִיבְמָה בַת עֵנָה בַת צִבְעוֹן אִתְּהָ עֵשׂוֹ וְיִלְדִית לְעֵשׂוֹ יָת יַעֲקֹב וְיָת קַרְח:

טו אֵלִין בְּרַבִּי בְּנֵי עֵשׂוֹ בְּנֵי אֱלִיפַז בְּכוֹרָא דְשַׁעִיר בְּרַעַדָּה תִּימָן בְּרַעַדָּה אוֹמֵר בְּרַעַדָּה צֶפּוֹ בְּרַעַדָּה קִנְזוֹ:

טו רבא קרח רבא געמלך אלה אליו
 רבכי דאליפו בארעא דאדום אליו בני
 עדה:

יז ואליו בני רעואל בר עשו רבא נחת רבא
 זרח רבא שמה רבא מזה אליו רבכי
 רעואל בארעא (ד) אדום אליו בני בשמת
 אמת עשו:

יח ואליו בני אהליבמה אמת עשו רבא
 יעוש רבא ועלם רבא קרח אליו רבכי
 אהליבמה בת ענה אמת עשו:

יט אליו בני עשו ואליו רבכיגיהון הוא
 אדום:

(טו) אלוף קרח אלוף געמלך אלה אליו
 אליפו בארץ אדום אלה בני עדה:

(יז) ואלה בני רעואל בנעשו אלוף נחת אלוף זרח אלוף
 שמה אלוף מזה אלה אליו רעואל בארץ אדום אלה
 בני בשמת אשת עשו:

(יח) ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף יעוש אלוף
 ועלם אלוף קרח אלה אליו אהליבמה בתענה אשת
 עשו:

(יט) אלה בניעשו ואלה אלופיהם הוא אדום:

♦ שבת קודש י"ג כסלו ♦

כ אליו בני שעיר חוראה יתבי דארעא לוטן
 ושוקל וצבעון וענה:

כז "ישבי הארץ • שהיו יושביה קדם שבא עשו לשם. ורבותינו דרשו (שבת פה) שהיו בקיאים בלשונם של ארץ • מלא קנה זה לזיתים, מלא קנה זה לגפנים, שהיו טועמין העפר ויודעין אי זו נטיעה ראויה לה. אור החיים

כא ודשון ואצר ודישן אלה אליו רבכי חוראה
 בני שעיר בארעא דאדום:

(כ) אלה בנישעיר החרי ישבי הארץ לוטן ושוקל וצבעון
 וענה:

(כא) ודשון ואצר ודישן אלה אליו החרי בני שעיר
 בארץ אדום:

כב ויהיו בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע:
 דלוטן תמנע:

כג ואליו בני שוקל עלון ומנחת ועיבל שפו
 ואונם:

כד ואליו בני צבעון ואיה וענה הוא ענה די
 אשפח ית גבריא במדברא פד הנה רעי ית
 חמריא לצבעון אבוהי:

(כב) ויהיו בנילוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע:

(כג) ואלה בני שוקל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם:

(כד) ואלה בניצבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא
 אתהימם במדבר ברעתו אתהחמרים לצבעון אביו:

כז "ואיה וענה • וי"ו יתרה, והוא כמו איה וענה, והרבה יש במקרא • (דניאל ח) "תת וקדש וצבא מרמס", (תהלים עז) "נרדם ורכב וסוס". הוא ענה • האמור למעלה, שהוא אחיו של צבעון, וכאן הוא קורא אותו בנו, מלמד שבא צבעון על אמו והוליד את ענה. אתהימם • פרידים, הרביע חמור על סוס נקבה וילדה פריד, והוא הנה ממזר והביא פסולין לעולם (פסחים נה). ולמה נקרא שמם "ימם"? שאימתן מטלת על הבריות, דאמר רבי חנינא: מימי לא שאלני אדם על מפת פרידה לבנה ותינה (חולין ט) (וקא קא מניין דתינה? אל תגרי ותינה, אלא ותינה, כי המפה לא מתרפא לעולם, ברשי ישן). ולא הזקק לכתב לנו משפחות החורי, אלא מפני תמנע ולהודיע גדלת אברהם, כמו שפרשתי למעלה.

כה ואליו בני ענה דשן ואהליבמה בת ענה:

(כה) ואלה בניענה דשן ואהליבמה בתענה:

כו ואליו בני דישן חמדון ואשפון ויתרון וכתון:

(כו) ואלה בני דישן חמדון ואשפון ויתרון וכתון:

(כו) אֱלֹהֵי בְנֵי־אֶצֶר בִּלְהֹן וְזַעֲזֹן וְעַמּוֹן: אור החיים

כו אליו בני אצר בלהן וזעזון ועמון:

(כח) אֱלֹהֵי בְנֵי־דִישָׁן עֵיז וְאַרְזָן:

כח אליו בני דישן עיז וארזן:

(כט) אֱלֹהֵי אֱלוֹפֵי הַחַרִי אֱלוֹף לֹטְזָן אֱלוֹף שׁוֹכָל אֱלוֹף צַבְעוֹן אֱלוֹף עֵנָה:

כט אליו ברבני חוראה רבא לוטזן רבא שובל רבא צבעון רבא ענה:

(ל) אֱלוֹף דִישָׁן אֱלוֹף אֶצֶר אֱלוֹף דִישָׁן אֱלֹהֵי אֱלוֹפֵי הַחַרִי לְאַלְפֵיהֶם בְּאַרְץ שְׁעִיר:

ל רבא דישן רבא אצר רבא דישן אליו ברבני חוראה לברבניהון בארעא דשעיר:

(לא) וְאֱלֹהֵי הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְץ אֲדוֹם לְפָנֵי מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

לא ואליו מלכיא די מליכו בארעא דאדום קדם די מלך מלך לבני ישראל:

כס"י וְאֱלֹהֵי הַמְּלָכִים וגו'. שמונה היו, וקנגדן העמיד יעקב ובטל מלכות עשו בימיהם, ואלו הן: שאול ואיש בשת, דוד ושלמה, רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, ובימי יורם בנו כתיב: (מלכים ב ח) "בימיו פשע אדום מתחת יד יהודה וימליכו עליהם מלך", ובימי שאול כתיב: "אין מלך באדום נצב מלך".

נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח א עמ' 163)

שמונה היו, וקנגדן העמיד יעקב ובטל מלכות עשו בימיהם (רש"י לו, לא) לרש"י הקשה: יצחק הרי ברך את יעקב בברכת הנה גביר לאחיק, ולעשו אמר ואת אחיק תעבד, ואלו פאן מספר שאדום קימה מלכות בפני עצמה (במקום לעבד את יעקב), ואף קדמה למלכות ישראל. ומתרגן, שבסוף הכל היו רק שמונה, וכאשר העמיד יעקב את שמונת המלכים שלו בטל מלכות עשו - אדום היה משעבד למלכי ישראל. זהו שדיק הכתוב "לפני מלך מלך לבני ישראל", שהרי מיד פשהעמיד יעקב את מלכיו בטל את מלכות עשו. אור החיים

(לב) וַיִּמְלֹךְ בְּאֲדוֹם בְּלַע בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דְּנַהֲבָה:

לב ומלך באדום בלע בר בעור ושום קרתה דנהבה:

(לג) וַיָּמָת בְּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹ יוֹכָב בֶּן־זֶרַח מִבְּצָרָה:

לג ומית בלע ומלך תחותיה יוכב בר זרח מבצרה:

כס"י יוכב בן־זרח מבצרה • בצרה מערי מואב היא, שגאמר: (ירמיה מח) "ועל־קריית ועל־בצרה וגו'". ולפי שהעמידה מלך לאדום, עתידה ללקות עמהם, שגאמר: (ישעיה לה) "כי זבח לה' בבצרה".

(לד) וַיָּמָת יוֹכָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹ חֶשֶׁם מֵאַרְץ הַתִּימָנִי:

לד ומית יוכב ומלך תחותיה חשם מארעא דרומא:

אור החיים על התורה – מהדורת 2018, אברמוביץ

ע"כ, גם שאר הערים הגם שביני ביני קדם שיבוא גואל צבי ישראל? כנסו ברשות מלך אחר יבואו בני ישראל בטענה קדומה ויוציאוה ותשרף, ואין צל הזולת מצילתה: גם לקחת סימן לגאולה העתידה כי יאריכו הימים, והראיה כי ה' מנה מלכי אדום שקדמו למלכי ישראל וכמותם קדמו מלכי ישראל למלכותם אחר שפסקה אחר מלכים הרשומים בתורה, ומעתה כמו כן ימלכו ישראל פמנין אשר מלכו באדום והגם כי ששת אלפים עולם עומד, יאריך ה' ימי טובה פמאמרם ז"ל: (סנהדרין צ"ט). תוספת פרשת וישלח

מלאים כל טוב למעלה באמצעותם. וכיסורי ר' אלעזר ב"ר שמעון בר יוחאי (ב"מ פ"ד:) שהיה קורא אותם בואו אחי וגו', ומעתה מי האיש החפץ חיים העליונים ולאצור אוצרות הטוב ימאס בעולם הזה ובתענוגיו ויקבל עליו בלהן וזעזון ועמון פרוגם צרה עקא לטוב לו כל הימים ולמלאות אוצרותיו: (לא) ואלה המלכים וגו'. יכון פנה למנות כל אשר נתחתן לאדום או העמיד לה מלך וכדומה כי הכל עומד לאבדון בנפל אדום, וכאמרם ז"ל (ב"ר פ' פ"ג) בצרה לפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם דכתיב (ישעיה ל"ד) זבח לה' בבצרה

שיספר הכתוב בנתינתם לעשו. ואמרו עוד (סנהדרין צ"ט) כי להודיע תמנע היתה ברום המעלות אחות לוטן ונעשית פילגש לאלפז, ואלו ואלו דברי אלהים חיים: (כו) אלה בני אצר וגו'. ירמו הכתוב על דרך אומנם ז"ל (לקוט משלי ב') אמרה תורה מפני מה בני עניים אמר לה הקב"ה להנחיל אותה יש ואוצרותיהם אמלא פרוש כי באמצעות יסוריהן בעולם הזה ירבה אוצרים בעולם הבא, והוא אמרו אלה בני אצר פ"י אותם שחפצים לאצור אוצר בטוב הנצחי צריכין בעולם הזה לסבל יסורין בלהן וגו'. ומודיע הכתוב כי יסורין הם עושים אוצרות

לה ומית חשם וימלך תחתיו הדר בן-בדר המכה את-מדין בשדה מואב ושם עירו עוית:

ז"י המכה את-מדין בשדה מואב. שבא מדין על מואב למלחמה, והלך מלך אדום לעזר את מואב, ומכאן אנו למדים שהיו מדין ומואב מריבים זה עם זה, וכימי בלעם עשו שלום להתקשר על ישראל.

לו ומית הדר וימלך תחתיו שמלה ממשרקה:

לו ומית שמלה וימלך תחתיו שאול מרחבות הנחר:

לה ומית שאול וימלך תחתיו בעל חנן בן-עכבור:

למ ומית בעל חנן בן-עכבור וימלך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת-מטרד בת מי זהב: ז"י בת מי זהב. מהו זהב? עשיר היה, ואין זהב חשוב בעיניו לכולם.

מו ואלה שמות אלופי עשו למשפחתם למקמתם בשמתם אלוף תמנע אלוף עלוה אלוף יתת:

ז"י ואלה שמות אלופי עשו. שנקראו על שם מדינותיהם לאחר שמת הדר ופסקה מהם מלכות, והראשונים הנזכרים למעלה, הם שמות תולדותם, וכן מפרש בדברי הימים: "וימת הדר, ויהיו אלופי אדום אלוף תמנע וגו'".

מא רבא אהליבמה אלוף אלה אלוף פינן:

מב אלוף קנז אלוף תימן אלוף מבצר:

מג רבא מגדיאל אלוף עירם אלה אלופי אדום למשבתם בארץ אחזתם הוא עשו אבי אדום: ז"י מגדיאל. היא רומי:

שיעורי תהלים לשבוע פרשת וישלח

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י' כסלו מפרק נה עד סוף פרק נט</p>	<p>יום ראשון - ז' כסלו מפרק לט עד סוף פרק מג</p>
<p>יום חמישי - י"א כסלו מפרק ס עד סוף פרק סה</p>	<p>יום שני - ח' כסלו מפרק מד עד סוף פרק מח</p>
<p>יום שישי - י"ב כסלו מפרק סו עד סוף פרק סח</p>	<p>יום שלישי - ט' כסלו מפרק מט עד סוף פרק נד</p>
<p>שבת קודש - י"ג כסלו מפרק סט עד סוף פרק עא</p>	

יום ראשון ז' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 312, ועוד זאת שבאמת... עד עמ' קנז, לא יראו.

1 מעמ'א - וזה הטעם, שהארץ הי במזונות דומם צומח חי, 44
 2 ומבררין ב"מ"ה" שבו, - כיוון שהנשמה באה מעולם התיקון ויש 45
 3 בה שם "מ"ה", וככוח זה היא מבררת הבידורים של הניצוצות 46
 4 שבדומם, צומח וחי, וחי פהם, - לאחר שהאדם מברר הניצוצות 47
 5 שבדומם צומח חי וממשיך 48
 6 עליהם מעליונות שרשם 49
 7 שבתהו - הוא "חי" בהם, הם 50
 8 מוסיפים לו תוספת חיות 51
 9 ברוחניות, לפי שהם - 52
 10 הבידורים והניצוצות 53
 11 שבדומם צומח חי מ"ם"ג. 54
 12 - שהרי באופן כללי לא 55
 13 מובן, מדוע שהאדם, שהוא 56
 14 "מדבר" ולמעלה מעלה 57
 15 מ"דומם" ו"צומח" ואפילו 58
 16 מ"חי" - יצטרך להזדקק 59
 17 עבור חיותו למזונות שהוא 60

18 מקבל מדומם צומח חי? אלא הפירוש הוא: שלא על הלחם לברו 61
 19 יחי האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי האדם³⁶, שלא מעצמות 62
 20 הלחם (שהוא צומח) חי האדם, כי אם מצד "מוצא פי הוי" שבלחם, 63
 21 ברם, עדיין הדבר טעון הסבר: הרי האדם עצמו יש בו גם כן ה"מוצא 64
 22 פי הוי" מה"נעשה אדם"³⁷, מדוע, איפוא, עליו להזדקק ל"מוצא פי 65
 23 הוי" שבלחם (ובדומם ובחי)? אלא, ה"מוצא פי הוי" שבלחם הוא 66
 24 בשרשו למעלה מה"מוצא פי הוי" שבאדם, שכן, האדם הוא 67
 25 מ"תיקון" ושורש המאכל הוא ב"תהו" שלמעלה מ"תיקון", ובשמות 68
 26 זה שם "ס"ג" שלמעלה משם "מ"ה". ועוד זאת, - מצד עוד דבר 69
 27 ישנה עליונות במצוות המעשיות לגבי האהבה והיראה של הנפש, 70
 28 כמו שכתוב³⁸: "ופני - הפנימיות שלי, לא יראו"³⁹ - שפנימיות 71
 29 העליון אינו יכול לירד למטה, - אי אפשר שתהיה בהתגלות 72
 30 למטה, רק חיצוניותו - של העליון, ופנימיות אחרים, - בלבד, 73
 31 כנאמר לעיל "ופני לא יראו", שהיא נובלות חכמה עלאה. - 74
 32 חכמה עליונה. הרי שהאהבה והיראה של הנפש על ידן האדם דבוק 75
 33 במדות העליונות, שהן הפנימיות והעצמות המדות - כי אם מחיצוניות בלבד, 76
 34 שיומשך בנפש מפנימיות ועצמות המדות - כי אם מחיצוניות בלבד, 77
 35 ואילו מהמצוות המעשיות, הבאות מנצח הדיסוד של הספירות, 78
 36 שהן החיצוניות והגילוי של הספירות - יכול להימשך מפנימיותן 79
 37 ועצמיותן במצוות המעשיות. ועוד זאת, - קיימת מעלה במצוות 80
 38 המעשיות לגבי האהבה והיראה של הנפש, שכן, האהבה והיראה 81
 39 שהן ענין רוחני, הן למשל כמו דיבור והשפעה של שכל, שהרב 82
 40 משפיע לתלמידו, שנותן לו רק הארה משכלו ולא עצם השכל, 83
 41 ואילו מהשפעת הטיפה, שהיא גשמית - יש ממנה "הולדה" שכל 84
 42 ה"עצם" מתבטא בה, עד שגם יכול להיות "יפה כח הבן מכח האב"⁴⁰, 85
 43 שהענינים שלא היו בגילוי באב, יכולים להיות בגילוי בבן. על דרך 86

1 ועוד זאת, - נוסף על מה שהוסבר לעיל על המעלה של מצוות 1
 2 מעשיות (ושל לימוד ההלכות של המצוות) לגבי האהבה ויראה של 2
 3 הנפש (למרות שאהבה ויראה הן ענין רוחני ואילו המצוות 3
 4 המעשיות נעשות בדברים גשמיים), מעלה שהיא בגלל ענין 4
 5 ה"בידורים" הנעשים על ידי 5
 6 מצוות מעשיות, ואשר הם 6
 7 תכלית ההשתלשלות; הרי 7
 8 זו מעלה מצד הכוונה 8
 9 העליונה והתכלית, 9
 10 המבוצעת על ידי מצוות 10
 11 מעשיות, אך בעצם אהבה 11
 12 ויראה של הנפש הן למעלה 12
 13 מהמצוות המעשיות. להלן 13
 14 יסביר רבנו הזקן, שגם 14
 15 בעצם, מצד השורש שלהם, 15
 16 הבידורים של המצוות 16
 17 המעשיות הם למעלה 17
 18 מהשורש של הנפש. ובלשון רבנו הזקן: שפאמת הפרוין 18
 19 שבבריאה יצירה עשיה מרפ"ח, - מ'288 הניצוצות של תהו, 19
 20 בידורים אלה מתבררים על ידי תורה ומצות כמחשבה דבור 20
 21 ומעשה, - על ידי לימוד התורה במחשבה ודיבור ועל ידי מעשה 21
 22 המצוות, ובידורים אלה נבוהין בשרשן מנפשו וחי נשמה 22
 23 שפאדם, פי - הבידורים הן מ - שם "ס"ג" שבפנימיות "אדם 23
 24 קדמון", ונפשו וחי נשמה שבכך נתקנו על ידי - שם "מ"ה", 24
 25 הוא - השם "מ"ה" יוצא מה"מצח" - של "א"ק", הארה בעלמא. 25
 26 - הארה בלבד מבחינת "א"ק" (אדם קדמון). לא פנימיות "א"ק". שם 26
 27 "ס"ג" ושם "מ"ה" הם שניהם מארבעת השמות היוצאים מארבעת 27
 28 האופנים והגימטריאות של שם הוי": כששם הוי' הוא במילוי ווא"וין 28
 29 הוא בגימטריא "ס"ג", והוא שם "ס"ג", וכששם הוי' הוא במילוי 29
 30 אל"פין הוא בגימטריא "מ"ה", והוא שם "מ"ה"; וכידוע בקבלה, 30
 31 שהשם "ס"ג" שייך ל"תהו" שלמעלה מ"תיקון", ושם "מ"ה" - 31
 32 ל"תיקון". וזהו מה שרבנו הזקן אומר, שהבידורים של המצוות 32
 33 המעשיות - שרשם בשם "ס"ג" שבפנימיות "א"ק" (אדם קדמון). 33
 34 שהיא המחשבה הראשונה הכוללת כל סדר ההשתלשלות, אך 34
 35 הנפש או הרוח או הנשמה של האדם, שנשמות ישראל הן הרי 35
 36 מ"עולם התיקון", הרי כבר נתקנו על ידי שם "מ"ה" (ש"מ"ה" - 36
 37 מתקן). ושם "מ"ה" הוא הארה בלבד הבאה מה"מצח" של "אדם 37
 38 קדמון". וזהו שכתוב³⁵: "לפני מלך מלך כו". - לבני ישראל" - 38
 39 ש"ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום", על פי קבלה, הכוונה: 39
 40 ה"מלכים" והספירות של "עולם התהו", שהם "לפני" ולמעלה 40
 41 מ"מלך מלך לבני ישראל" המוסב על עולם התיקון, שכן, עולם 41
 42 התיקון הוא הארה בלבד מ"א"ק", ואילו תהו (שמתהו בא ענין 42
 43 הניצוצות והבידורים) הוא משם "ס"ג" שבפנימיות "א"ק". וחינו 43

35. וישלח לו, לא. 36. עקב ח, ג. 37. בראשית א, כו. 38. תשא ל, כג. 39. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה בכ"ז גם לעיל אגה"ק סי"ט".
 40. שבועות מח, סע"א. וש"נ.

39 המְלַבֵּשֶׁת בְּמַחֲוֵי, וְלִכְּן מוֹלִידָה בְּדוּמָה לָהּ מִמֶּשׁ. – בדומה
40 לנפש, שכן, יש בטיפה מעצמות הנפש. וְהוּוּ תְּהַפְרֵשׁ בֵּין עֲבוֹדַת
41 הַמְּלַאכִּים הַיּוֹצְאִין מִ"נִשְׁקִין" – ש"זיווג נשיקין" הוא זיווג רוחני,
42 ובמילא עבודתם היא עבודה רוחנית, לְהַנְשִׁמּוֹת הַיּוֹצְאִין
43 מֵהַכְּלִים. – שבכלים יש

קונטרס אחרון

44 ענין של "עצם", והנשמות
45 הבאות מהם, הן למשל כמו
46 השפעת הטיפה שיש בה
47 השפעה מה"עצם". ברם,
48 בהתאם לכך היה צריך
49 להסתבר, שגם באהבה
50 ויראה של נשמות תהיה
51 המשכה מ"עצם", כיוון
52 שנשמות הרי באות
53 מהכלים שבהם יש ענין של
54 "עצם", ורבנו הזקן הסביר
55 לעיל, שהאהבה ויראה של
56 הנשמות הן כמו השפעת
57 השכל מרב לתלמיד, שהיא
58 השפעה של הארה בלבד
59 ולא של "עצם"? יסביר על
60 כך רבנו הזקן להלן, שביוון
61 שהכלים ד"אצילות" נעשים
62 נשמה לבריאה יצירה
63 עשיה, יש במילא מהנשמה

64 שני סוגי השפעה: השפעה של "הארה" שהיא אהבה ויראה
65 שכליים, והשפעה של "עצם", המתבטאת במצוות מעשיות. אָךְ
66 הַכְּלִים דְּאֲצִילוֹת נַעֲשׂוּ נִשְׁמָה לְבְרִיאַת הַיְצִירָה עֲשִׂיָה, –
67 ומהנשמה ישנם שני סוגי השפעה, וְהַלְבָּשׁ – ולכן, דחילו ורחימו
68 – יראה ואהבה שְׂכָלִים הֵן בְּמַלְאכִים דְּ"נִשְׁקִין" – שהוא ענין
69 רוחני והארה בלבד, מְהַאֲרַת הַיְצִוּנִית דְּהַכְּמָה בִּינַה דְּדַעַת –
70 המאירה בְּכִרְיָאָה יְצִירָה עֲשִׂיָה. – ואין זה "עצם", למרות שזה
71 בא מכלים ד"אצילות", וְהַטַּעַם, – טעמו של דבר הוא, מִשׁוּם
72 דְּפְנִימִית הַכְּמָה בִּינַה דְּדַעַת וּמְהוּתוֹ וְעֲצֻמּוֹתוֹ שֶׁל אֹר פְּנִימִי
73 – אִינוּ יָכוֹל לְהַתְגַּלּוֹת אֲלָא עַל יְדֵי הָאֲרַת הַכְּלִים דְּדוּקָא,
74 הַיּוֹרְדִים לְמַטָּה בְּמַטָּת הָאֲדָם מְמַחֲוִין, וְכִמוֹ שְׂכָתוֹב: "וּפְנֵי
75 – הַפְּנִימִיּוֹת שְׁלִי, לֹא יֵרְאוּ". – ולכן מן ההכרח שתבוא בהעלם,
76 כמו הטיפה למשל.

1 זה יסביר רבנו הזקן, הוא ההבדל בין אהבה ויראה רוחניים
2 למצוות מעשיות גשמיות, שהאהבה ויראה הן ענין של "אורות",
3 כמו למשל השפע של אור השכל, ומצוות מעשיות הן ענין של
4 "כלים", ובהארת הכלים מתבטא "עצמיות", כמו למשל בטיפה
5 הגשמית מתבטא ה"עצם".

6 שְׁהָרִי הַדְּבִוּר מְדַבְּרִי

7 חֲכָמָה עֲלָאָה – חכמה
8 עליונה, אִינוּ מוֹלִיד, –
9 אינו בורא "יש מאין", כמו
10 למשל מהשפעת השכל
11 והחכמה לא נהיית שום
12 הולדה של מציאות חדשה,
13 וְהַטַּפָּה שֶׁנִּמְשָׁכָה מֵהַכְּלִי
14 דְּחֲכָמָה עֲלָאָה – כמו
15 למשל באדם הטיפה שהיא
16 ממוח האב, יֵשׁ בָּהּ כַּחַ
17 תְּמוּלִיד וּמְהוּתָה יֵשׁ מֵאִין.
18 וְגַם הַמְשָׁכַת חֲכָמָה
19 עֲלָאָה – מהאור של
20 "הכמה עלאה", כמו למשל
21 כוח החכמה שבאדם,
22 בְּלִילָה בָּהּ. – בטיפה
23 הבאה מהכלי של "חכמה"
24 עלאה, וְהַטַּעַם, – טעמו
25 של דבר, מִפְּנֵי שְׂכָה –

26 בטיפה, נִמְשָׁךְ מְהוּתָה וְעֲצֻמּוֹתָה דְּחֲכָמָה עֲלָאָה. – כל האמור
27 הוא בקשר לטיפה הבאה מהכלים של "חכמה", מֵה שְׂאִין בֵּין
28 בְּדַבְּרוֹר וּמְחֻשָּׁבָה, – שבשכל שהוא מבטא בדיבור או מהרהר
29 במחשבה – אין מעצמות ה"חכמה" וְאִפְלוּ בְּהַשְׁכַּלְתַּת הַשְּׂכָל
30 בְּאִיוּז חֲכָמָה – למרות שזו השכלה שלא "נשמעות" בה עדין
31 אותיות, גם לא אותיות המחשבה, שכן היא עדיין למעלה
32 מאותיות, אף על פי כן, הֲרִי חֲכָמָה זֶה – היא, רַק הָאֲרָה
33 מְתַפְשֶׁטֶת מִמְהוּת הַשְּׂכָל שֶׁבְּנַפְשׁ וְעֲצֻמּוֹתוֹ, וְהָאֲרָה זֶה הִיא
34 לְבוּשׁ לְמְהוּתוֹ וְעֲצֻמּוֹתוֹ שֶׁל הַשְּׂכָל, וְהַשְּׂכָל – כשלעצמו, הוא
35 הָאֲרָה וּלְבוּשׁ – בלבד, לְמְהוּת הַנֶּפֶשׁ. – הרי שאין בהשכלת
36 שכל זה ממהות הנפש, שלא כפי שהדבר בטיפה, שלמרות שהיא
37 גשמית, הרי יש בה ממהות ועצמות הנפש, כפי שיסביר להלן: מֵה
38 שְׂאִין בֵּין הַטַּפָּה, נִמְשָׁךְ בָּהּ גַּם מִמְהוּת הַנֶּפֶשׁ וְעֲצֻמּוֹתָה

יום שני ח' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנו, ובר מן כל דין... עד עמ' 314, הלכותיהן.

80 "העלאת האורות", שאין זו תכלית הכוונה, אלא תכלית הכוונה היא
81 ענין של "המשכה", להמשיך אלקות למטה בעולם – דבר הנעשה
82 על ידי מצוות מעשיות. ובלשון רבנו הזקן:

77 להלן יסביר רבנו הזקן, שגם מצד עצם העבודה, יש יתרון מעלה
78 במצוות מעשיות לגבי אהבה ויראה שכליים; שכן, אהבה ויראה
79 שכליים הן ענין של "העלאה" בלבד, וזה "פועל" כך למעלה ענין של

- 1 ובר מן כל דין⁴¹, - מלבד כל האמור לעיל במעלות שישנן
 2 במצוות מעשיות לגבי אהבה ויראה שכליים, אפילו בנפשמה
 3 דאצילות, אף שהיא מכלים דאצילות, וכן בנפשדות מכלים
 4 דיצירה עשייה⁴² - הנה רחימו (אולי צ"ל: דחילו ורחימו) -
 5 אהבה (אולי צריך לומר
 6 יראה ואהבה) שכליים
 7 ש"לם - שהן ענין של 1
 8 "העלאה", מעוררים גם בן 2
 9 בכלים דיצירה עשייה 3
 10 בחינת העלאה ממש 4
 11 למעלה ב"אתערותא 5
 12 דלתתא", - בהתעוררות 6
 13 מלמטה, שהן עצמן ענין של 7
 14 "העלאה" - והן מעוררות 8
 15 למעלה בכלים ענין של 9
 16 "העלאה". וזהו בחינת 10
 17 הסתלקות לבר חס 11
 18 ושלום. - שמסתלק 12
 19 למעלה ענין ופעולה 13
 20 מהכלים, כמו אהבה ויראה
 21 עצמן כשהן אינן באות
 22 בענין של מצוות - הרי זה ענין של העלאה והסתלקות בלבד
 23 ואילו כשזה בא בענין של מצוות, הרי להיפך - זה מוסיף
 24 ב"המשכה" שמהמצוות. אבל בחינת המשכה מלמעלה למטה,
- הוא על ידי מצות מעשיות דוקא, להמשיך אור בכלים,
 ובחינוניות הכלים דוקא, שחינוניות העליון יורד למטה
 ופנימיות התחתון עולה למעלה. - שנמשכת אלקות בעולם
 וזה פועל תשוקה ועליה בנבואים לאלקות. וזהו שכתוב בזהר
 פרשת פקודי הנזכר
 לעיל⁴³: "דאית סדורא
 כו". - שישנו סדר של
 העלאה וסדר של המשכה,
 ושתייהן צריך גבוהה, -
 לעבודת ה' העלאה
 והמשכה על ידי העלות
 "מין נוקבין" מ - שם
 "ס"ג", - הנעשה על ידי
 בירורי הניצוצות, בחינת
 עובדא ומלולא. - ע"י
 מעשים ודיבור, וזהו
 תכלית ההשתלשלות, -
 של העולמות, להתגלות
 אור עליון למטה, ולא
 לעלות התחתון למעלה,
 שזה אינו אלא לפי שעה.
 - כל עליה היא ענין זמני בלבד, שכן לאחר מכן מן ההכרח
 שתומשך חזרה למטה, ואף גם זאת, - כשנדרשת עליה, אין זו
 עליה של האור, שהוא ענין של הסתלקות, כי אם דוקא עליות

קונטרס אחרון

41. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בהבא לקמן - עיין אוה"ת אחרי תקמ"ט ואילך". תמצית הביאור שם ב"אור התורה" פרשת אחרי (עמוד תקמט ואילך) של הרבי ה"צמח צדק": ישנן שלש בחינות, שתי בחינות של העלאה, מלמטה למעלה, ובחינה אחת של המשכה, מלמעלה למטה: ישנה עליה והסתלקות של האורות המסתלקים מהכלים, עליה זו היא ענין של "שממה" לגבי הכלים, כמאמר (תקרו"ז בהקדמה) "וכד אנת תסתלק מנייהו אשתארו כולהו שמהן כגופא בלא נשמתא", שבשעה שהאור מסתלק מהכלי, נשאר הכלי כגוף בלא נשמה. ענין שני של העלאה מלמטה למעלה - העליה של הכלים העולים לאורות העליונים, על דרך כפי שהדבר בעליית העולמות בשבת ויום הכפורים, שאז היא עליית העולמות, שכן הכלים אז בעליה אל האורות העליונים. וישנו ענין שלישי - המשכה מלמעלה למטה, להמשיך אורות עליונים למטה בעולם, כפי שהדבר נעשה על ידי מצוות מעשיות דוקא. והוא שואל שם ב"אור התורה": כיוון שעליית האורות היא חסרון, ענין של שממה לגבי הכלים, והרי הוא אומר ב"קונטרס אחרון" שנפש רוח ונשמה של האדם לגבי גופו, הן ענין של אור לגבי כלי, וכן גם אהבה ויראה, הרי שעל ידי אהבה ויראה של האדם שהן העלות מ"ן לפעול העלות האורות מהכלים הרי זה חסרון חס ושלום; כיצד יכולים לומר כך - הרי אהבה היא "עמוד" לכל התורה והמצוות? ומסביר שם ב"אור התורה": למרות שבאופן זמני זה חסרון, שכן זו היא העלאה של האורות, אך על ידי העלאה נמשכים אחר כך אורות עליונים יותר. למשל: אדם בשעת שינתו, הרי זה העלאה והסתלקות של המוחין והשכל שלו, אך על ידי זה נעשה שכלו מרוענן ומחודש, שהוא יכול להבין שכל יותר טוב מאשר לפני שינתו. ועל דרך זה העלאה שבראש השנה, הענין של "דורמיטא דו"א", ענין של דורמיטא ושינה, שעל ידי זה נמשך - על ידי תקיעת שופר והתפלות - אור עליון. אך זה דוקא על ידי הענין של תקיעת שופר שהיא מצוה מעשית, נמשך על ידי המשכה עליונה וגדולה יותר בגלל ההעלאה שהיתה לפני זה. כך הדבר בענין האהבה, כאשר אחרי האהבה ישנם עבודה וקיום המצוות, נמשך אז, על ידי עליית האורות של האהבה - אור עליון. אך, תכלית הכוונה האמיתית היא ענין של המשכה, להמשיך אלקות למטה, וזאת על ידי מצוות מעשיות. בכך הוא מסביר שם ב"אור התורה" ההבדל בין "כלות הנפש" כפי שהיה בנדב ואביהוהא "בקרבתם לפני ה'", שהיתה כלות הנפש, ונחשבה לחטא, מפני שלא זו היתה הכוונה העליונה - ולעומת זה מסירת נפש היא למעלה מתורה ומצוות, כפי שאנו רואים שה"מגיד" אמר ל"בית יוסף" שיזכה לענין של מסירת נפש בפועל, ולאחר מכן אמר לו, שבגלל ענין מסויים לא יזכה לכך. וה"בית יוסף" הרי היה "לא פסיק פומי מגיטא" (כך הוא הלשון ב"אור התורה" שם), והיבי אמר פעם שזה היה לפני שה"בית יוסף" חיבר את השולחן ערוך וזיכה את כלל ישראל לכל הדורות הבאים - ובכל זאת מסירת נפש היא למעלה מכל זה. הרי ההבדל בין "כלות הנפש" ל"מסירת נפש" הוא, ש"כלות הנפש", כיוון שזאת כלותה של הנשמה, ולאחר מכן אין שום עבודה של קיום התורה ומצוות, "יצוא" בלי "שוב", הרי אין זה לפי הכוונה האמיתית, שכן הרצון העליון הוא הרי המשכה, להמשיך אלקות בעולם. ואילו במסירת נפש שבה ישנה הרי גם מסירת הגוף, שהוא מוסר גופו ונפשו, ומסירת הגוף היא ענין של מעשה הממשיך המשכה למטה - הרי זה לפי הכוונה האמיתית העליונה בזמנים ובענינים שנדרש בהם ענין של מסירת נפש. וכיוון שההעלאה שבכך היא העלאה כללית, שהוא מוסר את כל ישותו להקדוש ברוך הוא - הרי זה למעלה מהמשכה פרטית שישנה בענינים שונים של תורה ומצוות. 42. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "יש לחפש בכת" דק"א דלכאורה חסר כאן וצ"ל: וכן בנפש רוח נשמה וכלים דבי"ע כו' בכלים דבי"ע בחי'. אבל גם באוה"ת הוא ככהנדרפס". 43. רמט, א.

1 הכלים לאורות עליונים היא מעלת השבת ויום הכפורים, "ואתחנן", שיכנס לארץ ישראל, על קיום מצות מעשיות דוקא. 15
 2 – שאז "עליית העולמות", שהכלים הם בעליה אל האורות, אבל – כי שלימות קיום המצוות היא בארץ ישראל, ולכן התפלל 16
 3 לא עליות והסתלקות תפילות רבות אלו כדי 17
 4 האורות הם ושלום, כמו לזכות לקיום מצוות 18
 5 שכתוב בפרי עין תיים⁴⁴, 19
 6 ונפשירוהו נשמה של 20
 7 האדם לגבי גופו פעולם 21
 8 הנה השיבי – נחשבות, 22
 9 באורות לגבי בליים, וכן 23
 10 דחילו ורחימו – יראה 24
 11 ואבהה, שכליים לגבי מצות מעשיות דוקא. – 25
 12
 13 הן באורות לגבי כלים, ולכן התפלל משה רבנו עליו השלום 26
 14 תפלות כמנן "ואתחנן"⁴⁵, – תקט"ו (515) תפילות, כמנן 27
 28

קונטרס אחרון

הכלים לאורות עליונים היא מעלת השבת ויוה"כ. אבל לא עליות והסתלקות האורות ח"ו כמו"ש בפע"ח ונר"ן של האדם לגבי גופו בעוה"ז חשיבו כאורות לגבי כלים וכן דו"ר שכליים לגבי מצות מעשיות דוקא ולכן התפלל משרע"ה תפלות כמנן ואתחנן על קיום מצות מעשיות דוקא וה"ה לדבור גשמי של הלכותיהן.

ההלכות של המצוות שלומדים דיבור גשמי ממשיכים אור למטה.

יום שלישי ט' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 314, אך להבין איך... עד עמ' קנת, וכה"ג.

29 אך להבין, איך האתרוג שהוא מרפ"ח – 288 הניצוצות, שלא נכררו עדיין, – שכן, האתרוג כפרי גשמי הרי חיותו מ"נוגה", שבוה יש מרפ"ח הניצוצות של תהו, וזה באופן כמו "קודם הברור", לפני שנתברר להיות אלקות, וכן קלף התפליין, – עליו נכתבות פרשיות התפליין, שהוא קלף גשמי 33
 34 והוא מרפ"ח הניצוצות – 35
 36 ימשיך אור בכלים דו"ן 7
 37 דאצילות, שכבר – הכלים 8
 38 של הספירות, נכררו 9
 39 ונתקנו על ידי שם מ"ה" 10
 40 להיות בחינת אלקות – 11
 41 ששם "מ"ה" מברר, הנה 12
 42 המשל לזה היא – ענין 13
 43 הדריעה והנטיעה, 14
 44 שנתגרעין – שזורעים או 15
 45 נטעים, מעורר כח הצומח 16
 46 שבארץ, שהוא דבר ה' 17
 47 "תדשא הארץ כו" – דשא, 18
 49 עין פרי כו", – שהצמיחה

קונטרס אחרון

אך להבין איך האתרוג שהוא מרפ"ח שלא נבררו עדיין וכן קלף התפליין ימשך אור בכלים דו"ן דאצי שכבר נבררו ונתקנו ע"י שם מ"ה להיות בחי' אלקות. הנה המשל לזה היא הזריעה והנטיעה שהגרעין מעורר כח הצומח שבארץ שהוא דבר ה' תדשא הארץ כו' עין פרי כו' ע"י העלאת מ"ן לשרשו ככה מעוררי' הקלף והאתרוג עד רום המעלות שהוא שם ס"ג שלפני השבירה שהוא מהות ועצמות אורות שבא"ק ולא הארה בעלמא כמו שם מ"ה שממצחו וכן בלימוד ועיון הלכותיהן מעורר בחי' חב"ד שבע"ס דכלים דו"ן ועד רום המעלות ג"כ בחי' חב"ד שבס"ג דפנימיות

48 היא הרי לא מהגרעין, כי אם מ"כח הצומח" (כפי שהוסבר ב"אגרת הקודש" סימן כ'), הגרעין משמש כ"העלאת מ"ן" והתעוררות של הפרט המסויים של כוח הצומח שהתבטא באותו גרעין, הרי כוח זה נכלל ב"כח הצומח" הכללי שבארץ (אחרי שהגרעין נרקב ונפסד). שאז זה מעורר ומפעיל את כוח הצומח שבארץ שאכן יצמיח אותו עץ פרי מסוגו של הגרעין שזרע, והכוח הצומח העצמי, עצם כוח הצומח, הוא המאמר "תדשא הארץ דשא" וכו' שהוא מקור כל סוגי הצמיחה. מה שהגרעין מעורר את כוח הצומח שהוא כוח רוחני וכוח אלקי, הרי זה על ידי העלאת "מין נוקבין" לשרשו, – שהגרעין ששרשו הוא מכוח הצומח, נעשה "העלאת מ"ן", התעוררות מדבר

נמוך יותר לענין עליון יותר, התעוררות מהמקבל אל המשפיע. הרי הגם שהגרעין הנזרע אין לו כל ערך לגבי כוח הצומח, בכל זאת הוא מהווה "העלאת מ"ן" לעורר את כוח הצומח, כיוון שהוא השרש שלו. ככה מעוררים הקלף – של התפליין, והאתרוג – מד' המינים, עד רום המעלות, – והמדריגות, שהוא שם "ס"ג" שלפני – ולמעלה מי'שבירה, – של שבירת הכלים, שהוא – שם "ס"ג" הוא מהות ועצמות אורות ששם "אדם קדמון", – שהוא הפרצוף הראשון, המחשבה הקדומה, המחשבה הראשונה, של "אין סוף", הכולל כל סדר ההשתלשלות, ובפרצוף זה ישנן המהות והעצמות של הפרצוף ואין זה הארה בלבד; הרי ששם "ס"ג" הוא ממהות ועצמות האורות של "א"ק", ולא הארה בעלמא כמו שם "מ"ה" – בא ממצחו. – של "א"ק". כל האמור הוא בקיום מצות תפליין או מצות אתרוג, כשמקיימים אותן במעשה, וכן בלימוד ועיון הלכותיהן – ההלכות של מצות תפליין ושל מצות אתרוג, מעורר בחינת חכמה-בינה-דעת שבעשר ספירות דכלים דו"ן, ועד רום המעלות גם כן בחינת חכמה-בינה-דעת ששם – שם "ס"ג" דפנימיות "אדם קדמון", תיוצא דרך ה"עינים" כו'. – של "א"ק", "עינים" כמו ענין הראיה, הן ענין של פנימיות, שלא כמו המצח שהוא ענין של חיצוניות. על כל פנים, הרי שענין מעשה המצוות, מה שהוא עושה מצוה בדבר גשמי, מעורר גבוה מאד

44. פע"ח שער השבת בהקדמה פ"ז. ועוד. 45. ראה דבר פ"א, ט.

1 בשורש עד בשם "ס"ג" שלמעלה משבירת הכלים, וכן גם בלימוד
2 ההלכות של המצוות מעוררים בפנימיות של המדריגה העליונה
3 מאד, שכן כשלומדים אודות המצוה הרי "מעלה עליו כאילו קיים
4 בפועל ממש", אך, כיצד הדבר כשלומדים פרטי ההלכות של איסור
5 לא־תעשה, שבכך הרי לא
6 שייך הענין של "כאילו
7 קיים", ובמיוחד בדברים 1
8 שאינם שכיחים כלל, שבהם 2
9 לא שייך אפילו הענין כפי 3
10 שהוא ב"לא תעשה" שיכול 4
11 להיות שההימנעות ממנה
12 יש בה ענין חיובי – שכן "ישב ולא עבר עבירה" נותנים לו שכן
13 "כאילו עשה מצוה"⁴⁶ – גם ענין חיובי זה לא שייך בדברים אלה
14 שאינם שכיחים כלל, ובכל זאת אנו אומרים, שיש להרבות בלימוד
15 ההלכות יותר מאשר בלימוד סדר ההשתלשלות המביא לאהבה
16 וליראה? יסביר רבנו הזקן להלן, שיש ענין בלימוד התורה המשתווה
17 גם במצוות עשה וגם במצוות לא־תעשה, שלימוד הענין בלבד, גם
18 כשאינו יכול להביא לידי מעשה של קיום מצוה־עשה או להישמר

קונטרס אחרון

א"ק היוצא דרך העינים כו' וכל הנ"ל הוא כמ"ע
אבל לא בלימוד פרטי הלכות איסורי ל"ת לכאורה
ובפרט בדלא שכיחי כלל כמו פרטי הלכות פיגול
וכה"ג.

מלא־תעשה – ובכל זאת לימוד ההלכה עצמו יש בו המעלה
העליונה ביותר, מה שעל ידי הלימוד נעשה האדם מקושר ל"חכמה
עילאה" (עליונה). שכן, כל פרטי ההלכות הם המשכות מ"חכמה
עילאה" של המאציל ברוך הוא. ובלשון רבנו הזקן: **וְכָל הַנּוֹכַח לְעֵיל**
– שמעשה המצוה או לימוד
ההלכה של המצוה,
מעוררים למעלה מעלה עד
בשם "ס"ג" שלפני השבירה,
הוא כְּמַצּוֹת עֲשֵׂה, אֲבָל
לֹא כְּלִמּוּד פְּרָטֵי הַלְבוּת
אֲפֹר לֹא תַעֲשֶׂה לְכַאוּרָה,
וּבְפֶרֶט כְּדִלָּא שְׂכִיחֵי כָּלֵל – בפרטי דיני לא־תעשה שאינם שכיחים
כלל שיהיו במעשה, הרי במילא גם לא שייך שם הענין של "ישב ולא
עבר עבירה נותנים לו שכן כאילו עשה מצוה", שההימנעות עצמה
יהיה בה ענין חיובי, כְּמוֹ פְּרָטֵי הַלְבוּת פִּיגוּל וְכַהֲנֵי נִזְנָא. –
וכדומה, שאינם שכיחים כלל, מדוע, אפוא, יש להרבות גם בלימוד
הלכות אלו יותר מאשר בלימוד סדר ההשתלשלות המביא לאהבה
ויראה?

יום רביעי י' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנח, אך עוד זאת... עד עמ' 316, אלקות.

62 – מה ש"חכמה עילאה" (עליונה) מלובשת בעינים גשמיים של
63 ההלכות, אינה כְּהַלְבֵּשֶׁת חֲכָמָה עֲלֵאָה דְחִילוֹ וְדַחֲמֵי – ביראה
64 ובאהבה שְׂכָלֵיִם, – שבכל מה שנברא הרי ישנה מ"חכמה עילאה",
65 שהרי "כולם בחכמה עשית", ובמיוחד באהבה וביראה שכלים ישנו

קונטרס אחרון

אך עוד זאת השוה בכל כי כל דחילו ורחימו
שכליים של המלאכים הן בחי' נבראים מאין ליש
והן בחי' נפש רוח דבי"ע. אבל פרטי ההלכות הן
המשכות ח"ע דהמאציל כ"ה המלובשת בגשמיות
והלכשה זו אינה כהלכשת ח"ע בדו"ר שכליים דהתם
הלבוש הוא מעלים ומסתיר לגמרי כהסתר והעלם
הארץ החומרית לגבי ח"ע המלובשת בה כמ"ש
כולם בחכמה עשית והיינו חיצוניות דחיצוניות דכלים
דמל' דאצי' שבעשיה שהיא מסותרת לגמרי ברוח

הרי הענין מה שהן באות
משכל ומחכמה, ושורש כל
עניני החכמה הוא "חכמה
עילאה", ואילו שם
ההלבשה היא אחרת,
דְּתַתָּם – שם, ב"חכמה
עילאה" המלובשת באהבה
וביראה שכליים, הַלְבוּשׁ
הוא מְעַלֵּים וּמְסַתֵּיר
לְגַמְרֵי, – על ה"חכמה
עילאה", כְּהַסְתֵּר וְהַעֲלֵם
הָאָרֶץ הַחֲמוּרִית –
המסתירה ומעלימה לגמרי, לְגַבֵּי חֲכָמָה עֲלֵאָה הַמְלַבֶּשֶׁת כָּה,
כְּמוֹ שִׁפְתוֹב⁴⁸: "כָּלֵם כְּחֲכָמָה עֲשִׂית", – שכל הנבראים נתהוו
ב"חכמה", הרי ש"חכמה עילאה" מלובשת גם בארץ הגשמית
והחומרית, אלא שהארץ מכסה ומסתירה לגמרי על ה"חכמה
עילאה" המלובשת בה, כך גם מכסות האהבה והיראה שכליים על
"חכמה עילאה", וְהֵינּוּ חִיצוֹנִית דְּחִיצוֹנִית דְּכָלִּים דְּמַלְכוּת
דְּאֲצִילוֹת שְׂבַעֲשִׂית, שְׁהִיא – "מלכות דאצילות" עם החיצוניות
דחיצוניות של הכלים שלה, מְסַתֶּרֶת לְגַמְרֵי כְּרוֹחַ־נֶפֶשׁ הַעֲשִׂית,
– "מלכות דאצילות" כשלעצמה, אפילו החיצוניות דחיצוניות של

37 אֲךָ עוֹד זֹאת הַשּׁוּה פְּכָלֵל⁴⁷, – ישנו עוד דבר השווה בלימוד כל
38 ההלכות, גם של מצוות־עשה וגם של מצוות לא־תעשה, כולל גם
39 כאלו שאינן שכיחות כלל, כִּי כָּל דְּחִילוֹ וְדַחֲמֵי – יראה ואהבה,
40 שְׂכָלֵיִם שֶׁל הַמְּלַאכִים – הן כְּחִינּוֹת נְבִרָאִים מֵאֵין לִישׁ, וְהֵן
41 כְּחִינּוֹת נֶפֶשׁ רוּחַ
42 דְּכִרְיָאָה־יִצְרָה־עֲשִׂיהָ, –
43 לא ענין של "נשמה"⁵
44 ואלקות, כי אם "נפש רוח"⁶
45 שהן נברא. מה שהוא מדייק⁷
46 לומר האהבה ויראה של
47 מלאכים, למרות שברצונו⁹
48 לומר גם על האהבה ויראה
49 של נשמות, שאינן משתוות¹¹
50 ללימוד ההלכות – הרי זה
51 מפני שבאהבה ויראה של
52 נשמות, (א) הנשמות עצמן
53 אינן נבראים ממש, כי אם כפי שאלקות באה בענין של נברא
54 ונשמה, (וב) באהבה ויראה של נשמות ישנו הרי ענין של מצוה, מה
55 שאין כן באהבה ויראה של מלאכים שאינן ענין של מצוה, הרי שם
56 מודגש יותר איך אהבה ויראה הן ענין של נברא בלבד, וזה מביא
57 שגם בנשמות, עצם הענין של אהבה ויראה הוא ענין של נברא, אך
58 פרטי ההלכות הם ענין של אלקות, אֲבָל פְּרָטֵי הַלְבוּת – הענינים
59 השונים של הלכות המצוות, הֵן הַמְשַׁבֵּחַ חֲכָמָה עֲלֵאָה – עליונה,
60 דְּהַמְאֲצִיל כְּרוֹחַ־הָאֵל הַמְלַבֶּשֶׁת בְּנִשְׁמִיּוֹת, – בענינים גשמיים
61 בהם דנה ההלכה, כמו "המחליף פרד בחמור" וכדומה, וְהַלְבֶּשֶׂה זו,

1 הכלים שלה, הן ענין של נשמה ואלקות, וזה מוסתר לגמרי בנפש
 2 רוח שהן ענין של נברא, שזה כמו "חכמה עילאה", שהיא
 3 בהתכללות, בהתאם לסדר התכללות הספירות ש"חכמה עילאה"
 4 באה בהתכללות ב"מלכות דאצילות", ו"מלכות דאצילות" מאירה
 5 ב"עשיה" ועשר ספירותיה,
 6 שבהן יש הרי ענין
 7 ה"חכמה", הרי כל זה
 8 מוסתר ונעלם בארץ
 9 החומרית, וכן בגריאה
 10 היא מסתרת לגמרי פרוח
 11 נפש, - של "בריאה", שהם
 12 - רוח ונפש של "בריאה", הן
 13 פחינות נבראים -
 14 המתהווים פהסתרו והעלם
 15 הפורא מהנברא, -
 16 שהבורא מתעלם ומסתתר
 17 מהנברא, הרי זה ההעלם
 18 וההסתור מה ש"חכמה
 19 עילאה" מוסתרת באהבה
 20 ובריאה שכליים ששרשן
 21 בעולם ה"בריאה", עולם
 22 ההשגה. מה שאין בן
 23 התלכות, הרי הארת
 24 החכמה מאירה פהן
 25 בגלוי, - הן אינן מעלימות על הארת ה"חכמה" שבהן, ולבוש
 26 העשיה - שההלכות הרי באו בענינים של עולם הזה ויש עליהן
 27 לבוש מעולם ה"עשיה", אך הלוש של "עשיה", הוא דרך מעבר
 28 לבר, - הן רק עוברות דרך לבוש ה"עשיה", אך אין זה אומר שלבוש
 29 ה"עשיה" פועל שינוי במהותן, כפי שהדבר בדרך של התלבשות,
 30 שהמלביש פועל על המלוש להיות כמו המהות של המלביש. כמו
 31 ביום טוב, שהקשר דאצילות המלביש לגמרי בקשר דבריאה
 32 מתיה עולם הזה הנשמי - וזאת - על ידי מעבר קשר דיצירה
 33 ועשיה, הנקרא גם בן התלבושות⁴⁹, - שחסד ד"בריאה" מתלבש
 34 בחסד ד"יצירה" ובחסד ד"עשיה", למרות שאין זו התלבשות ממש,
 35 שאם לא בן לא היה פועל בגשמיית עולם הזה. - הרבי הרש"ב
 36 נשמתו עדין, מסביר בקונטרס "ומעין"⁵⁰ דיוק לשון רבנו הזקן כאן,
 37 שהכוונה היא שכדי שתהיה פעולה של גשמיית ממש בעולם הזה,
 38 לא מספיק ה"יש" של עולם ה"בריאה" הנקרא "יש" לגבי "אצילות"
 39 (אך לגבי "יצירה" זה עדין רוחני), ואף כשאור החסד ד"בריאה"
 40 יעבור "דרך מעבר" הספירות של "יצירה" ו"עשיה" - לא תהיה עדיין
 41 השפעה גשמית ממש, אלא זה צריך להיות על ידי התלבשות
 42 בכלים ובלבושים של "יצירה" המסתירים במדה מרובה יותר על
 43 האור האלקי של החסד העליון, והוא נעשה על ידי כך בבחינה של
 44 מציאות, ולאחר מכן הוא מתלבש בכלים ובלבושים של "עשיה"
 45 המסתירים עוד יותר מאשר הכלים והלבושים של "יצירה", ואור זה
 46 נעשה יותר בבחינה של "יש", ובכוחו לבוא בהשפעה גשמית של
 47 עולם הזה. על כל פנים, כשם שהדבר ביום-טוב, שמבלי הבט על

קונטרס אחרון

נפש דעשיה וכן כבריאה היא מסותרת לגמרי ברוח
 נפש שהם בחי' נבראים בהסתור והעלם הבורא
 מהנברא. משא"כ ההלכות הרי הארת החכמה מאירה
 בהן בגלוי ולבוש העשי' הוא דרך מעבר לבר כמו
 ביום טוב שחסד דאצי' המלוש לגמרי בחסד דבריאה
 מחיה עוה"ז הגשמי ע"י מעבר חסד דצי' ועשי' הנק'
 ג"כ התלבושות שאל"כ לא הי' פועל בגשמיית עוה"ז
 ואף שגשמיית עוה"ז ודאי מסתיר לגמרי אפילו החסד
 דעשיה מ"מ ההלכה עצמה אינה גשמיית ממש שהיא
 בחי' רצון הנמשך מח"ע להקל או להחמיר רק שיורד
 ומאיר בבחי' גלוי בגשמיית כמים היוורדים ממקום
 גבוה כו' והדבר הגשמי עצמו שבו מדברת ההלכה
 באמת הוא מסתיר לגמרי כמו המחליף פרה בחמור
 וכן בשר הפיגול או לא פיגול וכשר רק ההלכה
 בעצמה עם הטעם הנגלה היא מבחי' מלכות דבריאה
 ויצי' דבחי' נשמה שהוא אלקות המחיה ומהוה נפש

ענין ההתלבשות ב"יצירה" ו"עשיה", נחשב האור המאיר ביום-טוב
 כאור של חסד ד"בריאה", כך גם בהלכות, שההתלבשות בהלכות
 היא רק באופן של "מעבר" והיא נשאת הארה של "חכמה עילאה",
 ואף שגשמיית עולם הזה ודאי מסתיר לגמרי אפילו - על החסד
 ד"עשיה", - ובדאי שהיא
 מסתירה על הארת ה"חכמה
 עילאה", כלומר, שהדבר
 הגשמי אודותו דנה התורה,
 כפי שיוכר להלן, למשל
 הפרה והחמור הגשמיים
 אודותם דנה ההלכה של
 "המחליף פרה בחמור", הרי
 הפרה והחמור הגשמיים
 (של בעל הפרה ובעל
 החמור הבאים לדין תורה
 בגין ענין של "מחליף פרה
 בחמור") מסתירים בודאי על
 ענין של חסד ד"עשיה",
 מכל מקום התלכה עצמה
 אינה גשמיית ממש,
 שהיא - ההלכה והפסק,
 פחינת רצון הנמשך
 מחכמה עלאה להקל או
 להחמיר, - שכך מחייבת
 חכמתו של הקדוש ברוך הוא שיהיה רצונו יתברך ופסק ההלכה
 להקל או להחמיר, רק ש - הרצון העליון מתבטא בהתגלות בענין גשמי, פמים
 בגשמיית, - הרצון העליון מתבטא בהתגלות בענין גשמי, פמים
 היוורדים ממקום גבוה כו', - שאותם המים שהיו בתחלה במקום
 הגבוה נמצאים עתה במקום הנמוך, והדבר הגשמי עצמו שבו
 מדברת התלכה, באמת הוא מסתיר לגמרי, כמו - ההלכה של
 "המחליף פרה בחמור"⁵¹, וכן - ההלכה של בשר הפיגול או לא
 פיגול וכשר. - שהפרה והחמור הגשמיים והבשר הגשמי אודותו
 דנים אם הוא פיגול או לא - מסתירים באמת לגמרי על הארת
 ה"חכמה עילאה". מה שהוא אומר שהדבר הגשמי עצמו אודותו
 דנה ההלכה, מסתיר בודאי לגמרי - למרות שלעיל (קנו, ב) אמר
 לגבי מצוות שבאחיות האתרוג הגשמי של מצוה, תופסים מהות
 האלקות ד"אצילות" - הרי זה, מפני שלגבי מצוה, הרי האתרוג
 הגשמי הוא חלק מן המצוה, לכן אין גשמיית האתרוג מסתירה,
 אלא זה בטל לגמרי באלקות, ואילו באן לגבי ההלכה הרי הפרה
 הגשמית או החמור הגשמי אינם חלק של ההלכה, לכן הם
 מסתירים, אך השכל הגשמי בו התלבשה ההלכה, כיוון שהוא חלק
 מן ההלכה, שההלכה התלבשה בשכל גשמי זה - אכן אינו מסתיר.
 רק התלכה בעצמה - הפסק עם הטעם הנגלה, - מדוע הפסק
 הוא כך וכך, היא מפחינת מלכות דבריאה - חלק השכל והטעם
 של הגמרא, ויצירה - חלק פסק ההלכה של המשנה, דפחינת
 נשמה, שהוא אלקות, המתיה ומהוה נפשירות דבריאה
 יצירה-עשיה, - שנפש רוח הן ענין של נברא, שהן דחילו ורחימו

ומסתתר האור האלקי בהתלבשות זו, ואילו בשעה שגם המלביש
 הוא אלקות (אלא במדריגה קטנה יותר) – אין המדריגה העליונה
 מתעלמת ומסתתרת, אלא המהות ממש של המדריגה העליונה
 – מאירה במדריגה התחתונה. זהו ההפרש בין התלבשות אור
 הנשמה של בריאה יצירה
 עשיה שהוא אלקות בג'
 ראשונות (חכמה בינה)
 דעת) של "בי"ע" (בריאה)
 יצירה עשיה) שהם
 נבראים, שאור הנשמה
 הוא בהעלם והסתר מהם
 כמו ההעלם וההסתר
 שבורא מתעלם ומסתתר מנברא, כלומר, שלא מאירה מהות אור
 הנשמה, כי אם מציאותו בלבד – לבין התלבשות בחינת "חכמה
 עילאה" (עליונה) באור הנשמה ד"בי"ע" שבהלכות, שכוון שאור
 הנשמה הוא הרי גם אלקות לכן מאירה מהות "חכמה עילאה"
 ממש בגילוי באור הנשמה, ואור הנשמה אינו מסתתר ומתעלם.
 ולכן, למרות שמה שמאיר בגילוי בהלכות הערוכות לפנינו, הוא
 בחינת אור הנשמה של "מלכות דבריאה ויצירה", אף על פי כן
 מלובשת בו (באור הנשמה של "מלכות דבריאה ויצירה") מהות
 "חכמה עילאה דאצילות", שאינה מסתתרת ומתעלמת. כלומר,
 שאור ה"אצילות" מאיר בגילוי ממש לגבי אור הנשמה, ולכן
 בהלכות שאנו לומדים, הרי למרות שלא מאירה בגילוי ממש
 בחינת "חכמה עילאה", אף על פי כן אין זה בבחינת העלם
 והסתר, כי אם בבחינת מיעוט בלבד, שביכלתה לבוא לבחינה של
 גילוי ממש.

1 – יראה ואהבה, שֶׁל הַמְּלָאכִים וְהַנְּשָׁמוֹת וְחֻכְמַת־בִּינַת־דַּעַת
 2 שְׁלֵהֶם, – ההשגה וההתבוננות בגדלות ה' המביאות לאהבה
 3 וליראה. כל זה מתהווה ומקבל חיות מֵאֵין לִישׁ. – כפי שכל
 4 נברא מתהווה מ"אין" ל"יש", וְלִכֵּן – ההארה מ"חכמה" הבאה
 5 על ידי מלכות ד"בריאה"
 6 ו"יצירה", שהיא הענין של
 7 תורה כפי שהיא ב"בריאה"
 8 ו"יצירה" לפני שהיא באה
 9 למטה בעולם, כמו המים
 10 היוורדים ממקום גבוה
 11 לנמוך, הִיא מְרוֹה
 12 צְמָאוֹנָם – של המלאכים
 13 והנשמות שבעולם ה"בריאה" ו"יצירה" קִדְּם שִׁירְדָה לְעוֹלָם הָיָה,
 14 כְּמִים הַיּוֹרְדִים – ממקום גבוה לנמוך כו'.⁵² וְגַם אַחַר שֶׁ –
 15 ההארה מ"חכמה עילאה", יִרְדָה לְעֵשִׂיָה, הִיא לְמַעְלָה מְעַלָה
 16 מִבְּחִינַת חֻכְמַת־בִּינַת־דַּעַת הָעֵשִׂיָה, אֶפְלוּ דְּבַחֲנִית נִשְׁמָה
 17 שֶׁהִיא אֲלֻקוֹת. – שכן, זה אלקות של "עשיה", ואילו ההארה
 18 של "חכמה עילאה" שבהלכות היא האלקות של "אצילות". למדנו
 19 לעיל, שבמלכות ד"בריאה" ו"יצירה" של נשמה, מלובשת מהות
 20 "חכמה עילאה דאצילות", ואור הנשמה של "מלכות דבריאה
 21 ויצירה" אינו מעלים על אור ה"חכמה עילאה" שבה, שכן (כפי
 22 שהרבי רש"ב נ"ע מסביר במאמר דיבור המתחיל "כה אמר ה'
 23 תרס"ז)⁵³ בהתלבשות קיים הבדל אם ההתלבשות היא במדריגה
 24 שהיא כמו המהות של המדריגה העליונה יותר שהיא מתלבשת
 25 בה – או שהיא מהות אחרת מהמדריגה העליונה. כלומר, בשעה
 26 שהאור האלקי מתלבש במדריגה שאינה אלקות, מתעלם

קונטרס אחרון

רוח דבי"ע שהן דחילו ורחימו של המלאכים והנשמות
 וחב"ד שלהם מאין ליש ולכן היא מרוה צמאונם קודם
 שירדה לעוה"ז כמים היוורדים כו' וגם אחר שירדה
 לעשי' היא למעלה מעלה מבחי' חב"ד דעשי' אפי'
 דבחי' נשמה שהיא אלקות

יום חמישי י"א כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 316, והטעם משום דחב"ד... עד עמ' 316, וגמרא.

70 היא בתקון פרצופי האצילות, שבתן – בפרצופים של "אצילות",
 71 תלוין כל טעמי המצות, מצות עשה פה' חסדים, – של "ז"א
 72 דאצילות, ומצות לא תעשה פה' גבורות. – של "ז"א דאצילות",
 73 ומשום הכי – ולכן, נמי, – גם כְּשִׁירְדוּ לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּנִבְרָאִים, –
 74 כשטעמי ההלכות, שבעצם
 75 הם הפרצופים של "אצילות"
 76 – ירדו להיות טעמים של
 77 הלכות לנבראים, הֵן
 78 מְלַבְּשׁוֹת דְּבְרִיָּאָה וְיִצִירָה
 79 דְּבַחֲנִית נִשְׁמָה דְּיוֹקָא, –
 80 שנשמה היא אלקות, שְׁהוּא
 81 – הנשמה היא מְלַבְּשׁוֹת
 82 דְּאֲצִילוֹת, – ל' הכלים של
 83 "זו"ן דאצילות" נעשים
 84 נשמה ל"בי"ע", וְלֹא
 85 כְּבַחֲנִית נִשְׁשִׁירְדוּת. – והן
 86 לא התלבשו בבחינת רוח

70 וְהַטְּעָם, – מדוע גם אחרי שהארת "חכמה עילאה" ירדה ב"עשיה",
 71 היא עדיין למעלה גם מ"חב"ד דעשיה" של בחינת הנשמה? – משום
 72 דְּחֻכְמַת־בִּינַת־דַּעַת הָעֵשִׂיָה דְּבַחֲנִית נִשְׁמָה הוּא מְקוֹר חַיּוּת
 73 דְּחֻכְמַת־בִּינַת־דַּעַת דְּנִשְׁשִׁירְדוּת וְתוֹלְדוּתִיהֶן, – של נפש רוח,
 74 וְהַתְּהוּוֹתֵן מֵאֵין לִישׁ עִם
 75 תוֹלְדוּתִיהֶן, עַד סוֹף
 76 הָעֵשִׂיָה, הִיא הָאָרֶץ וְכָל
 77 צְבָאָה. – הרי, ש"חב"ד
 78 דעשיה" של הנשמה, היא
 79 מְקוֹר לְנִבְרָאִים. אֶבֶל
 80 חֻכְמַת־בִּינַת־דַּעַת דְּתַלְבְּשׁוֹת
 81 בְּטַעְמֵיהֶן שְׂבָמִלְכוֹת
 82 דְּבְרִיָּאָה וְיִצִירָה, – המקום
 83 והמדריגה של ההלכות
 84 וטעמיהן – שם אין "חב"ד"
 85 אלו מְקוֹר לְנִבְרָאִים, כי אם
 86 – עֵינֵן חֻכְמַת – שבהן,

קונטרס אחרון

והטעם משום דחב"ד
 דעשי' דבחי' נשמה הוא מקור החיות דחב"ד דנפש
 רוח ותולדותיהן והתהוותן מאין ליש עם תולדותיהן
 עד סוף העשיה היא הארץ וכל צבאה. אבל חב"ד
 הדלכות בטעמיהן שבמל' דבריאה ויצ' ענין החכמה
 היא בתיקון פרצופי האצ'י' שבהן תלוין כל טעמי
 המצות מ"ע בה' חסדים ומל"ת בה"ג ומשו"ה נמי
 כשירדו להתלבש בנבראים הן במל' דבריאה ויצ'י'
 דבחי' נשמה דוקא שהוא מכלים דאצ'י' ולא בבחי'
 נפש רוח. ואף דחב"ד דבריאה יצירה דבחי' נשמה

52. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: תענית ז, א. 53. המשך תרס"ו ע' תכד ואילך.

1 ונפש שהן "נברא". ואף דְּחִכְמָה־בִּינְה־דְּעַת דְּבְרִיאָה־יִצִּירָה
 2 דְּבַחֲנִית נְשָׁמָה, שְׁנֵבְהָ מְאֹד מַעֲלֵתָן עַל בְּחִינַת מַלְכוּת
 3 דְּבְרִיאָה יִצִּירָה דְּנִשְׁמָה, – שכן, זו חב"ד, העליונות בספירות עולם
 4 זה, וזו מלכות, התחתונה
 5 בספירות עולם זה, וְאִף־עַל־
 6 פִּי־כֶן – "חב"ד דבריאה
 7 יצירה", הן מקור לְחִכְמָה־
 8 בִּינְה־דְּעַת דְּבְרִיאָה־יִצִּירָה
 9 שֶׁל בְּחִינַת נְפִשְׁרוּחַ שְׁתֵּן
 10 הַמַּלְאָכִים – כיצד, איפוא,
 11 אומרים אנו לעיל, שאי
 12 אפשר ל"מלכות דבריאה
 13 יצירה" דנשמה, להיות מקור
 14 לנבראים – בשעה ש"חב"ד
 15 דבריאה יצירה" דנשמה,
 16 שהיא למעלה מעלה ממנה, היא מקור לנבראים? לא קשה מִיָּד,
 17 – לא קשה כלל, דְּבִאֲמַת הַמַּלְאָכִים וְהַנְּשָׁמוֹת – המתהווים
 18 מ"חב"ד דבריאה יצירה", אִינֶן אֶלָּא מִטְּפָה הַנִּמְשָׁכַת מִחִכְמָה־
 19 בִּינְה־דְּעַת דְּנִשְׁמָה לִיִּסוּד זְעִיר אֲנִפִּין, וְנִיתֵן – ונמשך

קונטרס אחרון

שגבהה מאד מעלתן על כחי מלכות דבריאה יצירה
 דנשמה ואעפ"כ הן מקור לחב"ד דבריאה יצירה של
 כחי נפש רוח שהן המלאכים. לק"מ דכאמת המלאכים
 והנשמות אינן אלא מטפה הנמשכת מחב"ד דנשמה
 ליסוד ז"א וניתן לנוק' ומשמם יצאו בכחי לידה כי אף
 את"ל שנבראו מהארת הכלים דנוק' דאצי' הרי הם
 היורדים ונעשים נשמה. אבל עצמות חב"ד דנשמה
 מתפשט בו"ק דו"ן ושם הם שיתא סדרי משנה וגמרא

עשיה. אָבֵל עֲצָמוֹת חִכְמָה־בִּינְה־דְּעַת דְּנִשְׁמָה מִתְּפַשֵּׁט בּוֹ/
 קְצוּת דְּוִו"ן, וְשֵׁם הֵם שִׁיתָא – ששה סדרי משנה וגמרא. –
 ענין ההלכות של תורה, הרי, שעצמות חב"ד באה דוקא בהלכות
 של תורה שהיא אלקות, ותורה באה בבחינת נשמה שהיא אלקות.

יום שישי י"ב כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ"ב 316, וכו"ש בע"ח (ושער... עד עמ' קנט, וד"ל).

39 ומה שכתוב בעין תיים⁵⁴ (ושער היחודים⁵⁵) שעל ידי הבונה
 40 נעשה לבוש נשמה, ועל ידי התורה – נעשה לבוש רוח דרוח
 41 על ידי משנה יצירה, – על ידי לימוד המשנה שהיא ב"יצירה"
 42 נעשה לבוש רוח דרוח, ורוח דנשמה דבריאה על ידי הגמרא –
 43 שגמרא היא ב"בריאה", הרי,
 44 שעל ידי תורה נעשה לבוש
 45 של "רוח", שהיא הרי
 46 "נברא"? יש לומר דהיינו
 47 דְּנִקְאָ עַל יְדֵי תוֹרַת הָאָדָם
 48 – שהוא לומד, בְּעוֹלָם הָיָה
 49 הָעוֹלָה לְמַעְלָה, – נעשה
 50 או לבוש של תורה, כיוון
 51 שזה בא מזהאדם שהוא
 52 נברא. אָבֵל הַתְּלִמוּד עֲצָמוֹ
 53 שְׁנֵתֵן בְּסִינֵי – כפי שהתורה
 54 ניתנה מלמעלה למטה, הוא
 55 בְּנִשְׁמָה, – שהיא אלקות,
 56 וְלִכְּנֵן הוּא – לימוד
 57 ה"תלמוד", מְבַרֵר הַרִּיחַ,
 58 וְכֵן בְּמִשְׁנֵה יִצִּירָה. –
 59 שכפי שהיא ניתנת מלמעלה
 60 מסיני, היא בבחינת נשמה. וְאִף אִם תִּמְצִי לֹאמֹר, שְׁגָם הִנִּיתֵן
 61 מְסִינֵי – מלמעלה למטה, הוא גְּרוּחַ דְּבְרִיאָה־יִצִּירָה – הרי זה,
 62 אבל, באופן כזה שאין זה שום מציאות של נברא, כי אם באופן של

39 "שליח" שאיננו מציאות לעצמו, כי אם מציאותו היא כוח המשלח,
 64 כך שאין זה כמו מציאות הנברא של נבראים אחרים, ובלשון רבנו
 65 הזקן: הרי נודע שְׁכָל מְלָאךְ שֶׁהוּא שְׁלִיחַ מְלַמְעֵלָה, אִזֵּי – בשעת
 66 השליחות, נִקְרָא בְּשֵׁם ה' מִמֶּשׁ הַשּׁוֹכֵן בְּקִרְבּוֹ, מִתְּשַׁאֲן בֶן
 67 כְּשֵׁאִינוּ שְׁלִיחַ יֵשׁ לוֹ שֵׁם
 68 אַחַר כְּפִי עֲבֹדְתָהּ, – שמו
 69 נגזר מתוכן העבודה שעליו
 70 לבצע, שאז הוא מציאות
 71 של מלאך ופועל לפי אופן
 72 עבודתו, וְאִזֵּי קוֹרָא "קְדוּשׁ
 73 קְדוּשׁ קְדוּשׁ ה' בּוֹ",
 74 כְּלֹמֵר שְׁשֵׁם ה' – קדוש ו
 75 – מְבַדֵּל מִמֶּנּוּ, – הרי,
 76 שיכול להיות נברא שאינו
 77 שום מציאות של נברא אלא
 78 נקרא בשם הוי' שהוא
 79 אלקות, וְכֵן הוּא מִמֶּשׁ
 80 בְּבַחֲנִית הַתְּלַבְּשׁוֹת
 81 הַתְּלִמוּד בְּבַחֲנִית רִיחַ
 82 דְּבְרִיאָה, – ורוח היא הרי
 83 ענין של נברא, וְהַמִּשְׁנָה
 84 בְּרוּחַ יִצִּירָה, הֵם שְׁלוּחֵי ה', דְּהֵינּוּ בָּלִים דְּנִקְבָא – "מלכות"
 85 דְּאֲצִילוֹת, הַחִיצוֹנִים – הכלים החיצונים, בְּתִלְמוּד, וְ – הכלים
 86 הָאֲמִצְעִים בְּמִשְׁנֵה, אֲשֶׁר הַמִּשְׁנָה וְהַתְּלִמוּד שְׂבָהֵם – ב"רוח

בעולם, ויהיה לו דירה בתחתונים, כדי להעלותו למקוה – להיות
 אחד באחד. – שה"אחד" של "יחודא תאדה", של עולמות בריאה
 יצירה עשיה, יהיה כמו ה"אחד" של "יחודא עילאה". מה שאין כן
 עבודת המלאכים דחילו ורחימו – יראה ואהבה שכליים, אינה

בכחינת המשכה כלל
 ובכלל, – שעל ידי זה תומשך
 אלקות בעולם, רק
 הסתלקות כו'. – שהם
 עומדים ב"רצוא" ובביטול
 לאלקות, הרי, שאין זה
 אמיתת הכוונה העליונה
 בהשתלשלות, שהכוונה היא
 המשכה ולא הסתלקות.
 וכן יבין מה שנבראים
 מלאכים מאין ליש על ידי
 עסק התורה אפילו שלא
 בכונה, שהוא – לימוד
 התורה שלא בכונה, פחינת
 רוח בלבד שאינה אלקות
 כלל, – שכן הכוונה היא
 ענין של נשמה שהיא
 אלקות, אך בלי כוונה –
 כשה בחינה של רוח בלבד –
 כיצד נבראים מ"אין" ל"יש";
 הרי הבריאה מ"אין" ל"יש" היא דוקא רק מאלקות? אלא לפי שאחד
 על-פי-כן – למרות שזה שלא בכונה, שם ה' שובן וכו', – בדברי
 תורה, ודי למבין: – כפי שהזכיר לעיל, שאפילו מלאך, נברא,
 בשעת השליחות, נקרא בשם ה', מפני שה' שוכן בו, כך גם בדברי
 תורה – כיוון שה' שוכן בדברי תורה, לכן יכולה להיות מהם התהוות
 המלאכים מ"אין" ל"יש".

דבריא ויצירה, נמשכים מ"יסוד אבא", – מ"יסוד" שבחכמה,
 המקבל מ"חכמה סתימאה" – חכמה סתומה, ד"אריך אנפין", –
 מ"חכמה" שבכתר, שבו – ב"אריך אנפין" מלפני אור-אין-סוף
 ברוך-הוא, ונמצא שאור-אין-סוף, הוא שם ה', שוכן ברוח
 דבריא ויצירה עשיה,
 במקרא ומשנה ותלמוד,

קונטרס אחרון

שבהם נמשכים מיסוד אבא המקבל מח"ס דא"א
 שבו מלוכש אור א"ס ב"ה ונמצא שאור א"ס הוא
 שם ה' שוכן ברוח דבי"ע במקרא ומשנה ותלמוד
 וכשהארם לומד ממשך אור א"ס ב"ה בעוה"ז להיות
 נכלל ובטל באורו ית' כי זה כל האדם וזאת היתה
 עבודת רשב"י וכל התנאים ואמוראים בנגלה להמשך
 אורו ית' ולברר בירורי נוגה כל משך זמן הגלות
 דשלטא אילנא דטו"ר כמ"ש עת אשר שלט האדם
 באדם כו' כי זהו תכלית ההשתלשלות שירד העליון
 למטה ויהיה לו דירה בתחתונים כדי להעלותו למקוה
 אחד באחד. משא"כ עבודת המלאכים דו"ר שכליים
 אינה בכחי' המשכה כלל וכלל רק הסתלקות כו'.
 וכזה יבין מה שנבראים מלאכים מאין ליש ע"י עסק
 התורה אפי' שלא בכונה שהוא בחי' רוח בלבד
 שאינה אלקות כלל אלא לפי שאעפ"כ שם ה' שוכן
 וכו' וד"ל:

וכשהארם לומד – מקרא,
 או משנה, או תלמוד,
 ממשך אור-אין-סוף
 ברוך-הוא בעולם הנה
 להיות נכלל ובטל באורו
 ותכרה, כי זה כל האדם.
 – כל תכלית האדם היא
 להביא את העולם להיות
 נכלל ובטל באורו יתברך,
 דבר הנעשה על ידי לימוד
 התורה, וזאת היתה עבודת
 רבי שמעון בן יוחאי וכל
 התנאים ואמוראים –
 שעסקו בנגלה, – דתורה,
 להמשך אורו ותכרה, –
 בעולם, ולברר בירורי –
 קליפת נגה כל משך זמן
 הגלות דשלטא אילנא –
 כששולט האילן המושב ורע, – חיות העולם היא מקליפת "נוגה"
 המעורבת טוב ורע, כמו שפתיב⁵⁷: "עת אשר שלט האדם –
 בליעל של קליפה, באדם – של קדושה, כו", – שזה כפי סיום
 הפסוק "לרע לו", כדי לברר ולהעלות ניצוצות הקדושה הנמצאים
 ב"אדם בליעל" – בקליפת "נוגה", כי זהו תכלית ההשתלשלות –
 של העולמות, שירד העליון למטה – שהאלקות תרד ותתגלה

שבת קודש י"ג כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 318, ולהבין פרטי ההלכות... עד עמ' קס, דכלים דו"א.

יהיה למעשה בפועל, שכן זה לא שכיח כלל וסביר הדבר שלא יצא לו לאדם
 כלל להימנע ולהישמר מזה, אף על פי כן, כיוון שזו הלכה של תורה, יש בה
 משום המשכה של "חכמה עילאה" (עליונה) הנמשכת בעולם. בדונו בענינים
 שאינם שכיחים נקט כדוגמה פרטי דיני פיגול.
 בסימן הנוכחי אומר רבנו הזקן, שלמרות שהענין הראשון – ענין הבירורים –
 אינו שייך לכאורה בלימוד סוג הלכות כאלו (כיוון שזה לא שכיח כלל), כי אם
 רק הענין השני, שהוא המשכות של "חכמה עילאה" – אף על פי כן הרי גם ענין
 ה"בירורים" נעשה על ידי עצם לימוד הלכות אלו (למרות שקיים מצות העשה
 או ההימנעות מהלא-תעשה, אינם תוצאה מלימוד זה, ואפילו לא "כאילו",
 כאילו קיים מצות-עשה, או השכר על ההימנעות ממצות הלא-תעשה).

בסימן הקודם ב"קונטרס אחרון", הסביר רבנו הזקן, איך על ידי מצוות מעשיות
 נעשה ענין הבירורים, שמבררים הניצוצות של תוהו, ונמשכת אלקות בעולם.
 וכך גם על ידי לימוד ההלכות של המצוות.
 רבנו הזקן הסביר, שאפילו בפרטי ההלכות של מצוות לא-תעשה, שבחן לא
 שייך – כפי שהדבר במצוות-עשה – הענין של "מעלה עליו כאילו קיים בפועל
 ממש" (שבלימוד ההלכה של מצוות-עשה נחשב לו הדבר כאילו קיים את
 המצוה). ויתירה מזו, גם בפרטי דינים של לא תעשה, שלא שכיח בכלל שהם
 יהיו במעשה, שבהם לא שייך אפילו הענין של "ישב ולא עבר עבירה נותנים
 לו שכר כאילו עשה מצוה", שלימוד הלכות אלו והידיעה איך להישמר מן
 – ייחשב כהימנעות בפועל מלא תעשה זה, וזאת גם כשלא שייך כלל שזה

1 ולהבין - כיצד הדבר לגבי, פרטי ההלכות דלא שכיחי - שאינן
 2 שכיחות כלל, ואפשר שלא היו מעולם במציאות, - באופן
 3 מעשי לא קרה אף פעם סוג דבר כזה כפי שפרט ההלכה מייצג אותו,
 4 מכל שכן שלא יהיו לעתיד לבא, - שאז בודאי לא יארעו
 5 אירועים לא-מבורכים
 6 כאלה, כמו פרטי דיני
 7 פגול וכהאי גוונא. -
 8 וכדומה, כיצד שייך, איפוא, -
 9 בהם הענין של בירור
 10 הניצוצות, שעל ידי לימוד
 11 פרטי הלכות אלו מבררים
 12 ניצוצות התהוה? הנה מודעת
 13 זאת, - ידוע הדבר, שכל
 14 אסור שבעולם יש לו
 15 שרש ומקור חיים
 16 בקלפות, שאם לא כן לא
 17 היה יכול להיות במציאות
 18 בעולם בלתי השפעה
 19 עליונה. - בלי השפעה של
 20 מקור רוחני, ואפלו
 21 המסלם בשערך וכהאי
 22 גוונא - וכדומה, מקבל
 23 חיותו פגע זו מהיכלות
 24 הקלפות, כמו שכתוב
 25 בזהר, והלכה, - ולכן, גם
 26 פרטי האסורים שלא באו
 27 לידי מעשה מעולם בעולם
 28 הנה הנשמי, מכל מקום
 29 שרשי חיותם הן במציאות
 30 בפעל ממש בהיכלות
 31 הקלפות. - בהיכלות של
 32 הקליפות הרוחניות. וגם
 33 הפרטים שיוכל להיות שלא היו ולא יהיו לעולם במציאות,
 34 כגון טעות ושגגות, - שעשה טעות או שהיה שוגג, שפעה וקרא
 35 לתשיעי - לשה התשיעי, עשירי - בקשר לקביעת העשירי
 36 ל"מעשר", כו' וכהאי גוונא, - וכדומה, דלא שייך - שיהיה זה
 37 במזיד - שאז זה מצב של להיות קלפה שורה על זה, ויוכל
 38 להיות דכהאי גוונא - שדבר בצורה כזו, אינו במציאות בהיכלות
 39 הקלפות - כיצד, איפוא, יש לכך שורש ומקור חיות בקליפה?
 40 [הגהה מאדמו"ר בעל צמח צדק ז"ל נ"ע: נראה לי מה שכתב -
 41 רבנו הזקן, "ויוכל להיות", - שיכול להיות (שאין במציאות מקרה
 42 כזה) אלמא דלא פריא ליה, - הרי, שלא ברור לו הדבר, אלא
 43 הוא בספק, היינו משום שהשגגות באות מ - קליפת גנה, אם
 44 כן יש לומר דיש להם - ל"שגגות" שרש בהיכלות הנגה] - מכל

קונטרס אחרון

ולהבין פרטי ההלכות דלא שכיחי כלל ואפשר שלא
 היו מעולם במציאות מכש"כ שלא יהיו
 לע"ל כמו פרטי דיני פיגול וכה"ג. הנה מודעת זאת
 שכל אסור שבעולם יש לו שרש ומקור חיים בקליפות
 שאל"כ לא הי' יכול להיות במציאות בעולם בלתי
 השפעה עליונה. ואפי' המסלם בשערך וכה"ג מקבל
 חיותו ברגע זו מהיכלות הקליפות כמ"ש בזהר. והלכה
 גם פרטי האסורים שלא באו לידי מעשה מעולם
 בעוה"ז הגשמי מ"מ שרשי חיותם הן במציאות בפו"מ
 בהיכלות הקליפות. וגם הפרטים שיוכל להיות שלא
 היו ולא יהיו לעולם במציאות כגון טעות ושגגות
 שמעשה וקרא לתשיעי עשירי כו' וכה"ג דלא שייך
 במזיד להיות קליפה שורה ע"ז. ויוכל להיות דכה"ג
 אינו במציאות בהיכלות הקליפות [הגהה מאדמו"ר בעל
 צ"צ ז"ל נ"ע. ג"ל מ"ש ויוכל להיות אלמא דלא ברור
 לי היינו משום שהשגגות באות מנוגה א"כ י"ל דיש
 להם שרש בהיכלות דנוגה]. מ"מ עכ"פ ישנו במציאות
 להבדיל בחכ"ע שנתפשטה בפרט זה למשרע"ה בסיני
 [כמאמר מה] שכל תלמיד ותיק עתיד לחדש כו' וכל
 פרטי האבעיות דר' ירמי' וכרכתו כו' פ"ד דחולין.
 כי התפשטות חכ"ע היא בבחי' א"ס המלוכש בה
 בפועל ממש. וכל פרט הלכה הוא שער נמשך
 מחכ"ע דיסוד ברתא ומלוכש בה וממנה נמשך
 ומתלבש בבי"ע. ונודע כי יניקת הקליפות מאחוריים

מקום, על כל פנים ישנו במציאות, - לא רק בקליפות, אלא
 להבדיל, בהכמה עלאה, - חכמה עליונה, שנתפשטה בפרט -
 הלכה זה - כאמור בסימן הקודם שכל פרט של הלכה הוא
 התפשטות מ"חכמה עלאה", למשה רבנו עליו השלום בסיני,
 [במאמר: מה] שכל
 תלמיד ותיק עתיד לחדש
 כו', - הכל נמסר למשה
 בסיני, וכל פרטי האבעיות
 דרפי ירמי' - ששאל
 אבעיות (שאלות) בפרטים
 כאלה, עד ששלחו אותו
 מבית המדרש, כפי שהגמרא
 מספרת בבבא בתרא,¹
 שבפשטות הרי זה מפני
 שהיו אלה פרטים כאלה
 שאינם שכיחים לגמרי
 שיארעו,² - האבעיות של
 "כרכתו כו'" - אודות דנה
 הגמרא ב"פרק ד' דחלין". -
 בנוגע ל"בהמה מברת"
 שצריכה הרי להיות "פטר
 רחם", כדי לקדש בבכורה,
 והשאלה היא כש"כרכתו",
 היא כרכה אותו - לדעת
 רש"י הכוונה לאשה
 המיילדת, ולדעת רבינו תם
 - שולד נקבה נולד יחד עם
 הבכור, והיא כרכה את
 הבכור, דבר שהוא מציאות
 רחוקה ביותר שיארע דבר
 כזה, הרי כל פרטי האבעיות
 ניתנו למשה בסיני, כי
 התפשטות חכמה עלאה - חכמה עליונה, המתפשטת בהלכות
 התורה, היא בבחינת "אין סוף" המלכש בה בפעל ממש, -
 ב"חכמה" הרי מלוכש "אור אין סוף", הרי שהתפשטות הבאה
 מ"חכמה", היא בפועל ממש בבחינה של "אין סוף". וכל פרט הלכה
 הוא שער - הנמשך מהכמה עלאה, ד - שהרי אבא, "חכמה"
 "יסוד ברתא", - ממנה באה "מלכות" הנקראת "ברתא", ובתורה זה
 "מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה", ענין ההלכות שבתורה,
 ומלכש בה, - "חכמה" מלוכשת ב"ברתא", במלכות. ובתורה הרי
 זה ש"אבא", חכמה, מלוכש ב"ברתא", בתורה שבעל פה, כפי שהיא
 בשרשה, ב"מלכות דאצילות". וממנה - מ"מלכות" נמשך
 ומתלבש בבריאה יצירה עשה. - הלחן יסביר רבנו הזקן, איך
 נעשה על ידי כך ענין בירור הניצוצות: ונודע, כי יניקת הקלפות

1. ראה זח"א קסו, ריש ע"ב. 2. בכורות בסופה. 3. ע"פ מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. ובכ"מ. 4. כג, ב. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אבל ראה גם בתוס'. וראה שם קסה, ב. - ומובא באחרונים שרוב הבעיות שלו נשארו בתיקו". 6. ע, א. 7. תקו"ז בהקדמה (פתח אליהו).

45 - השורש למעלה, של האדם, העוסק גם בנהלכות אלו
 46 למעלה - בשעה שאדם למטה לומד תורה - גם שרשו למעלה עוסק
 47 בהלכות אלו למעלה, בשרשו, בנזקבא ד'זעיר אנפין' דבריאה
 48 יצירה עשה. ובוה יוכן חיובי - המוטל על כל נפש-רוח-נשמה
 49 להשלים כל התרי"ג - 613

50 מצוות במחשבה דבור
 51 ומעשה שחן פרטי
 52 ההלכות, - לימוד פרטי
 53 ההלכות של המצוות, ו -
 54 הנפש, רוח ונשמה צריכות
 55 לבא בגלגול להשלים
 56 התורה ב - ארבע החלקים
 57 שבה פשט-רמז-דרושי-סוד,
 58 - שאם בגלגול הקודם לא
 59 השלימו אותה - עליהם
 60 לבוא בגלגול נוסף כדי
 61 להשלים את התורה על כל
 62 חלקיה, כדי לברר כל
 63 הפרוין הנוגעות להם -
 64 לנפש-רוח-נשמה, מכל
 65 הרפ"ח, - 288 הניצוצות,
 66 שהיא קומת אדם שלמה,
 67 תרי"ג - 613, פחינות
 68 פלילות ופרטיות. - באופן
 69 כללי מתחלקת ההמשכה
 70 בתרי"ג (ב'613), וכך
 71 בפרטיות לכל נפש. אבל
 72 לעתיד לבא בשישלים
 73 הפרוין - של הניצוצות,
 74 יהיה עסק התורה בפחינות
 75 "עשה טוב" לבר, - לא

76 שיצטרפו לפעול, על ידי לימוד תורה, ענין של "סוד מרע", להפריד
 77 קליפה מקדושה, אלא יצטרפו לפעול רק הענין של "עשה טוב", ענין
 78 חיובי, להעלות הנפש-רוח-נשמה מעלה מעלה עד אין סוף, וגם
 79 - יתעסקו בלימוד ב'שם"ה - 365 מצוות לא תעשה בשרשן
 80 למעלה, שחן גבורות קדושות, ולהמתין - המתקת הגבורות,
 81 בחסדים ב'מ"ח - 248 מצוות עשה, ולכללן יחד. - שתהיה
 82 התכללות של חסדים וגבורות, ועל כן - ולכן, התורה בלה נצחית
 83 בכללה ובפרטה, - גם כל פרטי הדינים, אפילו באלה שלא יהיו
 84 נוגעים למעשה כלל לעתיד לבוא, שגם פרטי ההלכות ד'שם"ה -
 85 365 לא תעשה, הן הן ענפים מהכללות, - מכללות התורה, ויש
 86 לכלם שרש למעלה בה' גבורות דקדושה, כמו השם"ה לא
 87 תעשה עצמן, שחן למעלה פחינות הדם המחיה האברים בכלים
 88 ד'זעיר אנפין':

1 - היא מאחזים ד' ספירות דקדושה, ובפרט - יניקתן היא
 2 מלבושים ד' ספירות דבריאה-יצירה-עשה, ובפרט - יניקתן
 3 היא מלבושים דיצירה ועשה המערכים בקלפות, - הרע
 4 בקליפות שבעולמות "יצירה" ו"עשה" מעורב בטוב, בנוע,
 5 שניקתם מבחינת
 6 הלבושים. ועל ידי עסק
 7 ההלכות דבור ומחשבה
 8 מתפרשים - הקליפות
 9 ומתפרדים מהקדושה, כמו
 10 שכתוב בתקונים ורע"א
 11 מהימנאי: לאפרשא -
 12 להפריד הקליפות מהקדושה
 13 על ידי לימוד התורה, [כו].
 14 ותינו - כיצד נעשה על ידי
 15 לימוד תורה הפרדת ובידור
 16 הקליפות, בשעה
 17 שהתפשטות מ"חכמה
 18 עילאה" שהיתה לכתחילה
 19 בתורה, לא פעלה דבר זה,
 20 ובעולמות "יצירה" ו"עשה"
 21 היתה תערובת של רע
 22 בטוב? בנוע כמה
 23 שאמר: - חכמינו ז"ל "על
 24 שלא ברכו בתורה תחלה"
 25 כו', - בהתאם לגמרא¹⁰
 26 שלכן "אבדה הארץ", מפני
 27 שלא ברכו תחילה, לפני
 28 הלימוד, על התורה שלמדו.
 29 הפירוש הפנימי בזה הוא,
 30 שלא המשיכו "אור אין סוף"
 31 בתורה, "ברכה" מלשון

32 המשכה; הרי, שלימוד התורה כראוי הוא כשמשיכים "אור אין
 33 סוף" בתורה. זאת יסביר רבנו הזקן להלן, כיצד נעשה על ידי לימוד
 34 התורה שיהודי לומד, ה'פירוש' וה'הפרדה' של הרע, שהרע יופרש
 35 ויופרד מהטוב? - הרי זה בכוח "אין סוף" הנמשך בתורה, דוקא על
 36 ידי שיהודי לומד תורה (ולא כפי שהתורה היא מצד עצמה). שהוא
 37 על ידי המשכת אור-אין-סוף בקבוצה עלאה המלבשת בהן, -
 38 בהלכות שבתורה, ו'ב'חכמה את-בירורו' - ב"חכמה" הם מתבררים,
 39 באור-אין-סוף שבה. - שב"חכמה". הרי, שעל ידי לימוד התורה,
 40 שעל ידו ממשיכים "אור אין סוף" ב"חכמה" (בתורה), נעשה על ידי
 41 זה בירור הניצוצות. וזאת - גם כשאין זו הלכה של מצות עשה או
 42 לא תעשה שיכולות להיות במציאות, אלא אפילו במצוה שאינו
 43 שכיח שתהיה אי פעם במציאות - הרי עצם לימוד הלכה של תורה
 44 - פועל בירור הניצוצות. והמשכה זו נעשה על ידי דיוקן העליון

קונטרס אחרון

דו"ס דקדושה ובפרט מלבושים דו"ס דבי"ע ובפרט
 דיצי' עשיה המעורכים בקליפות בנוע שניקתם
 מבחי' הלבושים. וע"י עסק ההלכות דבור ומחשבה
 מתפרטים ומתפרדים מהקדושה. כמ"ש בתיקונים
 ור"מ לאפרשא [כו'] והיינו בנוע ממה שאמרו על
 שלא ברכו בתורה תחלה כו' שהוא ע"י המשכת
 אוא"ם בח"ע המלוכשת בהן. ובחכמה אתברירו
 באוא"ם שבה. והמשכה זו נעשה ע"י דיוקן העליון
 של האדם העוסק ג"כ בהלכות אלו למעלה בשרשו
 בנוק' דו"א דבי"ע. ובוה יוכן חיוב כל נר"ן להשלים
 כל התרי"ג במחדו"מ שחן פרטי ההלכות וצריכות
 לבא בגלגול להשלים התורה בפרד"ם כדי לברר כל
 הביורין הנוגעות להם מכל הרפ"ח שהיא קומת אדם
 שלמה. תרי"ג בחינות כלליות ופרטיות. אבל לע"ל
 כשיושלם הביורין יהי' עסק התורה בבחי' עשה טוב
 לבר. להעלות הנר"ן מעלה מעלה עד א"ס וגם
 בשם"ה ל"ת בשרשן למעלה שחן גבורות קדושות
 ולהמתין בחסדים ברמ"ח מ"ע ולכללן יחד. וע"כ
 התורה כולה נצחית בכללה ובפרטה. שגם פרטי
 ההלכות דשם"ה ל"ת הן הן ענפים מהכללות ויש
 לכולם שרש למעלה בה"ג דקדושה כמו השם"ה
 ל"ת עצמן שחן למעלה בחי' הדם המחיה האברים
 בכלים דו"א:

8. בתניא שלפינו: "מתפרשים", אבל ב"לוח התיקון" תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שצ"ל "מתפרשים", ככפנים. 9. ראה זח"ג יא, ב. שם כז, ב. נדרים פא, ב. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיינ"כ לעיל אגה"ק סכ"ט. שו"ע אדה"ז הלי' ת"ת [פ"א סוף סעיף ד', ושם נסמנו המקורות]."

יום ראשון שבת **ז כסלו** ה'תש"ד
 הפטורה: ועמי - תלמי שדי. ויברח יעקב - ובאשה שומר. ובגביא העלה - ובגביא גשומר.
 שיעורים. חומש: ויצא, שביעי עם פירש"י.
 תהלים: לט"זג.
 תניא: ובר מן . . . 314 הלכותיהן.

ש'לש חכמות הן: חכמת בטול החמר, על ידי הוראת שקוץ ותעוב כל ענינים הגופניים והחמריים - חכמת המוסר.
 חכמת הפרת מעלת הצורה והרוחני במדות ובמשפלות והוראת אפני הקרוב אליהם - חכמת החקירה.
 חכמת הגברת הצורה על החמר, הוראה במעלת חמר מוכף ובמעלת הצורה כשנקבעה בהחמרי, והתכליתם יחד מבלי אשר ימצא ראש וסוף, להיות כי נעוץ תחלתו בסופן וסופן בתחלתו, אל אחד בראש, ולכונה אחת לגלות אור קדשת חביון עזו יתברך נבראו ושניהם כאחד דוקא משלימים אותה השלמות, אשר עלה ברצונו יתברך - חכמת תורת החסידות.

יום ראשון **ח כסלו** ה'תש"ד **יום שני**
 שיעורים. חומש: וישלח, פ' ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: מד"חח.
 תניא: אך להבין . . . קנח וכה"ג.

א מענש זאל זיך מתבונן זיין, ווי גרויס חסדי הבורא ב"ה זיינען, אז אזא קטן שבקטנים ווי דער מענש איז, קען ער מאכען א נחת רוח גדול צום גדול הגדולים וכמ"ש ולגדולתו אין חקר, דארף דער מענש זיין תמיד באגייסטערט און טאן די עבודה בלב ונפש חפצה.

יתבונן האדם עד כמה גדולים חסדי הבורא ברוך הוא, שפנה קטן שבקטנים כפי שהוא האדם, יכול לגרם נחת רוח גדול לגדול הגדולים, וכמו שכתוב "ולגדלתו אין חקר". על האדם להיות תמיד נלהב ולבצע את העבודה בלב ונפש חפצה.

יום שני **ט כסלו** ה'תש"ד **יום שלישי**
 שיעורים. חומש: וישלח, שני עם פירש"י.
 תהלים: מט"דח.
 תניא: אך עוד . . . קנח מהנברא.

יום ה'לדת את אדמו"ר האמצעי - תקל"ד - ויום הסתלקותו - תקפ"ח. ומנוחתו כבוד בניעושוין.
 ט' בכסלו תקנ"ד אמר רבנו הזקן מאמר - והוא חלק פרק נ"ג מספר של בינונים (תניא) המדבר על דבר בית ראשון. למחרתו אמר חסידות עוד הפעם - סיום פרק הנ"ל עד גמירא [סופו]. כי המאמרים מראש השנה תק"ן עד י כסלו תקנ"ד (אשר בהם נכללו לקוטי עצות משנים הקודמות) מהם נסדרו נ"ג פרקי ספר של בינונים.

יום שלישי **י כסלו** ה'תש"ד **יום רביעי**
 שיעורים. חומש: וישלח, שלישי עם פירש"י.
 תהלים: נה"נט.
 תניא: משא"כ ההלכות . . . 316 אלקות.

אדמו"ר האמצעי יצא לחרות - תקפ"ז - ממאסרו בעיר וויטעפסק. בחל המועד סכות נודע אשר

הלשינו את אדמו"ר האמצעי. ביום א' פרשת נח כח תשרי נסע בלויית פקידים מליובאוויטש, בצ'הרים בא לראבראמיסל, אמר שם דא"ח [=חסידות, דברי אלוקים חיים] "מים רבים גו'", יום ב' נסע משם עד ליאזנא, אמר שם דא"ח "רשפייה רשפי גו'", יום ג' נסע משם לוויטעפסק, וישב שם תפוס עד יום א' וישלח י כסלו.

ה'תש"ד

יא כסלו

יום רביעי
יום חמישי

שיעורים. חומש: וישלח, רביעי עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.
תניא: והטעם . . . 316 וגמרא.

מהגהות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] על הסדור "סדר התפלה" (עם הדא"ח): חלק א' דבור המתחיל "ברוך עושה בראשית" (צט. א): "מה שאין כן בחינת רדל"א" [=רישא דלא אתידע] - נתקן: "ומעתה יוכן פרוש וענין בחינת רדל"א".

חלק ב' דבור המתחיל "עד הגל" (פח, ד): "לרבנו והלכה כר"י שברך" - נתקן: "לרבנו אם ברך".

שם: "דעת ר"י וכן האמת" - העביר קולמוס על "וכן האמת".

שם (פט. א): "התהו דנקודים" - נתקן: "התהו דעקודים".

ה'תש"ד

יב כסלו

יום חמישי
יום שישי

שיעורים. חומש: וישלח, חמישי עם פירש"י.
תהלים: ס"סח.
תניא: ומ"ש בע"ח . . . שוכן וכו' וד"ל.

ברכת "שפטרגי" מברכים בלא שם ומלכות, ומברכים אותה גם ביום ב', ה', בראש חודש, ולא דוקא בשבת. מקבל בדינו בשם מורנו הפעל שם טוב: כששומעים דבר לא טוב על אחד מישראל, גם אם אין מכירים אותו, צריך להצטרף צער רב, כי אחד מהם הוא בודאי לא טוב: אם אמת הדבר שסמפרים על פלוני, הלא הוא לא טוב; ואם אינו אמת, הלא המספר נמצא במצב לא טוב.

ה'תש"ד

יג כסלו

יום ששי
שבת קודש

שיעורים. חומש: וישלח, ששי עם פירש"י.
תהלים: סט"א.
תניא: ולהבין פרטי . . . דו"א.

אמר אדמו"ר: חסידות משנה את המציאות ומגלה את המהות. והמהות של האיש הישראלי אין להעריך ולשער, כי הוא חלק מן העצם, והתופס במקצתו כאלו תופס בכולו, וכשם שהעצם אין לו שעור כך החלק אין לו שעור, ע"ד הכנף מין כנף - עס איז מעהר ניט וואס עצמות האט בורא געווען א נשמה אז זי זאל זיין א גברא - וחסידות מגלה את המהות.

אמר אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: חסידות משנה את המציאות ומגלה את המהות. והמהות של האיש הישראלי אין להעריך ולשער, כי הוא חלק מן העצם, והתופס במקצתו כאלו תופס בכולו, וכשם שהעצם אין לו שעור כך החלק אין לו שעור, על דרך "הכנף - מין כנף" - אין זה אלא ש"עצמות" ברא נשמה, שהיא תהיה גברא - וחסידות מגלה את המהות.

מצוות בתשלום

יום ראשון ז כסלו ה'תשע"א

כל אחד מוטל לדאוג לקיום המצוה של חבירו אסור לו ליטול שכר מחבירו שהרי הוא בעצמו מחוייב במצוה זו, אך לגבי מצוות דרבנן נראה מדברי אדמו"ר הזקן (שו"ע או"ח סי' תר"ח ס"ה) שאין בהן דין ערבות, ולכן אף בהם איסור נטילת שכר. זה גם ביאור דברי הרמ"א (יו"ד סי' רס"א) שאין איסור מהדין ליטול שכר על מילה, כי החיוב מוטל על הקטן שאין בו ערבות (כי הדין נלמד מהכתוב "וכשלו איש באחיו", וקטן אינו בכלל איש). אך יש להקשות על כך: אם האיסור ליטול שכר הוא מצד ערבות מדוע אסור ליטול שכר על הזאה וקידוש, והרי אין מצוה על האדם לטהר עצמו אלא שהטהרה מתירה לו לאכול בקדשים, ואיך שייכת בכך ערבות? ויתכן לומר כי מדובר ברגל כאשר יש חיוב על כל אדם לטהר את עצמו, וכיון שהיא מצוה חיובית יש בה ערבות, ואסור ליטול עליה שכר.

(ראשית בכורים בסודות כט, א)

הלכות פרה אדומה פרק ז, הלכה ב: השֶׁכֶר פּוֹסֵל בְּקִדּוּשׁ וּבִתְהֵיחָהּ.

איסור נטילת שכר עבור מצוה נלמד מהכתוב "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציוני ה' אלוקי" – "מה אני בחינם אף אתם בחינם" (בכורות כט, א).

לפי זה יש לשאול על הנפקס בשולחן ערוך (או"ח סי' תקפ"ה) שהנוטל שכר על תקיעת שופר אינו רואה סימן ברכה משום שכר שבת. וה'מגן אברהם' התיר כיון שלצורך מצוה אין איסור שכר שבת. ולכאורה קשה: מדוע לא ייאסר הדבר משום שכר מצוה? ויש לומר:

מאחר ובזמנינו רוב הקולות הן מדרבנן אין על כך איסור נטילת שכר, כמבואר בגמרא (גדרים לו, א) שמתר למלמדים ליטול שכר עבור לימוד הניקוד והטעמים כיון שאינו מהתורה.

והחילוק בין מצוה מהתורה למצוה מדרבנן הוא, שאיסור נטילת שכר נובע מכך שכל ישראל ערבים זה לזה, וכיון שעל

מי חטאת צריכים שמירה - כפי האפשרי

יום שני ח כסלו ה'תשע"א

מכאן למד הנצי"ב (משיב דבר, סי' ל) שחובת שמירה היא כפי האפשרי – לשני הכיוונים: כשאפשר לשמור שמירה מעולה, השמירה הפחותה אינה נחשבת, ואם אי אפשר אלא בשמירה פחותה, גם היא מועילה. וכך גם לגבי שמירה מחימוץ כנאמר "ושמרתם את המצות" - חיוב השמירה במצות הוא במה שיש בכוחו לשמור.

ויש מי שכתב בשיטת הרמב"ם, שהשמירה הפחותה מועילה, כי אף שחובת השמירה מופיעה בתורה, החובה לשמור שמירה מעולה היא גזירת חכמים וגזרו רק במקום שאפשר.

אכן, יש מי שכתב על פי שיטת הראב"ד (על אתר) שאין להוכיח מכאן לגבי חובת שמירה בכלל, כי הפסול בנשיאת המים מאחור הוא הלכה מיוחדת במי חטאת משום היסח הדעת, בדומה לכך שמלאכה פוסלת משום היסח הדעת ודבר זה לא אמור בשאר מצוות (מועדים וזמנים, ח"ג, סי' רסג).

הלכות פרה אדומה פרק י, הלכה ד: המוליך מים לְקִדְשׁוֹ, וְאִין צָרִיךְ לִזְמַר מִים שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ, לֹא יִפְשֵׁל הַכֹּלִי לְאַחֲרָיו אֶלָּא לְפָנָיו. שְׁנֵאמַר: לְמִשְׁמַרְתָּ לְמִי נִדְּהָ; בְּזִמְן שֶׁהוּא שְׁמוּרִין - הוּא מִי נִדְּהָ, וְאִם לֹא - פְּסוּלִין. מִלֵּא שְׁתֵּי חֵבִיּוֹת - נוֹתֵן אֶתְּ אֶתְּ לְפָנָיו וְאֶתְּ לְאַחֲרָיו, מִפְּנֵי שְׂאֵי אֶפְשָׁר.

במשנה (פרה ז, ה) מבואר שהמלא מים הן לעצמו והן למי חטאת, ממלא תחילה את שלו ורק אחר כך את של חטאת. ולאחר שמילאן כראוי, עליו לשאת את המים המיועדים לעצמו בצד האחורי של המוט ("האסל") ואת של החטאת מלפנים, כדי לשמרם שמירה מעולה. ואם היפך המים פסולים, כי מי חטאת צריכים שמירה שנאמר (במדבר יט, ט) "והייתה למשמרת למי נדה", ומאחוריו אינו יכול לשמור שמירה טובה. ואם "היו שניהן של חטאת – נותן אחד לפניו ואחד לאחוריו, [ו]כשר מפני שאי אפשר". כלומר, כאשר אין דרך אחרת, גם השמירה הפחותה טובה מועילה.

מתי מתחיל היום?

יום שלישי ט כסלו ה'תשע"א

הוא מדרבנן שלדעתו מדין תורה יש להמתין עד אז (אג"מ יו"ד סי' קפ, א). וכן מפורש בדבריו בפירוש המשניות (מגילה שם): "וכולם שעשו משעלה עמוד השחר כשר... אבל המעשה הגמור הוא אחר הנץ החמה".

וצריך ביאור: כיון שלמדו מהכתוב שהיום מתחיל מעלות השחר, מדוע אין זה יום גמור?

והדבר יבואר לפי שיטת אדמו"ר הזקן והגר"א, שחישוב שעות היום לקריאת שמע ותפילה הוא מהנץ החמה ועד שקיעתה. ואף שלכל דיני התורה היום הוא מעלות השחר עד צאת הכוכבים, עצם היום נקבע לפי השמש, כנאמר "את המאור

הלכות פרה אדומה פרק יא, הלכה א: וּמִזֶּה... אַחַר שֶׁתִּנָּחַן הַחֲמָה. וְאִם הָיָה מִשְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר - בְּשָׁר.

הוא הדין בכל המצוות שזמנן ביום, לכתחילה יש לעשותן מנץ החמה ואילך, ובדיעבד אם עשאן מעלות השחר יצא, כנלמד מהכתוב ויקרא א-לוקים לאור יום" שהיום מתחיל עם אור ראשון, קודם הנץ החמה (מגילה כ, ב).

והטעם שלכתחילה זמנן מנץ החמה, פירש רש"י (שם ע"א) משום שאין הכל בקיאיין בזמן עלות השחר, ולכן מדרבנן יש להמתין עד הנץ החמה. אך יש מדייקים מכך שהרמב"ם לא הזכיר שדין הנץ החמה

עלות השחר בלבד ולדעת הט"ז (סי' תרפ"ח סק"ח) עד הנץ החמה. ויש לבאר: לדעת הט"ז עד הנץ הוא עדיין לילה אלא שהתורה חידשה שניתן לקיים בו אף את מצוות היום, אך לדעת ה'מגן אברהם' לגבי כל המצוות, הלילה נחתם בעלות השחר ואז מתחיל היום, ולכן משעלה השחר אי אפשר לקיים את מצוות הלילה (קהלות הקודש שם סי' טז).

הגדול לממשלת היום", ומעלות השחר אין זה כעיצומו של יום אלא כתוספת שהוסיפה תורה מהלילה על היום, ולגבי 'שעות זמניות' יש להתחשב בעצם היום ולא בתוספת. ולכן לכתחילה יש לקיים את המצוות ביום עצמו ולא בתוספת (ראה: מנחת כהן מבוא השמש מאמר ב' פ"ט. קהלות הקודש עמ"ס מגילה סי' טו). ולפי זה יש לבאר את מחלוקת האחרונים לגבי זמן קריאת המגילה בלילה: לדעת ה'מגן אברהם' (סי' תרפ"ז סק"א) זמנה עד

יום רביעי י כסלו ה'תשע"א

האם אפר פרה מטמא?

הכוונה היא ליום שנתן עליהם תערוכת של אפר פרה ואפר מקלה, כי כך נעשה 'קידוש מי חטאת' (לעיל פ"ו, ה"א), ורק במקרה זה אם הרוב הוא מאפר הפרה, המים מטמאין, אבל האפר לבדו אינו מטמא שהרי לשון הפסוק (במדבר יט, כא) הוא "והנוגע במוי הנדה יטמא עד הערב" (משנה אחרונה, פרה, פ"ט מ"ז). והגר"ש שקאפ מבאר: בעצם, לדעת הרמב"ם, לא רק המים מטמאים לאחר שנתקדשו, אלא גם אפר הפרה מטמא. אך זהו בתנאי שנתן כבר את אפר הפרה על המים. ולכן, רק לאחר שתערוכת האפר התקדשה - היא מטמאת במגע ומשא, אם רובה אפר פרה (שערי ישר ש"ג, פכ"ח).

הלכות פרה אדומה, פרק טו הלכה ד: אַפֵּר פְּרָה שֶׁנִּתְעַרְבָּ בְּאֵפֶר מִקְלָה וְקִדְשׁ בְּבִלְוֵן: אִם הָיָה הָרֹב אֵפֶר פְּרָה - קִטְמָאין. לדעת רש"י (בכורות כג, ב) אפר פרה עצמו העומד להזאה, דינו כמי חטאת ומטמא במגע ובמשא. ולכן, כאשר התערב אפר הפרה ב'אפר מקלה' (אפר חולין) - אם הרוב אפר פרה, התערוכת מטמאת אף לפני שנתן עליה את המים, כדין תערוכת של מי חטאת. ואולם, בכותבו את ההלכה של "אפר פרה שנתערב באפר מקלה", הרמב"ם הוסיף את המילים: "וקדש ככולו". זאת אומרת: אפר הפרה כשלעצמו אינו מטמא, ומה שנפסק כאן שתערוכת האפר מטמאת ("אם היה הרוב אפר פרה מטמאין")

יום חמישי י"א כסלו ה'תשע"א

תורה לא בשמים היא

והביאור: על פי המסופר בגמרא (שם) איש לא נכח בעת יציאת נשמתו של רבה בר נחמני, ואף אחד לא שמע מפיו באיזו שאלה פסק 'טהור', אלא על כרחינו לומר שהסיפור נודע לחכמי ישראל בחלום או על ידי אליהו הנביא, ולכן לא נפסקה הלכה כהכרעה זו כי "לא בשמים היא" (ש"ת חתם סופר אורח, סי' רח). ויש שביארו, שדברי הרמב"ם נמשכים לקטע הקודם "בהרת כחצי גריס ואין בה כלום ונולדה לו בהרת כחצי גריס ובה שתי שעורות". כלומר, רק כאשר חצי הגריס הראשון של הבהרת הופיע קודם בלי שיער, חוששים אנו שמא גם החצי השני קדם לשיער, והרי זה טמא מספק. אך כאשר הספק הוא שמא השיער קדם לכל הבהרת - גם לדעת הרמב"ם הרי זה טהור. ובספק זה היה הדיון במתיבתא דרקייעא, שהכריע בו רבה כאמירת הקב"ה - "טהור". (ח"י חת"ס נדה ט, א ד"ה וטהור. מעשה ורקח כאן)

הלכות טומאת צרעת פרק ב, הלכה ט: סָפֵק שֵׁעַר לְבָן קָדַם סָפֵק הַתְּהַרַת קְרִימָה - הָרִי זֶה טָמֵא. בגמרא (בבא מציעא פ, א) מובא שבשאלה זו, בספק האם הבהרת קדמה לשיער לבן וטמא או השיער קדם לבהרת וטהור, נחלקו במתיבתא דרקייעא: הקב"ה אמר טהור וחכמי המתיבתא אמרו טמא. שאלו את רבה בר נחמני, והיה זה בעת יציאת נשמתו מהגוף, ואמר "טהור, טהור". ושואל ה"כסף משנה": מדוע אם כן פסק הרמב"ם שבמקרה זה טמא, בניגוד להכרעת רבה בר נחמני? ומבאר: כשם שאין לפסוק הלכה על פי הוראה משמים כי "תורה לא בשמים היא", כך אין לסמוך על הכרעת רבה שנאמרה בעת יציאת נשמתו. ותמה ה'חתם סופר': האם לפי זה כל הלכה הנאמרת על ידי חכם סמוך להסתלקותו אינה הוראה?

יום שישי י"ב כסלו ה'תשע"א

שיער בקרחת ובגבחת

ולכאורה הרמב"ם אינו לומד את שיטתו מדרשה זו, ששיער לבן במקום קרחת לא מטמא ממייעוט הכתוב ("וכי יהיה... נגע לבן אדמדם") אלא מצד הטעם "לפי שאין בהם שיער", וכפי שכתב גם בפירושו המשניות (נגעים פ"ג): "ולא יצויר בכאן שיער לבן לפי שהקרחת והגבחת הוא מקום שאין בו שיער". אך הכסף משנה (שם) מפרש: "וסובר רבינו שהתורה מייעטה מהטעם שכתב". כלומר שזהו אכן טעם הדרשה בתורת כהנים

הלכות טומאת צרעת פרק ה, הלכה ט: הַקְּרַחַת וְהַגְּבַחַת מִטְּמָאוֹת בְּשָׂנֵי סִימְנֵי: בְּמַתְיָהוּ וּבְפִשְׁיֹון... וְלִפִּי שְׂאִין בְּהֵן שֵׁעַר, אִין הַשֵּׁעַר תֵּלְבָן סִימָן טְמָאָה בְּהֵן. בתורת כהנים (בריייתא דר"י פסקא ה) אמרו: "ואיש כי ימרט ראשו, קרח הוא טהור הוא. יכול יהא טהור מכל טומאה? כשהוא אומר - וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם - דבר הלמד מענינו שאינו טהור מכל טומאה אלא מטומאת נתקים בלבד".

– אין השיעור הלבן סימן טומאה בהן: מאחר שבדרך כלל אין בהם שיעור, לכן אפילו במקרה שכן צומח שם שיעור לבן, אין זה סימן טומאה.

ואולי זוהי גם כוונת הרמב"ם בפירושו המשניות: "ולא יצויר בכאן שיעור לבן", אין הכוונה שלא יצויר בכאן המציאות דשיער לבן, אלא שלא יצויר בכאן הסימן טומאה דשיער לבן.

(לקוטי שיעור כ"ז עמ' 95)

שאינה מטמאה בשיער לבן כי אין שם שיעור. מכאן שלפי שיטת הרמב"ם כן שייכת מציאות של שערות שאם לא כן למה יש צורך למעט זאת?

ואמנם הר"ש מסביר את דרשת התורת כהנים, שבדרך כלל לא גדל שם שיעור, אך יש מצבים אצל "בני אדם שהם בעלי קרחה שיש במקומות ב' ושלשה שערות".

לפי זה יש לפרש את דברי הרמב"ם "ולפי שאין בהם שיעור

שבת קודש י"ג כסלו ה'תשע"א

ראיית נגעים בשבת וברגל

רק בדיני ממונות, שמא יבואו לכתוב את הטענות ופסק הדין, אך לא בהוראת איסור והיתר.

ויש לומר כי טעם האיסור הוא משום 'מתקן', כי כשם שאסור לתקן כלי, כך אסור 'לתקן' אדם, כמו שמצאנו בגמרא שמטעם זה אסור לטבול מטומאה בשבת.

ומעתה מובן ההבדל בין חתן ורגל לשבת לגבי ראייה ראשונה:

בחתן וברגל שהאיסור הוא מפני השמחה גם ראייה ראשונה אסורה שמא יטמא והשמחה תתבטל, אך בשבת שהאיסור הוא משום 'מתקן', הרי זה רק בראייה השנייה, שהטהרה לאחר ההסגר מתקנת, אך טהרה בראייה הראשונה אין בה תיקון, שהרי אין בכך כל שינוי ממצבו הקודם.

(משנה אחרונה נגעים פ"א מ"ד)

הלכות טומאת צרעת פרק ט, הלכה ז-ח: חל יום שביעי

שלו להיות בשבת או ביום טוב - מעבירין לאחוריו... חתן שנראה בו נגע - נותנין לו כל שבעת ימי המשחה... וכן רגל נותנין לו כל ימות הרגל.

לגבי שבת, מדובר בראייה שלאחר ההסגר ביום השביעי, ומשמע שהראייה הראשונה כן נעשית בשבת, אך לגבי חתן ורגל נראה שאף הראייה הראשונה אינה נעשית בשבת.

והחילוק מובן לפי הטעם שאין רואים את הנגעים בשבת, בחתן וברגל:

ברגל יש חיוב שמחה – "ושמחת בחגיך", וכן בחתן – "ושמח את אשתו אשר לקח", ואם יטמא יתבטל משמחה, אך בשבת אין חובת שמחה. ויש מפרשים שאין רואים נגעים בשבת מפני האיסור לדון בשבת, אבל יש לדחות כי מצינו איסור זה

המשך מעמוד ז

אור ליום ד', יו"ד כסלו, ה'תשד"מ

ביאור בדרך אפשר

16 האדם בראה, נעלים וחוקים לאין ערוך מדברים שמישיג על ידי דיבור
17 ובכללות שקיבלו הכללים בלבד ללא פרטיהם ורק אחר כך נתפרשו
18 הדברים במשך ארבעים יום וארבעים לילה שלאחר-יזה]
19 לקבל פני משיח צדקנו, והקיצו ורננו שוכני עפר, ובעל
20 הגאולה בתוכם, בארצנו
21 הקדושה ובירושלים עיר
22 הקדש ובהר הקדש
23 ובבית המקדש, במהרה
24 בקמינו ממש.

הנגלה שבעשרת הדברות למדו רק בדבור ובכללות ורק אחר כך נתפרשו הדברים במשך ארבעים יום וארבעים לילה שלאחר-יזה] לקבל פני משיח צדקנו, והקיצו ורננו שוכני עפר, ובעל הגאולה בתוכם, בארצנו הקדושה ובירושלים עיר הקדש ובהר הקדש, במקדש, במהרה בקמינו ממש.

ביאור בדרך אפשר

1 שמעבר לכל הלושים והמסכים בשעת מתן תורה²⁶, כמדבר פמה
2 פעמים שאז (בשעת מתן תורה) היה למוד הנסתר בנגלה
3 הנסתר האלוקי היה בגילוי ולמוד הנגלה בנסתר שהשגת הענינים
4 הגלויים בתורה היתה אצלם למטה לאין ערוך לגבי חזוק ותוקף ההכרה
5 בהשגת הענינים הנסתרים בתורה
6 שראו בצורה גלויה, משום
7 שראו בעיני השכל
8 (באפן של למוד) עד
9 לעינים כפשוטם את
10 (חזיון המרכבה שראה יחזקאל)
11 מעשה המרכבה (הנסתר),
12 מה-שאיין-כן ענין הנגלה
13 שבעשרת הדברות למדו
14 רק בדבור וירוע ותחושת
15 הוודאות ותוקף ההתאמתות אצל

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ז'י"ג כסלו ה'תשע"א

יום ראשון ז' כסלו ה'תשע"א

הלכות פרה אדומה

פרק חמישי

1 א. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים כל
2 זמן עשייתן. שנאמר בשוחט ומשליך עץ ארו: וכבס בגדיו
3 ורחץ בשרו; ונאמר בשורף: והשרף אתה וכבס בגדיו;
4 ונאמר: וכבס האסף את אפר הפרה. מלמד, שכל העוסקין
5 בה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים וטעונין טבילה
6 והערב שמש דין תורה. אבל המשמרה בשעת עשייתה
7 מטמא בגדים מדבריהם, גזרה שמה יזיו בה איברי.

8 ב. כל מקום² שנאמר בתורה בטמאות 'כבס בגדיו' - לא
9 בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד הם טמאים; אלא
10 ללמד, שכל בגד או כלי שיעב בו הטמא הזה בשעת חברו
11 במטמאיו - הרי הן טמאים. אבל אחר שיפרש ממטמאיו
12 אינו מטמא בגדים. כיצד? הנושא את הנבלה - אחד בגד
13 שעליו או כלי שיעב בו כל זמן שהוא נושא הרי הן
14 טמאין, ויהי הן ראשון לטמאה. וכן זה הנושא הרי הוא
15 ראשון. פרש ממטמאיו והשליך את הנבלה - הרי הוא
16 ראשון כמות שהיה, ואם יגע בכלי או בגד - אינו מטמא
17 אותו, שאין וליד טמאה מטמא בליים, כמו שבארנו בתחלת
18 ספר זה. וכן כל פיצא בנבלה. וכן כל העוסקין בפרה, אם
19 נגע בבגד או בכלי בשעת שחיטה או בשעת שרפה - הרי
20 הן טמאין. אבל אחר שיפרש ממעשיה, אף על פי שעדין
21 לא טבל, אם נגע בכלי - אינו מטמאו, מפני שהוא וליד
22 הטמאה³. והפרה עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא בליים⁴
23 שנגעו בו, אלא המתעסק בה בלבד הוא הטמא וטעון
24 טבילה ומטמא בגדים כל זמן שעוסק בה.

25 ג. במה דברים אמורים? בזמן שנשרפת כמזנותה; אבל אם
26 נפסלה - המתעסק בה טהור. ארע פסול בשחיטתה⁵ - אינה

1 מטמאה בגדים. ארע פסול בהנחתה - כל העוסק בה לפני
2 פסולה מטמא בגדים⁶, לאחר פסולה אינו מטמא בגדים.
3 ד. השלים לכנס את אפרה - המתעסק בה אחר כן בחלוק
4 האפר או בהצנעתו וכן הנוגע בו טהור⁷. ולא הפרה בלבד,
5 אלא כל החטאות הנשרפות⁸ מן הפרים ומן השעירים -
6 השורפם מטמא בגדים בשעת שרפתו עד שיעשו אפר.
7 שהרי הוא אומר בפר ושעיר של יום הכפורים: והשרף אתם
8 וכבס. מפי השמועה למדו, שזה בזמן אבי לכל הנשרפים
9 שיהו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר. במה דברים אמורים?
10 בשלא ארע להן פסול ונשרפו כמזנות בבית הדשן¹⁰; אבל
11 אם נפסלו בעזרה - נשרפין שם¹¹ כפסולי המקדשין, ושורפין
12 טהור. וכן המתעסק בהן¹² משיעשו אפר¹³ אינו מטמא
13 בגדים. ואי זהו שורף? זה המסיע בשרפה, כגון המהפך
14 בכשר והמשליך עצים והמהפך באש והחותרה גחלים כרי
15 שתבער האש וכיוצא בהן; אבל המצית האור¹⁴ והמסדר את
16 המערכה - טהור. כף למדו מפי השמועה, שהנושא פרים
17 ושעירים הנשרפין להוציאן לבית הדשן לשרפן - טמא
18 ומטמא בגדים דין תורה כל זמן שהוא עוסק בהולכתו,
19 וטעון טבילה והערב שמש; כמו המשלח את השעיר
20 לעזאזל, שהוא מטמא כל בגד וכל כלי שיעב בו בכלים
21 שעליו כל זמן שמתעסק בשלוחו, שנאמר: והמשלח את
22 השעיר לעזאזל וכבס בגדיו.

23 ה. מאימתי מטמאין בגדים הנושאין פרים ושעירים
24 הנשרפים? משיצאו בהן חוץ לחומת העזרה. נשואם במוטות
25 ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא
26 יצאו - אלו שיצאו מטמאין בגדים, ואלו שעדין לא יצאו אינן
27 מטמאין בגדים עד שיצאו. יצאו וחרו¹⁵ לעזרה - הנושאין
28 בעזרה¹⁶ טהור¹⁷ עד שיצא בהן. היה עומד חוץ לעזרה¹⁸
29 ומושך אותם משם מאחר שחרו¹⁹, הואיל וכבר יצאו לחוץ
30 ויהי זה המושך בחוץ - הרי הוא ספק טמא.
31 ו. ומאימתי מטמא בגדים המשלח את השעיר²⁰? משיצא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 לצורך שריפתה ודינו יהיה כעוסק בפרה. 2 תורת כהנים שמיני פרק ו פרשתא ו: "מנין לעשות שאר כלים כבגדים? תלמוד לומר וטמא". 3 ראשון לטומאה. אדם וכלים הנוגעים באב הטומאה נעשים וליד הטומאה. 4 והוא הדין שאינה מטמאה אוכלים, אלא שכאן המדובר בטומאת אדם וכלים בלבד וסמך על דבריו בהלכה זו. 5 הרי לא נעשה בה כל פעולה כשירה לשם אפר פרה. 6 ואין אנו אומרים הרי פרה זו לא נעשתה כמצוותה ולא תטמא בגדים אפילו לפני פיסולה. וטעמו של דבר, מכיוון שהאדם או הכלים נטמאו, אינם חוזרים לטהרתם בלי טבילה והערב שמש. 7 איסוף האפר הוא המעשה האחרון בעיסוק הפרה. 8 פר ושעיר של יום הכיפורים, פר העלם דבר של צבור ופר כהן משיח ושעירי חטאת של ציבור על עוון עבודה זרה. 9 אחת המידות שהתורה נדרשת בהן ומשמעותה, הדבר שנאמר כאן מחייב גם בכל העניינים הדומים. 10 שמחוץ לחומת ירושלים. 11 אם נפסלו לאחר זריקת דם, ואם נפסלו לפני זריקת שורפים אותם בהר הבית. 12 בפרים ושעירים הנשרפים. 13 ונגמרה מצוותם, שהרי אפרם אינו טעון איסוף כאפר פרה. 14 בעצים. 15 הפרים. 16 באו אנשים אחרים והתחילו לנושאים. 17 ואין אנו אומרים הפרים כבר יצאו ולפיכך הם מטמאים את כל המטפל בהם. וטעמו של דבר, לפי שנאמר (במדבר יט ז), "ורחץ בשרו במים ואחר יבוא אל המחנה", משמע שהוא נמצא מחוץ למחנה, ואלה הלא עודם בעזרה. 18 האנשים האחרים שבאו להוציא שנית את הפרים. 19 הפרים. 20 לעזאזל ביום הכיפורים, ונאמר בו (ויקרא טז כו): ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה.

43 ח. הזולף מים מן המעין בידיו וברגליו ובחריסין ונתן
44 לתוף החבית - פסולין, מפני שלא נתמלאו בכלי. נתן את
45 החבית במים ודחק המים בידיו או ברגליו או בעלי ירקות
46 כדי שיעברו לחבית - הרי אלו פסולין. וכן אם שקעו במים
47 כדי שיגברו המים ויעלו וישפכו לחבית - פסולין. ואם
48 עשה כן בעלי קנים או בעלי אגוז - הרי המים כשרים. זה
49 הכלל: דבר שהוא מקבל טמאה, אם סיע בו המים כדי
50 שימלאו הכלי - המים פסולין; ואם סיע בדבר שאינו מקבל
51 טמאה - כשרים.

52 ט. המפנה המעין לתוף הגת או לתוף הגבא, וחרז ומלא
53 בכלי מאותו הגבא או הגת - פסולים; שְהַרְי צְרִיף שְתִהְיֶה
54 לקיחת המים מן המעין בכלי בתחלה.
55 י. הים הגדול - כמקנה, ואינו כמעין. לפיכך אין ממלאין
56 ממנו לקדוש. וכל הנהרות פסולין לקדוש מהן מי חטאת.
57 ושאר הימים - כמעין.

58 יא. והמים הנגררין משאר הימים, והן הנקראין זוחלין -
59 פסולין. והזוחלין מן המעין - הרי הם כמעין וכשרים.
60 יב. מים המפין והמכזבין - פסולין. ואלו הן המפין:
61 המלוחים או הפושרים. והמכזבים הם המעונות שפעמים
62 מקירים ופעמים חרבין ויבשין. אפלו היו חרבין פעם אחת
63 לשבע שנים - פסולין. אבל אם היו חרבין בשני בצרת או
64 לשנים רבות יתר משבע, או שהיו מימיהן פעמים מרבין
65 ופעמים מועטין ואינן חרבין - הרי אלו כשרים. ומעין
66 היוצא בתחלה - כשר, ואינו צריך לבדק שמה יבוב.
67 יג. מי בצים ומי הירדן ומי הירמוף - פסולין, מפני שהן
68 מי התערובות. ואלו הן מי התערובות: מים כשרים לקדוש
69 שנתערבו במים פסולין - אין ממלאין מתערבת שניהם;
70 אבל מים כשרים שנתערבו במים כשרים, כגון מימי שתי
71 המעונות שנתערבו ונמשכו - ממלאין מהן.

72 יד. המים שנסתנו שנויין מתמת עצמן - כשרין.
73 טו. באר שגפלה לתוכה חרסית או אדמה ונעשו מימיה
74 צכורין - ממלא ממנה ואין צריך להמתין. נפל לתוכה שטף
75 של מימי גשמים - ימתין עד שתצלה.
76 טז. אמת המים הבאה מרחוק, הואיל ותחלתה מן המעין
77 - כשרה למלא ממנה. ובלבד שישמרנה שלא יפסקנה
78 אדם, ונמצא ממלא מן המים שפסקו תחלתן מן המעין,
79 שהן פסולין.

פרק שביעי

80 א. המלאכה פוסלת במים קדם שיתקדשו, ואינה פוסלת
81 בהנאה. ודברים אלו הן דברי קבלה. כיצד? הממלא מים
82 לקדוש ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המלוי, או בשעת
83 הולכת המים שממלא, או בעת שמערה אותן בכלי אל כלי

1 חוץ לחומת ירושלים עד שעת דחיתו לעזאזל²¹. אבל אחר
2 שדחהו, אם נגע²² בכלים ובכגדים - טהורים²³.
3 ז. הנוגע בפרים ובשעירים הנשרפין עצמן, אפלו אחר
4 שיצאו, בין אדם בין כלים, בין אכלין בין משקין²⁴ - הכל
5 טהור. וכן אם נגעו בשעיר המשתלח עצמו בזמן הולכתו
6 - טהורין. שאין אלו מטמאין אלא למתעסק בהן בלבד,
7 שנגאמר: והשרף אתה יבס בגדיו; אבל הנוגע - טהור.

פרק שמי

8 א. המים שנותנין עליו אפר הפרה - אין ממלאין אותן
9 אלא בכלי, ומן המעונות או מן הנהרות המושכין; שנגאמר:
10 ונתן עליו מים חיים אל כלי. ונתינת אפר הפרה על המים
11 שנתמלאו הוא הנקרא קדוש, והמים האלו שנתן עליהן
12 האפר הן הנקראין מי חטאת ומים מקדשין, והם שנקראן
13 הכתוב מי נדה.

14 ב. הכל כשרים למלאת המים, חוץ מחרש שוטה וקטן;
15 והכל כשרין לקדוש, חוץ מחרש שוטה וקטן. ואין ממלאין
16 ואין מקדשין אלא בכלי, ואין מזין אלא מקלי. והמלוי
17 והקדוש כשרין בלילה, אבל אין מזין ואין טובלין אלא
18 ביום. וכל היום כשר להנאה ולטבילה.

19 ג. בכל הכלים ממלאין ומזין ומקדשין, אפלו בכלי גללים
20 וכלי אבנים וכלי אדמה ובספינה. ואחד כלי חרס ואחד כל
21 הכלים. אבל אין ממלאין ואין מקדשין ולא מזין בנדפנות
22 הכלים, ולא בשולי המחץ, ולא במגופת החבית, ולא
23 בחפניו, ולא בביצת התרנגולת, ולא בשקת שבסלע. אבל
24 ביצת היוצרים כשרה, מפני שהיא כלי אדמה.

25 ד. שולי כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם - אין מקדשין בהן
26 עד שישוף אותן ויתקנם ויעשו כלים בפני עצמן. וכן
27 מגופה שהתקינה להיות כלי - מקדשין בה. וביצת הנעמית
28 כשרה לקדוש בה, ואין צריך לומר שפשרה למלאת בה
29 ולהזות ממנה.

30 ה. כלי שחברו בארץ או בסלע, אפלו חברו בסיד -
31 מקדשין בו ומזין ממנו. עשה עטרה של טיט סביב לכלי,
32 והמים שבכלי צפין עד שהלכו לעטרה: אם נטלת העטרה
33 עם הכלי - הרי המים שבתוכה כשרים, שהרי הן בכלי
34 אדמה; ואם לאו - הרי הן כמי שהקיף עטרה של טיט
35 בסלע או על הארץ ומלא אותה מים, שהן פסולין מפני
36 שאינן בכלי.

37 ו. כלי חרס שנקב בכונס משקה - אין ממלאין ומקדשין
38 בו; אבל אם נקב במוציא משקה - מקדשין בו.
39 ז. כלי שנקב מלמטה וסתמו בסמרטוטין - פסול, שהמים
40 שבו אינן על עגול הכלי אלא על הפקק. היה נקוב מן הצד
41 ופקקו - הרי זה כשר למלאת ולקדוש ולהזות ממנו.

לו: קדש לי את אלו - הרי בלן פשרין; שהרי לקדוש אחד
 מלאן, ואף על פי שנמלך עליה לקדשה חמשה קדושין -
 הרי לא קדש הוא אלא אחר קדש לו.
 ו. הרוצה למלאת מים לקדשן מימים אחרים לצרכיו -
 ממלא את של צרכיו תחלה, וקושטן וטוענן לאחוריו, ואחר
 כך ממלא את של חטאת, כדי שלא יתעסק במלאכה אחר
 המלוי, ונותנם לפניו והולך.
 ז. שנים שהיו ממלאין כל אחד ואחד לעצמו והגביהו זה על
 זה ונטל זה לזה קוץ מידו או מגופו בשעת מלואו: אם מלאו
 שניהם לקדוש אחד - המים פשרים; ואם מלאו לקדש כל
 אחד לעצמו - זה שהגביה או הוציא את הקוץ פסל מימיו.
 ח. השואל חבל למלאת בו ומלא, ונטל החבל בידיו
 ומימיו על כתפו, ופגע בפעלים בדרכו ונתן להן את החבל
 כשהוא מהלך - פשרין. ואם יצא מן הדרך כדי להוליך
 החבל לפעלים - פסל את המים.
 ט. מי שהיה ממלא ומשליך החבל שמלא בו על הארץ,
 ואחר שמלא חזר וקבץ על ידו - פסלן. ואם היה דולה
 ומקבץ לתוך ידו - המים פשרים.
 י. הממלא ונותן לחבית עד שימלאנה מים, והצניע את
 החבית שלא תשבר בשעה שהיה ממלא, או שכפאה על
 פיה על מנת לנגבה למלאת בה - פשר, שזה מצד המלוי
 הוא. אבל אם הצניעה או נגבה כדי להוליך בה את הקדוש
 - פסל, שהרי עשה מלאכה שאינה לצד המלוי. וכן
 הממלא ונותן לשקת, ופנה חרסית מן השקת בשעת מלוי:
 אם בשביל שתחזיק מים רבים - פשרים, שהרי זו צד
 המלוי; ואם בשביל שלא יהיו החרסין מעכבין אותו בשעה
 שהוא זולף את המים שמלא בשקת - הרי אלו פסולין.
 יא. הממלא דלי לשותות, ונמלך וחשב עליו למי חטאת:
 אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב - מערה ואינו צריך
 לנגב; ואם משהגיע הדלי למים חשב - מערה וצריך לנגב
 ואחר כך ימלא בו לחטאת. שלשל הדלי ונפסק החבל
 מידו, אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב עליו - מערה
 ואינו צריך לנגב. נמלך והוא עודהו בתוך המים וחשב עליו
 למי חטאת - מערה ואינו צריך לנגב. מים שמלאן למי
 חטאת, ואחר שנתמלא חשב עליהן לשותותן - כשיטה את
 הפלי לשותות פסל המים, אף על פי שלא שטה מהן כלום.

יום שני ח' כסלו ה'תשע"א

פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. מי שהיו מימיו על כתפו ועמד והורה הוראה לאחרים,
 או שדן דין, או שחלצה בפניו או מאנה³, או שהראה
 לאחרים את הדרך⁴, או שהרג⁵ נחש או עקרב, או נטל
 אכלין מן השוק להצניעם - הרי המים פסולין, שהרי

1 - פסלן. לעולם המלאכה פוסלת במים עד שיטיל להן את
 2 האפר. הטיל את האפר ונתקדשו ונעשו מי נדה - אין
 3 המלאכה פוסלת בהן; אלא המוליך המים המתקדשין או
 4 מערה אותן מפלי לכלי והוא עוסק במלאכה אחרת - אין
 5 בכך כלום. וכן מזה מהן בידו אחת והוא עושה מלאכה
 6 בידו האחרת.
 7 ב. השכר פוסל בקדוש ובהנזה, ואינו פוסל במלוי. כיצד?
 8 הנוטל שכרו לקדש מי חטאת או להזות מהן - הרי אותן
 9 המים כמי המערה והאפר כאפר מקלה שאינו כלום. אבל
 10 נוטל הוא שכר למלאת המים או להוליכן. ומקדשין אותן
 11 בחנם, ומזה מהן המזה בחנם. היה המקדש או המזה וקן
 12 שאינו יכול להלך על רגליו, וקא הטמא ובקש ממנו להלך
 13 עמו במקום רחוק לקדש או להזות - הרי זה מרפיבו על
 14 החמור, ונותן שכרו כפועל בטל שבטל מאותה מלאכה
 15 שבטלו ממנה. וכן אם היה כהן, והיה טמא בטמאה
 16 המונעתו מלאכל תרומתו בעת שחלף עמו להזות או לקדש
 17 - הרי זה מאכילו ומשקהו וסכו; ואם בטלו ממלאכה -
 18 נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה. שפל אלו
 19 הדיברים אינן שכר שנסתפר בקדוש או בהנזה, שהרי לא
 20 הרויח כלום ולא נטל אלא פנגד מה שהפסיד.
 21 ג. הממלא באחת ידו ועושה מלאכה בידו האחרת, או
 22 הממלא לו ולאחר, או שמלא לשנים כאחת - שניהן
 23 פסולין; שהמלוי מלאכה, ונמצא כל מלוי משניהם כאלו
 24 עשה עמו מלאכה אחרת. וכבר הודענו, שהמלאכה פוסלת
 25 במלוי, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחרים.
 26 ד. הממלא לאחרים, אפלו מלא אלה חביות זו אחר זו
 27 לאלה בני אדם - בלן פשרים, וכל אחד מהן נוטל המים
 28 שלו ומקדשן. מלא לעצמו חבית אחר חבית: אם נתפנן
 29 לקבץ כל החביות לכלי אחד ולהשליך עליהן את האפר
 30 ומקדשן קדוש אחד - בלן פשרים, שהכל מלוי אחד הוא;
 31 אבל אם נתפנן לקדש כל חבית וחבית בפני עצמה - בלן
 32 פסולין חוץ מן האחרונה; שהראשונה נפסלת במלאכה
 33 שעשה קדם שיקדש, והוא מלוי השניה, וכן השניה נפסלת
 34 במלוי השלישית, ואין כשירה אלא אחרונה.
 35 ה. חמשה שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושים,
 36 כגון שישליך האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו
 37 לצרובן ולקדשן בלן קדוש אחד, או שמלאום לקדשן קדוש
 38 אחד ונמלכו לקדשן חמשה קדושין - בלן פשרין, שהרי לא
 39 נתעסק הממלא במלוי אחר. אבל הצידי שמלא חמש
 40 חביות לקדשן חמשה קדושין, אף על פי שחזר ונמלך
 41 לקדשן קדוש אחד - אין פשר אלא אחרון. מלאן לקדשם
 42 קדוש אחד ונמלך לקדשן חמשה קדושין - אין פשר אלא
 43 זה שקדש בתחלה. וכן אם אמר לאחר: קדש לך את אלו
 44 - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר

(1) בענייני איסור והיתור. (2) השתתף כדין בסידור החליצה. (3) קטנה יתומה שהשיאיה אמה ואחיה יכולה למאן ולומר בפני עדים אינני רוצה בבעלי זה והנישואין בטלים. (4) עד כאן המדובר בעמד, אבל אם עשה אחת מאלה אגב הילוכו - המים כשרים. (5) אפילו אגב הילוך וכן מתפרש הדין הבא "נטל אוכלים להצניעם". מפני ששני אלה הם מלאכה ממש פוסלים אפילו לא עמד.

25 ואם לתברו קדש - המים פשרים, שאין זה פוסל מימיו של
 26 תברו²¹ במלאכה שעשה; שאין המלאכה פוסלת בקדוש²²
 27 אלא במים, והוא²³ שיהיה העושה השומר או הבעלים.
 28 ד. המקדש לעצמו ולאחר כאחת - שלו פסול, שהרי נפסלו
 29 המים של עצמו²⁴ בעסק שנתעסק בקדוש תברו. אבל אם
 30 קדש לשנים כאחת - שניהם פשרין, שאין מלאכתו פוסלת
 31 מי אחרים.
 32 ה. הממלא לעצמו בשתי ידיו²⁵ כאחת: בקדוש אחד -
 33 פסול, בשני קדושים - פשר²⁶. קדש לעצמו בשתי ידיו
 34 כאחת: בקדוש אחד²⁷ - פשרים²⁸, בשני קדושים²⁹ -
 35 פסולין³⁰. מלא וקדש בשתי ידיו כאחת לעצמו³¹ - שניהן
 36 פסולין³². מלא לאחר בשתי ידיו כאחת: בקדוש אחד -
 37 פשר, בשני קדושים - פסולין³³. קדש לאחר בשתי ידיו
 38 כאחת, בין בקדוש אחד בין בשני קדושים - שניהן
 39 פשרים³⁴. מלא וקדש בשתי ידיו כאחת לאחר - המלוי
 40 פסול³⁵, והקדוש פשר³⁶. זה הכלל: כל מלוי שעשה עמו
 41 מלאכה, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחר - פסול וכל
 42 מים שנתמלאו פהלכתן ועשה מלאכה קדם שיתן את
 43 האפר: אם היו המים שלו - הרי הן פסולין, ואם היו של
 44 אחר - פשרין. וכל דבר שבידו³⁷ ועשה מלאכה, בין שיש
 45 שם שומר שאינו עושה מלאכה בין שאין [שם] שומר -
 46 פסול³⁸; ודבר שאינו בידו ועשה מלאכה: אם יש [שם]
 47 שומר - לא פסול³⁹, אם אין שם שומר - פסול⁴⁰.
 48 ו. האומר לתברו: קדש לי ואקדש לך, וקדשו זה לזה -

1 נתעסק בדבר אחר קדם שיתן האפר על המים. אבל אם
 2 נטל האכלין לאכלן ואכלן כשהוא מהלך, או שהרג נחש
 3 או עקרב המעפבין אותו⁶ - הרי המים פשרים, שזה מצרף
 4 הולכת המים⁷. זה הכלל: כל דבר שהוא משום מלאכה
 5 שעשהו קדם מתן האפר, בין עמד בין לא עמד - פסול;
 6 ודבר שאינו משום מלאכה: אם לא עמד - פשרים, ואם
 7 עמד - פסול. הנה מהלך במים ופרץ בשעת הלוכו מקום
 8 שילך בו, אף על פי שפרץ על מנת לגדר⁸ - פשרים⁹; ואם
 9 גדר קדם שיתן האפר - פסולין¹⁰. וכן אם קצה¹¹ פרות
 10 לאכל, אף על פי שכונתו להקצות¹² את השאר¹³ - פשרין;
 11 ואם הקצה קדם מתן האפר - פסול¹⁴.
 12 ב. הנה אוכל בשעת הולכת המים והותר, וזרק מה
 13 שהותר לתחת התאנה או לתחת המקצה¹⁵: אם נתכונן שלא
 14 יאבדו הפרות - הרי המים פסולין, שהרי עשה מלאכה;
 15 ואם זרקן לפי שאין לו צרף בהן - הרי המים פשרין.
 16 הממלא מים לקדשן ומסרן לאחר לשמן, ועשו הבעלים
 17 מלאכה - לא נפסלו המים, שהרי מסרן לשומר; ואם עשה
 18 השומר מלאכה - פסול, שהרי הן ברשותו והוא נכנס תחת
 19 הבעלים. היו שנים שומרין את המים ועשה אחד מהן
 20 מלאכה - המים פשרים, שהרי השני משמר; חזר הראשון¹⁶
 21 לשמר¹⁷ ועמד השני ועשה מלאכה - המים פשרים¹⁸, עד
 22 שיעשו כל השומרין מלאכה כאחת¹⁹.
 23 ג. המקדש כאחת ידו ועשה מלאכה בשניה: אם לעצמו
 24 קדש - פסול, שהרי עשה מלאכה קדם מתן אפר במים²⁰;

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(6 אינו יכול להמשיך בדרכו מפני הסכנה. (7 נראה שרבינו מכשיר בנחש ועקרב המעכבים אותו אפילו עמד. (8 כשיחזור בלי מי חטאת. (9 הפירצה היא לצורך הולכת המים ואינה פוסלת אף על פי שהיא מלאכה, ואפילו אם לא נתנו לו לפרוץ בלי התחייבות לגדור אחר כך את הפירצה. (10 אף על פי שלא הוסיף על מה שהיה לפני שפרץ, הרי היא מלאכה שלא לצורך המים (מהר"ם מרוטנברג בפירושו למשנה). (11 קצץ. (12 לקצוץ ויש מפרשים לטטוח לייבוש. (13 את הפירות שנשארו על העץ ובעל הפירות אינו נותן לו לאכול אם לא יתחייב להקצות אותם אחר כך. (14 שמלאכה זו אינה לצורך האכילה ממש. (15 מחצלת שיש לה לבזבז ונותנים בה תאנים לייבושן. (16 אחר שעשה מלאכה. (17 בעשיית מלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה ולפיכך אומר רבינו "חזר לשמור". (18 אף על פי ששניהם עשו מלאכה בשעת שמירה. (19 אבל אם כל אחד עשה מלאכה בשעה אחרת - המים כשרים שהרי לא נפסקה השמירה. (20 שהרי בשעה שלקח האפר לידו התחיל לעשות מלאכה. [והר"ם מפרש הטעם, שמא קדמה המלאכה]. (21 חבירו לא מסר לו כל פעולה במילוי המים אלא בקידוש, ומלאכה פוסלת רק במילוי עד נתינת האפר. (22 ולפיכך אף על פי שנמסרה לו פעולה בקידוש, אין מלאכתו פוסלת. (23 בתנאי. ובכן, מלאכה פוסלת רק אם קיימים שני התנאים האמורים: א. אם נעשתה לפני נתינת האפר על המים; ב. עשו את המלאכה הבעלים או מי שנמסרה לו השמירה על המים. (24 לפני נתינת האפר. (25 שתי חביות. (26 הכסף משנה גורס: "בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסול" ומפרש, בקידוש אחד - כשנתכוון לקבץ כל המים לכלי אחד ולקדשם - כשר, שהרי אפילו מילא בזה אחר זה - כשרים (כלמעלה פרק ז הלכה ד), אבל בשני קידושין - לקדש כל חבית בפני עצמה - שניהם פסולים, מפני שמילוי שני פוסל את הראשון ואין אנו יודעים איזו חבית קדמה. (27 הטיל אפר בשתי ידיו לחבית אחת. (28 מפני שקידוש אחד הוא ואפילו קדמה יד אחת לשנייה אין בכך כלום, כאילו הטיל בידו אחת קימעה קימעה. (29 הטיל אפר לשתי חביות כאחת. (30 שקידוש הראשון פוסל את המים שבחבית השנייה ואין אנו יודעים איזו ראשונה. [נתבאר כבר (פרק ז הלכה ה), שלעצמו פוסל הקידוש את המילוי]. (31 מילא חבית וקידש חבית שמילאה קודם. (32 שמא קדם מילוי השנייה לקידוש הראשונה ונפסלה הראשונה על ידי מילוי השנייה והשנייה נפסלה על ידי קידוש הראשונה. (33 במילוי אין הבדל בין לעצמו ובין לאחרים, שמלאכת הממלא פוסלת אפילו לאחרים, כמו שנתבאר למעלה. (34 כמו קידש לשניים כאחת בהלכה ד. (35 שמא קדם לו הקידוש. (36 שאפילו קדם המילוי לקידוש, לא נפסל כמו שנתבאר בהלכה ג. (37 אף על פי שאינו שלו אלא חבירו מסר לו. (38 פיסול המלאכה אינו תלוי בהיסח הדעת משמירת המים אלא פיסול בפני עצמו הוא (ודעת הראב"ד שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת). (39 מלאכה אינה פוסלת בשל אחרים, והיסח הדעת אין כאן שהרי יש שומר אחר. (40 בשעת עשיית המלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה.

- 1 הראשון כשר, והשני פסול, שהרי קדש בשכר⁴¹. אמר לו:
- 2 מלא לי ואמלא לך, ומלאו זה לזה - הראשון פסול, הואיל
- 3 וכוונתו שימלא לו חבירו חלף מלוי זה, הרי זה כממלא לו
- 4 ולאחר⁴² שהן פסולין⁴³; והשני כשר, שהמלוי בשכר מתר,
- 5 והרי לא עשה מלאכה אחר שמלא, ואין בכונתו מלוי
- 6 אחר⁴⁴.
- 7 ז. האומר לחבירו: קדש לי ואמלא לך - שגיהן כשרין;
- 8 שהמלאכה אינה פוסלת הקדוש⁴⁵, והמלוי בשכר מתר.
- 9 מלא לי ואקדש לך - שגיהן פסולין. זה שמלא בתחלה
- 10 פסול - שהרי הוא כממלא ומקדש כאחת⁴⁶, ופסל המים
- 11 במלאכה; וזה שקדש באחרונה פסול - שהרי קדש בשכר,
- 12 וכאלו החזיר חוב ששעליו.
- 13 ח. ההולך לקדש - הרי זה נוטל את המפתח ופותח
- 14 להוציא האפר, ונוטל קרדם אם צריך לחפר בו אפר הפרה,
- 15 ונוטל סלם ומוליך ממקום למקום להביא האפר, וכשר⁴⁷.
- 16 ואם משנטל האפר לקדש בו פסה הכלי שהיה בו האפר
- 17 או שהגיה⁴⁸ את הדלת או שזקף את הכלי⁴⁹ בארץ קדם
- 18 שישלך האפר למים - פסל המים⁵⁰; אבל האפר כשר
- 19 לקדש בו מים אחרים. וזקף את הכלי שיש בו האפר בידו
- 20 כדי שלא יתפזר⁵¹ - כשרים, מפני שאי אפשר; שהרי אם
- 21 הניחו בארץ - פסל, ואם פסחו - פסול⁵². נטל את האפר
- 22 ורצה שהוא מרבה והחזיר ממנו⁵³ - כשר⁵⁴. נתן האפר על
- 23 המים ורצה שהוא מרבה ונטל ממנו לקדש מים אחרים -
- 24 כשר⁵⁵. קרסם⁵⁶ עלה זית לתות בו האפר⁵⁷: אם בשביל
- 25 שלא יחזיק אפר הרבה⁵⁸ - פסול⁵⁹, ואם בשביל שיכנס
- 26 האפר בכלי⁶⁰ - כשר⁶¹.
- 27 **פרק תשיעי**
- 28 א. כיצד מקדשין את המים באפר הפרה? נותן את המים
- 29 שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים
- 30 כדי שיהיה על פני המים, אף על פי שהיא חבית גדולה
- 31 מלאה מים, ומערב הכל. ואם נתן האפר תחלה ואחר כך

41 ונתבאר למעלה (פרק ז הלכה ב) שקידוש בשכר - פסול. והקידוש הראשון כשר מפני שבשעה שקידש לא קיבל כלום בשכרו וגם לא יקבל כל שכר, שהרי הקידוש השני יהיה פסול. 42) בבית אחת. 43) כלמעלה פרק ז הלכה ג, מפני שכל מילוי הוא מלאכה לגבי מילוי שני. וגם כאן רואים את מחשבתו למילוי שני כמלאכה. 44) הוא מתכווין רק למלא לחבירו אבל על מילוי בשביל עצמו אינו חושב כלל, שהרי מימיו כבר נתמלאו. והמדובר, כשקידש את מימיו לפני שהוא ממלא לחבירו, שאם לא קידשם עדיין, גם מימיו נפסלו, מפני שמילא לחבירו לפני נתינת האפר במים שלו. 45) כמבואר למעלה הלכה ג, ולפיכך אין מחשבת המילוי פוסלת את הקידוש. וההבטחה למלא בשבילו אינה נחשבת כשכר, מפני שהמקדש אינו סומך עליה, שהרי אם זה יקיימה יפסול את מימיו שנתקדשו. 46) מחשבת הקידוש כקידוש, כמו במלא לי ואמלא לך. 47) שכל אלה הם לצורך הקידוש. 48) סגר. 49) שנטל ממנו את האפר. 50) כל אלה הם לצורך האפר ולא בשביל קידוש זה ואם כן עשה מלאכה לפני נתינת האפר על המים. 51) כשהוא שופך את האפר על המים הוא מטה את הכלי שהאפר בו (במשנה: שפופרת) ואם לא יזקפנו יתפזר האפר שבו. 52) המשך הנימוק למה שאמר: "אי אפשר". הדין עצמו, שאם כיסוהו פסול, נאמר כבר למעלה. 53) לפני נתינתו על המים. 54) שהחזרת האפר לשפופרת אינה מלאכה (כסף משנה בשם הר"ש). 55) מפני שמלאכה אינה פוסלת אחר נתינת האפר על המים. 56) קטף (ויש מפרשים: חתך והתאימו לשפופרת). 57) עשהו כעין מרוב והכניסו לשפופרת, כדי שהאפר יעבור על פניו. 58) שלא יפול הרבה אפר לתוך המים. 59) שהרי מלאכה זו אינה לצורך קידוש זה, אלא לקמץ אפר. 60) כשיטה את השפופרת שהאפר בה, לא יתפזר האפר חוץ לכלי שהמים בו, אלא יפול לתוכו. 61) מעשה זה הוא לצורך הקידוש.

- 1 צָרִיף כְּפֻנָה, אֵלָא מְזִין עַל הָאָדָם לְדַעְתּוֹ וְשִׁלָּא לְדַעְתּוֹ.
 2 הַמְתַּכְּפֵן לְהִזוֹת לְפָנָיו וְהִזָּה לְאַחֲרָיו, לְאַחֲרָיו וְהִזָּה לְפָנָיו
 3 - הִזָּתוֹ פְּסוּלָה. נִתְּכֵן לְהִזוֹת לְפָנָיו וְהִזָּה לְצַדִּיךְ שֶׁל פָּנָיו
 4 - הִזָּתוֹ כְּשֶׁרָה.
 5 ח. הַמְזָה אֵינוֹ צָרִיף טְבִילָה לְכָל הִזָּה, אֵלָא טוֹבֵל אֶת
 6 הָאֲזוֹב וּמְזָה הִזָּה אַחַר הִזָּה עַד שִׁיִּגְמְרוּ הַמַּיִם. וּמְזָה הִזָּה
 7 אַחַת עַל פְּמָה בְּנֵי אָדָם אוֹ עַל פְּמָה בָּלִים כְּאַחַת, אֶפְלוּ
 8 מְאָה. כֹּל שֶׁנִּגַּע בּוֹ מִן הַמַּיִם כֹּל שֶׁהוּא - טְהוֹר, וְהוּא
 9 שִׁיתְּכֵן הַמְזָה הַזֹּאת עָלָיו. טְבֵל אֶת הָאֲזוֹב וְנִתְּכֵן לְהִזוֹת
 10 עַל דָּבָר שֶׁמִּקְבֵּל טְמָאָה אוֹ עַל הָאָדָם, וְהִזָּה מֵאֲחַת טְבִילָה
 11 עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִקְבֵּל טְמָאָה אוֹ עַל הַבְּהֵמָה, אִם נִשְׁאָרוּ
 12 מַיִם בְּאֲזוֹב - אֵינוֹ צָרִיף לְחֹזֵר וְלִהְטְבִיל, אֵלָא מְזָה מִן
 13 הַשָּׂאָר עַל הָאָדָם אוֹ עַל הַכֹּלִים הַטְּמָאִים, שֶׁהָרִי תַחֲלַת
 14 טְבִילָתוֹ כְּשֶׁרָה הִזָּה. אֲכַל אִם טְבֵל אֶת הָאֲזוֹב לְהִזוֹת עַל
 15 דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִקְבֵּל טְמָאָה אוֹ עַל הַבְּהֵמָה, וְהִזָּה עַל הָאָדָם
 16 אוֹ עַל הַכֹּלִי הַטְּמָא - הִזָּתוֹ פְּסוּלָה, עַד שִׁיִּחְזֹר וְיִטְבֵּל פַּעַם
 17 שֵׁנִיָּה וְיִתְּכֵן לְהִזוֹת עַל הָאָדָם אוֹ עַל דָּבָר הַמִּקְבֵּל טְמָאָה.
 18 ט. הַטְּבִיל אֶת הָאֲזוֹב וְנִתְּכֵן לְהִזוֹת עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִקְבֵּל
 19 טְמָאָה - הַמַּיִם הַמְּנַטְפִים כְּשֶׁרִין. לְפִיכָּךְ, אִם נִטְפּוּ בְּכֹלִי
 20 וְחֹזֵר וְהִטְבִּיל בְּהֵן אֶת הָאֲזוֹב כְּכֻנָּה לְהִזוֹת עַל דָּבָר הַמִּקְבֵּל
 21 טְמָאָה - הִזָּתוֹ כְּשֶׁרָה.
 22 י. מִי חֲטָאת שֶׁנִּתְּמַעְטוּ - טוֹבֵל בְּהֵן אֶפְלוּ רָאשֵׁי גִבְעוּלִין
 23 וּמְזָה, וּבְלֵבֵד שִׁלָּא יִסְגֵּן. צְלוּחִית שֶׁפִּיָּה צַר - טוֹבֵל וּמַעְלָה
 24 כְּדָרְכוֹ וּמְזָה, וְאֵינוֹ צָרִיף לְהִזָּהָר שֶׁמָּא יִגַּע בְּצַדִּי הַכֹּלִי בַּפַּעַם
 25 שֵׁנִיָּה.
 26 **יום שלישי ט' כסלו ה'תשע"א**
 27 **פָּרָק אַחַד עָשָׂר**
 28 **א. פִּיצַד מְטַהְרִים טְמָא מֵת בְּמֵי נְדָה? לֹקַחַת אָדָם טְהוֹר**

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) בספרי חוקת פיסקא קבח למדו זה בגזירה שווה מפסח מצרים שכתוב בו (שמות יב, כב) "ולקחתם אגודת אוזוב", ואין אגודה פחות משלושה. (2) בדים עם השורש שלהם. (3) שלא יצאו כמה בדים משורש אחד ואם יש יותר מפרידים וכולם כשירים (רבינו בפירושו למשנה ח שם אמר שגבעול הוא פרח לפני שייפתח, אולם כאן אי אפשר לפרש כך, וראה שם משנה ט). (4) לא התכוון לומר שהטמא צריך לטבול ביום ולא בלילה, שהרי המשנה (פרה שם) אומרת בפירושו: "אבל הוא עצמו טובל בלילה" וכן כותב רבינו בהלכה הבאה, אלא מבאר, כיצד אפשר למהר את הטהרה (כסף משנה למעלה פרק ו הלכה ב). (5) פירוש, המים של ההזאה הפסולה מטמאים. (6) לקמן פרק ט"ו הלכה א, שמי חטאת מטמאים כל זמן שלא נעשה מצוותם, פירוש, שלא הוזהו על הטמא כהלכתם. (7) למעלה כתב דין זה בהזאה וכאן מוסיף ומשמיענו שגם בטבילה כך הדין. (8) ואומר שהיום יום שלישי לטומאתו. (9) הזאה ראשונה ואחר ארבעה ימים מזים עליו או על כליו הזאה שנייה. (10) רבינו בפירושו למשנה פרה פרק יב, משנה יא מוסר מקור דינים אלה בספרי חוקת פיסקא קכט, ויש שם כמה גירסאות, ורבינו גורס: אין לי אלא ליום שביעי, שמיני, תשיעי ועשירי מניין (פירוש אם לא היזה בשביעי לטומאתו אלא בשמיני, בתשיעי או בעשירי, מניין שהוא טהור)? תלמוד לומר "וחטאו" - מכל מקום (בכל אופן אפילו לא בשביעי). והספרי ממשיך: שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא, תלמוד לומר "וחטאו" ואחר כך "וכבש בגדיו ורחץ במים". ומפרש שם רבינו שדרשה אחרונה זו נאמרה רק כשהיזה בשביעי, אבל אם היזה בשמיני או תשיעי רשאי הוא לטבול קודם ההזאה, ונימוקו, מפני שהכתוב שעליו מסתמך לימוד הספרי מדבר בהזאה בשביעי. ולפיכך פסק למעלה בהלכה א, בהזאת שביעי; "ואחר שיזה עליו ביום השביעי טובל וכו'" ובהלכה זו בשהה כמה ימים כותב: "ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין לאחר טבילה". (11) והוא טבול יום עד שקיעת החמה של יום מחר. (12) ואינו צריך טבילה שנייה. ומכל שכן כשטבל לפני שקיעת החמה ונגמרה טהרת הטבילה. (13) ספרי זוטא חוקת יט ובברייתא ובזבחים צג, א אמרו: "נדה מזין עליה". ונראה שדין זה אינו שנוי במחלוקת (כסף משנה). (14) שם: "מלו וטבלו ועשו פסחיהם בטהרה".

- 1 ד. מצות אֶזֶב¹⁵ - שְׁלֹשָׁה קִלְחִין, וְכָל קֶלֶחַ קֶלֶחַ גִּבְעוּל
  - 2 אֶחָד. נִמְצָאוּ שְׁלֹשָׁה גִבְעוּלִין. וּשְׁיָרֵי שְׁנַיִם¹⁶. אוֹ אִם לֶקַח¹⁷
  - 3 שְׁנַיִם בִּתְחִלָּה וְאֶגְדָן - בְּשָׂר. נִתְפָּרְדוּ הַגִּבְעוּלִין וְנִשְׂרוּ
  - 4 הָעֵלִין, אֶפְלוּ לֹא נִשְׂאָר מִכָּל גִּבְעוּל מִהֶם אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא -
  - 5 בָּשָׂר; וְשְׂיָרֵי הָאֶזֶב בְּכָל שֶׁהוּא¹⁸. קֶלֶחַ שְׂיֵישׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה
  - 6 בְּדִין¹⁹ - מִפְּסָקוֹ²⁰ וְאַחַר כֵּן אוֹגֵד שְׁלֶשֶׁתִּן; שְׂמֵצוֹתוֹ לַהֲיֹת
  - 7 אֶגְדָּה²¹, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא נִתְפָּרַשׁ בִּתְרוּהָ שְׂיִהָיָה אֶגְדָּה. פֶּסְקוֹ
  - 8 וְלֹא אֶגְדּוֹ אוֹ שְׂאָגְדּוֹ וְלֹא פֶסְקוֹ אוֹ שְׂלֵא פֶסְקוֹ וְלֹא אֶגְדּוֹ
  - 9 וְהִזָּה בּוֹ - בָּשָׂר. הָאֶזֶב הֵקְצָר²² - אוֹגְדּוֹ²³ בַּחוּט עַל הַכּוֹשֵׁט²⁴
  - 10 וְכִיוּצֵא בּוֹ, וְטוֹבֵל²⁵ בְּמֵיִם וּמַעֲלָה, וְאוֹחֵז בְּאֶזֶב וּמַזְהָ²⁶.
  - 11 נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם מִן הַחוּט²⁷ הִזָּה אוֹ מִן הַכּוֹשֵׁט²⁸ אוֹ מִן
  - 12 הַגִּבְעוּל²⁹ - הַנְּצַאתוֹ פְּסוּלָה³⁰.
  - 13 ה. אֵין מִזִּין לֹא בִּיּוֹנְקוֹת הָאֶזֶב וְלֹא בִּתְמִירוֹת³¹, אֶלָּא
  - 14 בַּגִּבְעוּלִין. אֵלוֹ הֵן הַיּוֹנְקוֹת? גִּבְעוּלִין שְׂלֵא גְמַלְיָה³². וְמִי
  - 15 שֶׁהִזָּה עָלָיו בִּיּוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - פְּטוּר³³. וְמֵאִמְתִּי מִזִּין
  - 16 בְּאֶזֶב? מְשִׁינָן³⁴. וְאֶזֶב שֶׁהִזָּה בּוֹ מִי נִדָּה - בָּשָׂר לְטַהַר בּוֹ
  - 17 אֶת הַמְצָרַע. כָּל אֶזֶב שְׂיֵישׁ לוֹ שֵׁם לוֹיִם³⁵ - פְּסוּל. וְהָאֶזֶב
  - 18 שְׂקוּרִין אוֹתוֹ אֶזֶב בִּיחֻד³⁶ - הוּא הַבָּשָׂר, וְהוּא הָאֶזֶב
  - 19 שְׂאוּקְלִין אוֹתוֹ בְּעֵלֵי בָתֵּימִ; אֶבֶל זֶה שְׂקוּרִין אוֹתוֹ אֶזֶב יָנַן
  - 20 וְאֶזֶב פְּחִלִּית וְאֶזֶב מְדַבְרֵי - פְּסוּל.
  - 21 ו. אֶזֶב שֶׁל אֶשְׂרָה³⁷ וְשֶׁל עֵיר הַנִּדְחָת וְשֶׁל עֲבוּדָה זְרָה וְשֶׁל
  - 22 תְּרוּמָה טְמֵאָה³⁸ - פְּסוּלָה³⁹. שֶׁל תְּרוּמָה טַהוֹרָה - לֹא יִזְהָ⁴⁰,
  - 23 וְאִם הִזָּה - בָּשָׂר.
- 30 **פָּרֵק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי**
- 31 א. אָדָם שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְהִזָּה עָלָיו - בֵּינָן שֶׁנִּנְעַע כָּל שֶׁהוּא
  - 32 מְמִי הַנִּדָּה בְּכָל מְקוֹם מְעוֹר בְּשָׂרוֹ שֶׁל טְמֵא עֲלָתָה לוֹ הִזָּה.
  - 33 אֶפְלוּ נִפְלָה הַנְּצָאָה עַל רֹאשׁ אֶצְבְּעוֹ אוֹ עַל רֹאשׁ שְׂפִתּוֹ.
  - 34 אֶבֶל אִם נִנְעָה בְּלִשׁוֹנוֹ - אֵינָה כְּלוּם; אֵף עַל פִּי שֶׁהֲלַשׁוֹן
  - 35 כְּאֵיבָרִים שֶׁבִגְלוֹי לְעַנְיָן טְמֵאָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ, אֵינָן כְּאֵיבָרִים
  - 36 שֶׁבִגְלוֹי לְעַנְיָן הַנְּצָאָה וְטְבִילָה. וְכֵן כְּלֵי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְהִזָּה
  - 37 עָלָיו - בֵּינָן שֶׁהִגְיַע לְגוּפוֹ שֶׁל כְּלֵי כָּל שֶׁהוּא מְמִי הַנִּדָּה
  - 38 עֲלָתָה לוֹ הַנְּצָאָה.
  - 39 ב. שְׁנֵי בָּלִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי אָדָם שֶׁנִּתְחַפְּנוּ לַהֲיֹת עַל שְׁנֵיהֶן
  - 40 כְּאֶחָד וְהִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן, וְנִטְפוּ הַמַּיִם מֵעַל הָרֵאשׁוֹן עַל
  - 41 הַשְּׁנֵי - הָרִי הַשְּׁנַיִן בְּטְמֵאָתוֹ עַד שֶׁיִּפְּלוּ עָלָיו הַמַּיִם מֵהִזָּת
  - 42 הַמַּזְהָ, לֹא מִן הַתְּמַצִּית. הִזָּה עַל שְׁנֵי בָּלִים וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם
  - 43 הִזָּה עַל שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד אוֹ מִחֻבְרוֹ נִמְצָה עָלָיו - הִזָּתוֹ פְּסוּלָה.
  - 44 ג. מִחֻט שֶׁנִּתְוַנָּה עַל הַחֲרָשׁ וְהִזָּה עָלָיָה, סֶפֶק עַל הַמִּחֻט
  - 45 הִזָּה סֶפֶק מִן הַחֲרָשׁ נִמְצָה עָלָיָה - הִזָּתוֹ פְּסוּלָה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(15) תחילת הלכה זו נאמרה כבר למעלה ונכפלה כאן כהקדמה קצרה לדינים הבאים אחריה. (16) אם לקח שלושה ואגדם ונאכד אחד מהם מותר להזות בהם לכתחילה. (17) מצווה מן המובחר לקחת שלושה קלחים ואם לקח רק שניים ואגדם מותר להזות לכתחילה. בסוכה יג, א אמרו "לרבנן שלושה למצוה" אבל לא לעכב ופסק רבינו כרבנן. [בברייתא שם אמרו חכמים שאם נשתייר אחד גם כן כשר ומדברי רבינו כאן משמע שרק שניים כשרים, ונראה שפסק בזה כרבי יוסי מפני שבמשנתנו אין חולק עליו]. (18) לפני כן המדובר בשיירי מספר הבדים ופסק רבינו שצריך שניים וכאן המדובר בשיריים של כל בד ובד עצמו, ודבר זה התכוון להדגיש בסימונו זה. (19) נראה שרבינו גורס כך במשנה ומפרש, ששלושה בדים יוצאים משורש אחד. בספרי שלפנינו כתוב: איזוב שיש בו שלושה קלחים. (20) מפריד את שלושת הבדים. (21) למעלה (הלכה א בהערה הראשונה) הובאו דברי הספרי חוקת פיסקא קכח, שלמדנו בגזירה שווה מפסח מצרים שמצוותו בשלושה בדים ומגזירה שווה זו עצמה נלמד שמצוה לאגדם. (22) וכשיאחזנו בידו לא יגיע למי החטאת. (23) קושרו. (24) פלך. (25) כשהוא אוחו בכוש. (26) שצריך להזות באיזוב עצמו ולא להניעו על ידי דבר אחר. (27) שאגד בו את בדי האיזוב. (28) שקשרו בו. (29) והזאתו כשירה. (30) מפני שהוא ורדאי טמא ואין ספק הזאה מוציאה אותו מידי טומאתו הוודאית. (31) כיון שבו זרע האיזוב (רבינו בפירושו למשנה). (32) רכים מאוד, במשנה מפרש רבינו: "הוא אשר בארץ". (33) בשוגג מחטאת ובמזיד ממלקות אם התרו בו למלקות, מפני שגם יונקות איזוב שם, וכשרים מן התורה, ומדברנן לא יצא בהזאה זו וצריך הזאה שנייה. ואם הזה בתמרות חייב. פסק כתנא קמא שם. (34) יוציא ניצה (כיון קטן שהפרח טמון בו לפני פיתוחו). (35) שם נוסף המלווה את השם "איזוב". (36) בלי תוספת. (37) אילן ונטעים אחרים שניטעו לשם אליל. כיוצא בזה שנינו בסוכה כט, ב, גבי לולב ופירושו בגמרא (שם לא, ב) שהמדובר באשירה דמשה (שבזמן משה) שהתורה אמרה (דברים יב, ג): "ואשריהם תשפון באש" ולפיכך "כתותי מיכתת שיעוריה" (כתותו וטחון הוא ואין בו שיעור) ולולב צריך שיעור. אבל האשירות שניטעו אחרי כיבוש הארץ אינן טעונות שריפה וכשירות בדיעבד אף על פי שהן אסורות בהנאה, ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" (המצוות חובה הן ולא הנאה). ונראה, שגם התוספתא כאן מתכוונת לאשירה שבזמן משה ופסול מפני שאיזוב צריך שיעור (הר"ש בפירושו למשנה פרק י"א ז). (38) שם. איזוב שלקטו לאכילה חייב בתרומה ומעשרות. (39) אפילו אם הוא פחות מכביצה ואינו מטמא את מי החטאת (ראה לקמן פרק י"ב הלכה ו). והעם, מפני שאמרה תורה (במדבר יט, יא) "והזה הטהור על הטמא" למדנו שכל העיסוק בהזאה צריך להיות בטהרה (הרא"ש בפירושו למשנתנו). (40) כיוצא בזה שנינו בסוכה לד, ב גבי אתרוג של תרומה ופירושו שם בגמרא (לה, ב) מפני שמפסידה או מפני שמכשירה לקבל טומאה. (41) איזוב שלא נלקט בכוונה לאוכלו אינו מקבל טומאה, מפני שאינו מיוחד למאכל אדם ואף על פי שיש אנשים שאוכלים אותו, אבל דבר שהוא מיוחד למאכל אדם, אפילו אם לקטו להסקה - מקבל טומאה. (42) אפילו טמאים ממש. (43) כדי שלא תתערבנה טיפות המשקים במי החטאת. (44) שהרי אינו מקבל טומאה. (45) מחשבתו עושה אותו אוכל וראוי לקבל טומאה כשיוכשר באחד משבעת המשקים. (46) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (47) בנגיעתו במשקים שלא נטהרו לחטאת ועל ידי אותם המשקים עצמם הוכשר לקבל טומאה, וההכשר והטומאה באים כאחת. (48) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (49) רק מחשבת אכילה עושה אותו כאוכל.

1 ולהזאה. המלכין של מטות - אינו חבור לא לטמאה ולא
2 להזאה.
3 **יב.** כל ידות הפלים הקדוחות, כגון נצב הספין וכיוצא בו,
4 שהנצב נקיב והפרזל נכנס בו - חבור לטמאה ולהזאה.
5 אבל הידות החרוקות, כגון עץ התנית, שהעץ נכנס בפרזל
6 - אינו חבור להזאה.

פרק שלשה עשר

7 **א.** מעלות יתרות עשו בטהרת החטאת: שהאדם שהור,
8 אפלו טבל לקדש ועומד ומשמש על גבי המזבח, אינו
9 טהור לחטאת ולא לשרפת הפרה ולא למלוי המים ולא
10 לקדשן ולא להזות עד שיטבל לשם חטאת ואחר כך יהיה
11 טהור לחטאת. וכן הפלים, אפלו מזרק שבצורה, אינו טהור
12 לחטאת עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן כל האכלין וכל
13 המשקין, אף על פי שהן טהורין, הרי הן לענין חטאת
14 כאכלין ומשקין המטמאין.

15 **ב.** כל כלי הראוי למשכב או למושב, אף על פי שהוא טהור
16 לגבי הקדש, הרי הוא לגבי חטאת כמדרס הזב עד
17 שיטבילוהו לשם חטאת. יוחנן בן גודגודא היה אוכל בטהרת
18 הקדש כל ימיו, והיה מטפחתו כמדרס הזב לענין החטאת.
19 **ג.** כל ילד הטמאות, אף על פי שאינו מטמא אדם ולא בלים
20 אפלו לקדש, כמו שבארנו - הרי הוא מטמא אדם וכלים
21 לחטאת. לפיכך אמרו: המקדש את מי חטאת לא ינעל את
22 הסנדל, שמה יפלו משקין על הסנדל ונמצא הסנדל טמא,
23 שכל המשקין טמאין הן לגבי החטאת, ויתטמא זה המקדש
24 בנגיעתו בסנדל, ונמצאו מי חטאת טמאים.

25 **ד.** מי שנטמא ידיו בלבד בדברים המטמאין את הידים,
26 כגון שנגע באכלין או במשקין וכיוצא בהן, אף על פי
27 שהוא טהור לקדש ואינו צריך אלא טבילת ידיו בלבד, כמו
28 שיתבאר - הרי נטמא כל גופו לענין החטאת וצריך טבילה.
29 אפלו לא נטמא אלא ידו אחת - נטמא כלו, והרי הוא
30 ראשון לטמאה.

31 **ה.** כל הטעון טבילה, בין מן התורה בין מדבריהם, מטמא
32 את מי חטאת ואת אפר החטאת ואת המזהה מי חטאת במגע
33 ובמשא. וכן מטמא את האזוב המכשר, ואת המים
34 שנתמלאו ועדין לא נחקדשו, ואת הכלי הריקן הטהור
35 לחטאת. מטמא כל אחד מאלו במגע אבל לא במשא.
36 וטמא שנגע במקצת אפר חטאת - פסל את כלו.

37 **ו.** אין מונין לחטאת ראשון ושני ושלישי כדרך שמונין
38 לתרומה ולקדש. מיצד? עשרה שטבלו לשם חטאת ונטמא
39 אחד מהן, אפלו לא נטמא אלא לגבי חטאת בלבד, כגון
40 שנטמאת ידו בלבד, ונגע בחברו ובחברו בחבורו, אפלו הן מאה
41 - בלן טמאין לחטאת. וכן פלים הטהורים לחטאת שנטמא
42 כלי מהן, אפלו לא נטמאו אלא אחוריו בלבד לגבי חטאת,
43 כגון שנגעו משקין באחוריו, ונגע כלי זה בכלי שני ושני
44 בשלישי - נטמאו הפלים בלן לגבי החטאת, ואפלו הן מאה.
45 **ז.** כל הראוי להתטמא כמדרס הזב, אף על פי שהוא טהור
46 לקדש, אם הנידו הטהור לחטאת - נטמא, אף על פי שלא

1 **ד.** פלים המפצלין שמחברין זה לזה במסמרים, כגון
2 מספרת של פרקים ואיזמל של רהיטני וכיוצא בהן: בשעת
3 מלאכה - חבור לטמאה ולהזאה, שלא בשעת מלאכה - אינו
4 חבור לא לזה ולא לזה. מיצד הן חבור לטמאה ולהזאה?
5 שאם נטמא אחד מהן בשעת מלאכה - נטמא השני, ואם
6 הזה על אחד מהן בשעת מלאכה - עלתה הזיה לשניהן,
7 וכאלו הן גוף אחד. וכיצד אינו חבור לא לטמאה ולא
8 להזיה? שאם נטמא אחד מהן שלא בשעת מלאכה - לא
9 נטמא חברו, ואם נטמאו שניהן והזה על אחד מהן שלא
10 בשעת מלאכה - לא טהר חברו, אף על פי שהן מחברין.
11 וזהו דין תורה. אבל מדברי סופרים גזרו, שיהיו חבור
12 לטמאה אפלו שלא בשעת מלאכה, וגזרה משום שעת
13 מלאכה, ולעולם אם נגעה באחד מהן טמאה - נטמא חברו.
14 וכן גזרו עליהן, שלא יהיו חבור להזיה אפלו בשעת
15 מלאכה, גזרה משום שלא בשעת מלאכה, ולעולם אם הזה
16 על אחד מהן - לא טהר חברו, עד שיזה גם עליו. הגה
17 למדת, שכל מקום שאמה שומע חבור לטמאה ואינו חבור
18 להזיה - אין זה אלא גזרה מדבריהם, על הדרך שבארנו.
19 **ה.** שני בלים שחברן עד שנעשו כגוף אחד, כגון שתפר
20 שני בגדים או שתי יריעות - הרי אלו חבור לטמאה
21 ולהזאה, מפני שהן ככלי אחד.

22 **ו.** שכל הכובסין והבגד שהוא תפור בכלאים והן עומדין
23 להתיבן - אינו חבור להזיה, והרי הן חבור לטמאה. וכן
24 הסלים שבקנמל, והמטה של טרבל, וקרן של פליכה,
25 וקרנים של יוצאי זרכים, ושלישלת המפתחות - חבור
26 לטמאה ולא להזאה; אלא צריך שיגעו המים מן המזה בכל
27 סל וסל, ובכל מפתח ומפתח, ובכל קרן וקרן, ובכל קורה
28 וקורה ממה שזו המפצלת.

29 **ז.** המחבר שלש כסות של צמר, ושש של פשתן, או שלשה
30 סדינים, או שתיים עשרה מטפחות - הרי אלו חבור לטמאה
31 ולהזאה; יתר מכאן - חבור לטמאה ולא להזאה. חלוק אחד
32 וטלית אחת וקלובקרין אחד - הרי הן חבור לטמאה ולהזיה,
33 אפלו היו ארפין בותר או רחבין בותר, כל שהן. ואי זהו
34 קלובקרין? זה שני בגדים שפניחין צמר גפן ביניהן ותופרין
35 אותן פאחת ועושין מהן חלוק לימות הגשמים.

36 **ח.** פסוי המחם שמחבר בשלישלת: הזה על המחם - טהר
37 הכל; הזה על הפסוי - לא טהר המחם עד שיזה עליו.
38 **ט.** הזוג והענבל - חבור לטמאה ולהזאה, ואם הזה על
39 אחד מהן - טהרו שניהן.

40 **י.** הטוי שטווים בו הפשתים או שוררין בו החבלים -
41 שלשה גופין יש בו: העץ שמלפפין עליו הטוי, והוא
42 הנקרא כוש; והנחשת או הפרזל שבראש העץ, והוא
43 הנקרא צנורא, שבה פותלין וטווין; והרחים שבאמצע
44 הכוש, והיא הנקראת פקא. הכוש שפותלין בו החבלים
45 שנטמא - לא יזה על הפקא שלו ולא על הכוש, אלא על
46 הצנורא; ואם הזה על אחד משלישתן - טהר הכל. ושל
47 פשתן - מזה על אחד משלישתן לכתחלה, ששלישתן חבור.
48 **יא.** עור של צריסה שהוא מחבר לפקות - חבור לטמאה

לחטאת, או שהיו מי חטאת אצלו ואמר: טהורין הן - 33
 נאמן; שאין אדם מישראל מזולזל בה. 34

יום רביעי י' כסלו ה'תשע"א 35

פרק ארבעה עשר

א. כלי חרס שהיה בו אפר חטאת ונגע בו שרץ מצדו¹ - 37
 טהור, שאין כלי חרס מטמא מגבו אפלו לגבי חטאת. הניח
 הפלי על גבי השרץ, אף על פי שלא נטמא הפלי - הרי
 האפר טמא; שנאמר: והניח מחוץ למחנה במקום טהור,
 ואין זה מקום טהור. ולא על גבי השרץ בלבד, אלא אפלו
 הניחו על גבי אכל שני² וכיוצא בו מדברים שטמאתן
 טמאה קלה והם מדברי סופרים - הרי נטמא האפר;
 שנאמר: במקום טהור³ - שלא יהיה על [גבין] שום טמאה
 בעולם. וכן כלי חרס שהיה בו אפר חטאת ונתון על ארבה
 שפובית טמא⁴: אם היה הפלי משלשל לבית⁵ - נטמא האפר
 ואף על פי שאין בארבה פותח טפח⁶; ואם לא היה
 משלשל⁷, אם היה בארבה פותח טפח - טמא⁸.

ב. היה הפלי של אבן⁹, בין שיש בה פותח טפח בין שאין
 בה - האפר טהור¹⁰.

ג. וכן כלי שיש בו אפר או מים מקדשים ומקף צמיד
 פתיל¹¹ ונתון באהל המת - הרי האפר והמים טמאים. שאין
 אפר החטאת נצלת בצמיד פתיל; שנאמר: במקום טהור,
 ואין זה מקום טהור.

ד. וכן אכלין ומשקין של קדש¹² אינן נצלין בצמיד
 פתיל¹³. אבל מים שאינן מקדשין וכלי גירן הטהור לחטאת
 - נצל בצמיד פתיל. במה דברים אמורים? לפשהו הבעלים
 טהורים; אבל אם נטמאו הבעלים - נפסלו המים בכל
 מקום שהן. ביצר? היו מימיו מקפין צמיד פתיל והוא
 והם¹⁴ באהל המת - שניהן טמאים. היה הוא מבחוץ והמים
 שאינן מקדשין מבפנים¹⁵ - שניהן טהורין¹⁶. הוא בפנים
 והמים בחוץ - פשם שהוא טמא, כך מימיו פסולין¹⁷.

1 וכן הטהור לחטאת שהניד את האדם שאינו טהור
 2 לחטאת, או שהניד את רקו או את מימי רגליו של אדם זה
 3 - נטמא, אף על פי שלא נגע בו. אבל כלי שאינו ראוי למדרס
 4 - אינו מטמא את הטהור לחטאת אלא אם כן נגע בו.

5 ח. כלי הטמא בטמא מת, אם הנידו הטהור לחטאת -
 6 נטמא, ואף על פי שלא נגע בו, ואף על פי שאין טמא מת
 7 מטמא במשא, כמו שבארנו. ביצר? מפתח שהוא טמא מת
 8 שהיה תלוי בדלת וסגר הטהור לחטאת את הדלת, הואיל
 9 והניד את המפתח הטמא - נטמא. וכן אם הסיט את השרץ
 10 ואת שכבת זרע - הרי זה טמא לחטאת, אף על פי שאין
 11 אלו מטמאין במשא, כמו שיתבאר.

12 ט. הטהור לחטאת שנגע בכלים שהיו למעלה מן הזב
 13 וכיוצא בו, והן הנקראין מדף, אף על פי שהוא טהור
 14 לקדש - נטמא לחטאת. וכן כלי הטהור לחטאת שנגע
 15 במדף - נטמא לחטאת.

16 י. הטהור לחטאת שנגע באכלין ומשקין, בין טהורין בין
 17 טמאים, שכל אכלין ומשקין לגבי חטאת אינן טהורין, אם
 18 נגע בהן בידו - נטמא כל גופו, כמו שבארנו. נגע בהן
 19 ברגלו או בשאר גופו או שהסיטן בידו ולא נגע בהן -
 20 טהור. וכן אם נגע בתנור וכיוצא בו משאר בלים שאינם
 21 טהורין לחטאת - נטמא כלו; אבל אם נגע ברגלו בהן -
 22 הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה.

23 יא. הטהור לחטאת שהכניס ראשו ורבו לתוך מים שנתמלאו
 24 לחטאת - נטמא, מפני שהן שאובין; ומדברי סופרים, שהבא
 25 ראשו ורבו במים שאובין - נטמא, כמו שיתבאר.

26 יב. הכל נאמנין על טהרת החטאת, ואפלו עמי הארץ,
 27 מפני חמרתה, ומעלות אלו שעשו בה הכל נזהרין בה. והרי
 28 נאמר בתורה: והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - כל
 29 ישראל ראויין לשמירה. לפיכך, עם הארץ שהביא כלי
 30 מביתו, אפלו כלי חרס, ואמר: כלי זה טהור לחטאת - הרי
 31 זה טהור, ומקדשין בו ומזין ממנו, ואף על פי שאותו כלי
 32 טמא לקדש ולתרומה. וכן עם הארץ שאמר: טהור אני

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 מצד הכלי ולא מתוכו. 2) שהוא שני לטומאה ואינו עושה שלישי בחולין. [יש מקום להסתפק מה דינו של שלישי בתרומה
 ושל רביעי בקודש. יש פנים לכאן ולכאן. ומלשונו של רבינו, שכתב "אוכל שני" יש להסיק ששלישי ורביעי אינם נקראים מקום
 טמא לעניין זה]. 3) פירוש, חכמים עשו דבריהם כשל תורה וכשם שדברים הטמאים מדאורייתא פוסלים מן התורה את האפר
 שעל גביהם, אף על פי שהנגיעה בכלי אינה מטמאה, כך גזרו חכמים גם בדברים הטמאים מדבריהם. [ואפשר גם לפרש, שהאפר
 פסול מן התורה, מפני שהמקום הטמא מדברי חכמים אינו נקרא טהור. וסיוע קל לפירוש זה אתה מוצא בסיום דברי רבינו: שלא
 יהיה על גבי "שום טומאה בעולם". אולם זה מכניס אותנו לבעייה הסבוכה שהתלבטו בה רבים - ראשונים ואחרונים - אם גזירת
 חכמים מועילה לעניינים שהם דברי תורה]. 4) שיש בו דברים המטמאים באוהל. 5) לחלק הארובה הנמצא בתוך הבית ולא
 יצא מפי הארובה לבית. 6) טפח אורך וטפח רוחב ברום טפח ואין טומאה נכנסת בפחות משיעור זה. והטעם, מפני שאין המקום
 טהור. שהרי האפר בתוך הבית הטמא וזה דומה לכלי חרס העומד על השרץ. 7) אלא מונח על פי הארובה. 8) מפני שהטומאה
 נכנסת לארובה והכלי אינו חוצץ ונכנסת הטומאה לתוך הכלי. 9) שאינו מקבל טומאה כלל אפילו מדברי סופרים לא מגבו ולא
 מתוכו. 10) כשאינו משולשל (כסף משנה). מפני שאינו מקבל טומאה כלל הוא חוצץ. 11) לשון המקרא (במדבר יט, טו)
 ופירושו, כלי חרס מכוסה בכיסוי מהודק ומחובר. 12) חגיגה כה, א: אין הקודש ניצל בצמיד פתיל. 13) משנה שם. והטעם,
 מפני שלא כתבה תורה "במקום טהור" אלא באפר לבד, ומים המקודשים נפסלים מפני האפר שבהם. 14) המים שאינם מקודשים.
 15) באוהל המת בצמיד פתיל. 16) נתבאר למעלה, שמים שאינם מקודשים ניצולים בצמיד פתיל. 17) מפני שאדם טמא שומר
 עליהם (זו זהב ומנחת בכורים, וראה למעלה פרק ט הלכה י"ז).

1 ה. הטהור לחטאת שהיה עומד על גבי התנור¹⁸ וכיוצא בו
 2 מכלים שאינם טהורים לחטאת ופשט ידו חוץ לתנור וכלי
 3 שיש בו מי חטאת בידו, וכן קנה המטל על גבי התנור ושני
 4 פלים שיש בהן מי חטאת תלוין בו אחד מכאן ואחד מכאן
 5 - הרי אלו טמאין, לפי שאינן במקום הטהור לחטאת,
 6 והואיל והם נשענין על התנור - הרי הן כאלו מנחין על
 7 גביו. אבל אם היה עומד על התנור ובידו כלי ריקן הטהור
 8 לחטאת או מים שאינן מקדשין - הרי אלו טהורין¹⁹ כמות
 9 שהיו. היה עומד חוץ לתנור ופשט ידו לחלוץ ונטל כלי
 10 שיש בו מי חטאת והעבירו על גבי התנור - הרי זה טהור.
 11 וכן הנייה שעברה על גבי טמאה²⁰, כגון משקב ומושב²¹
 12 וכיוצא בהן - הרי זו טהורה²².
 13 ו. כלי שיש בו מי חטאת וכלי שיש בו קדש שנגעו זה
 14 בזה - הרי נטמא כלי של חטאת וכל שיש בו, אבל כלי
 15 הקדש טהור כשהיה. וכן אם נגע הטהור לחטאת בשניהן
 16 בשתי ידיו כשהן מנחין על הארץ - הרי נטמא של חטאת;
 17 שהרי הטהור לחטאת נטמא בנגיעת הכלי שאינו טהור
 18 לחטאת, כמו שבארנו, וחסר וטמא את מי חטאת.
 19 ז. הגביה²³ שני הפלים בשתי ידיו²⁴ - שניהן טמאין. זה
 20 של חטאת נטמא - מפני שנגע בו אדם שנגע בכלי שאינו
 21 טהור לחטאת; ושל קדש נטמא - מפני זה שהגביהו והוא
 22 טמא בנשיאת מי נדה, שהן מטמאין במשא מפני
 23 שנטמא²⁵ מחמת הכלי של קדש. לפיכך, אם היה הכלי
 24 של קדש פרוץ בגני והגביהו בגני ולא נגע בו²⁶, והגביה
 25 החטאת²⁷ בידו שניה - שניהן טהורין; שהרי לא נגע
 26 בכלי²⁸ ולא נטמא לחטאת. אבל אם היה נוגע בכלי הקדש
 27 בידו, אפלו היה של חטאת בגני - שניהם טמאין²⁹.
 28 ח. הסיט³⁰ את שני הפלים בידו ולא נגע בהן - שניהן
 29 טהורין; שאין הכלי שאינו טהור לחטאת מטמא את הטהור

פרק חמשה עשר

47 א. הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה, בין אדם בין פלים
 48 - טמא, ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו; שנאמר: והנגע
 49 במי הנדה יטמא עד הערב. הנה למדת, שמי הנדה אב
 50 מאבות הטמאות של תורה. וטמאת מגען בכל שהוא. ואם
 51 היה בהן פדי הזאה - מטמאין במגע וכמשהו, והנוגע בהן
 52 או שנושאן שלא לצורך - מטמא בגדים בשעת מגעו או
 53 בשעת משאו עד שיפרש ממטמאיו. שנאמר: ומזה מי
 54 הנדה יכבס בגדיו. אינו מדבר במזה על הטמא; אם טהר
 55 את הטמא, קל וחומר שיהיה הוא טהור. מפי השמועה
 56 למדו, שזה שנאמר בתורה: ומזה מי הנדה - לא נאמר אלא
 57 לשיעור, שהנוגע או הנושא מי נדה שיש בהן פדי הזיה

18 של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם ולפיכך אינו מטמא את האדם שנגע בו ברגלו. 19 לא הקפידה תורה על מקום טהור אלא באפר בלבד, ולא נטמאו מנגיעת ידיו מפני שהאדם עצמו לא נטמא. 20 זרק את המים במקום טהור ועברו על פני טומאה ונפלו על הטמא הטעון הזאה העומד במקום טהור. 21 של זב שמתמאים טומאה חמורה, ומכל שכן אם עברה על שרץ ונבילה. 22 ומטהרת את המוזה. בתוספתא פרה פרק י הלכה ג אמרו, שבזה אף רבי עקיבא מודה, ופירש אביי בזבחים (צג, א) מפני שהטיפה כבר נעקרה מידו אין מקום לגזור שמא יניחנה במקום הטמא. 23 האדם הטהור לחטאת. 24 והוא הדין אם נגע בשל קודש והגביה את של חטאת. 25 צריך להיות: שנטמא, פירוש מפני שהאדם נטמא לחטאת בנגיעתו בכלי של קודש מטמאים אותו מי החטאת במשא ואף על פי שלא נגע במים עצמם, אבל כל זמן שהוא טהור לחטאת, אין מי חטאת מטמאים אותו (רבינו במשנתנו שורש ז). 26 בכלי עצמו. 27 אף על פי שאינו כרוך בנייר. 28 וכלי זה אינו מטמא במשא. 29 טומאת משא פירושה אפילו בלי נגיעה. ואם כן נטמא הנושא כלי החטאת וחוזר ומטמא את כלי הקודש בנגיעתו. 30 הזיו. 31 שלושה סוגי ספק טומאה הם לענין תרומה: א. ספק טומאה, ששורפים את התרומה שנולד בה הספק; ב. שאין שורפים אותה אבל גם לא אוכלים אותה (בלשון המשנה: "תולים"); ג. התרומה נשארה בטהרתה, ספקות אלה לסוגיהם נתבארו במסכת טהרות פרק ה. 32 אם נולדו ספקות כאלה במי חטאת. 33 תרומה שהיא ראוייה לאכילה אסור לאבדה בידיים ולפיכך אם נולד בה ספק טומאה אסור לשורפה שמא היא טהורה, אבל מי חטאת שאפילו לא נטמאו אינם ראויים לשתיה מותר לשפוך אותם. 34 חולין שנעשו בטהרת חטאת. 35 ואין אנו אומרים הואיל ומי חטאת נשפכים על ספק זה, גם חולין על טהרת חטאת יישרפו, אלא הן תלויות. והטעם, מפני שהמים אינם דבר מאכל ומשתה אין כל הפסד אם שופכים אותם, שהרי אינם ראויים להזאה. אבל הטהרות ראויות לאכילה ולא גזרו עליהן. 36 שבכות מעץ. 37 תאינים יבשות שנדרסו בעיגול ונדבקו לגוש אחד. 38 מעצמה לא מרצון הבעלים. 39 אוכלים פחות משיעור זה אינם מטמאים. 40 בידי שמים. 41 יש למחוק את המלה "טמאה" ובמקומה לכתוב: והוא כבר נטמא ממי נדה (כתב יד תימן), שהאוכל תרומה טמאה אינו חייב מיתה, ובנידון שלפנינו חייב מיתה מפני שנטמא בנגיעת מי חטאת שלא לצורך הזאה. וטמא שאכל תרומה חייב מיתה בידי שמים.

פסולין והזיתו [פסולה]; אין בו כביצה - המים פשרים 49
 והזאתו פסולה. ואזוב זה מטמא חברו וחברו לחברו אפלו 50
 הן מאה, שאין מונין לחטאת. 51
 י. המגביה כלי שהזה עליו והרי עליו המים כפי הזאה - 52
 טהור; שהמים שעשו מצותן אינן מטמאין, כמו שבארנו. 53
 בריף רחמנא דסייען 54

הלכות טמאת צרעת

יש בכללן שמונה מצות. שש מצות עשה, ושתיים מצות לא 56
 תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להורות בצרעת אדם כדיניה 57
 הפתוב בתורה. (ב) שלא יקח סימני טמאה. (ג) שלא יגלח 58
 הנחמק. (ד) שיהיה המצרע מפרסם בקריעת בגדיו ופריעת 59
 ראשו וצטיה על שפם. (ה) טהרת צרעת. (ו) שיגלח המצרע את 60
 כל שערו כשיטהר. (ז) דין צרעת הבגד. (ח) דין צרעת הבית. 61
 ובאור מצות אלו בפרקים אלו: 62

פרק ראשון

א. צרעת עור הבשר הוא שילבין מקום מן העור, ותהיה 64
 הלבנונית כקרום ביצה ומקרום ביצה ולמעלה. אבל 65
 לבנונית שהיא דהה מקרום הביצה ולמטה - אינה צרעת, 66
 אלא בהק הוא. 67

ב. וארבע מראות יש בצרעת עור הבשר, ואלו הן: לכן עד 68
 ביותר שאין למעלה ממנו, שהוא נראה בעור הבשר כשלג, 69
 הוא הנקרא בהרת. ולכן שהוא דהה מזה מעט, שנראה 70
 כצמר נקי של כבש בן יומו, הוא הנקרא שאת. ולכן שדהה 71
 מן השאת מעט, שנראה כסיד ההיכל, הוא תולדת הבהרת, 72
 ונקראת ספחת. ולכן שדהה מסיד ההיכל מעט, והרי הוא 73
 כקרום ביצה, היא תולדת השאת, וגם זה נקרא ספחת. הנה 74
 למדך, שהמראה שהוא כסיד ההיכל הוא ספחת הבהרת, 75
 והמראה שהוא כקרום ביצה היא ספחת השאת; שאין 76
 לשון ספחת אלא טפלה. מכאן אמרו: מראות נגעים - 77
 שתיים שהן ארבע: בהרת וספחתה, שאת וספחתה. 78

ג. ארבע מראות נגעים אלו - בלן מצטרפין זה עם זה, בין 79
 להקל ז שעור כל נגעי צרעת, בין צרעת אדם בין צרעת 80
 בגדים - כגריס הקלקי שהוא מרבע. והוא מקום מרבע 81
 מעור הבשר כפי צמיחת שלשים ושש שערות, שש שערות 82
 ארף ושש שערות רחב. וכל הפחות מזה אינו נגע צרעת. 83
 ח. נגע שהיה רחבו כפי צמיחת חמש שערות, אפלו היה 84
 ארפו אמה - הרי זה טהור, ואינו נגע צרעת עד שיהיה בו 85
 רבוע כגריס. וכל השעורין הלכה למשה מסיני. 86

ט. כל מקום שנאמר בהרת - הוא הדין לשאר ארבע 87
 מראות של לכן או של פתוף. והוא שיהיה הנגע כגריס או 88
 יתר, ויהיה עמק מעור הבשר. וזה הוא שאנו קורין אותו 89
 בהרת סתם. בהרת שהיא עזה כשלג נראית באדם שהוא 90
 לכן כהה, ובהרת שהיא כהה נראית כבושי עזה. לפיכך אין 91
 משערין הכל אלא כבינוני, שאינו לא לכן ולא שחר. 92
 י. שלשה סימני טמאה הן בצרעת עור הבשר: שער לכן, 93

שלא לצרף הזאה - טמא ומטמא בגדים דין תורה. וכמה הוא 1
 שעור הזאה? כדי שיטבל ראשי גבעולין של אזוב במים. 2
 כמה דברים אמורים שמי חטאת מטמאין? בזמן שנגע בהן 3
 או נשאן שלא לצרף קדם שיעשו מצותן; אבל אחר שעשו 4
 מצותן - אינן מטמאין כלל. כיצד? הרי שטבל את האזוב 5
 והזה על האדם הטמא או על הכלים, והיו המים שותתין 6
 ויורדין מעל הטמא לארץ, וכן המים הנפוזין בשעת הזאה על 7
 הארץ או על הטהור - הרי אותן המים טהורים, והנוגע בהן 8
 והנושאן טהור. הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו 9
 מקבל טמאה - הרי המים המנטפין פשרין להזות מהן, כמו 10
 שבארנו. לפיכך מטמאין טמאת מי חטאת, לפי שלא עשו 11
 מצותן, שהרי הטבילה היתה לשם דבר שאינו מקבל טמאה. 12
 ב. אין מי חטאת מטמאין את הכל קדם שיעשו מצותן עד 13
 שיהיו טהורין וכשרין להזאה. אבל מי חטאת שנפסלו, כגון 14
 שנתערב בהן מים או ששתתה מהן בהמה וכיוצא בהן מאלו 15
 הדברים הפוסלין אותן: אם נגע בהן הטהור לתרומה - 16
 נטמא, בין שנגע בגדיו בין שנגע בשאר גופו; נגע בהן אדם 17
 הטהור לחטאת ואפלו בגדיו - הרי הוא טהור כמות שהיה. 18
 ג. מי חטאת שנטמאו ונגע בהן אחר שנטמאו אדם הטהור 19
 לתרומה, בין בגדיו בין בגופו - נטמא. ואם נגע בהן הטהור 20
 לחטאת בגדיו - נטמא; נגע בשאר גופו - הרי הוא טהור 21
 כמות שהיה. 22

ד. מי חטאת שנפלו לתוכן מי מעין או מי מקנה או מי 23
 פרות: אם רב מי חטאת - מטמאין במשא; ואם רב מי 24
 פרות - אין מטמאין; מחצה למחצה - מטמאין. אפר פרה 25
 שנתערב באפר מקלה וקדש בכלן: אם היה הרב אפר פרה 26
 - מטמאין במי נדה; ואם היה הרב אפר מקלה - אין 27
 מטמאין במגע אבל מטמאין במשא. 28

ה. אפר פשר שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדשן ונגע 29
 בהן הטהור לתרומה, בין בגדיו בין בגופו - נטמא. נגע בהן 30
 הטהור לחטאת, אפלו בגדיו - הרי זה טהור כמות שהיה. 31
 ו. מי חטאת שנפסלו - לא יגבלם בטיט, שלא יעשם תקלה 32
 לאחרים, שמה יגע בטיט ויטמא; שמי חטאת אינם בטלין 33
 בטיט, שנאמר: חטאת היא. 34

ז. פרה ששתת מי חטאת, אף על פי שנשחטה בתוף 35
 עשרים וארבע שעות - בשרה טהור. שנאמר: למשמרת 36
 למי נדה; בזמן שהן שמוירין - אינן בטלין, אבל בזמן 37
 ששתאנתן פרה - בטליו, שהרי אינם שמוורים. 38

ח. המזה מחלון שמזין ממנו על הרבים, והזה עליו ונכנס 39
 למקדש, ואחר כך נמצאו המים פסולין - הרי זה פטור; 40
 שהזקת המים שמזין מהן על הרבים שהן פשרין, והרי זה 41
 כאנוס. אבל אם הזה עליו מחלון של חיד ונכנס למקדש 42
 ונמצאו המים פסולין - חבב בקרבן עולה ויורד, מפני 43
 שהיה לו לבדק על המים ואחר כך יכנס למקדש. 44
 מחלוקים היו העם במים ששותתים בארץ מחלון של 45
 רבים, ודורסים אותן ונכנסים למקדש, ולא היו חוששין 46
 להן שמה פסולין הן. 47

ט. המזה באזוב הטמא לחטאת: אם יש בו כביצה - המים 48

- 1 והמחיה, והפשיון. ושלשטן מפרשין בתורה. כיצד? מי
 2 שנולדה בו בהרת ובה שער לבן או מחית בשר חי, כשיראהו
 3 הכהן - יחליטו ויאמר טמא. לא היה בה שער לבן ולא מחיה
 4 - יסגר שבועת ימים. ובשביעי רואהו: אם נולד בבהרת שער
 5 לבן או מחיה, או שפשתה והוסיפה - הרי זה מחלט; לא
 6 נולד בה לא מחיה ולא שער לבן ולא פשתה בעור - יסגיר
 7 שבוע שני. אם נולד בה אהד משלשטן - מחליטו, ואם לאו
 8 - הרי זה טהור ויפטרו; שאין בנגעי עור הבשר הסגר יתר
 9 על שני שבועות. ואם לאחר שפטרו וטהר פשה הנגע או
 10 נולד בו שער לבן או מחיה - הרי זה מחלט טמא.
 11 יא. בהרת שהיתה עזה כשילג ולאחר ההסגר נעשית פקרום
 12 ביצה, או שהיתה בתחלה פקרום ביצה ונעשית כשילג -
 13 הרי היא כמות שהיתה; שאין עזות המראה סימן טמאה,
 14 ולא כהיתו סימן טהרה. אלא אם נתמעט מארבע מראות
 15 ונעשית כהה מקרום ביצה, שהרי נעשית בהק, ולפיכך
 16 טהור. אם כן, מהו זה שנגמור בתורה: והנה כהה הנגע ולא
 17 פשה הנגע בעור וטהרו הכהן? שאם כהה מארבע מראות
 18 - טהור. וכן אם לא כהה ולא פשה ולא נולד בו לא שער
 19 לבן ולא מחיה - הרי זה טהור.
 20 **יום חמישי י"א כסלו ה'תשע"א**
 21 **פרק שני**
 22 א. שער לבן שהוא סימן טמאה בצרעת - אין פחות משתי

(1 בתורת כהנים על הכתוב (ויקרא יג, ג): "ושער בנגע הפך לבן" דרשו: "ושער - מיעוט שיער שניים", פירוש "שערה" משמעותה - אחת, אבל "שיער" הוא שם כולל היינו שם המין וכולל כמה פרטים. (2 שאפשר יהיה לגוון במספרים. במשנה נדה נב, ב נחלקו תנאים בדבר שיעורן של השערות, ובגמרא שם אמר מר עוקבא: "הלכה כדברי כולם להחמיר", ומפני שלדעת רבינו (בפירושו למשנה שם) שיעור זה הוא הקטן שבכולם קיבלו כאן להלכה. ולקמן בפרק ח הלכה ו בעניין שתי שערות שחורות שהן מצילות בנגעי ראש וזקן ומטהרות את המנוגע מצריך רבינו השיעור הגדול היינו כדי לכופר ראשן לעיקרן גם כן להחמיר. [נראה שרבינו מפרש שמר עוקבא, באמרו: "הלכה כדברי כולם להחמיר" לא התכוון להגיד שמחמירים מפני הספק, אלא קבע הלכה וודאית, שלטמא ולפסול מספיק השיעור הקטן, אבל להציל מן הטומאה או מן הפסול צריך שיעור גדול, ולפיכך סתם רבינו כאן וכן לקמן בפרק ח הלכה ו וכתב סתם "טמא" ולא כתב "טמא מספק". והוכחה חתכת לפירושו זה ממה ששינוי בנגעים פרק ה משנה א: "ספק נגעים טהור", וכן פסק רבינו לקמן פרק ו הלכה ה, ולמה החמירו כאן? שמע מינה, שהלכה וודאית אמרו ולא חומרא מפני הספק]. (3 לאו דווקא שחורה, אלא כל צבע שהוא חוץ מלבן, ונקט שחורה, מפני שרוב בני האדם במקומם ובזמנם שערותיהם שחורות היו. (4 אפילו כל שהוא. (5 בתורת כהנים פרשת נגעים פרשתא ב הלכה ב למדו זה מהכתוב (שם) "ושער בנגע הפך לבן". משמע חלק השיער שנוגע בנגע הלבין. (6 ששיער לבן מטמא וכו' במכונס ובמפורז". וכשהן מפוזרות יש ביניהן שערות מצבע הטבעי. (7 אם היה נגע כגריס מצומצם ובו שיער שחור אין אנו אומרים שמקום השיער השחור ממעט את גודל הנגע ואין בו שיעור כגריס ולמדנו למעלה בפרק א הלכה ז שפחות מכגריס אינו מטמא (שם משנה ד). ומובן מאליה ששיער לבן - שהוא סימן טומאה וודאי אינו ממעט. (8 שם משנה ג אמרו: "מטמא וכו' במבוצר ושלא במבוצר", פירוש בין שהשערות מוקפות נגע כעיר בצורה מוקפת חומה ובין כשאין הנגע מקיף אותן אלא עומדות על גבולו ממש. (9 שם משנה א: שער לבן מטמא בתוך הנגע בלבד. (10 פירוש, צמחו בתוך הנגע. (11 נכפפו לצד העור הבריא ושוככות עליו. (12 תורת כהנים פרשת נגעים פרשתא ב הלכה ב: "ושער בנגע, להביא את מה שבתוכו (פירוש שצמח בתוך הנגע) ואפילו שוכב חוצה לו". (13 שם: "פרט שחוצה לו ושוכב בתוכו". (14 נגעים פרק ד משנה א: "שייער לבן ... ומטמא בכל מראה לובן". (15 אפילו למטה מקרום ביצה, "ומראה הנגע עמוק - אין שער לבן עמוק" (תורת כהנים פרשת נגעים פרק ב, ה). (16 נגעים פרק א, משנה ה. נקדים פירוש המונחים: א. שחין - מכה בעור שלא מחמת האש ונפשט העור; ב. מכווה - כמו שחין, אבל מכוויית אש; ג. מחיית השחין - התחיל להתרפאות ועלתה על השחין כעין קליפה דקה. בתורה: "צרבת השחין"; ד. מחיית המכווה - כמו מכוות השחין; ה. בוהק, ראה למעלה פרק א הלכה א. (17 והמדובר כשהשחין או המכווה הם פחות מכגריס, שאם הם כגריס, מטמאים מחמת עצמם מבלי צירוף הבהרת כשיש בהם שיער לבן. (18 אין אנו רואים את השערות כאילו הן בתוך הבהרת, ומכל שכן אם הבהרת

- 1 מחיתן או בהק מקיף את שתי השערות¹⁹ - הרי אלו אינן סימן
 2 טמאה²⁰, והרי הבהרת כבהרת שאין בה שער לכן ויסגיר.
 3 ה. הלכו להן השחין²¹ והבהק והמכה שהקיפו את
 4 השערות הלכנות או נסמכין להן או חולקין אותן, ונמצאו
 5 שתי השערות בתוך הבהרת²² בגופה²³ בסוף השבוע
 6 הראשון או בסוף השבוע השני - הרי זה מחלט; ואם לא
 7 הלכו להן - יפטרנו²⁴.
 8 ו. אין שער לכן²⁵ סימן טמאה עד שתקדים הבהרת את
 9 השער הלכן; שגאמר: והיא הפכה שער לכן - שתהפך
 10 אותה²⁶ הבהרת. אבל אם קדם שער לכן את הבהרת - הרי
 11 היא כבהרת שאין בה סימן טמאה ויסגיר.
 12 ז. היתה בו בהרת ובה שער לכן והחלט בו, ואחר כך
 13 הלכה הבהרת והניחה שער לכן במקומו וטהרה²⁷, ואחר כך
 14 חזרה בהרת אחרת במקום הבהרת הראשונה והרי השער
 15 לכן בתוכה - זהו הנקרא שער פקדה²⁸, ואינו סימן טמאה;
 16 שגאמר: והיא הפכה שער לכן - שהפכתו היא, לא
 17 שהפכתו חכרתה²⁹.
 18 ח. היתה בו בהרת כגריס ובה שתי שערות והחלט, והלך
 19 ממנה פחצי גריס וטהרה³⁰, ונשארו שתי השערות פחצי גריס
 20 הנשארו, וחסור פחצי גריס במקום זה שהלך והרי שתי
 21 שערות לכנות בבהרת כגריס - אינן סימן טמאה³¹, עד
 22 שיפך שתי השערות בהרת אחת.
 23 ט. בהרת פחצי גריס ואין בה כלום, ונולדה בצדה³² בהרת
 24 פחצי גריס ובה שער אחת - הרי זו להסגיר³³. בהרת פחצי
 25 גריס ובה שער אחת, ונולדה לה בהרת פחצי גריס ובה
 26 שער אחת - הרי זו להסגיר³⁴.

פרק שלישי

- 34 א. אין המחיה סימן טמאה עד שתהיה כעדשה מרבעת או
 35 יתר על זה. וכמה שעורה? כדי צמיחת ארבע שערות,
 36 שפים ארך ושפים רחב. והוא שתהיה המחיה באמצע
 37 הבהרת, והבהרת מקפת אותה מפל צד, והיא יתרה על
 38 המחיה רחב שתי שערות או יתר. אבל אם היתה המחיה
 39 בצד הבהרת - אינה סימן טמאה. היתה מפזרת, כגון שהיה
 40 בשר חי כחודל במקום זה ובשר חי כחודל במקום אחר,
 41 אף על פי שהפל באמצע הבהרת - אינן מצטרפין
 42 לכעדשה, עד שיהיה במקום אחד באמצע הבהרת כעדשה
 43 מרבע או יתר.
 44 ב. המחיה מטמאה בכל מראה, בין שהיה מראה המחיה
 45 אדם או שחור או לכן. והוא שלא יהיה הלכן מארבע
 46 המראות שבארנו.
 47 ג. אין המחיה סימן טמאה עד שתהיה בגופה של בהרת.
 48 כיצד? בהרת שהיתה באמצע שחין או מכה או מחיה או
 49 בהק, והמחיה בתוך השחין או בתוך המכה או בתוך
 50 מחיתן או בתוך הבהק, אף על פי שהמחיה באמצע הבהרת
 51 - אינה סימן טמאה, מפני שהיא בתוך השחין או המכה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אינה מקיפה אותם מכל צדדיהם, שזה כבהרת הסמוכה לשחין שהיא טהורה אפילו כשיש בה סימני טומאה, מפני שהבהרת אינה מטמאה אלא אם כן "כל שחוצה לנגע הוא בעור הבשר וראוי לפשויו" (לשון רבינו שם). ומקום השחין או המכווה אינו ראוי לכך, ואם פשה הנגע לתוכם אין זה סימן טמאה. (19) והם מחלקים את הבהרת לשני חלקים: בהרת פנימית שבה שתי שערות והיא מוקפת טבעת של שחין ובהרת חיצונית בצורת טבעת. (20) מפני שאין השערות שבהרת הפנימית מועילה לבהרת החיצונית. והפנימית גם כן אינה מטמאה מפני שאין עור בשר ראוי לפשויו מקיף אותה. במשנה שם נמצא עוד דין אחד: "או שחילקן", פירוש, השחין נכנס בין שתי השערות והפריד ביניהן - טהור. (21) בסוף הסגר ראשון או שני וכן מסיים רבינו לקמן. (22) כגון שנרפא השחין לגמרי והתפשטה הבהרת למקומו וכן בבוהק המדובר כשהתפשטה שמה הבהרת. (23) בלי הפסק שחין או מכווה בינו ובין הבהרת. (24) יטהרנו, כדין כל בהרת שלא נולדו בה סימני טומאה אחרי ההסגר. והמדובר בסוף הסגר שני, אבל אם לא הלכו בסוף שבוע ראשון אין פוטרין אותו אלא מסגירים אותו שנית. (25) שם פרק ד משנה יא: "אם בהרת קדמה לשיער לכן - טמא, ואם שיער לכן קדם לבהרת - טהור". (26) כלומר, המלה "והיא" נמשכת אל הצרעת והכוונה, שהצרעת הפכה את השיער השחור ללכן. (27) אף על פי שהשערות נשארו, המנוגע טהור כיוון שהבהרת נתרפאה. (28) כאילו הבהרת הראשונה שהלכה לה הפקידה כאן את שערותיה הלבנות (רבינו בפיורשו על המשנה). (29) והפירוש, שאינה מטמאה אלא אם נגע זה הפך את השיער ללכן אבל לא כשנגע אחר עשה זאת. (30) מפני שלא נשאר בה כשיעור. (31) גם במקרה זה אין אנו אומרים שחצי הגריס שהלך הוא שחור, אלא אנו רואים את הגריס החדש כצירוף של שתי בהרות ויוצא מזה שבהרת אחרת הפכה את השיער. (32) כלומר, סמוך לה ללא הפסק עור בריא ביניהם. (33) ואפילו אם גם בחצי גריס השני אין כלום גם כן מסגירים. בבא זו אין בה כל חידוש ונאמרה כהקדמה לבבות אחריה, וכולן נשנו בסדר "לא זו אף זו" פירוש, כל בבא יש בה יותר חידוש. (34) אף על פי שיש בה שתי שערות לבנות אין מחליטים אלא מסגירים, מפני שהשערה הראשונה נהפכה על ידי חצי הגריס הראשון ולא על ידי כל הנגע. שינוי בתורת כהנים פרשת נגעים פרשתא ג, הלכה ו: "והיא הפכה, שהפכה כולה את כולו ולא שהפכה כולה את מקצתו". (35) ולא להחליט, מפני שחצי הנגע הפך את שתי השערות ולא כולו, וברור, שמכל שכן אם אין שערה בחצי השני הדין כך. (36) כשנהפכו ללכן הייתה כבר בהרת שלימה והפכה "כולה את כולו". (37) כתנא קמא שם בסוף הפרק. בבבא מציעא פא, א מסופר, ששאלה זו נידונה בשמים בישיבה של מעלה, הקדוש ברוך הוא אמר טהור וכל בני הישיבה אמרו טמא, ושאלו את רבה בר נחמני ואמר טהור. ומבאר הכסף משנה כאן, שנקבעה הלכה: "תורה לא בשמים היא", פירוש, הקדוש ברוך הוא מסר לחכמי ישראל את הסמכות הבלעדית להכריע הלכות, וההכרעה בישיבה של מעלה אינה קובעת.

- 1 . בהרת כגריס ובה מחיה כעדשה ושער לבן בתוף המחיה
 2 והחליטו, ולאחר החלט הלכה המחיה - טמא מפני שער
 3 לבן; הלף השער לבן - טמא מפני המחיה. היה השער לבן
 4 בתוף הבהרת והלף לו - טמא מפני המחיה; הלכה המחיה
 5 - טמא מפני שער לבן.
 6 יא. בהרת ובה מחיה ופשיון: הלכה המחיה - טמא מפני
 7 הפשיון; הלף הפשיון - טמא מפני המחיה. וכן בשער לבן
 8 ובפשיון. החליטו בשער לבן והלף השער וחרז בו שער
 9 לבן אחר או שנולדה לו מחיה או פשיון, או שהחליטו
 10 במחיה והלכה המחיה ונולדה לו מחיה אחרת או שער לבן
 11 או פשיון, או שהחליטו בפשיון והלף הפשיון וחרז בו
 12 פשיון אחר או שנולדה בה מחיה או שער לבן - הרי זה
 13 בטמאתו כמות שהיה. אחד הטמא שהחליט בתחלה או
 14 שהחליט בסוף שבוץ ראשון או בסוף שבוץ שני או אחר
 15 הפטור, הואיל והחליט מכל מקום - אינו טהור עד שלא
 16 ישאר בו סימן טמאה, לא סימן החלט ולא סימן אחר.
 17 יום שישי י"ב כסלו ה'תשע"א
 18 פרק חמישי
 19 א. מי שהיתה לו מכה בעור בשרו ונפשט העור מחמת
 20 המכה: אם היתה המכה מחמת האש, כגון שנוכה בגחלת
 21 או ברמץ¹ או בכרזל או באבן שלבנו באש² וכיוצא בהן -
 22 הרי זו נקראת מכה; ואם היתה המכה³ שלא מחמת האש,
 23 בין שלקה באבן או בעץ וכיוצא בהן בין שהיתה המכה
 24 מחמת חלי הגוף, כגון גרב או חזית⁴ שהפסיד העור, או
 25 שחפת או קדחת ודלקת וכיוצא בהן שהשחיתו העור - הרי
 26 זה נקרא שחין.
 27 ב. לבן שפוד⁵ והכה בו⁶: אם היה ראשו [כדור] -
 28 הרי זו מכה, ואם היה ראשו חד⁷ - הרי זו ספק⁸ אם היא
 29 מכה או שחין. לכה במי טבריא או בגפת⁹ וכיוצא בהן -
 30 הרי זה שחין.
- ג. השחין והמכה כל זמן שהן מפות טריות הן נקראין
 מורדין, ואינן מטמאין בנגעים כלל. חיו השחין והמכה
 ונתרפאו רפוי גמור, אף על פי שהמקום צלקת ואינה דומה
 לשאר העור - הרי הן פעור הבשר לכל דבר, ומטמאין
 בשלשה סימנין¹⁰ ויש בהן הסגר שני שבועות כמו שבארנו.
 ד. התחילו¹¹ השחין והמכה לחיות ולהתרפאות ונעשית
 עליהן קלפה כקלפת השום - זו היא צרבת השחין האמורה
 בתורה ומחית המכה האמורה שם, ומטמאות בשני
 סימנין: בשער לבן או בפשיון¹², ואין בהן הסגר אלא
 שבוע אחד¹³. כיצד? בהרת¹⁴ שהיתה בצרבת השחין או
 במחית המכה: אם היה בה שער לבן - יחליט; לא היה
 בה שער לבן - יסגיר שבוע אחד. ויראה בסוף השבוע: אם
 נולד בה שער או פשתה - יחליט; ואם לא נולד בה כלום
 - יפטר. פשתה לאחר הפטור או נולד בה שער לבן -
 יחליט¹⁵.
 ה. השחין והמכה אין מצטרפין¹⁶ זה עם זה. לפיכך חלקן
 הכתוב, לומר שאין מצטרפין זה עם זה. ואין פושין זה
 לזה, ואין פושין לעור הבשר, ולא בהרת עור הבשר פושה
 לתוכן. כיצד? היה שחין בצד המכה ובהרת כגריס
 בשתייהן¹⁷ - הרי זה טהור. היתה באחת מהן ופשתה לשניה
 או שפשתה לעור הבשר - טהור¹⁸. היתה בהרת בעור
 הבשר ופשתה לאחת מהן - אינו פושין. היה בתוף כפוף
 צרבת שחין כגריס¹⁹ ובה בהרת כגריס²⁰ - יסגיר; שאף על
 פי שאינה ראויה לשער לבן²¹ ולא לפשיון, שמה יולד לו
 שחין אחר בצדה ותפשה לתוכו.
 ו. שחין שנעשה מכה - בטלה מכה את השחין²²; ומכה
 שנעשית שחין - בטל שחין המכה. אם אין ידוע אם שחין
 היה אם מכה - אין בכך כלום²³; ששניהם סימן אחד
 וטמאה אחת, ולא חלקן הכתוב אלא לומר שאין מצטרפין.
 ז. הסגירו בבהרת שבשחין ובסוף השבוע נעשה עור
 הבשר²⁴, או שהסגירו בעור הבשר ובסוף השבוע נעשית
 שחין - יראה בתחלה²⁵.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- 1) אפר חם. 2) אבל מכה באבן וברזל שנתלבנו במעיינות חמים או בלוע הר געש אינה מכווה אלא שחין. 3) בכתב-יד תימן: "המכה". 4) מיני צמחים חולניים בעור. 5) כעין רומח. 6) מכת דקירה. 7) לא חד ממש אלא מחודד קצת וההכאה פוצעת. 8) אביעאי שלא נפשטה שם, אבל בסכין חד ממש אמר שם "חידודה קודם לליבונה" כלומר, הפצע מחוד הסכין קודם להכווייה ולפיכך נידון כשחין. 9) רש"י שם פירש: פסולת זיתים שנסחטו להוציא שמנם. 10) פשיון, שיער לבן ומחיה. 11) שם. בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ו הלכה ה שנינו: "שחין", יכול (יכול אני לפרש) מורד, תלמוד לומר "ונרפא", אי "ונרפא" יכול עד שיעשה צלקת (שיתרפא לגמרי, ותישאר במקומו צלקת בלבד), תלמוד לומר "שחין", הא כיצד? נרפא ולא נרפא. 12) אבל מחיה אינה סימן טומאה. 13) ואם לא נולד סימן טומאה אחר ההסגר - טהור. בתורה נאמר רק הסגר אחד בשחין ומכווה. 14) כבר ביארנו, שבכל מקום שרבינו כותב "בהרת" סתם ללא קשר עם דירוג הלבנונית, הכוונה לכל ארבעת המראות, שלג, צמר, סיד, קרום ביצה. 15) בזה דין שחין ומכווה כדין נגע בעור הבשר. 16) אם היו בו כחצי גריס שחין וכחצי גריס מכווה אין מצטרפים לכגריס ומטהרים את המנוגע, ואף על פי שדיני שחין ומכווה שווים. בתורת כהנים שם למדו מהכתוב "או ... מכות אש" המלה "או" באה לחלק ביניהם. 17) בשניהם יחד. 18) והפשיון מטמא רק אם פשה במקום אותה המחיה עצמה. 19) מצומצם. 20) ומילא את כל מקום הצרבת ואם כן אין כל אפשרות של פשיון, שהרי אמרנו שאינה פושה לעור הבשר. 21) אין שערות צומחות על כף היד. 22) השני מבטל את הראשון. ונפקא מינה לעניין צירוף, שאמרנו בהלכה הקודמת שאינם מצטרפים זה עם זה. 23) ומטמא. 24) נתרפא לגמרי ויש לפנינו עכשיו נגע בעור הבשר. 25) צריך להיות: כתחילה. כאילו הוא נגע חדש וטעון שני הסגרים.

שבת קודש י"ג כסלו ה'תשע"א

פרק שמיני

א. נגעי הראש והזקן הוא שיפל השער שבהן מעקרו וישאר מקום השער פנוי. וזה הוא הנקרא נתק. ואין נתק פחות מכגריס² המרבע. בין שהיה מראהו צמק בין שלא היה צמק. ולא נאמר צמק בנתקין אלא לומר לה: מה מראה צמק - בידי שמים, אף נתק המשמא - בידי שמים; להוציא שנתקו אדם³, שהוא טהור. והאשה והסריס שהעלה זקנם שער - הרי זה משמא בנתקין⁴.

ב. הנתקין מטמאין בשני סימנים: בשער צהב דק ובפשיון, ויש בהן הסגר שגוי שבועות. וכל זה מפרש בתורה. כיצד? מי שנולד לו נתק בראשו או בזקנו: אם היה בו שתי שערות צהבות דקות ולא יותר⁵ ואין שם בנתק שער שחור כלל - יחליט; לא היה בו שער לא שחור ולא צהב - יסגיר שבוע אחר. ובשביעי רואהו: אם נולד בו שער צהב דק או שפשה הנתק - יחליט; נולדו בו שתי שערות שחורות - יפטר אותו; לא פשה ולא נולד בו שער צהב ולא שער שחור - יגלח סביבות הנתק ולא יגלח הנתק⁶ ויסגיר שבוע שני. וחזר ורואהו בסוף שבוע שני: אם פשה הנתק או נולד בו שער צהב דק - יחליט; לא נולד בו פלוס - יפטר, שאין הסגר בנתקין יתר על שני שבועות. ואם אחר שפטר נולד בו שער צהב או פשה - יחליט⁷.

ג. כיצד מגלחין את הנתק? מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו, כדי שיהיה נפר הפשיון. ותגלחתו כשרה בכל אדם⁸, שנאמר: והתגלח⁹. וכן כשרה בכל דבר¹⁰. ואפילו היה נזיר¹¹ - הרי זה מגלח. הסגירו ולא גלחו - הרי זה מסגר.

ד. שער צהב האמור בתורה הוא שיהיה כתבנית¹² הנהב. וזה שנאמר דק הוא שיהיה קצר¹³; אבל אם היה ארוך, אף על פי שהוא צהב כתבנית הנהב - אינו סימן טמאה.

ה. שתי שערות הצהבות הדקות סימן טמאה בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מרחקות זו מזו, בין שהיו באמצע הנתק בין שהיו בסוף הנתק, בין שקדם הנתק את השער הצהב בין שקדם השער הצהב את הנתק - הרי הוא סימן טמאה. והוא שיהיו נטלות בזוג¹⁴, כמו שבארנו בשער הלכן.

ו. השער השחור המציל בנתקין¹⁵ אין פחות משתי שערות. ואינן מצילות עד שיהיה ארוך כדי לכף ראשן לעקרון¹⁶. בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מפוזרות. והוא שיהיו באמצע הנתק¹⁷ וישאר מן הנתק פנוי בין השער השחור שפתו וביין השער שחוצה לו כדי צמיחת שתי שערות; אבל אם נשאר השתי שערות השחורות בצד הנתק בסופו - אינן מצילות. כיצד מצילות? שאם נשאר בתוך הנתק שתי שערות שחורות, אף על פי שנולד בנתק שער צהב דק או שפשה - הרי זה טהור. החליטו בשער צהב או בפשיון וצמח בנתק שתי שערות שחורות - טהר הנתק, ומצילות מיד הפשיון ומיד השער הצהב. בין שצמחו באמצע הנתק בין שצמחו בסופו. שהצומח¹⁸ מציל בכל מקום¹⁹, והנשארו²⁰ אינו מציל עד שיהיה רחוק מן הקמה²¹ שתי שערות.

ז. שתי שערות שצמחו, אחת שחורה ואחת לבנה²² או צהבה, אחת ארוכה ואחת קצרה - אינן מצילות.

ח. נתק שהחליט בשער צהב או בפשיון ונולד בו שער שחור וטהר, אף על פי שהלך השער השחור - הרי זה טהור, עד שיולד בו שער צהב אחר או יפשה פשיון אחר מאחר שהלך השער השחור. שנאמר: נרפא הנתק טהור הוא - פינן שנותרפא טהור הוא, אף על פי שסימני טמאה במקומו²³.

ט. החליטו בשער צהב, בין שהחליטו בתחלה בין שהחליטו בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או שהחליטו אחר הפטור²⁴, והלך השער הצהב ונולד בו שער צהב אחר או שנולד לו פשיון - הרי זה מחלט כשהיה²⁵. וכן אם החליטו בפשיון, בין בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או אחר הפטור, והלך הפשיון וחרז פשיון אחר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) ואפילו אין כל שינוי בעור, מריטת השיער עצמו הוא הנגע. וחלקו על רבינו רבים וסוברים שאין נגע בלי שינוי בעור. ולפי שיטת רבינו יש לשאול: מה בין קרחת וביח ובין נתק? ומבאר שם בכסף משנה, שקרחת וביח פירושו, שנקרח כל הצד האחורי או לצד הפנים וזהו דבר טבעי ולא חולני, ונתק הוא אם נקרח באמצע הראש או הזקן ושערות מקיפות את הקרחת מכל צדיה. (2) "הקיש נגע לנתק, מה נגע (בעור הבשר) אינו פחות מכגריס אף נתק אינו פחות מכגריס". (3) שהשערות לא נפלו מאליהן אלא אדם מרט אותן. (4) תוספתא נגעים פרק ד הלכה ז: "זקן האשה והסריס ... משהעלו שיער הרי הן כזקן לכל דבר". (5) טעות סופר, צריך להיות "או יותר" וכן הוא בכתב יד תימן. בתורת כהנים שם: "ושער", מיעוט שער שתי שערות. (6) בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ט הלכה ז שנינו: וכי מה יש בו (בנתק לגלח)? ... סמוך לנתק לא יגלח, הא כיצד? מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו, כדי שיהא ניכר אם פשה. (7) כדין נגע בעור הבשר. (8) ואינה זקוקה לכהן כגילוח הטהרה אחר שנתרפא. (9) משמע בכל אופן שהוא. (10) ולא דווקא בתער כתגלחת הטהרה. (11) שאסור לו לגלח שער. (12) כגון. (13) משאר השערות, אבל צריך להיות בו כדי שיינטל בזוג. (14) שאפשר יהיה לגזור אותן במספריים, כמו בשיער לבן למעלה בפרק ב הלכה א ושם הסברו בפרוטרוט. (15) אם נמצא בנתק שיער שחור, בין שנשאר בתחילה בן צמח אחר ההסגר - טהור. לפני ההסגר כתוב בתורה (ויקרא יג, לא): "ושער שחור אין בו והסגיר" ודרשו בתורת כהנים (שם פרק ח הלכה ט): ואם יש בו פטור; ולאחר ההסגר כתוב בתורה בפירוש (שם לז): ושער שחור צמח בו נרפא הנתק טהור הוא. (16) שיעור זה הוא יותר גדול מהשיעור ניטלות בזוג. (17) ולא על גבול הנתק ממש סמוך לשערות המקיפות אותו, וזה נקרא "מבוצר" בלשון המשנה. (18) אחרי החלט. (19) אפילו אינו מבוצר. (20) השערות השחורות שלא נקרחו כלל. (21) השיער הבריא המקיף את הנתק. (22) שתי שערות ושתיהן שחורות מצילות ואין לבנה מצטרפת להציל. (23) כלומר, סימני הטמאה שהוחלט על ידם נשארו במקומם, אבל אם נולדו סימני טומאה חדשים מטמאים. (24) כשצמחו שתי שערות צהבות. (25) וכל הדינים הללו מתאימים למה שנאמר

1 או שגולד לו שער צהב - הרי זה מחלט פשהיה. עד שלא
 2 ישאר סימן טמאה או עד שיעצמית בו שתי שערות שחורות.
 3 י. שני נתקים זה בצד זה²⁶ ושיטה²⁷ של שער שחור
 4 מפסקת ביניהן²⁸, ונפרץ²⁹ השער השחור [ונתק] ממקום
 5 אחד - הרי הוא כמות שהיה³⁰, שהשער השחור הנשאך
 6 ביניהן הרי הוא בצד הנתק; נפרצה השטה משני מקומות³¹
 7 - טהור, שהרי הנשאך מן השטה באמצע הנתק. וכמה יהיה
 8 בכל פרצה מהן? אין פחות ממקום צמיחת שתי שערות³².
 9 ואם היתה פרצה ממקום אחד כגריס - הרי זה טמא;
 10 שהפרצה עצמה נתק אחר³³, והרי שער שחור בצדו ואינו
 11 כנוס לתוכו. נתק שהשער השחור מקיפו ונתק אחר מקיף
 12 את השער השחור: נפרץ השער שביניהן ממקום אחד -
 13 טמא³⁴; שהנתק הפנימי לא נצל³⁵, שהרי השער השחור
 14 בצדו, לא בתוכו. נפרץ השער משני מקומות - טהור,
 15 ואפלו היתה פרצה כגריס³⁶; שהרי הנתק הפנימי והחיצון
 16 נעשו נתק אחד ושער שחור באמצע. והוא שתהיה הפרצה
 17 כדי צמיחת שתי שערות או יתר.

פרק תשיעי

18 יא. נתק שהיה חוט יוצא ממנו, וכן שני נתקין שחוט יוצא
 19 מזה לזה³⁷, אם יש ברחב החוט הנתוק³⁸ כדי צמיחת שתי
 20 שערות - זוקקין לטמא³⁹ בשער צהוב דק ופשוין ומצילין
 21 בצומח בו⁴⁰; אבל שער שחור הנשאך באותו החוט אינו
 22 מציל עד שיהיה רחב החוט כגריס⁴¹.
 23 יב. מי שהיה בראשו נתק כגריס ופשה הנתק [על] כל
 24 ראשו ולא נשאך שם שער כלל אלא פחות משתי שערות
 25 - הרי זה טהור, בין שננתק כלו מתוף הסגר או מתוף החלט
 26 או אחר הפטור; שנגמר: קרמ הוא טהור הוא⁴². וכן אם
 27 היה הנתק בזקנו ונתק כל זקנו - הרי זה טהור. ואף על פי
 28 שאין זה מפרש בתורה שבכתב, קבלה היא, שאם הלך כל
 29 שער הנתקן - טהור הוא. ויתטמא עור הנתקן שקרר⁴³ בנגעי
 30 עור הבשר, כמו שבארנו.

א. הכל מתטמאין בנגעים, אפלו קטן בן יומו והעבדים,
 אבל לא עובד כוכבים ולא גר תושב. והכל פשרין לראות
 את הנגעים. וכל הנגעים אדם רואה אותן, חוץ מנגעי עצמו.
 ב. אף על פי שהכל פשרין לראות נגעים, הטמאה והטהרה
 תלויה בכהן. כיצד? כהן שאינו יודע לראות - החכם רואהו
 ואומר לו: אמר טמא, והכהן אומר טמא; אמר טהור,
 והכהן אומר טהור; הסגיר, והוא מסגירו. שנגמר: ועל
 פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. ואפלו היה הכהן קטן או שוטה
 - החכם אומר לו והוא מחליט או פוטר או סוגר. במה
 דברים אמורים? כשהיה הכהן סומך על דברי החכם; אבל
 אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו - אסור לו לראות נגע
 מפל נגעים עד שיוורנו רבו, ויהיה בקי בכל הנגעים
 ובשמותיהן בנגעי אדם כלם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים.
 ג. כהן שטמא את הטהור או טהר את הטמא - לא עשה
 כלום; שנגמר: טמא הוא וטמאו הכהן, טהור הוא וטהרו

למעלה בסוף פרק ד בנגעי עור ובשר. (26) ובכל אחד מהם כגריס. (27) שורה. (28) ואינו מציל. מפני שאינו מבוצר.
 (29) למעלה או למטה והשיער השחור נשאר בלתי מבוצר. (30) במשנה כתוב "טמא" ומפרשי המשנה מבארים שטמא מפני שנגע
 אחד פשה. ורבינו מפרש, שהמדובר כשנפרץ לפני ההסגר ופשוין אינו מטמא אלא אחר הסגר (ראה למעלה פרק ד הלכה ב),
 ולפיכך הוא מפרש שלא טמא ממש אמרו, אלא הכוונה שהשיער השחור אינו מציל וטעון הסגר. (31) למעלה ולמטה ואם כן
 הפרצות מחברות את שני הנתקים והשיער השחור מוקף נתק מכל צדדיו. (32) פחות מזה אינו נקרא מבוצר. (33) קשה להבין,
 למה אינו נידון כפשוין הנתק הראשון. ראה משנה אחרונה על המשנה, ששינה הגירסה כאן. ונראה שרבינו התכוון לומר שאם
 נולדה פירצה באמצע השיטה ואינה מגיעה עד הנתקים הראשונים דינה כנתק חדש ואין אנו אומרים שפני שהיא עומדת בין שני
 הנתקים תידון כחלק מהם. (34) האדם. (35) אבל החיצון ניצל, שהרי השער השחור שבו מבוצר. (36) אין אנו דנים אותה
 כנגע חדש. (37) ומחברם. (38) הנגוע בנתק. (39) אם נולד בחוט אחד מסימני הטומאה הרי זה כאילו נולדו בנתקים עצמם.
 (40) אם צמח בחוט שיער שחור הוא מציל ואפילו אם יש סימן טומאה בנתקים. (41) מפני שהמשואר אינו מציל אלא במבוצר
 ואי אפשר שיהיה מבוצר אם אין ברוחב החוט כגריס היינו מקום צמיחת שש שערות, שהרי אינו נקרא מבוצר אלא אם הוא מוקף
 נתק ברוחב שתי שערות מכאן ומכאן ושתי השערות השחורות באמצע וביחד שש שערות. (42) כך דרשו בתורת כהנים פרשת
 נגעים פרק ו, הלכה ב. ראה למעלה פרק ז הלכה א, שבהרת אם פרח בכלו אחר הפטור - טמא מפני שדין פריחה נאמר בתורה
 שם בקשר לכתוב "טמא הוא" (שם יג, יא) ומשמע שהפריחה מטהרת אחר הטומאה בלבד. (43) והוא הדין לעור הראש.
 (44) ואין זה דומה לקרחת וגבחת שנקרה רק חצי הראש, אבל אם נקרה כולו הרי זה נתק. (45) אחר שצמח שיער הצהוב.
 (46) ואפילו הלך השחור ונשאר הצהוב, כמו בנתק קטן. (47) אחר ההסגר. (48) תוספתא שם. והמדובר כשיער השחור הוא מן
 הצד, אבל אם הוא באמצע אינו מטמא משום פשוין, שהרי אין הנגע פושה לתוכו אלא מחוצה לו. (49) אם פרח בכל הראש
 ולא פרח בזקן - טהור, וכן להיפך. פסק כרבי יהודה.

49 נזקק לו מיד. באו לפניו שנים - רואה את הראשון, מסגירו
50 או פוטרו או מחליטו, וחוזר ורואה את השני.
51 **יב.** אין הכהן זקוק לבקש פחת אצילי ידיו של נגוע או בין
52 פחדיו או בתוך הקמטים שמא שם נגע, שנאמר: לכל מראה
53 עיני הכהן. וכן בהופך פלו לכן. וכיצד יעמד לפני הכהן?
54 אם איש הוא - נראה ערם, ועומד כעוֹדֵר וכמוסס זימים. ואם
55 אשה היא - נראית ערמה, ויושבת כעוֹרֶכֶת וכמניקה את בנה
56 וכאורגת בעומדים, שמגבחת גדה הימנית עד שיגלה בית
57 השחי. אם היה הנגע נראה בהן בזמן שהן עומדין כף - הרי
58 זה טמא; ואם אינו נראה בהן כשהן עומדין כף - אין נזקקין
59 לו. וכשם שהאדם נראה לנגעו, כך הוא נראה להתגלחתו.
60 שאם לא נראה שער בכל בשרו כשיעמד ערם כעוֹדֵר
61 וכמוסס או כשתשב האשה כמו שבארנו - הרי זו תגלחת
62 כשרה, ואין בהן זקוק לחפש בשאר מקומות שמא נשאר
63 בהן שער, אף על פי שהוא צריך לגלח הכל, כמו שיתבאר.

פרק עשירי

64
65 **א.** התולש סימני טמאה, בין פלן בין מקצתו, או הכווה
66 את המחיה, בלה או מקצתה, או הקוצץ הנגע פלו מבשרו
67 או מן הבגד או מן הבית, בין קדם שיבא לכהן בין בתוך
68 הסגר או בתוך החלט או אחר הפטור - הרי זה עובר בלא
69 תעשה. שנאמר: השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות
70 ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם תשמרו
71 - שלא יתלש או שיקץ. אבל אינו לוקה עד שיועילו
72 מעשיו, ואם לא הועילו - אינו לוקה. כיצד? היתה בו
73 בהרת ובה שלש שערות לבנות ותלש אחת, כנה מקצת
74 המחיה ונשאר ממנה פעדשה - אינו לוקה, שהרי הוא טמא
75 כשהיה. וכן כל פיוצא בזה. ומכין אותו מכת מרדות. וכן
76 המגלח את הנתק - לוקה, שנאמר: ואת הנתק לא יגלח.
77 ואינו חיב עד שיגלח כל הנתק בתער. ומתיר למצרע לשא
78 במוט על כתפו שיש בה הצרעת ולקשר הסיב על רגלו,
79 ואם הלכו סימני טמאה - ילכו. והוא שלא נתפון לכהן.
80 **ב.** התולש סימני טמאה או שפנה את המחיה עד שלא בא
81 אצל כהן - הרי זה טהור. וכן אם עשה פן בימי הסגר -
82 הרי זה טהור לאחר? מי הסגר. ואם תלשן אחר שהחלט
83 בהן - הרי זה מחלט כשהיה, ואין לו טהרה עד שתפרח
84 הצרעת בכלו או עד שתתמעט בהרתו מפגרים.
85 **ג.** מי שנקצצה בהרתו בלה שלא בכונה - טהור. קצצה
86 בכונה: אם קצץ כל הבשר החי המקיפה אפלו כחוט
87 השערה - אין לו טהרה עולמית; קצצה בצמצום - אין לו
88 טהרה עד שתפרח בכלו.
89 **ד.** התולש שערה לבנה אחת ונשרה השניה - הרי זה טהור.
90 היו שלש, תלש שתיים ונשרה אחת - הרי זה בטמאתו.
91 היתה בו מחיה פעדשה, כנה חציה והלף חציה - הרי זה
92 טהור. היתה יתרה מפעדשה: כנה המותר והלף פעדשה -
93 הרי זה טהור; כנה פעדשה והלף המותר - הרי זה טמא.
94 **ה.** מי שהיתה בהרת בערלתו - ימול, ואף על פי שהיא
95 מילה שלא בזמנה; שמצות עשה דוחה את לא תעשה בכל

1 הכהן. ומצרע שנרפא, בין מתוך הסגר בין מתוך החלט,
2 אפלו אחר כמה שנים - הרי זה בטמאתו עד שיאמר לו
3 כהן טהור אמה.
4 **ד.** אין הכהן רשאי לטמא את הטמא עד שיהיו עיניו במקום
5 הנגע בעור הבשר שחוצה לו. וכהן שראה הנגע בתחלה -
6 הוא שרואהו בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני, והוא
7 שמסגירו או מחליטו או פוטרו. מת הכהן שראהו תחלה או
8 שחלה - רואהו כהן אחר. ואין השני יכול לטמאו בפשיון,
9 שאין יודע אם פשה אם לא פשה אלא ראשון. ונאמן כהן
10 לומר: נגע זה פשה ונגע זה לא פשה, ושער לכן זה קדם
11 את הבהרת או בהרת זו קדמה את שער לכן.
12 **ה.** חלל פסול לראית נגעים; שנאמר: אחד מבניו הכהנים -
13 בכהנתם. אבל בעלי מומין פשרים לראית נגעים, ובלבד שלא
14 יהיה סומא ואפלו באחת מעיניו. ואפלו כהן שפקה מאור
15 עיניו לא יראה את הנגעים, שנאמר: לכל מראה עיני הכהן.
16 **ו.** אין רואין את הנגעים אלא ביום, בין להסגיר בין
17 להחליט בין לפטר, שהרי בכל הענין הוא אומר 'ביום'
18 'ביום'. ואין רואין לא בשחרית ולא בין הערבים ולא בתוך
19 הבית ולא ביום המצען, לפי שפקה נראית עזה; ולא
20 בצוקרים, לפי שעזה נראית פכה. אימתי רואין אותן?
21 בשעה רביעית ובחמישית ובשמינית ובתשיעית. בין נגעי
22 אדם בין נגעי בגדים ובתים.
23 **ז.** בכל יום רואין את הנגעים, חוץ משבת ויום טוב. חל
24 יום שביעי שלו להיות בשבת או ביום טוב - מעבירין
25 לאחוריו. ויש בדבר להקל ולהחמיר. שאפשר שיהיה ביום
26 שבת זה, שהוא יום הראוי לראות, טמא, ולמחר ילכו להן
27 סימני טמאה; ואפשר שיהיה טהור, ולמחר יולדו לו סימני
28 טמאה. ואין דנין אותו אלא בשעת ראיתו לאחר השבת.
29 **ח.** חתן שנראה בו נגע - נוהגין לו כל שבעת ימי המשטה.
30 וכן אם נראה בבגדיו או בביתו - אין רואין אותן עד לאחר
31 המשטה. וכן ברגל נוהגין לו כל ימות הרגל. שנאמר: וצוה
32 הכהן ופנו את הבית וגומר. אם המתנה תורה לךבר
33 הרשות שלא ישמאו פליו, קל וחמר לךבר מצוה.
34 **ט.** אין מסגירין ולא מחליטין ולא פוטרין אלא ביום
35 שיראה בו בתחלה, או בשביעי, או ביום שלשה עשר
36 בנגעים שמסגירין בהן שני שבועות, מפני שיום שביעי
37 עולה למנין שבוע ראשון ולמנין שבוע שני בכל הנגעים,
38 בין בנגעי אדם בין בנגעי בתים ובגדים.
39 **י.** אין מסגירין בתוך ימי הסגר, ולא מחליטין בתוך ימי
40 הסגר אם נולד לו סימן החלט, ולא מחליטין המחלט אם
41 נולד לו נגע אחר, ולא מסגירין אותו בתוך ימי חלוטו אם
42 נולד לו נגע אחר שראוי להסגר. אבל אם היו בו שני נגעים
43 וראה זה וחזר וראה זה - הרי זה מתיר לומר לו: הרי אמה
44 מסגר בזה ומחלט בזה, או מחלט בזה ומסגר בזה. בין
45 בתחלה בין בסוף, בין בסוף שבוע ראשון בין בסוף שבוע
46 שני. ואין רואין שני נגעים באחת, בין בשני אנשים בין
47 באיש אחד; שנאמר: וראה הכהן את הנגע.
48 **יא.** נגיע שבא לכהן לראותו - לא יאמר לו לך ושוב, אלא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מקום. ואם מל והלך בעור הערלה סימן שהיה מחלט בו
2 - הרי זה חיב בקרבן מצרע.
3 ו. מצות עשה שהיה המצרע המחלט מבסה ראש כל
4 ימי חלוטו, ועוטה על שפם כבב, ופורם בגדיו, ומודיע
5 העוברים עליו שהוא טמא; שגאמר: והצרוע אשר בו
6 הגגע וגומר. אפלו כהן גדול שגצטרע פורע ופורם,
7 שעשה דוחה את לא תעשה. ואסור בשאילת שלום כל
8 ימי חלוטו כבב, שגאמר: ועל שפם יעטה - שהיה
9 שפתיו דבוקות. אכל קורא ושונה ודורש. ואסור לספר
10 ולכבס כל ימי חלוטו. ונוהג בכל הדברים האלו אפלו
11 בשבתות וימים טובים. וקרי הוא מתר ברחיצה ובסיכה
12 ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה וזוקף את מטתו
13 כשאר העם.
14 ז. דין המצרע שהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר, שגאמר:
15 מחוץ למחנה מושבו. ודבר זה בעצרות המקפות חומה
16 בארץ ישראל בלבד.
17 ח. המצרע אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על
18 שפם, אכל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה לאחרים שהיא
19 טמאה. ולא המצרעים בלבד, אלא כל המטמאים את האדם
20 תביין להודיע לכל שהן טמאין, כדי שיפראשו מהן;
21 שגאמר: וטמא טמא יקרא - הטמא מודיע שהוא טמא.
22 ט. וטמטום ואנדרויגנוס פורע ופורם ועוטה על שפם,
23 מפני שהוא ספק.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ז'י"ג כסלו ה'תשע"א

- 47 יום ראשון ז' כסלו ה'תשע"א
48 הלכות קרבן פסח
49 פרק שמיני
50 א. אכילת בשר הפסח בליל חמשה עשר - מצות עשה,
51 שגאמר: ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על
52 מררים יאכלהו.
53 ב. ואין מצה ומרור מעפבין. אם לא מצאו מצה ומרור -
54 יוצאין ידי חובתן באכילת בשר הפסח לבדו. אכל מרור
55 בלא פסח אינו מצוה, שגאמר: על מצות ומררים יאכלהו.
56 ג. מצוה מן המבחר לאכל בשר הפסח אכילת שבע.
57 לפיכך, אם הקריב שלמי חגיגה בארבעה עשר - אוכל מהן
58 תחלה ואחר כך אוכל בשר הפסח, כדי לשבע ממנו. ואם
59 לא אכל אלא פזית - יצא ידי חובתו. וכן אכילת בשר פסח
60 שני בלילי חמשה עשר לחדש איר - מצות עשה, שגאמר
61 בו: על מצות ומרורים יאכלהו.
62 ד. ושניהן אינן נאכלין אלא צלי אש. והאוכל מהן פזית
- נא או מבשל בלילי פסחים - לוקה, שגאמר: אל תאכלו
ממנו נא ובשל מבשל במים. אכל נא ומבשל כאחת - אינו
לוקה אלא אחת, לפי ששניהן נכללות בלאו אחד. אכל
ממנו נא או מבשל מבעוד יום - אינו לוקה. שגאמר: כי
אם צלי אש; בשעה שמצוה לאכלו צלי - חיב על אכילת
נא ומבשל, אכל מבעוד יום - פטור.
ה. אכל ממנו פזית צלי מבעוד יום - עבר על מצות עשה;
שגאמר: ואכלו את הבשר בלילה הזה - בלילה ולא ביום,
ולאו הבא מקלל עשה - עשה הוא.
ו. נא שהזהירה עליו תורה הוא הבשר שהתחיל בו מעשה
האור ונצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדין. אכל אם
אכל ממנו בשר חי - אינו לוקה, ובטל מצות עשה;
שגאמר: צלי אש, הא שאינו צלי - אסור. צלהו כל צרכו
עד שנתחרף ואכלו - פטור.
ז. מבשל שהזהירה עליו תורה - בין שנתבשל במים בין
שנתבשל בשאר משקין או במי פרות; שגאמר: ובשל
מבשל - רבה הכל.
ח. צלהו ואחר כך בשלו, או שבשלו ואחר כך צלהו, או

47 - נאסר באכילה, והרי הוא כבשר קדשי קדשים שיצא חוץ
 48 לעזרה או בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומות ירושלים,
 49 שהכל בטרפה ולוקין על אכילתו, כמו שבארנו במעשה
 50 הקרבנות. אבר שיצא מקצתו - חותף הבשר ויורד עד
 51 שמגיע לעצם, וקולף את הבשר; כל שבפנים - יאכל, וכל
 52 שבחוץ - ישרף. כשהוא מגיע לעצם - חותף בקופיץ, אם
 53 היה שאר קדשים; ואם היה פסח, שאסור לשבר בו עצם
 54 - קולף עד הפרק, ומפרק האבר שיצא מקצתו מן הפרק
 55 ומשליכו לחוץ.
 56 ג. שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד - צריכה כל
 57 חבורה מהן לעשות לה הקף; שנאמר: מן הבשר חוצה.
 58 מפי השמועה למדו, שצריך לתן לו חוצה למקום אכילתו.
 59 ואלו הופכיין את פניהן אילף ואוכלין, ואלו הופכיין את
 60 פניהן אילף ואוכלין, כדי שלא יראו מערכים.
 61 ד. היו המים שמוזגים בו יינם באמצע הבית בין שתי
 62 החבורות - כשהשמש עומד למזג, קופץ את פיו ומחזיר
 63 את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואחר כך אוכל מה
 64 שבפניו; שאסור לאוכל לאכל בשתי חבורות. ומתוך הפלה
 65 להחזיר פניה מגני חבורתה ואוכלת, מפני שהיא בושה
 66 לאכל בפניהם.
 67 ה. שתי חבורות שנופרצה מחיצה מביניהן - אינן אוכלין.
 68 וכן אם היתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן - אינן
 69 אוכלין עד שתסתלק. שאין הפסח נאכל בשתי חבורות,
 70 ואינן נעקרין מחבורה לחבורה.
 71 ו. בני חבורה שנוכנסו שלשה מהן או יתר לאכל פסחיהן
 72 ולא באו שאר בני חבורה, אם נכנסו בשעה שדרך בני אדם
 73 לאכל הפסחים, וחזר המעורר לכלן על השאר ולא באו -
 74 הרי אלו שנוכנסו אוכלין עד שישבעו ואין ממתנים לשאר.
 75 ואפלו באו המתאחרין אחר כך ומצאו אלו השלשה שאכלו
 76 הכל - אין משלמים להן כדי חלקם. אבל אם נכנסו שנים
 77 בלבד - הרי אלו ממתנים. במה דברים אמורים? בשעת
 78 בניסתן לאכל; אבל בעת שנפטרין - אין אדם צריך להמתין
 79 לחברו. אפלו גמר אחד בלבד מלאכל - יצא ואינו צריך
 80 להמתין.
 81 ז. המאכיל כזית מן הפסח, בין מפסח ראשון בין מפסח
 82 שני, למומר לעבודה זרה או לגר תושב או לשכיר - הרי
 83 זה עובר בלא תעשה. ואינו לוקה, אבל מפין אותו מפת
 84 מרדות. וכן גבר האמור בתורה - זה העובד אל גבר. ואין
 85 מאכילין ממנו לנכרי, אפלו גר תושב או שכיר; שנאמר:
 86 תושב ושכיר לא יאכל בו.
 87 ח. ערל שאכל כזית מבשר הפסח - לוקה; שנאמר: כל
 88 ערל לא יאכל בו. בו הוא שאינו אוכל, אבל אוכל הוא מצה
 89 ומרור. וכן מתוך להאכיל מצה ומרור לגר תושב ולשכיר.
 90 ט. כשם שמילת בניו ועבדיו מעכבתו מלשחט הפסח,
 91 כך מעכבתו מלאכל; שנאמר: ומלתה אתו אז יאכל בו.
 92 ביצד? קנה עבד אחר שנשחט הפסח, או שהיה לו בן
 93 שלא הגיע זמנו להמול אלא אחר שחיתט הפסח - הרי
 94 זה אסור לאכל עד שימול אותו. וכיצד יהיה הבן ראוי

1 ששעשהו צלי קדרה ואכלו - חיב. אבל מתוך לסוף אותו ביין
 2 ושמן ודבש ובשאר משקין ומי פרות חוץ מן המים. ומתוך
 3 לטבל הבשר אחר שנוצלה במשקים ובמי פרות.
 4 ט. אין צולין את הפסח על גבי כלי אבן או כלי מתכות;
 5 שנאמר: צלי אש - לא צלי דבר אחר. לפיכך, אם היה כלי
 6 מנקב כדי שתשלט בו האור - צולין עליו. ואין צולין אותו
 7 בשפוד של מתכת, שהרי השפוד פלו חם וצולה מקומו.
 8 י. הסיק את התנור וגרף את כל האש ותלהו בתנור וצלהו
 9 - הרי זה אסור, שאין זה צלי אש. חתכו ותלהו על גבי
 10 גחלים - הרי זה צלי אש. צלהו על גבי סיד או חרסית או
 11 חמי טבריה - הרי זה אסור, שאין זה צלי אש. ביצד צולין
 12 אותו? תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו בשפוד של עץ
 13 ותולהו לתוף התנור והאש למטה. ותולה כרעיו וכני מעיו
 14 בתנור חוצה לו. ולא יתנם בתוכו, שזה כמין בשול הוא.
 15 ושפוד של רמון היו בוררין לצלתו, כדי שלא יזרק את
 16 מימיו ויבשלהו.
 17 יא. נגע הבשר בתרסו של תנור - יקלף את מקומו, מפני
 18 שהוא צלי החרס.
 19 יב. נטף מרטבו על החרס וחזר עליו - יטל את מקומו;
 20 שקל הפרק והלחה שתפרש ממנו כשיצלה אסורה, שהרי
 21 אינה בשר צלי.
 22 יג. נטף מרטבו על הסלת - יקלף את מקומו וישליכנו.
 23 יד. סכו בשמן של תרומה: אם חבורת הכהנים - יאכלו;
 24 ואם של ישראל: אם חי הוא - ודיחננו וינגב, ואם צלי -
 25 יקלף את החיצון. סכו בשמן של מעשר שני - לא יעשנו
 26 דמים על בני חבורה; שאין פודין מעשר שני בירושלים,
 27 כמו שבארנו במקומו. ואין צולין שני פסחים כאחת, מפני
 28 התערובות. אפלו גדי וטלה.
 29 טו. כבר בארנו בכמה מקומות, שאין הפסח נאכל אלא
 30 עד תצות, כדי להרחיק מן העברה, ודין תורה שיאכל כל
 31 הלילה עד שיעלה עמוד השחר. וכבר בארנו בהלכות חמץ
 32 ומצה, שהוא טעון הלל בשעת אכילתו, ושאין בני חבורה
 33 חוזרין ואוכלין אחר שנודמו בשנה, אפלו בתחלת הלילה.
 34 יום שני ח' כסלו ה'תשע"א
 35 פרק תשיעי
 36 א. כל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת.
 37 ואין מוציאין ממנו מן החבורה שיאכל בה. והמוציא ממנו
 38 כזית בשר מחבורה לחבורה בליל חמשה עשר - לוקה;
 39 שנאמר: לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. והוא שייחננו
 40 בחוץ; שהוצאה כתובה בו בשבת, לפיכך צריך עקירה
 41 והנחה כהוצאת שבת. ואין מוציא אחר מוציא בפסח,
 42 שפיון שהוציאו הראשון נפסל. מן האגף ולפנים - כלפנים;
 43 מן האגף ולחוץ - כלחוץ; והאגף עצמו, שהוא עבי הפתח
 44 - כלחוץ. החלונות ועבי הפתלים - כלפנים. הגגים והעליות
 45 - אינן בכלל הבית.
 46 ב. בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו, בין בזדון בין בשגגה

46 - מוציא ומניחו עם שאר הגידים והעצמות והקרומות
 47 שיוציאין בשעת אכילה. שאין מנקין אותו כשאר הבשר
 48 ואין מתחבין אותו, אלא צולין אותו שלם. ואם חתכו
 49 חתיכות חתיכות - כשר. והוא שלא יחסר אבר. צריך אדם
 50 להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר, שנאמר: לא
 51 תותרו ממנו עד בקר. וכן בשני, שנאמר: לא ישאירו ממנו
 52 עד בקר. ואם השאיר ממנו, בין בראשון בין בשני - עבר
 53 בלא תעשה. ואינו לוקה על לאו זה, שהרי נתק לעשה,
 54 שנאמר: והנותר ממנו באש תשרפו.

55 **יב.** כשמקריבין את הפסח בראשון - מקריבין עמו שלמים
 56 ביום ארבעה עשר מן הבקר או מן הצאן, גדולים או
 57 קטנים, זכרים או נקבות, ככל זבחי השלמים. וזו היא
 58 הנקראת חגיגת ארבעה עשר, ועל זה נאמר בתורה: וזבחת
 59 פסח לה' אלהיך צאן ובקר. אימתי מביאין עמו חגיגה זו?
 60 בזמן שהוא בא בחל ובטהרה ובמועט; אבל אם חל יום
 61 ארבעה עשר להיות בשבת, או שבא הפסח בטמאה, או
 62 שהיו הפסחים מרבים - אין מביאין עמו חגיגה, ואין
 63 מקריבין אלא הפסחים בלבד.

64 **יג.** חגיגת ארבעה עשר - רשות ואינה חובה. ונאכלת לשני
 65 ימים ולילה אחד, ככל זבחי שלמים. ואסור להניח מבשר
 66 חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי, שנאמר: ולא ילין מן
 67 הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר. מפני השמועה
 68 למדו, שזה אזהרה למניח בשר חגיגת ארבעה עשר ליום
 69 ששה עשר; שנאמר: לבקר - עד בקר של יום השני. והמותיר
 70 - אינו לוקה; אלא ישרף הנותר ממנה, כשאר הנותרים.

71 **יד.** בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן וכל
 72 התבשילין העולים עמו על השלחן מתבערין עמו, ואין
 73 נאכלים אלא עד חצות כפסח עצמו. גזירה מפני
 74 התערבות.

75 **טו.** מה בין פסח ראשון לפסח שני? הראשון אסור בחמץ
 76 בכל יראה וכל ימצא, ואינו נשחט על חמץ, ואין מוציאין
 77 ממנו חוץ לחבורה, וטעון הלל באכילתו, ומביאין עמו
 78 חגיגה, ואפשר שיבא בטמאה, אם נטמא רב הקהל טמאת
 79 מת, כמו שבארנו. אבל פסח שני - חמץ ומצה עמו בבית,
 80 ואינו טעון הלל באכילתו, ומוציאין אותו חוץ לחבורתו,
 81 ואין מביאין עמו חגיגה, ואינו בא בטמאה. ושניהם דוחין
 82 את השבת, וטעונין הלל בעשייתן, ונאכלין צלי בבית אחד
 83 על מצה ומרור, ואין מותרין מהן, ואין שוברין בהן את
 84 העצם. ולמה לא ישנה השני לראשון לכל הדברים, מאחר
 85 שנאמר: ככל חקת הפסח יעשו; לפי שפרש בו מקצת חקת
 86 הפסח, ללמד שאינו שנה לראשון אלא בדברים שנתפרשו
 87 בו, והן המצות שבגופו, והם 'חקת הפסח' שקלל זה
 88 שנאמר במצרים שילקח הפסח מבשור, ושהוא טעון
 89 הגעת דם באגדת אזוב למשקוף ולשתי המזוזות, ושיאכל
 90 בחפזין - אין אותן הדברים נוהגים לדורות, ולא נעשו אלא
 91 בפסח מצרים בלבד.

92 סליקו להו הלכות קרבן פסח בסיעתא דשמיא

1 למילה אחר שחיתת הפסח ולא יהיה ראוי קדם
 2 שחיטה? כגון שחלצתו חמה, שצריך שבעת ימים מעת
 3 לעת מיום הכראתו; וכגון שפאכה עינו ונרפאת אחר
 4 שחיטה; או שהיה טמאם ונקרע אחר שחיתת הפסח
 5 ונמצא זכר.

יום שלישי ט' כסלו ה'תשע"א

פרק עשירי

8 **א.** השובר עצם בפסח טהור - הרי זה לוקה; שנאמר:
 9 ועצם לא תשברו בו. וכן נאמר בפסח שני: ועצם לא ישברו
 10 בו. אבל פסח שבא בטמאה, אם שבר בו עצם - אינו לוקה.
 11 מפני השמועה למדו: לא תשברו בו - בטהור ולא בטמא.
 12 אחד השובר את העצם בלילה חמשה עשר, או ששבר בו
 13 עצם מבעוד יום, או ששבר אחר כמה ימים - הרי זה לוקה.
 14 **ב.** לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר מבשרו, כדי
 15 שלא יבואו בהן לידי תקלה.

16 **ג.** אין תביין אלא על שבירת עצם שיש עליו פזית בשר
 17 או שיש בו מח; אבל עצם שאין בו מח ושואין עליו פזית
 18 בשר - אינו חייב על שבירתו. היה עליו פזית בשר ושבר
 19 העצם שלא במקום הבשר - חייב, אף על פי שהמקום
 20 ששבר פנוי מבשרו.

21 **ד.** השובר אחר השובר בעצם אחד - לוקה.
 22 **ה.** השורף עצמות והמתקף גידים - אינו חייב משום
 23 שבירת עצם.

24 **ו.** פסח שהוא נא או מבשל ושבר בו את העצם - לוקה.
 25 אפלו נפסל בטמאה ויציאה וכיציא בהם - יש בו אסור
 26 שבירת העצם. כמה דברים אמורים? פשהיתה לו שעת
 27 הכשר ונפסל; אבל אם לא היתה לו שעת הכשר, כגון
 28 שנתפגל או נעשה במחשבת זמן או מחשבת שנוי השם -
 29 אין בו משום שבירת העצם.

30 **ז.** שבר עצם האליה - אינו לוקה, שהרי אינו ראוי
 31 לאכילה.

32 **ח.** הסחוסים, שהם כמו עצמים רכים - הרי אלו מתרין
 33 לאכלן.

34 **ט.** היה גדי קטן ורף שעצמותיו רכים - לא יאכל אותן,
 35 שנה שובר עצם. ואם אכל - לוקה; שאחד השובר עצם
 36 קשה או עצם רך. זה הכלל: כל שנאכל בשור הגדול אחר
 37 שיתבשל - הוא שמתר לאכל כנגדו מן הגדי הרף אחר
 38 צליתו, כגון ראשי כנפים והסחוסים.

39 **י.** גידין הרבין שסופן להקשות, אף על פי שהן ראוין
 40 לאכילה עמה ונאכלין בפסח - אין נמנין עליהן. ונמנין על
 41 מח שבראש, מפני שיכול להוציאו בלא שבירת עצם; ואין
 42 נמנין על מח שבקולית, והוא העצם הסתום משני ראשיו,
 43 שהרי אינו יכול להוציאו אלא בשבירת עצם.

44 **יא.** כשאדם אוכל את הפסח - חותף הבשר ואוכל, וחותף
 45 העצמות מן הפרק ומפרקן אם רצה. וכשיגיע לגיד הנשה

יום רביעי י"א כסלו ה'תשע"א

הלכות חגיגה

יש בכללן שש מצות. ארבע מצות עשה, ושתיים מצות לא תעשה, וזה הוא פסוק: (א) להראות פני ה'. (ב) להג בשלש רגלים. (ג) לשמח ברגלים. (ד) שלא יראה ריקם. (ה) שלא יעזב לוי מלשמחו ולתן לו מתנותיו ברגלים. (ו) להקהיל את העם בחג הסכות במוצאי שמטה. ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים, ואלו הן: הראיה, שנאמר: יראה כל זכורך; והחגיגה, שנאמר: תחג לה' אלהיך; והשמחה, שנאמר: ושמחת בחגך. הראיה האמורה בתורה היא: שנראה פני בעורה ביום טוב הראשון של חג, ויביא עמו קרבן עולה, בין מן העוף בין מן בהמה. ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה - לא דיו שלא עשה מצות עשה, אלא עובר על לא תעשה, שנאמר: לא יראו פני ריקם. ואינו לוקה על לאו זה, שהרי לא עשה מעשה. החגיגה האמורה בתורה היא: שיקריב שלמים ביום טוב הראשון של חג בבואו להראות. והדבר ידוע, שאין השלמים באים אלא מן הבהמה. ושתי מצוות אלו, שהן הראיה והחגיגה, אין הנשים חייבות בהן. והשמחה האמורה ברגלים היא: שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה; שנאמר: וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך. ונשים חייבות במצוה זו.

ב. הראיה והחגיגה אין להן שעור מן התורה, שנאמר: איש כמתנת ידו וגומר. אבל מדברי סופרים, שלא יחג קרבן עולת ראיה פחות משנה מעה כסף, ולא שלמי חגיגה פחות משנה שתי כסף. ומצוה להביא כפי עשרו, שנאמר: כמתנת ידו.

ג. שלמי שמחה לא נתנו בהן חכמים שעור. בעת שיעלה אדם לירושלים לחג, אם היו בידו קרבנות הראיה - וביאם, או יעלה עמו כסף לקנות בו הקרבן. ואם אין בידו כסף - לא יביא שנה כסף. אפלו היה בידו שנה כמה זהובים - אסור לו לעלות ריקם בלא כסף ולא קרבן. ולמה אסרו שיעלה בידו שנה כסף? גזירה שמה לא ימצא למכר, או שמה ימצאו המעות סיגים.

ד. מי שלא הקריב ביום טוב הראשון עולת ראיתו ושלמי חגיגתו - הרי זה מקריבן בשאר ימות הרגל; שנאמר: שבעת ימים תחג לה' אלהיך - מלמד שכלן ראויין לחגיגה. וכלן תשלומי ראשון הם.

ה. ומצוה להקדים ולהקריב בראשון. לא הקריב בראשון, בין שוגג בין מזיד - יקריב בשני. וכל המאחר - הרי זה מגנה, ועליו נאמר: נוגי ממועד אספתי.

ו. עבר הרגל ולא חג - אינו חייב באחריותו. ועל זה וכיוצא בו נאמר: מענות לא יוכל לתקן.

ז. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הסכות - חוגג את כל הרגל וביום טוב האחרון שהוא שמיני. ואף השמיני תשלומי ראשון הוא. וכן מי שלא חג ביום חג השבועות - חוגג כל שבועה, ויש לו תשלומין כל ששת ימים שלאחר חג השבועות. ודבר זה מפי השמועה נאמר, שחג השבועות כחג המצות לתשלומין.

ח. עולת ראיה ושלמי חגיגה אינן דוחין לא את השבת ולא את הטמאה, לפי שאין להן זמן קבוע כקרבנות הצבור; שאם אינו חוגג היום - חוגג למחר, כמו שבארנו. אבל דוחין את יום טוב. ואף על פי שאין מקריבין ביום טוב נדרים ונדבות - מקריבין עולת ראיה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה; שאין אלו נדרים ונדבות, אלא חובות.

ט. כשקריב המקריב עולת ראיתו ושלמי חגיגתו ושמחתו ביום טוב - סומך עליהן בכל כחו, כדרך שעושה בשאר הימים. אף על פי שסמיכה אינה מעכבת, כמו שבארנו במעשה הקרבנות, לא גזרו עליה משום שבות.

י. המפריש עולת ראיתו ומת - היו רשין חייבין להביאה. מתר להקריב בחלו של מועד נדרים ונדבות; שנאמר: אלה תעשו לה' במועדיכם לכו מנדריכם ונדבתיכם, מכלל שקרבין ברגל. לעלתיכם - כמו עולת מצרע ועולת יולדת. ולמנחתיכם - להביא מנחת חוטא ומנחת קנאות. ולשלמיכם - לרבות שלמי נזיר. הכל קרבין במועד, ואין קרבין ביום טוב.

יא. ומי שהיה לו אוכלים מרבים ונכסים מועטין - מביא שלמי חגיגה מרבין ועולות ראיה מועטין. היו לו אוכלין מועטין ונכסים מרבין - מביא עולות ראיה מרבות ושלמי חגיגה מועטות. היו זה וזה מועט - על זה אמרו: לא יפחת ממעוה לעולה ושתי כסף לשלמים. זה וזה מרבה - על זה נאמר: בכרפת ה' אלהיך אשר נתן לך.

יום חמישי י"א כסלו ה'תשע"א

פרק שני

א. נשים ובעדים פטורין מן הראיה. וכל האנשים חייבים בראיה, חוץ מחרש ואלם, ושוטה וקטן, וסומא וחרג, וטמא וערל, וכן הזקן והחולה והרף והענג מאד שאינם יכולים לעלות על רגליהן. כל אלו האחד עשר פטורין, ושאר כל האנשים חייבין בראיה. החרש, אף על פי שהוא מדבר, אפלו חרש באזנו אחת - פטור מן הראיה. וכן הסומא בעינו אחת או חגר ברגלו אחת - פטור. האלם, אף על פי שהוא שומע - פטור. טמטום ונאדרוגינוס - פטורין, מפני שהן ספק אשה. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - פטור מפני צד עבדות שבו. ומנין שכל אלו פטורין מן הראיה? הרי הוא אומר: יראה כל זכורך - להוציא את הנשים. ומצות עשה שאין הנשים חייבות בה - אין העבדים חייבים

ט. ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה. ואין 48
מביאין אותו ביום טוב, גזרה שמא יעשר ביום טוב. 49
י. יוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות 50
ובמעשר בהמה, והכהנים - בחטאת ובאשם ובכבוד ובחנה 51
ושוק; שמצוה זו היא לשמח באכילת בשר לפני ה', והרי 52
אכלו. אבל אין יוצאין ידי חובתן לא בעופות ולא במנחות, 53
שאינן בשר המשמח. כבר בארנו בפסחים, שחגיגת ארבעה 54
עשר רשות. לפיכך אין אדם יוצא בה ידי חובת חגיגה, 55
אלא יוצא בה חובת שמחה. 56
יא. מי שהיה לו שלמי נדר או נדבה ושחטן מערב יום טוב, 57
אף על פי שאכלן ביום טוב - אינו יוצא בה ידי חובת חגיגה, 58
שאינה באה אלא מן החלין, אבל יצא בה ידי חובת שמחה. 59
יב. אף על פי ששחטן קדם הרגל, הואיל ואוכל מהן ברגל 60
- יצא ידי חובתו; שאינו צריך לשחט שלמי שמחה בשעת 61
שמחה. 62
יג. לא יביא אדם תודה ביום ארבעה עשר, מפני החמץ 63
שבה, שאין מביאין קדשים לבית הפסול. ואם הביא - יוצא 64
בה ידי חובת שמחה, כמו שבארנו. 65
יד. האומר: הרי עלי תודה שאצא בה ידי חובתי לשם 66
חגיגה - חיב להביא תודה, ואינו יוצא בה ידי חגיגה; 67
שאין חגיגה באה אלא מן החלין. כשיזבח אדם שלמי 68
חגיגה ושלמי שמחה - לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו 69
בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה, אלא חיב לשמח 70
העניים והאמללים, שנאמר: והלוי והגר והיתום והאלמנה. 71
מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו. ומי שאכל זבחי ואלא שמח 72
אלו עמו - עליו נאמר: זכחיהם כלחם אונים להם, כל 73
אכליו יטמאו, כי לחמם לנפשם. ומצוה בלוי יותר מן הכל, 74
לפי שאין לו לא חלק ולא נחלה, ואין לו מתנות בכשר. 75
לפיכך צריך לזמן לזיים על שלחננו ולשמחם, או תמן להם 76
מתנות בשר עם מעשר שלהם, כדי שימצאו בו צרכיהם. 77
וכל העוזב את הלוי מלשמחו ושוחה ממנו מעשרותיו 78
ברגלים - עובר בלא תעשה, שנאמר: השמר לך פן תעזוב 79
את הלוי. 80

יום שישי י"ב כסלו ה'תשע"א

פרק שלישי

א. מצות עשה להקהיל כל ישראל, אנשים ונשים וטף, 83
בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן 84
התורה פרשיות שהן מנורות אותן במצות ומחזקות דיהם 85
בדת האמת. שנאמר: מקץ שבע שנים במעד שנת השמיטה 86
בחג הסכות. בבוא כל ישראל לראות וגומר. הקהל את 87
העם האנשים והנשים והטף וגרף אשר בשעריך וגומר. 88
ב. כל הפטור מן הראיה - פטור ממצות הקהל, חוץ מן 89
הנשים והטף והעזר. אבל הטמא פטור ממצות הקהל; 90
שנאמר: בבוא כל ישראל, וזה אינו ראוי לביאה. והדבר 91
ברור שהטמאם והאנדורוגינוס חיבין, שהרי הנשים חיבות. 92

בה. ועוד, הרי נאמר: בבוא כל ישראל - להוציא העבדים. 1
ונאמר: בבוא כל ישראל לראות - בשם שהן באין להראות 2
לפני ה', כך הם באים לראות הדר קדשו ובית שכינתו. 3
להוציא סומא, שאינו רואה. אפלו נסמית עינו אחת, שהרי 4
אין ראיתו שלמה. ושם נאמר: למען ישמעו - להוציא מי 5
שאינו רואה גמורה. ולמען ילמדו - להוציא מי שאינו 6
מדבר; שכל המצוה ללמד - מצוה ללמד. ונאמר: בעלתך 7
לראות את פני ה' - מי שיכול לעלות ברגליו, להוציא חגר 8
וחולה וזקן וענג. וכבר בארנו בהלכות ביאת המקדש, שאין 9
הטמא ראוי לביאה, וכן הערל מאוס בטמא. 10
ב. המקמץ, והוא שמלאכתו לקבץ צואת פלבים וכיוצא 11
בהן לעבד העורות או לרפואה, וכן המצרף נחשת במחצב 12
שלו והעבדנין, אף על פי שהן מאוסין מפני מלאכתן - הרי 13
אלו מטהרין גופן ומלבושן ועולין בכלל ישראל לראות. 14
ג. כל קטן שיכול לאחז בידו של אביו ולעלות מירושלים 15
להר הבית - אביו חיב להעלותו ולהראות בו, כדי לחנכו 16
במצות; שנאמר: יראה כל זכורך. ואם היה הקטן חגר או 17
סומא או חרש, אפלו באחת - אינו חיב לחנכו, אף על פי 18
שהוא ראוי לרפואה; שאלו היה גדול והוא כך - היה 19
פטור, כמו שבארנו. 20
ד. כל החיב בראיה - חיב בחגיגה, וכל הפטור מן הראיה 21
- פטור מן החגיגה. וכלן חיבין בשמחה, חוץ מחרש שוטה 22
וקטן וערל וטמא. חרש שוטה וקטן - מפני שאינן בני חיוב 23
הרי הן פטורין מכל מצות האמורות בתורה; וערל וטמא - 24
מפני שאינן אוכלים בקדשים ואינן ראויין לביאה, כמו 25
שבארנו בהלכות ביאת המקדש ובהלכות מעשה הקרבנות. 26
ה. מי שהיה חגר או סומא ביום ראשון ונתרפא בשני - 27
פטור מן הראיה ומן החגיגה, שביום חובתו היה פטור; 28
שכל ימות החג תשלומי ראשון הן, כמו שבארנו. וכן אם 29
נטמא בלילי יום טוב הראשון, אף על פי שטהר למחר - 30
פטור. אבל אם נטמא ביום ראשון - הרי זה חיב להביא 31
חגיגתו וראיתו בתוך ימי הרגל כשיטהר. 32
ו. מי שבא לעזרה בתוך ימי החג - אינו חיב להביא עולה 33
בידו בכל עת שיפנס. שזה שנאמר: ולא יראו פני ריקם - 34
אינו אלא בעקר הרגל בלבד, שהוא יום ראשון או תשלומי 35
ראשון. ואם הביא בכל עת שחיב - מקבלין ממנו 36
ומקריבין אותה לשם עולת ראיה, שהראיה אין לה שעור. 37
ז. הפריש עשר בהמות לחגיגתו והקריב מהן מקצתן 38
בראשון ופסק - טוב אינו חוזר ומקריב השאר, שהרי שיר 39
אותם. ואם לא פסק, אלא דחקו היום ולא יכול להקריב 40
היום - מקריב השאר למחר. 41
ח. עולת ראיה אינה באה אלא מן החלין, כשאר הקרבנות 42
שאדם חיב בהן. אבל שלמי חגיגה באות ממעות מעשר 43
שני המערכות עם מעות חלין, לוקח מן התערכת בהמה 44
ומקריבה שלמי חגיגה. והוא שיהיה שעור אכילה ראשונה 45
מן החלין. מפני ששלמי חגיגה חובה, וכל שהוא חובה 46
אינו בא אלא מן החלין. 47

1 תעשה, וזה הוא פּרָטון: (א) להפריש בכורות. (ב) שלא
2 יאכל בכור תמים חוץ לירושלים. (ג) שלא יפדה הבכור.
3 (ד) להפריש מעשר בהמה. (ה) שלא יגאל מעשר בהמה.
4 וכלתי המעשר עם הבכור, לפי שמעשה שניהם אחד,
5 והכתוב פָּלוּ עמו, שנגאמר: ואת דָּמָם תזרק. מפי
6 השמועה למדו, שזה דם מעשר ודם בכור.
7 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פְּרָק רֵאשׁוֹן

8 א. מצות עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים, בין באדם
9 בין בבהמה טהורה בין ממין החמור, בין שהיו שלמים בין
10 שהיו טרפות. שנגאמר: קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני
11 ישראל באדם ובבהמה. וכלן לפניהם.

12 ב. בכור אדם ובכור חמור נפדים ופדיונם לפניהם, ובכור
13 בהמה טהורה נשחט בצורה פשאר קדשים קלים; זורקין
14 דמו ומקטיר אמוניו, כמו שבארנו במעשה הקרבנות, ושאר
15 הבשר נאכל לפניהם. שנגאמר: אך פדה תפדה את בכור
16 האדם, ואת בכור בהמה השמאה תפדה. אך בכור שור
17 לא תפדה קדש הם. ובשרם יהיה לך.

18 ג. בכור בהמה טהורה שהוא בעל מום, בין שנולד במומו
19 בין שנפל בו מום אחר שהיה תמים - הרי הוא לכהן. אם
20 רצה, אוכלו בכל מקום או מזכרו או מאכילו למי שיִרצה,
21 אפלו לנכרי, מפני שהוא חלין. שנגאמר: וכי יהיה בו מום
22 פסח או עור וגומר, השמא והטהור יחדו יאכלנו בפני
23 יְכָאֵל. והרי הוא נכסי כהן.

24 ד. מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה, ויאמר: הרי זה
25 קדש. שנגאמר: תקדיש לה' אלהיך. ואם לא הקדישו - הרי
26 זה מתקדש מאלי, וקדשתו מרחם היא.

27 ה. מצות בכור בהמה טהורה נוהגת בארץ ובחוצה לארץ.
28 ואין מביאין בכורות מחוצה לארץ. שנגאמר: ואכלת
29 לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך
30 וצאנך; ממקום שאתה מביא מעשר דגן - אתה מביא בכור
31 בקר וצאן, וממקום שאין אתה מביא מעשר דגן - אי אתה
32 מביא בכור בקר וצאן, אלא הרי הוא פחלין ויאכל במומו.
33 ואם הביא - אין מקבלין ממנו, ולא יקרב אלא יאכל במומו.
34 ומצוה זו נוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, כמו
35 מעשר דגן. ואינה נוהגת במקדשין פשהן בקדשתן קדם
36 שיפדו, בין קדשי מזבח בין קדשי בִּדְק הבית.

37 ז. הפל תביין בבכור בהמה טהורה: פנהים לוויים
38 וישראלים. ואף על פי שהבכור לכהן, אם נולד לו בכור -
39 מקריב דמו ואמוניו כמו שבארנו, ואוכל שאר הבשר
40 בתורת בכור. שנגאמר: כל הבכור אשר יולד בקרך ובצאנך
41 וגומר. אכל בכור אדם ובכור בהמה טמאה - פנהים ולויים
42 פטורין, כמו שבארנו בהלכות מתנות כהונה.

43 ח. הבכור נאכל בתוך שנתו בין תמים בין בעל מום.
44 שנגאמר: לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. וכי יהיה בו
45 מום, בשעריך תאכלנו. ומאימתי מונה לו? אם תם הוא -

1 ג. אימתי היו קורין? במוצאי יום טוב הראשון של חג
2 הסכות, שהוא תחלת ימי חלו של מועד של שנה שמניית.
3 והמלך הוא שיקרא באזניהם. ובעזרת הנשים היו קורין.
4 וקורא פשהו יושב. ואם קרא מעמד - הרי זה משבח.
5 מהיכן הוא קורא? מתחלת חמש אלה הדברים עד סוף
6 פרשת 'שמע', ומדלג ל'יהיה אם שמע' וגומר, ומדלג ל'עשר
7 תעשר', וקורא מ'עשר תעשר' על הסדר עד סוף ברכות
8 וקלות, עד מ'לכד הברית אשר ברת אתם בחרב', ופוסק.

9 ד. כיצד הוא קורא? תוקעין בחצוצרות בכל ירושלים, כדי
10 להקהיל את העם. ומביאין בימה גדולה, ושל עץ היתה,
11 ומצמידין אותה באמצע עזרת נשים, והמלך עולה ויושב
12 עליה, כדי שישמעו קריאתו, וכל ישראל העולים לחג
13 מתקבצין סביביו. וחסן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו
14 לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן, וסגן לכהן גדול,
15 וכהן גדול למלך, כדי להדרו ברב בני אדם. והמלך מקבלו
16 פשהו עומד. ואם רצה - ישב. ופותח ורואה ומברך בדרך
17 שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת, וקורא הפרשיות
18 שאמרנו עד שהוא גומר, וגולל ומברך לאחריה בדרך
19 שמברכין בבתי כנסיות. ומוסיף שבע ברכות, ואלו הן:
20 רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו'. מודים אנחנו לך וכו'.
21 אתה בחרתנו מכל העמים וכו' עד מקדש ישראל והזמנים,
22 בדרך שמברכין בתפלה. הרי שלש ברכות ממשבעין. רביעית
23 מתפלל על המקדש שיעמד, וחותרם בה: ברוך אתה יי
24 השוכן בציון. חמישית מתפלל על ישראל שתעמד
25 מלכותם, וחותרם בה: הבוחר בישראל. ששית מתפלל על
26 הפנהים שירצה האל עבודתם, וחותרם בה: ברוך אתה יי
27 מקדש הפנהים. שביעית מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא
28 יכול, וחותרם בה: הושע יי את עמך ישראל, שעמך צריכין
29 להנשע. ברוך אתה יי, שומע תפלה.

30 ה. הקריאה והברכות - בלשון הקדש; שנגאמר: תקרא את
31 התורה הזאת - בלשונה. אף על פי שיש שם לויעזות.

32 ו. וגרים שאינן מפרין חביבין להכין לבם ולהקשיב אָנָם
33 לשמע באימה ויראה וגילה ברעדה פיום שנתנה בו בסיני.
34 אפלו חכמים גדולים, שיודעים כל התורה כלה, חביבין
35 לשמע כגונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמע - מכנן
36 לבו לקריאה זו; שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת.
37 ויראה עצמו כאלו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה,
38 שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל.

39 ז. יום הקהל שחל להיות בשבת - מאחרין אותו לאחר
40 השבת, מפני תקיעת החצוצרות והתחנות שאינן דוחין את
41 השבת.

סליקו להו הלכות חגיגה בסיעתא דשמאי

שבת קודש י"ג כסלו ה'תשע"א

הִלְכוֹת בְּכוֹרוֹת

יש בכללן חמש מצות. שתי מצות עשה, ושלוש מצות לא

32 ועד פמה ישראל חיבין להטפל בבכור? בהמה ובה -
 33 שלשים יום, ובגסה - תמשים יום. ואם אמר לו הבהן:
 34 תגהו לי בתוך זמן זה ואני אטפל לעצמי - אינו רשאי לתנו
 35 לו; שזה כמו מסיע על מתנתו, וכבר בארנו בתרומות,
 36 שהפניהם המסיעין בבית הגרנות ובבית המטבחים ובתוך
 37 הרועים - אין נותנין להם מתנותיהן בשכרן.
 38 טו. היה הבכור בעל מים ואמר לו בתוך זמן זה: תגהו לי
 39 שאוכלנו עתה, או שהיה תמים ואמר לו: תגהו לי בתוך
 40 זמן זה שאקריבנו עתה - הרי זה נותנו לו. ויראה לי,
 41 שהבכור נותן לכל כהן שירצה.
 42 טז. כהן שאכל פזית מבכור תמים חוץ לירושלים - לוקה
 43 מן התורה, שנאמר: לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגןך
 44 ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך. וכן זר שאכל פזית
 45 מבכור, בין לפני זריקה בין לאחר זריקה - לוקה. מפי
 46 השמועה למדו, שזו אזהרה אף לזר שאכל בכור בין לפני
 47 זריקה בין לאחר זריקה.
 48 יז. הבכור אין פודין אותו, שנאמר: אף בכור שור או בכור
 49 כשב או בכור עז לא תפדה. וכן אין מוכרין אותו כשהוא
 50 תם, שפינן שהוא עומד לקרבן אין לכהן בו זכות כדי
 51 למכרו. ובזמן הזה, שאין בית, הואיל והוא עומד לאכילה
 52 - הרי הוא מתר למכרו ואף על פי שהוא תמים, בין לכהן
 53 בין לישראל.
 54 יח. בכור בעל מום - יש לפנה למכרו בכל זמן, בין
 55 לפני הבית בין שלא לפני הבית, בין חי בין שחוט.
 56 וכשהוא מוכר בשור בכור בעל מום - מוכרו בבית אכל
 57 לא בשוק, כמו שבארנו בהלכות אסורי מזבח. אכל בשור
 58 בכור תמים אינו נמכר, מפני שהוא בשור קדש. וכהנים
 59 שנמנו על הבכור - מתרין לשקול מנה כנגד מנה.
 60 יט. המפשיט בכור בעל מום - הרי זה מתר להפשיטו באי
 61 זה דרך שירצה. אם רצה להרגיל - מרגיל. וכן שאר פסולי
 62 המקדשין, אם רצה להפשיט מן הרגל - מפשיט.

1 מונה לו מיום שמיני, שהוא ראוי להקריבה; ואם נולד בעל
 2 מום - מונה לו מיום שנולד. והוא שכלו לו חדשיו, שהרי
 3 נראה לאכילה ביום לדתו; אבל אם לא ידע בודאי שכלו
 4 לו חדשיו - מונה לו מיום שמיני.
 5 ט. נולד לו מום בתוך שנתו - רשאי לקימו כל שנים עשר
 6 חדש. נולד לו מום בסוף שנתו - מתר לקימו שלשים יום
 7 מיום שנפל בו המום, ואף על פי שהוא מתאחר לאחר
 8 שנתו. כיצד? כגון שנפל בו מום בחמשה עשר יום לפני גמר
 9 שנתו - משלימין לו חמשה עשר אחר שנתו. נולד לו מום
 10 אחר שנתו - אינו רשאי לקימו אלא עד שלשים יום ויאכל.
 11 י. הבכור בזמן הזה - מניחו עד שיפול בו מום ויאכל.
 12 יא. ועד שלא נראה להראותו לחכם רשאי לקימו שתיים
 13 ושלש שנים. ומשנראה להראותו לחכם: אם נולד בו מום
 14 בתוך שנתו - רשאי לקימו כל שנים עשר חדש; נולד אחר
 15 שנתו - מקימו שלשים יום.
 16 יב. שנה של בכור היא שנת לבנה תמימה, שנים עשר
 17 חדש מיום ליום. ואם היתה שנה מעברת - נתעברה לו,
 18 ומונה לו שלשה עשר חדש. נולדו לו שני טלאים, אחד
 19 בחמשה עשר של אדר הראשון ואחד בראש חדש אדר
 20 שני: זה שנולד בראש חדש אדר שני - פינן שהגיע יום
 21 ראשון באדר של שנה הבאה עלתה לו שנה, וזה שנולד
 22 בחצי אדר ראשון - לא עלתה לו שנה עד חצי אדר של
 23 שנה הבאה. הואיל ונולד בחודש העבור, מונין אותו לו.
 24 יג. עבר ואחר הבכור לאחר שנתו, אף על פי שהוא עובר
 25 בלא תעשה, אם היה תם - הרי זה לא נפסל, אלא מקריבו;
 26 ואם היה בעל מום - שחטו בכל מקום. שנאמר: מעשר
 27 דגןך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך - מקיש בכור
 28 למעשר: מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה, אף בכור
 29 אינו נפסל משנה לחברתה.
 30 יד. אין נותנין את הבכור לכהן פשוט, שאין זו גדלה
 31 לכהן; אלא יטפל בו בעליו עד שיגדיל מעט ויתנונו לכהן.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ז'י"ג כסלו ה'תשע"א

70 יום שני ח' כסלו ה'תשע"א

יום ראשון ז' כסלו ה'תשע"א

71 יום שלישי ט' כסלו ה'תשע"א

63 מצות עשה קיג.

72 מצות עשה קח.

64 המצוה הקי"ג — הצווי שנצטוינו לעשות פרה

73 המצוה הק"ח — שצננו בדיני מי נדה (מי הזאה,

65 אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטרה

74 שמעריבים בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על

66 מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת

75 טמא מת — אדם או כלי — לטהרו), המטהרים

67 בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט).

76 באפן מסים ומטמאים באפן אחר, כמו שיתבאר

68 נתבארו דיני מצוה זו במסכת המיחדת לה, והיא

69 מסכת פרה.

40 טמא ומה ממנה טהור, מה ממנה צריך הסגר
41 (שבעת ימים), ומה שאינו צריך, ומה שצריך עם
42 ההסגר — גלויח, כלומר: תגלחת (מסביב) הנתק
43 (שמו של נגע כשהוא במקום שער) — וזולת זה
44 מפרטי דיניה ואיכות טמאתה.

יום חמישי י"א כסלו ה'תשע"א

מצות לא תעשה שח. שז.

45 המצוה הש"ח — האזהרה שהזהרנו מלתלוש
46 סימני צרעת או לכותם (באש) כדי שישתנה
47 מראה, והוא אמרו: "השמר בנגע הצרעת"
48 (דברים כד, ח). ולשון ספרי (פרשת תצא שם):
49 "השמר בנגע הצרעת" (דברים כד, ח) — בלא-
50 תעשה". ולשון המשנה (נגעים פרק ז משנה ד):
51 "התולש סימני טמאה והכנה את-המחיה (הבשר
52 החי שבנגע) — עובר בלא-תעשה" ולוקה, כמו
53 שנתבאר במקומו.

54 המצוה הש"ז — האזהרה שהזהרנו מלגלח שער
55 הנתק (נגע בשער), והוא אמרו: "ואת-הנתק לא
56 יגלח" (ויקרא יג, לג). ולשון ספרי (פרשת תוריע):
57 "מנין לתולש סימני טמאה מתוך נתקו שעובר
58 בלא-תעשה? שנאמר: ואת-הנתק לא יגלח".

יום שישי י"ב כסלו ה'תשע"א

מצות עשה קיב.

59 המצוה הקי"ב — הצווי שנוצטוינו לעשות הפר
60 במצוה כדי שייפרשו ממנו, והוא אמרו יתעלה:
61 "והצווע אשר-בו הנגע בגדיו יהיו פרומים
62 וראשו יהיה פרוע ועל-שפם יעטה וטמא טמא
63 יקרא" (ויקרא יג, מה). והראיה שזוהי מצות עשה
64 היא אמרם בספרי (תוריע): "לפי שנאמר (בכהן
65 גדול) "ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום" (שם כא,
66 ו), יכול אף-על-פי שהוא מנגע? ומה אני מקיים:
67 "בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע" בכל-
68 אדם חוץ מכהן גדול, תלמוד לומר: "אשר בו
69 הנגע" — אף כהן גדול יהיו בגדיו פרומים,
70 קרועים, וראשו יהיה פרוע, יגדל פרוע (כך נקרא
71 שער הגדל פרא). ברור, אם כן, שפרימה או
72 פריעה של כהן גדול בלא-תעשה, והכלל הוא
73 אצלנו: "כל-מקום שאמה מוצא עשה ולא-

1 בהלכות מצוה זו (הלכות פרה אדומה). דע,
2 ששלושה עשר מיני הטמאות האלה שקדם מנינם,
3 והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים
4 וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם
5 וטמאת צרעת הפגד וטמאת צרעת הבית וטמאת
6 הזב וטמאת הזכה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת
7 וטמאת מי נדה וטהרתם — כל-אחד מהם מפרש
8 בתורה, ובכל-מצוה מאלה יש מקראות הרבה
9 ודינים והנאים, כמו שכתוב בפרשת "וייהי ביום
10 השמיני" ובפרשת "אשה כי תזריע" ובפרשת
11 "זאת תהיה" ובפרשת "ויקחו אליך פרה אדמה";
12 וארבע פרשיות אלו כוללות כל-המקראות שבאו
13 בטמאות אלו. אבל דיני כל-המינים האלה
14 והלכות כל-מין מהם — הרי סדר טהרות כולל
15 כל-זה. מהם מינים שנתחדדו להם מסכתות —
16 מהן מסכת טהרות ומסכת מכשירין ומסכת
17 עקצים, ששלוש מסכתות אלו כוללות טמאת
18 אכלין בלבד, ובשבילה נתחברו; אף אם נודמן
19 בהם דין מדיני שאר הטמאות, הרי לא באו שם
20 אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה
21 כל-דיני מצות טמאת נדה וזכה וטמאת יולדת,
22 ובמסכת כרתות יש גם-כן חלק מדיני טמאת
23 יולדת. מסכת נגעים כוללת כל-דיני נגעי אדם
24 ובגד וביית; ומסכת זבים כוללת כל-דיני זב וזבה
25 ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת כל-דיני
26 טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה
27 לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא
28 יחדו להן מסכתות, אלא דיניהן מפוזרים בכמה
29 מקומות בסדר זה, רבם במסכת פלים וטהרות.
30 וכן דברו על שאלות רבות מסוג זה במסכת
31 עדיות. וכבר פרשנו אנו סדר זה פלו, כלומר:
32 סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעיין בספר אחר
33 עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.

יום רביעי י" כסלו ה'תשע"א

מצות עשה קח. קא.

המצוה הק"ח נדפסה ביום הקודם.

34 המצוה הק"א — הצווי שנוצטוינו להיות אדם
35 מצוה (שנראתה לבנונית בעורו) טמא [מטמא].
36 ומצוה זו כוללת כל-דיני צרעת אדם: מה ממנה

1 תַעֲשֶׂה, אִם אַתָּה יָכוֹל לָקִים אֶת־שְׁנֵיהֶם מוּטָב;
 2 וְאִם לֹא יָבֹא עֲשֵׂה וַיִּדְחָה אֶת־לֹא־תַעֲשֶׂה". וְכִינֹן
 3 שְׂמַצָּאנוּ שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כִּי פֶהֵן גְּדוֹל אִם נִצְטָרַע
 4 פּוֹרַע וּפּוֹרֵם, הָרִי רֵאִיָּה שְׂזוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְכָבֵר
 5 נִמְסַר לָנוּ בְּקַבְּלָהּ, שְׁגַם שְׂאָר טְמֵאִים צְרִיכִים
 6 לַעֲשׂוֹת לַעֲצָמָם הַכּוֹר, כְּדִי שְׂיִפְרְשׁוּ בְּנֵי אָדָם מֵהֶם.
 7 וְלִשׁוֹן סִפְרָא (שם): "טְמֵא מֵת וּבוֹעֵל נִדְּהָ וְכָל־
 8 הַמְטְמֵאִין אֶת־הָאָדָם מִנֵּין? תִּלְמוּד לֹמַר: וְטְמֵא
 9 טְמֵא יִקְרָא". עֲנִינוּ: כָּל־טְמֵא (שאינו פורם) צְרִיף
 10 לְהִכְרִיז עַל עֲצָמוֹ שֶׁהוּא טְמֵא, וְהוּא: (שצריכין
 11 היכר כלומר, או שיכריז בפה מלא, והיינו בשאר
 12 טמאים ובמצורעת, או כבמצורע ש"כריז" באמצעות
 13 סימני פריעה ופרימה שאז אין אלא צורך להכריז
 14 ממש בפה) שְׂיִשִּׁים לַעֲצָמוֹ הַכּוֹר הַמְרָאָה שֶׁהוּא
 15 טְמֵא וְשֶׁהֲנוֹגַע בּוֹ נְטֵמָא, כְּדִי שְׂיִבְדְּלוּ מִמֶּנּוּ. וְכָבֵר
 16 נִתְבָּאָר שֶׁהַכּוֹר זֶה שֶׁל מְצָרַע אֵין כָּלוּ (כל סימני
 17 ההיכרות) חוֹבָה לְנִשִּׁים, וְהוּא אֲמָרָם (סוטה כג.):
 18 "הָאִישׁ פּוֹרַע וּפּוֹרֵם וְאֵין הָאִשָּׁה פּוֹרַעַת וּפּוֹרַמַת"
 19 אֲבָל עוֹטָה (מכסה בבגדיה) עַל שְׂפָם וּמוֹדִיעָה עַל
 20 עֲצָמָה (בהכרזה ממש בפה) כְּשֶׂאָר הַטְּמֵאִים (ובהל'
 21 טומאת צרעת פרק ו הלכה ה פסק דאינה עוטה).

שבת קודש י"ג כסלו ה'תשע"א

22 מצות עשה קי.
 23 המצוה המשלימה מאה ועשר — הצווי
 24 שנצטוונו שתהא הטְהָרָה מִן־הַצָּרַעַת עַל יָדֵי
 25 הַמַּעֲשֵׂה הַמְּפָרֵשׁ בַּמְּקָרָא (ויקרא יד), וְהוּא: עַץ
 26 אָרְז וְאֶזוֹב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת (פיסת צמר צבועה במיץ
 27 אדום — היוצא מגרגירים המתאפיינים בתופעה
 28 שתולעת זעירה מצויה בכל אחד —) וּשְׁתֵּי צִפְּרִים
 29 וּמִים חַיִּים, וְשִׂיעֲשֵׂה בָּהֶם כָּל מַה־שְּׁנִזְכָּר.
 30 וּבַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה עֲצָמוֹ יִטְהַר הָאָדָם וְהַבַּיִת. כְּמוֹ
 31 שְׂבָאָר הַכְּתוּב. הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, שְׂמִינֵי הַדְּבָרִים
 32 הַמְטְהָרִים מִן־הַטְּמֵאָה לְפִי תוֹרַתְנוּ, הֵם שְׁלִשָּׁה
 33 מִינִים: אֶחָד כָּלְלִי וּשְׁנַיִם הַמִּיחְדִּים לְשְׁנֵי מִינִים
 34 מִמִּינֵי הַטְּמֵאוֹת. הַכָּלְלִי — הוּא הַטְּהָרָה בְּמִים,
 35 שְׂכָל־טְמֵא לֹא תִשָּׁג לוֹ הַטְּהָרָה אֲלֵא אַחַר שְׂיִטְהַר
 36 בְּמִים; וְהַמִּין הַשְּׁנַיִ — מִי נִדְּהָ (מי הזאה עם אפר
 37 הפרה), וְהוּא דְּבָר מִיחַד לְטְמֵאָת מֵת; וְהַמִּין
 38 הַשְּׁלִישִׁי עַץ אָרְז וְאֶזוֹב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וּשְׁתֵּי צִפְּרִים
 39 וּמִים חַיִּים. וְהוּא דְּבָר מִיחַד לַצָּרַעַת. וְכָבֵר
 40 נִתְבָּאָרוּ כָּל־דִּינֵי מִצְוָה זוֹ, כְּלוֹמַר: טְהָרַת מְצָרַע
 41 הָרֵאשׁוֹנָה — בְּמַסְכַּת נְגָעִים (פרק יד).
 42

שמואל-א כ יא-יח

יִאמְרוּ יְהוֹנָתָן אֶל-דָּוִד לְכֹה וְנִצַּא הַשָּׂדֶה וְיִצְאוּ שְׁנֵיהֶם הַשָּׂדֶה: יִבֵּי וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל-דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי-אֶחָדָּךְ אֶת־אֲבִי כָּעַתָּה | מִחֹר הַשְּׁלִשִׁית וְהַנְּהַמְטוֹב אֶל-דָּוִד וְלֹא-אֶזְנוּ אֶשְׁלַח אֶלְיָךְ וְגַלִּיתִי אֶת־אֲזָנְךָ: יִבֵּי כֹה-יַעֲשֶׂה יְהוָה לִיהוֹנָתָן וְכֹה יִסִּיף כִּי-יִטֵּב אֶל־אֲבִי אֶת־הַרְעָה עֲלֶיךָ וְגַלִּיתִי אֶת־אֲזָנְךָ וְשָׁלַחְתִּיךָ וְהִלַּכְתָּ לְשָׁלוֹם וַיְהִי יְהוָה עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אֲבִי: יִבֵּי וְלֹא אִם-עוֹדֵנִי חַי וְלֹא תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד יְהוָה וְלֹא אֲמוּת: טו וְלֹא־תִכְרִית אֶת־חֶסְדְּךָ מֵעַם בֵּיתִי עַד־עוֹלָם וְלֹא בְּהִכְרַת יְהוָה אֶת־אֲבִי דָוִד אִישׁ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: טז וַיִּכְרַת יְהוֹנָתָן עִם־בֵּית דָּוִד וּבִקֵּשׁ יְהוָה מִיַּד אֲבִי דָוִד: ז' וַיִּוֹסֶף יְהוֹנָתָן לְהַשְׁבִּיעַ אֶת־דָּוִד בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כִּי־אַהֲבָתוֹ נִפְשׁוֹ אֶהְבֶּה: יח וַיֹּאמְרוּ־לוֹ יְהוֹנָתָן מִחֹר חֲדָשׁ וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד מוֹשָׁבְךָ:

רש"י

חסדך מה', כי אף בבא הפורענות על בית אבי, שידעתי שיכרית המקום את אויביך: (טז) ובקש ה'. את הברית הזאת: מיד אויבי דוד. כנה הכתוב, ופירושו: בקש הקב"ה את העון מיד דוד, כשעבר על הברית ואמר למפיבושת (שמואל-ב יט ל): אתה וציבא תחלקו את השדה, יצתה בת קול ואמרה: רחבעם וירבעם יחלקו את המלכות (שבת נו ב). וכן תרגם יונתן: ואתפרע ליה ה' מיד שנאי דוד: (יח) מחר חדש. ודרך כל אוכלי שולחן המלך לבא ביום מועד אל השולחן: ונפקדת. אבי יפקדך וישאל היכן אתה: כי יפקד מושבך. שיהיה מושבך חסר, שאתה יושב בו. וכן תרגם יונתן: ותתבעי ארי יהי מרוח בית אסחרותך: ונפקדת. לשון זכרון: כי יפקד. לשון חסרון:

(יב) ה' אלהי ישראל. לשון שבועה: השלשית. בימי מחר, זהו יום שלישי כשעה של עכשיו, כי מחר חדש, ושמא לא יתמה מחר אבי, אבל יתמה ביום השלישי: (יג) כה יעשה לי. הקב"ה, כי אחקור את אבי ואמצא שהוא טוב אליך, אם לא אשלח על ידי שליח וגליתי אזנך, כי הטובה אני יכול לגלות, ואם ייטיב אל אבי להרע לך, אותה לא אגלה, פן יודע לאבי מקום שאתה שם, וגליתי אני בעצמי את אזנך: (יד) ולא אם עודני חי. לשון בקשה הוא, כמו (מלכים-ב ה יז): ולא יתן נא לעבדיך. ואינו זו ממשמעו, ולא תעשה לי טובה בעודני חי, שתעשה עמי חסד ה' בטרם אמות, ומהו החסד, שלא תכרית את חסדך מעם ביתי, בזאת תכרות לי ברית בחיי: (טו) ולא בהכרית ה'. וגם לא תסיר

מצודת ציון

(יב) אחקור. מלשון חקירה ודרישה: (טו) ולא תכרית. רצה לומר לא תמנע: (יח) ונפקדת. ענין זכרון: יפקד. ענינו חסרון, כמו (כמדבר לא מט): ולא נפקד ממנו איש:

מצודת דוד

(יא) השדה. כי אין להמתיק סוד כי אם בשדה, בכדי שלא יהיה נשמע למי: (יב) ה' אלהי ישראל. רצה לומר: הריני נשבע בה' וכו': כעת מחר. כעת הזאת ביום מחר השלישית, והוא יום שאחר ראש חדש: והנה טוב. כשתהיה ההודעה טובה: ולא אז וכו'. וכי לא אז אשלח אליך לבשרך טובה, בתמיה: (יג) כה יעשה וכו'. הוא ענין שבועה, וגזם ולא אמר, והרי הוא כאלו אמר, טובה כזאת יעשה לי וכן יוסיף וכו': כי ייטיב. כאשר יהיה ישרו טוב בעיני אבי להרע לך, עם כי יקשה בעיני לבשרך רעה, עם כל זה אגלה אזנך, כי ההליכה מפה, לטובה תחשב, כי תלך בשלום מבלי פחד, וסוף הדבר יהיה כי מלוך תמלוך, וזהו ויהי ה' עמך וכו': (יד) ולא אם עודני חי. רצה לומר: לא אשאל ממך דבר אם אהיה עדיין חי כשתמלוך, ולתוספת ביאור אמר ולא תעשה וכו', ורצה לומר: ולא אשאל אשר תעשה עמדי חסד בעבור ברית ה' אשר בינינו בעוד שלא אמות, והרי הוא כאומר מובטחני שתקיים הברית מבלי שאלה ובקשה: (טו) ולא תכרית. אף לא אשאל שלא תכרית למנוע ולבטל חסדך מעם ביתי: ולא בהכרית. אף לא אשאל שתשמור הברית בעת יכרית ה' את אויבי, והם בית שאול שיוכרתו כלם בסכת הגבעונים, ואמר גם לא אשאל לפרט שתחמול אז על זרעי, כי הברית כולל הכל, וידעתי כי שמור תשמור: (טז) עם בית דוד. לעשות חסד עם ביתו, בעוד היותו נרדף משאול: ובקש. זה מדברי יונתן שאמר ה' יבקש מאויבי דוד לשלם גמול, ואף ממני, אם אהיה לו לאויב למנוע החסד מביתו: (יז) באהבתו אותו. רצה לומר: לא הוסיף להשיבעו, בעבור כי חשש פן לא יקיים דוד את הברית שמאז, אולם מה שהוסיף להשיבעו, הוא על כי אהב אותו כנפשו, והיה מתענג בהזכיר כי מלוך ימלוך ויהיה לאל ידו לעשות חסד: (יח) ויאמר לו יונתן. עתה חזר להשיב כל מה ששאלו דוד מי יגיד לו, ואמר לו מחר ראש חדש, ותהיה נזכר כאשר יחסר מקום מושבך מאין יושב בה, ורצה לומר: על ידי שמחר ראש חדש תהיה בודאי נזכר, אם למחר אם למחרתו, וכמו שכתוב למעלה:

תהלים ה א-יא

א לַמְנַצֵּחַ אֱלֹהֵי הַנְּחִילוֹת מְזֻמֹּר לְדָוִד: ב אֲמַרִי הָאֲזִינָה | יְהוָה בִּינָה הִגִּינִי: ג הַקְּשִׁיבָה | לְקוֹל שׁוֹעִי
מִלְכִי וְאֱלֹהֵי פִי־אֲלִיךָ אֲתַפְלֵל: ד יְהוָה בְּקֶרֶת תִּשְׁמַע קוֹלִי בְּקֶרֶת אֶעֱרֹךְ־לְךָ וְאַצְפָּה: ה כִּי | לֹא אֶל־חֶפֶץ
רָשָׁע | אֶתָּה לֹא יַגְדֵּךְ רַע: ו לֹא־יִתְיַצְבוּ הוֹלְלִים לִנְגַד עֵינֶיךָ שְׁנֵאתָ פֶל־פַּעְלֵי אֹן: ז תֵּאבֹד דְּבַרִי כִּזְב
אִיש־דְּמִים וּמְרֵמָה יִתְעַב | יְהוָה: ח וְאֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בֵיתְךָ אֲשַׁתְּחֹה אֶל־הֵיכַל־קִדְשְׁךָ בִּירְאֶתְךָ:
ט יְהוָה | נַחֲנִי בְּצַדִּיקְךָ לְמַעַן שׁוֹרְרֵי הוֹשֵׁר יִשְׁרָר לְפָנַי דְּרַכְּךָ: י כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוּנָה קִרְבָּם הוֹוֹת
קִבְר־פְּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוֹן: יא הָאֲשִׁימָם | אֱלֹהִים יִפְלוּ מִמְּנַעֲצוֹתֵיהֶם בְּרַב פְּשְׁעֵיהֶם הַדִּיחְמוּ
כִּי־מָרוּ בְּךָ:

רש"י

ברשע'י כמו שנאמר לבקרים אצמית כל רשעי ארץ
(לקמן קא) היה זרועם לבקרים (ישע"י לג) כי בבקר בבקר
יעבור (שם כח): בקר אערך לך. תפלתי על זאת, אערוך
ל' מערכה הוא כך חברו מנחם: ואצפה. שתעשה בהם
משפטים: (ה) כי לא אל חפץ רשע אתה. ונאה לך
לאבד הרשעה מן העולם: לא יגורך רע. לא יגור
אצלך: (ו) הוללים. משתטים ובלשון משנה
מעורבבין: (ז) איש דמים ומרמה. זה עמלק וזרעו:
(ח) ואני. אבא ביתך להודות לך ברב חסדך שהפלת
עלינו להראותינו נקמה מהם: (ט) שוררי. עויני
המצפים שאבגוד בך ותעזבני, שוררי כמו (במדבר כה)
אשורנו ולא קרוב: (י) כי אין בפיהו נכונה. נראים
כאוהבים והם אויבים: קרבם הוות. מחשבותם מרמה:
קבר פתוח גרונם. לבלוע יגיע אחרים כקבר הבלוע את
הגוף: יחליקון. דברי חלקלקו': (יא) ממועצותיהם.
שהם יועצים על ישראל, ואז ישמחו כל חוסי בך:

(א) אל הנחילות. מנחם פתר בכולן נחילות ועלמות
גיתות ידותון כלם שמות כלי זמר הם ונעימות המזמור
היתה לפי שיר הראוי לאותו כלי ומדרש אגדה יש
מפרשים נחילות לשון נחלה ואין זה משמעות התיבה
וגם ענין המזמור אינו מדבר בנחלה ויתכן לפתור
נחילות גייסות כמו נחיל של דבורים וכמו (תהלים יח)
ונחלי בליעל ות"י סיעת חייבין תפלה בשביל גייסות
אויבים הבאים על ישראל ואומר המשורר מזמור הזה
בשביל כל ישראל: (ב) אמרי האזינה ה'. כשיש בי
כח לשאול צרכי לפניך וכשאין בי כח להתפלל לפניך
והדאגה עצורה בלבי בינה הגיגי הבן הגיון לבי כך
מפורש במדרש כל בינה שבמקרא הטעם תחת הנון
חוץ מזה וחבירו (באיוב לה) ואם בינה שמעה זאת שאינו
שם דבר אלא לשון הבן כמו (משלי כג) בין תבין את אשר
לפניך לפיכך הטעם תחת הבי"ת: (ד) בקר תשמע
קולי. בבוקר אני קורא לך עליהם שהוא עת משפט

מצודת ציון

(א) הנחילות. מלשון נחיל של דבורים (ב"ק ק"ד) והוא שם
כלי זמר אשר קולו נשמע כשריקת הדבורים: (ב) האזינה.
הטה אוזן לשמוע: (ג) הקשיבה. ענין שמיעה: שועי.
צעקתי: (ד) ואצפה. ואקוה: (ה) יגורך. ידור עמך:
(ו) הוללים. שוטים וערבבי הדעת וכן ודעת הוללות וסכלות
(קהלת א'): און. עמל ושקר: (ט) שוררי. ענין הבטה כמו לא
תשוני עין (איוב ד'): (י) נכונה. מלשון נכון וישר: קרבם. תוך
לבם: הוות. שבר כמו עד יעבור הוות (לקמן ג"ח): גרונם. צוארם
כמו קרא בגרון (ישעיה ג"ח): יחליקון. ענין דברים רכים:
(יא) האשימם. מלשון אשמה: מרו. מלשון מרי ומרד:

מצודת דוד

(ב) בינה הגיגי. אשר תפלתי היא ככוונת הלב: (ג) כי אליך
אתפלל. והמלך נוטה אנו בחסד אל עבדו הבוטח עליו
ומבקש ממנו שאלתו: (ד) בוקר. בכל בוקר תשמע קולי כי
בהיות הבוקר אסדר לפניך תפלתי ולא הקדמתי לה דבר
הרשות ולזה אקוה אשר תשמע קולי: (ה) כי לא וגו'. ולא
תתן כח ביד הרשעים המריעים לי: לא יגורך. לא ידור הרע
אצלך והוא דרך משל לומר שהרע שנוא למקום: (ו) לא
יתיצבו. אינך חפץ שרשעים יעמדו מול עינך: (ז) תאבד.
ידעתי שתאבד את המדבר עלי כזב בפני שאול כי מעולם
יתעב ה' את האורב על דם רעהו ובמרמה דבר עמו באהבה
וכ"כ יתעב ויאבד את המדבר עלי כזב כי הלא עמי מרמה

ידבר כאלו הוא לי לאוהב: (ח) ברוב חסדך. בעבור רוב חסדך שהשתחוות: ביראתך. ולא להתיר
בפני אנשים: (ט) נחני בצדקתך. תן בלבי ללכת בדרך צדקה ולמען הרשעים הללו המביטים ומצפים על מפלתי לבל יאמרו
ידיהם רמה תן בלבי להיות דרכך ישר בעיני ולא אכשל בה כי אז בוודאי לא יוכלו לי: (י) כי אין בפיהו. אין בפה אחד מהם
נכונים נראים כאוהבים והמה לאויבים: קרבם. בקרב לבם חושבים הוות לשבר אותי וגרונם כקבר פתוח כי שואפים לבלעני
כקבר הבלוע את המת ובלשונם ידברו חלקלקות ואינם יוצאין מן הלב: (יא) האשימם. לכן האשימם במשפט ויפלו בשפל
המצב בעבור רוע עצתם וכפי רוב פשעיהם כן הדיחם מדחי אל דחי כי הלא כך מרדו כי הזהרת על זה:

עין יעקב

רש"י

דמעלין בקדש ואין מורדיין. מקרא ילפינן לה במנחות פרק שתי הלחם (דף צט ע"א): מאי חנוכה. על איזה נס קבעוה: בחותמו של כה"ג. בהצנעו וחתום בטבעתו והכירו שלא נגעו בו: ה"ג ועשאום ימים טובים בהלל והודאה. לא שאסורים במלאכה שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה: להרצות. למנות: כמה ששפך. בידו ששפך בה ולא ברגלו:

דף כא עמוד ב אמר רבה בר בר חנה, ⁵²⁷אמר ⁵²⁸רבי יוחנן: שני זקנים היו ב צידן, אחד ⁵³⁰עשה פבית שמאי, ואחד ⁵³¹עשה פבית הלל, זה נותן טעם לדבריו, פנגד פרי החג. וזה נותן טעם לדבריו, דמעלין בקדש ואין מורדיין ⁵³².

שם מאי ⁵³³חנוכה? דתנו רבנן: בעשרים וחמשה פ ⁵³⁴כסלו, יומי דחנוכה; תמניא ⁵³⁵אינון ⁵³⁶, דלא למספר בהון ⁵³⁷, ודלא להתענות בהון ⁵³⁸; שפשינכנסו יונים להיכל ⁵³⁹, טמאן ⁵⁴⁰ כל השמנים ש ⁵⁴¹פיהיכל, וכשנברה מלכות בית חשמונאי ⁵⁴² ונצחום ⁵⁴³, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן ⁵⁴⁴, שהיה מנח בחותמו של פהו גדול, ולא היה בו ⁵⁴⁵ אלא להדליק יום אחד ⁵⁴⁶. נעשה בו ⁵⁴⁷ גם, והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת ⁵⁴⁸ קבעום ⁵⁴⁹ ועשאום ימים טובים בהלל והודאה. דף כב עמוד א אמר רב פהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה ד ⁵⁵⁰רבי תנחום: מאי דכתיב: (בראשית לו) "והבור רק אין בו מים", ממשמע שנאמר: "והבור רק", איני יודע שאין בו מים ⁵⁵¹?

אלא מה תלמוד לומר ⁵⁵²: "אין בו מים"? מים ⁵⁵³ אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו. שם אמר רב יהודה, אמר רב (אשי) [אסי], אמר רב: אסור להרצות ⁵⁵⁴ מעות פנגד ⁵⁵⁵ גר חנכה. פי אמריתה ⁵⁵⁶ קמיה ד ⁵⁵⁷שמואל ⁵⁵⁸, אמר לי ⁵⁵⁹: וכי גר, קדשה יש בה ⁵⁶⁰? מתקיף ⁵⁶¹ לה רב יוסף ⁵⁶²: וכי דם, קדשה יש בו ⁵⁶³? דתניא ⁵⁶⁴: (ויקרא יז) "ושפך וכסה" ⁵⁶⁵, במה ששפך וכסה ⁵⁶⁶, שלא וכסנו ברגל ⁵⁶⁷, שלא יהו מצוות בזויות עליו ⁵⁶⁸. הכא נמי ⁵⁶⁹ שלא יהו מצוות ⁵⁷⁰ בזויות עליו ⁵⁷¹.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

החנפיה? (560) — בתנפיה ובצלוחית השמן? (561) שאל. (562) על אי-הספקתו של שמואל, מתוך דין בהלכות "פסוי הדם", וכך נאמר: "ואיש איש מבני ישראל — — אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל, ושפך את דמו וכסוה בעפר" פלומר: השוחט עוף של חולין לצורך אכילתו, חייב לכסות את הדם. על כך שאל רב יוסף. (563) הרי אין בדם כל קדשה, ובכל זאת. (564) למדנו על הכתוב בתורה. (565) דהינו. (566) שעליו לכסות את הדם באותו אופן שהוא שפך אותו, פלומר: כמו שאות הדם הוא שפך ביד ולא ברגל, כך עליו לכסותו ביד. (567) פדי. (568) למרות שאין כל קדשה בדם זה, אף כיון שעל ידו מתקיימת מצות "פסוי הדם", יש לנהוג בו בכבוד. סכס רב יוסף: (569) גם בנר חנכה אותו דבר. (570) של גרות חנכה. (571) לכן עליו לנהוג בהם בצורה מכבדת, ולא לספור מעות לאורם.

ש. (528) זאת בשם. (529) עיר. (530) היה פוחת והולך בגרות החנכה, פי הוא. (531) היה מוסיף והולך בגרות החנכה, פי הוא. (532) ושאלו. (533) על שם איזה נס נקבע חג ה. (534) חדש. (535) שמונה. (536) הם. (537) שאסור להספיד בהם. (538) על מה קבעו את חג החנכה?. (539) לבית המקדש. (540) את. (541) היו. (542) על היינים. (543) היה עליהם לחדש את עבודת בית המקדש ולהדליק את המנורה (544) טהור. (545) בכד חרס זה פמוזת שמן. (546) בלבד. (547) בפח השמן. (548) שאחר נס פח השמן. (549) החקמים את שמונת הימים שהמנורה דלקה בנס. (550) משמו של. (551) והרי "ריק" הפונה מפל וכל! (552) מה בכל זאת מלמדנו המשך הפסוק? "אין בו מים", פלומר. (553) אמנם. (554) לספור. (555) האור של. (556) כשאמרתי את הדברים. (557) לפני. (558) הוא לא קבל את הדברים. (559) ושאל אותי: מדוע אסור לספור כסף לאור

ומנלן דבעינן זביחה לשמה. לכתחילה דאי ממוצא שפתיך לא מיפרשי ביה עבודות: 1
ממאי דלענין שחיטה קרוי זבח [דלמא] היינו שמייהו. זבח שלמים ולא נאמר זבח 2
משום שחיטה: מה לזביחה שכן פוסלת שלא לשם אובלין בפסח. שאם שחטו שלא 3
לאובלין כגון לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כזית פסול אפילו הן בעליו דכתיב 4
איש לפי אכלו אכילה בזכות ושאר עבודות 5

לא פסלי שלא לאובלין דכתיב תבוסו ותניא. (פסחים דף סא.) רבי אומר לשון סורסי הוא 6
זה כאדם האומר לחבירו כוס לי טלה זה חבי 7
אמרינן בפסחים (דף עה:) דאין (מחשבה) 8
אובלין בוריקה: המקריב. קבלה הוא דתניא 9
והקריבו זה קבלת הדם: שכן פסולה בור. 10
לאפקי שחיטה כשריה בור כדלקמן בפרק 11
שלישי (דף לב.) שחיטה וקבלה טעונות צפון 12
בפי איזהו מקומן (לקמן דף מט.) יליף להו 13
מקרא: וישנן בחטאות הפנימיות. אבל 14
זריקת מזבח החיצון לית בהו: זריקה זו חייב 15
עליה מיתה. אבל שחיטה כשרה בור וקבלה 16
הולכה אע"פ שחטאה בור אין חייב עליה 17
מיתה כדאמרין בסדר יומא (דף כד.) ארבעה 18
עבודות זו חייב עליהם מיתה זריקה והקטרה 19
ונסיון המים והיין דכתיב גבי חזור הקרב 20
יומת ועבדם עבודת מתנה ודרשינן עבודת 21
מתנה ולא עבודת סילוק ועבדם עבודה 22
תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה והני 23
כולהו זו אחריהם עבודה: כפוליהו. במה 24
הדז שהוה שבוך שחן עבודה הצריכה לשמה 25
אף אני אביא הולכה: הולכה אפשר לבטלה. 26
שאם רצה שחט בצד המזבח חזק כדתניא 27
במתניתין (לקמן דף יג.) והקריבו זו קבלת 28
הדם. ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן 29
הכניחו זו קבלה דהא בתר שחיטה כתיב ולא 30
אפשר לאוקומיה בהולכה ואף על גב דלשון 31
הולכה הוא כדחזינון בהולכת אברים דכתיב 32
ביה הקרבה ולשון הולכה היא: ה"ל ואפקיה 33
רחמנא קבלה בלשון הולכה למימרא 34
דהולכה לא תפקה מכלל קבלה: שינוי בעלים 35
מנלן. שצריך שחטו על מנת שיתכפרו בו 36
בעליו ולא יתכפר בו אחר דתני לקמן (דף 37
מו:) לשם ששה דברים הובח גזבח לשם זבח 38
מנלן דבעינן לשם זובה: זבח תורת שלמים. 39
שחטה זביחתו לשם תודה: כשרה. ועלו לשם 40
חובה: פסולה. כלומר לא עלו לשם חובה: 41
תודה קרייה שלמים. כדכתיב תודת שלמיו 42
כמו חטאת הקהל (ויקרא ד) תורת משה עבדי 43
(מלאכי ג:) אמן מזבח תודה קאמרין. דרשא 44
דידן ואבא חנן מתורת שלמי: חטאת ואשם 45
מנין. בת"כ קתני לה גבי האי קרא ובשר זבח 46
תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל למדנו לתודה 47
שנאכלת ליום ולילה: חטאת ואשם מנין. ת"ל 48
זבח: א"כ. דלדך דרשא אכוליה אתא לרבות 49
חטאת ואשם שחטה אכילתו ליום ולילה 50
לכתוב לזבח לבסוף לגבי אכילה: לא חלקת. 51
דהא כוליה איתרבו לעיל: שכן פסולו בגופו. 52
לקמן מפרש לה ואזיל: וישנו בדי עבודות. 53
שאם שחט שלא לשמו או קיבל והלך חזק 54
שחטה לשמו אע"פ שלא חישב אלא על 55
השחיטה לשמו פסול כדריבנן להו 56

מזה לזביחה שכן פוסל שלא לשם אובלין בפסח. וא"ת זריקה נמי תפסול מק"ו דשחיטה 1
שאינו פוסל בשינוי בעלים אלא על מנת לזרוק ופוסלת על מנת שלא לשם אובלין 2
ק"ו זריקה שפוסלת בזרק שלא לשם בעלים תפסול שלא לשם אובלין וי"ל דאיכא 3
למיפרך מה לזביחה שכן טעונה צפון וישנה בחטאות הפנימיות מיהו אבתי לא קמא ליה 4
דך פירכא על דבסמך לכך י"ל דהכא לא יליף 5
מזביחה אלא קבלה והולכה. ברו"ך. ועוד נראה 6
דבפי תמיד נחשט (פסחים דף סא.) ממעט שאר 7
עבודות שלא (פסול) לשם אובלין: מזה לזריקה 8
שכן חייב עליה זר כו. וא"ת ונילף קבלה והולכה 9
משחיטה זריקה וי"ל מה להלן שכן חייבין בחוץ 10
כדלקמן בשמעתין: דהולכה לא תפקה מכלל 11
קבלה. זריקה לא אתיא מכולהו שישנן בחטאות 12
הפנימיות: בא ללמד תתיה ששחיטה לשם 13
שלמים כשרה. תימה דבסוף כל הפסולין (לקמן 14
דף לו.) דרשי' מניה מנין לרבות שלמי נזיר 15
ושלמי פסח ת"ל שלמי פי' דנאכלין ליום ולילה 16
וי"ל דהתם דרש מדכתביה גבי אכילה: ש"מ 17
תרתי. וא"ת ואשם כוליה (להכי) הוא דאתא 18
שתתא זביחה לישם תודה וי"ל דאיכא לרבוזי 19
חטאת ואשם מדכתיב ביה אכילה: וישנן 20
לאחר מיתה. אבל שינוי בעלים אינן לאחר מיתה 21
בפסחים (דף סא.) הקשה רבינו (דלמא מאחר) 22
דשיעבודא לאו דאורייתא כמו כן אין שינוי 23
קודש לאחר מיתה דמאי נפקא מינה דלא עלו 24
לשם חובה הא לא מחייבי יורשין להביא אחר 25
דפולגותא זביח בקדושתו בפי' (דף יג.) גבי האשה 26
שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה 27
דקאמר שמאל והוא שהפרישתה מחיים ורב 28
אשי אמר אפי' שלא הפרישתה מחיים והל"ל 29
הכא למ"ד שיעבודא ולאן דאורייתא שאין שנוי 30
קודש לאחר מיתה תרתי מיהא דזוקא ויש לומר 31
דנפקא מינה אם הפריש שתי שלמים או שתי 32
עולות לאחריות ופירש שאם אחת מתה או 33
אבודה השניה תהיה קריבה עולה כר"ן 34
הראשונה ואם קרבה הראשונה בתקונה השניה 35
תהיה חולק וכי מתו בעלים ועשה יורש אחת 36
שלא לשמה הרי היא כאילו נאבדה וקרבה שניה 37
תחתיה ואם עשה הראשונה בתקנה או השניה 38
חולק אבל אם לא פירש כלום אלא חתם הפריש 39
שתיים לאחריות או אפילו נעשית הראשונה 40
בתיקה הוי שניה רועה ורמיה קרבי עולה כמו 41
גבי מפרש שתי חטאות לאחריות כדאיתא לקמן 42
(דף יא) מותר חטאת קרב עולה וחבי נמי הוי 43
בהפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות 44
ועי"ל דלאחר מיתה הוי (איסורן) בשינוי קודש 45
כמשמנהו אבל ליכא איסורא בשינוי בעלים כיון 46
דליכא בעלים מיהו אבתי לא ידע דרשא דמוצא 47
שפתין דמינה נפקא איסור לשינוי קודש 48
מדמיית' לה בסמוך. הגה"ה: וישנן בציבור. 49
משא"כ בשינוי בעלים דאם שחט לשמו התמיד 50
הרי הוא בעליו ואפי' לשם עובד כוכבים לא 51
מיפסיל דבעינן חבירו דומיא דדידה מחייבין כפרה 52
כמותו. ברו"ך.

מחשבה

לזכור וזביחה לשמה. דאמר קרא, 'ואם זבח שלמים 1
קרבנו', שתהא זביחה לשם [שלמים]. ודילמא היינו 2
שמייהו, מדכתיב 'המקריב את דם השלמים', 'הזרק את 3
דם השלמים', ולא כתיב 'זבח', והכא כתיב 'זבח', שמע 4
מינה שתהא זביחה לשם שלמים. ואשפחן זביחה, שאר 5
עבודות מנלן. וכי תימא לילף מזביחה, מה לזביחה שפן 6
נפסלת שלא לשם אובלין בפסח. אלא אמר קרא 7
'המקריב את דם השלמים', שתהא קבלה לשם שלמים. 8
ולכתוב רחמנא בקבלה, ולילף שחיטה מינה, משום 9
דאיכא למיפרך, מה לקבלה שפן פסולה בזר ואשה. 10
ואשפחן שחיטה וקבלה, זריקה מנלן. וכי תימא לילף 11
מהיני, מה להני שפן טעונות צפון, וישנן בחטאות 12
הפנימיות. אלא אמר קרא 'הזרק את דם השלמים', 13
שתהא זריקה לשם שלמים. ולכתוב רחמנא בזריקה, 14
לילף מינה. משום דאיכא למיפרך, מה לזריקה שפן חייב 15
עליה זר מיתה. ואשפחן פולחן, הולכה מנלן. וכי תימא 16
לילף מפולחן, מה לפולחן שפן עבודה שאי אפשר 17
לבטלה, תאמר בהולכה שאפשר לבטלה. אלא אמר קרא 18
'והקריב את הכל המזבחה', ואמר מר, זו הולכת אברים 19
לכבש. ותניא, 'והקריבו' זו קבלת הדם. ואפי' רחמנא 20
בלשון הולכה, למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה. 21
ואשפחן שני קודש, שניו בעלים מנלן. אמר רב פנחס 22
בריה דרב אמי, אמר קרא 'ובשר זבח תודת שלמיו', 23
שתהא זביחה לשם תודה. אם אינו ענין לשינוי קודש, 24
דנפקא לן מהתם, תנהו ענין לשינוי בעלים. והאי להכי 25
הוא דאתא, הא מיבעי ליה לכתבנא, 'ובשר זבח תודת 26
שלמיו', אבא חנין אומר משום רבי אלעזר, בא ללמד, 27
תודה ששחטה לשם שלמים כשרה, שלמים ששחטן 28
לשם תודה פסולה. מה הפרש בין זה לזה, תודה קרויה 29
'שלמים', ואין שלמים קרוין 'תודה'. אגו, מ'זבח' 30
קאמרינן, ואפתי מיבעי ליה חטאת ואשם מנין, תלמוד 31
לומר 'זבח'. אם בן נכתוב קרא 'ובשר תודת שלמיו 32
[זבח]', מאי 'זבח', שמע מינה תרתי. ואשפחן זביחה, 33
שאר עבודות מנלן. וכי תימא לילף מזביחה, מה לזביחה 34
שפן פוסל שלא לשם אובלין בפסח, נאמרה זביחה 35
בשינוי קודש, ונאמרה זביחה בשינוי בעלים, מה זביחה 36
האמרה בשינוי קודש, לא חלקת בין זביחה לשאר 37
עבודות, אף זביחה האמרה בשינוי בעלים, לא תחלק 38
בהן בין זביחה לשאר עבודות. איכא למיפרך מה לשינוי 39
קודש, שפן פסולה בגופה וישנן בארבע עבודות וישנן 40

בצבור בפיחיד, ואף 1
לעיל אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה דהא דריבנן שחיטה לפסול בשינוי בעלים אינו אלא כגון שחטו על מנת לזרוק להתכפר בו אחר אבל שחט שלא לשם בעליו 2
ולא הזכיר על מנת לזרוק אין זו מחשבה דרשני בעלים לא שייך בקרבן אלא להתכפר בו וכפרה בזריקה היא וחבי אמרי' לקמן בפרקין (דף י.) שאם אמר הריני שחט לשם 3
פלוגי כשר שחטו על מנת לזרוק לשם פלוגי פסול וכן לענין קבלה והולכה לא שייך שינוי בעלים אא"כ חישב לקבל על מנת לזרוק לשם אחר: וישנו לאחר מיתה. המפרש 4
קרבנו ומת והיורש מקריבו שייך בו שינוי קודש אבל לא שינוי בעלים שהרי מתו בעליו: וישנו כגבור. אבל שנוי בעלים לא שייך בקרבן עבור שהרי הכל בעליו: 5
ואע"פ

ז'בח/ נמצא דהוה ליה בלל שאינו מלא, כלומר כלל שלא הושלמו
 60 דבריו אלא רק לאחר הזכרת הפרט, וכל בלל שאינו מלא אין דנין
 61 אותו בכלל ופרט שאין בכלל אלא מה שבפרט.
 62 רבינא מתרץ באופן אחר את קושיית רב אחא האמורה: רבינא אמר,
 63 לעולם דנין כלל שאינו מלא בכלל ופרט, ואולם ב'לה' שנאמר
 64 לאחר 'זבח שלמים' חזר הכתוב וקבל את כל עשיות האיל בדין לשם
 65 בעלים.
 66 מקשה רב אחא מדיפתי רבינא על תירוצו: אמר ליה רב אחא
 67 מדיפתי לרבינא, והא לא דמי [דומה] בללא קמא של יעשה'
 68 לבללא בתרא של לה', שכן בללא קמא מרבה דווקא את עשיות
 69 ארבע עבודות הדם המעכבות בכפרה ותו לא, ואילו בללא בתרא
 70 כולל את כל העשיות שהן לה', ואפילו את שפיכת השירים של
 71 הדם על יסוד המזבח החיצון שאינה מעכבת בכפרה, וכן את הקמרת
 72 האימורין על גבי המזבח.
 73 תירץ לו רבינא: הא תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי, דריש כי
 74 האי גוונא את מידת כלל ופרט, וכלל, שאי אתה דן ממנה אלא
 75 דבר שהוא בעין הפרט, ואם כן גם כאן יש לדרוש מיעשה זבח
 76 שלמים לה', מה הפרט של 'זבח' שהוא מפורש בעבודה של
 77 שחיטה ובענין לשמן של הבעלים, אף על עבודה כגון קבלה
 78 והולכה התרבו מהכלל ובענין בהן לשמן, אבל עשיות שאינן מעיקר
 79 עבודת הקרבן, לא התרבו לדין לשמה מכלל ופרט וכלל זה.
 80 שוב מקשה הגמרא: אי מה הפרט מפורש בעבודה של זביחה והיא
 81 עבודה שתניין עליה פחיון כרת, אף כל מה שהיא עבודה ותייבין
 82 עליה פחיון תהיה צריכה להיעשות לשם בעלים, ואם כן דווקא
 83 שהיטה וזריקה אין – צריכות להיעשות לשמם, אבל קבלה והולכה
 84 לא. אי נמי, מה הפרט מפורש בזביחה שהיא דבר הטעון צפון,
 85 וכן היא דבר שישנו גם בחטאות הפנימיות, אף כל דבר הטעון
 86 צפון וישנו בחטאות הפנימיות יהיה צריך להיעשות לשם בעלים,
 87 ואם כן דווקא שהיטה וקבלה אין, אבל זריקה לא.
 88 מתרצת הגמרא: איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי – מאחר
 89 שיש סברא לומר שאב הפרט למעט קבלה ויש סברא לומר שבא
 90 למעט זריקה, נמצא שזריקה וקבלה שקולין הן, ועל כן יבאו שניהן
 91 ויתרבו מהכלל האמור, שכן אין בידינו להכריע את איזו מהן עליו
 92 להוציא מהכלל האמור.
 93 לישנא אחרת, זריקה וקבלה שקולות הן, וחדא תרא תיקו
 94 במילתא – ועל כן כל אחת מהן תעמוד בדין האמור, ותכלל בכלל
 95 זה.
 96 תירוצו נוסף: ואיבעית אימא, הרי זריקה מדרשה דרב אשי לעיל
 97 מיוצרה לו לכפר עליו כבר נפקא, ואין צריך לרבותה מהכלל
 98 האמור, ואם כן בהכרח שבא לרבות קבלה.
 99 הגמרא מביאה מקור לדין שם בעלים בשאר קרבנות. שואלת
 100 הגמרא: אשכחן – אכן מצאנו דין לשם בעלים במיל נזיר, אך בשאר
 101 שלמים מנלן דין זה. ובי תימא נילף במה מצאנו במיל נזיר, הלא
 102 יש לפרוך מה לאיל נזיר שכן יש עמו עוד דמים אחרים של החטאת
 103 והעולה שהנזיר מביא מלבד איל זה, מה שאין כן בשאר שלמים
 104 שבאים לבדם, שיתכן שאינם טעונים הקרבה לשם בעלים.
 105 משיבה הגמרא: אם כן נכתוב 'זבח שלמים', ולמה נכתב 'זבח
 106 שלמים'. אלא מאי 'שלמים', לרבות כל שלמים לדין לשם בעלים.
 107 ושוב שואלת הגמרא: אשכחן [מצאנו] דין לשמה בשלמים, אך
 108 בשאר כל קדשים מנלן. ובי תימא נילף משלמים, הלא יש לפרוך
 109 מה לשלמים שכן הם מעוניין סמיכה, ונסכים, ותנופת חזה ושוק,
 110 מה שאין כן בשאר הוהבחים.
 111 משיבה הגמרא: אלא אמר קרא [ויקרא ז, יז], 'זאת התורה לעולה
 112 למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים', הרי
 113 שהיקישן הפתוח [את כל הקרבנות] לשלמים, מה שלמים בין
 114 שינוי קודש בין שינוי בעלים בענין לשמה, אף בכל הקרבנות בין
 115 שינוי קודש בין שינוי בעלים בענין לשמה.
 116 מקשה הגמרא: אימא היכא דשחית להו שלא לשמה ליפסלו
 117 לגמרי, ומדוע שינו במשנתנו שהם כשרים.
 118

ואף על גב דתרתני מתוך ארבע פירכות אלו הן לאו דוקא, אולם
 1 תרתני מתוכן הן מיהא בדוקא. הפירכא מה לשינוי קודש שכן פסולו
 2 בגופו אינה בדווקא, שכן מאי שנא שינוי בעלים שאמרנו בו ולא
 3 הוי פסולו בגופו, הלא הוא משום שמחשבה בעלמא היא ואין בו
 4 מעשה, ואם כן שינוי קודש נמי מחשבה בעלמא הוא ואין בו
 5 מעשה, ומדוע יחשב כפסול בגופו של זבח. אלא בהכרח בין
 6 דאחשבה [שחיט] לשנות את שם הזבח פסלה לזבח בגופו אף על
 7 ידי מחשבה, הכא נמי בשינוי בעלים בין דאחשבה פסלה בגופו.
 8 וכמו כן לרב פנחס בריה דרב מרי דאמר יש שינוי בעלים לאחר
 9 מיתה, ואף יורשים שהקריבו את הקרבן לשם אחרים אינו עולה
 10 לשם חובה, ומסתלקת אף הפירכא מה לשינוי קודש שכן ישנו לאחר
 11 מיתה, שהרי גם שינוי בעלים ישנו לאחר מיתה. אך מכל מקום תרתני
 12 מיהא – את שתי הפירכות הנותרות עדיין איכא למיפרך, מה לשינוי
 13 קודש שכן ישנו בכל ארבע עבודות וישנו גם בקרבנות ציבור, מה
 14 שאין כן בשינוי בעלים.
 15 משיבה הגמרא: אלא אמר רב אשי, אמר קרא [ויקרא ד, ו] 'ונרצה לו
 16 לכפר עליו', שמשמע לכפר על הבעלים ולא לכפר על חבירו,
 17 ומאחר שהכפרה היא בזריקה, אם זרק את הדם לשם אחרים אין
 18 הקרבן עולה לבעלים לשם חובה.
 19 מקשה הגמרא: וכי האי עליו להכי הוא דאחא – לשינוי בעלים
 20 הוא בא, האי מיבעי ליה לברתנא, ונרצה לו לכפר עליו, רבי
 21 שמעון אומר, את שעליו חייב באתריותו, ואת שאינו עליו אינו
 22 חייב באתריותו, שאם נדר אדם נדר לגובה בלשון 'הרי עלי', ולאחר
 23 שהפרישו אבד או מת, הרי הוא חייב להביא אחר תחתיה. מה שאין
 24 כן בנדבה שאומר על בהמה 'הרי זו לקרבן', אם מתה או שאבדה,
 25 אינו חייב להביא אחרת תחתיה. ומשמעות הכתוב היא, שאותו קרבן
 26 שמוטל עליו [על האדם] חייב ההבאה דהיינו באופן שאמר הרי
 27 עלי, יקריב אותו ואז ירצה לו, אבל עד שיקריבנו לא נרצה ולא נפטר
 28 מחיובו. ואמר רב יצחק בר אבדימי, מאי טעמא שחוב אחריות
 29 זה, שמכיון דאמר 'הרי עלי', כמאן דטעון ליה אבתיה דמי –
 30 הרי זה כמו שטעון חייב זה על כתפי הנדר, ואינו נפטר ממנו עד
 31 שיקריב את קרבנו. מתרצת הגמרא: רב אשי מ'ונרצה לו לכפר'
 32 קאמר שריבה הכתוב שינוי בעלים בזריקה, שכן משמע מהכתוב 'לו
 33 לכפר' ולא לכפר לחבירו, ואילו דרשת רבי שמעון בברייתא היא
 34 מ'עליו'.
 35 הגמרא מחפשת מקור לדין שינוי בעלים בקבלה, ושואלת: אשכחן –
 36 אכן מצאנו זביחה וזריקה בשינוי בעלים פוסל בהם מהדרשות
 37 שהובאו לעיל, אך בקבלה מנלן שהוא פוסל. ובי תימא לילף
 38 [ללמוד] במה מצאנו מזביחה וזריקה, הלא יש לפרוך מה לזביחה
 39 וזריקה החמורות שכן הן עבודה שתניין עליה פחיון [מחוץ
 40 לעזרה] כרת, מה שאין כן בקבלה הקלה בכך שאין בה חוב כרת
 41 מחוץ לעזרה.
 42 מתרצת הגמרא: אלא אמר רב אשי, שינוי בעלים בקבלה אתיא
 43 במיל נזיר, דכתיב בו [במדבר יז] 'זאת האיל יעשה זבח שלמים',
 44 ומכאן שצריך שתהא עשיתו לשם שלמים, ואם אינו ענין לשינוי
 45 קודש, דנפקא ליה מהתם – שהרי כבר למדנו פסול שינוי קודש
 46 מהדרשות המובאות לעיל (ע"א), תגהו ענין לשינוי בעלים שפוסל
 47 בכל העבודות.
 48 מקשה רב אחא בר אבא לרבא על דרשת רב אשי האמורה: אמר
 49 ליה רב אחא בר אבא לרבא, אימא יעשה' הוא כלל הכולל את
 50 כל העבודות, ואילו 'זבח' הוא פרט המורה על שחיטה בלבד, והרי
 51 'כלל ופרט' אין בכלל אלא מה שבפרט, ואם כן יש לומר זביחה
 52 אין – צריכה להיעשות לשם בעלים, אבל מידי אחרתא [עבודה
 53 אחרת] לא צריכה להיעשות לשמם.
 54 תירץ לו רבא: אי כתיב 'יעשה שלמים זבח', אכן יש לומר
 55 בדרבאמרת, שיעשה' כולל את כל עשיות השלמים, ו'זבח' אינו אלא
 56 פרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט. אבל השתא דכתיב 'יעשה זבח
 57 שלמים', ולא גמר הכתוב להשלים את הכלל ולפרש שהוא מוסב על
 58 עשיה לשם שלמים אלא רק לאחר שהפסיק באמצעו בפרט של
 59

55 ללמוד ממנו שהוא כשר כנדבה אבל אינו עולה לחובתו, כמבואר
 56 לעיל. ויש להקשות, **אִימָא** דווקא קרבן **הָכָא בְּנֵדָה** וּבְנֵדָה שבו
 57 מדבר הכתוב האמור, לִיִּיתִי **וְלֹא לִירֵצִי** - דווקא הוא כשנובח שלא
 58 לשמו יקרב למזבח אך לא ירצה, כשם שהוא בא לאחר מיתה מבלי
 59 שירצה, אבל **אִשָּׁם** שנובח שלא לשמו **לֹא לִיִּיתִי בְּלֵל** - לא יקרב
 60 כלל, כשם שאינו בא לאחר מיתה.
 61 **אָמַר לְהוּ אֲפִי** לתרוץ את קושייתם, **רִישׁ לְקִישׁ מְהֵכָּא** - מהכתוב
 62 הבא פָּתַח את תשובתו. שנאמר (ויקרא ד' א) **וְיִשְׁחַט אוֹתָהּ לְחַמָּאתָ,**
 63 וכתוב זה הוא המקור לפסול חטאת שנשחטה שלא לשמה, שכן
 64 ממנו דורשת הגמרא להלן ^(ג), שתהא שחיטתה לשם חטאת. ומכתוב
 65 זה משמע מיעוט, דווקא **אוֹתָהּ** אם שחטת לְשִׁמְהָ היא בְּשָׂרָה ואם
 66 שחטת **שְׁלֵא** לְשִׁמְהָ היא פְּסוּלָה, **הָא שֶׁאֵר קְרִדְשִׁים** אף שנשחטו
 67 **שְׁלֵא לְשִׁמְן בְּשִׂירִין**, ואף אשם בכלל. וְכֹל מאחר שהם קרבים אף
 68 **יִרְצו** ויעלו לשם חובה, תְּלִמּוּד לֹמְרַם **מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ** תשמור
 69 ועשית, ואם תעשה שלא כפי שנדרת אלא תזבחנו שלא לשמו, לא
 70 יעלה לחובת נדרך אלא יקרב כנדבה אחרת.
 71 ושוב הקשו לו: **וְאִימָא** עדיין יש לומר שדווקא קרבן **הָכָא בְּנֵדָה**
 72 וּבְנֵדָה שנובח שלא לשמו לִיִּיתִי **וְלֹא לִירֵצִי** - יקרב ולא ירצה, אבל
 73 **אִשָּׁם אֲרִצוּי נָמִי לִירֵצִי** - גם ירצה ויעלה לשם חובה.
 74 **אָמַר אֲפִי, אִשָּׁם דְּמִירֵצִי לֹא מְצִית אֲמַתָּה** - לא יתכן לומר שאשם
 75 שנובח שלא לשמו ירצה, שהרי יש ללמוד שאינו מְרַצָה בְּקֵל וְחוֹמֵר
 76 מְעוּלָה שגילה עליה הכתוב שאינה עולה לשם חובה, וְכָה עוֹלָה
 77 שְׂאָף שֶׁאִינָה מְכַפֶּרֶת על איסורי לאו, מכל מקום אם נזבחה שלא
 78 לשמה אִינָה מְרַצָה, **אִשָּׁם שְׁמַכְפֵּר על לאוין אינו דיין שְׂאִינוּ מְרַצָה**
 79 כשנובח שלא לשמו.
 80 מקשה הגמרא: הלא יש לפרוך על קל וחומר זה, **מַה לְעוֹלָה החמורה**
 81 **שְׁכֵּן** היא קרבה כְּלִיל על המזבח, ואין להוכיח ממנה על אשם הקל
 82 ממנה משום שאינו כליל.
 83 מתרצת הגמרא: **שְׁלָמִים** שאינם כליל ובכל זאת הם בכלל דרשת
 84 'מוצא שפתיך' ואינם עולים לשם חובה, יוֹכִיחוּ על האשם שנשחט
 85 שלא לשמו, שאפילו שאינו כליל אינו עולה לשם חובה.
 86 שוב פורכת הגמרא: **מַה לְשְׁלָמִים שְׁכֵּן** הם מְעוּנִין נְסַכִּין וּתְנוּפֹת
 87 **הִזָּה וְשׂוֹק,** ואין להוכיח מהם על אשם הקל מהם בכך שאינו טעון
 88 נסכים ותנופה.
 89 משיבה הגמרא: עוֹלָה שאינה טעונה נסכים ותנופה תוֹכִיחַ, שאף
 90 קרבן שאינו טעון נסכים ותנופה שקרב שלא לשמו אינו מְרַצָה. וְחֹרֵר
 91 הֵדִין - ושוב חוזרת הפירכא מה לעולה שהיא כליל, ושוב יש להוכיח
 92 משלמים. **לֹא רָאִי זָה בְּרָאִי זָה, וְלֹא רָאִי זָה בְּרָאִי זָה** - אין חומרתו
 93 של זה כחומרתו של זה, שכן אין בשלמים את חומרת העולה שהיא
 94 כליל, ואין בעולה את חומרת השלמים הטעונים נסכים ותנופה.
 95 ובהכרח שסיבת מה שאינם מְרַצִים אינה משום החומרא המיוחדת
 96 שיש בכל אחד מהם, אלא מחמת הצד השוה שיש בשניהם. ואם כן
 97 יש ללמוד מהצד השוה שבהם אף על אשם, שכן מה להצד הַשְּׂוֹה
 98 **שְׁבֵהָ, שְׂחַן קִדְשִׁים, וְאִם שְׁחֵטן שְׁלֵא לְשִׁמְן** הרי הם בְּשִׂירִין וְאִין
 99 מְרַצִין, אָף אֲנִי אֲכִיָּא אִשָּׁם שאף הוא בכלל הצד השוה שְׁכֵּן הוּא
 100 קוֹדֵשׁ, ועל כן אם שְׁחָטוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ הרי הוא בְּשֵׁר וְאִינוּ מְרַצָה.
 101 שוב מקשה הגמרא: הלא עדיין יש לפרוך מַה לְהַצֵּד הַשְּׂוֹה שְׁבֵהָן
 102 ו-בעולה ושלמים) **שְׁכֵּן יִשְׁנוּ בְּצִיבּוּר,** כגון תמידים ומוספים שהם
 103 עולות ציבור, וכבשי עצרת שהם שלמי ציבור, ויתכן שמשום חומרא
 104 זו החמירה בהם התורה שלא ירצו, ואין ללמוד מהם על אשם שהוא
 105 קרבן יחיד, ואין הציבור מביאים אותו.
 106 משיבה הגמרא: תוֹדָה תוֹכִיחַ על האשם, שאפילו שהיא באה רק על
 107 ידי יחיד ולא על ידי ציבור, מכל מקום אם נשחטה שלא לשמה אינה
 108 מְרַצָה, והוא הדין לאשם.

1 **לֹא יִדַּע בְּמֵאֵי** - לא היינו יודעים לגבי מה נאמר 'מוצא שפתיך'
 2 תשמור ועשית כאשר נדרת, ולא היינו מפרשים את כוונת הכתוב
 3 בענין עבודת לשמה. על כן פָּתַח רְחֵמָנָא 'זאת התורה', כדי להקיש
 4 את כל הקרבנות לשלמים שנאמר בהם דין לשמה, וְאִי בְּתַב רְחֵמָנָא
 5 רק 'זאת התורה' בלא 'מוצא שפתיך', הִנֵּה אֲמִינָא לִיפְסְלוּ - היינו
 6 אומרים שכל הקרבנות שזבחו שלא לשמם פסולים, על כן בְּתַב
 7 רְחֵמָנָא 'מוצא שפתיך' כדי להשמיענו שאף שאינם עולים לשם
 8 חובה הרי הם כשרים כנדבה, כמבואר לעיל.
 9 רְמֵי רִישׁ לְקִישׁ על מְעוּדוֹ כִּי מִדְּרָשָׁא וּמְקָשָׁי - שבו ריש לקיש
 10 בבית המדרש על בטנו כשפניו כלפי הקרקע, והקשה על מה ששינוי
 11 במשנתנו 'כל הזבחים שזבחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו
 12 לבעלים לשם חובה', הלא ממה נפשך, אם זבחים שזבחו שלא
 13 לשמם בְּשִׂירִים הֵם, אף יִרְצו ויעלו לבעליהם לשם חובה, וְאִם אִין
 14 הֵם מְרַצִין, לְמַה הֵם בְּאִין כלל.
 15 **אָמַר לוֹ רַבִּי (אליעזר) [אֶלְעִיזָר]** לריש לקיש, אין סתירה בין מה
 16 שהם כשרים לבין מה שאינם מְרַצִים, שהרי כן מְצִינּוּ גם בְּקִרְבֹּת
 17 הַבָּאִין לְאַחַר מִיתָה, שְׂחַן בְּשִׂירִין ובכל זאת אִין הֵם מְרַצִין. וְהִנֵּן
 18 בקינים (פ"ב מ"ה) בדִין יולדת המחויבת עולה וחטאת במלאת ימי
 19 סהרתה, הֶאֱשָׁה שֶׁהֵבִיאָה הַטָּמְאָה וְאַחַר כָּךְ מָתָה קודם שהביאה
 20 את עולתה, יִבְיֹאוּ הַיּוֹרְשִׁין את עוֹלָתָה, אבל אם הביאה את
 21 עוֹלָתָה וְמָתָה קודם שהביאה את חטאתה, לֹא יִבְיֹאוּ הַיּוֹרְשִׁין את
 22 הַטָּמְאָה, שכן הלכה למשה מסיני היא, שחטאת שמתו בעליה
 23 הולכת למיתה, כמבואר במשנה בתמורה (פ"ד מ"א). הרי לנו שקרבנו
 24 של אדם קרב אף מבלי שירצה לו, שהרי אין כפרה למתים, ואף על
 25 פי כן עולת יולדת קריבה לאחר מיתתה. ואם כן שוב אין להקשות
 26 איך יתכן שקרבן שנשחט שלא לשמו ואינו מְרַצָה עדיין כשר
 27 להקרבה.
 28 **אָמַר לוֹ רִישׁ לְקִישׁ, מוֹדִינָא** ו-מודה אני לך בְּעוֹלָה שאם שחטה
 29 שלא לשמה ותיקרב אף שאינה מְרַצָה, שכן מְצִינוּ דְּאִתֵּינָא ו-שהיא
 30 באה לְאַחַר מִיתָה, וְאִפִּילוּ שאינה מְרַצָה. אֲךָ אִשָּׁם דְּלֹא אֲחֵי -
 31 שלא מְצִינוּ בשום מקום שהוא בא לְאַחַר מִיתָה, מְגֻלֵן - מנין לנו
 32 שהוא כשר אפילו שנשחט שלא לשמו ואינו מְרַצָה.
 33 **אָמַר לוֹ רַבִּי אלעזר, הִרִי מְחִלוּקָתְךָ** ו-שיטתך וסברתך באשם
 34 שנשחט שלא לשמו אכן שנויה בְּצִיּוֹדוֹ של דִין משנתנו. שכן שנינו
 35 בה, **רַבִּי אֶלְעִיזָר אָמַר, אָף הָאִשָּׁם שנשחט שלא לשמו פסול**. ואכן
 36 הוא משום שלא מְצִינוּ בו שיהיה כשר מבלי שירצה.
 37 **אָמַר רִישׁ לְקִישׁ על רבי אלעזר, וכי זְהוּ שְׂאִוְמִרִין עָלֵינוּ אֲדָם גְּדוּל**
 38 **הוּא, קְאִמְיָנָא אֲנָא מְשַׁנָּה שְׁלָמָה** - הלא אני אמרתי להקשות
 39 מסתם משנתנו השנויה בשיטת חכמים המכשירים גם אשם שנשחט
 40 שלא לשמו, וְזֹאת אֲמַתָּה לִי להביא סיוע לסברתך מדברי רַבִּי
 41 **אֶלְעִיזָר** הפוסלו. הלא לשיטת חכמים עדיין קושייתי בעינה עומדת.
 42 **אֶלָּא אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, אֲנָא פִּתְחָא אֲנָא פִּתְחָא לְנִפְשָׁא** - אפתח אני
 43 פתח לקושיית עצמי, מנין זבחים שזבחו שלא לשמם קרבים אפילו
 44 שאינם מְרַצִים, ואתרצנה. נאמר בתורה 'מוצא שפתיך וגו' תשמור
 45 ועשית כאשר נדרת לה' אֶלְהִיךָ נְדָבָה, וכי הָאִי נְדָבָה היא, הלא נָדַר
 46 הוּא בּוֹ, אלא אם כמו שנדרת עשית והקרבתו לשמו יעלה לחובת
 47 הנדר, ואם תקריבו שלא לשמו יהיה כשר בתורת נדבה, ולא יעלה
 48 לחובת הנדר, בְּדָמִבּוּאֵר לְעַלְיָ לְעוֹלָה. ומכאן שזבחים שזבחו שלא
 49 לשמם כשרים אפילו שאינם מְרַצִים.
 50 מביאה הגמרא את קושיית רבי זירא ורבי יצחק על דברי ריש לקיש:
 51 **רָתִיב** ו-ישובו רַבִּי זִירָא וְרַבִּי יִצְחָק בְּרַ אֲבָא, וְרָתִיב אֲפִי נִפְיִיחוּ -
 52 וישב אבי אצלם, וְרָתִיב וְקָאָמְרִי, כִּשְׂאִי לִיה רִישׁ לְקִישׁ אִשָּׁם דְּלֹא
 53 אֲחֵי ו-בא) לְאַחַר מִיתָה מדוע הוא כשר אפילו כשנובח שלא לשמו
 54 ואינו מְרַצָה, וְנָסִיב לֵהּ תְּלָמוּדָא - והביא את דרשת 'מוצא שפתיך'

1 קדשים שלא שנה לעכב כל כמה דאבתי לא ידע קרא דמוצא שפתיך ואי פריך ליפסלו
 2 דנגמר מחטאת ונפסח בהקישא דזאת התורה כדפרישתי בסמוך אי במה מצינו איכא
 3 למיפרך שכן ברת ואי בהקישא דזאת התורה א"כ ליכתוב דזאת או לחטאת גרידא או פסח
 4 גרידא ואי נאמר דבכל דוכתא דמוצאין שנה לעכב היינו מוהבא ומדכתיב מוצא שפתיך
 5 וגו' א"כ אתי שפיר לא דפרך וליפסלו כו. ע"כ
 6 הג"ה: מצינו בבאין לאחור מיתה שכושרין
 7 ואין מוצאין וא"ת מי דמי הני לא עלו אבל באין
 8 לאחור מיתה עלו לגמרי לשם חובה דלמיד
 9 שיעבורא דאורייתא אם היה הקרבן נפסל היו
 10 היושרין וקוקין להביא אחר ואפילו למיד לאו
 11 דאורייתא אם הפריש שניהם לאחריות אם נפסל
 12 הראשון חייבין להקריב את השני נמצא דבאין
 13 לאחור מיתה מוצאין לענש שעולין לשם חובה
 14 משא"כ בשנינו קודש י"ל דמי' דמיא קצת
 15 להדדי לענש דאין מוצאין ריצינו גמור דאין כפרה
 16 למת ולא בר חיוב הבאה הוא אלא שנתחייב
 17 מחיים ובשנינו קודש ובעלים נמי אין רצינו גמור
 18 וא"ת ומה ראייה מיתני מבאין לאחור מיתה אטו
 19 מי ילפינן מינה בכל מקום שלא שנה הכתוב
 20 דאינו אלא למצוה דנימא כשרין ולא עלו י"ל
 21 דדוקא שני קודש ושני בעלים דוקא מדמי דהוי
 22 באין לאחור מיתה שאין לו בעלים וכמו שלשם
 23 כשר ואינו מרצה כמו כן כאן ששנה אותו
 24 מבעליו והוי כאין לו בעלים: **עולתה** ומתה
 25 לא יביאו יורשין חטאתה. משמע אבל אם היהת
 26 יכולה להביא חטאתה אחר עולתה לתת לה
 27 עולתה לשם עולה וכן משמע בתורת כהנים
 28 בפרשת אשה כי תוריע שאם הביאה עולתה
 29 תחילה תביא חטאתה ממין עולתה וכן במס'
 30 קנים (ספ"ב) ותימה דבפרק תמיד נשחט (פסחים)
 31 דף נט.) אמרי' זה הנך אב שכל חטאת קדמות
 32 לעולת העוף אפי' חטאת העוף לעולת בהמה
 33 אפי' דיעבד קאמר דפסלו מדרמשני שאני עולת
 34 מצורע דרחמנא אמר והעלה שהעלה כבר והיינו
 35 דיעבד ולכתחילה חטאת קדמות בדכתיב בהדיא
 36 בקרא ש"מ דבעלמא דיעבד לא ותירץ ה"ר חיים
 37 דה"ה דבעלמא כשר דיעבד הוא דבעי קרא
 38 במצורע משום דכתיב ביה הווייה זאת תהיה
 39 בהווייתו היא דמשמע עיכובא כדאמר פ"ק
 40 דמנחות (דף ה.) ונראה לי דילפי' חטאת ועולה
 41 של זילדת מחטאת ועולה של מצורע דגילה
 42 הכתוב דאם עשה עולה תחלה כשירה מוהעלה
 43 כדאיתא בפ' תמיד נשחט (פסחים נט.) ואי לא
 44 קרא דוהעלה דמכשר היה פוסל בכל מקום
 45 מה

1 לא ידעין במאי. קאמר רחמנא מוצא שפתיך תשמור דהא לא כתיב בהדי' בהאי
 2 קרא עבודות לשמן ודלמא לאו בלשמן משתעי קרא כתב רחמנא זאת התורה למילף
 3 משלמים דמפרשה בהו לשמן: הני גרסי' רמי ריש לקיש על מעוה. שוכב על בטנו
 4 פניו (על כלפי קרקע: למה הן באין. ואבתי לא קמא ליה טעמא דמתני' דילפינן
 5 ממוצא שפתיך: ואין מוצאין שאין כפרה
 6 למותם ואף אתה אל תתמה על אלו: האשה.
 7 יולדת: לא יביאו יורשין חטאתה. דהויא לה
 8 חטאת שמתו בעליה והלכתא גמירי לה
 9 דלמיתה אולה: מורינא לך בעולה. שאם
 10 שחטה שלא לשמן שתתקרב אע"פ שאינה
 11 מרצה הואיל ומצינו שבאה לאחר מיתה
 12 ואינה מרצה וה"ה לשלמים ושאר קרבנות
 13 חוץ מחטאת ואשם מיהו דלא אתי לאחור
 14 מיתה דקד"ל (תמורה דף יח.) דכל שבחטאת
 15 מתה באשם רועה מנא לן דקרב שלא לשמן
 16 הואיל ואינו מרצה דלא אפיק תנא דמתני'
 17 אלא פסח וחטאת: מחלוקתך. וסייעתך
 18 דאיכא רבי אליעזר דקאי כוותך: משנה
 19 שלימה. סתם מתני' דלא פסל אלא חטאת:
 20 פתחא לנפשא. מנלן דקרב: יתיב רבי יורא
 21 וכו'. וקמתמה אפירוקיה דר"ל: וקשיא ליה
 22 לריש לקיש אשם. אמאי קרב שלא לשמו
 23 שלא לרצות הא לא אתי לאחור מיתה: ונסיב
 24 תלמודא. כלומר נסיב קרא לתלמודא
 25 דמילתיה: אימא הבא בגדר ונדבה. כדמשמע
 26 קרא לייחוד ולא לירצו כו'. ריש לקיש מהכא
 27 פתח. לה (מהכא) לא נפקא ליה ממוצא
 28 שפתיך דליקרב אלא דלא לירצי והקרבתי
 29 מהאי קרא לייף ושחט אותה לחטאת אותה
 30 מיעוטא הוא אותה הוא דבעינן לשמה ואי
 31 לא פסולה כדילפינן לקמן הא שאר קדשים
 32 כו': ארצווי נמי לרצו. כיון דנפקא לך
 33 הקרבתי מאותה: אינה מרצה. כדאמר אם
 34 לאו יהא נדבה: אשם שמכפר. על לאוין
 35 האמורים בשבועת הפקדון והקדש ושפחה
 36 חרופה: שכן טעונין נסכים. ולא גרס סמיכה
 37 דאשם נמי טעון סמיכה: שלמים ישנו בצבור.
 38 כבשי עצרת:

1 לא ידע במאי, כתב רחמנא 'זאת התורה'. ואי כתב
 2 רחמנא 'זאת התורה' הוה אמינא ליפסלו, כתב רחמנא
 3 'מוצא שפתיך'. רמי ריש לקיש על מעוהי פי מדרשא
 4 ובקושי, אם כשרים הם, ירצו. ואם אין מוצאין, למה
 5 באין. אמר לו רבי (אליעזר) [אלעזר] מצינו בבאין לאחור
 6 מיתה, שהן פשרין ואין מוצאין, דתנן האשה שהביאה
 7 חטאתה ומתה, יביאו יורשין עולתה. עולתה ומתה, לא
 8 יביאו יורשין חטאתה. אמר ליה, מורינא לך בעולה
 9 דאתיא לאחור מיתה. אשם דלא אתי לאחור מיתה,
 10 מנלן. אמר ליה הרי מחלוקתך בצידו, רבי אליעזר
 11 אומר, אף האשם. אמר, והו שאומרין עליו אדם גדול
 12 הוא, קאמינא אנא משנה שלימה, ואת אמרת לי רבי
 13 אליעזר. אלא אמר ריש לקיש, אפתח אנא פתחא
 14 לנפשא, 'מוצא שפתיך' וגו', האי נדבה נדר הוא כו',
 15 בדרעיל. יתיב רבי יורא ורבי יצחק בר אבא, ויתיב אפי'
 16 גבייהו ויתיב וקאמרי, קשיא ליה לריש לקיש, אשם דלא
 17 אתי לאחור מיתה, ונסיב לה תלמודא 'מוצא שפתיך'.
 18 אימא הבא בגדר ובנדבה ליתיה ולא לירצי, אשם לא
 19 ליתיה בכל. אמר להו אפי', ריש לקיש מהכא פתח
 20 'ושחט אותה לחטאת', אותה לשמה פשרה, שלא
 21 לשמה פסולה. הא שאר קדשים, שלא לשמן פשרין,
 22 יכול ירצו, תלמוד לומר 'מוצא שפתיך'. ואימא, הבא
 23 בגדר ונדבה ליתיה ולא לירצי, אשם ארצווי נמו לירצי.
 24 אמר אפי', אשם דמוצי לא מצית אמרת. קל וחומר
 25 מעולה, ומה עולה שאינה מכפרת אינה מרצה, אשם
 26 שמכפר אינו דין שאינו מרצה. מה לעולה שפן בליל,
 27 שלמים יוכחו. מה לשלמים שפן טעונין נסכין ותנופת
 28 הוה ושוק, עולה תוכיח. ותור הדין, לא ראי זה פרא זה, ולא ראי זה פרא זה, הצד השנה
 29 שבהו, שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן פשרין ואין מוצאין, אף אני אביא אשם שהוא קודש,
 30 ושחטו שלא לשמו פשר ואינו מרצה. מה לתצד השנה שבהו שפן ישנו בצבור, תודה תוכיח.

1 מטעם דיש מחוסר זמן לכו ביום שאמר הכתוב להקריב חטאת קודם לעולה אפי' בעלמא דליכא תהיה דמשמע עיכובא תדע דתניא בפ' דמנחות (דף ה.) הקדים חטאתו לאשמו לא יא
 2 אחד ממרס בדמו אלא תצא לבית השריפה וקאמר הא דמיפסיל לאו משום תהיה דהא לא קאי אשחיטה משום דלאו עבודה היא אלא מטעם דיש מחוסר זמן לכו ביום שאמר הכתוב
 3 להקדים אשם תחילה וזה הטעם למה לא יהיה גבי חטאת ועולה בעלמא ולכך איצטרך והעלה במצורע להכשיר וגמרינן מנייה בעלמא (פסחים דף נט.) להכשיר אם הקדים עולה לחטאת
 4 אבל לא גמרינן מנייה בחטאת ואשם כי אם קרבנות כמותם. ברוך ל' יביאו יורשין חטאתה. הגירסא משבושת בתורת כהנים ופירשתי במנחות בפ"ק (דף ד'): אשם דלא אתא לאחור
 5 מיתה מנא לן. תימה כיון דעולה ושלמים נחא ליה גילף אשם מינייהו בהקישא דזאת התורה ולמה לי מוצא שפתיך ו"ל דארברה הוה אמניא איפכא דנילף שאר קדשים מאשם דלא
 6 אתו בכל: אשם לא ליתי כלל. תימה הא לא איצטרך מוצא שפתיך כלל אלא לאשם דלשאר קדשים אתו מסברא כדאמרין דלא צריכי קרא דהא אתו לאחור מיתה ו"ל דהשתא חדר
 7 ביה מההוא טעמא דאע"ג דאמר ליה מורינא לך בעולה לא היה אומר כן אלא מותר דחק: הא שאר כל הקדשים אפילו שלא לשמן כשרין. ואם תאמר ליל אותה אתו מדריצי קרא
 8 לעכב בפסח וטעמא מכלל דשאר קדשים כשרין ובי תימא גילף מינייהו מה להך שכן צד ברת ובהקישא דזאת התורה נמי לא אתו דא"כ לא ליכתוב עיכובא אלא באחד בפסח או בחטאת
 9 ואידך ליתיה מהיקשא: מה לשלמים שכן טעונין נסכים. לא גרסינן סמיכה דאשם נמי טעון סמיכה כדאמר לקמן בפירקין (דף יא.) והרי חיים פירש דמשום אשם מצורע מצי למינקט
 10 סמיכה למיד' בריש כל הפסולים (לקמן דף לג.) סמיכה לאו דאורייתא: תורה יוכיח. אע"ג דאשכחן עולה שבאה בגדרת ציבור שמקייצין בהן את המזבח (תורה) ושלמים לא אתו בגדרת
 11 ציבור דהא ממעטינן להו בתורת כהנים בפרשת ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים:

1 **המאת** נמי מיקרב קרבה מותרה. ואפי' הכי פסולה שלא לשמה כיון דאינה באה לאחר
2 מיתה לשם חטאת כי אם לשם עולה אשם נמי כיון דאינו קרב להדיא לשם אשם
3 אלא לשם עולה לא דמי לשאר קדשים: [ומקשה] חטאת אע"ג דקרב מותרה מיעט רחמנא
4 הוא למסקנא זו משמע שעומד מוקשה דלימא ליה ר' אליעזר אשם נמי כו' נ"ל דגרס
5 חטאת ברי"ו זכ וכל מדברי רב שנת הד"פ
6 וחטאת אע"ג דקרב מותרה מיעט רחמנא הוא
7 שלא תבטינה מדאתאי לאחר מיתה כמו מחיים
8 ומשום הכי איצטרך לריש לקיש לעיל אותה
9 והא דפריך אשם נמי כתיב ביה הוא לאו לסתור
10 דבריו של רב ששקא קאתי אלא הכי קאמר היכי
11 ממעטת ליה מפסול שלא לשמן מאותה הא
12 כתיב בה הוא לפסול: **מיעט** רחמנא היא.
13 בכמה מקומות משמע דמכתב היא בחטאת
14 נפקא לן עיכובא דלקמן בגמי' (דף י) דרבי
15 אליעזר אומר אף האשם א"ל ר' יהושע חטאת
16 נאמר בה היא בשחיטה (וכו') ובפ"ק דמנחות (דף
17 ד) חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ותימה
18 דלקמן בפירקין (דף ז) גמרא חוץ מן הפסח
19 והחטאת וילף לה מקראי אחרני' וה"ר חיים
20 מפרש דרבי' תרי קראי חד לחטאת ששחטה
21 לשם עולה וחד לחטאת חלב ששחטה לשם
22 חטאת נזיר ומצורע אע"ג דכולן שמן חטאת מי"מ
23 פסולה כיון דאינן באין לכפר דיתן כמו עולות
24 כדאמרין לקמן ולא דמי לחטאת חלב ששחטה
25 לשם חטאת ודסו (דכשה) וקצת קשה מהא
26 דפריך ברי' מנחות (דף ג) גבי חטאת חלב לשם
27 חטאת נזיר ומצורע ליחכפר דכתיב זאת תורת
28 ומאי פירכא והלא גלי קרא דכתיב בה היא
29 ונראה דאיצטרך היא גבי חטאת לגלוי אמנחת
30 חטא ואמנחת קאנות ואשמה דכתב בה היא
31 וכמו בפסח (והיינו) דאמר לקמן גבי פסח אלא
32 הוא למה לי לכדתניא כל מקום שנאמר בו הוא
33 כו' ורבינו ש"י מוחזק משום דליתיה ברייתא
34 דלקמן ובתנן מחק דשמא היא ברייתא
35 בתוספתא ומיזו קצת תימה אמאי צריך תרי
36 קראי חד לחטאת וחד לפסח וה"ר יצחק מפרש
37 חד לחטאת נקבה וחד אתי מותרה גופה עולה
38 אלא תרעה עד שתסתאב וביא בדמיה עולה
39 ולהכי פסולה כשגוי וחד בשעיר נשיא דהוי
40 זכר ומותרו גופיה הוי עולה כי הפרשי שתי
41 לאחירות אימא דלא ליפסול בשלא לשמן יש
42 שום צריכותא דלא מצינן למילף חד מחבריה
43 דאי הוי כתיב בנשיא בדידיה סגי וצ"ע: **הנה"ה**
44 ניתק אין לא ניתק לא אמר קרא הוא בהוייתו
45 ידא. משמע הכא דניתק לרעיה דאורייתא
46 ותימה דבפסחים בסוף אלו דברים (דף עג.)
47 משמע דהוי דרבנן דמפרש התם דוקא שחט
48 התם דיעבר אבל לבתחלה לא גזירה לאור
49 כפרה אטו לפני כפרה ולא קאמר גזירה לאור
50 ניתק אטו קודם ניתק וי"ל הד"פ בהוייתו היא
51 קודם כפרה הלכך איכא כפרה נמי בעי ניתק
52 גזירה אטו לפני כפרה וי"ת לא ניתק כאן ניתק (דף ד.)
53 ולקמן ליתיה בפ' פרת חטאת (קטו) ולא בתמורה פ' ואלו קדשים (דף יח.) ובא לפרש טעם
54 למה הוא כשר כיון דגמירי דבאשם רועה ומפרש משום דכתיב הוא דמשמע בהוייתו ידא
55 פירוש בהוייתו מה שסופו להיות דהיינו עולה שסופו עומד לכך כשסתאב ויפלו דמי
56 לנדבה ואין לחוש אי קאי קרא אהלכתא דכי האי גונא אשכחן בפ' הלוקח עובר פרתו (בכורות דף טו.) דאיצטרך קרא ואיצטרך הלכתא והשתא הא דנקט בכל דוכתא כל שבחטאת
57 מתה באשם רועה לא נקט רעיה אלא לפי שתיקוהו חכמים וכי גמירי הכי גמירי כל שבחטאת מתה באשם קרב עולה דרעיה דרבנן היא: **נפש** אמר רחמנא. ומשמע דנפש קדשיה וכן
58 בסוף המנחות והנזבים (מנחות קט) קתיי הכל בשותפות חוץ ממנחה דכתיב נפש ותימה דרבנן כתיב ריש נפש ולא ציבור קרבנו ולא שותפין ונראה דרישא דקרא מייתי בכל מקום:
59 **ולא** קיאי להו והאמר רבי יוחנן. דבריו יוחנן אדרבי יוחנן הוי מצי לאקשוי:

מה לתורה שכן מעונה להם, עולה ושלמים יוכיחו. וחזר
הדין לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה, הצד
השונה שבהן, שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן בשר ואינו
מריצה, אף אינו אביא אשם שהוא קדש, ושחטו שלא
לשמו בשר ואינו מריצה. מה להצד השונה שבהן שהן
באין בגדר ובנדבה. אלא אמר רבא, זאת התורה וגו',
הקישו הכתוב לשלמים. מה שלמים שהן קדשים ושחטן
שלא לשמן בשרים ואין מריצין, אף אינו אביא אשם
שהוא קודש כו'. מאי הוית דאקשת לשלמים, אקיש
לחטאת. הא מיעט רחמנא 'אותה' (סימן הג"ש בשר').
ותיב רב הונא ורב נחמן, ויתיב רב ששת גביהו ויתיב
וקאמרי, קשיא ליה לריש לקיש, אשם דלא אתי לאתר
מיתה, לימא ליה רבי אלעזר אשם נמי אתי לאתר מיתה.
אמר להו רב ששת, אשם למאי קרב, למותרו, חטאת
נמי מיקרב קרבה מותרה. חטאת אף על גב דקרבה
מותרה, מיעט רחמנא 'הוא'. אשם נמי כתיב ביה 'הוא'.
הוא לאתר הקטרת אימורים הוא דכתיב, כדתניא, אכל
אשם לא נאמר בו 'הוא' אלא לאתר הקטרת אימורין,
והוא עצמו אם לא הקטירו אימורין בשר. ואלא 'הוא'
למה לי. לכדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר
רב, אשם שניתק לרעיה, ושחטו סתם בשר. ניתק אין,
לא ניתק לא. מאי מעמא, אמר קרא 'הוא', בהוייתו יהא.
ותיב רב נחמן ורב ששת, ויתיב רב אדא בר מתנה
גביהו, ויתיב וקאמרי הא דקאמר רבי אלעזר מצינו
בבאין לאתר מיתה שהן בשרין ואין מריצין, לימא ליה
ריש לקיש תנהו נמי ליתו ולירצו. אמר להו רב אדא בר
מתנה, וילדת, אם היא ילדה, פניה מי ילדו. מתקיף לה
רב אסי, ומאן לימא לן דאי איכא פמה עשה גבה לא
מיתפפרא, וכיון דכי איכא פמה עשה גבה מיפפרא,
יורשיה נמי מיפפרי. למימרא דקניא להו, והאמר רבי
יוחנן, הניח מנחה לשני בניו ומת, קריבה ואין בו
שותפות. ואי סלקא דעתך קניא להו, נפש' אמר רחמנא.
ולא קניא להו, והאמר רבי יוחנן, הניח בתמה לשני בניו
ומת, קריבה ואין ממורין בה. אי אמרת בשלמא קניא
להו, הנינו דאין ממורין בה דהויא להו פשותפין,
ושותפין

1 הקיש הכתוב. אשם לשלמים ואין משיבין על ההקש: אקיש לחטאת. דפסול: קשיא
2 ליה לריש לקיש אשם משום דלא אתי לאתר מיתה לימא ליה ר' אליעזר אשם
3 נמי אתי לאתר מיתה. שאשם שמתו בעליו רועה ודמיו נופלין לקיץ המזבה: למותרו.
4 שדמיו נופלין לנדבה כדפרשיתי: חטאת נמי. מותרו נדבה הוא כגון הפרשי שתי
5 חטאות לאחירות מתכפר באחת מהן והשניה
6 תרעה (יומא סה.) והדיא קריבה לאחר מיתה
7 בעלים שהרי נתכפר בחבירתה בחייו ואין זו
8 חטאת שמתו בעליה אלמא אתאי חטאת
9 לאחר מיתה ואפי' הכי פסולה שלא לשמה
10 ואשם נמי ליפסול: מיעט רחמנא הוא. בשעיר
11 נשיא כתיב בשחיטתו (ויקרא ד) ושחט אותו
12 במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' את חטאת
13 הוא שישחטנו לשם חטאת ואם לא פסול
14 דהוא משמע בהוייתו יתא אם בהוייתו יתא
15 כשר ואם לאו פסול ומינה ילפי' פסול
16 דחטאת לקמן בפירקין (דף י): אשם נמי כתיב
17 ביה אשם הוא. בצו את אהרן והקטירו
18 המזבח אשה לה' אשם הוא בזמן שהוא לשם
19 אשם כשר ואם לאו פסול: התוא לאתר
20 הקטרת אימורין. דלא ילפינן מיניה כדתניא
21 לקמן בפ"ק אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא
22 לאתר הקטרת אימורין וליכא למימר
23 בהקטרה דמבעי לשמו לעכב דהוא עצמו
24 שלא הקטרו אימורין כשר דאין כפרה אלא
25 ברם ואע"ג דכתיב באשם קדש קדשיה הוא
26 (ויקרא ו) קודם שחטתה לא ילפינן מיניה דלא
27 משמע לשמו אלא כשכתוב הוא עם שם
28 הקרבן כגון חטאת הוא אשם הוא והיכא
29 דכתיב גבי אחת מעבודת הים: שניתק
30 לרעייה. שמתו בעליו או שנתכפרו באחר
31 וניתק מדין אשם לרעייה שאמרו לו ביד
32 הוציאו וירעה: ושחטו סתם בשר. לעולה
33 הואיל וסופו לקיץ המזבח שהוא עולה: ניתק
34 אין. דמיעקר שם אשם מיניה משנמסר
35 לרועה וקם סתמיה לעולה לא ניתק לא הוי
36 סתמיה לעולה דאמר קרא אשם הוא
37 בהוייתו יתא: הנהו נמי ליתו ולירצו.
38 איורישים: ילדת. עולת יולדת דאיתיה ראי:
39 מיניה יביאו יורשיהם עולתה מאי ליתו ולירצו
40 איכא אם היא ילדה כו': מאן לימא דאי
41 איכא כמה עשה גבה. דילולת דלא מיכפרא
42 עולתה עלייהו אם הביאה מחיים עולה
43 מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק
44 לעשה דתניא גבי עולת נדבה בת"כ ונרצה לו
45 מלמד שהמקום מרוצה לו ועל מה המקום
46 מרוצה לו אם תאמר דברים שחייבין עליהם
47 מיתת ב"ד מיתה בידי שמים כרת (בידי שמים)
48 מלקות ארבעים חטאות אשמות הרי עונשן
49 אמור הא אין עולה באה אלא על עשה ועל
50 לא תעשה שניתק לעשה: למימרא דקני להו.
51 לירשין בהמת קרבן אביהן דקפרכת תכפר
52 עלייהו אין בה משום שותפות. דאמרין בהמנחות והנזבים (מנחות קד) הכל בא
53 בשותפות לא חילק הכתוב אלא מנחה שנאמר בו נפש: ה"ג [נפש] אמר רחמנא.
54 ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו' (ויקרא ב.) דאין ממורין בה. אם המיר אינו תמורה:
55 ושותפין

1 **אחד** מימר ואין שנים ממירין. משמע דלרבי יוחנן יורש מימר ותימה דב' מי שהוציא
 2 (עירובין מה) קאמר רבי יוחנן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ובריש
 3 תמורה (דף ב.) וערכין (דף ב.) פליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה וקאמר רבי יהודה יורש אינו
 4 מימר ו"ל משום דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה ובריש תמורה וערכין אומר הכל
 5 ממירין לאתויי יורש: **מתכפר** עושה תמורה.
 6 הוא דתניא בפ' קמא דמפריש (דף ט.) לא
 7 יחליפנו בשל אחרים הא מפריש התם כגון דאמר
 8 מריה דבהמה דהקדש כל הרוצה להמיר
 9 בבמתו ימיר: **מקופיא** מכפר. אימה דבפ'
 10 קמא דתמורה (דף י.) ילפינן דמתכפר עושה
 11 תמורה מנייר והדיא כפרה קבועה היא וי"ל דלא
 12 יליף מנייר אלא דמפריש אינו מימר אבל מתכפר
 13 עושה תמורה אפי' מקופיא וא"ת דירוש בקופיא
 14 גרידא קרי מתכפר ומימר וכי הוו שנים יורשים
 15 מיקרו שותפין ולא ממירין והא בימא פרק
 16 הוציאו לו (דף ג.) קבעי בפר כה"ג שאחיו הכהנים
 17 מתכפרים אי בקביעותא מתכפרין והוו שותפין
 18 ולא מצוי ממיר או מקופיא מתכפרין וכולו של
 19 כהן גדול ומצוי מימר יחידיו הוא אלמא לא תשיב
 20 מתכפר כשהוא מקופיא מדכח גדול מימר ולא
 21 מיקרו שותפין מה שאחיו מתכפרין בו בקופיא
 22 וי"ל דבשנתא שניהם היוורשין הוו מקופיא לכך
 23 מיקרו שותפין ולא ממירין אבל התם כיון דאיכא
 24 השתא בהאי קרבן כפרת כהן גדול דקביעא לא
 25 חשיבא לנביח אחיו כמו שותפין על ידי כפרת
 26 קופיא: **דאי** ס"ד כיפרו שני למה הוא לא תימה
 27 כמה קרבנות אדם מתנדב ומביא זה אחר זה מיד
 28 אע"פ שכפר הראשון שנעשה לשמו וי"ל דפרין
 29 שני למה חייב להביא ואם תאמר מאי קאמר שני
 30 למה הוא בא דלמא קאתי לכפר אמוחבא
 31 דשלא לשמן דחשיב עשה לאחר שחיטה כמו
 32 סמיכה בסמך ומיהו יש לומר דמוחבא תלויה
 33 בעובד וקרבן לא מכפר אלא על בעליה ונראה
 34 דמאשם קדייק שאינו בא נדבה: **אלא** מאי לא
 35 כיפרו למה הוא קרב. צ"ע דהיינו קשיא ריש
 36 לקיש דאם כשישין הם ירצו ואם אינן מרצין למה
 37 הן באין: **או** דלמא לא דמיא לחטאת. תימה
 38 דנפשוט ממנתי דפ"ק דשבועות (דף ב.) דאפי'
 39 לר' שמעון דלית ליה (שם יא.) לב בית דין מתנה
 40 עליהן שעיר שלא קרב עליו ברגל זה יקרב ברגל
 41 אחר אע"פ שמרגל שעברו נתכפרו כבר אטומאת
 42 מקדש וקדשיו דקודם הפרשה דקאתי האי שעיר
 43 מכפר אטומאה שאחר כך יש לומר כיון שאבד
 44 וקרב אחר תחתיו איגלא מילתא שלא היתה
 45 הפרשתן הפרשה עד רגל אחר דבשתי ליה:
 46 **והלא** אין כפרה אלא בדם. בפרק תמיד נשחט
 47 (פסחים נט.) אמרי' כל כמה דלא אכלי כהנים
 48 בשר לא מצוי מכפר דכתיב ואכלו אותם אשר
 49 כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלין בשר ובעלים
 50 מתכפרים אבל מכל מקום עיקר כפרה אינה אלא
 51 בדם: **לאחר** שחיטה לא קא מיבעיא לך. בסוף
 52 הסוגיא בעי רבי ירמיה אפילו לאחר שחיטה
 53 לא

1 **ושותפין לא מצו ממירין**. דתניא הכל ממירין [וחוץ מן השותפים] לפי שכל הפרשה
 2 כולה נאמרה בלשון יחיד כמו לא יחליפנו ולא ימיר אותו ואם המיר ימיר אחד מימר
 3 ולא שנים ממירין: **שאני התם**. אע"ג דלא קניא להו גירות הכתוב הוא דשני יורשין
 4 אין ממירין זבח שהפריש אביהן: **אחד ממיר**. דהא דירוש ממיר בקרבן אביו מהכא
 5 נפקא לן אם המיר לרבות את היורש דהוה
 6 מצוי למיתבא אם ימיר והכא נמי בלשון יחיד
 7 כתיבה: **אם ינאל איש ממעשרו לרבות יורש**.
 8 שמוסיף חומש ופודה את מעשר אביו: **איתיה**
 9 בשותפות. דלא אשכחן דמימעט שותפין
 10 מפדיון מעשר שני ותמורה היינו טעמא
 11 משום דכל הפרשה נאמרה בלשון יחיד:
 12 המקדיש מוסיף חומש כו'. אדם שנדר קרבן
 13 והפרישו חבריו משלו להתכפר בו הנדר
 14 והזומם ובא לחללו אם המפריש מחללו מוסיף
 15 חומש ואם המתכפר מחללו אינו מוסיף
 16 חומש דתלייה רחמנא לחומש במקדיש
 17 דכתיב (ויקרא כז) ואם המקדיש ינאל את
 18 ביתו ויסף חמישיתו ואם גאל יגאל את השדה
 19 והמקדיש אותה: **ומתכפר עושה תמורה**.
 20 דאיתו הוה בעלים ידידיה ובמסכת תמורה
 21 יליף טעמא בפ"ק: **והתורם**. תרומה משלו על
 22 הכרי של חבריו טובת הנאה של מפריש הוא
 23 בידו לתת לכהן שירצה ואם בא ישראל
 24 ואמר לו הילך סלע זו ותן תרומתך לכן בתי
 25 כהן אותה סלע טובת הנאה של מפריש הוא
 26 ויליף התם טעמא את כל מעשר תבואתך
 27 ונתת (דברים כו) מי שהפרישה מתבואתו
 28 בידו לתת: **ומשני מקביעא לא מכפרא**
 29 **מקופיא מכפרא**. כפרה קבועה שיהא יורש
 30 בעליו ממש אין ליה הלכך גבי מנחה כשרה
 31 ליקרב דלא דשותפין היא אבל כפרה קופיא
 32 וצפה ממילא יש ליה כו והלכך ממיר: קופיא
 33 לשון צף כמו (חגיגה טז) אקפו ידייכו וכמו
 34 (מלכים ב') ויצף הברזל תרגום וקפא ברזלא
 35 ויש לו דומה במסכת יומא (דף טז): **כיפרו על**
 36 **מה שכבאו**. קדשים שנזבחו שלא לשמן יקרבו
 37 ותנן לא עלו לשם חובה וצריך להביא אחר
 38 מיהו מבעויה ליה אם כפרו על החטא
 39 שהופרשו עליו ונפקא מיניה שלא ידאג מן
 40 היסורין בינתיים: **אמר רב אשי רב שישא**
 41 **בריה דרב אידי**. דיליף לא כיפרו מדבעי
 42 לאיתויי שני: הכי קשיא ליה. בהבאת שני טפי
 43 מהקרבן ראשון: **אי אמרת בשלמא לא**
 44 **כיפרו**. אפילו הכי מיקרב קרבי דשלא לשמו
 45 מנח לשמו קאתי דמתחילתו לשמו הוקדש
 46 ושני בא לכפר על החטא כגון אם עולה היא
 47 מכפרת על עשה או אם אשם הוא יכפר על
 48 אשמו: **אעשה דלאחר הפרשה כו'**. אסתם
 49 עולה קאי שנזבחו לשמן: **אחמאת**. דלא
 50 מכפרא אלא שגגת כרת דקודם הפרשה
 51 דכתיב או הודע אליו חטאתו וגו' (ויקרא ד.)
 52 **בין דאי איכא כמה עשה נביח מכפרא**.
 53 שהרי לא חייב הכתוב להביאו שתחייב על

54 כל עשה ועשה אלא דורון בעלמא וכתיב ונרצה לו מלמד שנתרצה להקדוש ברוך הוא (בתיב פ' ויקרא) אלמא כולן נתכפרו: שירי פצוה. שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה:
 55 כאלו לא כיפר וכיפר. כלומר אף על פי כן כיפר: מאי כיפר ומאי לא כיפר לאו כיפר עשה קמא דקודם הפרשה ולא כיפר עשה דסמיכה דהוה ליה לאחר הפרשה: **בעמוד**
 56 **וסמך קאי**. ואבתי כל כמה דלא שחטיה לא עבר עליה: **כיפר נברא**. על כל עשה שבדור וניצל מן היסורין:

לא כיפר מתנות הראש. פי' בקונט' ויביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ולר' עקיבא צריך להתחיל בהבנות ותמימה דבסוף הוציאו לו (וימא דף סא.) משמע דלכולי עלמא אין מתנות הראש מעכבות ואפילו בשנף הלוג דפליגי התם ר"א ור"ש ורבנן בנתן מקצת מתנות שבבנות ושנף הלוג וקתני סיפא גמר מתנות שבבנות ושנף הלוג דברי הכל מתנות

שבראש אינן מעכבות כלל דאין צריך להביא אחר דבענין אחר אי אפשר לפרש והוה דלא כתנאי דהבא וצ"ל דלר' יוחנן בן נורי נמי אין מעכבות כלל ואין צריך לעשותן ומעיקרא ס"ד לא כיפר קמי שמאי אפילו מה שעשה כבר כגון מתנות הבנות עצמן אע"פ שנתנן אין בהן ריצוי גמור לפי שחיסר מתנות הראש אע"ג דלא מעכבי כמו שאמר לעיל שקרבן שעשה לא כיפר קמי שמאי בשביל סמיכה שלא עשה אע"פ דלא מעכבת הודר מסיק ומתן בהנות שכבר עשה כיפר לגמרי שיש בהן ריצוי גמור אבל מתנות הראש לא כיפר קמי שמאי ואין צריך לעשותן דכתיב והנות וגו' וכן הקרבן כשר וכיפר על כל עשה שקודם לכן אבל סמיכה לא כיפר דהיא לאחר הפרשה עד שיביא קרבן אחר אבל קשה על זה דלא הוי ליה לתרץ רק התם כתיב והנות וגבי סמיכה לא כתיב והנות וצ"ל דהתם ה"פ מתנות הראש לא מעכבי דכיון שקיבל מדם האשם ומן השמן על הבנות אינו קרוי עוד מוחסר כפורים אלא מותר לאכול בקדשים ולכנס למקדש דמתן שמן נמי קרוי קרבן כדאמר פרק בית שמיא (לקמן מ"ד.) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ולכן לכל הפחות צריך ליתן על הבנות קודם שידא מותר בקדשים. בר"ך. וליקון ולימא ליה לקרא דכי כתיבא בזה אחר זה כתיבא. הא לא פריך דלימא ליה לקרא שלא חייב להביא שנים אלא כשפירש בזה אחר זה אבל הפירש שנים בבת אחת ואינו חייב שזו אינו קשיא דאפי' הפירש שנים בבת אחת נהי כשקרב האחד לא מהני השני שהופרש עמו מכל מקום יכול להפירש אחר כן ולהקריב ומועיל דלעולם חייבה תורה להביא שנים אלא הכי פריך דאטו מי לימא לא לקרא דכי משתעי וצריך להקריב

ב' דוקא כשפירש בזה אחר זה וקשה לפירך נמי דאטו מי לימא ליה לקרא דכי משתעי ע"י לב ב"ד ונראה דבלאו קרא דהוה שפירא ליה משערי' עצרת שעושין כל שנה שדוחק הוא להעמידם ולומר שהיו מפרשין אותן בזה אחר זה: סבין מושכתן למה שהן. בסוף פרק קמא דשבועות (דף יב.) אמרין דשמואל סבר להא דר' יוחנן דהתם ובסמוך מייתי לה אמר רבי יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי ר"ש אין נפדין תמימים פירוש אלא מקיצין בגופן את המזבח כדקאמר התם לר' שמעון ופי' שם בקונט' דשמואל סבר לה להא דאמר רבי יוחנן לדברי ר"ש אין נפדין תמימים ומקיצין בהן את המזבח דאמר שמואל סבין מושכתן למה שנתן פי' סבין הושתטן סתם מושכתן לקרבן שהופרשו מתחילה כגון עולת תמיד לעולת קץ אע"פ שאין זה אותו קרבן כיון דמעיקרא עולה והשתא עולה והשתא קשה מאי מייתי התם תניא נמי הכי מברייתא הלא ממתני' דהתם הוה ליה לאיתויי ועוד דבחדיא מוכח בשמעתין דמילתיה דשמואל דוקא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דאית להו לב בית דין מתנה עליהן ויש פירושים ברש"י שמונה בהן נראה בעיני דלא גרסינן הא דשמואל הא

לא כיפר קמי שמיא. לנחת רוח לקונו דלא עבד מצוה מן המובחר: אם נתן. שיריים על ראש מצורע כיפר כו' דכפרה אמתנות הראש כתיבא: שירי מצוה הן. דכתיב והנות הלכך הוי כשפיכת שירי הדים דחטאת דלא מעכבי כולקמן (דף נב.): לא כיפר מתנות הראש. ויביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ולר' עקיבא צריך שיתחיל

בהבנות: ככשי עצרת שלמים נניחו. והכי תנא סיפא דמילתיה על טומאת מקדש וקדשיו והלא חובה ללחם הן באין להתייר את החדש במקדש למנחות ולבכורים: שעירי עצרת. גבי עצרת כתיבי שני שעירים חד בתורת כהנים ועשרים שעיר עוים אחד לחטאת וחד בחומש הפקדים למוספין וקיימא לן במסכת שבועות (דף ב.) שעירי הרגלים באין על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף: שני למה קרב. והלא ראשון כיפר לטומאה שלפניו: כן זה לוח. קס"ד בין הקרבנו של זה להקרבנו של זה: וראויים הוי ישראל כו'. דכל שעה בספק חוטאין קיימי: אלא שחופך הכתוב. חסך מעונותיהם ולא ידקדק אחריהם לפי שחס על ממונם וחבירו במסכת מנחות (דף עו:) מפני החיסוקן ומפרש מאי מפני החיסוקן התורה חסה על ממונם של ישראל: והא הכא. דטומאה שאיננה בין זה לזה עשה דלאחר הפרשה הוא שהרי מאתמול הופרשו וקתני דשני מכפר טומאת מקדש וקדשיו עשה נמי הוא דכתיב וישלחו מן המזנה וגו' (במדבר ה:) אי דאפרשינהו בבת אחת הכי נמי. דלא מכפר שני אמדי ואין צריך לבא. הכא כמאי עסקינן. דהוצרך שני לבא דאפרשינן בזה אחר זה והאי שאורעה בין זה לזה דקתני שאורעה אתמול בין הפרשתו של זה להפרשתו של זה ולעולם אעשה דלאחר הפרשה לא מכפר. וליקום ולימא ליה כו'. בתמייה אפשר שלא בא הכתוב אלא לכך והלא בכל שנה הצרכו שנים: לב בית דין. (העם) העוסקין בצרכי צבור מתנה עליהן שאפי' פירשו הבהנין בבת אחת לא תתא

הפרשת האחרון הפרשה עד סמוך להקרבנו כדי שיהא ראוי שני זה לבא על טומאה שאורעה ביתיים: קרבנות צבור סבין. הושתטן מושכתן למה שהן ראויים ועומדין ואפילו לא ידע השוחט מה הן (או) כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור שניקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן שמצוה להביא מן החדש כדאמרין בראש השנה (דף ז.) שוחטן וכשרין לקיץ המזבח כדין שאר מותר תרומת כסף הנשאר בקופות התרומה כשמגיע אחד בניסן שמקייצין בו את המזבח ואע"ג דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולת נדבת צבור כגון קיץ המזבח הואיל ולא חוו לתמידין קרבי למאי דחוו משום דלב ב"ד מתנה עליהן אם הוצרכו ואם לאו יקייצו בהן את המזבח ונראה בעיני דלא דלא גרסי לה להא דשמואל הכא דהא מוקמינן ליה ב"פ דשבועות (דף יב.) אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן:

לדבר

הא בפרק קמא דשבועות מוקמינן לה אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן והוה דוחק למוחו כל מילתיה דשמואל מן הספרים ועוד נראה שדברי הקונטרס שותרים זה את זה שפירש סבין מושכתן למה שנתן ואינין ועומדין כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן מקיצין בהן את המזבח ואף על גב דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולות נדבת צבור הוואיל ולא חוו לו לצבור קרבי למאי דחוו משום דלב בית דין מתנה עליהן והוצרכו ויבא שם לא הוצרכו היינו להמיידי שיהיו להמיידי שיפדו אותן ממתות חולין בלא מום ויציאום לחולין ופלו דמיהן למותר תרומה ואחר כך יקחו אותן מתרומה חדשה ויוכשרו לתמידים ונראה כפירוש הערוך וזה לשונו סבין מושכתן למה שהן פירוש למה שהן אם תמידין אם מוספין סבין מושכתן להיותן כן אבל טרם מושכתן הסבין אין לומר איזה תמיד ואיהו מוספין אלא תלויין ועומדין בתנאי לב בית דין שכן מתנה עליהן לב בית דין אף על פי שאמרו שהן תמידין אם ירצו להקריבן לשם זבח אחר ראשין לפי שבזמן שמשך הסבין לשחיטת התמיד הרי הוא תמיד ובזמן שמשך זה הסבין לשם מוסף הרי הוא מוסף וזה סייעיתא לר' יוחנן (דאמרן שאם לא הוצרכו להן ואליבא דרבנן) נפדין תמימים שלא משכתן סבין לעולם והשתא להאי פירושה לא גרסינן תניא נמי הכי דמילתא דשמואל כרבנן אלא גרסי' תניא מודה ר' שמעון כו' וטעמא

47 עת וּבְבֹל שְׁעָה, כדי לכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאירעה בכל
 48 שעה, אֵלֶּא שְׁחִיפֵךְ הַתְּנוּב מֵעוֹנוֹתֵיהֶם של ישראל ולא חייבם
 49 לכפר עליהם אלא בזמנים הקבועים בתורה, משום שחס על ממונם.
 50 הגמרא מסיקה את ראייתה: וְהָא הֵבֵא – והרי באן בטומאה שאירעה
 51 בין הקרבת שני שעירי העצרת דְּהִיא עֲשֵׂה דְּלֵאחֵר הַפְּרִשָּׁה, שהרי
 52 קודם העצרת הופרשו שני שעירים אלו, וְעַם כֹּל זֶה קָא מְכַפְּרָא
 53 השעיר השני על טומאה זו. הרי לנו כי הקרבן מכפר אף על עבירת
 54 עשה שנעשתה לאחר הפרשתו.
 55 דוחה הגמרא: אִי דְּאִפְרִשְׁיָהּוּ בְּבַת אַחַת, הֲכִי נָמִי – אילו היו
 56 מופרשים שני השעירים בבת אחת, אכן לא היה השעיר השני ראוי
 57 להקרב כלל, שכן אינו מכפר על טומאה שאירעה לאחר הפרשתו,
 58 ונמצא שאין בו שום תוספת כפרה על מה שכבר כיפר הראשון. אולם
 59 הֲכִא מְמַאי עֲסָקִינָן, דְּאִפְרִשְׁיָהּוּ – שהפריש את שני השעירים בְּיָה
 60 אַחֵר זֶה. ואכן אין השעיר השני מכפר על טומאה שאירעה בין
 61 הקרבת השעיר הראשון לשני, אלא על טומאה שבין הפרשת
 62 הראשון לשני.
 63 מקשה הגמרא על דחיה זו: וְלִיקוּ וְלִימָא לִיה לְקָרָא, דְּכִי בְּתִיבָא
 64 בְּיָה אַחֵר זֶה בְּתִיבָא – וכי ניתן להעמיד את הכתוב רק במקרה
 65 שהופרשו שניהם בזה אחר זה, הלא חיוב הקרבת שני שעירי עצרת
 66 הוא בכל שנה, וגם אם הפרישו את שניהם בבת אחת.
 67 דוחה הגמרא את הראיה משעירי עצרת: אלא אִמְר רַב פִּפְא,
 68 מְקַרְבָּנוֹת צְבוּר קְאָמְרַת להוכיח שהם מכפרים גם על עבייה
 69 שלאחר הפרשה, שְׂאֵנִי קְרַבְנֹת צְבוּר דְּלֵב בֵּית דִּין הממונה על
 70 צרכי הציבור קְמַתְנָה עֲלֵיהֶן, שאפילו אם יפרישו הכהנים את שני
 71 השעירים בבת אחת לא תחול הפרשת השני אלא סמוך להקרבתו,
 72 כדי שיוכל לכפר על כל הטומאות שאירעו בין הפרשת הראשון
 73 להקרבת השני.
 74 הגמרא מביאה דוגמא נוספת לתנאי שעושים בית דין בקרבנות
 75 ציבור: ותנאי זה הוא פְּתַנַּי דְּרַב יְהוּדָה אִמְר שְׂמוּאֵל. דְּאִמְר רַב
 76 יְהוּדָה אִמְר שְׂמוּאֵל, קְרַבְנֹת צְבוּר סְבִין מוֹשְׁבֵתָן לְמַה שְׁחָה, ורק
 77 בשעת השחיטה נקבע שמם עליהם. שכן הלכה בידינו, שלאחר אחד
 78 בניסן מצוה להביא קרבנות חובה של ציבור מתרומת הלשכה של
 79 השנה החדשה. ואם לקחו קודם אחד בניסן כבשים לצורך התמיד
 80 ממעות התרומה הישנה, ועבר אחד בניסן, הרי הם קרבים לקיץ
 81 המזבח בתורת עולת נדבת ציבור ולא לתמיד. ואפילו שכבר הוקדשו
 82 לשם תמיד, לב בית דין מתנה שלא יקבע שמם אלא רק בשעת
 83 השחיטה, שאם יהיו ראויים לתמידים יתקדשו בקדושת תמיד, ואם
 84 לא יהיו ראויים לתמיד יוקדשו לעולת נדבת ציבור, ויקרבו לקיץ
 85 המזבח.
 86 הגמרא דוחה את סברת רב פפא בביאור דברי רבי שמעון בשעירי
 87 עצרת: אִמְר לִיה רַב יוֹסֵף בְּרִיה דְּרַב שְׂמוּאֵל לְרַב פִּפְא, אִיךְ יִתְכֵן
 88 לפרש בדברי רבי שמעון שהפרשת השעיר השני אינה חלה אלא
 89 בסמוך להקרבתו, וְמִי אִית לִיה – וכי יש לו לְרַבִּי שְׂמַעוֹן את סברת
 90 לֵב בֵּית דִּין מִתְנָה עֲלֵיהֶן. וְהָאִמְר רַב אִידִי בַר אֲבִין, אִמְר רַב
 91 עֲמֶרֶם, אִמְר רַבִּי יִצְחָק, אִמְר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּבִישֵׁי תְּמִידִין שְׂלָא הוֹצְרְכוּ
 92 לְצְבוּר,

1 אבל לֹא בִיפְר קָמִי שְׂמִיָּא להעלות נחת רוח לקונו, משום שלא עשה
 2 את המצוה מן המובחר.
 3 הגמרא מביאה דוגמא נוספת לקרבן שאינו מן המובחר, שנאמר עליו
 4 'כיפר ולא כיפר': מִי לֹא תִנֵּן – האם לא שנינו במשנה בנגעים (פירי
 5 מים), נאמר בטוהרת מצורע לאחר מתן השמן על תנוך אזנו ובהונות
 6 ידו ורגלו (ויקרא יד יח), 'וְהִנְחִיתָ בְּשִׁמְן אֲשֶׁר עַל כַּף וּגו' הַתְּנוּ יָתֵן עַל
 7 ראש המטוהר לְכִפֵּר עָלָיו לְפָנָי ה'". אִם נִתַּן הַשֶּׁמֶן עַל רֵאשׁוֹ בִּיפְר
 8 לו, וְאִם לֹא נִתַּן לֹא בִיפְר לו, ועדיין הוא מחוסר כיפורים ואסור
 9 בקדושים. דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אבל רַבִּי יוֹחָנָן [בְּן נוּרִי] אָמַר, נִתְיַנַּת
 10 הַשֶּׁמֶן עַל רֵאשׁ הַמִּטוהר שְׂעִירֵי מִצְוָה בְּלִבְדָּהּ הֵן ואינה מעיקר הכפרה,
 11 על כן בִּין אִם נִתַּן הַשֶּׁמֶן עַל רֵאשׁוֹ וּבִין שְׂלָא נִתַּן בִּיפְר לו בַּמִּתֵּן
 12 בהונות בלבד, וְאִולם אִם לֹא נִתַּן מְעַלֵּין עָלָיו כְּאִילוֹ לֹא בִיפְר.
 13 הגמרא מפרשת את דברי רבי יוחנן בן נורי: מִאי 'כְּאִילוֹ לֹא בִיפְר'.
 14 אִילִימָא דְּמַבְעֵי לְאִיתוּנֵי קְרָבָן אַחֲרֵינָא – אם תאמר שאינו מתכפר
 15 כלל ועליו להביא שמן אחר ולהתחיל את כל מתנותיו מחדש, הרי
 16 לא יתכן לפרש כן בדברי רבי יוחנן בן נורי, דְּהָאִמְרַת בִּין אִם נִתַּן
 17 הַשֶּׁמֶן וּבִין אִם לֹא נִתַּן בִּיפְר. אֵלֶּא בהכרח שכונת רבי יוחנן בן נורי
 18 היא, שאמנם בִּיפְר נִכְרָא אף בלא מתנת הראש, אבל לֹא בִיפְר קָמִי
 19 שְׂמִיָּא להעלות נחת רוח לקונו, משום שלא עשה את מצותו מן
 20 המובחר. הֲכִא נָמִי בקרבן שקרב ללא סמיכה יש לפרש את מה
 21 ששנינו בו 'בִיפְר לֹא כִיפֵר כו', שאף שהתכפר הגברא מעבירת
 22 העשה, לא העלה נחת רוח לקונו.
 23 דוחה הגמרא: הֵתֵם בטוהרת מצורע נָמִי כוונת רבי יוחנן בן נורי היא,
 24 שְׂכִיפֵר מִתֵּן בְּהוֹנוֹת, אבל לֹא בִיפְר מִתְּנוֹת הָרֵאשׁ, ובכדי להתכפר
 25 צריך להביא שמן אחר ולתת ממנו על ראש המצורע. ובא לחלוק
 26 על רבי עקיבא הסובר שאם לא ניתן משמן זה על ראש המצורע, לא
 27 יצא ידי חובתו גם במתן הבהונות, אלא צריך להתחיל את כל
 28 המתנות מתחילה. נמצא שאין כוונת רבי יוחנן בן נורי ב'כיפר ולא
 29 כיפר' לומר שהתכפר הגברא אבל לא התכפר כלפי שמיא, אלא
 30 כוונתו שבדבר אחד התכפר ובדבר אחר לא התכפר. ואם כן גם
 31 בסמיכה יש לפרש על דרך זו, שאם הקריב את קרבנו בלא סמיכה
 32 התכפר על הדבר שבשילבו הוקרב הקרבן, אבל לא התכפר על
 33 ביטול הסמיכה.
 34 הגמרא חוזרת לדון במה שהסתפקה לעיל בכפרת עשה שלאחר
 35 הפרשה, ורוצה לפשוט את הספק מדברי הברייתא הבאה: תָּא שְׂמַע,
 36 רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר, כְּבִישֵׁי עֲצֵרַת [– חג השבועות] לְמַה הֵן בְּאִין.
 37 ומפסיקה הגמרא באמצע דברי רבי שמעון ותממה עליהם: הלא
 38 כְּבִישֵׁי עֲצֵרַת שְׁלָמִים נִינְהוּ [– הם] ואינם באים לכפרה, ואיך השיב
 39 רבי שמעון בסמוך שהם באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.
 40 ומשיבה: אֵלֶּא יש לגרוס בדברי רבי שמעון, שני שְׂעִירֵי חֹטֵאת של
 41 עֲצֵרַת לְמַה הֵן בְּאִין, כדי לכפר על טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו.
 42 המשך רבי שמעון ושאל: לאחר שכבר נִזְרַק דְּמוֹ שְׂל הַשְּׂעִיר
 43 הָרֵאשׁוֹן, הַשְּׂעִיר הַשֵּׁנִי לְמַה קָרַב, הלא כבר כיפר הראשון על כל
 44 הטומאות שאירעו לפני הקרבתו. והשיב: הַשְּׂעִיר הַשֵּׁנִי בֵּא לְכַפֵּר עַל
 45 עֲבִירַת טוּמְאָה שְׂאִוְרָעָה בִּין הַהִקְרָבָה שֶׁל זֶה הָרֵאשׁוֹן לְהַקְרִיבָתוֹ שֶׁל
 46 זֶה הַשֵּׁנִי. אִמּוֹר מֵעַתָּה, רְאוּיִין הִיוּ יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב קְרַבְנֹתֵיהֶן כְּכֹל

1 וטעמא משום דבאין לכפר על [וטומאת] מקדש וקדשיו כמתניתין דהתם ובברייתא חדש טפי
 2 ממתניתין והא דקתני שתחלתו לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון לאפוקי שעיר הפנימי
 3 דבעינן תרתי טומאת מקדש ומזבח החיצון ואף על גב דמשמע התם דאי לא משום גזירה
 4 הי מקיצין בגופן אפי' במותר טהרות הפנימיות היינו משום דרבי גמרי דמותר טהרות צבור
 5 לעולה ורבינו תנאל מפרש כפירוש הערוך וגריס
 6 התם תניא נמי הכי וקאי אמילתא דרבי יוחנן
 7 דאמר דלרבי שמעון מקיצין בהן בגופן הואיל
 8 ומעיקרא עולה והשתא עולה אבל לא במותר
 9 טהרות כו' ותימא אמאי נטר עד לסוף דלעיל הוה
 10 ליה לאתויי: **דלמא** אם תימצא לומר קאמר.
 11 ורבי זירא נמי שחייב נמי לרבי ירמיה על טומאה
 12 שאירעה בין זו לזו כמו כן אם תימצא לומר קאמר
 13 וקושיא ראשונה ומי אית ליה לרבי שמעון לב
 14 בית דין מתנה לא חש לתרץ דאיכא למימר
 15 דאפרשינהו בזה אחר זה ואינו חושש בקושיא
 16 דליקו ולמאן ליה לקרא כו' ועוד דהיבא דלית
 17 ליה תקנתא ברעיה אית ליה לרבי שמעון לב
 18 בית דין מתנה כדמוכח במנחתא פ' התודה (עט)
 19 ומיהו הא מוכח דהיבא דאית ליה תקנתא
 20 ברעיה לית ליה לב בית דין מתנה וכאן אית ליה
 21 תקנתא ברעיה: **תודה** ששחטה לשם תורת
 22 חבירו **בשרה**. ועולה לשם חובה משום שני
 23 בעלים לא מפיסלא דאין שינוי בעלים אלא (א"כ)
 24 בוריקא ורב חסדא אמר פסולה פירוש לא עלתה
 25 לשם חובה משום דהוי שינוי קודש בשאר תורת
 26 פלוני ולא מוכח דהיבא דאית ליה תקנתא
 27 תודה זו לשם פלוני כשרה גמורה לפי שהוא
 28 שינוי בעלים בשחטה דכשרה גמורה: **הגה"ה**
 29 רב חסדא אמר פסולה. נראה דוקא בתודה פליג
 30 משום דכתיב בהן קרא שלמו ובקנטרס פירש
 31 דהוא הדין בשאר קרבנות: **אמר** רבא חטאת
 32 ששחטה לשם חטאת בשרה. פירש רבינו תם
 33 דרבה כרב חסדא ס"ל דהא דרבה אידיחי וטעמא
 34 דתודה משום שלמים משמע דר"ל דאיירי
 35 ששחטה לשם חטאת חבירו ונראה דלאו בהכי
 36 מיירי מדלא קאמר בהדיא חבירו אלא מיירי
 37 בחטאת חלב לשם חטאת דם כדאמר רבא לקמן
 38 בפירקין (דף ט) חטאת חלב ששחטה לשם חטאת
 39 דם לשם חטאת עבודה זרה כשרה לשם חטאת
 40 נזיר לשם חטאת מצורע פסולה הני עולות ניגודו
 41 ואם תאמר ותרתיה דרבה למה לי ויש לומר דרף
 42 דהבא נקט לאשמעינן דשינוי קודש איפכא
 43 משינוי בעלים אפי' דבא לא פירש הפסוקים
 44 כדבריו מדאמר בריש פירקין (לעיל דף ג) דרב
 45 יוסף בר אמי רמי שינוי קודש ומשני (והוא) דלקמן
 46 נקט לחלק בחטאות וגם משום בעיא דאחר כך
 47 דבעי רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת
 48 דטומאת מקדש וקדשיו מה: **הטאת** ששחטה
 49 על מי שמחוייב עולה כשרה. ובגון שלא
 50 הפרישה עדיין דאי הפרישה הוה ליה כעל מי
 51 שאינו מחוייב כלום אם תימצא לומר דלא מכפרא
 52 אעשה דלאחר הפרשה דמסתמא עולה יביא ויכפר על הכל א"כ דאמר רבי עלי עולה
 53 דכשפירשנה יכפר על כל עשה שעבר: **על** מי שאינו מחוייב כלום פסולה. אי דרסינן
 54 בהא מימרא עולה דגבי עולה נמי כתיב לכפר עליו דאי גרסינן הבא חטאת ליל איך
 55 מילתא דרבא דחטאת מכפרת על חייבי עשה מהכא שמעינן לה: **על** חייבי עשה לא כל
 56 שכן. מהאי קל וחומר הוה לן למימר דאפילו מקיבא מכפרא אלא דאינה מכפרא הואיל
 57 ועיקרא למילתא אחריתי קאתיא ואהני קל וחומר לקופיא:

עולה

1 לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימין. דהכי גמר לה רבי יוחנן מרביה דפליגי בה רבי
 2 שמעון ורבנן לרבי שמעון לית ליה לב ב"ד מתנה עליהן להכשירן לתמידי שנה הבאה
 3 ולומרן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהא קדושים לדמיהן שיפדו אותן ממעות חולין
 4 בלא מום וזיצאם לחלו ויפלו דמיהם למותר תרומה ואחר כך יחזרו ויקחו אותם
 5 מתרומה חדשה ויכשרו לתמידין ולדברי
 6 בחמים נפדין תמימין דאית להו לב בית דין
 7 מתנה עליהן תנאי זה אלמא לית ליה לרבי
 8 שמעון לב בית דין מתנה עליהן (בהן) דאי אית
 9 ליה יוכשרו לתמידין ולא יקיצו אלא לית
 10 וליה לב ב"ד מתנהן כך שמעתי בשבועות:
 11 ועוד. אי נמי בעית למימר דקרא דחיק ומוקי
 12 אנפשה כשהפרישן בזה אחר זה ובטומאה
 13 דערב יום טוב קאמר מי מצית למימר דבי
 14 קתני שאירעה בין זה לזה בהפרשה קאמר
 15 והא בעא מיניה כו': בשתי כוסות. נשחטין
 16 כאחד ואין שהות לאורועי טומאה בין
 17 שחטיתיהן ונורק דמו של ראשון שני למה
 18 קרב לר' שמעון הרי אין טומאה בין זה לזה
 19 ואמר ליה לטומאה שארעה בין וריקתו של
 20 זה לזריקתו של זה: **ע"ב** לא מיבעיא כו'.
 21 אפילו לרבי ירמיה לא מתמהא אלא אי מכפר
 22 אעשה דלאחר שחטתו אי לא מכלל דפשיטא
 23 ליה דבין זה לזה דקאמר רבי שמעון בטומאת
 24 י"ט קאמר בין שחטתו של זה לשחטתו של
 25 זה: **דלמא** אם תמצא לומר קאמר. דלמא
 26 תרתייהו קמיבעיא ליה והכי קמיבעיא ליה האי
 27 בין זה לזה דקאמר רבי שמעון קודם הפרשה
 28 קאי או לאחר הפרשה קאי ואם תימצא לומר
 29 אחר הפרשה נמי קאי קודם שחטה או אפילו
 30 לאחר שחטה עד זריקה ואהדר ליה אידו
 31 אפילו עד זריקה ודלמא לא קיימא לן כו' וירא
 32 ולא איפשטא בעינן: תודה ששחטה לשם
 33 תורת חבירו. לא ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי
 34 שאינו בעליה ואין זה שינוי בעלים אלא שינוי
 35 קודש שדיתה לראובן תודה ולשמעון תודה
 36 אחרת ושחט את תודתו של זה לשם תודתו
 37 של זה והד"ה) בשחט חטאת חלב לשם חטאת
 38 דם: בשרה. ועולה לבעלים דאפי' שינוי קודש
 39 אין כאן: פסולה. לא עלתה לבעלים דשינוי
 40 קודש הוא: לשם שלמים דידה בעינן. דכתיב
 41 זבח תודת שלמו והאי דאיפלוג בתודה משום
 42 דמינה מייתי רבה סיעתא למילתיה מדאבא
 43 חנן ומיהו ה"ה לשאר זבחים: כשרה. עלתה
 44 לבעלים: פסולין. לא עולה לא דידה. ואע"פ
 45 שלא באו על תודתיה אהא צריכין
 46 להודות כדאמרינן בברכות (דף נד:) וכתיב
 47 בהו (תהלים קז) ויזבחו זבחי תודה ושחט תודה
 48 בשעת עלייתן מן הים לשם תודה שהפריש על
 49 יציאתו מבית האורון: **הטאת** ששחטה לשם
 50 **הטאת**. כגון חטאת חלב ששחטה לשם
 51 חטאת דם: בשרה. ועלתה לה: פסולה. פסולה
 52 לגמרי כדתנן חוץ מן הפסח והחטאת: **על** מי שמחוייב **הטאת**. בשינוי בעלים על מנת
 53 לזרוק דמה לשם חבירו המחוייב חטאת כמותה: שאינו מחוייב עשה. שלא עבר עשה
 54 ובעשה שייך למימר חטאת כדמפרש ואזיל: ואמר רבא **הטאת** מכפרת על חייבי עשה.
 55 הלכך מחוייב כפרה כמותו הוא: למימרא. דעשה בת מינה דחטאת היא: והאמר רבא
 56 **כו' על** מי שמחוייב עולה כשרה. אלמא לאו מיניה הוא דהא עבירות עשה כידו
 57 שהפריש עולה עליהן:

מקיבא

1 מְקִיבֵעָ לֹא מִכִּפְרָא. חטאת אעשה: מְקִיפֵיָא מִכִּפְרָא. הלכך על מי שמחוייב עולה
 2 כשרה כיון (והדריש) עולה שייכי כולוה עשה שבידו אעולה ותו לא שייך חטאת
 3 גביה אבל מי שלא הפריש כלום ועבירות עשה בידו שייך חטאת גביה דאילו הוה
 4 מתחייב חטאת מכפר עשה מְקִיפֵיָא הלכך חילל שמיא אחטאתו שנשחטה לשמו
 5 לפסולה: **לאחר מיתה.** שמת בעליה והקריבה
 6 הירוש: **פסולה.** לא עלתה וצריך הירוש
 7 להביא אחרת: יש בעלים. שהירוש הוא
 8 בעליה: דוקא קאמר מה. אי פליגי אדרבא
 9 ובעי לאתווי אחריתי או דלמא דאי איכא
 10 כמה עשה גביה דירוש מכפרא אם לא סינה
 11 בה ומיהו היכא דשני לא בעי לאיתוי
 12 אחריתי דהא איהו לא נדר מדי: עולה דרוון
 13 היא. אינה באה לכפר על עשה כפרה ממש
 14 אלא אחר שכפרה התשובה על העשה היא
 15 באה להקבלת פנים כאדם שסרח במלך
 16 וריצוהו ע"י פרקליטין וכשבא להקביל פניו
 17 מביא דרוון בידו: היכי דמי. כלומר היכי דמי
 18 שתהא באה לכפרה: או דליכא תשובה.
 19 אעבירות עשה שבידו: ובה רשעים תועבה.
 20 פסוק הוא במשלי (כא): למה באה לפני
 21 עולה. כל מקום שמביא חטאת ועולה חטאת
 22 קודם כדיליף לקמן בפרק כל התדיר (דף פט):
 23 פרקליט. מליץ טוב. פסח מנולן. בין למצוה
 24 בין לעכב דקס"ד לא אתי לן כשאר זבחים
 25 משלמים דלא כתיב כההוא קרא דזאת
 26 התורה דאיתרבי כל הזבחים שיענה למצוה:
 27 מותר הפסח. שאבד ונתכפר באחר ונמצא
 28 הראשון: לדבר הכא מן הצאן ומן הבקר.
 29 היינו שלמים שחן באין ממל צאן ומכל בקר
 30 בין זכרים בין נקבות מה שאין כן בשאר
 31 זבחים שהוקבעו או זכר או נקבה עולה
 32 ואשם הוקבעו בזכרים חטאת הוקבעו נקבות
 33 והוקבעו בזכרים כגון שעיר נשיא אינו בא
 34 בנקבה: למצוה בשניו קודש. ככולוה עשיות
 35 ילפינן מיניה דהא כתיב ועשית: הוא. משמע
 36 פסח הוא בהוייתו לשמו כשר שלא לשמו
 37 פסול: דהכא והכא. בשניו קודש ובשניו
 38 בעלים דהוא משמע אתרוייהו כשהוא עשיר
 39 בשניו משמע: ואיכפחן זביחה. בשניו
 40 וקודש ובשניו בעלים: ביום צוותו. סמוך
 41 לזאת התורה ודרשינן סמוכין ביום צוותו
 42 להקריב את קרביהם לרבות קרבנות שלא
 43 החזירו במקרא בענין שלמעלה: אף כל כו'.
 44 הלכך מצוה בפסח ילפינן משלמים דרבינן
 45 להו לעיל לשניו קודש ולשניו בעלים
 46 (ועשית פסח לעכב בכל עשיותיו בשניו קודש
 47 ואמרתם זבח פסח לעכב בזביחה בשניו
 48 בעלים): וכשלימים. כלומי כיון דגלי קרא
 49 עכובא בזביחה ילפינן שאר עבודות לעכובא
 50 מהקישא דמצוה כשלימים מה שלמים כו':
 51 הכי גרס' אלא הוא למה לי לכהונתא (וכו')
 52 אבל אשם לא נאמר בו ו'לג' כל מקום
 53 שנאמר בזביחה אינו אלא לעכב דהך ברייתא
 54 לקמן היא בפרקין בדנא ר' אליעזר ורבי
 55 יהושע ו'לג' ליה: לכהונתא. כלומר לגלוי על
 56 הוא דגבי אשם דלא ילפינן פסול מיניה
 57 כדמהדר ליה רבי יהושע לר' אליעזר לקמן
 58 בפרקין (דף ט'): שדיה דורש אשם הוא לשמו
 59 כשר שלא לשמו פסול וקא מהדר ליה רבי
 60 יהושע פסח נאמר בו הוא בשחיטה לפיכך
 61 שלא לשמו פסול אבל אשם כו':
 62 ולקח

1 עולה דרוון היא. אע"ג דאעשה מכפרת יותר מחטאת דהא מכפרא מקיבוע: ר"צ
 2 פרקליט. אע"ג דאיכא עולת יולדת ומצורע וניזר דלא מייתי קרבן אלא
 3 לאישתרוי בקדשים כדאמר בפרק תרוא דכריתות (דף כו) ואפילו הם חטאתם קודמת
 4 לעולה דלא חלקה תורה: **ואמרתם** זבח פסח. האי קרא כתיב בירשא ושומר את חודש
 5 האיביז הוה ליה לאוקומי בשניו בעלים באם
 6 אינו ענין אלא משום דביי כל עבודות
 7 דכתיב ועשית פסח ודמשמעו מסתמא כל עשיות
 8 הלכך מוקי ליה לשניו קודש: **וזבחת** פסח.
 9 בסוף התורה (מנחות פב) דריש לה במשנה
 10 לרבר שבחובה ושדיא באה מן החולין והתם
 11 בגמרא נמי מייתי דרשא דהכא: **ומאי** נידו
 12 שלמים. דעולה ליכא למימר דאינה באה מכל
 13 צאן ובקר כדפי' בקונטרס דאינה באה נקבה ועוד
 14 איכא לקמן תלתא קראי וההוא דאם כבש מוכב
 15 בהדיא דהוי שלמים ועוד דרוחין קדשים קלים
 16 אצל קדשים קלים ולא אצל קדשי קדשים
 17 כדלקמן (דף טו): **וזבחת** פסח לכרוב נחמן.
 18 כספרי פרשת עשר תעשר דריש כולוה בשני
 19 קודש והכי איתא התם ובחתי אן לי אלא זביחה
 20 שאר עבודות מנין ואשניו וקודשן קאי ת"ל
 21 ועשית יבול אף הקטר חלבו ת"ל זבחת ואין זה
 22 בסוגיא שלנו: **הוא** לעכב בין הכא בין הכא.
 23 בשניו קודש בכל עבודות בשניו בעלים בזביחה
 24 אע"ג דהוא בזביחה כתיב בפרשת בא אל פרעה
 25 וקרא דועשית בפרשת ראה אנכי מכל מקום
 26 משמע הוא בהוייתו כשהוא עשוי למצוה כדפי'
 27 בקונטרס והשתא הא דקאמר אשכחן זביחה
 28 שאר עבודות מנא לן אשניו בעלים קאי עור יש
 29 לפרש דבין בשניו קודש בין בשניו בעלים קביע
 30 מנא לן לעכב דהוא קאי דוקא אזביחה
 31 ומדאפקיה רחמנא לשניו בעלים בלשון שניו
 32 קודש אית לן לאוקומי הא דזביחה לעכב בין
 33 בשניו בעלים בין בשניו קודש ושניויה דהואיל
 34 וגלי גלי לא נידא להאי פירושא כמו לפירוש
 35 קמא: **מה** שלמים בין בזביחה בין בשאר
 36 עבודות לא חלקת בהן. וא"ת כיון דכתיב ועשית
 37 פסח לעכב בשניו קודש בכל עשיות לשחוק
 38 קרא מוזיחה ותיתי משלמים דמה שלמים לא
 39 חלקת בין בשניו קודש לשניו בעלים למצוה אף
 40 לפסח לא תחלק לעכב: **אלא** הוא למה לי.
 41 לקמן בפרק בית שמאי (דף לו) ובפסחים פרק מי
 42 שדיה טמא (דף צו) דריש הוא דפסח למעוטי
 43 תמורת פסח ותרי הוא כתיבי ובפסחים בסוף
 44 תמיד נשחט (דף סב) דריש רבי אליעזר מהוא
 45 דפסח לא הוא כשר לשם אחרים ולא אחרים
 46 כשרין לשמו ורבי אליעזר לטעמיה דאית ליה
 47 עכובא באשם ולא מוקי ליה למימר אבל אשם
 48 לא נאמר בו הוא כו': **כל** מקום שנאמר הוא
 49 בזביחה. פירש בקונטרס ולא גרסינן ליה משום
 50 דליתיה בברייתא דלקמן ואין לחמוק בשביל כך
 51 הספרים דאפשר שהיא בברייתא. כשום מקום
 52 בתוספתא:
 53 זריקה
 54 לְשַׁלְמִים. מה שלמים בין שניו קודש בין שניו בעלים בעינן למצוה, אף כל בין שניו קודש בין
 55 שניו בעלים למצוה. וכשלימים, מה שלמים בין זביחה בין שאר עבודות לא חלקת בהן למצוה,
 56 אף פסח לא תחלוך בו בין זביחה לשאר עבודות לעכב, (משום שצאמר 'הוא' בזביחה אינו אלא
 57 לעכב). אלא 'הוא' למה לי, פדתניא, נאמר בפסח 'הוא' בשחיטה לעכב, אבל אשם לא נאמר
 58 בו 'הוא' אלא לאחר תקטרת אימורין, והוא עצמו אם לא הקטירו אימורין פשר: חטאת מנולן
 59 דכתיב 'שחט אותה לחטאת', שתהא שחיטה לשם חטאת. אשכחן שחיטה, קבלה מנולן, דכתיב
 60 ולקח

תשובה על עבירות אלו, הרי הוא מתכפר אף בלא עולה, דהתניא,
 עבר על מצות עשה ושב, לא זו משום עד שמוחלים לו. אלא שמע
 מינה, שעיקר הכפרה היא בתשובה, והקרוב לדורון הוא בא.
 (תפארת ע"ל מ"י מכפר עולה לאחרי דורון סימ"ן).
 מביאה הגמרא סיוע ליברי רבא מזבירייתא: תניא נמי הכי, אמר
 רבי שמעון, תפארת למה באה. ומפסיקה הגמרא באמצע דברי רבי
 שמעון ותמחה, מה בכלל השאלה 'תפארת למה באה', הרי תפארת
 באה לבפר. ומשיבה הגמרא, אלא כך שאל רבי שמעון, למה תפארת
 באה לפני עולה. והשיב, למה הדבר דומה, הפרקליט – מלץ טוב,
 סניגורו שנגנב לפני המלך לרצות על אדם שסרח וחטא לפניו,
 שלאחר [שריצה הפרקליט, נגנב] דורון אחריו – נכנס אותו אדם
 לקבל את פני המלך כשדורון בידו. הרי מבואר בדברי רבי שמעון
 שעולה היא דורון בלבד.
 שנינו במשנתנו, כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים אלא שלא
 עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח ותפארת בו, שאם קרבו
 שלא לשמם פסולים לגמרי. שואלת הגמרא: פסח מנלן שאם קרב
 שלא לשמו נפסל.
 משיבה הגמרא: למדנו זאת ממה דכתיב (דברים טו א) 'שמור את הדש
 האביב ועשית פסח לה' אלהיך, ומכאן שצריך שהיה כל עשיותיו
 לשם פסח.
 שוב שואלת הגמרא: אשכחן – למדנו מהכתוב האמור דין שינוי
 קודש בפסח, אך שינוי בעלים בפסח מנלן.
 משיבה הגמרא: למדנו דין שינוי בעלים בפסח ממה דכתיב (שמות יב
 כ) 'ואמרתם זבח פסח הוא, ומכאן שצריך שתהא זביחה לשם
 פסח. ואם כתוב זה אינו ענין לשינוי קודש, שהרי כבר למדנו שינוי
 קודש בפסח מיועשית פסח' כמבואר לעיל, תנייהו לכתוב זה ענין לדין
 שינוי בעלים בפסח.
 שוב שואלת הגמרא: אשכחן – אכן למדנו מהכתובים האמורים
 שצריך לשחוט את הפסח לשמו ולשם בעליו למצוה, ואם נשחט
 שלא לשמם אינו עולה לשם חובה, אך לעכב מנלן – מנין לנו שדין
 'לשמו' מעכב בו, ואם שחטו לשם זבח אחר או לשם אדם אחר הוא
 פסול.
 משיבה הגמרא: אמר קרא, 'וזבחת פסח לה' אלהיך וגו', ומכאן
 שהוא צריך להיקרב לשם פסח. ומאחר שכבר למדנו דין לשמה
 מהדרשות הקודמות, בהכרח שבא כתוב זה ללמדנו שדין זה מעכב
 בו, ואם נשחט שלא לשמו הוא פסול.
 מתקורף לה רב ספרא על תירוצו זה, וכי האי' 'וזבחת פסח' להכי הוא
 דאיתא – לדין לשמה הוא בא, והרי האי' 'זבחת' מיבעי ליה לדרב
 נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה פר אבותי, מנין למותר פסח –
 לשה שהוקדש לשם פסח ונאבד והתכפרו בעליו בשה אחר, שלאחר
 שנמצא הוא קרב בתורת קרבן שלמים, שנאמר 'וזבחת פסח לה'
 אלהיך צאן ופקדו. והלא אי אפשר לפרש את הכתוב כפשוטו, שהרי
 אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים ולא מן הבקר. אלא מכאן
 למותר הפסח, שיהא קרב לדרב רבא מן הצאן ומן הבקר. ומאי
 ניהו, הלא הוא שלמים בלבד. שכן אין לך קרבן שקרב מכל סוגי
 הצאן והבקר בין מזכרים ובין מנקבות אלא שלמים בלבד. ומאחר
 שכתוב זה נדרש לדין מותר הפסח, אי אפשר לדורשו על דין לשמה,
 ואם כן מנין לנו שהוא מעכב בפסח.
 מתרצה הגמרא: אלא אמר רב ספרא, הכתוב 'וזבחת פסח' אכן
 נדרש לדרב נחמן, שמותר הפסח קרב שלמים. והכתוב 'שמור את
 הדש האביב ועשית פסח' נדרש למצוה בשינוי קודש, שכדי שיעלה
 לשם חובה צריך לשחוטו לשמו ולא לשם קרבן אחר. והכתוב
 'ואמרתם זבח פסח' נדרש בשינוי בעלים למצוה, שצריך לשחוט
 לשם בעליו ולא לשם אחרים. והוא שנאמר בהמשכו של כתוב זה
 'ואמרתם זבח פסח הוא' בא לעכב בין הפסח והקבא – שבין שינוי
 קודש ובין שינוי בעלים פוסל בפסח.
 שוב שואלת הגמרא: אשכחן – הלא מ'ואמרתם זבח פסח' למדנו רק
 על זביחה, אך שאר עבודות היום של קבלה הולכה וריקה, מנלן
 ששינוי פוסל בהן.

מתרצה הגמרא: מקובץ לא מכפר מקופיא מכפרא – אין
 החטאת מכפרת על עבירות העשה כפרה קבועה, אלא רק כפרה
 הצפה ובאה מאלוה. לפיכך אם נשחטה החטאת על מי שמחויב עולה
 אינו נחשב בר כפרה בחטאת זו, והרי היא כשירה. שכן מאחר שכבר
 הפריש אותו אדם עולה על העשין שבידו, אינו מתכפר עליהם
 בחטאת שאין כפרתה אלא מקופיא, שהרי עתיד הוא להתכפר עליהם
 כפרה קבועה בעולתו. אבל אם עדיין לא הפריש עולה על העשין
 שבידו, ראוי הוא להתכפר עליהם מקופיא על ידי חטאת, ועל כן הוא
 נחשב לבר כפרה בחטאת, ואם נשחטה החטאת לשמו היא פסולה.
 איסור זריקה שלא לשמה אפילו לאחר שחטתה שלא לשמה: ואמר
 רבא, עולה ששחטה שלא לשמה, אסור לזרוק דמה שלא לשמה,
 אלא יש לזרוק לשמה.
 מפרש רבא את מקור איסור זה: איבעית אימא קרא, איבעית אימא
 סברא. איבעית אימא שמקור האיסור הוא ממה שנאמר בקרא
 (דברים כג דב), 'מוצא שפתיך תשמור וגו' ועשית פאשר נדרת לה'
 אלהיך נדבה. שכן ישנם שני סוגי קרבנות שאדם מחייב את עצמו.
 שאם אמר בלשון 'הרי עלי קרבן' הרי זה נדר, ואם לאחר שהקדיש
 בהמה לנדרו אבדה או מתה הרי הוא חייב באחריותה, ועליו להביא
 אחרת תחתיה. אבל אם אמר 'הרי זו לקרבן' מיד היא מתקדשת
 בקדושת מזבח, ואם מתה או אבדה אינו חייב באחריותה. ולפי זה
 הכתוב האמור לכאורה תמה, מדוע התחיל הכתוב בלשון נדר וסיים
 בלשון נדבה. אלא בהכרח כוונת הכתוב היא, שאם כמו שנדרת
 עשית והקרבתו לשמו יעלה לך הקרבן לשם נדרך, ואם לא תקריבנו
 לשמו יהיה כנדבה אחרת ולא יעלה לשם חובת הנדר הראשון. ומכך
 שקרא הכתוב לקרבן שנשחט שלא לשמו נדבה, למדנו שאסור
 לשנותו ולזרוק את דמו שלא לשמו, כשם שאסור לשנות בנדבה.
 איבעית אימא, סברא היא שאסור להמשיך ולשנות במחשבה
 הראייה של הקרבן, שכן משום השינוי בה בו, כל הני לישני בה
 ולילול – וכי משום ששינה בה פעם אחת במחשבת השחיטה יש לו
 להמשיך ולשנות בה במחשבת שאר העבודות. פריש פירקא – כפי
 שהובאו הדברים במלואם בתחילת הפרק (ב-ג).
 מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בשינוי בעלים לאחר מיתה: ואמר
 רבא, עולה שמתו בעליה, תפארת לאחרי מיתה על ידי היורשים, אם
 שחטה בשינוי קודש הרי היא פסולה מלעלות לשם חובת הבעלים,
 ויביאו היורשים עולה אחרת תחתיה. אבל אם נשחטה בשינוי
 בעלים, הרי היא כשירה ועולה לשם חובה, משום דאין בעלים לאחרי
 מיתה, שכן לאחר שמתו כבר אינם בעלים על הקרבן.
 ורב פנחס בריה דרב אמי אמר, יש בעלים לאחרי מיתה, שכן
 היורשים נחשבים לבעלי העולה.
 אמר ליה רב אשי לרב פנחס בריה דרב אמי, דוקא קאמר מר יש
 בעלים לאחרי מיתה, ובעי לאיתווי עולה אחרת – האם מה
 שאמרת יש בעלים לאחר מיתה' כוונתך לדין שינוי בעלים ממש,
 ואם נשחט הקרבן שלא לשם היורשים צריכים היורשים להביא קרבן
 אחר. או דלמא, דאי איבא כמה עשה נביה מכפרא – או שמא אין
 כוונתך לדין שינוי בעלים דווקא, אלא לומר שהיורשים נעשים
 בעלים על הקרבן ואם נשחט הקרבן לשמם מתכפרים בו על עבירות
 עשה שבידם. אבל גם אם לא נשחט לשמם אינם צריכים להביא
 קרבן אחר, שהרי הם לא נדרו כלום.
 אמר ליה רב פנחס בר אמי, דוקא קאמינא – בדווקא אמרתי שיש
 שינוי בעלים לאחר מיתה, שאם נשחט הקרבן שלא לשם היורשים
 הרי הם צריכים להביא קרבן אחר.
 דנה הגמרא בגדר כפרת עולה: ואמר רבא, עולה דורון היא. ואף
 ששינוי שחטא ממכרת על עשה, עיקר כפרת העשה היא על ידי
 תשובה, אלא שלאחר שכפרה בתשובה על החוטא בא דורון
 העולה לרצותו לפני הקדוש ברוך הוא.
 מוכיח רבא את דבריו, תיבי דמי – באיזה אופן יתכן שתכפר העולה,
 הלא ממה נפשך, אי דליבא – אם לא עשה תשובה על עבירות
 עשה שבידו, הלא עדיין רשע הוא, והרי נאמר (משלי כו ב) 'זבח
 רשעים תועבה', ואיך תכפר לו עולתו. ואי דאיבא – ואם עשה

לבדה. וכמו כן חטאת נזיר מחטאת חלב לא נמרה, שכן יתכן
 שדווקא חטאת חלב החמורה ובהא לכפר על דבר שחייבים על זדונו
 פרת צריכה להקרב לשמה, ולא חטאת נזיר. מתרצת הגמרא: אלא
 אמר רבא, פסול שלא לשמה בחטאת איתא מחטאת מצורע,
 דכתיב בה (ויקרא י"ט) 'ועשה כהן את החטאת', ומכאן שצריך שיהיה
 כל עשיותיו לשם חטאת. ומאחר שכבר נאמר דין לשמה למצוה
 בחטאת חלב, בהכרח ששנה הכתוב דין זה במצורע כדי לעכב.
 שואלת הגמרא: ואשכחן בחטאת מצורע ששנוי קדש מעכב, אך
 שנוי בעלים מנליה – מנין לנו שהוא מעכב בכל העבודות. משיבה
 הגמרא: אמר רבא בחטאת מצורע (שם), 'וכפר על המטרה' וכו',
 ומכאן שצריך לחשוב לשם כפרה על המטרה ההוא, ולא לשם כפרה
 על המטרה הבריו שאינו בעל החטאת.
 הגמרא מקשה על תירוץ רבא: ואפתי מי ליפא מהרדי – וכי אפשר
 ללמוד חטאת אחת מחבירתה, הרי חטאת חלב מחטאת מצורע לא
 ילפא, שכן יש עמה ו-עם חטאת מצורע דמים אחרים. וכן חטאת
 מצורע מחטאת חלב לא נמרה, שכן חטאת חלב באה לכפר על
 שגגת פרת. ומאחר שנצרך הכתוב להשמיענו דין לשמה בכל אחת
 מהן למצוה, הוב אינן להוכיח ממה שנכתב דין זה בשתיקה שהוא
 מעכב. מנסה הגמרא ליישב את תירוץ רבא: מהרדי לא איתא, תיתי
 קדא מתרתי – הרי נאמר דין לשמה בשלש חטאות, חטאת חלב
 חטאת נזיר וחטאת מצורע, ואף שאי אפשר ללמוד חטאת אחת
 מחברתה, מכל מקום יש ללמוד אחת מהן מהשתיים האחרות, ונמצא
 שדין לשמה שנאמר באחת החטאות מיותר, ובה ללמד שהוא מעכב.
 דוחה הגמרא תירוץ זה: פהי – (באיזון) מהחטאות לא ליכתוב דין
 לשמה למצוה. הרי אם תאמר [דלא ליכתוב] רחמנא בחטאת חלב
 ותיתי מהנה – וילמד במה מצינו מחטאת נזיר וחטאת מצורע, הלא
 יש לפרוק, מה להנה – (לחטאת נזיר וחטאת מצורע) שכן יש עמהם
 דמים של קרבנות אחרים. ואם תאמר דלא ליכתוב רחמנא דין
 לשמה בחטאת נזיר, ותיתי מהנה – וילמד במה מצינו מחטאת חלב
 וחטאת מצורע, הרי יש לפרוק, מה להנה שיש בהן חומרא. אלא
 להן שאילה – שאי אפשר להפיק את חובן על ידי שאילה אצל חכם,
 מה שאין כן בחטאת נזיר שחובבה יכול להפקע על ידי שישאל הנזיר
 על נזירותו אצל חכם ויפקיענה למפרע, ושמו משום קולתה זו אף
 אינה צריכה להיקרב לשמה. ואם תאמר דלא ליכתוב רחמנא דין
 שינוי קודש בחטאת מצורע, ותיתי מהנה – (מחטאת חלב וחטאת
 נזיר), הלא יש לפרוק, מה להנה שכן אין הם פאין גדלות ממין אחר,
 אלא חטאתם באה מנקבת צאן בין בעשיר ובין בעני, מה שאין כן
 בחטאת מצורע, שבעשיר היא באה מן הצאן ובעני היא באה מתורים
 או מבני יונה, ויתכן שמשום קולתה אינה צריכה להיקרב לשמה.
 מסיקה הגמרא ממקור פסול שינוי קודש שינוי בעלים בחטאת: אלא
 אמר רבא (ויקרא י"ז), 'זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' ולחטאת
 ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים, הקדש בין שנוי בעלים בעיני
 החטאת לשלמים, מה לשלמים בין שנוי קדש בין שנוי בעלים בעיני
 לשמן למצוה, אף חטאת בין שנוי קדש בין שנוי בעלים בעיני
 לשמן למצוה. הילכך למדנו דין לשמה בחטאת למצוה משלמים,
 וכל הנה קראי – וכל הכתובים שנאמרו בחטאת חלב וחטאת נזיר
 וחטאת מצורע בשינוי קודש ובשינוי בעלים אינם נצרכים למצוה,
 אלא בהכרח באו לעכב.
 מלבד החטאות שהזכירו לעיל, חטאת חלב, חטאת נזיר, וחטאת
 מצורע, מצינו עוד כמה מיני חטאות, ואלו הן. א. חטאת הבאה על
 חטא עבודה זרה בשוגג. ב. חטאת שבועת העדות, שאם אדם משיבע
 את חברו שאינו יודע על עדות ולבסוף נמצא ששיקר בשבועתו, הרי
 הוא חייב חטאת. ג. חטאת שבועת בטוי, שאדם הנשבע מעצמו
 לשקר מתחייב חטאת. ד. אדם טמא שנכנס למקדש בשוגג, או שאכל
 בשוגג קדשים בטומאה, מתחייב חטאת. ושלש החטאות האחרונות
 קרויות קרבן עולה ויורד, שכן חוטא עשיר מביא לחטאתו כשבה או
 שעירה, וחוטא עני מביא שני תורים או שני בני יונה אחד לחטאת
 ואחד לעולה, ודל שבדלים מביא עשירית האיפה סולת לחטאת.
 שואלת הגמרא: ואשכחן פסול שלא לשמה בחטאת חלב, משום
 דכתיב בה 'לחטאת', שיהו כל עשיותיה לשמה,

ולקח כהן מדם החטאת (ויקרא ד כה), ומכאן שצריך שתהא
 הקבלה לשם חטאת.
 שוב שואלת הגמרא: ואשכחן – אכן מצאנו מהדרשות האמורות דין
 שינוי קודש בשחיטה וקבלה, אך בריקה מנלן – מנין לנו דין זה.
 משיבה הגמרא: מקור דין שינוי קודש בוריקת החטאת הוא ממה
 דאמר רבא (שם ה' ו') 'וכפר עליו הכהן מחטאתו', ומכאן שצריך
 שתהא הכפרה שהיא הוריקה לשם חטאת, שכן עיקר הכפרה היא
 בוריקה.
 שוב שואלת הגמרא: ואשכחן מהדרשות האמורות שנוי קדש
 בחטאת, אך שנוי בעלים מנלן בחטאת. משיבה הגמרא: אמר רבא
 בחטאת, 'וכפר עליו הכהן מחטאתו', שצריך הכהן לכיין שחנפך
 החטאת עליו, ולא שתכפר על חבירו.
 שוב שואלת הגמרא: ואשכחן מכתובים אלו דין לשמה ולשם בעלים
 למצוה, אך לעכב מנלן שאם נשחטה בשינוי קודש או בשינוי בעלים
 היא פסולה. משיבה הגמרא: בדאמר רב הונא בריה דרב יהושע
 בסמוך שמכך שלא נאמר בחטאת נזיר 'חטאת' אלא 'חטאתו' יש
 לרבות דין נוסף מהו"ו היתירה, הקא נמי יש לדרוש מהכתוב 'וכיפר
 עליו הכהן מחטאתו', שמכך שלא נאמר 'חטאת' אלא 'חטאתו' יש
 ללמוד מהו"ו היתירה ששינוי בעלים מעכב.
 שוב שואלת הגמרא: ואשכחן מצוה בשנוי קדש, שיש מצוה לעשות
 את כל עבודות החטאת לשם חטאת, וכמו כן למדנו מהו"ו היתירה
 של 'חטאתו' על זריקה בשנוי בעלים, שהיא צריכה להיעשות לשם
 הבעלים בין למצוה בין לעכב, אך לעכב בכל עבודות החטאת
 שיפסלו בשנוי קדש, וכן בשאר עבודות מלבד זריקה בשנוי בעלים,
 בין למצוה בין לעכב מנלן, הרי 'וכפר עליו הכהן מחטאתו', לא
 נאמר אלא בוריקה, שכן אין כפרה אלא בוריקה. משיבה הגמרא:
 אמר רבי יונה, פסול חטאת שלא לשמה אף בדיעבד איתא מחטאת
 נזיר, דכתיב בה (במדבר ו טו) 'הקריב הכהן לפני ה', ועשה את
 חטאתו זאת עולתו', ומכאן שצריך שיהו כל עשיותיו לשם חטאת.
 ומאחר שכבר נאמר בכל העבודות שהן צריכות להיעשות לשם
 חטאת למצוה, בהכרח ששנה הכתוב דין זה בחטאת נזיר כדי לעכב.
 שוב שואלת הגמרא: ואשכחן בחטאת נזיר ששנוי קדש מעכב, אך דין
 שנוי בעלים בחטאת מנלן בכל העבודות. (אם אינו ענין לשנוי קדש
 תניהו ענין לשנוי בעלים ואשכחן למצוה לעכב מנלן). משיבה
 הגמרא: אמר רב הונא [בריה דרב יהושע], מכך שלא נאמר
 בחטאת נזיר 'ועשה את החטאת' אלא 'את חטאתו', יש ללמוד דין
 שינוי בעלים בחטאת.
 מתקורף לה רבינא על תירוץ של רב הונא, אלא מעתה אם יש
 לדרוש את הו"ו היתירה של 'חטאתו', 'עולת' 'עולתו', מאי דרשת
 ביה – מה תדרוש מעולתו האמור בניזיר, הלא גם שם היה די
 שיכתוב 'את עולת', והו"ו של 'עולתו' מיותרת.
 הגמרא תמדה על קושיית רבינא: וירבינא שהקשה על רב הונא,
 מדוע הקשה דוקא מהו"ו היתירה של 'עולתו', הרי עוד נאמר בניזיר
 (שם ו ט') 'ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו', ואם כן היה לו רבינא
 להקשות על רב הונא גם ממה שלא נאמר 'מנחת' אלא 'ועשה הכהן
 את מנחתו', וכן ממה שלא נאמר בו 'נסך' אלא 'נסכו', מאי דרשת
 בהו. מתרצת הגמרא: מ'מנחתו ונסכו' לא הוקשה לרבינא, שכן
 ההוא ו'ו' מ'כע' ליה, שכשם שדרשו להלן (פ"ה) מ'מנחתם ונסכיהם'
 שנאמר בפרי החז שהם קרבים אפילו בפליטה, וכן דרשו מ'מנחתם
 ונסכיהם' שהם קרבים אפילו למחר יום הקרבת הקרבן, הוא הדין
 למנחת נזיר ונסכו שהם קרבים אפילו בלילה, ואפילו למחרת
 הקרבת קרבנותיו. שכן ממה שנאמר 'מנחתו ונסכו' משמע שעולם
 הם קרויים מנחה ונסך של הנזיר, ואפילו לאתר זמן. על כן לא הוקשה
 לרבינא אלא רק ממה שלא נאמר 'עולת' אלא 'עולתו', מאי דרשת
 בהו – מה ידרוש רב הונא מהו"ו זה.
 עוד מקשה הגמרא על תירוץ רב הונא: ותו יש להקשות, מי נמרי
 מהרדי – וכי אפשר ללמוד דין לשמה בחטאת אחת מחבירתה, הלא
 חטאת חלב מחטאת נזיר לא נמרה ו-אינה נלמדת. שכן יתכן
 שדווקא חטאת נזיר החמורה בכך שיש עמה דמים אחרים של עולה
 ושלמים צריכה להקרב לשמה, מה שאין כן בחטאת חלב שהיא באה

1 ולקח הכהן. לשון קבלה הוא: וכפר. היינו בזריקה הולכה לא מצטרף קרא דבכל
2 קבלה היא מתבריא ליה: **אשכחן למצוה בו**. ואי קשיא מצוה מדיקשא דזאת התורה
3 משלמים אתאי כשאר כל הזבחים אין הכי נמי ומסקנא מהתם יליף לה לקמיה
4 ומעיקרא הוא דמהדרין דנכתבו כולוהו בגופיה: **כדאמר רב הונא** בלמן
5 בשמעתין: **הפאתו**. וכפר עליו הכהן מחטאתו
6 (כשורק דמו לשמו חטאת חטאתו) מדרוהו
7 ליה למכתב מחטאתו וכתבי וי' יתירא
8 למדרש בה לשם בעלים: **אשכחן מצוה**
9 בשנוי קדש. בכל עבודות זריקה אשכחן בה
10 מצוה ועובד בשנוי בעלים דהאי מחטאתו נמי
11 בזריקה כתיב שהיא הכפרה: **לעכב בכל**
12 **עבודות בשנוי קדש**. שלא למדנו לאחד מן
13 ושאר עבודות לבד מזריקה בשנוי בעלים בין
14 למצוה בין לעכב מנלן: שיהו כל עשיותיו
15 לשם **הפאתו**. ולמצוה לא מצטרף קרא דהא
16 נפקא לן משאר חטאות והאי לעכובא: וה"ל
17 **בס"א** אשכחן שנוי קדש שנוי בעלים מנלן:
18 **אמר רב הונא בו**. גבי נזיר כתיב ועשה את
19 חטאתו ואת עולתו הרי למצוה ובשלמים מה
20 שלמים לא חלקת בהן בין זריקה לשאר
21 עבודות בשנוי בעלים למצוה אף חטאת לא
22 תחלק בהן זריקה לשאר עבודות לעכב הרי
23 לך מצוה ועובד בין בשנוי קדש בין בשנוי
24 בעלים כך נ"ל וכן יש לפרש גבי חטאת
25 מצורע לקמן נ"ל: ולרבינא. דלא קשיא ליה
26 אלא עולת עולתו מנחתו ונסכו דכתיב נמי
27 גבי נזיר אמאי לא קשיא ליה: **ההוא מיבעי**
28 **ליה**. כי היכי דדרשין לכל מנחתם ונסכיהם
29 בלילה ואפי' למחר שיוכשרו לבא למחר
30 לבא בלילה הכי נמי דרשין להאי ועשה את
31 מנחתו כל זמן שיעשנו הוא קרוי מנחתו ונסכו
32 של זה אצ"פ שלא קרבו עם זבחה: **מי גמרי**.
33 שאר חטאות חטאת נזיר מהרדי דתמיצי
34 לומר חד למצוה וחד לעכב סתם חטאת קרי
35 חטאת חלב משום דשכיחא טפי: **שכן כרת**.
36 מכפרת על חייבי כרת אלמא לא גמרי
37 מהרדי וכיון דלא גמרי מהרדי תרוייהו
38 למצוה אצטרכי: **ואשכחן שנוי קדש**. ולעכב
39 דהא נפקא לן מצוה לעיל בשאר חטאות:
40 **וכפר על המטהר**. סיפיה דועשה הכהן את
41 החטאת הוא ועל המטהר אכולוהו עשיות
42 קאי: ותיתי מהנך. נזיר ומצורע: **שאלה**. נזיר
43 נשאל לחכם ועוקר נזירתו ופטור מן הקרבן:
44 **שכן אין באין ברלות גרסינן**. שאין חטאות
45 יורדות בעניות להביא עוף: והנך **קרא**
46 **לעכב**. ובשלמים מה שלמים לא חלקת בהן
47 למצוה אף חטאת לא תחלוך בו לעכב וכיון
48 דכתיב עכובא בזריקה אתיא להו לכולוהו
49 עבודות בהך דרשא מדיקשא דשלמים:
50 **אשכחן חטאת חלב דכתיב בה לחטאת**
51 ושחט אותה לחטאת בסתם חטאת כתיב אם
52 נפש כי תחטא וגו':

1 **וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחַטָּאת' שֶׁתְּהָא קַבְּלָה לְשֵׁם הַחַטָּאת.**
2 **וְאֲשַׁכְּחָן שְׁחִיטָה וְקַבְּלָהּ, וְזִרְקָה מִנְּלָן, דְּאָמַר קָרָא וְכִפֵּר**
3 **עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ, שֶׁתְּהָא כִּפְּרָה לְשֵׁם הַחַטָּאת. אֲשַׁכְּחָן**
4 **שְׁנוּי קֳדָשׁ, שְׁנוּי בְּעָלִים מִנְּלָן. אָמַר קָרָא עָלָיו, עָלָיו, וְלֹא**
5 **עַל חֲבִירוֹ. אֲשַׁכְּחָן לְמַצוּהָ, לְעַכְבַּ מִנְּלָן. דְּאָמַר רַב הוֹנָא**
6 **בְּרִייה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ 'חַטָּאת' 'חַטָּאתוֹ', הֵכָא נִמְו 'חַטָּאת'**
7 **'חַטָּאתוֹ'. אֲשַׁכְּחָן מְצוּהָ בְּשְׁנוּי קֳדָשׁ, וְזִרְקָה בְּשְׁנוּי**
8 **בְּעָלִים, בִּין לְמַצוּהָ בִּין לְעַכְבֵּי. לְעַכְבֵּי בְּכָל עֲבוֹדוֹת בְּשְׁנוּי**
9 **קֳדָשׁ, וּבִשְׂאֵר עֲבוֹדוֹת בְּשְׁנוּי בְּעָלִים, בִּין לְמַצוּהָ בִּין**
10 **לְעַכְבֵּי מִנְּלָן. אָמַר רַבִּי יוֹנָה, אֲתֵיָא מִחַטָּאת נְזִיר, דְּכִתְיב**
11 **'וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי ה', וְעָשָׂה אֶת הַחַטָּאת וְאֶת עוֹלֹתוֹ,**
12 **שִׂיְהוּ כָּל עֲשִׂיתָיו לְשֵׁם הַחַטָּאת. אֲשַׁכְּחָן שְׁנוּי קֳדָשׁ, שְׁנוּי**
13 **בְּעָלִים מִנְּלָן. (אִם אֵינוֹ עֵנִין לְשְׁנוּי קֳדָשׁ, תִּגְדָּהוּ עֵנִין**
14 **לְשְׁנוּי בְּעָלִים. אֲשַׁכְּחָן לְמַצוּהָ, לְעַכְבֵּי מִנְּלָן.) אָמַר רַב**
15 **הוֹנָא [בְּרִייה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ], 'חַטָּאת' 'חַטָּאתוֹ'. מִתְקַוָּה לֵה**
16 **רַבִּינָא, אֵלָא מַעְתָּה 'עוֹלֹת' 'עוֹלֹתוֹ', מֵאֵי דְרִשְׁתּ בֵּיה.**
17 **וְלְרַבִּינָא 'מִנְחָת' 'מִנְחָתוֹ', וְנִסְכֵּי' 'נִסְכוֹ', מֵאֵי דְרִשְׁתּ בְּהוּ.**
18 **הַהוּא מִכְּעֵי לֵיה, 'מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם' בְּלִילָה, 'מִנְחָתָם**
19 **וְנִסְכֵּיהֶם' אֲפִילוּ לְמַחֵר. אֵלָא 'עוֹלֹת' 'עוֹלֹתוֹ', מֵאֵי דְרִשְׁתּ**
20 **בְּהוּ. וְהוּ, מֵי גְמָרֵי מִהֲרֵי. חַטָּאת חֵלֵב מִחַטָּאת נְזִיר לֹא**
21 **גְּמָרָה, שְׁכֵן יֵשׁ עִמָּה דְמִים אַחֲרִים. חַטָּאת נְזִיר מִחַטָּאת**
22 **חֵלֵב לֹא גְמָרָה, שְׁכֵן בְּרַת. אֵלָא אָמַר רַבָּא, אֲתֵיָא**
23 **מִחַטָּאת מְצוּרַע, דְּכִתְיב וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחַטָּאת, שִׂיְהוּ**
24 **כָּל עֲשִׂיתָיו לְשֵׁם הַחַטָּאת. וְאֲשַׁכְּחָן שְׁנוּי קֳדָשׁ, שְׁנוּי**
25 **בְּעָלִים מִנְּלָיָה. אָמַר קָרָא וְכִפֵּר עַל הַמַּטְהָר' וְגו', עַל**
26 **הַמַּטְהָר זֶה, וְלֹא עַל הַמַּטְהָר חֲבִירוֹ. וְאִכְתִּי, מֵי יִלְפָא**
27 **מִהֲרֵי. חַטָּאת חֵלֵב מִחַטָּאת מְצוּרַע לֹא יִלְפָא, שְׁכֵן יֵשׁ**
28 **עִמָּה דְמִים אַחֲרִים. חַטָּאת מְצוּרַע מִחַטָּאת חֵלֵב לֹא**
29 **גְּמָרָה, שְׁכֵן בְּרַת. מַחֲרָא לֹא אֲתֵיָא, תִּיתֵי חֲרָא מִתְרִתֵּי.**
30 **בְּהֵי לֹא לִכְתוּב, (לֹא לִכְתוּב) רַחֲמֵנָא בְּחַטָּאת חֵלֵב**
31 **וְתִיתֵי מַחֲנֵךְ, מַה לְהִנְדֵּךְ שְׁכֵן יֵשׁ עִמָּה דְמִים אַחֲרִים. לֹא**
32 **לִכְתוּב רַחֲמֵנָא בְּחַטָּאת נְזִיר, וְתִיתֵי מַחֲנֵךְ, מַה לְהִנְדֵּךְ**
33 **שְׁכֵן אֵין לְהוֹ שְׂאֵלָה. לֹא לִכְתוּב רַחֲמֵנָא בְּחַטָּאת מְצוּרַע,**
34 **וְתִיתֵי מַחֲנֵךְ, מַה לְהִנְדֵּךְ שְׁכֵן אֵין בְּאֵין בְּרִלּוֹת. אֵלָא אָמַר**
35 **קָרָא, 'זֹאת הַתּוֹרָה לְעוֹלָה וְלִמְנַחָה' וְגו' הַקִּישׁוּ הַכְּתוּב**
36 **לְשִׁלְמוֹם. מַה שְׁלָמוֹם, בִּין שְׁנוּי קֳדָשׁ בִּין שְׁנוּי בְּעָלִים**
37 **בְּעִינֵין לְשִׁמּוֹן לְמַצוּהָ, אִף חַטָּאת בִּין שְׁנוּי קֳדָשׁ בִּין שְׁנוּי**
38 **בְּעָלִים בְּעִינֵין לְשִׁמּוֹן לְמַצוּהָ. הִילְכֵךְ מְצוּהָ מִשְׁלָמוֹם, וְהִנְדֵּךְ**
39 **קָרָא לְעַכְבֵּי. וְאֲשַׁכְּחָן חַטָּאת חֵלֵב, דְּכִתְיב בֵּיה 'לְחַטָּאת'.**

חטאת

קראי לעכב. ואי' למה לי למכתב בכלוהו לכתוב בהך ואיך כולוהו אתו מדכתיב זאת תורת החטאת תורה לכל החטאות כדלקמן בשמעתא דמבוגו ויש לומר דבמסקנא לא

1 לא קאי ואע"ג דבפרק דם חטאת (לקמן דף צב.) תנן תורה אחת לכל החטאות היינו
2 במילתא דכתיבא התם אשר יזה מדמה על הבגד ומיהו איכא דאית ליה חך סברא לר'
3 שמשען בריש מסכת מנחות (דף ג.) וא"ת למה לי למכתב בחטאת חלב עכובא בכל עבודות
4 ולכתוב בחדא ונימא מה שלמים לא חלקת למצוה אף חטאת לא תחלוך בדקאמר לעיל

5 וי"ל דכי האי גונא זמנין דטרח ליה קרא וכתב
6 אין אתי לדרשא אחרינא וא"ת מנא לן בחטאת
7 נזיר עכובא בשני בעלים ויש לומר מחטאת
8 חטאתו אע"ג דלעיל לא קאי עיקר פירכא סמך
9 אותו מי מגיירי מהרדי: חטאת דעבודה זרה
10 אתיא מחטאת חלב שכן כרת כמותה. יש ספרים
11 שכתבו בהן חטאת דעבודה זרה וטומאת מקדש
12 וקדשיו ואינו נראה דאע"ג דכרת כמותה מכל
13 מקום איכא למיפרך מה לחטאת חלב שכן אינה
14 באה בדרלות כדפרכינן לעיל גבי חטאת מצורע:
15 **שמיעת** קול. דלא כתיב לחטאתו גבי עבודה
16 מנלן עכובא אבל כתיב לחטאת על דברים
17 אחרים ואין בכך כלום: (ה"ג) הנך כולוה אתיין
18 במה הצד. הקשה רבינו תם מה להנך שכן אין
19 באין בדלי דלות תאמר בהנך ותירץ כיון דדלי
20 דלות גופיה פסולה שלא לשמה היינו מנחת
21 חוטא דפסולה שלא לשמה כדתנן בריש מנחות
22 (דף ב.) ומפיק לן מדרכתיב כי חטאת היא אין
23 סברא שמה שבאין בדלי דלות יגרום להם
24 בעשירות להיות כשירין שלא לשמן כיון שהדלי
25 דלות עצמן פסול וקשה א"כ לעיל דפריך גבי
26 מצורע מה להנך שכן אינן באין בדרלות תאמר
27 במצורע מאי קשיא והלא דלות היינו חטאת
28 העוף וחטאת העוף פסולה שלא לשמה כדתנן
29 בפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד:) ומפיק ליה
30 בתורת כהנים מחטאת היא וכיון דפסולה בדרלות
31 היאך יש לה לגרום בעשירות הכשר שלא
32 לשמה ואם תאמר והא בחטאת חלב למזה
33 משלמים בהיקש למצוה והיכי ילפי' שאר
34 חטאות במה הצד הא בעיא היא לקמן פרק איזהו
35 מקומן (דף ג.) אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד
36 בבנין אב לאו פירכא היא כלל דכולוה חטאות
37 נמי ילפי' למצוה משלמים ועלכך הוא דילפינן
38 בשאר חטאות מתוך דכתיב עכובא בגופיהו ואם

39 תאמר וחטאת חזוק כגון שעירי ראשי חדשים ומעודת מנלן הא לא אתו במה הצד דמה
40 להנך שכן שני בעלים פוסל בהן מה שאין כן בקרבן צבור כדאמר לעיל (דף ד.) דשני
41 בעלים ליתא בצבור כביחיד אע"ג דלא שייך שני בעלים בצבור מ"מ פירכא טובה היא
42 כדאשכחן בפ"ק דקדושין (דף ה.) מה לבסוף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני תאמר בחופה
43 וכן פרק החובל (ב"ק דף פח.) מה לאשה שאינה במילה ועוד קשה חטאות פנימיות רבי
44 שמשען דאמר כל שאינו על מזבח החיצון אין בו משום פיגול איכא למיפרך מה להנך שכן
45 פיגול פוסל בהן תאמר בחטאות הפנימיות ויש לומר דכפר העלם דבר של צבור כתיב
46 חטאת הקהל היא ויריש מיה בתי"ב שפסול שלא לשמו אם כן אשכחן צבור וגם פנימי
47 לעכב ולמצוה יליפינן משלמים: **והנה"ה** בשאר ימות השנה לשמו פסול. היינו קודם הפסח
48 דבעי עקירה או כגון נדחיהו בעלים לפסח שני אבל אח"כ לא דפסח בשאר ימות השנה
49 שלמים ושלמים לשם פסח קשהיט כדאמר בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד.) ובפ' שני הדולין
50 (דף ל.) ומיהו איכא למי"ד בסוף אלו דברים (פסחים דף עג.) דבעי עקירה: **לשמו** פסול
51 (כתוב) בקונטרס דלא חזו למילתיהו ורבינו ש"י הגיה כדאמר בפסחים (דף סא.) שחטו פסול
52 חצות פסול ונתאמר בין הערבים וכמה פעמים שנה הכותבו בקביעות זמנו בארבעה עשר בין
53 הערבים וסוגיא דהש"ס נמי משמע לקמן בגמרא) הפסח ששחטו שחרי"ת דמבין הערבים נפיק ואין לומר דנפיק מדדרשינן הכא לזבח שלמים שצריך שיעקרו לזבח שלמים דיילמא הני
54 מיילי למצוה אבל לעכב לא: **ואם** מן הצאן קרבנו. פי' בקונטרס לאו קרא יתירא דריש אלא ממשמעות דקרא משמע ליה הכי חזו תימה דאי לא מייתי קרא יתירא מנא ליה לאוקומו
55 בפסח ונראה ימיתורא דריש דלא היה צריך למכתב לזבח השלמים דאשלמים קאי ויע"ל) דבסמך דריש כשב לרבות פסח לאליה ופירש רבינו ש"י דמיתור דמכתב בהנך הכי בשלמים
56 ואם מן העו קרבנו מכלל דעד השתא איירי בכשב וה"ג י"ל מדכתיב לעיל אם מן הבקר קרבנו מכלל דהכא בצאן מיירי אם כן הצאן מיתור הוא למותר פסח. ברוך: **א** היה כתב לזבח
57 השלמים כדקאמר. היה ליה למימר אי היה כתב לזבח כדקאמר דשלמים לא צריך כלל: **אלא** לזבח רביא הוא. משמע ליה לגמרא שהוא רביא כדאמר (ב"ק דף סג.) בכל כללא
58 כל רביא דמשמע ליה לחלק בין כל לבבא הילכך לא דרשינן ליה בכללא ופרטא אלא בריבא ומיעט ובקונטרס האריך בפירושו:

1 **חטאת דעבודה זרה.** דכתיב ב'פ' שלא לך ולא כתיב בהאי עניינא וכן חטאת דשמיעת
2 הקול לא כתיב בההוא עניינא דההוא עניינא בחטאת דשגגת כרת קיימא כדילפינן
3 בהוריות (דף ב.) **שמיעת** הקול. שבעת העדות ושמיעה קול אלה (שמיעת הקול)
4 ושבעות ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו בחד עניינא כתיבי בקרבן עולה ויורד ושמיעה
5 קול אלה או נפש כי תשבע לבטא או נפש
6 אשר תגע וגו' ומוקמינן לה במסכת שביעות

7 בטומאת מקדש וקדשיו: **אתיין במה הצד.**
8 מחטאת חלב וחטאת נזיר ומצורע דכי פרכת
9 מה לחטאת חלב שכן כרת חטאת נזיר
10 ומצורע וכיוצא מה לחטאת נזיר ומצורע שכן
11 יש עמון דמים אחרים חטאת חלב תוכיח
12 הצד השוה שבהן כו' אף אני אביא חטאת
13 דשמיעת הקול ומחטאת חלב וחזא מהני לא
14 אתיא דאי מחטאת חלב וחטאת נזיר איכא
15 למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן אינן
16 באין בדרלות תאמר בשביעות ביטוי שהיא
17 בעולה ויורד אי מחטאת חלב וחטאת מצורע
18 איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן
19 אינן בשאלה תאמר בשביעה שישנה
20 בשאלה: **שלא לשמו פסול.** כדאמר (לעיל
21 דף ה.) **בשאר ימות השנה לשמו פסול.**
22 כדאמר (במס' פסחים דף סא.) שחטו קודם
23 חצות פסול דכתיב בין הערבים וכמה פעמים
24 שנה הכתוב בקביעות זמנו ב"ד בין הערבים:
25 **שלא לשמו כשר.** כדמפרש ואזיל: מנהני
26 מיילי. דבשאר ימות השנה שלא לשמו כשר
27 ואם מן הצאן קרבנו כו'. לאו קרא יתירא קא
28 דריש אלא משמעותא דקרא משמע ליה הכי
29 ואם דבר הבא מן הצאן דהיינו פסח שאינו
30 בא אלא מן הצאן היה קרבנו הרי הוא לזבח
31 שלמים ועל כרחך שלא בזמנו קאמר דאי
32 בזמנו הא ילפינן ליה לעיל דפסול: **ואימא**
33 **שלמים אין כו'.** שחטו לשם שלמים ליתכשר
34 אבל שחטו לשם עולה ליפסול וברייתא קתני
35 שלא לשמו כשר ואפילו שחטו לשם עולה או
36 לשם חטאת: לזבח. קרא יתירא הוא דמיצי
37 למכתב לשלמים: **אימא לכל דשחיט** לחוי
38 בוותיה. שחטו לשם עולה היא עולה דהא

39 אתרבי ליה כל זבחה: ה"ג **א** היה כתיב לשלמים וזבח **כרפא אמרת**. דאי כתב הכי
40 הוה משמע יהא בשלמים או כשאר זבחה: **השתא דכתיב לזבח שלמים.** הכי משמע
41 לכל זבח שיובחנו לשמו שלמים יהיה: **ואימא לזבח כלל כו'.** אמאי דריש להאי זבח
42 שלמים הכי דרוש הכי דבר הבא מן הצאן יהא לכל הזבחים כלל שכשר שלא לשמו
43 כי הדר כתב שלמים פרט שלא הכשרתיו בעקירת שמו אלא א"כ שחטו לשלמים
44 אבל שחטו לשם זבח אחר פסול: **ואפי' לעופות.** שחטו לשם חטאת עוף: **אף כל שהוא**
45 **שלא לשמו.** יצא לשמו: **חטאת ואשם לא.** שחטו לשם חטאת ואשם היא פסול אפילו
46 לשלמים: **אלא לזבח רביא הוא.** אינו לשון כלל ולא דרשי' ליה בכלל ופרט שאין
47 כללות ופרטות באין מרובי לשון אלא ממשמעות המקראות ובגן (ב"ק דף סג.) בכל
48 אשר תאוו נפשך כלל וכן מן הבהמה כלל בקר וצאן פרט אבל לזבח שלמים שתי
49 תיבות דבוקות הן כאילו כתיב לזבח השלמים וקרא יתירא בעלמא הוא דהוה מיצי
50 למכתב לשלמים וכל מקרא של לשון יתור אינו לכלל ופרט אלא לרבות וכמאן
51 דכתיב לשלמים וזבח דמי דאיתרבו ליה כל הזבחים:

דוחן

הני
לומר דנפיק מדדרשינן הכא לזבח שלמים שצריך שיעקרו לזבח שלמים דיילמא הני
מיילי למצוה אבל לעכב לא: **ואם** מן הצאן קרבנו. פי' בקונטרס לאו קרא יתירא דריש אלא ממשמעות דקרא משמע ליה הכי חזו תימה דאי לא מייתי קרא יתירא מנא ליה לאוקומו
בפסח ונראה ימיתורא דריש דלא היה צריך למכתב לזבח השלמים דאשלמים קאי ויע"ל) דבסמך דריש כשב לרבות פסח לאליה ופירש רבינו ש"י דמיתור דמכתב בהנך הכי בשלמים
ואם מן העו קרבנו מכלל דעד השתא איירי בכשב וה"ג י"ל מדכתיב לעיל אם מן הבקר קרבנו מכלל דהכא בצאן מיירי אם כן הצאן מיתור הוא למותר פסח. ברוך: **א** היה כתב לזבח
השלמים כדקאמר. היה ליה למימר אי היה כתב לזבח כדקאמר דשלמים לא צריך כלל: **אלא** לזבח רביא הוא. משמע ליה לגמרא שהוא רביא כדאמר (ב"ק דף סג.) בכל כללא
כל רביא דמשמע ליה לחלק בין כל לבבא הילכך לא דרשינן ליה בכללא ופרטא אלא בריבא ומיעט ובקונטרס האריך בפירושו:

דחין

48 שלשמו נשחט. אבל השתא דבתיב 'לזבח שלמים', משמע לכל
 49 דשחיט ליה שלמים להוי – שלכל זבח שיזבחנו לעולם הוא נעשה
 50 שלמים.
 51 שוב מקשה הגמרא: מדוע נדרש 'לזבח שלמים' לרבות לשם כל זבח,
 52 אימא ש'לזבח' הוא בכלל הכולל את כל הזבחים, ו'שלמים' הוא פרט,
 53 והלכה בידינו שבכל מקום שנכתב בתורה כלל ולאחריו נכתב פרט,
 54 אין בכלל אלא מה שבפרט, ואם כן שלמים אין, מירי אחרניא לא
 55 – לא הכשיר הכתוב את הפסח אלא כשנעקר לשם שלמים, ולא
 56 כשנעקר לשם זבח אחר. מתרצת הגמרא: בכך שנכתבה תיבת 'לה'
 57 לאחר התיבות 'לזבח שלמים' הדר (חור) הכתוב וכלל – את כל
 58 הזבחים, והלכה בידינו שבכל מקום שנכתב כלל ולאחריו פרט
 59 ולאחריו עוד כלל, יש בכלל דין זה גם דברים נוספים שהם כעין
 60 הפרט.
 61 מתקיף לה רבי יעקב מנהר פקוד, הא לא דמי פללא פתרא
 62 לבללא קמא – הרי אין דומה הכלל האחרון לכלל הראשון, שכן
 63 פללא קמא מרבי רק זבחים, כלומר רק קרבנות בהמה שדינם
 64 בשחיטה, ותו לא – אבל אם נשחט הפסח לשם קרבנות אחרים
 65 שאינם בשחיטה לא יוכשר, ואילו בפללא פתרא שנאמר ב'לה'
 66 נכללים כל הקרבנות דהם לה, ואפילו אם קרב הפסח לשם קרבן
 67 עופות שאינם בזביחה אלא במליקה, ואפילו אם קרב לשם מנחות,
 68 יהיה כשר בתורת שלמים. ומאחר שאין הכלל האחרון דומה לכלל
 69 הראשון אין לדנו ככלל ופרט וכלל, אלא ככלל ופרט, שאין בכלל
 70 אלא מה שבפרט, ושוב יקשה מנין שגם פסח שנשחט לשם שאר
 71 זבחים נעשה שלמים.
 72 מתרצת הגמרא: הא תנא דבי רבי ישמעאל פללי ופרמי דריש כי
 73 האי גוונא פללי ופרמי וכלל – הרי הברייתא דבי רבי ישמעאל
 74 העוסקת בדרשות כללים ופרטים, דורשת את מידת כלל ופרט וכלל
 75 גם באופן כזה שאין הכלל הראשון דומה לכלל האחרון, ולמידים
 76 ממנה דברים נוספים חוץ מהפרט עצמו, אלא שאי אהה דין ממנה
 77 אלא דבר שהוא כעין הפרט. מה הפרט מפורש בפסח לשם שלמים
 78 שהוא קרב שלא לשמו וכשר, אף כל פסח שהוא קרב שלא לשמו
 79 אלא לשם זבח אחר וכשר.
 80 שוב מקשה הגמרא: אי מה הפרט מפורש ב'שלמים' שהוא דבר
 81 הפא בגדר ובגדרה, אף כל הפא בגדר ובגדרה יש לרבות מהכלל
 82 האמור, ואם כן דווקא פסח לשם עולה ושלמים אין – יהיה כשר,
 83 אבל אם נשחט לשם הפסח ושלמים באים בגדר ונדבה ואינם
 84 דומים לפרט של שלמים, לא יכשר אפילו בתורת שלמים, שכן אין
 85 לרבות מכלל ופרט וכלל אלא מה שהוא כעין הפרט.
 86 הגמרא מפרשת את הדרשה האמורה באופן אחר: הכתוב 'לזבח
 87 שלמים לה' אינו נדרש במידת כלל ופרט וכלל, אלא 'לזבח' רבויא
 88 הוא. שכן היה די שיכתב 'לשלמים לה', ומיתור תיבת 'לזבח' יש
 89 לרבות פסח שנשחט לשם כל הזבחים, ואפילו שאינם דומים לשלמים
 90 שהוזכרו בכתוב.
 91 שוב מקשה הגמרא: אימא לכל דשחיט ליה להוי פנותיה – אם זבח
 92 הוא ריבוי, יש לרבות ממנו שכל קרבן שהפסח נשחט לשמו יהיה
 93 הפסח כמותו, שאם נשחט לשם שלמים יהיה שלמים ואם לעולה
 94 יהיה עולה. מתרצת הגמרא, אמר רבי אביי,

1 אך הפסח דעבודת בוכבים, וכן חטאת דשמיעת הקול וחטאת
 2 שובעת העדות, וכן חטאת של כפוי שפתיים וטומאת מקדש
 3 וקדשיו ולא בתיב פהו – שלא כתוב בהן שתהא עשיתן לשמה,
 4 מנלן – מנין לנו ששיני קודש ושיני בעלים פוסלים בהן.
 5 משיבה הגמרא: פסול שלא לשמה בחטאת דעבודת בוכבים אהיא
 6 (וגלמוד) במה מצינו מחטאת חלל, שכן חטאת זו באה על שגגת
 7 עבודה זרה שיש על זדונה פרת פמותה – כמו חטאת חלב שיש על
 8 זדונה כרת.
 9 והנה פולחי אתיין פמה הצד – ופסול שלא לשמה בחטאת שמיעת
 10 קול וביטוי שפתיים וטומאת מקדש וקדשיו, נלמד מהצד השוה של
 11 חטאת חלב וחטאת נזיר ומצורע. שכן אם תפרוך, מה לחטאת חלב
 12 שכן באה על דבר שיש על זדונה כרת, מה שאין כן בחטאות אלו, יש
 13 להשיב, חטאת נזיר ומצורע יוכיחו שאף שאין בהן כרת שיני קודש
 14 ושיני בעלים פוסל בהן. ואם תשוב ותפרוך, מה לחטאת נזיר ומצורע
 15 שכן הן באות יחד עם קרבנות אחרים, יש להשיב, חטאת חלב תוכיח
 16 שאף שאין עמה קרבנות אחרים שינוי פוסל בה. הצד השוה שבו
 17 שהן חטאות ושינוי פוסל בהן, אף אני אביא חטאת שמיעת קול
 18 וחטאת שובעת ביטוי חטאת טומאת מקדש וקדשיו שינוי פוסל
 19 בהן.
 20 שינוי במשנה, שפסח בזמנו שנשחט שלא לשמו פסול. הגמרא דנה
 21 בדין פסח שלא בזמנו: תנו רבנן, פסח בזמנו, אם נשחט לשמו הרי
 22 הוא כשר, ואם נשחט שלא לשמו הרי הוא פסול. ואולם בפסח
 23 שקרב בשאר ימות השנה היפוכם של דברים, שאם נשחט לשמו
 24 הוא פסול, ואילו אם נשחט שלא לשמו הרי הוא כשר. שכן פסח
 25 אינו ראוי להקרבה אלא בערב פסח בין הערביים, ולא בזמן אחר.
 26 אבל אם נשחט שלא לשמו נעקר ממנו שם פסח והרי הוא קרב
 27 בתורת שלמים, כמבואר בסמוך.
 28 (ש"ו קבא"צ ממה"ר בצ"א כ"א סימן).
 29 שואלת הגמרא: מנא הני מילי – מנין לנו דין זה שפסח בשאר ימות
 30 השנה שנשחט שלא לשמו כשר. משיבה הגמרא: אמר אבהו
 31 דשמואל, מקורו של דין זה הוא ממה דאמר קרא (ויקרא ג ו), ואם מן
 32 הצאן קרבנו לזבח שלמים לה'. ומשמעות הכתוב היא, שפסח
 33 שהוא דבר הפא מן הצאן בלבד, כשהוא קרב שלא בזמנו שלא
 34 לשמו יהא לזבח שלמים.
 35 שואלת הגמרא: אימא שלמים אין מירי אחרניא לא – הלא עדיין
 36 יש לומר שדווקא אם נשחט הפסח לשם שלמים הוא כשר בתורת
 37 שלמים, אבל מנין לנו שגם אם נשחט לשם קרבנות אחרים הוא כשר.
 38 מתרצת הגמרא: אמר רבי אילא אמר רבי יוחנן, תיבת 'לזבח'
 39 מיותרת, שכן היה די שיהיה כתוב 'לשלמים' ולא 'לזבח שלמים',
 40 ויתור זה בא לרבות, שפסח שנשחט לשם כל זבח שהוא ומלבד
 41 (פסח) הרי הוא כשר בתורת שלמים.
 42 מקשה הגמרא: אם כן אימא כל דשחיט להוי פמותה – יש לומר
 43 שכל קרבן שהפסח נשחט לשמו יהיה הפסח כמותו, ואם שחטוהו
 44 לשם עולה יחול בו דין עולה. מתרצת הגמרא: אי הנה בתיב ואם
 45 מן הצאן קרבנו לשלמים וזבח, אכן היה משתמע מהכתוב
 46 בדיקאמרת (כמו שאמרת), שאם נשחט לשם שלמים הרי הוא
 47 שלמים, ואם נשחט לשם זבח אחר הרי הוא קרב בתורת אותו הזבח

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' ב

7 שואלת הגמרא: בשלמא רבי אליעזר הפוסל גם אשם,
 8 בדיקאמר מעמא שיש להקיש אשם לחטאת. אלא רבנן
 9 המכשירים באשם, מאי מעמא אינם דורשים את ההיקש
 10 האמור. משיבה הגמרא: אמר רבא, אשם נכנס דמו לפנים
 11 שיהיה פסול לא מצית אמרת כן, שהרי יש להכשירו בקל
 12 וחומר מעולה. מה

1 הגמרא מביאה משנה הדנה מה הם הקרבנות הנפסלים בכניסת
 2 דמם לפנים ההיכל: תנן התם (להלן א"א) שהיה רבי עקיבא אומר,
 3 כל הדמים של כל הזבחים הנעשים בחוץ שנכנסו להיכל לכהן,
 4 פסולים. וחקמים אומרים, אין נפסלת אלא חטאת בקרב. רבי
 5 אליעזר אומר, אף האשם נפסל בכניסת דמו לפנים, שנאמר
 6 (ויקרא ז יז) 'בחטאת פאשם', והוקש אשם לחטאת.

לשם תודה אלא באה ממותר הפסח שקרב לשם תודה, תהיה טעונה לחם.
 מתקין לה רב [וימר] בריה דרב הילל על המקור שהביאה הגמרא לעיל לדין פסח שלא בזמנו שנעקר לשלמים, וממאי דבמותר פסח בתיב 'ואם מן הצאן קרבנו, דילמא במותר אשם בתיב, שהרי גם אשם אינו בא אלא מן הצאן. ובא הכתוב להשמיענו, שאשם שמתו בעליו שדינו להקרב לעולת קיץ המזבח, אינו כשר לעולה אלא אם כן נעקר ממנו שם אשם ונשחט לשם זבח אחר, אבל אם נשחט לשם אשם הוא פסול. מתרצת הגמרא: אמר רבא, אמר קרא 'ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים, בדבר השוה בכל הצאן מדבר הכתוב, והוא פסח שבא בין מן הכבשים ובין מן העזים, ולא באשם שאינו בא מהעזים.
 מתקין לה רבי אבין בר חייא, ואיתיה – ויש אומרים שהקשה כן רבי אבין בר פהנא על תירוץ רבא, בכל אתר אתר אמרת – הרי בכל מקום אתה אומר ש'מן' בא להוציא שלא בכל המינים מדבר הכתוב אלא רק בחלק מהם, ואילו כאן אתה אומר ש'מן' בא לרבות דבר הבא מכל מיני הצאן. מתרצת הגמרא: אמר רבי מני, הלא נמי 'מן' הוא להוציא, שהכתוב מדבר בקרבן דלא אתי – [בא] בן שתי שנים ולא אתי בנקבה, שכן הפסח אינו בא אלא מכבש זכר בן שנתו.
 מתקין לה רב הונא בנדרתא, ומי מצית אמרת דבי בתיב היא – וכי יכול אתה לומר שכתוב זה כמותר פסח בתיב, והא מדבתיב בפרשה זו 'אם בשב' ואם עז, מכלל – [ומכוח] דלאו במותר פסח בתיב אלא בשלמים עצמם. שכן אם בפסח הכתוב מדבר הלא כבר נאמר בפרשת הפסח (שמות יב ד) 'מן הבשמים ומן העזים, ולמה נכתב כאן שוב 'אם כשב' ואם עז. אלא בהכרח שבשלמים עצמם מדבר הכתוב, ובא להשמיענו שאם נדר אדם להביא צאן לשלמים, הרשות בידי להביא איזה שירצה, כבש או עז.
 מתרצת הגמרא: ההוא 'אם כשב' ואם עז מיבעי ליה לברתניא בברייתא, שחלוקים כבש ועז לענין דין האליה. שכן 'אם כשב' זה מיותר, שהרי מכך שנאמר בהמשך הפרשה 'ואם עז קרבנו כבר שמענו ש'מן הצאן' האמור כאן מדבר בכבש, שכן אין צאן אלא שני מינים אלו של כבשים ועזים. ושנינו בברייתא, למה נאמר 'בשב', כדי לרבות את הפסח להקטרת האליה בכלל האימורים, כדין שלמים הטעונים הקטרת אליה. ובשואל אמר 'אם בשב', בא 'אם לרבות פסח שעפירה שנתה – [שעברה שנתו הראשונה], וכן שלמים של חגיגת ארבעה עשר בניסן הפאים מחמת פסח וקרבים עמו, לכל מצות שלמים, שאף קרבנות אלו מיעניו – [יהיו טעונים] סמיכה על ראש הקרבן ונסכים ותנופת תזוה ושוק כסתם שלמים. ובשואל אמר 'אם עז' הפסיק את הענין האמור לפניו בכבש, ולימד על הענין שאינה מעונה הקטרת אליה.
 מקשה הגמרא: והא מהבא נפקא – וכי דין פסח שעברה שנתו שקרב שלמים נלמד מ'אם כשב', הלא קבין זה הוא מותר הפסח, ומדאבוה דשמואל נפקא – ומדרשת אבון של שמואל למדנו שהוא קרב שלמים, דהרי אמר אבון דשמואל, ממה שנאמר (ויקרא יג) 'ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים, למדנו, שמותר הפסח שהוא דבר הבא מן הצאן, והא לזבח שלמים, כמבואר לעיל (ט).
 משיבה הגמרא: ואפתי – הרי אף ללא דרשת אבוה דשמואל יש להקשות, הלא דין מותר הפסח שהוא קרב לשלמים מדרב נחמן אמר רבה בר אבון נפקא – הוא נלמד, ולמה צריך את דרשת הברייתא מ'אם כשב', דהרי אמר לעיל (ט) רב נחמן אמר רבה בר אבון, מנין למותר פסח שקרב שלמים, שנאמר (דברים טו ב) 'וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר, והלא אין פסח בא אלא מן הבשמים ומן העזים, ולא מן הבקר, ואין נאמר בו 'צאן ובקר', אלא מבאן למותר הפסח, שיהא קרב לדבר הבא מן כל הצאן ומן כל הבקר, ומאי ניהו – ומה הוא הקרבן הקרב מכל מיני צאן ובקר בין מזכרים ובין מנקבות, הלא הוא שלמים.
 הגמרא מסיקה את תירוצה: אלא תלתא קראי בתיבי – אכן שלשה כתובים נאמרו בדין מותר הפסח שהוא קרב שלמים, וכל אחד מהם נצרך לאופן אחר.

דוחין קדשים הנאכלים אצל קדשים אחרים הנאכלין אף הם, ואולם אין דוחין קדשים הנאכלין אצל קדשים אחרים שאינן נאכלין. על כן אם נשחט הפסח שהוא קרבן הנאכל, לשם עולה שאינה נאכלת, אינו נעקר להיות כמותה, אלא נעשה שלמים הנאכלים.
 הגמרא מקשה על תירוץ זה: אמר חסאת ואשם מי לא מיתאכלי – וכי חסאת ואשם אינם נאכלים על ידי הכהנים, ואם כן אם נשחט הפסח לשם יש לו להיות כמותם. מתרצת הגמרא: אלא דוחין פסח שהוא קדשים הנאכלין לכל אדם, אצל שלמים שגם הם קדשים הנאכלין לכל אדם. ואולם אין דוחין קדשים הנאכלין לכל אדם אצל קדשים שאין נאכלין לכל אדם, ועל כן פסח שנשחט לשם חסאת ואשם אינו נעשה כמותם, משום שאינם נאכלים כי אם לזכרי כהנים.
 הגמרא מביאה טעם נוסף לכך שפסח נעקר דווקא לשלמים ולא לעולה וחטאת ואשם: רבי יוסי ברי רבי אבהו, דוחין קדשים קלים אצל קדשים קלים, ואין דוחין קדשים קלים אצל קדשים גדולים. על כן פסח שהוא קדשים קלים נעקר להיות שלמים שגם הם קדשים קלים, ואינו נעקר לעולה וחטאת ואשם שהם קדשי גדולים.
 מתקין לה רב יצחק ברי סכרין על התירוץ האמור, אימא שאם שחטיה לפסח שלא בזמנו לשם מעשר בהמה ליהוי מעשר ולא שלמים, שהרי גם מעשר הוא קדשים קלים. ולמאי הילכתא – מה הנפקא מינה להלכה מכך שהוא נעקר למעשר ולא לשלמים, דלא ליבעי נסכים כשלמים. וכמו כן נפקא מינה למלקא עליה (כלא ימכר) כלא יגאל – שאם הוא נעקר להיות מעשר אסור לפדותו או למוכרו כמעשר שנאמר בו (ויקרא כו א) 'לא יגאל, והפדוה או מוכרו לוקה משום לאו זה. מתרצת הגמרא: אמר קרא במעשר (ש כו א) כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קודש לה', דווקא עשירי זה יהיה מעשר, ואין בקר וצאן אחר שנשחט לשם מעשר נעשה מעשר. שוב מקשה הגמרא: אימא שאם שחטיה לפסח שלא בזמנו לשם כבוד, ליהוי בכבוד, שהרי גם בכור הוא קדשים קלים. ולמאי הילכתא הוא נעקר לבכור ולא לשלמים, דלא ליבעי נסכים כשלמים. אי נמי, דליתביה – [שצריך ליתנו] לכהנים כדין בכור. מתרצת הגמרא: בכור נמי מגזירה שוה של 'עברה' 'עברה' מ'מעשר גמר – [נלמד]. שכן נאמרה לשון העברה במעשר בכתוב 'כל אשר יעבר תחת השבט', וכן נאמרה לשון העברה בכור בכתוב (שמות יג יב) 'ועברת כל פטר דחם לה'. וכשם שאין הפסח נעשה מעשר, כמו כן אינו נעשה בכור.
 שוב מקשה הגמרא: ואימא, אם שחטיה לפסח שלא בזמנו לשם תמורה, ליהוי תמורה ולא שלמים, ולמאי הילכתא הוא נחשב לתמורה, למלקא עליה משום לאו של 'לא יחליפנו ולא ימיר אותו' (ויקרא כו ב) 'אי נמי, למימק עליה – [לעבור עליו] כלאו של 'לא ימכר ולא יגאל', אם ימכרו או יפדוה. מתרצת הגמרא: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן, אמר קרא תמורה (שם), והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, דווקא בהמת חולין זו שהמירוה בבהמת קדשים תהיה תמורה, ואין קרבן אחר שנשחט לשם תמורה נעשה תמורה.
 שוב מקשה הגמרא: ואימא, אם שחטיה לפסח שלא בזמנו לשם תודה, ליהוי פי תודה – שיהיה כתודה. ולמאי הילכתא הוא נחשב לתודה, להמיענו להם כתודה. מתרצת הגמרא: מי איכא מירי דפסח גופיה לא בעי להם ומותרו בעי להם – וכי יתכן שפסח עצמו אינו טעון לחם, וכשהוא קרב לשם קרבן אחר יהיה טעון לחם.
 מקשה הגמרא על התירוץ האמור: אי הכי השתא נמי – אם כן אף עתה יש להקשות כן על מה שפסח שלא בזמנו נעשה שלמים, מי איכא מירי דפסח גופיה לא בעי נסכים ומוותרו בעי נסכים.
 הגמרא מביאה את התירוץ האמור בנוסח אחר: אגן הכי קאמרינן, הלא מצינו בתורה עצמה דין מותר, שאם הקדיש אדם בהמה לתודה ואבדה והקדיש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאה הראשונה והקריבה, השניה שהיא מותרת תודה קריבה בלא לחם. ואם כן, מי איכא מירי דמותר תודה עצמה לא בעי להם, ואילו מותר דאתיא להו מעיקרא בעיא להם – ואילו תודה שלא הוקדשה מלכתחילה

1 דוחין קדשים הנאכלין. פסח זה מתחלה הוקדש לשם קרבן הנאכל הילכך דוחין
2 אותו אצל שלמים שהן נאכלין ולא אצל עולה: שאין נאכלין לכל אדם. אלא לזכר
3 כבודו: ליהווי מעשר. והא קדשים קלים הוא. בכור ומעשר אין טענין נסכים בפרק
4 שתי מדות (מנחות דף צ): במעשר בהמה כתיב יהיה קודש לא יגאל ודרשנין
5 בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לב):

6 הדאי לא יגאל לא ימכר הוא: עברה עברה.
7 בבכור כתיב (שמות יג) והעברת כל פטר
8 רחם ובמעשר כתיב כל אשר יעבור תחת
9 השבט (ויקרא כז): למילקא עלה. משום לא
10 יחליפנו: זו תמורה. ממש שהעומדת כשהיא
11 חולין אצל בהמת קדשים והמיר הוא דהויא
12 תמורה: ואין אחר. זבח ראשון ששחטו לשם
13 תמורה: ומותרו בני נסכים. והא אמרת
14 שלמים ניהו: דמותר תודה עצמה. כגון
15 הפריש תודתו ואבדה הפריש אחרת
16 ונמצאת הראשונה אין השניה טעונה להם
17 כדאמר' בפ' התודה (מנחות דף עט:) זבח
18 התודה טעון לחם ולא ולדה ולא תמורתה
19 ולא חליפתה טענין להם: ומותר דמתי לה
20 מעלמא. תודה שבאה ממותר פסח: דילמא
21 נמותר אשם כתיב. האי ואם מן הצאן
22 דאשם נמי איל תמים מן הצאן הוא ואינו בא
23 מן הבקר: ככל צאן. בכבשים ועזים כגון פסח
24 לאפוקי אשם דאינו בא מן העזים: ככל אתר
25 את אמר. ככל מקום אתה אומר מן להוציא
26 הוא כגון דן הבהמה להוציא רובע ונרבע מן
27 הבקר להוציא את הנרבע מן הצאן להוציא
28 את המוקצה (ב"ק דף מג:) וכאן אתה אומר
29 מן לרבות. דקאמרת ומן הצאן פסח משמע
30 שבא מכל צאן: ה"ל כי מוקמינן לה בפסח מן
31 להוציא הוא דלא אתי בן שתי שנים ולא
32 אתי נקיבה ומיהו הצאן מכל מן צאן משמע
33 בין כבשים בין עזים ומיעוטא דמן לנקיבות
34 אתא: ה"ל דלא אתי בן שתי שנים ולא אתי
35 נקיבה: והא מדכתיב אם כבש אם עז מכלל
36 דלאו נמותר הפסח הוא דכתיב. אלא
37 בשלמים גרידי וה"ק אם נבד לא להביא מן
38 הצאן כיאי איזה שירצה או כבש או עז דאי
39 נמותר הפסח כתיב למה לי אם כבש אם עז
40 פשיטא דמכבשים ומעזים הוא בא דהא
41 בנופיה כתיב מן הכבשים ומן העזים (שמות
42 יב): לברתניא כו'. לחלק ביניהם ולפרש
43 הילכותיהן לומר שהכבש טעון אליה לזבח
44 והעז אין אלייתו בכלל אימורים: כבש. קרא
45 יתירא הוא דכיון דכתיב ומעיקרא ואם מן
46 הצאן וכתיבו בתריה ואם עז מכלל דעד
47 השתא בכבש איירי דאין לך מן הצאן אלא
48 שני מינין: לאליה. שתהא קריבה עם אימורין
49 כנגד הכליות ולמטה דכתיב לעומת העצה
50 וסירה מקום שהכליות יועצות: שלמים
51 הבאין מחמת פסח. חגיגת ארבעה עשר
52 כדאמר' בפסחים (דף טז:) והא מכהא
53 נפקא. דפסח שעברה שנתו קרב שלמים
54 והלא זה הוא מותר הפסח והא ילפת לה
55 לעיל מדאבהו דשמואל: ומאי ניהו שלמים.
56 דבאין מכל צאן וברך בן זכרים ובין נקיבות:
עברה

1 דוחין קדשים קלים. נראה דבין ר' יוסי בר' אבין רבי אבין איבא בנייהו בכור דלרבי
2 אבין ליבא למיפרך מבכור דאין נאכל לכל אדם: דלא ליבעי נסכים. הוה מצי
3 למימר דלא ליבעי תנופת חוה ושוק: למאי נפקא מינה למילקא עליה בלא יגאל. תימה
4 היכי לקי אחר שחיטה אלא יגאל הא אמרין בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף

5 לב) דלאחר שחיטה מדרבנן: העשירי זה
6 מעשר. אכתי דרשנין מינה (כ"מ דף ה.) עשירי
7 דחיי ולא עשירי פסק: אי נמי דליתביה
8 לכהניס. הוה מצי למימר נמי דלא בעי סמיכה
9 כדררשנין בת"כ וסמך דידו על ראש קרבנו ולא
10 בכור ומעשר ופסח (מנחות דף צב): דילמא
11 נמותר אשם כתיב. תימה הא כתיב הכא לזבח
12 השלמים ואילו מותר אשם קרב עולה וי"ל
13 הדאי דכתיב לזבח השלמים לאו שחייה לזבח
14 השלמים אלא שיעקור שם אשם ממנו לשוחטו
15 לשם שלמים או לשם זבח אחר כדררשנין ליה
16 (לעיל דף ח) בבבל ופרט ולעולם קרב עולה
17 ואתא קרא למימר דבעי עקירה: ושלמים
18 הבאין מחמת פסח לכל מצות שלמים. פי
19 בקונטרס חגיגת ארבעה עשר וכן לקמן סוף כל
20 הפסולים (דף לו.) גבי תודה שנאכלת ליום
21 ולילה מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח ת"ל
22 שלמינו ופי' בקונטרס שלמי פסח חגיגת י"ד
23 וקשה בדפוסים באלו דברים (דף עא.) דריש
24 מקרא בהדיא דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים
25 ולילה אחד ובת"כ בפ' בשר זבח תודה שלמינו
26 מרבי חגיגת י"ד לשני ימים ולילה אחד ושלמים
27 הבאין מחמתו ליום ולילה ונראה דחייא שלמי
28 פסח דכל הפסולין (שם) חיינו מותר הפסח כי
29 הדואו את"כ ובפסחים פ' האשה (דף פט.) גבי
30 חמשה שנתעברו עורות פסחיהם דקאמר ונייתי
31 מותר הפסח דנאכל ליום ולילה ובפ"ק ד"ה (דף
32 ג.) קרי למותר הפסח שלמי פסח דחשיב פסח
33 לכל תאחר ופריך פסח זומנא קביעא ליה כו'
34 ומשני מאי פסח שלמי פסח סו"א הואיל ונחמת
35 פסח קאתו ועל כרחיה לאו חיינו חגיגת י"ד
36 דכיון דקתיב פסח לא שביק מותר הפסח דמיקרי
37 פסח טפי דחיינו פסח ממש ומוקי לה בחגיגת י"ד
38 ושלמים הבאין מחמת הפסח שמתעתין נמי חיינו
39 מותר הפסח אע"ג דכבר תנא פסח שעבירה
40 שנתו האי שלמי פסח הוי לא עיברה שנתו ולא
41 זמנו או עיברה זמנו ולא שנתו אע"ג דמקרא
42 אחרתא נפקי הכי רגילות התנא כמו (כ"מ דף
43 ל.) ההתעלמות דריש פעמים שמתעלם כגון זקן
44 ואינה לפי כבודו וכחן והוא בבית הקברות ושלו
45 מרובה משל חבירו אע"ג דקרא לא אתי אלא
46 לזקן ואינה לפי כבודו ובפ' מי שחיה טמא
47 (פסחים דף צא:) פי' בקונטרס דחיינו תמורת פסח
48 עצמו ואע"ג דדרשנין התם הוא קרב ואין
49 תמורתו קריבה הא מוכח התם דכל היבא דפסח
50 קרב עם תמורתו קריבה ולקמן פרק ב"ש (דף לו.)
51 בתחלתו נדקוק וכן משמע דפריך מותר הפסח
52 ליהוי תודה למאי להטעניו לחם מי איבא מידי
53 כו' ולימא להיות נאכל ליום ולילה כמו תודה
54 אלא ש"מ מותר פסח נמי בלאו הכי נאכלים
55 ליום ולילה דחיינו שלמי פסח. נ"ל בר"ך.
56 חד

1 והא לזבח שלמים. ואפתי מדרב נחמן אמר רבה בר אבנה נפקא
2 דאמר רב נחמן אמר רבה
3 בר אבנה, מניין למותר פסח שקרב שלמים, שנאמר וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר, והלא אין פסח פא אלא מן הכבשים ומן
4 העזים, אלא מפאן למותר הפסח, שיהא לדבר הפא מן הצאן ומן הבקר, ומאי ניהו שלמים. אלא לתלת קראי פתיב,

42 בר אבנה, מניין למותר פסח שקרב שלמים, שנאמר וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ויבקר, והלא אין פסח פא אלא מן הכבשים ומן
43 העזים, אלא מפאן למותר הפסח, שיהא לדבר הפא מן הצאן ומן הבקר, ומאי ניהו שלמים. אלא לתלת קראי פתיב,
44 חד

1 עיברה זמנו. זמן שחיטת הפסד: לא זמנו ולא שנתו. ואם שחטו קודם הפסד לשם
 2 שלמים כשר ואע"ג דחוי לפסח ראשון: ממילתייהו. מפסח ראשון: משמיה דמבוג.
 3 שם חכם: חטאת ששחטה לשם חטאת נחשון. שעיר חטאת (דהנכות) הנשיאים:
 4 כשרה. ולא היא שינוי קדש דלא אמר' חטאת נחשון כיון דלדורון אתי ולא

5 לכפרה על חטא הרי היא כשחטה לשם
 6 עולה וכו' דשינוי בעלים לא הוי דלא
 7 שחטה להתכפר בה נחשון. ועלו לבעלים.
 8 ר"ש פליג אמנחות ומודה בובחים: מחבת
 9 ומרחשת. שני כלים שבהם מטגנים את
 10 המנחות שכל המנחות הוי עשר עשר חלות
 11 מחבת צפה ומעשה קשים מתוך שהכלי צף
 12 מעשה מתפשטין והאור שורף את השמן
 13 מרחשת עמוקה ומעשה רחושין ורכין שאין
 14 האור שורף את השמן וכשמיני אדם אצבעו
 15 עליה נראה כמו רוחשת: חריבה. מנחת
 16 חטא שאין בה שמן דכתיב (ויקרא ה) לא
 17 ישם עליה שמן: מעשה מוכיחין. דמחשבה
 18 הניכרת שהיא שקר סבר ר"ש דלא מהניא:
 19 שחיבה אחת לכולן. וכי שחט עולה לשם
 20 חטאת ליכא הכירא דמשקר הילכך מהניא
 21 מחשבה כ"ך שמעת' במנחות: טעמא כו'.
 22 אלמא אפי' לרבי שמעון דמהדר להיכשיא
 23 לא יליף מזאת תורה וכו' דבמדרבנן קשיא
 24 לך דאמרי אף במנחות לא עלו אלמא לא
 25 דרשי תורה להכי ולבא דאמר לעיל (דף ה.)
 26 חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דבשינוי
 27 ליכא למפרך מינה דהתם כיון דבי הדי
 28 ניגוד דתרייהו חטאת סתמא שמייהו וכפרת
 29 שתיהן שיה על הכרת אף שם שינוי קדש
 30 והרי חטאת לשם חטאת נשחטה ואילו
 31 מנחת מחבת ומנחת מרחשת אין שמתיהן
 32 שוין זו שמה לבדה וזו שמה לבדה אל
 33 לרב קשיא דהא לשם חטאת נחשון שינוי
 34 גמור הוא שהרי היא כעולה וקאמר כשרה
 35 משום תורת חטאת: אלא אי איתמר. דרב
 36 הכי איתמר ובשינוי בעלים איתמר: שיתבפר
 37 בה. היינו שינוי בעלים: שאין כפרה למתים.
 38 הילכך לא קרינא ביה במחוייב כפרה כמותה:
 39 הא חי. אם שחטה בשינוי בעלים לשם אדם
 40 חי: דומיא דנחשון. שמחוייב חטאת שאינה
 41 על חטא הדומה לשעיר נחשון כגון חטאת
 42 נזיר ומצורע הבאות להכשיר פסולה:
 43 ופריכין הני עולות נינהו. ואנן קים לן לעיל
 44 (דף ה.) חטאת ששחטה על מי שמחוייב עולה
 45 כשירה והני כעולה דמו: פשיטא ל': עיקר
 46 חטאת נקט. שורש החטאת שהיא היתה
 47 חטאת יחיד ראשונה: לשם חטאת עבודה
 48 ורה. רבותא נקט אע"ג דלא דמיא לשאר
 49 חטאות שחן בכבשה או שעירה והיא אינה
 50 כשירה בכבשה אלא בשעירה: בעיא דרבא
 51 הכי פתניתו לה. וכיון דאמר דרבא
 52 בכלוהו פסיל ואפילו חטאת חלב לשם
 53 חטאת דם כ"ש לשם חטאת דטומאת מקדש
 54 וקדשיו: מי אמרינן ברת כמותה. והוה ליה
 55 מחוייב כפרה כמותו וקרינן ביה עליו ולא
 56 על חבירו וחבירו דומיא דידיה או דילמא
 57 כו' דאין קבוע כמותו שבא כעולה ויורה:
 58 שחטה לשמה. שלא חישב על השחיטה

59 חטאת על חטאת חלב לשם: דילפינן
 60 ממהשבת פיגול. דמהניא ביה הכי דתנן בפרק שני (לקמן דף כו:) השחט את הזבח על מנת לזרוק דמו למחר פיגול: אין מחשבין מעבודה לעבודה. בשלא לשמו דלא
 61 לפינן לה מפיגול דהתם עיקר מחשבתו המביאה לידי פיגול זו היא שיחשוב בעבודה זו לעשות עבודה אחרת מן אחת העבודות להאביל לאדם או לזבוח חוץ לזמנו
 62 חזקיהו אכילת מזבח היא והוא הדין אם חישב על הקטרת החלב שאינה מן עבודות הילכך לא דמיא לשלא לשמו

1 חד לעיברה שנתו חמנו. היה שנתו בלא זמנו ואע"פ שבשעה שהקדישו לא היה
 2 ראוי לפסח דכשיגיע זמנו תעבור שנתו דאפי' מפרשי נקיבה לפסחו או זכר
 3 בין שתי שנים תורת שלמים עליו כדתנן במי שהיה טמא (פסחים דף צו) ירעה עד
 4 שיסתאב וימכר ויבא בדמיו שלמים: איתניב' רב משרשיא לרבא כו'. תימה מאי
 5 קשיא הא רבא הוא דמפרש טעמא דר"ש

6 בריש מנחות (דף ג:) מזאת תורת ואומר ר"ת
 7 דכאב גרסי' רבה ורבה לטעמיה דמנתי החם
 8 כאן בשינוי קדש כאן בשינוי בעלים ועוד י"ל
 9 דאפי' גרסין רבא רוצה ליישב דברי ר' י"ל
 10 לכלוהו אמוראי דהתם ולפי' ר"ת קשה דנראה
 11 דרב משרשיא תלמידו של רבא היה ולא של
 12 רבה ועוד י"ל שרוצה רבא ליישב דברי ר' י"ל
 13 משמיה דמבוג אפי' רבנן ברבנן פליגי עליה דר"ש
 14 דלית להו זאת תורת ורב משרשיא כשהקשה
 15 לו מר"ש היה יכול להקשות ממנתי דמנחות
 16 אלא ניהא ליה למפרך מברייתא דאפי' לר"ש
 17 דמכשיר לא מזאת תורת מכשיר וכן משמע
 18 מפ"י הקונטרס ואע"ג דבפ' דם חטאת (לקמן
 19 דף צב.) דרשינן תורה אחת לכל החטאות
 20 וליכא מאן דפליג היינו במידי דכתיבא בהדיא
 21 בחטאת גופה דרשינן ליה לכו' כגון הני
 22 דפרק דם חטאת אבל שינוי קדש לא כתב
 23 בחטאת ובריש איהו מקומן (לקמן דף מה.)
 24 דרשי תורה אחת לכל האשמות וקאמר
 25 ניהא למאן דאית ליה תורת אלא למאן
 26 דלית ליה תורת היינו לר"ש ולרבנן בריש
 27 מנחות (דף ג:) לרבא: לשם חטאת נזיר
 28 לשם חטאת מצורע. לעיל (דף ז.) איכא
 29 שמעטא אחריתי דרב דמחלק בין שחט ולשם
 30 חטאתו לשחט לשם עולה ושם פירשתי תרתי
 31 דרבא למאן לה: ושחט' אותה לחטאת. לעיל
 32 בפירוק דרשינן ליה למילתא אחריתי ושמו
 33 הכא דרשי מולא כתיב ושחט לחטאת אותה:
 34 על מי שמחוייב חטאת דטומאת מקדש
 35 וקדשיו מזה. מיהו גרע ממי שאינו מחוייב
 36 כלום: מחשבין מעבודה לעבודה. כדאמר
 37 כגון משחיטה לזריקה (כמו שינוי בעלים) אבל
 38 משחיטה לקבלה לא דהא מפגול יליף לה
 39 וקו' דרב אשי ידליף משינוי בעלים לא הוי
 40 אלא משחיטה לזריקה כמו שינוי בעלי'
 41 ותימה

29 נחשון עולה היא. ולימא חטאת נזיר וחטאת מצורע, עיקר חטאת נקט. אמר רב, חטאת חלב
 30 ששחטה לשם חטאת דם, לשם חטאת עבודת כוכבים, בשיירה. לשם חטאת נזיר, לשם
 31 חטאת מצורע, פסולה. הני, עולות נינהו. בעי רבא. חטאת חלב ששחטה לשם חטאת
 32 דטומאת מקדש וקדשיו, מהו, מי אמרינן ברת כמותה, או דילמא, אין קבוע כמותה. רב אחא
 33 בריה דרבא, מתני פוליהו לפסולא. מאי טעמא, 'ושחט אותה לחטאת', לשם אותה חטאת.
 34 אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרבא, [פעיא דרבא] היכי מתניתו לה. אמר ליה, אגן
 35 בשינוי בעלים מתנינן לה [והכי מתנינן לה]. אמר רבא, חטאת חלב ששחטה על מי שמחוייב
 36 חטאת דם, וחטאת עבודת כוכבים, פסולה. על מי שמחוייב חטאת נזיר וחטאת מצורע,
 37 בשיירה. ובעינן לה הכי, בעי רבא, חטאת חלב ששחטה על מי שמחוייב חטאת דטומאת
 38 מקדש וקדשיו, מהו, מי אמרינן ברת כמותה, או דילמא, אין קבוע כמותה, תיקו: איתמר,
 39 שחטה לשמה, לזרוק דמה שלא לשמה, רבי יוחנן אמר פסולה, וריש לקיש אמר בשיירה. רבי
 40 יוחנן אמר פסולה, מחשבין מעבודה לעבודה, וילפינן ממהשבת פיגול. וריש לקיש אמר בשיירה,
 41 אין מחשבין מעבודה לעבודה, ולא לפינן ממהשבת פיגול. ואודו לטעמיהו. דאיתמר,
 42 חזקיהו

מחויב בחטאת כפרה אלא בחטאת אחרת דיומא דחטאת נחשון, הרי היא פסולה. ומאי ניהו – מה הן החטאות שלא באות על חטא, הלא הן חטאות נזיר שבאה להתירו ביין, וחטאות מצורע שבאה להתירו באכילת קדשים. שאם נשחטה חטאת חלב לשם אדם אחר המחויב בחטאות אלו, אין זה כשוחט לשם מי שאינו מחויב בכפרה כמותו. אלא מאחר שסוף סוף הוא מחויב חטאת הרי זה שינוי בעלים.

הגמרא דוחה תירוץ זה: הני חטאות נזיר ומצורע הלא עולות ניהו, שהרי אינן באות לכפרה, ואם כן אין לו לאדם המחויב בהן להיחשב כבר כפרה, ואין לשחטה לשמו לפסול את החטאת.

מסיקה הגמרא: אלא אי איתמר דינו של מבוג הכי איתמר. אמר רב משמיה דמבוג, חטאת ששחטה על אדם אחר שפחחוייב חטאת נזיר או מצורע שהיא בחטאת נחשון שלא באה לכפרה, הרי היא כשירה. משום שחטאת נחשון, וכן חטאת נזיר או מצורע, כעולה היא, ואם נשחטה חטאת חלב לשם מי שמחויב בחטאות אלו הרי היא כמו שנשחטה לשם אדם המחויב עולה.

איכא דאמר מימרא זו באופן זה. אמר רב משמיה דמבוג, חטאת חלב ששחטה לשם חטאת נחשון, פסולה, משום שחטאת נחשון כעולה היא, שהרי לא באה על חטא, והרי היא בחטאת שנשחטה לשם עולה.

שואלת הגמרא: ולימא מבוג שחטאת חלב שנשחטה לשם חטאת נזיר וחטאת מצורע פסולה, שכן גם חטאות אלו הן עולות שלא באו על חטא, ומדוע נקט חטאת נחשון. משיבה הגמרא: אכן הוא הדין לחטאת נזיר וחטאת מצורע, אלא שמבוג עיקר חטאת ושוורשה נקט, שכן חטאת נחשון היא חטאת היחיד הראשונה שקרבה מאו ומעולם.

הגמרא מביאה מימרא נוספת של רב בדין שינוי קודש: אמר רב, חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, או לשם חטאת עבודת כוכבים, הרי היא כשירה, משום ששתיהן באות לכפר על שגגת כרת. אבל לשם חטאת נזיר לשם חטאת מצורע פסולה, משום שהני חטאות עולות ניהו, והרי זה כשוחט חטאת לשם עולה.

רבא מסתפק: בעי רבא, חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דמומא מחדש וקדשיו, מהו דינה. מי אמרינן שאין זה שינוי קודש משום שגם היא באה על שגגת כרת כמותה וכמו חטאת חלב, או דילמא, היא פסולה משום שינוי קודש לפי שאין קרבן חטאת זה קבוע במותה. שכן חטאת חלב קבועה, ואילו חטאת טומאת מקדש וקדשיו היא בעולה ויורד. על כן שני שמות שונים הם, והשוחט אחת לשם חבירתה פסולה משום שינוי קודש.

רב אחא גריה דרבא מתני בוליהו לפסולא – שנה בשם רבא את כל השינויים האלו לפסול, ואפילו חטאת חלב לשם חטאת דם. מאי מעמא, שנאמר (ויקרא ד) 'ושחט אותה לחטאת', שישחטנה לשם אותה חטאת שעליה היא מכפרת.

אמר ליה רב אשי רב אחא גריה דרבא, אם חטאת חלב לשם חטאת דם פסולה, כל שכן שלשם חטאת טומאת מקדש וקדשיו היא פסולה, ואם כן [בעיני דרבא] היכי מתניתו לה – כיצד אתם שונים את ספיקו של רבא בענין זה.

אמר ליה רב אחא, אנן בשינוי בעלים מתנינן לה למימרא של רבא, ולא בשינוי קודש, [והכי מתנינן לה]. אמר רבא, חטאת חלב ששחטה על מי שפחחוייב חטאת דם וחטאת עבודת כוכבים פסולה, משום ששחטה לשם חבירו המחויב בכפרה כמותו. אבל אם שחטה על מי שפחחוייב חטאת נזיר וחטאת מצורע כשירה, משום שאין חבירו מחויב בחטאת שבאה על חטא אלא בחטאת המתירה, ואין שינוי בעלים פוסל אלא לשם חבירו המחויב בכפרה כמותו.

ובענין לה הכי – וכן שינוי את ספיקו של רבא. בעי רבא, חטאת חלב ששחטה על מי שפחחוייב חטאת דמומא מחדש וקדשיו, מהו דינה של חטאת זו. מי אמרינן שהיא פסולה משום שגם חבירו חייב בחטאת המכפרת על שגגת כרת במותה וכמו חטאת חלב, או דילמא, מאחר שהקרבתו שמחויב בו חבירו אין קבוע במותה אלא הוא בעולה ויורד, אינו נחשב למחויב בכפרה כמותו, ואין בזה משום שינוי בעלים. מסיקה הגמרא: תיקו.

חד [ו-כתוב אחד] בא ללמדנו על פסח שעיקרה [עבר] זמנו וגם עיקרה שנתו, שכן אין השה ראו להקרבה אלא בשנתו הראשונה, ואם עבר ערב פסח שהוא זמן הקרבתו וגם עברה שנתו הראשונה של השה, הרי הוא קרב לשלמים. וחד בא לפסח שעיקרה זמנו שהוא ערב פסח, ועדיין לא עברה שנתו של השה, שאף הוא קרב לשלמים. וחד בא לפסח שלא עיקרה לא זמנו ולא שנתו, ונשחט קודם הפסח לשם שלמים, שאף הוא קרב לשלמים.

מפרשת הגמרא: וצריכי כל שלשת כתובים אלו. משום דאי כתב רקמנא רק חד, הוה אמינא, שדווקא היכא דעיקרה שנתו וגם עבר זמנו הוא קרב לשלמים, משום דאידחי מפסח לגמרי, בין מצד זמן ההקרבה ובין מצד גילו של השה. אכל אם עיקרה זמנו ועדיין לא עברה שנתו, דעדיין חזי [ראוי הוא] להקרב לפסח שני, אימא לא יעקר לשלמים.

ואי כתב רקמנא הני תרתיה, פסח שעבר זמנו ועברה שנתו ופסח שעבר זמנו ולא עברה שנתו, הוה אמינא שרק אלו נעקרים לשלמים, משום דאידחי להו ממיילתייהו – שנדרו לגמרי מדין הקרבת פסח ראשון שלשמו הוקדשו, אבל היכא דלא עבר לא זמנו ולא שנתו דעדיין הוא חזי להקרב לפסח ראשון, אימא לא יעקר לשלמים. על כן צריכי כל שלשת כתובים אלו להכתב, כדי ללמדנו שהפסח נעקר לשלמים בכל שלשת האופנים האמורים.

הגמרא חוזרת לדין שלא לשמה בחטאת, ודנה באופנים מסוימים האם נוהג בהם פסול זה: אמר רב משמיה דמבוג [ש-חכם], חטאת שבאה לכפר על אכילת חלב ששחטה לשם חטאת נחשון שקרבה בזמן הקמת המשכן, כשירה. משום דאמר קרא (ויקרא יח) 'זאת תורת החטאת'. ומכאן שתורה אחת לכל החטאות, ואף אם שחט אחת לשם חבירתה כשירה.

יתבי רבא וקאמר לה להא שמעקא – ישב רבא ואמר שמועה זו. איתביה [הקשה לו] רב משמיה לרבא מדברי הברייתא הבאים. רבי שמעון אומר, כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות, ואף עלו לבעלים לשום חובה, ואינן כובחים שנבחרו שלא לשמן שאינם עולים לשם חובה. וביאר רבי שמעון את טעמו, לפי שאין המנחות דומות לזבחים, שכן הקומץ מנחת חטאת לשם מנחת כרחשת, הרי מעשיה מוכיחין עליה שהיא מנחת מחבת. וכן הקומץ מנחת חוטא שבאה תריבה [יבשה ללא שמן] לשם מנחה אחרת שבאה בלולה, וכל בשמן, הרי מעשיה מוכיחין שהיא מנחה תריבה ולא בלולה, וכל מחשבה שניכר עליה שהיא מחשבת שקר אינה פוסלת. אבל בזבחים אינו כן, שהרי שחטה אחת לזבוח, וכן קבלה אחת לזבוח, וכן דווקא אחת לזבוח, ואין ניכר בשחטה ובקבלה ובזריקה איזה קרבן הוא מקריב. ומאחר שאין ניכר על מחשבת שינוי קודש בזבחים שהיא מחשבת שקר, הרי היא פוסלת בהם.

רב משרשיא מסיק את קושייתו: מבואר מדברי רבי שמעון, מעמא שהמנחה עולה לשם חובה בשנתו קודש הוא רק משום דמעשיה מוכיחין עליה, הא אילו אין מעשיה היו מוכיחין עליה לא היתה עולה לשם חובה. ואם כדברי מבוג הדורש מ'זאת תורת החטאת' שתורה אחת לכל החטאות ושינוי מחטאת אחת לחבירתה אינו פוסל בהן, אמאי יש שינוי קודש במנחה כלל. לימא 'זאת תורת המנחה' (שם ו) 'אחת לה לכל המנחות, ושינוי קודש ממנחה אחת לחבירתה אינו נחשב שינוי.

הגמרא חוזרת בה ומביאה את דברי מבוג באופן אחר: אלא אי איתמר דינו של מבוג הכי איתמר. אמר רב משמיה דמבוג, חטאת ששחטה על מנת שיתכפר בה נחשון שכבר אינו בחיים, הרי היא כשירה. ואין זה שינוי בעלים שכן אין בפרה למתים, ומבואר לעיל (ג) שאין שינוי בעלים פוסל אלא כשהשחטה היא לשם חבירו המחויב בכפרה כמותו.

מקשה הגמרא: ולימא מבוג את דינו בשוחט לשם מת בעלמא, ולא דווקא לשם נחשון.

מתרצת הגמרא: הא קא משמע לן מבוג, דמעמא שלשם נחשון כשירה, הוא דווקא משום דנחשון כבר מת. ואינו בר חיוב בכפרת חטאת, הא לשם כפרת אדם חי אחר, אפילו שאותו אדם אינו

1 נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש באדם השוחט את הקהמה וחשב בשעת
2 השחיטה על מנת לזרוק דמה לעבודה בוכבים, ולהקטיר חלפה
3 לעבודה בוכבים. רבי יוחנן אמר, בהמה זו אסורה בהנאה, משום
4 שמחשבתין מעבודה לעבודה. ואף שלא חישוב שתהיה השחיטה
5 עצמה לשם עבודה זרה, מכל מקום מאחר שחשב בשעת השחיטה
6 שתהיה הזריקה לעבודה זרה, הרי היא נאסרת בהנאה. וסובר רבי
7 יוחנן, ילפינן דין מחשבת שחיטה לעבודה זרה הנעשית מחוץ לעזרה
8 ממחשבת פיגול בקדשים הנעשים בפנים, שכשם שבפיגול מחשבים
9 מעבודה לעבודה, הוא הדין בעבודה זרה שמחשבים עליה מעבודה
10 לעבודה.
11 וריש לקיש אמר, אם לא חשב על השחיטה שתיעשה לשם עבודה
12 זרה אלא חשב כן רק על הזריקה, הרי היא מותרת, משום שאין
13 מחשבתין מעבודה לעבודה. וסובר ריש לקיש שלא ילפינן מחשבת
14 חוץ של עבודה זרה ממחשבת פנים של פיגול.

15 הגמרא מפרשת מדוע הוצרכו רבי יוחנן וריש לקיש לחלוק גם בשינוי
16 קודש וגם בעבודה זרה: ואי אשמעינן את מחלוקתם רק בהא
17 (בעבודה זרה), היינו אומרים שרק בהא אמר ריש לקיש שאין
18 מחשבים מעבודה לעבודה, משום שאין להשוות שחיטת עבודה זרה
19 הנעשית מחוץ לעזרה לדין פיגול שהוא בפנים העזרה, אבל מחשבת
20 שינוי קודש שהיא בפנים ממחשבת פיגול שגם היא בפנים, אימא
21 מודי ליה ריש לקיש לרבי יוחנן שיש ללמוד זו מזו. ואי אשמעינן את
22 מחלוקתם רק בהא (בשינוי קודש), היינו אומרים שרק בהא קאמר
23 רבי יוחנן שיש ללמוד מפיגול שאף בו מחשבים מעבודה לעבודה,
24 משום ששניהם הם בדבר הנעשה בפנים, אבל בהאי (בשחיטה
25 לעבודה זרה) שהיא בחוץ אימא מודי ליה רבי יוחנן לריש לקיש
26 שאין למדים עליה מפיגול שנעשה בפנים. על כן צריכי רבי יוחנן
27 וריש לקיש להשמיע את דבריהם בשני המקומות.

28 מביאה הגמרא הוכחות לדברי רבי יוחנן וריש לקיש: כי אתא רב
29 דימי אמר, מתניב – (הביא) רב ירמיה רביה לסייעיה לרבי יוחנן,
30 ורבי איילא הביא רביה לסייעיה לריש לקיש.
31 מפרשת הגמרא: רב ירמיה הביא רביה לסייעיה לרבי יוחנן מקל
32 וחומר. ומה במקום שאמר בשעת השחיטה הריני שוחט חוץ
33 לזמנו שהוא בשר, ואילו אם שחטו על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו
34 פסול משום פיגול, מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמו פסול
35 משם שינוי קודש, אם שחטו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו אינו
36 דין שיהא פסול.

37 מתקיף לה רבא בר אהילאי על הקל וחומר האמור, מה למחשבת
38 פיגול של חוץ לזמנו שכן חייבים על אכילת הפיגול ברת, מה שאין
39 כן במחשבת שלא לשמו שאין חייבים על אכילת קרבן שנשחט
40 במחשבה זו כרת.

41 אלא אמר רבא בר אהילאי, הקל וחומר אינו ממחשבת חוץ לזמנו,
42 אלא מחשבת חוץ למקומו, והכי קאמר. ומה מקום שאם אמר
43 הריני שוחט חוץ למקומו שהוא בשר, ואילו אם שחטו על מנת
44 לזרוק דמו חוץ למקומו פסול, מקום שאם אמר הריני שוחט שלא
45 לשמו שהוא פסול, [שחטו על מנת] לזרוק דמו שלא לשמו אינו
46 דין שיהא פסול.

47 מתקיף לה רב אשי על הקל וחומר האמור, מה לפסול חוץ למקומו
48 שכן הוא נוהג בכל הבהמים, וכי תאמר כן אף בפסול שלא לשמו
49 שאינו נוהג אלא בפסול ותפאת.

50 אלא אמר רב אשי, הקל וחומר אינו מפיגול אלא משינוי בעלים,
51 והכי קאמר רב ירמיה. ומה במקום שאם אמר הריני שוחט לשם
52 פלוני שהוא בשר, ואילו אם שחט על מנת לזרוק את דמו (שלא
53 לשמו) לשם פלוני הוא פסול, מקום שאם אמר הריני שוחט שלא

54 לשמן שהוא פסול, [אם שחטו על מנת] לזרוק דמן שלא לשמן,
55 אינו דין שיהא פסול.

56 ורבי איילא הביא רביה לסייעיה – (לסייע) לריש לקיש. שכן הובא
57 לעיל (ה) שהתרבה דין שינוי קודש מדרשות הכתובים בכל אחת
58 מארבע העבודות. ולכאורה יש להקשות, לא תאמר דרשה בזריקה,
59 ותייתי מקל וחומר מבינייא – וילמד דין שינוי קודש בזריקה מהצד
60 השוה של שתייה וקבלה. אלא בהכרח נאמר שינוי קודש בזריקה
61 כדי להשמיענו הלכה מסוימת בדיון זה, ולמאי הלכתא כתב רחמנא
62 דרשה זו, לומר דאין מחשבתין מעבודה לעבודה, ואין שינוי קודש
63 בזריקה אלא בשעת הזריקה עצמה ולא בשעת השחיטה.

64 מתקיף לה רב פפא, ודלמא בא יתור זה להשמיענו להיפך,
65 דמחשבתין מעבודה לעבודה, וגם אם חשב בשעת שחיטה על מנת
66 לזרוק שלא לשמה פסולה. מתרצת הגמרא, אם כן לשתוק קרא
67 מיניה ומדין מחשבים מעבודה לעבודה, ותייתי מקל וחומר דרב
68 אשי משינוי בעלים.

69 ואידך – רבי יוחנן סובר, שהכתוב שנאמר בשינוי קודש בזריקה אינו
70 מיותר ללמוד שאין מחשבים מעבודה לעבודה, שכן אי אפשר ללמוד
71 זריקה משחיטה וקבלה, משום דפריד הכי, מה להנהיג ולשחיטה
72 וקבלה שכן מעונות צפון וישנן בתפלות הפנימיות, מה שאין כן
73 בזריקה שלא נאמר בה דין צפון, וכן אין נוהגת זריקת הדם על
74 המזבח החיצון בחטאות הפנימיות אלא על הפרוכת ועל מזבח הזהב,
75 ועל כן יתכן שאף דין לשמה לא נאמר בה.

76 ואידך – ורבי איילא סובר, שאין זו פירכא, שכן השתא מיהא
77 בשלמים קיימין – משום שמקור שינוי קודש הוא מהכתובים
78 שנאמרו בשלמים, ובשחיטת שלמים וקבלת דמם אין שום חומרא
79 יותר מאשר בזריקת דמם, שכן שלמים אינם טעונים צפון, וכן דמם
80 נורק תמיד על המזבח החיצון.

81 מחלוקת אמוראים נוספת בנידון האמור: איילא, שחטה לשמה
82 לזרוק דמה שלא לשמה, רב נחמן אמר פסולה, וכדברי רבי יוחנן.
83 ורבה אמר בשרה, כדברי ריש לקיש.

84 והדר היה רבה לגבי רב נחמן, והורה לדבריו שמחשבים מעבודה
85 לעבודה, משום קל וחומר דרב אשי שהובא לעיל, שאם שינוי
86 בעלים פוסל מעבודה לעבודה, כל שכן לשינוי קודש שהוא פוסל
87 מעבודה לעבודה.

88 שינוי במשנה: רבי אליעזר אומר אף (את) האשם שקרב שלא
89 לשמו פסול.

90 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את שיטתם של רבי אליעזר ורבי
91 יהושע בדין אשם שלא לשמו: תניא, אמר רבי אליעזר, הרי תפאת
92 באה על כפרת התא, ואף אשם בא על כפרת התא, לפיכך יש
93 להשוותם בדין שלא לשמה, מה תפאת שקרבה שלא לשמה
94 פסולה, אף אשם שקרב שלא לשמו פסול.

95 אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר, לא כן הוא, שהרי אם אמרת
96 בתפאת שלא לשמה שהיא פסולה אין להוכיח ממנה על אשם, שכן
97 היא חמורה ממנו בכך שדמה ניתן בגובה המזבח למעלה מחוט
98 הסיקרא, אבל אשם שדמו ניתן למטה מחוט הסיקרא אינו נפסל
99 כשנשחט שלא לשמו. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע, נתינת דם
100 האשם למטה אינה סיבה להכשירו כשנשחט שלא לשמו, שכן פסח
101 יוכיח שדמו למטה, ואף על פי כן אם שחטו שלא לשמו הוא פסול.
102 אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר, אין להוכיח מפסח על אשם, שהרי
103 מה לפסח שכן זמנו קבוע, ועל כן כשנשחט שלא לשמו פסול, מה
104 שאין כן באשם שאין לו זמן קבוע. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע,
105 תפאת תוכיח שאפילו שאין לה זמן קבוע כשנשחטה שלא לשמה
106 פסולה, והוא הדין לאשם. אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר,

1 ותימה דלמקן (דף יג.) דפריך וקבלה מי פסלה בו' ומשני באן במחשבת שלא לשמן כאן
 2 במחשבת פיגול אמאי לא משני אידי ואידי במחשבת שלא לשמן וקבלה לא עשה בה
 3 מחשבה כמעשה כגון בשחט על מנת לקבל שלא לשמן ובזריקה (לא) עשה בה מחשבה
 4 כמעשה ונראה לי דלמקן מיירי שחיטב בעבודה עצמה אם קבל (ולגמור הקבלה) שלא

5 לשמן פסול ואם קבל (ולגמור) חוץ לזמנו כשר
 6 ואם זרק לגמור הוריקה חוץ לזמנו פסול וכן
 7 מקטיר לגמור הקטרה למזר דהוה פסול אי
 8 כפרה אבל ליכא לפרושי לקמן משום דאין מעכבת
 9 דלא פסלה בקבלה כגון שחט על מנת לקבל
 10 דמן חוץ לזמנו דבשלא לשמן גמי לא פסלה
 11 דמעבודה לעבודה לזמנו מפיגול (ואי) במקבל
 12 על מנת לקבל חוץ לזמנו הוה פיגול אלא
 13 כדפרשין בחיטב בעבודה עצמה. ברוך ובלאו
 14 הכי תימה דהוי מצי למימר קבלה לא עשה בה
 15 מחשבה כמעשה לענין שינוי בעלים: **ריש**
 16 לקיש אמר מותרת. מודה ר"ל דחייב מיתה
 17 כדאמרין בפרק ארבע מיתות (סנהדרין סא.)
 18 מידי דהוה אמשתחוה לזה דהוה מתיר ועובדו
 19 בסיף ושחיתת מומר לא חשיב כדפי' בפ"ק
 20 דחולין (דף יד.) גבי שחט בשבת ואין לחמוה
 21 והיאך נהרג דילמא מימלך ולא זריק לעבודה
 22 וזה כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין סא.)
 23 דניסת שאמר אלך אעבוד פטור דמימלך ולא
 24 עביד דהבא ודאי לא מימלך וזה דעבד מעשה
 25 ששחט על מנת לזרוק ועוד הבא אפילו ידוע
 26 ודאי שלא יזרוק חשיב עובד עבודה וזה
 27 בשחיטה וזו כששחט ע"מ לזרוק: **מקום** שאם
 28 אמר הריני שחט שלא לשמן בו'. וא"ת שחט
 29 שלא לשם אוכלין בפסח יזכיה דשחט שלא
 30 לשם אוכלין פסול ושחט ע"מ לזרוק שלא לשם
 31 אוכלין כשר ויש לומר דלא דמי התם דזריק
 32 עצמו שלא לשם אוכלין כשר: **לא** תאמר
 33 בזריקה ותיתי בק"ו משחיטה וקבלה. תימה אמאי
 34 לא פריך שכן טענות צפון וישנן בחטאות
 35 הפנימיות וכו' משום דבשלמים קיימא אם כן
 36 מאי צריך למילף מבניאי נילף בק"ו מקבלה
 37 שאך חייבין עליה בחוץ ואפילו הכי פסלה בה
 38 מחשבה ועוד למה לי קרא בזריקה לשינוי בעלים
 39 דרשי' לכפר עליו תיתי מבניאי משחיטה
 40 וקבלה ועוד קשה אמאי אין מחשבת אוכלין
 41 בפסח בזריקה תיתי בק"ו משחיטה שכשירה בור
 42 כיון דלא פריכין מצפון וחטאות הפנימיות ומיזו
 43 דילמא (תבוסו) מיעוטא הוא ואע"ג דשלא
 44 למנויין דהיינו שינוי בעלים כתיב נמוא (תבוסו)
 45 ולא ממעטי זריקה לא דמי (עיין פסחים דף סא.).
 46 **והדר** ביה **רבה** לגבי דרב נחמן מקל וחומר
 47 דרב אשי. והיינו בן לרבנן דאליבא דר' שמעון
 48 ליכא קל וחומר דאיכא למיפרך מה לשינוי
 49 בעלים שכן נוהג במנחות תאמר בשינוי קודש
 50 שאינו נוהג במנחות לרבי שמעון (מנחות דף ב:).
 51 חטאת

האשם: תניא, אמר רבי אליעזר, חטאת באה על חטא, ואשם בא על חטא, מה חטאת שלא
 לשמה פסולה, אף אשם שלא לשמו פסול. אמר לו רבי יהושע, לא אם אמרת בחטאת, שכן
 דמה למעלה. אמר לו רבי אליעזר, פסח יזכיה שדמו למטה, ושחטו שלא לשמו פסול. אמר לו
 רבי יהושע, מה לפסח שכן זמנו קבוע. אמר לו רבי אליעזר, חטאת תזכיה. אמר לו רבי יהושע,
 חורני

1 השוחט את ההבמה. של חולין לעבודה וזה אסורה בהנאה כדון זבחי מתים חובדי
 2 מתים ילפינן (ע"ז דף כט:) שם שם מעגלה ערופה: לזרוק דמה לעבודה וזה. (ועבודה)
 3 השחיטה לא נעשית לשם עבודה וזה אלא בשעת שחיטה חישב לעבוד הזריקה לשם
 4 עבודה וזה ולא זרק: מחשבין מעבודה לעבודה. מחשבה היא לענין זבחי מתים
 5 ליאסר בהנאה: דילפינן, עבודה וזה שהיא

6 חוץ ממחשבת פיגול שהוא פנימי: מותרת. 1
 7 לאכילה: אין מחשבין מעבודה לעבודה. 2
 8 ואינה אסורה אלא אם כן שחט לעבודה וזה 3
 9 שבשחיטתה עבד עבודה וזה או זרק לעבודה 4
 10 וזה: פנים פנימים. מחשבת שלא לשמו 5
 11 מפיוגול: הריני שוחט חוץ לזמנו. ולא חישב 6
 12 על מנת לאכול ולא על מנת לזרוק או 7
 13 להקטיר אלא על השחיטה חישב סתם חוץ 8
 14 לזמנה כשר דלאו מחשבה היא דאין זמן אלא 9
 15 באכילת אדם ומזבח (דוחה) פיגול: שכן כרת. 10
 16 האוכל פיגול אפי' לאלתר חייב כרת והואיל 11
 17 וחומר מהניא ביה מעבודה לעבודה: הריני 12
 18 שוחט חוץ למקומו. שלא חישב לא על 13
 19 אכילה ולא על זריקה אלא אמר הריני שוחט 14
 20 חוץ למקומו כשר דהא חזינן דבמקומו הוא 15
 21 שחטו ועוד דבאכילת אדם או מזבח תלה 16
 22 דחמנא לחוץ למקומו וחוץ לזמנו דכתיב ואם 17
 23 האכל יאכל וגו' וילפינן חוץ למקומו וחוץ 18
 24 לזמנו מהאי קרא לקמן (דף יג.): על מנת 19
 25 לזרוק דמו חוץ למקומו בו'. פסול. (בפרק 20
 26 שני) והשתא ליכא למפרך שכן כרת שאין 21
 27 חייבין כרת על אכילתו כדתיניא לקמן ובפרק 22
 28 שני (דף כח.) שחט לשם פלוני כשר. דאין 23
 29 שינוי בעלים חל על השחיטה דלא שייך שם 24
 30 בעלים אלא על הכפרה והיינו דאמרן לעיל 25
 31 (דף ד.) דשינוי בעלים אינו בדי' עבודות: לא 26
 32 תאמר בזריקה. מחשבין שלא לשמו דרבינן 27
 33 ליה לעיל בבולחו עבודות: משחיטה וקבלה. 28
 34 ומה שחיטה שכשרה בור פסולה בשלא 29
 35 לשמה זריקה לא כל שכן כי פרכת מה 30
 36 לשחיטה שכן פוסלת שלא לשם אוכלין 31
 37 בפסח קבלה תוכיה: ואין מחשבין מעבודה 32
 38 לעבודה. אלא בשעת זריקה וזה כדאמרן בעי 33
 39 מחשב: ודלמא. להכי כתביה לאשמעינן 34
 40 רבותא דמחשבין מעבודה לעבודה (ושלא) 35
 41 בשעת זריקה גופה בעי מחשב דאפי' לא 36
 42 חישב על הזריקה בשעתה אלא בשעת 37
 43 שחיטה היא מחשבה: אם כן: דמחשבין אתא 38
 44 לאשמעינן לשתוק קרא מניה ותיתי 39
 45 דמחשבין מקל וחומר דרב אשי כדאמרן ומה 40
 46 אם במקום שאם אמר הריני שוחט לשם 41
 47 פלוני בו'. ואידך. רבי יוחנן פריך הכי דלא 42
 48 נפקא לן זריקה מקל וחומר דקבלה ושחיטה: 43
 49 מה להנך בו'. הלבך לאו קרא יתירא הוא 44
 50 דנילף מיניה דאין מחשבין: השתא מיתה 45
 51 בשלמים קיימינן. דבשלמים כתיב מחשבה 46
 52 שלא לשמו הלכך מצי למילף זריקה 47
 53 משחיטה וקבלה וליכא למיפרך צפון 48
 54 דשלמים לא בעי צפון וליתנהו פנימיות: שכן 49
 55 דמה למעלה. מחוט הסיקרא דתנן במס' מדות 50
 56 (פ"ג מ"א) חוט הסיקרא חוגרת באמצע 51
 57 להבדיל בין דמים עליונים לדמים התחתונים 52
 58 וילף לקמן (דף נג.) מן והיתה הרשת עד חצי 53
 59 המזבח התורה נתנה מחיצה להבדיל וחטאת 54
 60 למטה דכתיב בהו מזבח ולא כתיב בהו קרנות וכוליה מזבח ליכא למימר דהוה מקומו שהרי תורה נתנה מחיצה:

1 חזורני חלילה. ולא יקום הדין ולקמן פריך וניהדר דינא וניתי במה הצד: נאמר בה
 2 היא בשחיטה. שיעיר נשיא: הרי הוא אומר בו'. ואין משיבין על הדיקש ולקמן בסוף
 3 שמעתא מפרש טעמיהו דרבנן דסמכי אדיקשא אחרינא וחד דיקשא דרשינן
 4 למילתא אחרינא: יתני במה הצד. דפסח חטאת נאכלין (ליום ולילה) אף אני אביא
 5 אשם: צד ברת. חטאת באה על שגגת כרת
 6 ופסח חיביבם עליו כרת טהור שלא היה בדרך
 7 ורוקה: שכן נכנס דמה לפני ולפנים. כון
 8 ביום הכפורים: בחטאות החיצונות קאמרינן.
 9 במתני' דפסולה ואע"ג דלא עיילי לפנים
 10 ומנייהו יליף ר' אליעזר: שאם נכנס דמה
 11 לפנים פסול. פירכא היא וה"ק ולימא ליה מה
 12 לחטאת החיצונה שכן אף נכנס דמה לפנים
 13 פסולה דכתיב (ויקרא ו) וכל חטאת אשר
 14 יובא מדמה כן תאמר באשם דלא מיפסיל
 15 בהכי: אית ליה לרבי אליעזר אף באשם.
 16 שנכנס דמו לפנים פסול לקמן בשמעתין:
 17 ולימא ליה ר' יהושע מה לחטאת שכן
 18 מכפרת על חיביב כריתות: מחטאת דשמיעת
 19 קול. יליף רבי אליעזר דאינה באה על כרת:
 20 ולימא ליה שכן טעונה ארבע מתנות. תאמר
 21 באשם שאינו טעון אלא שני מתנות שהן ד':
 22 כו' ישמעאל בו'. באיזהו מקומן (לקמן גג).
 23 נאמר כאן סביב בעולה ואשם ונאמר להלן
 24 סביב בחטאת והמילואים מה להלן פסוק
 25 ארבע מתנות דהיא ד' מתנות כתיבי בה ואי
 26 אפשר לשתי קרנות דכתיב אחת אף כאן פסוק
 27 ד' מתנות באותה מתנה שנותן לקרן שהוא
 28 כשתים צריך לפסוק לצפונה של קרן
 29 ולמזרחה של קרן. ולימא ליה שכן טעונין ד'
 30 מתנות על ד' קרנות. מה שאין כן באשם דר'
 31 ישמעאל גופיה לא בעי בשאר זבחים אלא ד'
 32 מתנות בשתי קרנות דרתיי בדר' ישמעאל אי
 33 מה להלן ארבע מתנות ועל ארבע קרנות אף
 34 כאן כו' אמרת עולה טעונה יסוד וקרן
 35 מזרחית דרומית לא היה לה יסוד: ולישמעיך.
 36 טובא הוה ליה לרבי יהושע למיפרך דהא
 37 איכא קרן ואצבע וחדה שחטאת טעונה ליתן
 38 מתנותיה באצבע כנגד חודה של קרן אכן של
 39 אמה על אמה ברום אמה בר' מקצעות
 40 המזבח מה שאין כן בשאר הדמים דאפילו
 41 עולת העוף שהיא למעלה מחוט הסיקרא
 42 כדלקמן אינה גריבה להגביה כ"כ ולתת על
 43 הקרן ממש אלא שתהא למעלה מן החוט כל
 44 שהוא כדתניא לקמן (דף גג). עשאה למטה
 45 מרגליו אפי' אמה כשרה ואין שום זבח טעון
 46 מתנות אצבע אלא זורק מן הכלי אל קוד
 47 המזבח למקצעותיו השנים והדם מתפשט
 48 לצפון ולמערב ואין מתנתו כנגד חודה במשך
 49 מלמעלה למטה כחטאת שצריכה כנגד חודה
 50 לקמן באיזהו מקומן (דף גג). ולימא ליה רבי
 51 אליעזר אשם נמי דמו למעלה. דהא רבי
 52 אליעזר מקיש אשם לחטאת: חטאת העוף.
 53 דמה למטה לקמן בפרק קדשי קדשים (דף
 54 טז). אינה מין זבח. אלא מין מליקה: אין להן קצבה. לדמיהו ואשם יש לו קצבה לדמיו בכסף שקלים: המחטא אותה. הזורק דמה ובחטאת כתיב ומיעט אותה בחטאת למעוטי
 55 שאר קדשים ממקום מתן דמו של חטאת: אי הכי. בשחיטת חטאת נמי כתיב אותה לחטאת ומיעטא הוא ולידרשא ר' אליעזר למעוטי אשם מפסול שלא לשמו: שירי עולת
 56 העוף. שהיא למעלה דילפינן לקמן (דף סה). מומלק והקטיר מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח: כוביחה לא שירי מיד. אדרב שיהא זבח וכל לא שירי
 57 כלום שכל הזבחים מנעטו שלא יהא דמו למעלה ועולת העוף לאו שירא הוא דאינו זבח כמותו: הא מני. דלא חשיב עולת העוף שירי רבי אלעזר בר' שמעון דהיא: דאמר
 58 האי מקום. וחסאת בחמה לורד דיעולת העוף לורד אע"פ ששניהם מלמעלה אין מקומן שוה הלכך במיעוטא דגבי זריקת חטאת ליכא שירי: במה דברים אמורים. דעליונים
 59 לא קביע להו מקום אלא שיהא מן החוט ולמעלה: בעולת העוף אבל חטאת בחמה אינה נעשית אלא בנופה של קרן. האבן של אמה על אמה שבראש מזבח שכל למטה
 60 מן הקרנות פסולה ואף על פי שהיא למעלה מן החוט ארבע אמות: כל דמים. החיצונים שנכנסו להיכל לכפר פסולין ואף על גב דלא כתיב אלא וכל חטאת אשר יובא מדמה
 61 וגו' מרבה רבי עקיבא קדשי קדשים קלים מריבוא דכל וכל לקמן בכל הזבחים שנתערבו (דף פב). אלא לרבנן מאי טעמיהו. הא ודאי איתקש אשם לחטאת: עולה

1 חטאת נאמר בה היא. בכמה מקומות משמע דמדכתיב היא נפקא לן עכובא ותימה
 2 לדליל נפקא לן מקראי אחרינא ועליל (דף ה) פירשת: הרי' הוא אומר
 3 כחטאת באשם. באשם מצורע כתיב והוה מצוי למילף אשם מחטאת)בגידה שוה דעון עון
 4 מחטאת דשמיעת קול דהא למותרת נרבה גמירי ואין ג"ש למחצה כדאמר בריש מנחות
 5 (דף ד) אלא אי לאו היקשא הוה מנעט אשם
 6 מאותה: מה להצד השוה שבוהן שכן צד כרת.
 7 ואע"ג דאשם תלוי נמי בא על כרת אינו בא
 8 לכפר אלא להגן ולכי מתיידע מייתי חטאת וה"ו
 9 הוה מצוי למימר שכן באין בצבור.
 10 מחטאת דשמיעת הקול. וליכא למיפרך מה
 11 לשם חטאת שכן כרת דחידא מחדא
 12 לא פרקינן כל דהו: ומה עולה שהיא כליל בו'.
 13 תימה כיון דאתי האי ק"ו ומפיק מהיקשאי אבן כן.
 14 תהא עולה פסולה שלא לשמה ק"ו מחטאת
 15 שאינה כליל וכי תימא מה לחטאת שכן מכפרת
 16 פסח זיכיה ומיהו כיון דכתיב אותה בחטאת לא
 17 קשה. ותימה לסברתו דעביד קל וחומר מעולה
 18 שהיא כליל שלא לשמו נמי לכישר באשם ותו
 19 לימא חטאת זיכיה: הנהי' כל דמים שנכנסו
 20 להיכל לכפר פסולים. לא דמי להא דאמר (לקמן
 21 דף טז. ומנחות דף ה. ושם) ושלמים ששחטן
 22 בהיכל כשירות לא יהא טפל חומר מן העיקר
 23 דהני מילי היכא דכתיב אל פתח אהל מועד
 24 שתלה הכשירו בהיכל:
 25 אשם
 26 דמה לפני ולפנים. בחטאות החיצונות קאמרינן, שאם נכנס דמה (לפני ו)לפנים פסולה. אית
 27 ליה לרבי אליעזר, אף האשם שפן מכפרת על חיביב כריתות, מחטאת דשמיעת הקול, שפן
 28 טעונה ארבע מתנות, ברבי ישמעאל דאמר כל הדמים טעונין ארבע מתנות [שפן טעונה] על
 29 ארבע קרנות. ולישמעיך, האיכא אצבע, האיכא קרן, האיכא חודה. אלא, חד מתרי תלת מעמי,
 30 נקמו. אמר מר, אמר לו רבי יהושע, לא אם אמרת, ליכא ליה רבי אליעזר, אשם נמי דמו
 31 למעלה. אמר אביי, אשם דמו למעלה, לא מצית אמרת. קל וחומר מעולה, ומה עולה שהיא
 32 כליל, דמה למטה. אשם שאינו כליל, לא כל שפן. מה לעולה שפן אינה מכפרת, חטאת העוף
 33 תוכייה. מה לחטאת העוף שפן אינה מין זבח, עולה תוכייה. לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה
 34 כראי זה, הצד השווה שבהן שפן קדשי קדשים ודמן למטה, אף אני אביא אשם שהוא קודש
 35 קדשים ודמו למטה. אמר ליה רבא מפרוקיא לרב אשי, ולפרוך מה להצד השווה שבהן שפן
 36 אין להן קצבה, תאמר באשם שיש לו קצבה. אלא היינו טעמא דרבי אליעזר, דאמר קרא 'הבהן
 37 המחטא אותה', 'אותה' דמה למעלה, ואין דמו של אחר למעלה. אי הכי, חטאת נמי, נימא
 38 'אותה' לשמה בשירה, שלא לשמה פסולה. הא שאר זבחים, בין לשמן בין שלא לשמן בשירין.
 39 ההוא 'אותה' לאו דוקא, דהא שיר פסח. הכא נמי לאו דוקא, דהא שיר עולת העוף, בזביחה
 40 מיהא לא שירי מיד. ואי בעית אימא, הא מני רבי אלעזר ברבי שמעון היא, דאמר האי מקום
 41 לחוד, והאי מקום לחוד, דתניא, דמים התחתונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמטה, והעליונים
 42 מחוט הסיקרא ולמעלה. אמר רבי אלעזר ברבי שמעון, במה דברים אמורים, בעולת העוף. אבל
 43 בחטאת בהמה, היא עצמה אין נעשה אלא על גופה של קרן: תנן התם, שהיה רבי עקיבא
 44 אומר, כל דמים שנכנסו להיכל לכפר, פסולים. וחקמים אמרו, חטאת בלבד. רבי אליעזר
 45 אומר, אף האשם, שנאמר 'בחטאת באשם'. בשלמא רבי אליעזר, כדקאמר טעמא. אלא רבנן,
 46 מאי טעמא. אמר רבא, אשם נכנס דמו לפנים, פסול. לא מצית אמרת, קל וחומר מעולה. מה

1 נוספות שמצינו בחטאת, שכן הַאיִכָּא בדם חטאת נתינה באַצְבָּע, מה
 2 שאין באשם שדמו נזרק מכלי. וכן הַאיִכָּא בחטאת נתינה בקַרְן
 3 המזבח עצמה, מה שאין כן באשם שדמו ניתן על קיר המזבח. וכן
 4 הַאיִכָּא בחטאת מצוה לתת את הדם בהוֹדָה של זוית המזבח
 5 ולמושכו למעלה למטה, מה שאין כן באשם שדמו נזרק על זוית
 6 המזבח ומתפשט לצדדים. אֵלָּא בהכרח יכול היה רבי יהושע לפרוך
 7 פירוכות נוספות מלבד החומרא 'שכן דמה למעלה/ וחד מַתְרֵי תֵּלֶת
 8 טַעְמֵי –פירכותו נִקְטָא.
 9 אָמַר מַר, אָמַר לֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא אִם אִמְרַתְּ בַחטָאת שֶׁכֵּן דְּמָה
 10 לְמַעְלָה. מַקְשָׁה גַּמְרָא: לִימָא לִיה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׂאִשְׁמ
 11 נָמִי –גם הוא] דְּמִוּ נִיתֵן לְמַעְלָה מַחוּט הַסִּיקְרָא, מִשׁוּם שֶׁהוֹקֵשׁ
 12 לַחטָאת. אָמַר אַבְיָי, אִשְׁמ שִׁיחֵיה דְּמִו לְמַעְלָה לֹא מִצִּית אִמְרַת כֵּן,
 13 שְׁהֵרִי קָל וְחֹמֵר הוּא מַעֲוִלָּה, וְכִּה עוֹלָה חַמּוּרָה שְׁהֵי קְרִיבָה בְּלִיל
 14 וּבְכַל זֹאת דְּמָה נִיתֵן לְמַטָּה מַחוּט הַסִּיקְרָא, אִשְׁמ הַקֵּל שְׂאִינוּ קְרִיב בְּלִיל
 15 אֵלָּא בְּשֵׁרָו נִאֲכַל לְכַהֲנִים לֹא כֹל שְׂבִין שִׁינְתֵן דְּמו לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה.
 16 וְאִם תְּפָרוּךְ מַה לְעוֹלָה שְׂבִין אֵינָה מְכַפֶּרֶת, מַה שֶׁאִין כֵּן בַּאשֶׁם שְׁבֹא
 17 לְכַפֵּר, יֵשׁ לְהַשִּׁיב הַטָּמֵאת הָעוֹף תּוֹבִיחַ, שֶׁאִפִּילוּ שְׁבֹאָה לְכַפֵּר דְּמָה נִיתֵן
 18 לְמַטָּה מַחוּט הַסִּיקְרָא, וְהוּא הַדִּין לְאִשְׁמ. וְאִם תְּפָרוּךְ מַה לְחַטָּמַת
 19 הָעוֹף שְׂבִין אֵינָה מִין זָבַח, שְׁהֵרִי אֵינָה נִשְׁחַת אֵלָּא נִמְלַקַת, מַה שֶׁאִין
 20 כֵּן בַּאשֶׁם שְׁהוּא זָבַח, יֵשׁ לְהַשִּׁיב עוֹלָה תּוֹבִיחַ, שֶׁאִפִּילוּ שְׁהֵי זָבַח דְּמָה
 21 נִיתֵן לְמַטָּה. לֹא רַבִּי זֶה בְּרַבִּי זֶה, וְלֹא רַבִּי זֶה בְּרַבִּי זֶה – נִמְצָא שֶׁאִין
 22 קוֹלְתוֹ שֶׁל זֶה כְּקוֹלְתוֹ שֶׁל זֶה, וּבִהֲכַרְח שִׁדְמֵן נִיתֵן לְמַטָּה לֹא מַחְמַת
 23 קוֹלוֹתֵיהֶם אֵלּוּ, אֵלָּא מַחְמַת הַצֵּד הַשְּׁהוּה שִׁישׁ בְּשִׁתְּהוֹן. וְאִם כֵּן יֵשׁ לִזְמַר,
 24 מַה לְהַצִּד הַשְּׁהוּה שְׂבִיחֵן שְׁחֵן קְרָשִׁי קְרָשִׁים וְאִף עַל פִּי כֵּן דְּמִן לְמַטָּה,
 25 אִף אֵי אֵבִיָּא אִשְׁמ שְׁהוּא קוֹדֵשׁ קְדָשִׁים וְדִמוּ לְמַטָּה.
 26 אָמַר לִיה רַבָּא מְפָרְזִיקָא לְרַב אִשִּׁי, וְלִפְרוּךְ עַל לִימּוֹד זֶה, מַה לְהַצִּד
 27 הַשְּׁהוּה שְׂבִיחֵן (וּבְעוֹלָה וְחַטָּאת הָעוֹף) שְׂבִין אֵין לְהֵן קַצְבָּה, וְכִי תֵּאֲמַר
 28 כֵּן גַּם בַּאִשְׁמ שְׂשִׁישׁ לֹא קַצְבָּה לְדַמִּיו וְהוּא בֹא מֵאִיל שְׁהוּה שְׁנֵי
 29 סַלְעִים.
 30 מְסִיקָה גַּמְרָא: אֵלָּא הֵיִינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׂדֵם הָאִשְׁמ נִיתֵן
 31 לְמַטָּה, מִשׁוּם דְּאָמַר קְרָא בַחטָאת בַּהֲמָה (ויקרא יט) 'הַבְּהֵן הַטְּהֵמָא
 32 אוֹתָהּ, כְּלוֹמַר הַזּוֹרֵק אֶת דְּמָה, וְאוֹתָהּ' בֹּא לְמַעַט, שְׂדוּקָא דְּמָה שֶׁל
 33 חטָאת נִיתֵן לְמַעְלָה, וְאֵין דְּמִו שֶׁל זָבַח אַחֵר נִיתֵן לְמַעְלָה.
 34 מַקְשָׁה גַּמְרָא: אֵי הָכֵי, לַעֲנִין פְּסוּל שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה שְׁנֵאמַר בַּחטָמַת
 35 נָמִי נִימָא שְׁמַכְךָ שְׁנֵאמַר בַּה (ויקרא ד לב) 'וְשָׁחַת אוֹתָהּ לַחטָאת/
 36 שְׁלִשְׁמָה בְּשָׂרָה וְשֵׁלֹא לְשִׁמָּה פְּסוּלָה, הָא שְׂאָר זְבָחִים בֵּין לְשִׁמּוֹן
 37 בֵּין שְׂלֵיָא לְשִׁמּוֹן בְּשָׂרֵן, וְאֵיךְ פּוֹסֵל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִשְׁמ שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ.
 38 מִתְרַצַּת גַּמְרָא: הֵוּוּא 'אוֹתָהּ' שְׁנֵאמַר בְּשִׁחִיטַת הַחטָאת, בַּהֲכַרְח
 39 לֹא דוֹקָא לְמַעַט שֶׁאֵר זְבָחִים מְפֻסָּל שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה נֵאמַר, דְּהָא שְׂעִיר
 40 פְּסַח שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ שְׁפֻסוּל, וְאִם כֵּן אִף אֵין לְמַעַט מִמֶּנּוּ אִשְׁמ.
 41 מַקְשָׁה גַּמְרָא: אִם כֵּן הָכֵא לַעֲנִין מְקוּם הַזּוֹרִיקָה נָמִי יֵשׁ לִזְמַר
 42 שְׂאוֹתָה' שְׁנֵאמַר בַּחטָאת לֹא דוֹקָא הוּא, וְלֹא בֹא לְמַעַט שֶׁאֵר
 43 זְבָחִים, דְּהָא שְׂעִיר עוֹלֵת הָעוֹף שְׂדֵמָה נִיתֵן לְמַעְלָה, וְאִם כֵּן אֵין לְמַעַט
 44 מִמֶּנּוּ אִשְׁמ. מִתְרַצַּת גַּמְרָא: בְּקִרְבָּנוֹת שִׁישׁ בְּזִבְיָה מִיָּהָא לֹא
 45 שְׂעִיר הַכְּתוּב מִדִּי, וְכוּלָם מִתְמַעֲטִים מֵאוֹתָה' שֶׁאִין דָּמָם נִיתֵן
 46 לְמַעְלָה, וְעוֹלַת הָעוֹף אֵינָה שְׂעִיר, שֶׁכֵּן אֵינָה בּוֹבִיחָה בַחטָאת בַּהֲמָה
 47 אֵלָּא בְּמִלְקָה.
 48 עוֹד מִתְרַצַּת גַּמְרָא: וְאֵי בְּעִית אִימָא, הָא מִנִּי – בְּרִייתָא זֹו בְּשִׁית
 49 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמִעוֹן הֵיָא שְׁנֵינִיה, דְּאָמַר הֵיָא מְקוּם שֶׁל חטָאת
 50 בַּהֲמָה לְחוּד, וְהֵיָא מְקוּם שֶׁל עוֹלַת הָעוֹף לְחוּד, וְאֵין דָּמָן נִיתֵן בְּאוֹתוֹ
 51 מְקוּם, וְעַל כֵּן אִף עוֹלַת הָעוֹף הֵיָא בְּכַלל מִיעוּט 'אוֹתָה' שְׁנֵאמַר
 52 בַחטָאת.
 53 גַּמְרָא מְבִיאָה אֶת מְקוּר שִׁיתוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמִעוֹן: דְּתֵינִיא,
 54 דְּמִים הַתְּחַתּוֹנִים שֶׁל שֶׁאֵר זְבָחִים נִתְּנִין מַחוּט הַסִּיקְרָא וְלְמַטָּה,
 55 וְהַדְּמִים הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁל חטָאת בַּהֲמָה וְעוֹלַת הָעוֹף נִתְּנִים מַחוּט
 56 הַסִּיקְרָא וְלְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמִעוֹן, בְּמָה דְּבָרִים
 57 אֲמוּרִין, בְּעוֹלַת הָעוֹף, אֲבָל בַּחטָמַת בְּהֵמָה הֵיָא [מתן דְּמָה] עֲצָמָה
 58 אֵין נַעֲשָׂה אֵלָּא עַל גִּזְפָּה שֶׁל קָרָן שְׁבַגַּת הַמּוֹזֵב, וְאִם נִיתֵן דְּמָה
 59 לְמַטָּה מִהַקְרָן פְּסוּלָה, וְאִפִּילוּ שְׁנִיתֵן לְמַעְלָה מַחוּט הַסִּיקְרָא.

1 הַזּוֹרֵנִי תְּלִילָה –בְּחֹזְרָה] לְפָרוּךְ שׁוּב אֶת הַהוֹכַחָה מַחטָאת, שֶׁכֵּן מַה
 2 לַחטָאת שְׂדֵמָה נִיתֵן לְמַעְלָה.
 3 חוֹר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְדִנוּ לְאִשְׁמ מִדִּין אַחֵר. הֵלָּא חַטָּמַת נֵאמַר בַּה
 4 (ויקרא ד כד) 'חַטָּאת הֵיָא' בְּשִׁחִיטָה, שְׁמַשְׁמַע מֵהֵיָא' שְׂרַק לְשִׁמָּה הֵיָא
 5 בְּשִׁירָה, אֲבָל שְׂלֵיָא לְשִׁמָּה הֵיָא פְּסוּלָה. וְכַמוּ כֵּן פְּסַח נֵאמַר בֹּו (שְׁמוֹת
 6 יב כב) 'פְּסַח הוּא' בְּזִבְיָה, וְמֵהוּא' מִשְׁמַע שְׂרַק לְשִׁמּוֹ בְּשָׂר, אֲבָל
 7 שְׂלֵיָא לְשִׁמּוֹ פְּסוּל. וְאִם כֵּן אִף בַּאִשְׁמ שְׁנֵאמַר בֹּו (ויקרא ז ה) 'אִשְׁמ
 8 הוּא' נִדְרֹושׁ מֵהוּא' שְׂרַק כִּשְׁהוּא קְרִיב לְשִׁמּוֹ בְּשָׂר, אֲבָל אִם קְרִיב
 9 שְׂלֵיָא לְשִׁמּוֹ פְּסוּל.
 10 אָמַר לֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּוּוּקָא בַחטָמַת שְׁנֵאמַר בַּה 'הוּא'
 11 בְּשִׁחִיטָה, יֵשׁ לְדְרוּשׁ מֵהוּא' שְׂרַק לְשִׁמָּה הֵיָא בְּשָׂרָה אֲבָל שְׂלֵיָא
 12 לְשִׁמָּה הֵיָא פְּסוּלָה. וְכֵן בְּפֶסַח שְׁנֵאמַר בֹּו 'הוּא' בְּזִבְיָה, יֵשׁ לְדְרוּשׁ
 13 שְׂרַק כִּשְׁהוּא לְשִׁמּוֹ הוּא בְּשָׂר אֲבָל שְׂלֵיָא לְשִׁמּוֹ הוּא פְּסוּל. אֲבָל
 14 אִשְׁמ הֵרִי לֹא נֵאמַר בֹּו 'הוּא' אֵלָּא לְאַחֵר הַקְּמַרְת אֲמוּרִין, וְהֵרִי
 15 הוּא [וְהַאשֶׁם] עֲצָמוּ אִפִּילוּ שְׂלֵיָא הוֹקְמָרוּ אֲמוּרִין כְּלַל בְּשָׂר, וְאֵיךְ
 16 יִתְכַן שֶׁהַקְּטָרָה שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ תְּפַלְטוּן.
 17 מְבִיאָה הַבְּרִייתָא אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמַסְקַת דְּבָרֵיו: אֵלָּא
 18 אָמַר לֹא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הֵרִי אוֹמַר הַכְּתוּב בַּאשֶׁם (ויקרא ז
 19 ז) 'בַּחטָמַת כַּאֲשֶׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם, מַה חַטָּמַת שְׂלֵיָא לְשִׁמּוֹ פְּסוּל,
 20 אִף אִשְׁמ שְׂלֵיָא לְשִׁמּוֹ פְּסוּל.
 21 גַּמְרָא דְּנָה בְּמַשָּׂא וּמִתָּן שְׁבִין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִתְחִילוֹתוֹ:
 22 אָמַר מַר, אָמַר לֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַזּוֹרֵנִי תְּלִילָה. שְׁוֹאֵלַת
 23 גַּמְרָא: וְלִיְהִי דִינָא וְלִיְהִי בְּמָה הַצֵּד – הֵלָּא יֵשׁ לְלַמּוֹד אִשְׁמ
 24 מִהַצֵּד הַשְּׁהוּה שֶׁל פְּסַח וְחַטָּאת, אִפִּילוּ שְׁכַל אַחַד לְבַדוּ אֵינוּ מְלַמֵּד עַל
 25 אִשְׁמ. מְשִׁיבָה גַּמְרָא: אֵין לְלַמּוֹד מֵהֶם עַל אִשְׁמ, מִשׁוּם דְּאִיכָּא
 26 לְמִיפְרָךְ מַה לְהַצִּד הַשְּׁהוּה שְׂבִיחֵן שְׂבִין יֵשׁ בְּהֵן צֵד בְּרַת. שְׁהֵרִי חַטָּאת
 27 בֹּאָה לְכַפֵּר עַל שְׁגָגַת עֲבִירָה שִׁישׁ עַל זְדוּנָה כְּרַת, וְכֵן פְּסַח יֵשׁ עַל
 28 בִּטּוּלוֹ עוֹנֵשׁ כְּרַת, מַה שֶׁאִין כֵּן בַּאשֶׁם שֶׁאִין בֹּו שׁוּם צֵד כְּרַת.
 29 עוֹד שְׁנֵינוּ בְּרִייתָא: אָמַר לֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לֹא רֵאִיָּה
 30 הֵיָא מַחטָמַת, שְׁהֵרִי אִם אִמְרַת בַּחטָמַת חַמּוּרָה שְׂבִין דְּמָה נִיתֵן
 31 לְמַעְלָה שְׁהֵיָא פְּסוּלָה, וְכִי תֵאֲמַר כֵּן גַּם בַּאשֶׁם שְׂדֵמוּ נִיתֵן לְמַטָּה.
 32 שְׁוֹאֵלַת גַּמְרָא: וְלִיְהִי לִיה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא רֵאִיָּה הֵיָא מַחטָמַת,
 33 מִשׁוּם שֶׁאִם אִמְרַת בַּחטָמַת חַמּוּרָה שְׂבִין חַטָּאת שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים
 34 נִכְנָס דְּמָה לְפָנֵי וְלְפָנִים בְּקוֹדֵשׁ קְדָשִׁים, וְכִי תֵאֲמַר כֵּן גַּם בַּאשֶׁם
 35 הַקֵּל שְׂדֵמוּ נִיתֵן עַל הַמּוֹזֵב הַחִיצוֹן. מְשִׁיבָה גַּמְרָא: הֵלָּא גַּם
 36 בַּחטָמַת הַחִיצוֹנוֹת שֶׁאִין דָּמָן נִכְנָס לְפָנֵי וְלְפָנִים קְאָמְרִין שְׁחֵן
 37 פְּסוּלוֹת, וּמִגַּד יֵשׁ לְהוֹכִיחַ עַל אִשְׁמ.
 38 שְׁוֹאֵלַת גַּמְרָא: מִדּוּעַ לֹא פָּרַךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מַה לַחטָמַת שֶׁאִם נִכְנָס
 39 דְּמָה שֶׁל חַטָּאת חִיצוֹנָה (לְפָנֵי וְלְפָנִים) הֵיָא פְּסוּלָה, מַה
 40 שֶׁאִין כֵּן בַּאשֶׁם. מְשִׁיבָה גַּמְרָא: אֵית לִיה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאִף הַאִשְׁמ
 41 שְׁכַנְס דְּמוּ לְפָנִים פְּסוּל, כְּמַבּוּאָר לְהֵלָן.
 42 שְׁוֹאֵלַת גַּמְרָא: וְעֵדִין יֵשׁ לְפָרוּךְ, מַה לַחטָמַת שְׂבִין מְכַפֶּרֶת עַל
 43 תְּיִיבֵי בְּרִיתוֹת, מַה שֶׁאִין כֵּן בַּאשֶׁם שְׁמַכְכֵּר עַל אִיסוּר לֹא. מְשִׁיבָה
 44 גַּמְרָא: יֵשׁ לְהוֹכִיחַ עַל אִשְׁמ מְחַטָּמַת דְּשְׁמִיעַת הַקּוֹל, שֶׁאִם הַשְּׁבִיעַ
 45 אִדָּם אֶת חֲבִירוֹ שֶׁאֵינוּ יוֹדַע לוֹ עֵדוֹת וְקִיבַל עֲלֵיו שְׁבֻעָה זֹו וְנִמְצָא
 46 שִׁיקֵר בְּשְׁבֻעָה, חַיִּיב חַטָּאת. וְאִפִּילוּ שֶׁאִין עַל עֲבִירָה זֹו חַיִּיב כְּרַת,
 47 מְכַל מְקוּם חַטָּאת זֹו שְׁנַשְׁחַטָּה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה פְּסוּלָה.
 48 שְׁוֹאֵלַת גַּמְרָא: מִדּוּעַ לֹא פָּרַךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מַה לַחטָמַת שְׂבִין טַעְוִיָּה
 49 אֲרַבַּע מְתָנּוֹת מִדְּמָה, מַה שֶׁאִין כֵּן בַּאשֶׁם שֶׁאֵינוּ טַעוּן אֵלָּא שְׁנֵי
 50 מִתְּנוֹת שְׁחֵן אַרְבַּע, מִתְּנָה אַחַת בְּפִינָה הַמְּזַרְחִית צְפוֹנִית וְאַחַת בְּפִינָה
 51 הַמְּעִרְבִית דְּרוּמִית, וְכַל אַחַת מִתְּפַשֵּׁט לְשִׁתֵּי רוּחוֹת. מְשִׁיבָה
 52 גַּמְרָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סוֹבֵר בְּרַבִּי יְשְׁמַעֵאל דְּאָמַר שְׂבִין הַדְּמִים טַעְוִיָּין
 53 אֲרַבַּע מְתָנּוֹת נִפְרָדוֹת וְלֹא שְׁתִּים שְׁחֵן אַרְבַּע.
 54 שְׁוֹאֵלַת גַּמְרָא: הֵלָּא עֵדִין יֵשׁ לְפָרוּךְ מַה לַחטָמַת [שְׂבִין טַעְוִיָּה]
 55 אַרְבַּע מִתְּנוֹת עַל עַל אֲרַבַּע קְרָנוֹת –פִּינּוֹת] הַמּוֹזֵב, מַה שֶׁאִין כֵּן
 56 בַּאשֶׁם. וְאִפִּילוּ לְדַעַת רַבִּי יְשְׁמַעֵאל הַמְּצַרִּיךְ אַרְבַּע מִתְּנוֹת, מְכַל
 57 מְקוּם אֵינוּ נִיתְּנוֹת עַל אַרְבַּע פִּינוֹת הַמּוֹזֵב, אֵלָּא רַק עַל שְׁתֵּי פִינוֹת
 58 בְּלַבָּד, הַפִּינָה הַמְּזַרְחִית צְפוֹנִית וְהַפִּינָה הַמְּעִרְבִית דְּרוּמִית. מְשִׁיבָה
 59 גַּמְרָא: וְלִיְשַׁמְעִיָּה –וְלִשְׁתֵּרָן, הֵלָּא יֵשׁ לָךְ גַּם לְפָרוּךְ מַחוּמְרוֹת

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **מ** אם אין עמו לא חמור ולא נכרי אם יש עמו חרש ושוטה וקטן ותן פסו להשוטה שיזליכנו לו שהוא פטור
2 מפל המצות ולא יתנגו לחרש וקטן אף על פי שגם הם פטורים מפל מקום החרש יש לו דעת מועטת¹⁰
3 ומתחלף בפיקח¹¹ והקטן יבא לכלל דעת ולהתחייב במצות אבל השוטה אין לו דעת כלל ולא יבא לכלל דעת
4 אבל אם אין עמו שוטה אלא חרש או קטן יתנגו להם ואם יש עמו חרש וקטן יתנגו לאיזה שירצה לפי ששניהם
5 שקולים שהחרש יש לו דעת מועטת והקטן אף על פי שאין לו דעת כלל¹² מפל מקום יבא לכלל דעת גמורה
6 כשיגדל:

חלק ב סימן רסו, דין מי שהחשיך לו בדרך, סעיף ט

הלכתא רבתא

1114, וראה שם שבכמה מקומות חילקו בין קטן מעל גיל ו' שנים לבין פחות מכן לענין דעת.
גדול מבן ו' - אין לו דעת כלל³³.
כז] דעת מועטת - שאין מחודד להבין כשאר בני אדם³¹.
כז] ומתחלף בפיקח - שהן בני אדם אדם כמותו, ואתי
לאחלופי באדם אחר המחויב במצות³².

ציונים והוספות

31 רש"י יבמות קיג, א ד"ה קלישתא.
32 משנ"ב ס"ק יא.
33 הלכות ת"ת לאדה"ז עם הערות וציונים פרק א סעיף א ע'

שולחן ערוך - הלכות ברכת המזון

1 **ב** אע"פ שהיא ברכה ארוכה אינה חותמת בברוך מפני
2 שמתחלה תיקונה במטבע קצר בא"י אמ"ה הטוב והמטיב
3 בלבד ואח"כ הוסיפו בה כל הדברים הללו:
4 אין לומר אל שבכל יום ויום אלא אל בכל יום ויותר נכון
5 שלא לומר כלל מלת אל שהרי כבר אמר האל אבינו ועוד
6 שאם בא ליחס הטבה לשם אל היה לו לומר המלך האל הטוב
7 והמטיב:
8 **ד** כשיש נכרי בבית נוהגים לומר כולנו יחד בני ברית להוציא
9 הנכרי מכלל הברכה שאסור לברך הנכרים שנאמר ולא תחנם
10 ויותר נכון לומר בני ברית כולנו יחד שלא יהיה בכלל הברכה
11 אפילו רגע כשאומר כולנו יחד קודם שמסיים בני ברית.
12 ונשים ועבדים בני ברית הם כמ"ש טפכם נשיכם וגו' לעברך
13 בברית וגו'.
14 (וכן המומר בכלל בני ברית הוא שאע"פ שחטא ישראל הוא
15 ולכן כשמומר בבית אין לומר כולנו יחד בני ברית כדי להוציאו
16 מכלל הברכה):
17 **ה** בברכת (המזון) בעל הבית מסיים ונאמר אמן שאין יכול
18 לגזור אומר ואמרו אמן משא"כ בברכת עושה שלום
19 במרומוי שהוא שבת של הקב"ה וכל ישראל מצווין אומר
20 ואמרו אמן (ואף אם מברך לעצמו אומר כן להמלאכים

השומרים אותו):

21 **ו** כל המברך את ישראל מצוה לענות אחריו אמן ולכן יש
22 לענות אמן אחר הרחמן.
23 ויאמר מאת ה' כלשון הפסוק ישא ברכה מאת ה' וגו':
24 **ז** נוהגים לומר בשבת ויום טוב וראש חודש מגדול כמו
25 שכתוב בשמואל ובחול מגדיל כמו שכתוב בתהלים וסימן
26 חדש ושבת קרא מקרא ר"ל כמ"ש בנביאים.
27 ויש מפקפקים במה שאומרים הרחמן בכמה גוונים שהוא הפסק
28 בין ברכת המזון לשתיית הכוס ויש מיישביין שכיון שנהגו בהם
29 נעשו כאלו הם מטופס הברכה ואינם חשובים הפסק:
30 **ח** בבית האבל מוסיפים בברכה רביעית מעין המאורע כל
31 שבעה כמ"ש ב"ד סי' שע"ט בין האבל עצמו שמברך בין
32 אחרים שאוכלים עמו ומברכים בזימון ואין חוששין בבית האבל
33 לומר ג' הטבות וגו' גמולות שאינן נזכרים בתלמוד אלא כשמגיע
34 להמלך הטוב אומרים החי הטוב והמטיב אל אמת דיין אמת
35 שופט בצדק לוקח נפשות במשפט שליט בעולמו לעשות בו
36 כרצונו כי כל דרכיו משפט ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנו חייבים
37 להודות לו ולברכו גודר פרוצות בישראל הוא יגדור את הפרצה
38 הזאת מעלינו ומעל אבל זה לחיים ולשלום הרחמן וכו':
39

חלק א סימן קפ"ט, נוסח ברכה רביעית ודיניה טעמים ב"ח

1 אהבת וצמאון הנשמה להדבק בהקב"ה עצמו ולא
2 להסתפק בהשגת חכמת התורה
3 אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו.
4 [לאחר שביאר רבינו בפרקים הקודמים את תחילת
5 הכתוב "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות
6 לא ישטפוה", מוסיף ומבאר בפרק זה את המשך הכתוב -
7 "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו".

8 הפירוש הפשוט בכתוב הוא שאף איש מישראל לא
9 יוותר על אהבתו לה' ולא יחליפנה בשום דבר בעולם,
10 אפילו אם יתנו לו "כל הון ביתו" (כל ממון שבעולם); אך
11 לפי הביאור הפנימי כוונת הכתוב היא להפליג את אהבת
12 וצמאון הנשמה הקדושה להידבק בה', שאינה רוצה
13 להחליף אהבה זו תמורת שום מדריגה רוחנית, אפילו
14 תמורת גילוי זיו והארה מאלקות, כי רצונה להידבק אך
15 ורק בהקב"ה ממש.

16 וזהו שהולך ומבאר:]

17 כי הנה מבואר למעלה איך שמים רבים שהם
18 טרדות הפרנסה, ונהרות שהם המחשבות בענינים
19 גשמיים - שנקראו בשם נהרות דניידי ואולי, מה
20 שאין בן מים הם מכונסים ועומדים.

21 בכתוב נאמר "מים רבים לא יוכלו לכבות את
22 האהבה, ונהרות לא ישטפוה", ונתבאר בפרקים
23 הקודמים שהכוונה לטרדות הפרנסה שהם בבחינת מים
24 רבים ובבחינת נהרות.

25 ומוסיף רבינו כאן, ששני הפרטים שבכתוב - "מים
26 רבים" ו"נהרות" - הם כנגד שני אופנים פרטיים
27 בטרדות הפרנסה: "מים רבים" - הם היגיעות והטרדות
28 עצמן, שהאדם טרוד בפועל בעסק הפרנסה, והן
29 בדוגמת "מי הים" המכונסים ועומדים במקום אחד;
30 ו"נהרות" - הם המחשבות והדאגות המשוטטות במוח
31 האדם הלך ושוב ומבלבלות אותו, והן בדוגמת
32 הנהרות שהן "ניידי ואולי" (מתנענעים והולכים) -
33 ואינן עומדין במקום אחד.

34 ליתר ביאור:

35 טרדות הפרנסה בכלל נקראו "מים רבים", כי
36 הנפש מתקשרת בטרדות רבות ועמוקות כעומק הים,
37 העולות ומתגברות על נפשו, כאדם הטובע בים ואינו
38 יכול לעלות מן המים; וענין "נהרות" ד"ניידי ואולי"
39 הן הטרדות הבאות מחמת התגברות עומק המחשבה

40 והתחכמות יתירה בחידוש ועיון למצוא תחבולות כדי
41 להשיג פרנסה לנפשו, שעל ידי זה נפש האדם טרודה
42 ומסתפקת תמיד האם לעשות כך או כך, ובכל "הסכם"
43 שנחלט בדעתו ניזון לזה בכל נפשו וגופו, ואח"כ
44 כשנופלת במחשבתו לעשות אחרת ניזון לצד אחר, עד
45 שמתלטל מצד אל צד כל העת.

46 וכל זה לא יוכלו לכבות את האהבה.

47 וזהו שהכתוב מפליג את האהבה לה' שבכל אחד
48 ואחד מישראל - שהיא מוטבעת ומושרשת כל כך
49 בעומק נפשו, עד שאפילו הטרדות הרבות ("מים
50 רבים") והמחשבות המבלבלות ("נהרות") בעניני
51 עולם הזה אינם יכולים לבטל ("לכבות") אש אהבה
52 זו.

53 ואדרבה, בהם ועל ידם דוקא תבא לבחינת האהבה
54 היותר גדולה, היינו בבחינת ככל מאדך הנ"ל.

55 לא זו בלבד שאינם יכולים לכבות ולבטל את
56 אהבת הנשמה לה', אלא אדרבה, דוקא על ידי ה"מים
57 רבים" וה"נהרות" הללו באה הנשמה לבחינת אהבה
58 בלתי מוגבלת לה', בבחינת "בכל מאדך".

59 ולזה אומר אחר כך אם יתן איש את כל הון ביתו
60 בו' [בוז יבוזו לו].

61 וזה הפירוש בהמשך הכתוב "אם יתן איש את כל
62 הון ביתו בוז יבוזו לו":

63 כאשר הנשמה הקדושה מגעת לאהבה בלתי
64 מוגבלת לה', בבחינת "בכל מאדך", אזי אהבתה לה'
65 היא גדולה כל כך, שאיננה מסתפקת לרוות נפשה
66 בגילוי זיו והארה של הקב"ה, אלא היא משתוקקת
67 ומתגעגעת בצמאון גדול ועצום להתדבק במהותו
68 ועצמותו ית' ("לאשתאבא בגופא דמלכא"); ולכן
69 איננה מסתפקת גם בגילוי הון ביתו של הקב"ה
70 ["איש" - זה הקב"ה, כפי שיבואר בסמוך], כי כל
71 "רכוש" רוחני, אפילו היקר והנעלה ביותר, אין לו כל
72 ערך וחשיבות לגבי דביקות במהותו ועצמותו ית',
73 ולכן "בוז יבוזו לו".

74 [ומבאר רבינו את ענין "הון ביתו" ברוחניות:]

75 הון ביתו נקרא חכמת התורה, שהן פירוש וטעמי
76 המצות, שנמשך מבחינת חכמתו ית'.

77 "הון ביתו" של הקב"ה, כביכול, הוא חכמת
78 התורה שהיא פירוש וביאור טעמי המצות, והרי חכמת

1 התורה אינה שכל אנושי ח"ו, אלא נמשכת מחכמתו
2 של הקב"ה.

3 וכמו שכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן,
4 [פירושו:] כי מעדן, שהוא בחינת חכמה שנק' עדן,
5 יוצא נהר, לשון המשכה, להשקות את הגן, שהם
6 ג"ן סדרים דאורייתא, שהן פירוש וטעמי המצות.
7 מבואר בזהר הק' שהכתוב "ונהר יוצא מעדן
8 להשקות את הגן" מורה על אופן "ירידת" והמשכת
9 חכמתו יתברך למטה, עד שביכולתה להיות מושגת
10 בשכל האדם:

11 "עדן" (ה"מקור" שממנו יוצאים מי הנהר) הוא
12 כינוי לבחינת החכמה שלמעלה; ומ"עדן" (בחינת
13 החכמה) יוצא ונמשך "נהר", שהוא התפשטות
14 והמשכה מבחינת החכמה [נהר] לשון המשכה
15 והתפשטות, כמו "ונהרו אליו כל הגוים", ונהר זה
16 "משקה" ו"מבאר" את ה"גן" - הם "ג"ן סדרים
17 דאורייתא" [נ"ג פרשיות התורה], כי ה"נהר" הוא
18 פירוש וביאור טעמי המצוות הכתובות בג"ן סדרים
19 דאורייתא.

20 ונעשה מהם בחינת גן עדן עליון וגן עדן תחתון.
21 מבחינת נהר זה - הנמשך מעדן ומבאר את טעמי
22 המצוות ("ג"ן סדרים") נעשה "גן עדן", שכן, ענין
23 השכר בגן עדן הוא תענוג הנשמות מהשגת סודות
24 התורה, וסודות אלו מקורם מבחינת "עדן", כאמור,
25 ומתגלים על ידי בחינת ה"נהר".

26 ובגן עדן עצמו יש שתי מדריגות כלליות - "גן
27 עדן התחתון" ו"גן עדן העליון".

28 עד שנשתלשל מטה מטה.
29 חכמת התורה ("נהר") יורדת מבחינת "גן עדן"
30 ומשתלשלת עד למטה מטה לעולם הזה הגשמי, שהיא
31 התורה כפי שהיא נלמדת על ידי בני ישראל למטה,
32 כשהנשמה מלוכשת בגוף.

33 ששרשם מבחינת חכמתו ית'.
34 אף שהתורה ירדה עד למטה מטה - הרי השורש
35 הראשון של חכמת התורה, שהיא "פירוש וטעמי
36 המצות" ("נהר"), הוא מבחינת חכמתו יתברך
37 ("עדן").

38 שנקראת ראשית ההשתלשלות.
39 אמנם, אע"פ ששורש חכמת התורה הוא ממדריגה

40 גבוהה מאד - "חכמתו ית'" - מכל מקום, גם זאת אינה
41 אלא מדריגה באלקות השייכת לעולמות, כי בחינת
42 החכמה נקראת "ראשית ההשתלשלות".

43 פירוש:

44 כל העולמות כולם, החל מהעולמות העליונים
45 ביותר ועד עולם הזה התחתון, עם כל פרטי המדריגות
46 שבהם, נקראים בשם "סדר השתלשלות"; ובחינת
47 ה"חכמה" היא "ראשית (ותחילת) ההשתלשלות", כי
48 החכמה היא ה"ספירה" הראשונה מעשר הספירות
49 הקדושות (חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת,
50 נצח, הוד, יסוד, מלכות) שהם עשר כחות אלקיים שעל
51 ידם ברא הקב"ה את כל העולמות והנבראים ומנהיג
52 אותם ומשפיע להם קיום וחיות - ומספירת החכמה
53 (הספירה הראשונה) נמשכת החיות האלקי ומשתלשלת
54 לספירת הבינה וכו'.

55 ונמצא, שהחכמה היא ראשית ההשתלשלות.

56 ואינו ערוך כלל לגבי מהותו ועצמותו יתברך שהוא
57 למעלה מההשתלשלות.

58 ומאחר שאפילו חכמתו ית' (השורש של חכמת
59 התורה) אינה אלא "ראשית ההשתלשלות", הרי היא
60 אור אלקי מצומצם ומוגבל המתלבש בתוך העולמות
61 והנבראים, והיא רק בחינת "זיו השכינה"; ואם כן, אין
62 לה שום ערך וחשיבות לגבי מהותו ועצמותו יתברך
63 שהוא מרומם ומנושא למעלה מעלה מכל גדר
64 "השתלשלות" העולמות, שהרי הוא יתברך "אין סוף
65 ממש".

66 וזהו אם יתן איש, שהוא לשון גבורות וצמצומים,
67 כמו שכתוב ה' איש מלחמה כו', שכדי שיומשך
68 מעצמותו יתברך להתהוות בחינת חכמה, שאינו
69 אלא זיו והארה בלבד, אי אפשר להיות כי אם על
70 ידי צמצומים וגבורות רבים.

71 וזהו הפירוש הפנימי בכתוב "אם יתן איש את כל
72 הון ביתו": "הון ביתו" של הקב"ה - היא חכמת
73 התורה כנ"ל, ו"אם יתן איש (את כל הון ביתו)" -
74 מורה על אופן המשכת והתגלות חכמת התורה מאתו
75 יתברך, ונתינתה למטה.

76 פירוש:

77 המשכת התורה וירידתה למטה היא על ידי ריבוי
78 צמצומים והגבלות על אורו יתברך, כי מאחר שבחינת
79 החכמה אינה אלא זיו והארה מאתו ית' - ומהותו

18 באהבה בוז יבוזו לו":
 19 האהבה שבה הכתוב מדבר היא מדריגת האהבה
 20 בבחינת בכל מאדך הבאה על ידי ה"מים רבים" של
 21 טרדות הפרנסה כנ"ל; והכתוב אומר, שאף אם יתן
 22 הקב"ה ("איש") לנשמה "את כל הון ביתו", היינו
 23 המשכת והתגלות חכמת התורה כפי שהיא בשרשה
 24 ומקורה (בבחינת חכמתו ית'), אעפ"כ הנשמה לא
 25 תסתפק בכך, ואדרבה "בוז יבוזו" לה כל הגילויים
 26 האלה;
 27 והטעם, כי על ידי טרדות הפרנסה באה הנשמה
 28 למדריגת האהבה בבחינת "לאשתאבא בגופא
 29 דמלכא", ואינה מסתפקת בשום גילוי זיו והארה ממנו
 30 יתברך, לא בגן עדן התחתון ("ארץ") ולא בגן עדן
 31 העליון ("שמים"), שהרי כולם הם רק הארה ממנו ית'
 32 - אלא רצונה לידבק אך ורק במהותו ועצמותו יתברך
 33 ממש ("גופא דמלכא").

ד"ה מים רבים פרק ז

1 ועצמותו יתברך הוא למעלה מעלה מגדר בחינת
 2 ה"חכמה" כנ"ל - לכן, המשכת בחינת החכמה
 3 ממהותו ועצמותו ית' יכולה להיות רק על ידי
 4 צמצומים רבים.
 5 וזהו "אם יתן איש": התואר איש הוא כינוי למדת
 6 הגבורה שלמעלה, כמו "ה' איש מלחמה", ומדת
 7 הגבורה והדין היא שורש כל הצמצומים.
 8 וזהו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, שהוא
 9 אהבת בכל מאדך המבואר למעלה, שהוא
 10 "לאשתאבא בגופא דמלכא", וכמ"ש מי לי בשמים
 11 ועמך לא חפצתי כו' [בארץ], שלא יחפוץ לא בגן
 12 עדן כו', שהם אינם רק זיו והארה בלבד, רק
 13 "לאשתאבא בגופא דמלכא", שהוא מהותו
 14 ועצמותו ית'.
 15 ואי לזאת בוז יבוזו לו הון ביתו הנ"ל, שאינו אלא
 16 זיו והארה כו'. וד"ל.
 17 וזהו כוונת הכתוב "אם יתן איש את כל הון ביתו

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

20 בקדושה) וכאשר יעלו לריח במעש' הקטרת מתהפכי'
 21 מאורו לברוך כו' ונעשה מהן ריח נוחח לה' הרבה יותר
 22 מריח הקרבנות אע"פ שנאמר בהן ג"כ ריח נוחחי כו'
 23 כידוע ההפרש ביניהן שריח המאכל בטעם שבו יערב לנפש
 24 שיתחבר בגוף לאור וחיות יותר במוח ולב כו' אבל ריח
 25 הבושם דקטרת הוא הריח שאין הגוף נהנה ממנו רק
 26 הנשמה כמאמרז"ל כי הבושם אינו מין מאכל כלל רק כמו
 27 דומם בעלמא והן דברים חריפים וקשים שאין בהם טעם
 28 כלל להחיות הגוף ואין להן חיבור כלל עם הדם ובשר
 29 ואברים רק לרוחניות הנפש עצמה תשיב הריח וז"ש זה
 30 הריח שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף כו' והנה הגם שנפלר
 31 בשבה"כ בתחתית המדריגות ונק' י"א ארורים שנק' סם
 32 המות כו' אך בהקטרתן למעלה מתהפך מסם המות לסם
 33 חיים שנעלה יותר מבחי' אור דחכמה עד שמוסיף אור
 34 וחיות חדש ממש גם בשם הויה דחכמה שבמוחא כו'
 35 ועד"מ הריח החזק שמשיב את הנפש ממש עד שגם אור
 36 השכל שבמוח יתחזק והוא בחי' מקיף העליון ביותר
 37 שעושה משיבת נפש למעלה כבי' להאיר תוס' אור חדש
 38 ומוחין חדשים גם בנר"ב באו"כ כו' ולזה הטעם ע"י הקטרת

1 (יג) וזהו ענין הקטרת שלמעלה מן הקרבנות דהנה ידוע
 2 בשרש ענין הקרבנות להקטיר חלב ודם ע"ג
 3 המזבח כו' שזהו רק בחי' בירור דמדות דק"נ החומרי'
 4 כבהמה ממש שיעלו ויוכללו בקדושה באש של מעלה והוא
 5 ארי' דאכיל קרבנין אותיות ראי' דחכמ' וע"י הכהן ששרשו
 6 בקו הימין חח"ן כידוע ולזה הטעם נק' הקרבנות לחמי
 7 לאישי כו' כלחם שיש בו טעם ומחי' לגוף שהוא ענין ג'
 8 שליטין מוחא ולבא וכבדא לחבר אורות דנר"ב בכלים כו'
 9 וכמו באדם למטה מתבררי' המדות דק"נ ע"י אור החכמה
 10 דוקא כנ"ל והיינו ע"י התפלה שבמקום קרבן בעבודה
 11 שבלב ומוח בהתפעלות רשפי אש שלהבת י"ה דחו"ב כו'
 12 וד"ל אבל הקטרת ענינו הוא בחי' הבירור דמקיפי'
 13 שלמעל' מן החו"ב ומדות כו' שאין אור החכמה מתפשט
 14 שם כלל כמו אותיות מו"ד דק"נ שמקיף לחו"ב ומדות כנ"ל
 15 שאין להן עלי' ובירור כלל ע"י כח מ"ה דחכמה אבל ע"י
 16 הקטרת דוק' מתבררין ועולין גם הם להיות בבחי' מקיפי'
 17 דקדושה ולזה מעלת הקטרת יותר מן הקרבנות והענין הוא
 18 כידוע די"א סממני הקטרת הן נגד י"א ארורים דקליפה שהן
 19 יוד מקיפי' (והלבונה עולה ע"ג כו' שעל ידו יוכלו ליכלל

1 דוקא עולין ומתבררין המו"ד שלא לה' המה שהן בחי'
2 מקיפי' דק"נ גם הם עולין להיות בבחי' מקיפים דקדושה
3 ע"י הקטרת דוקא מפני שאין כח זה בקרבנות כלל מטעם

4 הנ"ל דאין אור החכמה מגיע לשם כלל וכנ"ל בענין הוריד
5 כנחל כו' וד"ל (וכמ"כ בתפלה שבמקו' קרבן אין כח כלל
6 להעלו' המו"ד דק"נ כ"א במוחין ומדו' לבד מטעם הנ"ל):

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

1 (ט) והנה מעתה נבוא לבאר ג"כ הקושיא בענין שינוי רצון
2 אצלו ית' כמו שאנו אומרי' יהי רצון מלפניך כו'
3 שמבקשים שירצה כן שיבנה בהמ"ק שהוא שינוי ממה
4 שמתחלה אינו רוצה ולכן נחרב בהמ"ק ועתה ירצה בו
5 ויבנהו וכן כשמבקשי' יהי רצון שיחיה החולה ויתרפא
6 מחליו הכוונה שישתנה רצונו ממה שמתחלה רצה לחלותו
7 כו' ועד"ז בכל עניני התפלות שענינם הפקת רצון טוב מה',
8 וכבר נתקשו מאד הפלסופים בזה, והנה התו"ט באבות שם
9 האריך בזה במ"ש הרמב"ם בדעת חז"ל ושבאמת לא כיונו
10 חז"ל בזה ח"ו אלא דעתם כדעת רמב"ם עצמו וכמ"ש
11 למתי אעתיר כו' (שמות ח' ה') שיש שינוי רצון, ועכ"ז אינו
12 שינוי בעצמותו לפי שאין רצונו כרצונינו כמו שאין חכמתו
13 כחכמתנו כי הוא היודע וכו', וביאור דבריו היינו עפמ"ש
14 בס"י י"ס בלי מ"ה פי' בלי מהות שאינן מערך מהות כחות
15 הנפש המושגים אלינו ועד"מ כמו בכתיבה באצבע שכותב
16 אות אל"ף הרי תמונת האות נמשך מכח המניע שביד
17 שממנו נשפע כל פרטי ציור האות וכל מה שימצא אחר
18 כתיבה על הנייר היה תחלה בכח המניע שבאצבע בפרטי
19 פרטיות ועכ"ז לא היה ממהות אותיות הכתובות על הנייר
20 באצבע ולא מדוגמתם כלל שהרי המה גשמיים בתמונתם
21 ובמהותם וכח המניע המהווה וממשיכו הוא רוחני כו'
22 ועד"ז יובן איך שמחכמה דאצי' נמשך להוות מהות שכל
23 האדם הוא כמ"כ שאין השכל הנפעל מערך מהות החכמה
24 דאצי' כמו שלא יש אות גשמי בכח המניע שבאצבע ולכן
25 נקראי' הספי' בלי מה כלומר בלי מהות הנפעל מהם פי'
26 שמהות הנפעל מהותו הוא שהוא כח ומקור השכל אבל
27 ספי' חכמה עצמה אינה ממהות זה כלל ועד"ז הרצון שלו
28 ית' אינו ממהות רצון שלנו ולכן לא יקשה עלינו כלל
29 משינוי הרצון שגורם שינוי בו ית' כי זה אינו אלא ברצון
30 שלנו, אבל אחר שאין רצונו ית' ממין הרצון אשר לנו
31 ונעלם תכלית ההעלם לפי שהוא רצונו א' וכמו שעצמותו
32 נעלם תכלית ההעלם כך רצונו נעלם מהשיג מהו לכן נדע
33 שאין הרצון ההוא פועל בו שינוי ואין להביא ראייה מרצון
34 שלנו על רצונו כי אין ביניהם שום דמיון כלל, וזה שאמר
35 הנביא כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' (ישעי' נ"ה ח'),

36 אלו הם ביאור דברי הרמב"ם ז"ל והנמשכים אחריו בהתרת
37 קושי' ענין שינוי הרצון והוא ע"ד מ"ש לעיל פ"ז דברי
38 הפלסופים בענין התוארים שהם שוללים שכמ"כ נאמר
39 בענין הרצון שלא נאמר בו שהוא פועל ברצון אלא כדי
40 שנבין ממנו שאינו פועל על צד החיוב בלי כוונה ורצון
41 ח"ו, ולפיכך הרצון ההוא אינו מחדש בו שינוי כו'. וכ"ז
42 הוא לשיטתו לעיל פ"ג שהרצון והידיעה הוא עצמותו אבל
43 לפי משנת"ל שהם רק כלים ומהו"ע ית' מרומם ומתנשא
44 מהם ואינו בגדר תוארים אלו א"כ יובן קושי' זו בפשיטות,
45 והוא כי גם שבזה דבריו נכונים בענין שהרצון והחכמה
46 שלמעלה נק' בלי מ"ה שאינן ממהות חכמה ורצון שבנפש
47 כנ"ל מ"מ לגבי עצמותו נק' כלים או לבושים וכמאמ' אלי'
48 דאתקריאו גופין לגבי לבושי' דמכסיין עליהון אבל לגבי
49 למעלה מהם גם הם אתקריאו לבושי' כו' ולפיכך שינוי
50 רצון הוא שינוי מהתלבש לבוש אדום ללבוש לבן עד"מ
51 שאין זה גורם שינוי בגוף המלך אע"פ שהבגדים שונים
52 זמ"ז, וביאור הענין יובן עד"מ ממה שאנו רואים שינוי
53 התלבשות לבושים שונים ג"כ לגבי כחות הנפש שכמ"כ
54 אין שינוי הלבושים פועלים שינוי בכח הנפש, למשל אדם
55 שהוא חכם במלאכות הרבה שיש לו חכמה ושכל לכתוב
56 ולהתחכם במלאכת הכתיבה לעשותה על בוריה ויש בשכלו
57 ג"כ ידיעה להתחכם במלאכת האריגה והציור וכיוצא
58 בשאר מלאכות, והנה המלאכות חלוקות זו מזו במהותם
59 כמו שיש הפרש בין מהות הכתיבה למהות האריגה,
60 וכשפועל המלאכה נמשך כח משכלו ואע"פ שודאי אין
61 מהות הגשם בשכלו כנ"ל עכ"ז סיבת ההפרש שביניהם
62 יתהוה תחלה במהות השכל הפועלם שלמלאכה זו יומשך
63 השכלה המיוחדת לה ולמלאכה אחרת יומשך השכלה
64 אחרת ולכן ישתנו המלאכות, וא"א לומר שהם כחות שונים
65 ממש ר"ל שכח השכל הממציא השכלה בכתיבה הוא מהות
66 אחר מכח הממציא השכלות באריגה וכמו שנראה לכאורה
67 מאשר אנו רואים שיש בבני אדם חלוקים זה סגולת שכלו
68 להתחכם במלאכה א' ולא יודע במלאכה אחרת כלל וזה
69 להיפך, ונאמר שזהו לפי ששכלו מיוחד למלאכה זו וחסר
70 ממנו כח השייך למלאכה אחרת, שזה אינו באמת כי כח

47 ואע"פ שלגבי הרצון עצמו יהי' שינויי' כבר אמרנו למעלה
 48 שהי"ס ומכללם הרצון נאצלו לאחר הצמצום מן הזיו והאור
 49 ואע"פ שנק' אלקות אינו מערך עצמותו והשינוי שבהם אינו
 50 פועל שינוי בו ית' אלא שהוא ית' מאיר ומתלבש בהם
 51 שהוא ענין הקו שנמשך מהאור שלפני הצמצום ובו אין
 52 שינויים כלל רק כמו התחלפות לבושים שפושט אלו ולובש
 53 אחרים כו' וזהו שמבקשים יהי רצון מלפניך כלומר
 54 שיתלבש בבחי' רצון זה וישתנה הלבוש כו' ובהשתנות
 55 הלבוש יומשך רב טוב וחסד לבני ישראל כפי הבקשה
 56 שמבקש אך מ"מ הכת הזה לפעול מהמלך השתנות
 57 מלבושיו אינו כ"א ע"י מקורב המלך כמו העבד שמכיר
 58 בטיב לבושו וגם יכול להתקרב לגופו של מלך ויפעול
 59 אצלו שיחליף מלבוש זה ללבוש אחר משא"כ איש נכרי
 60 אשר לא מעבדי המלך הוא אינו מכיר לבושו וגם אינו יכול
 61 להתקרב לגופו של המלך ולבקש ממנו על ככה, ע"כ בקשה
 62 זו באמרינו יהי רצון מלפניך כו' אינו אלא לישראל לבדן
 63 כדכתיב בכל קראינו אליו מפני שישראל עלו במחשבה
 64 פנימי' או"א שרש כל האצילות ויש לנשמתן שייכות
 65 ללבושי' של אא"ס ב"ה (כמ"ש אליהו לבושי' תקינת לון
 66 דמינייהו פרחין נשמתין לב"נ ולפמ"ש במצוה א' יש
 67 בנשמות ישראל ג"כ הארת א"ס שלמעלה מהכלים והוא
 68 מבחי' העצמות ע"ש בסיום הדרוש ולכן יכולים להתקרב
 69 אל המלך עצמו ולומר לו דיעה בענין הלבושים שיחליף
 70 מזה לזה כו') עד שילבישוהו באמרם יהי רצון דהיינו
 71 שיתלבש בספי' הרצון ויפעל פעולה חדשה במציאות
 72 הנבראים להפוך מים ליבשה כי כל אשר חפץ ה' עשה
 73 (תלים קל"ה ו') שברצותו בדבר מיד נעשה כן וכנ"ל פ"ח
 74 ע"פ כי לא מחשבותי וגו' וגם ע"י רצונו נמשך לבחי'
 75 הדיבור עליון לשנות הצירופים וז"ס מי שאמר לשמן
 76 וידליק יאמר לחומץ וידליק (תענית כ"ה א') ואז יתהפך
 77 המציאות של הנברא ע"י שינוי צירופו המח' אותו. וכל
 78 שינוי רצון זה ושינוי צירופי הדיבור אינו גורם שינוי באור
 79 העצמות המלוכש בתוכן דהיינו הרוצה ברצון והמדבר
 80 בדיבורו לפי שהן רק כמו לבושים ולא כרצון האדם לגבי
 81 נפשו וכמשל המים בכלי שכתבתי פ"ה בשם הרמ"ק וכ"ה
 82 משל הנ"ל לגבי השכל מכתובה לאריגה והכל עולה בקנה
 83 א' לומר שהספי' הם רק כלבושים שאין המתלבש בהם
 84 משתנה בשינויים כו', ועיקר סיבת כח זה לישראל הוא
 85 מפני שיכולים למסור נפשם על קדה"ש (שזהו מצד שרשם
 86 בעצמות כמ"ש במ"א) וכח זה הוא מעלה מ'ן לאו"א
 87 להיות גורם יחוד או"א ע"י תוס' אור חדש מא"ס ב"ה וע"פ
 88 המשכה חדשה זו שמאו"א שהם השכל ישתנו ג"כ צירופי
 89 אותיות הדיבור כי בחכמה יסד ארץ (משלי ג' י"ט)
 90 שהדיבור נמשך מהשכל וישתנה צירוף של החולה ממות
 91 לחיים כו' ונמשך מההשתלשלות דרך כלים דבי"ע עד
 92 שמגיע לעשיי' ממש כנ"ל פ"ז. ועוד ית' תוכן ענין יהי רצון

1 השכל א' הוא והוא כמו היולי לגבי ההשכלות הנמשכים
 2 ממנו שיכול להתחכם בכל מה שירצה וכמו שאנו רואים
 3 כשאדם א' יוכל לעשות ב' המלאכות אינו מרגיש שבשעה
 4 שעושה מלאכה זו נמשך מכח זה ושבאחרת נמשך מכח
 5 אחר, אלא הכל מכח א' הוא כח חכמה שבו, אך עיקר
 6 הענין הוא כן באמת שכח השכל א' הוא שיש בכחו לפעול
 7 כל ההשכלות שבעולם ונק' היולי, והענין שמתחכם בו הוא
 8 כמו לבוש אליו וכשנותנים לפניו לבוש זה מתלבש בו
 9 והיינו להשכיל במלאכת הכתיבה כשרוצה בו עד"מ ולפי
 10 תואר הלבוש כך יהיו ההשכלות מיוחדים לכתיבה עד"מ
 11 שונים מן ההשכלות המיוחדות לאריגה שזהו לבוש אחר,
 12 ולכן יומשך מכאו"א פעולה מיוחדת מחמת שינויי
 13 הלבושים ועכ"ז לגבי השכל עצמו אין שינוי מהיותו
 14 מתלבש בכתיבה או באריגה (ומה שזה סגולתו יותר
 15 למלאכה א' מלזולתה זהו לפי שמכיר המלאכה יותר ויודע
 16 הלבוש בטוב איך להלביש בו את השכל משא"כ לגבי
 17 השני שיודע בטיב לבוש אחר יותר) והנה כמו שלגבי כחות
 18 הנפש נק' המלאכות לבושים כך יובן עד"מ למעלה לפי
 19 משנת"ל שמהו"ע ית' אינו מערך מהות הספי' כלל אלא
 20 הוא הויה פשוטה וא"כ אפי' הספי' בעצמן ומהותן שהם
 21 כח החכמה והרצון כו' הם בחי' לבושים לגבי אור א"ס
 22 ב"ה המאצילים שמתלבש בהם כי הוא אור פשוט ויוכל
 23 להחיות מהות שכל כמו מהות רצון בשוה וכמו שהשכל
 24 הוא היולי לגבי המלאכות כנ"ל ואע"פ שי"ס הם בלי מ"ה
 25 ואינן בערך כחות נפשיות כנ"ל מ"מ אצלו ית' הם כמו
 26 לבושים ואין שינוי בו ית' אם מתלבש בלבוש אדום שהיא
 27 מדת הגבורה עד"מ לכשמתלבש בלבוש לבן שהוא מדת
 28 החסד עליון ואע"פ שיהי' הפעולות שונות מצד שינויי
 29 הלבושים כנ"ל במשל שינוי המלאכות משינוי התלבשות
 30 השכל ועכ"ז אינו שינוי כלל באור המתלבש שהוא פשוט
 31 ושוה ממש בשעה שמתלבש בחסד עם כשמתלבש בגבורה
 32 כמו שאין שינוי לגבי השכל עצמו כנ"ל, ובהקדמה זו
 33 שהקדים אליהו שהספי' הם כמו הלבושים שוב לא יעלה
 34 על לב משכיל הקושי' בענין שינוי הרצון למעלה שמתחלה
 35 רצה כך ואח"כ באופן אחר כמו מתחלה רצה שיהי' חורבן
 36 הבית לגודל העוונות ואח"כ ירצה בהבנותו שינוי רצון זה
 37 היינו שהוא ית' החליף מלבוש אדום ללבוש לבן עד"מ
 38 שאין שינוי כלל בו ית' הלוכש את הלבוש וע"ז נאמר
 39 כלבוש תחליפם כו' (תלים ק"ב כ"ז) ומה ששינוי רצון גורם
 40 שינוי בהרוצה היינו באדם שרצונו היא כח מורכב בעצמותו
 41 וכשרוצה מתפעלת עצמות נפשו וממילא בשינוי הרצון יהי'
 42 שינוי ההתפעלות בנפש משא"כ למעלה שהרצון הוא כמו
 43 לבוש וכשהוא ית' רוצה בו אינו מתפעל בעצמותו כמו
 44 שאין העצמות מתפעל מן הלבוש וכמשל המים בכלי כו'
 45 ולפיכך שינוי הרצון אינו גורם שינוי בעצמותו שהרי גם
 46 באדם מה שמחליף לבושו אינו גורם שינוי בעצמותו כו'

1 כו' לפמש"ש במצות תשובה פ"ג ע"פ סלח לנו שיש כמה
 2 בחי' רצון אית רצון ואית רצון וגם רעווא דרעוין, ופי' יהי
 3 רצון שיומשך מרעד"ר רצון המקור לרצונות יומשך רצון
 4 חדש למחול לחוטא ואז יחי' מחולאתו שאין יסורים בלא
 5 עון, לפי שהעון הוא נגד רצונו שרוצה בקיום מצותיו
 6 והמחילה היא המשכת רצון חדש מרעד"ר שהוא למעלה
 7 מרצון שבמצות, והתעוררות רעד"ר היינו ע"י צעק לבם
 8 מפנימי' הלב, וכן עד"ז אית רצון שלמטה מן השכל והוא
 9 ת"ת דאימא שנעשה כתר לז"א והנהגת הרצון זה הוא ע"י
 10 השכל ושאלו לחכמה נפש החוטאת במה תתכפר כו'
 11 (ילקוט שמעוני יחזקאל שני"ח ע"ש) אמרה תמות כי היא
 12 בחי' דין ג"כ כמ"ש החייט, וכאשר אומרים יהי רצון היינו
 13 שיומשך מרצון העליון שלמעלה מהשכל אל רצון הזה ואז
 14 מתמלא רחמים וכמו במנחת שבת שנק' עת רצון מצד
 15 התגלות מצחא דאריך במצחא דז"א כי מצחא דז"א הוא
 16 ההסכם שנשאר מרצון הנולד ע"פ השכל כאשר מסתלק
 17 השכל וההתבוננות ונשאר ההסכם לבד שאז יהיו דינין
 18 ביותר על העובר רצונו מכפי שיהי' הדין בעת שהשכל
 19 מאיר בהרצון כמשל הקטן שהוא אכזרי יותר מחסרון
 20 החכמה שהיא מקור הרחמים ג"כ כמ"ש אבינו אב הרחמ'
 21 אלא שלגבי הרצון שלמעלה מהחכמה נק' דין, ולכן
 22 ממצחא דז"א מתערי' כ"ד בתי דינין וכד מצחא דע"ק
 23 אתגלי כולהו אשתכחו כי הוא מקור הרחמים וזהו פי' יהי

24 רצון כלומר גלה רצונך הפשוט מקור הרחמים ברצון
 25 שלמטה בז"א, וכל שינויים אלו איננו שינוי באור העצמות
 26 שבהם כנ"ל במשל וכ"ש לגבי מהותו ועצמותו ית' שאור
 27 העצמות שבהם הוא זיו לבד שהזיו אינו פועל שינוי במאור
 28 שאפי' שינוי זה עם שאינו אמיתי אין בו וכנ"ל באורך פ"ה:
 29 והנה ע"פ כל משנת"ל יובן מ"ש יבחר לנו את נחלתינו
 30 את גאון יעקב אשר אהב סלה (תלים מ"ז ה'),
 31 ואומרים זה לפני תקיעת שופר בר"ה, כי הנה בר"ה הוא
 32 חזרת הדברים לקדמותן והוא בחי' עליות (אורות) המלי'
 33 כמ"ש עלה אלקים בתרועה (תלים שם) וכאשר הוא עולה
 34 בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות בבחי' פנימית הכתר
 35 אזי גם החיצונים עולים אחריה בבחי' אחריים לינק
 36 ולקבל ממנה כמו שכתוב כל העמים תקעו כף כו' (שם ב')
 37 נדיבי עמים נאספו כו' (שם י') ולהיות כי בחי' פנימי'
 38 הכתר הוא בחי' מקור התענוגים שמפני הרוממות בעצמותו
 39 יוכל להתמשך גם למי שאינו ראוי כראוי כי הוא למעלה
 40 מבחי' רצון שבתורה כדכתיב אם צדקת מה תתן לו (איוב
 41 ל"ה ז') וכמ"ש לעיל פ"ח, כענין שממית בידים תתפש
 42 והיא בהיכלי מלך וכו' (משלי ל' כ"ח) לזאת אנו אומרי'
 43 יבחר לנו את נחלתינו פי' שיאיר אא"ס ב"ה מבחי' עצמיות
 44 העונג בבחי' חותם ותחום להגביל השפע לישראל לבד
 45 בסט' דקדושה כפי מה שבא הרצון בתורה וזהו ענין
 46 החתימה ביוכ"פ בנעילה וד"ל:

מצות האמנת אלקות

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

1 מהעלם אל הגילוי בחי' האין שיש באדמה שז"ע עבודת
 2 האדמה, וכמו שבגשמיות עבודת האדמה הוא לגלות
 3 ולהוציא כח הצומח שיש בארץ, כן הוא ברוחניות שתצא
 4 לגילוי בחי' כוונת נעיצת התחילה שיש בהעלם בארץ
 5 שלכן יש בה כח התחדשות מאין ליש כנ"ל, אמנם אם
 6 ההמשכה הבאה מלמעלה הוא ע"י אתעדל"ת ע"ד אשה
 7 כי תזריע הרי יוצא מהעלם אל הגילוי כח הרצוא והתשוקה
 8 שבה, והגם שעדיין צריכה לקבל מן המשפיע וכלי זה לא
 9 תוכל להוליד, מ"מ מפני שזה נמשך ע"י אתעדל"ת הנה
 10 כח ההולדה זו היא מבחי' היותר גבוה להיותה מתקרבת
 11 לבחי' שורשה הוא בחי' האין אשר שם היא נעוצה
 12 ומתגלה יותר כוונת נעיצת התחילה כו'.
 13 **ואמנם** כ"ז הוא עכשיו אבל על לע"ל נא' כי ברא ה'
 14 חדשה בארץ נקבה תסובב גבר, ולהבין זה צ"ל
 15 מ"ש ומקדם אשר לא נעשה אומר עצתי תקום וכל חפצי

1 וזהו שארז"ל ואדם אין לעבוד את האדמה ואדם אין
 2 כאלו' וחוני המעגל להעביד את הבריות להקב"ה
 3 פי' שאלו' הי' עבודתו להעלות מ"ן, וכמ"ש במאו"א א'
 4 קמ"א אליהו גימ' ב"ן כי הוא המעלה מ"ן שהם בסוד ב"ן
 5 עכ"ל. וזהו שעלה בסערה השמי' והיינו שנזדכך גופו ג"כ
 6 להיות בבחי' אין, ולכן הי' בכחו לפעול העלאות מ"ן
 7 בכנס"י שהיא בחי' ארץ, שענין העלאות מ"ן הוא בחי'
 8 הרצוא והתשוקה שיש בארץ וכנ"ל שזהו מצד כי נעיצת
 9 התחילה שבה הוא בחי' האין המהוה היש דחכ' וכנ"ל.
 10 **וכמו"כ** על חוני המעגל אמרו במשנה דתעניות שאתה
 11 מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן כו',
 12 והיינו מפני כי פעל בעצמו להיות בבחי' בטל רצונך לגמרי
 13 מכל וכל לכן עשו לו רצונו שזהו ג"כ ע"י בחי' הביטול
 14 לאין כו', וזהו שא' ואדם אין לעבוד כו' פי' שלא יש בחי'
 15 אדם שהוא אין שיוכל לעבוד את האדמה להוציא ולגלות

26 בחי' האיך המהוה החכ' כמ"ש והחכ' מאיך תמצא, להיות
 27 כי יהי' עליית המל' בבחי' כתר עליון כו', ואז יהי' דבר
 28 חדש אשר לא נעשה עדיין בסדרי השתלשלות, והוא אשר
 29 יהי' כח המוליד בארץ שלא ע"י מ"ד דמים ומטר כלל,
 30 כענין מארז"ל עתידה הארץ שתוציא גלוסקאות כו', אלא
 31 מצד שרשה בתחלתן בבחי' קדם שמחדש גם עכשיו באמת
 32 מאיך, וע"כ אומר שלע"ל יהי' בריאה חדשה לגמרי מה
 33 שלא נעשה עדיין כי עד הנה הכל נעשה ע"י בחי' מ"ן
 34 ומ"ד דוקא, ולע"ל בורא ה' חדשה ממש שלא הי' עדיין
 35 כזאת רק מכח הארץ עצמה, וזהו נקבה תסובב גבר פי'
 36 שלא תצטרך לקבל מ"ד דכורא והוא ענין שתתעלה
 37 במדריגת כ"ע הנ"ל.
 38 **ויובן** זה בעבודת ה' בכלליות ישראל שנק' בשם ארץ
 39 חפץ, שנודע שישראל עלו במח' שפי' במח' הקדומה
 40 שלמעלה מעלה מבחי' החכ' שנק' ג"כ מח' כמ"ש
 41 בזהר בענין מח' ויובלא דלא אתפריש לעלמין, אמנם זהו
 42 הנק' ראשית, אבל עליית נש"י הוא במח' הקדומה דא"ק
 43 שז"ע עליות המח', וזהו פי' נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן
 44 בסופן היינו בחי' מאמר נעשה נעוץ בתחלתן הוא בחי'
 45 התחילה שלמעלה מבחי' ראשית כו', ועלייתם לבחי' מח'
 46 דא"ק הוא ע"י הרצוא שמגיע עד בחי' תחלה, שהרי נא'
 47 בס"י אם רץ לבך שוב לאחד שהשוב הוא לבחי' אחד
 48 שז"ע החזרה אחר קדימת הרצוא, שמוכרח לומר שהרצוא
 49 מגיע לבחי' היותר גבוה לצאת גם מכלי הגבלת החכ', רק
 50 מפני שבע"כ אתה חי שוב לאחד הוא בחי' הראשית הנ"ל.

ד"ה המגיד מראשית אזורית
 ש"פ ויקרא פ' זכור. תרל"ב

1 אעשה לע"ל, כי הנה פי' ומקדם הוא מקדמונו של עולם
 2 הנק' אדם קדמון לכל הקדומי' כו' והוא למעלה מעלה
 3 הרבה מבחי' הראשית דחכ' הנ"ל, דהנה ראשית וראשון
 4 שייך אם יש לספור מה לאחרי' וה"ה סופר ראשון שני
 5 שלישי, אבל דבר שהוא יחידי ואיך מה לספור אחריו כלל
 6 איך שייך לקרותו ראשון כידוע, אלא הוא קדמון פי' שקדם
 7 להיות לבדו כו', והנמשל יובן למעלה שלפני אחד מה
 8 אתה סופר, פי' באחד יש אחד המנוי וכמו יום אחד דמע"ב
 9 שיש יום שני ושלישי, אמנם לפני אחד מה אתה סופר
 10 שאינו בגדר מספר כלל, והיינו כי לפני בחי' הראשית
 11 דחכמה אינו שייך בחי' ספירה כלל, ולא נק' ראשית כלל
 12 כ"א קדמון להיותו קדמון לכל הקדומין, וזהו ומקדם אשר
 13 לא נעשה פי' קדם הוא מלמעלה מבחי' ראשית
 14 ההשתלשלות שמחכמה כו', וז"ע אשר נת' למעלה דנעוץ
 15 סופן בתחילתן כו' בחי' הכתר עליון דאיך לו תחילה ואיך
 16 לו תכלה שהוא בחי' האיך שמחדש את בחי' החכ' מאיך
 17 ליש כמ"ש והחכ' מאיך תמצא, והנה פי' ומקדם אשר לא
 18 נעשה קאי על לע"ל והיינו שעדיין לא נעשה זה כ"א לע"ל
 19 תהי' בחי' זו והיינו מ"ש כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה
 20 תסובב גבר, פי' חדשה חידוש לגמרי דהיינו ענין כח
 21 המחחד מאיך ליש שאינו אלא בתחילתן ובסופן דוקא, ואז
 22 יהי' עליות המל' להיות נעוץ סופן בתחלתן ותקבל מבחי'
 23 קדם דוקא שלמעלה מן החכ', והיינו מבחי' אין עצמה, פי'
 24 מה שעכשיו הוא רק שיש בה כח כוונת נעיצת התחילה
 25 בהעלם לבד, אבל לע"ל תקבל מבחי' התחילה עצמו הוא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

15 אין סוף הרי מאיר האור האלקי בנפשו. והאור הזה יכול
 14 לפעול הביטול בנפשו. אלא שצריכים לזה הכנת המקבל.
 15 דהנה כאשר הכנת המקבל הוא להרגיש את הטוב טעם
 16 בהרוממות וההפלאה בהאין סוף אז מתפעל בנפשו
 17 בבחינת שמחה ודביקות האהבה כו' כנ"ל. ולזאת צריכה
 18 להיות תחלה הכנת המקבל להרגיש את האור האלקי מצד
 19 עצמו ואז האור האלקי שמאיר בנפשו פועל בו הביטול.
 20 ואחר כך גם כשמרגיש את הטוב טעם ומתפעל בשמחה
 21 ובאהבה הרי הוא בבחינת ביטול והנחת עצמותו כו'. אמנם
 22 גם בעבודה בבחינת שפלות הנ"ל עם היות שבדרך כלל
 23 הוא ענין ביטול היש מכל מקום אפשר להיות גם בזה
 24 בבחינת הישות והוא מה שהוא מורגש בנפשו גם בעת

1 יד. והנה בשתי אופני העבודה הנ"ל אפשר להיות בחינת
 2 הישות והגסות כו'. דבאופן הא' שהוא בשמחה
 3 בודאי אפשר להיות בחינת הישות שהוא יש מי שאוהב.
 4 כי השמחה וההתפעלות הרי הם במורגש בנפשו כו'. וכמו
 5 כן האהבה והרצוא הוא למלאות חפצו ורצונו שחפץ
 6 להיות קרוב ודבוק באין סוף ב"ה, אם כן הרי מעורב בזה
 7 אהבת עצמו והרגשת עצמותו כו', כמו שכתוב במקום אחר
 8 (וצריכים עצות לזה איך שתהיה השמחה והאהבה בבחינת
 9 ביטול. שזה היה עבודת אהרן כהן גדול בהעלאת הנרות
 10 להמשיך בחינת חכמה במדות בכדי שיהיו המדות בבחינת
 11 ביטול כו'. והענין הוא דהביטול הוא מצד האור העליון
 12 דהנה נתבאר לעיל דכשמתבונן בגדלות ורוממות והפלאה

1 המרירות והשפלות כו'. וממילא אין השפלות בבחינת
 2 שפלות אמיתי להיות כאין ואפס ממש כו' (די
 3 צובראכענקייט איז ניט קיין אמיתית ער זאל ביי זיך זיין
 4 גאר ניט באמת, פארלירען זיך לגמרי מכל וכל כו') והיינו
 5 מפני שהחשבון הנ"ל אינו נוגע לו כל כך בפנימיות נפשו.
 6 דאם היה נוגע לו באמת בנפשו בפנימיותו היה מתבטל
 7 לגמרי מכל וכל והיה בבחינת אין ואפס ממש. אבל כשאינו
 8 נוגע כל כך ממילא אינו בבחינת שפלות וביטול לגמרי כו'.
 9 ועוד אפשר להיות שבהעלם בנפשו יש בו הגבהה ושמחה,
 10 (א צופרידענקייט) מהמרירות והשפלות ושהוא עובר ה'
 11 כו'. והגם שזה בהעלם בנפשו אבל הוא מעצם הישות שלו
 12 שנשאר קיים עדיין ושדא תיכלא ככולא שהמרירות
 13 והשפלות אינו פועל ישועות בנפשו בזיכוך המדות ושיהיה
 14 בדרכי התורה ומצוות כדבעי למהוי כו'. וזאת הנסיבה
 15 שעם היותו עובר הוי', מכל מקום להיות שהעבודה אינה
 16 כדבעי למהוי בבחינת ביטול כי אם בבחינת יש ומורגש
 17 כנ"ל, ולזאת אינו יכול לסבול את חבריו שעומד גם כן
 18 באיזה מעלה ומדריגה בעבודה, ואם כן הרי הוא דומה
 19 אליו וממעט הישות שלו, לא יוכל לסבול זה ולא יוכל

20 להתחבר עמו ושונא אותו. ומשתדל להגדיל ולהראות לעין
 21 כל שפלות זולתו ואיך שהוא לא טוב, ומבזה עבודתו כו'
 22 בכדי שלא ידמו אותו אליו או שלא יתגדל עליו. או גם
 23 שאינו נוגע אליו, היינו מה שיידמו אליו או יתגדל עליו, כי
 24 אם שמצד הישות שלו אינו יכול לסבול מעלת זולתו ולכן
 25 ישנא אותו ויבזה אותו ולא יוכל לדברו בשלום ולהתחבר
 26 עמו כו'. ובפרט שרואה בחבירו איזה מעלה יתירה הן איזה
 27 יתרון בשכל או איזה זהירות ופרישות יתירה או איזה
 28 טהרה כו', יכעוס ויקצוף מאד שאינו יכול זאת לנשוא כלל
 29 כו'. ובוזה יש גם תערובות קנאה אשר קשה כשאל קנאה.
 30 (והיא גם כן בכלל שנאת חנם, שהרי לא עשה לו מאומה
 31 ולא לקח משלו כי אם עושה לעצמו, ובידו גם כן לעשות
 32 כמוהו ואינו מונע לו. וכן גם הקנאה בגשמיות שמקנא
 33 הצלחתו ורוב עשרו, הלא לא לקח את שלו וברכת הוי'
 34 היא תעשיר כו') וכידוע דשנאה מחמת קנאה אין לה תקנה
 35 כו'.
 36 קיצור. ישות בעבודה בשמחה והעצה לזה, ישות
 37 בעבודה בשפלות והסיבה לזה. הישות גורמת
 38 שנאה וקנאה.

שמחת תורה ופרשת נח רנ"ט

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"א

1 בהתבוננות בזמן התפלה ולפניה, מוחו הגשמי דבוק באלקות ומבין גדלות ה'. בשעת הלימוד
 2 ולאחריו – ענינו בהבנת המושכל. מפני שינוי המהות, צ"ל פסק זמן בין ה"בכ"ן" שאלקות הוא
 3 טוב, להולדת המדה בלב. מוחין – ביטול ודבקות, מדות – הרגש ישותו, ולכן צ"ל ממוצע
 4 ביניהם

5 ד) והנה אחר שלומד ענין זה בעיון היטב ומתבונן בו
 6 פמה וכמה פעמים לעמד על השגת והבנת הענין
 7 על בריו בדיעת כל פריטי עניני השפלה בהמשלים
 8 והדגמאות שבהם ועל ידם יודע הענין ונקלט אצלו היטב,
 9 ובענין זה עצמו הוא עוסק בעבודה שבלב בתפלה להתבונן
 10 בגדלת הני' דאיהו ממלא כל עולמין ואיהו סובב כל עולמין,
 11 הנה בעת שהוא מתבונן בהשגת פריטי הענינים דממלא כל
 12 עולמין וסובב כל עולמין הרי מוחו הגשמי דבוק בהענין
 13 האלקי, דזהו ההפרש בין ההתבוננות בהענין בעת ואחר
 14 הלמוד להתבוננות דקדם ובעת התפלה, דההתבוננות
 15 בעת ואחר הלמוד היא בהבנת השגת המשכל, אין דעם
 16 פארשטאנד פון דעם משכל, וההתבוננות דקדם ובעת
 17 התפלה הוא בענין האלקי שבהמשכל ההוא, אין די
 18 געטליכקייט פון דעם משכל, וכמו על דרך משל בהענין

19 דממלא כל עולמין וסובב כל עולמין, הרי בהתבוננות בעת
 20 למודו ואחר למודו הרי כל ענינו הוא בהבנת המשכל, וכל
 21 מה שהוא מתבונן יותר הרי הוא משיג את המשכל בטוב
 22 ביותר עד כי הבנת המשג נחפס אצלו בקליטה טובה, ועם
 23 היות שגם אז הרי הוא יודע שיהיו השגה אלקית, אכל עם
 24 זה הנה מה שיודע ומשיג הוא הבנה שקלית בכללות ענין
 25 הבריאה שפרא הקדוש ברוך הוא בדרך בריאה יש מאין,
 26 וינה שתי בחינות אור אין סוף הממלא כל עולמין ואור
 27 הסובב כל עולמין, וכל עבודת יגיעתו ביגיעת בשר ויגיעת
 28 נפש היא על הבנת והשגת משכל זה, די גאנצע יגיעה זיינע
 29 איז אויף דעם פארשטאנד פון דעם ענין, אמןם ההתבוננות
 30 דקדם התפלה היא בענין זה עצמו בגדלת הני' ברוך הוא
 31 הבורא את העולם ומהנה ומחיה אותו בהתחדשות תמידית
 32 בשני אפני גלויים מאתו יתברך באור הממלא כל עולמין

16 במחו, ודבקות זו פועלת התפעלות מהפלאות ורוממות
 17 האין סוף ברוף הוא ואיף דלית אתר פנוי מגיהט
 18 ומהתבוננות זו נעשה אצלו בכך ותמצית שאלקות הוא
 19 טוב, והבכך הזה הוא מקור האהבה והתשוקה שבלב, בכל
 20 זה הרי אין זה שתכף ומיד כשנעשה אצלו הבכך נולדת
 21 האהבה והתשוקה בלבבו, ובהכרח שיהיה איזה הפסק
 22 בשחית זמן עד שנוולד המדה, ובשחית הזמן והפסק הזה
 23 אינו לא בהתפעלות השכל ולא בהתפעלות הלב, ורק אחר
 24 כך בא ללב בהתפעלות מרגשת, וטעם הדבר הוא להיות
 25 פי מחין ומדות הם שני מהותים רחוקים זה מזה, שמחין
 26 הם בטול ודבקות בהעדר הרגשת הישות ועקרם לעצמם,
 27 ומדות הן הרגש הישות ועקרן בשביל הזולת, ולזאת הגה
 28 עם היות שהמדות שבלב נולדות מהשכל, אבל לא זו בלבד
 29 שאין זה התפשטות השכל אלא עוד זאת שבא בשנוי
 30 המהות, ולכן הגה בהכרח שיהיה ממצע ביניהם.

כ"א כסלו, תש"א.

1 ואור הסובב כל עלמין, דהתבוננות זו עם היותה גם כן
 2 בהבנת השגת המשכל דבריאה יש מאין, בכל זה הגה
 3 העקר הוא ההבנה בגדלת הוי' ורוממותו. תברך בענין
 4 ההתהוות, וברדאי שהרבה תלוי באפן הכנתו להעבודה
 5 שבלב, אבל בכללות ענין התבוננות זו היא השגת גדלותו
 6 ורוממותו. תברך המוכן ומשג לו מענין זה, וכאשר מכין
 7 לבו ועוסק בענין זה בעבודתו בתפלה, הגה אז עקר ענינו
 8 הוא בהנחת הענין האלקי שבהשגה ההיא, אין הער
 9 התבוננות וואס אין תפלה ווערט בא אים אפגעלייגט די
 10 געטליכקייט פון הער השגה, שכלל מזמורי התפלה נקבע
 11 בלבבו ההבנה דבמקום גדלותו שם אמה מוצא ענותנותו,
 12 דכהתבוננות שקדם התפלה עקר ההנחה הוא בענין
 13 גדלותו ורוממותו. תברך שבענין ממלא כל עלמין וסובב כל
 14 עלמין, ובהתבוננות שבתפלה הגה בפרוש המלות דעניני
 15 תפלה הרי נקבע בלבבו ההנחה מהענין האלקי שנדבק

ח. בהתבוננות שבתפלה, נהיה מונח (מתקבל) אצלו האלקות של ההשגה. ט. שאין מקום פנוי ממנו.

לקוטי דיבורים

15 לא קוינו להיות בין הזוכים לכנוס פנימה בגן עדן העליון.
 16 - כן היה סגנון הלשון בשנות קדם, בין התלמידים
 17 אשר ישבו בליאזנא בשנות תקל"ח-תקנ"ט, היו קוראים
 18 את מקום בית מדרשם בשם היכל, החדר הראשון אשר
 19 בו היו מחכים לכנוס על "יחידות" בשם "גן עדן
 20 התחתון", והחדר אשר בו ישב כ"ק רבנו הגדול "גן עדן
 21 העליון".
 22 - בעת ההיא היה כ"ק רבנו זה ילד קטן - מספר
 23 החסיד ר' אייזיק - וכל היום היה בחדרו של רבנו הגדול,
 24 כי רבנו למד אתו אמירת הברכות, והיה מדבר בשפה
 25 ברורה, והיה בקי בברכות השחר, קריאת שמע, ברכות
 26 הנהנין בעל פה, וקורא אותיות שבכתב ועברי במהירות
 27 כנער בן שש שנים, וכבר ידע כמה מעשיות מתורה
 28 שבכתב ונביאים ראשונים ואחרונים.

רשימה לחג הגאולה יביג תמוז

1 בן¹⁰ עשרים ושלוש שנה היה כ"ק אאזמו"ר מורנו,
 2 בעת הסתלקותו של הוד כ"ק רבנו הגדול, ובהיותו בן
 3 שלש שנים לוקח לבית זקנו להתחנך, כי נשאר יתום
 4 מאמו, והוד כ"ק רבנו הגדול הבטיח לבתו קודם
 5 הסתלקותה אשר הוא יחנך את בנה, ואמר לה: בנך
 6 מנחם, נוחם הוא לי, ונוחם יהיה לך, ונוחם יהיה
 7 לישראל.
 8 וכה סיפר החסיד ר' אייזיק זצ"ל: בהיותי אברך הייתי
 9 בין הצעירים אצל רבנו הגדול, ופעם אחת שמענו מאמר
 10 על שלשה דברים העולם עומד, והדרוש היה עמוק מאד
 11 ולא ידענו אותו.
 12 על ידי השתדלות זקני החסידים זכינו להבטחה אשר
 13 אחר התפלה ביום א' יכנסו כעשרה אנשים לחזור
 14 המאמר לפני רבנו הגדול, ואנחנו האברכים הצעירים גם

(10) בהבא לקמן ראה ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' לט, סד ואילך. "התמים" ח"ג ע' כב ואילך - נוסחא אחרת.

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק קט"ו – הסב ונכדיו

- 1 היו ודאי רבים שתהו ותמהו על הניכור והריחוק הקיימים בין ר' משה, ראש קהלת פוזנא לשעבר,
 2 התופס מעמד נכבד בעיר מינסק שבה השתקע בזקנותו, לבין נכדיו, דבורה לאה וברוך, ילדי ר' שניאור
 3 זלמן בנו. התמיהה גדלה במיוחד לאור העובדה ששני הנכדים נותרו בנערותם יתומים מאב ומאם.
- 4 ברם, אין הדבר נובע כלל וכלל מחוסר רצון של הסב להחזיק את נכדיו.
- 5 ידוע לנו כי ר' שניאור זלמן לא רצה להתמסר למסחר כפי שעשו אחיו. הוא העדיף לעסוק
 6 במלמדות. הדבר הביא לידי כך שבשעה שאביו וכל משפחתו גרו במינסק נאלץ הוא, יחד עם ילדיו,
 7 להשתקע בוויטבסק. שם חי חיי יסורים ובסופו של דבר נפטר, וכך גם רעייתו המלומדת רחל (ראה
 8 לעיל, פרק צ"ד, ועוד).
- 9 דבורה לאה, שחונכה על-ידי אמה וספגה גם מהשפעת אביה, שאפה מיד להתפרנס מיגיע כפיה
 10 ועוד בשחר נעוריה החלה לעסוק בתפירה. דבר זה בלבד יכל להוות בשבילה סיבה מספקת להימנע
 11 מלנסוע, אחר פטירת אביה, לבית סבה במינסק, שציפה לגדלה ולספק כל צרכיה, ואף להשיאה
 12 ולהחזיקה עם בעלה לעתיד על שולחנה. אף כשעברה לגור בבית דודה ודודתה בוויטבסק התנתה אתם
 13 כי תמשיך לעסוק בתפירה ולכסות בהכנסותיה את הוצאות החזקתה. כך היה עד לנישואיה עם רבי
 14 יוסף יצחק, העילוי משריי, וגם לאחר מכן.
- 15 סיבה נוספת לאי-נסיעתה למינסק היה רצונה להמשיך לגור בוויטבסק, העיר שבה קבורים הוריה,
 16 כדי שתוכל לבקר תכופות בבית העלמין ולהשתטח על קברי הוריה.
- 17 אחיה הצעיר, ברוך, אביו לעתיד של רבי שניאור זלמן, בעל ה"תניא", מייסד חסידות חב"ד, עזב
 18 את וויטבסק בהיותו נער צעיר. גם הוא החליט בלבדו ללכת בדרכו שלו, להתמסר לתורה ועבודת ה'
 19 ולהסתפק במועט מיגיע כפיו בלבד. ברוך התרחק אפילו מאחותו ולא התראה לפניו גם כאשר תוך
 20 כדי נידודיו הגיע שוב לוויטבסק לתקופה קצרה. משום כך גם נמנע מלבקר במינסק, כדי שלא ייפגש
 21 עם סבו ויוכרח ליהנות מעושרו. נוסף לכך עסק ברוך בחיפוש דרך ושיטה ביהדות ועבודת הבורא,
 22 אותה רצה למצוא בעצמו, ולכן חשש שבפגישה עם סבו ינסה הלה לשכנעו ללכת בדרכו שלו.
- 23 כך יצא שהנכדים התרחקו מסבם הגדול והמיוחס. הם ממש לא הכירוהו, וידעו רק מעט על
 24 חשיבותו. רק מאוחר יותר החלו להיודע על חשיבותו ומעמדו של ר' משה במינסק, אלא שלשניהם
 25 - גם לדבורה לאה וגם לברוך היו, לכל אחד באופן אחר, סיבות להטיל ספק בצורך להתקרב אליו.
- 26 דבורה לאה החלה לשמוע פריטים על סבה ועל חשיבותו דווקא מפי מי שנועד להיות בעלה, רבי
 27 יוסף יצחק, העילוי משריי, חסיד נסתר מתלמידי ומעריצי הבעש"ט שהגיע לוויטבסק - ממינסק, העיר
 28 שבה גדל למעשה. הוא הכיר היטב את ר' משה, אף כי בהיותו במינסק לא עלה על דעתו כלל כי יהיה
 29 אי-פעם משודך עם נכדתו של ר' משה, ודווקא על פי הוראתו של לא אחר מאשר הבעל שם טוב.
- 30 כזכור, תחלה קיימו החסידים הנסתרים שבמינסק, ובכללם רבי יוסף יצחק, קשרי ידידות עם ר'
 31 משה, שכן קיוו שבגלל מוצאו ממהר"ל מפראג, שהיה דמות מקודשת בעיני החסידים, הריהו קרוב אל
 32 תורת הבעש"ט. מאוחר יותר התברר להם שר' משה מתנגד ללימוד הקבלה, התורה שעליה מבוססת
 33 תורת החסידות, ולנסתרים, ואז החלו להתרחק ממנו.

1 דבורה לאה, שהיתה שותפה רוחנית לבעלה בהערצת הבעש"ט והלכה בדרכיו, חשה התנגדות
2 לסבה. היו אף רגעים שפחדה שמא בעלה יראה בה פגם בעצם היותה נכדתו של מי שמתנגד כל-כך
3 לקבלה. בכל אופן, אפילו לאחר שנישאה לא היתה לה כל שאיפה להכיר את סבה במינסק.

4 לברוך נודעו פרטים רבים על סבו מפי ידידו בדוברומיסל, ר' יצחק שאול, חתנו של הנפח משם,
5 שממנו שאב את ידיעותיו על החסידות.

6 כיוון ששהה זמן רב במינסק ידע ר' יצחק שאול לספר הרבה לא רק על הנסתרים של מינסק, כי
7 אם גם על האישים המובילים בחיי היהודים שם, וביניהם ר' משה. לראשונה בחייו שמע אז ברוך
8 פרטים מלאים על סבו. למרות שנימת הדברים של ר' יצחק שאול לא היתה אוהדת כלפי ר' משה,
9 עקב התנגדותו לחסידות, הרי מאחר שברוך עסק עדיין בביקושיו אחרי הדרך הנכונה השתוקק לבקר
10 את מינסק ולהתוודע לסבו. הוא היה בטוח כי יוכל ללמוד הרבה מפי סבו, שהיה גדול בתורה וגם,
11 להבדיל, בחכמות כלליות. שאיפתו של ברוך לבקר במינסק ניזונה גם מסיפורי ר' יצחק שאול על
12 הלמדנים והצדיקים שבמינסק, הידועים והנסתרים, סיפורים שהפעימו אותו.

13 אלא שדווקא בגלל זה שהוא שאב כל-כך הרבה ידע והדרכה מר' יצחק שאול, חתנו של הנפח
14 מדוברומיסל, לא היה מסוגל לנתק עצמו ממנו, והוא החליט להישאר בעיירה ולהמשיך בשיחותיו עם
15 החסיד הצעיר. לא רק סיפורים מיוחדים במינם שמע ברוך בשפע מפי ר' יצחק שאול, כי אם גם דברי
16 תורה והדרכה ובמיוחד מתורת הבעש"ט ושאר גדולי החסידות.

17 בינתיים הלך ואזל מעט הכסף שחסך וצבר ברוך מעבודותיו השונות, כך שנאלץ להתחיל בחיפוש
18 מקורות חדשים כדי להשתכר למזונו. המצב הסב לו דאגה מסויימת, שכן החלטתו היתה נחושה לחיות
19 רק מיגיע כפיו. בכל לבו רצה להיות בטוח כי לא ייאלץ לעולם להיכשל וליהנות מסיוע בשר ודם,
20 ואפילו הקרובים ביותר.

21 רבות חשב על אפשרות נסיעתו למינסק. לבו משך אותו בכל זאת אל סבו. אך ברור היה לו כי
22 לא יאכל בבית סבו, גם אם הלה רוצה לההנות אותו מעושרו. הוא זקוק, איפוא, לאמצעים לסיפוק
23 צרכיו, וכן, כמובן, להוצאות הדרך וצידה לדרך עד שיגיע למחוז חפצו. בדרכו יהיה עליו להשכיר
24 עצמו למלאכה כלשהי, בדוברומיסל או במקום אחר, וברוך לא היה בררן כלל וכלל בטיב המלאכה
25 שהוצעה לו ובקושי שבה. הוא יכול לעשות זאת גם בשלבים, תוך כדי התקדמותו ממקום למקום בדרכו
26 למינסק, כשבכל מקום הוא משתכר די כדי להגיע לתחנתו הבאה. אלא שבאופן כזה היה הדבר נמשך
27 זמן רב.

28 הבעיה העיקרית בענין זה היתה למצוא מלאכה שתתאים לדרישותיו. לא עניינו אותו טיב וקושי
29 המלאכה, כאמור, אך העקרון שהציב לעצמו עוד בראשית דרכו העצמאית כי לא יעבוד אלא מספר
30 מצומצם של שעות ביום, כדי שיוכל להקדיש את רוב שעות היממה לתורה ועבודת ה'. כך נהג כל
31 השנים.

32 מובן שלא בקלות השיג מלאכה כזאת, ונוסף לכך היה התשלום בשביל סוג ואופן עבודה כזו זעום
33 ביותר. כל זה הקשה על מציאת דרך מזורזת למילוי משאלתו להגיע למינסק ולחיות בה.

34 בעוד ברוך מתלבט, ועורך שיקוליו מצד אל צד, היה בינתיים נפגש מדי יום עם ר' יצחק שאול
35 ומקיים אתו שיחות ארוכות. הלה מצדו חיבב מאד את ברוך ונהנה להרוות את צמאונו העז לשמוע
36 על חסידות ועל חסידים. ברוך היה היחיד בדוברומיסל שהתעניין בכך, ושתה בצמא ובהתעניינות גדולה

1 את דבריו. החסידות דיברה אל מוחו ולבו של ברוך ושבתה את נפשו, אך ברוך לא ראה עצמו עדיין
2 כחסיד. מסיבה זאת רצה לרכוש עוד ועוד ידיעות ופרטים על החסידות ותולדותיה, ועשה כל מאמץ
3 כדי לשאוב מר' יצחק שאול תכנים שיכירו אותו עם החסידות במדה מעמיקה יותר ויפתחו לפניו את
4 שעריה לרווחה. כך שמע ברוך, בין השאר, בהתלהבות את סיפורו המרתק של ר' יצחק שאול על הקשר
5 בין הרב והרבנית של הרקי, עיירת מולדתו של ר' יצחק שאול, לבין מינסק.

אגרות קודש

ב"ה ג' ה' כסלו, רפ"ב

מו"ה זלמן שי

שלום וברכה

במענה על מכתבו מה' מ"ח. באם שאיננו מוכרח להיות
על משרה, מצד איזה טעם שיהי, טוב הדבר לפניו לעזוב
המשרה לגמרי, או מקצתה, באופן שיוכל להשתתף גם בזה
שיהי העסק על שמו ג"כ. וכשיזמין לו השי"ת ויוכל לקחת
עוד עסק לבד השותפות הנ"ל, במסלה זו או אחת מענפי,
יעשה זאת והשי"ת יצליח לו.

לא ידעתי, ואת עניניו, יצליח לו השם, אך החפץ בטובתן
של ישראל, והיקר לו אושר עם קדשינו, עליו להגיד לאדם
ישרו, כי הבעל עסק גם עליו לדעת כמו היושב אהל, כי ברכת

השם תעשיר, ואדם מה הוא. ומלבד זה שצריכים לשמור דת
ישראל בשמירת השבת והמועד וכו', הנה עוד זאת כי צריכים
להפריש מעשר (הוא חלק עשירי מריוח נקי לאחר ניכוי
הוצאת העסק) מכל ריוח אשר הקב"ה נותן. וכה הוא מאמר
האל יתברך, עשר תעשר, עשר (תן מעשר) בשביל שתעשר,
ואז והרקתי לכם ברכה עד בלי די. וכל אחד מישראל מחוייב
לחזק ידי לומדי תורה, בלי הבדל כלל מאיזה מפלגה, חסיד
ושאינו חסיד, על כל ישראל כאיש אחד החוב להחזיק חדרי
ישראל, תלמוד-תורה, וישיבה, בטרחתו ובממונו כפי יכולתו,
אין חפשי מזה. והשי"ת יתן לו הצלחה ופרנסה טובה ויחזק
בריאותו ובריאות הוריו יחיו.

בשם.

[אג"ק מוהר"י צ' כרך יד]

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' ב

1 מתרצת הגמרא: מקור משנתינו הוא ממה דאמר קרא (דברים כג כד)
2 'מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת וגו' לה' אלהיך נדבה,
3 וכי הא' נדר הוא נדבה, הלא נדר הוא, ומדוע פתח הכתוב בלשון
4 נדר וסיים בלשון נדבה, אלא כוונת הכתוב היא, אם כמה שנדרת
5 עשית והקרבתו לשמו יהא נדר ויעלה לשם חובתך 'כאשר נדרת/
6 ואם לאו - אם לא תקריבנו לשמו יהא קרבן זה נדבה, ולא יעלה

7 לחובת נדרך. ומכאן שאף אם קרב הזבח שלא לשמו הרי הוא כשר
8 כנדבה.
9 מפרשת הגמרא את הצורך בשתי הדרשות האמורות: ואיצטריך גם
10 'מוצא שפתיך' ואיצטריך גם את ההיקש של 'זאת התורה', כדי
11 ללמוד דין לשמה בקרבנות. משום דאי כתב רחמנא רק 'מוצא
12 שפתיך' בלא ההיקש האמור (הנה אמנא)

המשך ביאור למס' זבחים ליום ששי עמ' ב

1 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים במחשבת שלא לשמה מעבודה
2 אחת על חברתה: איתמר, שחמיה את בהמת הקרבן לשמה אלא
3 שחיב בשעת השחיטה לזרוק את דמה שלא לשמה, רבי יוחנן
4 אמר פסולה, וריש לקיש אמר בשריה. מפרשת הגמרא את
5 מחלוקתם: רבי יוחנן אמר פסולה, משום שחמיה מעבודה אחת
6 לעבודה אחרת. וילפינן דין זה ממשחבת פיגול שאף היא מחשבת
7 פסול מעבודה לעבודה, שהשוחט את הקרבן על מנת לזרוק את דמו
8 למחר הקרבן נפסל משום מחשבת פיגול.
9 וריש לקיש אמר בשריה, משום שאין משחבת מעבודה לעבודה,
10 ומחשבה בשעת עבודה אחת אינה פוסלת אלא אם כן חשב אותה

11 על עבודה זו עצמה. ולדעת ריש לקיש לא ילפינן מחשבת שלא
12 לשמה ממשחבת פיגול, שכן מחשבת פיגול אינה על עבודה
13 בדווקא, אלא כל עיקר הפסול הוא המחשבה באחת מהעבודות
14 לאכול את הקרבן או להאכיל בו את המזבח מחוץ לזמנו, ואף זריקת
15 הדם היא בכלל אכילת המזבח. מה שאין כן בשינוי קודש שהוא
16 מחשבה על עבודה מסוימת לעשותה שלא לשם הזבח, ועל כן אינה
17 פוסלת אלא אם כן חיבב עליה בשעת אותה עבודה עצמה.
18 מביאה הגמרא מקום נוסף שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בסברא זו:
19 ואודו למעמיהו - והולכים רבי יוחנן וריש לקיש לשיטתם. דאיתמר,

פרשת וישלח

לב - וישלח יעקב מלאכים לפניו אל־עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום: ה ויצו אתם לאמר פה תאמרו לאדני לעשו פה אמר עבדך יעקב עם־לבן גרתי ואחר עד־עתה: ויהי־לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא־חן בעיניך: (יב) וישבו המלאכים אל־יעקב לאמר באנו אל־אחיד אל־עשו וגם הלך לקראתך וארבע־מאות איש עמו: ה וירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את־העם אשר־אתו ואת־הצאן ואת־הפקר והגמלים לשני מחנות: ט ויאמר אם־יבוא עשו אלי־המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה: (יג) ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האמר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך: יא קמנתי מפל החסדים ומפל־האמת אשר עשית את־עבדך כי במקלי עברתי את־הירדן הנה ועתה הייתי לשני מחנות: יב הצילני נא מיד אחי מיד עשו כִּי־ירא אנכי אתו פן־יבוא והפני אם על־בנים: יג ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתני את־זרעך בחול הים אשר לא־יספר מרב:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תש"ב א עמ' 155)

וישלח יעקב מלאכים (לב, ד)

יעקב עצמו כבר היה מוכן לגאלה, והוא שלח מלאכים אל עשו לברר אם גם הוא מוכן. הדבר נרמז בדברי יעקב "ויהי לי שור וחמור", ואמר ב"ל תמור זה מלך המשיח, שנאמר עני ורוכב על חמור. אך המלאכים חזרו והשיבו, שעשו צדין לא נהבר. "באנו אל אחיד", אמרו לו, והתברר לנו שבאנו "אל עשו", אותו עשו הרשע. ואז הבין יעקב שהדרך אל הגאלה עוד ארכה - "ואני אתנהלה לאטי".

שני יד וגלן שם בלילה ההוא ויקח מן־הבא בידו מנחה לעשו אחיו: ט עזים מאתים ותישים עשרים רחלים מאתים ואילים עשרים: טג גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים עשרה אתנת עשרים ועירם עשרה: ה ויתן ביד־עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל־עבדיו עבדו

לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר: ה ויצו את־הראשון לאמר כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי־אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך: ט ואמרת לעבדך ליעקב מנחה הוא שלחה לאדני לעשו והנה גם־הוא אחרינו: טו ויצו גם את־השני גם את־השלישי גם את־כל־ההלכים אחרי העדרים לאמר בדבר הזה תדברון אל־עשו במצאכם אתו: טז ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו כִּי־אמר אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני ואחרי־כן אראה פניו אולי ישא פני: טז ותעבר המחנה על־פניו והוא לן בלילה־ההוא במחנה: טז ויקם א בלילה הוא ויקח את־שתי נשיו ואת־שתי שפתיו ואת־אחד עשר ילדיו ועבר את מעבר יבק: טז ויקחם ויעברם את־הנהל ועבר את־אשר־לו: טז ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר: טז וירא כי לא יכל לו ויגע בכפי־ירכו ותקע כפי־ירך יעקב בהאבקו עמו: טז ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם־ברכתני: טז ויאמר אליו מה־שמך ויאמר יעקב: טז ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם־ישראל כִּי־שרית עם־אלהים ועם־אנשים ותוכל: טז וישאל יעקב ויאמר הגידה־נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ יתרו תש"ח)

כי שרית עם אלקים . . ותוכל (לב, כט)

יהודי שעשה מעשה רע עלול להצטרף על כף ולטען שהדבר אינו באשמתו, שהרי המלאך הכריז עליו עוד לפני שגולד שיהיה טפש . . התשובה לאמתלא זו נמצאת בפסוקנו (בדרך הצחות): כל יהודי נקרא בשם "ישראל", ומוכן שיש כחול לצמצם אפילו מלאכים. ומכאן, שגם אם המלאך הכריז עליו שיהיה טפש, ביכלתו להיות חכם.

שלישי לא ויקרא יעקב שם המקום פניאל כִּי־ראיתי אלהים פנים אל־פנים ותנצל נפשי: טז ויזרח־לו השמש כאשר עבר את־פנואל והוא צלע על־ירכו: טז על־פן לא־יאכלו בני־ישראל את־גיד הנשה אשר על־כף הירך עד היום הנה כי נגע

בְּכַף־יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּנֵיד הַנְּשֵׂה: לֵג א וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב
 עֵינָיו וַיִּרְא וַהֲנֵה עָשׂוּ פֶּאָ וְעָמֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 וַיַּחַץ אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֶאֱהָ וְעַל־רַחֵל וְעַל שְׂתֵי
 הַשְּׁפֹחוֹת: ד וַיִּשֶׂם אֶת־הַשְּׁפֹחוֹת וְאֶת־יְלִדֵיהֶן
 רֵאשִׁנָּה וְאֶת־לֶאֱהָ וַיְלִדֶיהָ אַחֲרָיִים וְאֶת־רַחֵל וְאֶת־
 יוֹסֵף אַחֲרָיִים: ג והוא עֵבֶר לַפְּנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה
 שִׁבַע פְּעָמִים עַד־גִּשְׁתּוֹ עַד־אֶחָיו: ד וַיִּרְץ עָשׂוּ
 לִקְרֹאתוֹ וַיַּחֲבֹקְהוּ וַיִּפֹּל עַל־כְּתֹיב צוּאָרוֹ קָרִי צוּאָרָיו
 וַיִּשְׁקָהוּ וַיִּכְבּוּ: ה וַיֵּשֶׂא אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־הַנְּשִׂיִם
 וְאֶת־הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּה לָּךְ וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים
 אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים אֶת־עַבְדְּךָ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 10 עמ' 29)

וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שִׁבַע פְּעָמִים (לג, ג)

בְּבוֹר הַרְעַ יֵשׁ שְׁנֵי אוֹפְנִים. בְּדָרְךְ גְּלוּי אוֹר - הַמְּבַרֵּר מְאִיר
 עַל הַמְּתַבַּרֵּר אוֹר גְּדוֹל. בְּאֶפֶן זֶה יֵשׁ יִתְרוֹן לַמְּבַרֵּר, כִּי הוּא נִשְׂאֵר
 בְּדַרְגָּתוֹ וְאֵינוֹ יוֹרֵד אֶל הַמְּתַבַּרֵּר. בְּדָרְךְ הַתְּלַבְּשִׁית - הַמְּבַרֵּר יוֹרֵד
 לַמְּקוֹם הַמְּתַבַּרֵּר. בְּאֶפֶן זֶה יֵשׁ יִתְרוֹן לַמְּתַבַּרֵּר, כִּי הוּא עֲצוּמוֹ, כִּפִּי
 שְׁהוּא בְּמַצְבּוֹ וּבְדַרְגָּתוֹ, מִפְּסִיק לְהַתְּנַגֵּד לַקְּדוּשָׁה (וְאֵלּוֹ בְּאֶפֶן
 הַרְאִשׁוֹן נִפְעַל הַבְּרוּר בְּדָרְךְ דְּחִיָּה וּבִטּוּל). זוּהִי הַמְּשַׁמְעוֹת
 הַפְּנִימִית שֶׁל הַשְּׁתַּחֲוּאוֹת אֵלּוֹ: יַעֲקֹב יָרַד אֶל עָשׂוּ וְהַתְּלַבְּשׁ
 בְּלִבּוֹשֵׁי הַמְּתַבַּרֵּר.

רְבִיעִי וַתִּגְשֵׁן הַשְּׁפֹחוֹת הַנָּה וַיְלִדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּחוּיָן:
 וַתִּגְשֵׁן גַּם־לֶאֱהָ וַיְלִדֶיהָ וַיִּשְׁתַּחוּיָן וְאַחַר נִגַּשׁ יוֹסֵף
 וְרַחֵל וַיִּשְׁתַּחוּיָן: ה וַיֹּאמֶר מִי לָךְ בְּלִי־מַחְנֵה הַזֶּה
 אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמַצֵּא־חַן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי: ו וַיֹּאמֶר
 עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל רַב אָחִי יְהִי לָךְ אֲשֶׁר־לָךְ: ז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
 אֶל־נָא אִם־נָא מִצֵּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחֵת מִנְּחֹתִי
 מִיָּדִי כִּי עַל־פִּן רְאִיתִי פְּנֵיךָ בְּרֹאת פָּנַי אֱלֹהִים
 וַתִּרְצֵנִי: ח קַח־נָא אֶת־בְּרֹכְתִי אֲשֶׁר הִבֵּאת לָךְ
 כִּי־חָנְנִי אֱלֹהִים וְכִי יִשְׂרָאֵל כָּל וַיִּפְצַר־בוֹ וַיִּקַּח:
 י וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכְּהָ וְנִלְכְּהָ לְנַגִּיד: יא וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 אֲדֹנָי יָדַע כִּי־הַיְלָדִים רַפִּים וְהִצָּאן וְהַבְּקָר עֲלוֹת
 עָלַי וְדַפְקוּם יוֹם אֶחָד וּמָתוּ כָּל־הִצָּאן: יב וַיַּעֲבֵר־נָא
 אֲדֹנָי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאָנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִפִּי לְרֹגַל
 הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וְלִרְגַל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֵא
 אֶל־אֲדֹנָי שְׁעִירָה: יג וַיֹּאמֶר עָשׂוּ אֲצִיגֶה־נָא עִמָּךְ
 מִן־הָעַם אֲשֶׁר אֲתִי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה אֲמַצֵּא־חַן

בְּעֵינֵי אֲדֹנָי: יד וַיִּשָּׁב בַּיּוֹם הַהוּא עָשׂוּ לְדַרְכּוֹ
 שְׁעִירָה: יו וַיַּעֲקֹב נָסַע סִפְתָּהּ וַיִּכֶן לוֹ בֵּית
 וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִפְתָּהּ עַל־פִּן קָרָא שְׁמֵ־הַמְּקוֹם
 סִבּוֹת: טז וַיִּכְאֹב יַעֲקֹב שְׁלֹם עֵיר שְׁכָם אֲשֶׁר
 בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבָאוּ מִפְּנֵי אַרְם וַיַּחַן אֶת־פָּנָיו הָעֵיר:
 יז וַיִּקַּן אֶת־חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם אֶהְלוֹ
 מִיַּד בְּנֵי־חַמּוֹר אֲבִי שְׁכָם בְּמֵאָה קֶשֶׁטָה: יח וַיִּצְבֹּר
 שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יא עמ' 29)

הַיְלָדִים רַפִּים (לג, יג)

יַעֲקֹב עֲצוּמוֹ בְּכֹר הַזֶּה מוֹכֵן לְמִשִּׁיחַ, מוֹכֵן לְקִיּוֹם הַיַּעֲוִד "וַיַּעֲלוֹ
 מוֹשִׁיעִים. . . לְשַׁפֵּט אֶת הַר עֲשׂוֹ" (רש"י פְּסוּק הַבָּא). אָבֵל
 "הַיְלָדִים", עִם יִשְׂרָאֵל, אֵינֶם מוֹכְנִים עֲדוֹן. וּמַעֲיֵן זֶה כָּבֵל נְשִׂיא
 יִשְׂרָאֵל (רֵאשִׁי תְּבוּת: נִצּוּצוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ), שְׂאֵף שְׁהוּא עֲצוּמוֹ
 מוֹכֵן לְגֵאֱלָה, מְתַעַכֵּב הוּא בְּגִלוֹת עִם צֶאֱן מְרַעִיתוֹ, הַשְּׁקוּעִים
 עֲדוֹן בְּגִלוֹת. וְזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁמְּנוּחָתָם כְּבוֹד שֶׁל נְשִׂיאֵי חַבִּיד הוּא
 בְּחוּץ לְאֶרֶץ - בְּדִי לְעִזּוֹר לְצֶאֱן מְרַעִיתָם, עַל יְדֵי שְׁהוּלָכִים עַל
 הַצִּיּוֹן וּמְבַקְשִׁים עַל כָּל הַמַּצְטַרֵּךְ.

חֲמִישִׁי לֵד א וַתִּצָּא דִינָה בַת־לֶאֱהָ אֲשֶׁר יִלְדָה
 לַיַּעֲקֹב לְרֹאוֹת בְּבָנוֹת הָאֶרֶץ: ב וַיִּרְא אֹתָהּ שְׁכָם
 בֶּן־חַמּוֹר הַחִוִּי נְשִׂיא הָאֶרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב
 אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה: ג וַתִּדְבֹק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַת־יַעֲקֹב
 וַיֵּאָהֵב אֶת־כְּתֹיב הַנְּעֵר קָרִי הַנְּעֵרָה וַיְדַבֵּר עַל־לֵב
 כְּתֹיב הַנְּעֵר קָרִי הַנְּעֵרָה: ד וַיֹּאמֶר שְׁכָם אֶל־חַמּוֹר אָבִיו
 לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלָדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: ה וַיַּעֲקֹב
 שָׁמַע כִּי טָמֵא אֶת־דִּינָה בְּתוֹ וּבָנָיו הָיוּ אֶת־מִקְנֵהוּ
 בַּשָּׂדֶה וְהַחֲרַשׁ יַעֲקֹב עַד־כַּאֲם: ו וַיִּצָּא חַמּוֹר
 אֲבִי־שְׁכָם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: ז וּבָנָי יַעֲקֹב פָּאוּ
 מִן־הַשָּׂדֶה כְּשִׁמְעֵם וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר לָהֶם
 מְאֹד כִּי נָבְלָה עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשַׁכַּב אֶת־בַּת־
 יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה: ח וַיְדַבֵּר חַמּוֹר אִתָּם לֵאמֹר
 שְׁכָם בְּנֵי חֲשֵׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבַתְכֶם תָּנוּ נָא אֹתָהּ לוֹ
 לְאִשָּׁה: ט וְהַתְּחַתְּנוּ אִתָּנוּ בְּנֵיתֵיכֶם תִּתְּנוּ־לָנוּ
 וְאֶת־בְּנֵיתֵינוּ תִּקְחוּ לָכֶם: י וְאִתָּנוּ תִּשְׁכְּבוּ וְהָאֶרֶץ
 תְּהִיָּה לַפְּנִיכֶם שְׁכֹו וּסְחָרוֹהָ וְהָאֶחָזוּ בָּהּ: יא וַיֹּאמֶר
 שְׁכָם אֶל־אָבִיהָ וְאֶל־אֶחָיהָ אֲמַצֵּא־חַן בְּעֵינֵיכֶם
 וְאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלָי אֲתָן: יב הַרְבּוּ עָלַי מְאֹד מְהֵרָ

לָהּ אֵי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית־אֵל
 וְשִׁבְשָׁם וְעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ
 בְּבִרְחֹךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיד: 1 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־בֵּיתוֹ
 וְאֵל כָּל־אֲשֶׁר עִמּוֹ הָסֵרוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר
 בְּתוֹכְכֶם וְהַטְּהֵרוּ וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלְתֵיכֶם: 2 וְנִקְוָמָה
 וְנַעֲלֵה בֵּית־אֵל וְאֲעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַעֲנָה אֹתִי
 בַּיּוֹם צָרְתִּי וַיְהִי עִמָּדִי בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתִּי: 3 וַיִּתְּנוּ
 אֶל־יַעֲקֹב אֵת כָּל־אֱלֹהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֵת־
 הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאֲזִנֵיהֶם וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת
 הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עִם־שָׁכֶם: 4 וַיִּפְּעוּ וַיְהִי חֲתַת אֱלֹהִים
 עַל־הָעֵרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרַי בְּנֵי
 יַעֲקֹב: 5 וַיָּבֵא יַעֲקֹב לְוִזָּה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן הוּא
 בֵּית־אֵל הוּא וְכָל־הָעַם אֲשֶׁר־עִמּוֹ: 6 וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ
 וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית־אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו
 הָאֱלֹהִים בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אַחִיו: 7 וַתִּמַּת דְּבָרָה מִיַּנְקַת
 רַבְּקָה וַתִּקְבֹּר מֵתַחַת לְבֵית־אֵל תַּחַת הָאֵלֹוֹן וַיִּקְרָא
 שְׁמוֹ אֵלֹוֹן בְּכוֹת: 8 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב עוֹד
 בְּבֹאוֹ מִפְּדַן אָרֶם וַיְבַרֵךְ אֹתוֹ: 9 וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים
 שְׂמֹךְ יַעֲקֹב לֹא־יִקְרָא שְׂמֹךְ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־
 יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׂמֹךְ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל:
 10 וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פְרָה וְרִבְהָ גֹי
 וַקְהַל גֹּיִם יִהְיֶה מִמֶּךָ וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ וַיֵּצֵא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש ב ענין טסח)

ויקחו . . שמעון ולוי . . איש חרבו (לה, כה)

רש"י בפרוש על הש"ס (נזיר כט, א) לומד מפסוקנו את הדין של "בן שלש עשרה למצוות", שכן באתו זמן היו בני י"ג שנה, וקראם כתוב "איש". ויש לשאל, מדוע נלמד דין זה משמעון ולוי, ולא מראובן. ויש לומר, דהנה פשעו מגיע לגיל מצוות אין הוא עומד בדרגה הנעלית של ראובן, ראיה באלקות, אלא בדרגת שמעון, בחינת שמיעה. ומטרת העבודה היא הקשכת אור אלקי וחבורו עם העולם, דרגת לוי (שקרא פן על שם "הפעם ילדה אישי אלי").

ששי 1 וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לָךְ אֶתְנַנֶּה וְלוֹרְעָךָ אַחֲרָיִךְ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ: 2 וַיַּעַל מֵעֵלְיוֹ אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתוֹ: 3 וַיֵּצֵב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתוֹ מַצֵּבַת אֲבָן וַיִּסַּף עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיִּצַק עָלֶיהָ שָׁמֶן: 4 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם

וּמִתֵּן וְאֶתְנָה כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וְתִגְדְּלוּ אֶת־כְּתוּב הַנֶּעַר קָרִי הַנֶּעַר לְאִשָּׁה: 5 וַיַּעֲנוּ בְנֵי־יַעֲקֹב אֶת־שִׁבְלֵם וְאֶת־חֲמוֹר אֲבִיו בְּמַרְמָה וַיְדַבְּרוּ אֲשֶׁר טָמְאוּ אֶת דִּינָה אַחֲתָם: 6 וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם לֹא נוֹכַח לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה לָתֵת אֶת־אֲחֵתְנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ עָרְלָה כִּי־חַרְפָּה הוּא לָנוּ: 7 אַךְ־בְּזֹאת נֹאֲוֹת לָכֶם אִם תִּהְיוּ כְּמֵנוּ לְהַמְלִל לָכֶם כְּלִזְכֹּר: 8 וְנִתְּנוּ אֶת־בְּנֹתֵינוּ לָכֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיכֶם נִקְחֵלְנוּ וַיִּשְׁכְּנוּ אִתְּכֶם וְהִינּוּ לְעַם אֶחָד: 9 וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלָינוּ לְהַמְלוֹל וְלִקְחָנוּ אֶת־בָּתְנוּ וְהִלְכָנוּ: 10 וַיִּיטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי שָׁכֶם כִּי־חֲמוֹר: 11 וְלֹא־אֲחֵר הַנֶּעַר לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי חַפְזָן בְּבֵת־יַעֲקֹב וְהוּא נִכְבֵּד מִכָּל בֵּית אֲבִיו: 12 וַיָּבֵא חֲמוֹר וּשְׁכָם בְּנוֹ אֶל־שַׁעַר עִירָם וַיְדַבְּרוּ אֶל־אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: 13 הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אֲתָנוּ וַיִּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ וַיִּסְחָרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הַנַּה רַחֲבַת־יָדַיִם לְפָנֵיהֶם אֶת־בְּנֹתָם נִקְחֵלְנוּ לְנָשִׁים וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם: 14 אַךְ־בְּזֹאת יֵאָתוּ לָנוּ הַאֲנָשִׁים לְשִׁבְתֵּנוּ אֲתָנוּ לְהִיּוֹת לְעַם אֶחָד בְּהַמְלוֹל לָנוּ כְּלִזְכֹּר כַּאֲשֶׁר הֵם נְמַלִּים: 15 מִקְנֵיהֶם וּקְנִינָם וְכָל־בְּהֵמָתָם הֲלוֹא לָנוּ הֵם אַךְ נֹאֲוֹתָהּ לָהֶם וַיִּשְׁבוּ אֲתָנוּ: 16 וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוֹר וְאֶל־שָׁכֶם בְּנוֹ כְּלִי־יָצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלוּ כְּלִזְכֹּר כְּלִי־יָצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ: 17 וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם בְּאֵבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי־בְנֵי־יַעֲקֹב שְׂמֵעוֹן וְלוֹוִי אַחֵי דִּינָה אִישׁ חֲרָבוֹ וַיָּבֵאוּ עֲלֵהָעִיר בְּטַח וַיַּהֲרֹגוּ כְּלִזְכֹּר: 18 וְאֶת־חֲמוֹר וְאֶת־שָׁכֶם בְּנוֹ הָרְגוּ לְפִי־חָרֵב וַיִּקְחוּ אֶת־דִּינָה מִבֵּית שָׁכֶם וַיֵּצְאוּ: 19 בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיָּבִיזוּ הָעִיר אֲשֶׁר טָמְאוּ אַחֲוֹתָם: 20 אֶת־יֵצְאָנָם וְאֶת־בָּקָרָם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת־אֲשֶׁר־בְּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה לָקְחוּ: 21 וְאֶת־כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־טָפְסָם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ וַיָּבִיזוּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵית: 22 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שְׂמֵעוֹן וְאֶל־לוֹוִי עַכְרָתֶם אֹתִי לְהַבְאִישְׁנִי בִישֵׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעַנִי וּבְכַרְנִי וְאֲנִי מִתִּי מִסָּפֵר וְנֹאסְפֹו עָלַי וְהַכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי: 23 וַיֹּאמְרוּ הַכּוּזָנִה יַעֲשֵׂה אֶת־אֲחֻוֹתָנוּ: 24

המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית-אל:
 ויסעו מבית אל ויהי-עוד כברת-הארץ לבוא
 אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה: ויהי
 בהקשטה בלדתה ותאמר לה המילדת אל-תיראי
 כי-גם-זה לך בן: ויהי בצאת נפשה פי מתה
 ותקרא שמו בן-אונן ואביו קרא-לו בנימין: ותמת
 רחל ותקבל בדרך אפרתה הוא בית לחם: ויצב
 יעקב מצבה על-קברתה הוא מצבת קברת-רחל
 עד-היום: ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה
 למגדל-עדר: ויהי בשפן ישראל בארץ ההוא
 וילד ראובן וישפב את-בלחה פילגש אביו וישמע
 ישראל פ ויהיו בני-יעקב שנים עשר: בני לאה
 בכור יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר
 וזבולון: בני רחל יוסף ובנימן: ובני בלחה
 שפחת רחל דן ונפתלי: ובני זלפה שפחת לאה
 גד ואשר אלה בני יעקב אשר ילד-לו בפדן ארם:
 ויבא יעקב אל-יצחק אביו ממרא קרית הארבע
 הוא חברון אשר-גר-שם אברהם ויצחק: ויהיו
 ימי יצחק מאת שנה ושמונים שנה: ויגוע יצחק
 וימת ויאסף אל-עמיו וקן ושבע ימים ויקברו אתו
 עשו ויעקב בניו: פ לו ואלה תלדות עשו הוא
 אדום: עשו לקח את-נשיו מבנות פנען את-עדה
 בת-אילון החתי ואת-אהליבמה בת-ענה בת-
 צבעון החוי: ואת-בשמת בת-ישמעאל אחות
 נביות: ותלד עדה לעשו את-אליפז ובשמת ילדה
 את-רעואל: ואהליבמה ילדה כתיב את-יעיש קרי את-
 יעושי ואת-יעלם ואת-קרחה אלה בני עשו אשר
 ילדו-לו בארץ פנען: ויקח עשו את-נשיו ואת-בניו
 ואת-בנותיו ואת-פל-נפשות ביתו ואת-מקנהו ואת-
 פל-בהמתו ואת פל-קנינו אשר רכש בארץ פנען
 וילך אל-ארץ מפני יעקב אחיו: כיהיה רכושם
 רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת
 אתם מפני מקניהם: וישב עשו בהר שעיר עשו
 הוא אדום: ואלה תלדות עשו אבי אדום בהר

שעיר: אלה שמות בני-עשו אליפז בן-עדה אשת
 עשו רעואל בן-בשמת אשת עשו: ויהיו בני
 אליפז תימן ואמר צפו וגעתם וקנו: ותמנעו
 היתה פילגש לאליפז בן-עשו ותלד לאליפז את-
 עמלק אלה בני עדה אשת עשו: ואלה בני
 רעואל נחת וזרח שמה וזנה אלה היו בני בשמת
 אשת עשו: ואלה היו בני אהליבמה בת-ענה
 בת-צבעון אשת עשו ותלד לעשו כתיב את-יעיש
 קרי את-יעושי ואת-יעלם ואת-קרחה: אלה אליפז
 בני-עשו בני אליפז בכור עשו אלוף תימן אלוף
 ואמר אלוף צפו אלוף קנו: אלוף קרח אלוף
 געתם אלוף עמלק אלה אליפז אליפז בארץ אדום
 אלה בני עדה: ואלה בני רעואל בן-עשו אלוף
 נחת אלוף זרח אלוף שמה אלוף זנה אלה אליפז
 רעואל בארץ אדום אלה בני בשמת אשת עשו:
 ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף יעושי אלוף
 יעלם אלוף קרח אלה אליפז אהליבמה בת-ענה
 אשת עשו: אלה בני-עשו ואלה אלופיהם הוא

אדום: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות יב עמ' 19)

עשו הוא אדום (לו, א)

כתיב "ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך", והיא מצוה,
 שפן מלאכה זו מבררת ומזככת את העולם. ברם, הסיוט ו'מקרא'
 במלאכה זו היא דבר שלילי. והוא ענין דם נדה, שרומז על
 רחיצת הדם באפן בלתי רצוי (ולכן דוקא מראה אדם מטמא).
 ורחיצה זו באה מ"עשו הוא אדום", שנקרא בן על שם "האדם
 האדם הזה". (וראה לקוטי לוי יצחק לוח"ג עמ' שנט, שד' ימי
 נדה הם כמו ז' מלכי אדום).

שביעי אלה בני-שעיר החרי ושבי הארץ לוטן
 ושובל וצבעון וענה: ודרשון ואצר ודישן אלה
 אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום: ויהיו בני-
 לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע: ואלה בני
 שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה
 בני-צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את-
 הימם במדבר ברעתו את-החמרים לצבעון אביו:
 ואלה בני-ענה דשן ואהליבמה בת-ענה: ואלה

וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוּ וְשֵׁם אֶשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל בַּת־מִטְרָד
 בַּת מִי זָהָב: מַפְטִיר מֵ וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אֱלֹפִי עֲשׂוֹ
 לְמִשְׁפַּחְתָּם לְמִקְוֹתָם בְּשִׁמְתָם אֱלֹהֵי תַמְנַע אֱלֹהֵי
 עֲלֹהֵי אֱלֹהֵי יִתְתִּי: מֵ אֱלֹהֵי אֶהְלִיכֶמָּה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי
 אֱלֹהֵי פִינֵן: מֵ אֱלֹהֵי קָנֹו אֱלֹהֵי תִימָן אֱלֹהֵי מִבְּצָר:
 מֵ אֱלֹהֵי מִגְדֵיאל אֱלֹהֵי עִירֵם אֱלֹהֵי אֱלֹפִי אֲדוֹם
 לְמִשְׁבַּחְתֶּם בְּאֶרֶץ אַחֲזֹתֶם הוּא עֲשׂוֹ אֲבִי אֲדוֹם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט א עמ' 109)

אלוף עירם (לו, מג)

שהוא עתיד לערם פסוריות (אוצרות) למלך המשית (בראשית

רבה)

ה'אוצרות' הם ברור נצוצות הקדשה של גלות אדום, שהוא
 מטרת גלות זו. והנה, אף בחג הגאלה י"ט כסלו מצינו פעלה
 והשפעה על אמות העולם: רבנו הונן כותב "הפליא ה' והגדיל
 לעשות... בעיני כל השרים וכל העמים אשר בכל מדינות
 המלך". ומקאן למדים על דבר החיוב להשתדל להשפיע על
 אמות העולם לקיים מצוות שנצטוו בני נח, כפסק דין הרמב"ם
 (הלכות מלכים ספ"ח).

פפפ קנ"ד פסוקים. קליט"ה סימן.

בְּנֵי דִישָׁן חֲמָדָן וְאֶשְׁבֵן וְיִתְרֹן וְכָרֵן: מ אֵלֶּה בְּנֵי־אֶצֶר
 בְּלָתָן וְעֵזֶן וְעֵקֹן: מ אֵלֶּה בְּנֵי־דִישָׁן עוֹץ וְאֶרֶן:
 מ אֵלֶּה אֱלֹפִי הַחֲרִי אֱלֹהֵי לוֹטָן אֱלֹהֵי שׁוֹבָל אֱלֹהֵי
 צְבָעוֹן אֱלֹהֵי עֵנָה: מ אֱלֹהֵי דִישָׁן אֱלֹהֵי אֶצֶר אֱלֹהֵי
 דִישָׁן אֵלֶּה אֱלֹפִי הַחֲרִי לְאֶלְפֵיהֶם בְּאֶרֶץ שְׁעִיר: פ
 מֵ וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוֹם לְפָנֵי
 מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: מ וּמֶלֶךְ בְּאֲדוֹם בָּלַע
 בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דְּנַהֲבָה: מ וַיָּמָת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ
 תַּחְתָּיו יוֹבָב בֶּן־זֶרַח מִבְּצָרָה: מ וַיָּמָת יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ
 תַּחְתָּיו חֲשֵׁם מֵאֶרֶץ הַתֵּימָנִי: מ וַיָּמָת חֲשֵׁם וַיִּמְלֹךְ
 תַּחְתָּיו הֲדַד בֶּן־בְּדַד הַמִּפְּהָ אֶת־מִדְּוָן בְּשָׂרָה
 מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ עֹוִית: מ וַיָּמָת הֲדַד וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו
 שְׁמֶלֶךְ מִמִּשְׁרָקָה: מ וַיָּמָת שְׁמֶלֶךְ וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו
 שְׂאוּל מִרַחֲבֹת הַנְּהַר: מ וַיָּמָת שְׂאוּל וַיִּמְלֹךְ
 תַּחְתָּיו בְּעַל חֲנָן בֶּן־עֲכָבוֹר:
 מ וַיָּמָת בְּעַל חֲנָן בֶּן־עֲכָבוֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטר במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מִשָּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲזַחֲיִים הֵיא לְמַחֲזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכִּינְעָם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֵף יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֵלָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יי חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יִגְדִיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לְגִלּוֹל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נֶגַד הַתּוֹרָה, שֶׁמִּקּוֹם הַתּוֹרָה יִהְיֶה בְּאִמְצַע הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. * הַאֲבַנְט חוֹגְרִים בַּתְּחִילת שְׁלִישׁ הַתַּחֲתוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה הֵיא עַל הַכֹּל לְשִׁמּוֹעַ הַהִפְטָרָה כְּמוֹ הַפְּרָשָׁה שֶׁבִּסְפָר תּוֹרָה.

בְּרַכַּת הַהִפְטָרָה לְפָנֶיהָ

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנִּאֲמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשָּׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוּק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת וישלח בעובדיה פרק א

א חֲזוֹן עֲבַדְיָה כַּהֲאָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לְאֹדוֹם שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בְּגוֹיִם
 שָׁלַח קוֹמוֹ וְנִקְוָמָה עֲלֶיהָ לְמַלְחָמָה: ב הִנֵּה קָטָן נִתְתִּיךָ בְּגוֹיִם בְּזוּי אֶתָּה מְאֹד: ג וְדוֹן לְבָבְךָ
 הַשִּׁיאִךָ שְׁכֵנֵי כַּחֲגוּי־סַלַע מְרוֹם שְׁבַתוֹ אָמַר בְּלִבּוֹ מִי יוֹרִידֵנִי אֶרֶץ: ד אִם־תִּגְבִּיחַ בְּנֶשֶׁר
 וְאִם־בֵּין כּוֹכְבִים שָׁיִם קִנְיָךְ מִשָּׁם אֹרִידֶךָ נְאֻם־יְהוָה: ה אִם־גִּנְבִים כְּאוֹלֶךְ אִם־שׂוֹדְדֵי
 לֵילָה אֵיךְ נִדְמִיתָה הֲלוֹא יִגְבְּבוּ דַיִם אִם־בְּצָרִים כָּאוֹ לֶךְ הֲלוֹא יִשְׁאִירוּ עֲלֵיךָ: ו אֵיךְ
 נִחַפְּשׂוּ עֵשׂוֹ נִבְעוּ מִצְפְּנָיו: ז עַד־הַגְּבוּל שְׁלֹחֶךָ פֶּלַא אֲנֹשִׁי כְרִיתֶךָ הַשִּׁיאִיךָ יִכְלוּ לֶךְ אֲנֹשִׁי
 שְׁלֹמֶךָ לְחֶמְךָ יִשְׁמֹו מְזוֹר תַּחְתִּיךָ אֵין תְּבוּנָה כּוֹ: ח הֲלוֹא בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה וְהֶאֱבַדְתִּי
 חֲכָמִים מְאֹדוֹם וְתְבוּנָה מֵהָרַ עֵשׂוֹ: ט וְחַתּוֹ גְּבוּרֶיךָ תִּימָן לְמַעַן יִפְרֹת־אִישׁ מֵהָרַ עֵשׂוֹ
 מִקָּטָל: י מִחֲמַם אַחִיךָ יַעֲקֹב תִּכְסַּף בּוֹשָׁה וְנִכְרַת לְעוֹלָם: יא בַיּוֹם עֲמַדְךָ מִנְּגִד בַיּוֹם שְׁבוֹת
 זָרִים חִילוּ וְנִכְרָים כָּאוֹ שְׁעָרָיו וְעַל־יְרוּשָׁלַיִם יָדוּ גוֹרָל גַּם־אֶתָּה כְּאֶחָד מֵהֶם: יב וְאַל־תֵּרָא
 בַיּוֹם־אַחִיךָ בַיּוֹם נִכְרוּ וְאַל־תִּשְׁמַח לְבַנְי־יְהוּדָה בַיּוֹם אֲבָדָם וְאַל־תִּגְדַּל פִּיךָ בַיּוֹם צָרָה:
 יג אַל־תִּבּוֹא בְּשַׁעֲרֵ־עַמִּי בַיּוֹם אִידָם אַל־תֵּרָא גַם־אֶתָּה בְּרַעְתּוֹ בַיּוֹם אִידוֹ וְאַל־תִּשְׁלַחְנָה
 בְּחִילוֹ בַיּוֹם אִידוֹ: יד וְאַל־תַּעֲמֹד עַל־הַפֶּרֶק לְהִכָּרִית אֶת־פְּלִיטָיו וְאַל־תִּסְגֵּר שְׂרִידוֹ בַיּוֹם
 צָרָה: טו פִּי־קָרוֹב יוֹם־יְהוָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לֶךְ גְּמֹלָךְ יָשׁוּב כְּרֹאשְׁךָ:
 טז כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִּיתָם עַל־הָרַ קִדְשֵׁי יִשְׁתּוּ כָּל־הַגּוֹיִם תִּמְדוּ וְשָׁתוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ:
 יז וּבַחֵר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קִדְשׁ וִירֵשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם: יח וְהָיָה בֵּית־יַעֲקֹב
 אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה וּבֵית עֵשׂוֹ לְקֶשׁ וְדִלְקוּ בָהֶם וְאָכְלוּם וְלֹא־יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית עֵשׂוֹ
 כִּי יְהוָה דִּבֶּר: יט וִירֵשׁוּ תִּגְבּוֹ אֶת־הָרַ עֵשׂוֹ וְהַשְׁפִּלָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וִירֵשׁוּ אֶת־שָׂדֵה אֲפְרַיִם
 וְאֶת שָׂדֵה שְׁמֶרוֹן וּבְנִימָן אֶת־הַגִּלְעָד: כ וְגַלְתָּ הַחֲלֵ־הַזֶּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פְּנֻעֵנִים
 עַד־צִרְפַּת וְגַלְתָּ יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר בְּסַפְרָד יִרְשׁוּ אֶת עַרְי הַנִּגְב: כא וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָר צִיּוֹן
 לְשַׁפֵּט אֶת־הָרַ עֵשׂוֹ וְהִיתָה לִיהוָה הַמְּלוּכָה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

כְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
 הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְּדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה
 הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנִאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יִשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
 מְלֹךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. כְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:
 רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ.
 כְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שִׁמְחָנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיאַ עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַפָּנּוּ, עַל כְּפָסָאֵו לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁפָּעֵת לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: פְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשְּׁפָת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלַמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָּאָרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: פְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשְּׁפָת:

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' א

12 משמעות 'לשם בעלים' היא לשם שיתכפרו הבעלים ולא איש אחר, והכפרה אינה אלא בזריקה.
13 וכן חמור שינוי קודש בכך שיִשְׁנו אף לְאַחַר מִיתָה, שאדם שהפריש קרבן ומת והביאו היורשים את קרבנו שינוי קודש פוסל בו, ועל היורשים להביא מירושת אביהם קרבן אחר. מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו נוהג אלא בחיי הבעלים, אבל לאחר שמתו כבר אינם בעלים על הקרבן, ושוב לא שייך בו דין שינוי בעלים.
14 וכן חמור שינוי קודש בכך שיִשְׁנו בְּקִרְבָנוֹת צִיּוֹר בְּקִרְבָנוֹת יְחִיד, מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו שייך אלא בקרבנות יחיד ולא בקרבנות ציבור, שהרי כל אדם מישראל נחשב לבעלים עליהם.

1 זביחה לְשֹׁאֵר עֲבוּדוֹת אלא כולן צריכות להיעשות לשם הזבח, אף זביחה הַאֲמוּרָה בְּשִׁנוֹי בְּעֵלִים לא תחלק בָּהֶן בֵּין זְבִיחָה לְשֹׁאֵר עֲבוּדוֹת, וכולן צריכות להיעשות לשם הבעלים.
2 דוחה הגמרא: אֵיכָּא לְמִיפְרָךְ מַה לְשִׁנוֹי קוֹדֵשׁ, שֶׁכֵּן הוּא חמור יותר משינוי בעלים בכך שפְּסוּלָה בְּנוֹפֵת – בגוף הקרבן, מה שאין כן בשינוי בעלים שאין פסולו בגוף הקרבן אלא הוא פסול צדדי.
3 וכן חמור שינוי קודש בכך שיִשְׁנו כָּל אַרְבַּע עֲבוּדוֹת הַדָּם, שכן התרבו כולן לדין שינוי קודש מדרשות הכתובים שהובאו לעיל. מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו אלא באופן שחשב בשעת השחיטה לזרוק את הדם שלא לשם הבעלים, אבל אם חשב על השחיטה עצמה שתהיה שלא לשם הבעלים, אין בזה משום שינוי בעלים. שכן

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' ב

22 לשם חובה, אף פָּסַח לא תחלוק בו בֵּין זְבִיחָה לְשֹׁאֵר עֲבוּדוֹת לְעֵבֵב, וכשנעשתה אחת מעבודותיו בשינוי קודש או בשינוי בעלים הרי הוא פסול לגמרי. (משום שְׁנֹאֲמַר הוּא כְּזִבְיָהּ אֵינוֹ אֶלָּא לְעֵבֵב).
23 שוב שואלת הגמרא: אֶלָּא 'הוא' שנאמר לאחר 'זאמרתם זבח פסח' לְמַה לִּי, הרי כבר למדנו שמחשבת שלא לשמה מעכבת בפסח מדיקש 'זאת התורה'.
24 משיבה הגמרא: כתוב זה נצרך לְבִדְתַּנְיָא, נֹאֲמַר בְּפִסַּח 'הוא' בְּשִׁחִיטָה לְעֵבֵב, ושינוי קודש ושינוי בעלים פוסלים בו. אֲבָל אִשְׁם שלא לשמו כשר, שכן לא נֹאֲמַר בו 'הוא' אֶלָּא לְאַחַר הַקְּמִירַת אֵימורֵיו, וְהֵרִי הוּא (האשם) עֲצָמוֹ אפילו אם לא הִקְמִירוֹ את האֵימורֵין שלו כלל הוא בְּשָׂר, על כן לא יתכן שהקטרה שלא לשמה תפסלנו.
25 דנה הגמרא במקור פסול חטאת שלא לשמה. ושואלת הגמרא: הַטָּאֵת מְגַלֵּן – מנין לנו דין לשמה בחטאת.
26 משיבה הגמרא: למדנו זאת ממה דְּבַתִּיב (ויקרא ד לו) 'וְשִׁחַט אוֹתָהּ לְחַטָּאת', ומכאן שצריך שְׁתֵּהא שְׁחִיטָה לְשֵׁם חַטָּאת.
27 שוב שואלת הגמרא: אֲשַׁבְּחֵן – הלא מכתוב זה למדנו רק על שְׁחִיטָה, אך קְבָלָה מְגַלֵּן – מנין לנו בה דין לשמה.
28 משיבה הגמרא: למדנו דין לשמה בקבלת דם החטאת, ממה דְּבַתִּיב בה

1 משיבה הגמרא: הוֹאִיל וְגַלִּי גַלִּי – מכיון שגילה הכתוב ב'זאמרתם זבח פסח הוא' שינוי קודש ושינוי בעלים פוסל בשחיטה, יש ללמוד מכך שדם פוסלים גם בשאר עבודות.
2 מביאה הגמרא שיטה נוספת במקור פסול שינוי קודש ושינוי בעלים בפסח: רַב אֲשִׁי אָמַר, 'הוֹאִיל וְגַלִּי גַלִּי' לֹא אֲמַרְיָנָו, אֶלָּא בְּשֹׂאֵר [עֲבוּדוֹת] בַּפֶּסַח מְגַלֵּן שִׁנוֹי קוֹדֵשׁ וְשִׁנוֹי בְּעֵלִים פּוֹסְלִים בְּהֵן, מדיקש למדנו זאת. דְּהָרִי בְּתִיב (ויקרא ז לו) 'זֹאת הַתּוֹרָה לְעוֹלָה וְלַמִּנְחָה' וְגו' וְלַחֲטָאת וְלֶאֱשָׁם וְלַמְלוֹאִים וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים. וְתַנְיָא, 'קִרְבְּנֵיהֶם' שנאמר בכתוב שלאחריו (שם לה) 'כִּיֹּם צִוְּתוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קִרְבָּנֵיהֶם', זֶה כְּבוֹד וּמַעֲשֵׂר וְפָסַח, שאף הם בכלל היקש 'זאת התורה'. נמצא שהקִישוּ הַתְּנוּב את הפסח לְשְׁלָמִים. מַה שְּׁלָמִים בֵּין שִׁנוֹי קוֹדֵשׁ בֵּין שִׁנוֹי בְּעֵלִים בְּעִנְיַן לְמַצּוּה – כשם שבשלמים יש מצוה להקריבם לשם זבח ולשם בעלים ואם לא הקריבם לשמם אינם עולים לשם חובה, אף כָּל הוֹזְבָחִים ובכללם פסח בֵּין דִּין שִׁנוֹי קוֹדֵשׁ בֵּין דִּין שִׁנוֹי בְּעֵלִים בְּעִנְיַן בְּהֵם לְמַצּוּה. ומעתה מיותרים הכתובים 'ועשית פסח' ו'זאמרתם זבח פסח' ללמדנו שינוי קודש בכל העבודות ושינוי בעלים בשחיטה מעכבים בפסח ופוסלים אותו לגמרי. וְכַשְּׁלָמִים – ושוב יש להקיש פסח לשלמים, להשוות דין שחיטה לדין שאר עבודות בפסח כשם שהן שוות בשלמים. מַה שְּׁלָמִים בֵּין זְבִיחָה בֵּין שֹׁאֵר עֲבוּדוֹת לֹא חִלְקָתָ בְּהֵן לְמַצּוּה, שיש לעשותן לשמן ואם נעשו שלא לשמן אינם עולים

לוח זמנים לשבוע פרשת וישלח בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
17:19	16:24	17:09	17:11	16:43	16:46	9:39	9:37	8:45	8:42	8:13	8:10	6:09	6:04	באר שבע (ח)
17:15	16:10	17:05	17:08	16:40	16:43	9:39	9:37	8:46	8:43	8:14	8:11	6:11	6:05	חיפה (ח)
17:16	16:03	17:08	17:10	16:43	16:45	9:37	9:35	8:43	8:40	8:12	8:09	6:06	6:01	ירושלים (ח)
17:18	16:22	17:07	17:09	16:41	16:44	9:40	9:37	8:47	8:44	8:14	8:11	6:11	6:06	תל אביב (ח)
17:02	15:58	16:48	16:54	16:15	16:22	10:07	10:03	9:20	9:15	8:48	8:43	7:04	6:55	אוסטריה וינה (ח)
21:00	20:00	20:47	20:40	20:18	20:12	10:40	10:41	9:28	9:29	8:56	8:57	5:53	5:58	אוסטרליה מלבורן (ק)
16:57	16:05	16:53	16:59	16:22	16:28	10:08	10:04	9:20	9:16	8:48	8:43	7:03	6:54	אוקראינה אודסה (ח)
16:35	15:42	16:31	16:37	15:59	16:05	9:52	9:49	9:06	9:01	8:34	8:29	6:51	6:42	אוק. דניפרופטרובסק (ח)
16:55	16:00	16:51	16:57	16:17	16:24	10:20	10:16	9:35	9:30	9:03	8:57	7:24	7:14	אוק. ז'יטומיר (ח)
16:48	15:53	16:44	16:51	16:10	16:17	10:13	10:09	9:28	9:22	8:56	8:50	7:16	7:07	אוקראינה קייב (ח)
16:26	15:33	16:22	16:28	15:50	15:56	9:41	9:37	8:54	8:49	8:22	8:17	6:38	6:29	אוקראינה דונייצק (ח)
17:36	16:35	17:22	17:28	16:52	16:57	10:33	10:29	9:45	9:40	9:13	9:08	7:25	7:17	איטליה מילאנו (ח)
18:37	17:53	18:33	18:32	18:11	18:10	9:54	9:53	8:52	8:51	8:22	8:21	5:48	5:47	אקוואדור קיטו (ח)
20:24	19:25	20:11	20:04	19:44	19:38	10:16	10:17	9:05	9:06	8:33	8:34	5:35	5:39	ארגנטינה ב. איירס (ח)
21:30	20:36	21:26	21:18	20:55	20:48	11:01	11:02	9:47	9:48	9:16	9:18	6:06	6:11	ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)
17:23	16:33	17:19	17:22	16:51	16:55	10:11	10:08	9:20	9:16	8:48	8:44	6:53	6:46	ארה"ב בולטימור (ח)
17:18	16:21	17:06	17:11	16:38	16:43	10:01	9:58	9:11	9:07	8:39	8:35	6:45	6:38	ארה"ב ברוקלין נ.י. (ח)
17:18	16:20	17:06	17:10	16:37	16:42	10:02	9:58	9:12	9:07	8:39	8:35	6:46	6:39	ארה"ב גרדי (ח)
17:51	16:53	17:39	17:44	17:10	17:15	10:39	10:36	9:49	9:45	9:18	9:13	7:25	7:18	ארה"ב דטרויט (ח)
18:01	17:09	17:51	17:54	17:27	17:29	10:19	10:16	9:25	9:22	8:53	8:50	6:47	6:42	ארה"ב היוסטן (ח)
17:26	16:33	17:16	17:19	16:51	16:54	9:53	9:50	9:00	8:57	8:29	8:25	6:26	6:21	ארה"ב לוס אנג'לס (ח)
18:07	17:15	17:57	17:59	17:33	17:35	10:16	10:14	9:21	9:18	8:49	8:46	6:40	6:35	ארה"ב מיאמי (ח)
17:13	16:13	16:59	17:03	16:31	16:35	9:58	9:55	9:08	9:04	8:36	8:32	6:44	6:36	ארה"ב ניו הייבן (ח)
17:10	16:13	17:00	17:04	16:31	16:35	9:56	9:53	9:06	9:02	8:35	8:31	6:41	6:34	ארה"ב שיקאגו (ח)
19:23	18:38	19:19	19:16	18:56	18:53	10:04	10:04	8:57	8:57	8:28	8:28	5:40	5:41	בוליביה לה פאס (ח)
17:43	16:33	17:25	17:32	16:50	16:58	10:59	10:54	10:14	10:09	9:42	9:36	8:05	7:55	בלגיה אנטוורפן (ח)
17:44	16:36	17:27	17:34	16:53	17:01	10:58	10:54	10:13	10:08	9:41	9:36	8:02	7:53	בלגיה בריסל (ח)
16:32	15:33	16:28	16:36	15:50	15:59	10:17	10:12	9:35	9:28	9:03	8:57	7:32	7:21	בלרוס ליובאוויטש (ח)
20:09	19:18	20:01	19:57	19:37	19:33	10:36	10:36	9:28	9:28	8:56	8:57	6:07	6:09	ברזיל ס.פאולו (ק)
19:54	19:04	19:47	19:42	19:23	19:18	10:22	10:22	9:14	9:15	8:43	8:44	5:54	5:56	ברזיל ריו דה ז'נירו (ק)
17:00	15:52	16:44	16:51	16:09	16:17	10:16	10:12	9:32	9:26	9:00	8:55	7:22	7:12	בריטניה לונדון (ח)
17:03	15:52	16:46	16:53	16:09	16:17	10:28	10:24	9:45	9:39	9:13	9:07	7:39	7:29	בריטניה מנצ'סטר (ח)
16:50	15:53	16:46	16:53	16:10	16:18	10:24	10:20	9:40	9:35	9:08	9:03	7:33	7:23	גרמניה ברלין (ח)
17:17	16:23	17:13	17:20	16:40	16:47	10:39	10:35	9:54	9:49	9:23	9:17	7:41	7:32	גרמניה פרנקפורט (ח)
19:14	18:27	19:10	19:05	18:45	18:41	9:35	9:35	8:25	8:26	7:55	7:56	5:01	5:04	דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)
18:29	17:44	18:25	18:26	18:02	18:03	10:30	10:28	9:33	9:31	9:00	8:58	6:46	6:43	הודו בומביי (ח)
18:27	17:42	18:23	18:24	18:00	18:01	10:25	10:23	9:28	9:26	8:56	8:54	6:40	6:37	הודו פונה (ח)
16:42	15:49	16:38	16:43	16:06	16:12	9:55	9:52	9:09	9:04	8:37	8:32	6:52	6:44	הונגריה בודפשט (ח)
17:17	16:27	17:13	17:17	16:45	16:49	10:10	10:07	9:20	9:16	8:48	8:43	6:54	6:47	טורקיה איסטנבול (ח)
17:44	16:56	17:40	17:44	17:13	17:17	10:28	10:25	9:37	9:33	9:05	9:01	7:08	7:01	יוון אתונה (ח)

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מולדובה קישינב (ח)	7:04	7:13	8:52	8:57	9:24	9:29	10:12	10:16	16:33	16:27	17:05	16:59	16:10	17:03
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:36	6:40	8:57	8:59	9:27	9:29	10:25	10:27	18:06	18:05	18:28	18:28	17:47	18:32
ניו זילנד קרייטצ'ריץ' (ח)	4:54	4:48	7:59	7:57	8:32	8:30	9:46	9:45	19:35	19:43	20:06	20:14	19:23	20:18
נפאל קטמנדו (ח)	6:18	6:22	8:30	8:33	9:01	9:04	9:56	9:59	17:18	17:16	17:42	17:40	16:58	17:44
סינגפור סינגפור (ח)	6:45	6:46	9:12	9:13	9:45	9:46	10:46	10:47	18:53	18:54	19:15	19:16	18:36	19:20
פולין ורשא (ח)	6:50	7:00	8:32	8:37	9:03	9:09	9:49	9:53	15:50	15:42	16:25	16:17	15:25	16:21
פרו לימה (ח)	5:31	5:30	8:07	8:07	8:40	8:40	9:44	9:45	18:15	18:17	18:37	18:40	17:59	18:44
צרפת לאון (ח)	7:35	7:43	9:26	9:31	9:58	10:02	10:47	10:50	17:15	17:09	17:45	17:40	16:52	17:53
צרפת פריז (ח)	7:54	8:03	9:41	9:46	10:12	10:17	11:00	11:04	17:16	17:09	17:48	17:42	16:52	17:57
קולומביה בוגוטה (ח)	5:35	5:37	8:06	8:07	8:36	8:37	9:37	9:39	17:46	17:47	18:08	18:09	17:29	18:13
קנדה טורונטו (ח)	7:06	7:14	9:00	9:05	9:32	9:36	10:22	10:25	16:57	16:52	17:26	17:22	16:35	17:34
קנדה מונטריאול (ח)	6:48	6:56	8:39	8:44	9:11	9:16	10:00	10:04	16:28	16:23	16:59	16:53	16:06	17:07
קפריסין לרנקה (ח)	6:17	6:23	8:18	8:22	8:51	8:55	9:44	9:47	16:42	16:38	17:08	17:05	16:21	17:09
רוסיה מוסקבה (ח)	7:56	8:08	9:32	9:39	10:03	10:09	10:46	10:51	16:30	16:21	17:08	17:00	16:04	17:18
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	7:21	7:29	9:08	9:13	9:41	9:46	10:29	10:33	16:50	16:44	17:21	17:15	16:27	17:19
שוויץ ציריך (ח)	7:23	7:32	9:13	9:18	9:45	9:50	10:33	10:37	16:56	16:50	17:28	17:22	16:33	17:35
תאילנד בנגקוק (ח)	6:14	6:17	8:34	8:36	9:06	9:08	10:05	10:07	17:50	17:50	18:12	18:12	17:32	18:16

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

זמן תחילת קידוש לבנה באה"ק מוצאי שבת קודש ו' כסלו

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שִׁבְת קִדְּשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריךנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסמים וחסות רעות בדרך ומפלג פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il

Dvar Malchus

Issue # 00243

14/11/2010

P.P.

שולם

1949

תל אביב